

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

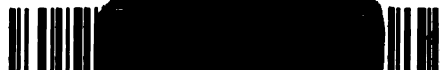
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hi 9585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO
M DCC

publicata.

*Cum S. Cæsareæ & Regiæ Polonicæ Maje-
statum privilegiis.*

LIPSIÆ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes
& JOH. THOM. FRITSCHIUM.

Typis JOHANNIS GEORGII
A. M. DCC.

N. I
**ACTA
ERUDITORUM,**

Publicata Lipsia

Calendis Januarii, Anno M DCC.

**DISSERTATION PRELIMINAIRE, OU PROLEGOMENES SUR
la Bible &c. par Mesire LOUIS ELLIES DU PIN &c.**

Tom. I.

i. e.

**PRÆFATIO AD BIBLIA SACRA, AUCTORE LUDOVICO EL-
LIES DU PIN, S. Facultatis Theologica Parisiensis Doctore, ac
Philosophia Professore Regio.**

Parisius apud Andr. Pralard, 1699. 8. Alph. 2. pl. 17.
chartæ augustæ.

Nemo facile inter Christianos tam incuriosus rerum suarum est, tamque parum de salute sua sollicitus, quem non sæpius de Divinarum litterarum, quæ unicam ad veram perennemque felicitatem viam monstrant, auctoritate, deque auctoribus, a quibus libri sacri conscripti sunt, & quæ alia sunt ejusdem commatis, subeat cogitatio. Et extiterunt sane omnium tempore viri eruditissimi, qui discutere dubia, quæ hic oriri possint, summo studio allaborarunt, licet non omnes eandem ingressi sint viam. Horum institutum, laude sane dignum, si sobrie, ut deceat, in eo versentur, Auctor quoque celeberrimus imitari secum constituit, operæque se facturum pretium duxit, si quæ ab aliis recte hac de re & præclare dicta sunt, colligeret, & quæ ad veritatem accedere quam proxime existimaverit, exponeret.

A

De libris

De libris itaque, qui Scripturæ S. codicem constituunt, & speciatim tum de Canonicis, ut vocantur, tum de Apocryphis, primo loco verba facit. Multa hic se offerunt notatu digna, cum campus ille, quem Auctor hic ingressus est, spatiosissimus sit & utilissimarum observationum copia abundans. Sed sufficiat nobis, hinc inde quædam delibasse. De libris deperditis Veteris Testamenti dum exponit, id positum apud omnes in confesso dicit, allegari nonnullos in V. T. qui jam pridem interierint; sed tamen simul observat, a nonnullis ejusmodi libros pro deperditis haberi, de quibus, an unquam extiterint, dubitari possit. Sic inter deperditos vulgo referri *librum bellorum Domini*, cujus Num. XXI, 24. injiciatur mentio: ast ex textu Ebræo, talem unquam librum extitisse, colligi non posse, cum ita quoq; verba explicari possint: *quemadmodum dicitur, cum Israëlita commemorabunt bella Domini; vocem* **לבו** enim non minus commemorationem, aut narrationem, quam librum significare. Forte & canticum hic designari ait, quo victoriam, de qua ibi sermo est, celebrarint Israëlita, cum verba ibi allata poeticum quid haud obscure præ se ferant. Similiter per *librum fœderis*, cujus Exod. XXIV mentio injiciatur, ipsam legem Mosis designari contendit: quemadmodum per *librum Domini* Eccl. XXXIV, 16. memoratum, ipsa Scriptura S. intelligatur. *Libro Jussorum*, ad quem Jos. X, 13. & II Reg. I, 18. provocetur, videri quidem historiam ab alio scriptam indicari, nec id tamen certum esse, aut extra dubitationem positum. Contra de libris Nathani, Gadi, aliorumq; quin perierint, ambigere non posse. Ast si quærat, num libri isti, quos periisse constet, fuerint Canonici, Auctor ita respondet, ut Canonicos fuisse neget, si hac voce illi designentur, qui in Canonem a Judæis publica auctoritate fuerint recepti: quod si autem hac voce indigentur libri divinitus inspirati, tum quidem fatetur, nihil sua opinione obstare, quo minus libri quidam divinitus inspirati perire potuerint, præsertim cum nonnulli ex iis, qui perierunt, non possint non pro divinitus inspiratis haberi. Interim tamen ex eo, quod liber aliquis in Scriptura S. allegatur, non statim colligi posse, eum divinitus inspiratum esse, concedit, lubensque admittit, non omnes libros qui perierunt, etsi laudatos in scriptis Canonicis, fuisse Canonicos, seu divinitus inspiratos.

Aucto.

Auctoritatem Scripturæ S. divinam & infallibilem, duobus principiis ceu fulcris firmissimis inniti docet: quorum alterum sit, non posse homines a Deo decipi; alterum, libros Canonicos Scripturæ S. Deum habere auctorem. De priori dum differit, Scripturæ S. loca, quibus impugnari Numinis veracitas solet, in medium affert, atque ad ea respondet. Ad posterius autem dum accedit, de variis revelationum generibus, quibus voluntatem suam Deus hominibus sanctitate puritateque morum præditis in V. T. manifestaverit, præsertim de prophetia variisque ejus speciebus, & ratione veros vates ab impostoribus discernendi, ex instituto differit. Subnectit hinc justam verorum vatum apud Judæos successionem, simulque ad sententiam Richardi Simonis de Scribis publicis examinandam digreditur. Constat namque, Simonem hunc in gente Ebræa Prophetas aut Scribas publicos constituisse, quorum munus fuerit commentarios conficere, & in his negotia publica, & quicquid memoratu dignum contingeret, consignare: & hosce quidem Scribas librorum sacrorum esse auctores, quibus etiam fas fuerit, ex arbitrio in certam formam eos redigere, addere itidem aliquid aut adimere, prout commodum illis videretur. At sine omni ratione hosce Scribas in scenam orbis eruditi a Simone productos fuisse, Noster contendit. Nullibi enim in Scriptura S. horum Scribarum *θεοπνεύτων* injici mentionem, nullibi eos Prophetas vocari, inquit. Commemorari quidem II. Reg. VIII, 17. nec non alibi Scribas, virosque qui Regibus ab epistolis fuerint, sed de iis ne verbum quidem extare, quod divinitus fuerint inspirati, nec Prophetas eos appellari. Nec satis constare inquit, num commentarii de Regibus Juda & Israel, quorum in libris Regum & Paralipomenon sæpius injiciatur mentio, a viris *θεοπνεύτους* fuerint conscripti: quod si vel maxime concedatur, nondum tamen inde colligi posse, omnes qui commentarios de rebus & negotiis publicis confecerunt, itidem divinitus inspiratos fuisse. Libros Prophetarum, quorum itidem in libris Paralipomenon fiat mentio, videri tantum fuisse libros Historicos, nec divini Spiritus instinctu aut inspiratione scriptos: sed rursus si & hoc quoque concedatur, colligi inde posse, non nisi a Prophetis ejusmodi libros confectos tum fuisse aut confici potuisse; id vero est, quod Auctor abnuuit. Afferri quidem ait nonnulla a

Simone, pro sententia ista stabilienda, sed ea ita comparata esse, ut nihil comprobent minus, quam cujus gratia afferuntur. Primo namque eum observare, Rempublicam Ebraeorum a Deo ipso ceu supremo Principe fuisse administratam: Deumque adeo non tantum legem Ebraei dedisse per Mosem, sed subinde alios quoque illis concessisse Prophetas. Hoc nihil ad rem facere pronunciat Auctor, cum non id queratur, an Prophetæ fuerint in gente Israelitica; in eo enim consentire omnes: sed de eo litem esse, num semper in gente Ebraea Scribæ publici fuerint, quorum munus fuerit in commentariis consignare omnia negotia publica? deinde num hi Scribæ divinitus fuerint inspirati? & denique num hi auctores fuerint librorum sacrorum? Hæc probanda esse Simoni, & quamdiu ea nondum probaverit, nihil eum proficere. Sed addere tamen refert Simonem & hanc rationem, quod in Rebus publicis bene constitutis nunquam non certi viri sint, quibus injunctum sit in litterarum referre monumenta, quæ memoratu digna gerantur, & ad ipsam rempublicam spectent. Sed observat Auctor, ipsum agnoscere Simonem, quod hinc non sequatur, ideo apud Ebraeos quoque publicos constitutos fuisse Scribas. Interim Mosem quoque publicos Scribas in gente Ebraea constituisse, valde verosimile fit Simoni, idque ideo, quod in aula Ægyptiorum educatus esset Moses, apud quos Sacerdotes, illis etiam Scribæ dicti, hocce munere res memoratu dignas litterarum monumentis consignandi fuerint functi; tum etiam quod legislator fuerit Moses longe excellentissimus. At Du Pinus his rationibus, ut in sententiam Simonis eat, induci nequitiam potest. Namque ad primam quod attinet, frustra hoc afferri putat, quod Moses, quæ apud Ægyptios constituta atque recepta vidit, statim in Israelitarum induxerit Rempublicam. Quod autem Moses legislator fuerit excellentissimus, constare quidem apud omnes; at hoc nondum comprobatum esse, legislatoris hoc esse munus, ut Scribas publicos, quales sibi fingat Simon, constituat. Rationibus itaque Simonis enervatis, ad testimonia ab eodem prolata accedit. Josephum, dum Prophetas librorum sacrorum auctores vocat, ipsum Mosem ceterosque Scriptores Θεοπνεύστῶν, non autem Scribas publicos intelligere docet. Ceterum hunc ipsum Josephum non tantum in eo, quod diserte Pentateuchum a Mose scriptum asserat, sed in aliis quoque

quoque capitibus diserte Simoni contradicere, pluribus Du Pinus demonstrat. Eusebium, ad quem itidem, non tamen indicato capite, aut pagina, Simon provocet, hoc solum asserere, quod apud Ebraeos homines fuerint divinitus inspirati, qui librorum sacrorum sint auctores, nec cuius apud eos fas fuisse de aliquo, num divinitus inspiratus esset, ferre sententiam. Ast quid inde praesidii, inquit, capit sententia Simonis? Namque Scribas publicos fuisse apud Ebraeos, eosque divinitus fuisse inspiratos, id ne verbo quidem innuit Eusebius. Theodoretum hoc solum affirmare docet, quod libri Regum & Chronicorum ex commentariis & schedis publicis sint confecti. Ast hoc neutiquam id esse quod velit Simon, Pentateuchum scilicet eadem ratione esse confectum. Sed provocat insuper Simon ad auctorem Synopsicos, quae vulgo Athanasio tribuitur, itemque ad auctorem Chronici Alexandrini, & ad alios. Sed quid ad haec testimonia Auctor regerat; ex dictis quis facile conjectura assequi poterit.

Certamine isto cum Richardo Simone defunctus, redit ad id, quod praecipue hic sibi tractandum sumit. Libros videlicet V. T. a Judaeis, & N. T. a Christianis doctoribusque primitivae Ecclesiae pro *ἁγίων ἔργων* habitos fuisse, productis testimoniis confirmat. Ast ut iis accedat, qui ipsas voces quoque divinitus inspiratas esse credunt, neutiquam a se impetrare potest. Idque ideo, quod primo ad rerum, quas litterae sacrae nos edocent, veritatem hoc parum conducatur, cum ad hanc sufficiat conceptus sive cogitationes divinitus esse inspiratas. Deinde quod magna quoque stili sit diversitas in Scripturis sacris. Etenim sicut ratione rerum nulla diversitas, nulla pugna est inter sacros Scriptores, quia harum auctor Spiritus S. est; qui a se ipso diversus esse nequit; ita si verba quoque a Spiritu S. profecta essent, eundem quoque genium dictionis in omnibus deprehendi necessum esset. Accedere vero inquit, quod una eademque res a diversis scriptoribus prodita neutiquam iisdem efferatur ab illis verbis, cum v. g. eadem leges Divinae aliis verbis in Exodo, aliis in Deuteronomio referantur. Praeterea nec ex Scriptura S. nec ex traditione aliud quid constare nobis, quam Scriptores sacros divinitus fuisse inspiratos, nec in rebus, quas exponere nobis & enarrare susceperint, falli potuisse: quod verba etiam a Deo ipso sint profecta,

de eo nullum ullibi extare indicium. Subjungit denique hisce rationibus testimonium Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis, quo ineptam absurdamque illorum sententiam dixerit, qui verba quoque ipsa divinitus inspirata arbitrentur. Ut modum autem rationemque *Ἱεορνευσίας* declaret Auctor doctissimus, observat, vocem inspirationis interdum pro rei nondum cognitæ manifestatione accipi posse, & si ita capiatur, dici non posse, historias Scriptoris jam prius cognitæ, quam ad scribendum se accingerent, fuisse inspiratas, idemque de præceptis ad mores formandos spectantibus, aliisque rebus jam aliunde sacris Scriptoris cognitæ, esse censendum; est si vox inspirationis accipiatur pro actione Spiritus S. quæ cogitationes Scriptoris sacrorum direxerit, ne a veritate aberrarent, nihil ab illis memoriæ litterisque proditum esse, quod non ex divina inspiratione sit profectum; & ita quidem ad inspirationem requiri primo, ut voluntas ejus, qui scripturus aliquid est, recte se habeat, hoc est, ut firmiter illi constitutum sit veritati litare ubique, nec quod falsum aut erroneum sit, aliis persuadere; deinde ut lumine divino repletus sit intellectus, ut errare nullo modo queat in rebus rite concipiendis, & cum aliis iterum communicandis. Iis autem, qui *πίστην animi motum* ad inspirationem sufficere arbitrantur, nullo modo Auctor suffragatur. Quemadmodum nec cum illis consentit, qui in rebus philosophicis & factis ad religionem non spectantibus, Scriptores sacros sibi relictos, nec luce Divini Spiritus collustratos labi & errare potuisse autumant, quippe quorum rationes ex instituto sibi refellendas sumsit. Et hæc quidem hæctenus generatim de libris Biblicis disputavit. Ad singulos dum descendit, Pentateuchus se illi offert, simulque occasio contra Spinozam, Hobbesium, If. Peirerium, & Richardum Simonem; Mosen Pentateuchi auctorem esse abnuentes, stringendi calamum, quibus omnibus Aben-Esram Judæum prævisse exemplum, repugnante licet Simone, contendit. Ut autem demonstret, Mosen Pentateuchi esse auctorem, primo quidem observat, Pentateuchum subinde Legis nomine venire: adeoque si demonstretur, Mosen Legis (voce in hoc sensu accepta) esse auctorem, palam esse, quod Pentateuchi quoque idem auctor sit. Deinde & illud positum extra dubium putat, Deuteronomium h. e. Legem repetitam supponere aliam legem, & quidem eam, quæ in quatuor

Cap. III.

quatuor libris præcedentibus contineatur: unde porro sequatur, si constet, Mosen Deuteronomii auctorem esse, eundem quoque pro auctore reliquorum librorum, qui illi tribuuntur, esse habendum. Hisce hunc in modum præmissis, plurima Scripturæ S. dicta congerit, quibus Moses tum Deuteronomii, tum Legis totius, hoc est, omnium quinque librorum, qui illi tribuuntur, auctor prædicatur. Atque hæc tam firma certaque esse putat, ut supervacaneum censeat ad profanorum auctorem, Mosen & pro legislatore Judæorum, & pro Pentateuchi auctore agnoscentium, testimonis provocare. Produci quidem hic a nonnullis Sanchoniathonem Berytensem, Phœnicum historicum, eumque bello Trojano antiquiorem ferri; sed cum de Auctoris hujus ætate nihil certi constet, incertius autem adhuc sit, num is libros Mosis unquam viderit, causæ suæ non magnum conciliare præsidium, qui ejus auctoritate nitantur. De Hesiodo quoque & Homero nonnullos contendere ait, quod ex libris Mosaicis nonnulla hauserint; sed hoc quoque dubium esse & incertum. De Platone tamen rectius forte hoc affirmari putat, cum hujus philosophia in plerisque cum theologia Mosis accurate consentiat. Ast qui omnem theologiam gentilium, omniaque Poëtarum commenta a Mose repetant, conjecturis solum inniti, quibus nemo sanæ mentis demonstrandi probandique inesse vim, existimaverit. Esse tamen quosdam Scriptorum ethnicorum, quorum testimonia certa sint, momentumque omnino trahant. Manethoni primum inter hos locum tribuit, cujus testimonium referat Josephus, quo Mosen & legis & reipublicæ Judaicæ auctorem esse diserte autumet. Huic adjungit porro Philochorum, Polemonem, Eupolemum, Alexandrum Polyhistorum, Apollonium Molonem aliosque, qui Mosis, ut auctoris legum Judaicarum, injiciant mentionem. Addi his omnibus posse docet Pentateuchum Samaritanum, quippe ex quo luculentius, quam ex scriptoribus profanis omnibus, documentum peti possit. Id quo pacto evincat, brevitatis studio ducti nunc non commemorabimus. Indicabimus potius, sed brevissimis, quæ ad argumenta secus sentientium Auctor reponat. Omnia autem, quæ in contrarium afferuntur, huc fere redire docet: quod in Pentateucho talia subinde narrentur, quæ mortuo jam Mose gesta sint: quod nomina urbium & regionum longe post Mosis obitum orta, ibi legantur:

tur: quod auctor Pentateuchi de Mose ceu alio quodam loquatur, ut si quis eo modo de se ipso loqui velit, is decori leges migrare omnibus censeatur: quod stilus quoque documentum præbeat, Mosen librorum istorum non esse auctorem: quod denique ex stili diversitate ordinisque neglectu pateat, hosce libros ex variis commentariis antiquissima fata populi Israelitici continentibus, congestos esse, & compilatos. Ad primum ita fere Auctor respondet, ut aut neget ea, quæ adducuntur, post mortem demum Mosis contigisse, aut ab alio libris Mosaicis hæc addita, & textui inserta esse contendat. Quæ de morte & sepultura Mosis in fine Deuteronomii referuntur, eâ ab alio subiecta esse, non dubitat. Reges Edomiticos, quorum nomina Genes. XXXVI referuntur, a prima gentis origine ad Mosis usque tempora, iusta serie se invicem excipere potuisse arbitratur, cum octo tantum commemorentur, & præterea non parentum liberorumque ibi indigitetur successio, sed Principum diversarum regionum, qui se invicem exceperint; ceteros autem Principes, qui Regum titulo usi non sint, diversis forte civitatibus præfuisse. Ad alterum quod obijci solet, regerit, nomina urbium & regionum recentiora, iterum ab aliis illustrationis causa adjecta, & in textum deinceps recepta esse: quædam tamen perperam pro recentioribus venditari, cum jam Mosis ætate cognita esse potuerint. Sic *Ninivem* urbem Mosis omnino cognitam fuisse, cum tempore Abrahami urbs ista a Nino condita sit, non autem demum tempore Deboræ, ut nonnulli perperam sibi persuadeant. Nec probari ab illis, qui aliter sentiunt, *Chaldeen* nomen Mosis ætate nondum fuisse auditum. Sicuti & illud frustra afferatur, Jordanis nomen, fluvius quo insignitur, Mosis tempore fuisse ignotum. De voce *Moria* idem observat, ut & de aliis. Ast vocem *Dan* pro *Lesen* aut *Lais* ab alio positam putat, & sic cetera quoque, quæ obijci hic solent, diluit. Præterea Mosen de se ipso ceu alio loqui, mirum non esse dicit, cum præstantissimis Historicorum, Xenophonti, Cæsari, Josepho, aliisque, idem in more positum fuerit. Quæ autem de se ipso Moses retulerit, necessario ipsi fuisse commemoranda, ut intelligerent homines, eum ad liberandum ex Ægyptiaca servitute populum Israeliticum, a Deo fuisse missum, nec tamen modestiæ limites, quoties de se ipso verba fecerit, eum fuisse transgressum. Reliqua, de stilo scilicet, ejusque diversitate, frustra

fra dici, cum non probentur, adeoque nec argumentum, quo demonstretur, hos libros ex aliis compilatos esse, hinc capi posse.

De reliquis libris sacris eodem modo erudite differit, & in illorum auctores inquirat. Sed cum non temere quemquam fugiant, quæ disputari ab illis solent, qui hoc in campo versantur, ad alia properamus. Quarto namque sequenti capite, de lingua Ebræa Cap. IV. Veteris Testamenti Auctor doctissimus verba facit. Et primo quidem dum de origine & divisione linguarum differit, Chaldaicam linguam Ebræa antiquiorem esse pronunciat. Equidem num primitiva ista lingua ab Adamo ad posteros propagata, post linguarum confusionem, in gente ulla aut familia superstes manserit, incertum dubiumque esse putat. Etsi enim vix credibile videatur, Noachum ejusque filios linguæ, quam cum lacte materno hauserant, plane oblitos esse; nihilo secius valde sibi verosimile videri asserit, primitivam istam linguam in varias mutata fuisse dialectos, ut simul in illis absorpta plane interierit. Quod autem inter eas, quæ post confusionem extiterunt, Chaldaica antiquior quam Ebræa sit, hunc in modum evincit. Pro certo ponit, linguam, qua familia Eberi, Tharah, Nachor, & Abraham, antequam ex patria discederet, usi sint, fuisse Chaldæam. Namque cum apud Chaldæos hi habitaverint, iisdem quoque cum illis usi sint sacris, nullam obstare rationem videt, cur non & eadem usi sint lingua. Deinde & hoc extra dubium positum putat, Chaldæorum linguam omnitempore diversam fuisse a lingua Ebræorum. Luculentissime inter alia vel inde hoc demonstrari posse existimat, quod Laban ex Eberi familia prognatus, at in Chaldæa vivens, *Jegar Sabaduta* vocaverit lapidum acervum, quem Jacob *Galaad* lingua Ebræa vocavit. Quod autem Abraham, postquam relicta patria apud Cananzos rerum suarum fixerat sedem, lingua quoque Cananza usus sit, & hanc deinceps propagaverit ad posteros, eaque hæc ipsa lingua sit, quam Ebræam hodie vocamus, id itidem pluribus demonstrari rationibus posse contendit. Etenim cum plurima Abrahamo cum Cananzæis quotidie intercesserint commercia, quis, inquit, crederet, eum linguam eorum non didicisse, eandemque ad posteros, quibus in eadem regione vivendum fuit, non propagasse? Sed alias adhuc rationes addit, quæ rem plane conficiant. Earum prima hæc est,

B

quod

quod Esa. XIX, 18. lingua Ebræa diserte vocetur *lingua Canaan*. Altera, quod nomina locorum & hominum Cananiticorum, quorum in libris Mosis & Josue injiciatur mentio, ex eadem lingua, quæ hodie Ebræa dicitur, derivari queant; id quod ex sequentibus, Jericho, Salem, Sichem, Bethlehem, Segor, Cariath-Arbe, Cariath-Sepher, aliisque satis pateat. Tertio accedere dicit, quod nusquam in Scriptura sacra legatur, linguam Cananæorum diversam fuisse a lingua Israelitarum, aut interprete opus fuisse, quoties eum Cananæis sermones miscuerint Israelitæ. Quarto, Josephum eum a fratribus agnosci nollet, usum esse interprete, qui cum Ægyptiæ pariter ac Ebrææ linguæ peritus fuerit, sequi inde, præter Israelis progeniem, alios quoque extitisse linguæ Ebrææ non minus peritos, & hanc adeo Israelitis solis non fuisse propriam. Quinto denique ex Puniæ etiam linguæ, quæ fuerit Phœnicum, adeoque & Cananæorum, atq; Ebrææ convenientia novum Noster argumentum acrescit. Convenientiam autem istam utriusque linguæ, Hieronymi, Augustini aliorumque testimoniis comprobatur. Nec tamen reticet argumenta, quibus sententia illorum, qui pro Ebrææ linguæ antiquitate pugnant, comprobari possit. Et præcipuum quidem esse, quod ab etymologia nominum, quibus Patriarchæ aliique, quorum in libro Geneseos injicitur mentio, insigniti fuerunt, depromitur, observat. Significationem enim, quam Auctor Geneseos hisce nominibus tribuat, omnino ex Ebræa lingua peti posse, idque documento esse, primævam hanc esse linguam ipsis Patriarchis receptam. Nota sunt exempla nominum, Adami, Evæ, Caini, Sethi aliorumque hunc in finem afferri solitorum, ut ex Auctore nostro prolixè ea repetere non sit necesse. A locorum regionumque nominibus simile argumentum duci, itidem refert, nec illud prætermittit, quod ex linguæ Ebrææ puritate, simplicitate perfectioneque nonnulli idem demonstrare satagant. Hisce tamen quæ reponi possunt, non deesse docet. Namque ad primum quod attinet, adesse exempla Historicorum, qui nomina propria itidem in aliam linguam transtulerint, eaque adeo cum aliis ejusdem significationis commutarint. Sic Aquilam, ut allusionem vocum Ebræarum ΨN & $\text{N}\Psi\text{N}$ exprimeret, ea reddidisse per *ἀνθρ* & *ἀνδρῆς*; Evangelistas nomen *Cepha* mutasse in nomen *Petri*; LXX Interpretes pro *Babel* posuisse

possisse *Εὐχριστιν*, & quæ alia sunt ejusdem commatis. Esse quoque quædam nomina propria, quorum significationi accurate exprimendæ Ebrææ lingua vix sufficiat. Sic *Noachum* ex Ebrææ linguæ indole *Nobhemum* potius dicendum fuisse, si a consolando nominis ratio sit repetenda: & *Cain* accuratius a *Koun*, quam *Kana* deriyari, & *Tubalcain* a vocibus Arabicis *Tubalom* & *Kunaon*, laminam æream ferreamque significantibus. Quod si denique vel maxime concedatur, nomina hæc propria primitivæ linguæ præbere documenta, non aliud tamen inde colligi posse, quam superesse in lingua Ebræa voces quasdam ex lingua primitiva; non autem, linguam Ebræam esse ipsam primitivam. Quæ autem de linguæ Ebrææ puritate, simplicitate, perfectione dicuntur, nondum satis evicta Auctor dicit, et si evincantur etiam, ad antiquitatem ejus probandam ea parum facere. Finit tandem hanc disceptationem de Ebræorum denominatione nonnulla observando, acriterque contendendo, non ab Ebero arcessendum esse hoc nomen, quod Israelis soboli hæsit, sed ab Abrahamo, qui Ebræi nomine insignitus a Cananæis fuerit, quod ex Chaldæa trans fluvium Euphratem sita, in Cananæam venisset.

Ex iis quæ in sequentibus de origine & inventione litterarum, deque litterarum Ebræarum antiquitate disserit, hoc unicum observasse sufficiat, quod Auctor illorum subscribat sententiæ, qui litteras Samaritanas eas esse autumant, quibus ante captivitatem usi sint Israelitæ, easque litteras una cum lingua ipsa Abrahamum ejusque posteros accepisse a Cananæis: eas autem litteras, quas hodie Ebræas vocamus, Assyriacas esse aut Chaldæas, quippe quas Judæi, in captivitate Babylonica iis affueti, secum retulerint, retinuerintque. Et confirmare quoque hanc sententiam atque stabilire annititur præcipue ex antiquis siclis sive nummis Ebræorum, ante captivitatem cufis, quibus litteris Samaritanis inscripta sint hæc verba, *Hierosolyma Sancta*. Ex inscriptione namque ista constare, non a Samaritanis, sed Judæis hos nummos cufos esse; de antiquitate autem horum nummorum cum dubitare æfas sit, nihil esse, quod reponi huic argumento possit, putat. Sed addit quoque testimonia veterum, Christianorum pariter atque Judæorum, & rationes seculi sententiarum tam infirmas esse pronunciat, ut omni prorsus

pondere destituantur. Sed mittimus cetera, præsertim quæ de vocalium & punctorum antiquitate disputat. Textum Ebræum tempore captivitatis Babylicæ periisse, & ab Esdra restitutum negat; concedit tamen, a mendis eundem & depravationibus fuisse repurgatum. Sed nec illis suffragatur, qui Judæos studio corruptisse textum Ebræum autumant; licet alias ob causas eundem quandoque corruptum non diffiteatur. De Masora quoque, deque Keri & Ketib, ut & Cabbala quædam subnectit, quæ omnia uberrimam quidem variarum observationum segetem nobis præberent, si immorari hisce diutius animus nobis esset. Atque idem, quo tenemur, brevitatis studium sicco quoque pede præterire jubet, quæ Auctor prolixè de Pentateucho Samaritano, deque variis Scripturæ S. versionibus, de stilo quoque & sensu Scripturæ sacræ, & ratione eam interpretandi, ut & divisione sacri codicis in capita & versus, in medium affert. Duo tamen sunt, quæ vel tribus indicanda verbis duximus. Primum, quod Auctor Pentateuchum Samaritanum cum Ebræo contendens, utrumque non nisi litterarum caractere differre, adeoque utrumque pro authentico habendum, pronunciet; cumque Ebræus textus quandoque depravatus sit, ubi Samaritanus non sit corruptus, & vice versa, Samaritanus corruptus sit, ubi Ebræus sit integer, nec hunc semper illi, nec illum huic præferendum docet, sed adhibitis in subsidium regulis criticis, mox Ebræum, mox Samaritanum textum sequendum esse. Alterum, quod de versione Vulgata doceat, eam textui Ebræo omnino esse postponendam, authenticamque eam ex decreto Concilii Tridentini esse, non ratione fontium, & textus originalis, sed ratione reliquarum versionum Latinarum, quibus omnino jure præferatur, licet nec ipsa errorum atque navorum sit experta.

LETTERE DI GREGORIO LETI.

i. c.

EPISTOLÆ GREGORII LETI.

Amstelodami apud Georgium Gallet, 1700. 8.
Alph. 3. pl. 8.

Certare

Certare cum seculo idque superare videtur fecundissimi ingenij scriptor Gregorius Leti, qui, quot seculum annos, tot ipse libros, & quidem multo minore annorum spatio protulit, & centesimo seculi anno nondum ineunte centesimum scriptorum suorum volumen publicat: quo literas a se & ad se plurimum annorum decursu scriptas, & duos in tomos distributas, exhibet. Fatetur rem esse novam, (quæ tamen exemplo non caret) amicorum literas, illis incisiis, evulgare: at, cum in his edendis nihil secutus sit, nisi quod honori sit Autoribus, eorumque vel ingenium vel virtutem & liberalitatem patefaciat; sperat hoc institutum suum non reprehensione modo cariturum, sed & imitatores inventurum. In eum vero finem has epistolas a se divulgari ait; ut his exemplis cognoscatur scribendi ratio, quæ illustres viri & magnates erga literatos, aut hi vel erga illos vel inter se, seu serio agentes seu jocantes, uti soleant. Extant enim hic epistolæ a Principibus, legatis, aliisque proceribus, imo & foeminis illustribus & monialibus ad Autorem datæ: in quibus etiam nonnullæ Gallica aliave lingua fuerint scriptæ, omnes tamen Italica lingua legi voluit. Cum ergo in his literis stylum maxime spectari velit, factum inde sine dubio, ut nec temporis ordinem servaverit, nec omnibus literis diem adscribendum putaverit. Præter dictionis vero cultum, de quo aliis iudicium relinquimus, res quoque in his occurrunt, quæ vel ingenii vel doctrinæ dotibus lectorem detinere possunt. Partis I Epistolam primam & nonam, utramque satis prolixam, eo artificio contextam videmus, ut nulla vox sit adhibita, cui litera canina insit, nec tamen sententiæ vis illata videatur. Epistola septima Brussonus Historicus Venetus Autori nostro impertit catalogum familiarum tam veterum quam novarum, quæ Venetiis in Patriciorum vel Nobilium ordinem fuerunt relatæ. Epistola XII & XIII Illustrissimus Comes Fridericus a Dohna, errorem numeri scriptoris arguens, prolixè aperit origines, nec non progressus & fata gentis suæ, in qua hæere novimus Burggraviatus dignitatem, certissimo utiq; antiquitatis argumento, cum memoria nullibi extet alius Burggravius his proximis seculis creati. Neque non Comites &

Barones dictos esse Dohnanos fatetur, idque qua de causa, quibusve temporibus factum sit, disquirat. Gentem vero hanc jam tum Carolingicis temporibus in Misnia Bohemiamque omnibus confedisset, at, eique in urbem Dresdam nonnihil fuisse juris, quod superiori seculo Augustus Elector redemerit. Diffusam vero fuisse stirpem in duos præcipuos ramos, alterum Misnico Bohemicum, alterum Silesiacum: ex utroque rursus sex palmites produisse. Ac ex Misnico quidem adhuc anno 1620 quatuor floruisse; sed cum Friderici Palatini auspicia partesque secuti essent, ejus calamitati implicitos bonisque everfos peruisse. Ultimum ex Misnicis Christophorum, qui solus in patria perfluerit, dynastiam *Muscavi* in Lusatia ad generum Baronem Callenbergium transmisisse. Dohnam vero castrum, a quo nomen titulumque Burggravii gerunt, ad gentem Carlovitiam transisse. In Silesia in hujus Domus ditione fuisse duas ex quatuor illis Dynastiis, in quas cum tredecim Principatibus hæc provincia distribuatur. In his Abrahamum, amplissimæ Dynastiæ Wartenbergicæ possessorem, ineunte hoc seculo a Cæsare in Principum ordinem evectum: ejus vero filium studio magnificentiæ prolapsum res impeditas hæredibus reliquisse, sic ut filius, ut vulnere rei familiaris sarciret, titulo Principis abstineret, cujus nunc filius sterile matrimonium sine spe prolis colat; ut Silesiacus æque ac Bohemicus ramus jam in eo sit, ut exarescat. Florere vero adhuc Prusficum, qui ex Silesiaco processerit, cum Stanislaus e tribus fratribus natu minimus, e Silesia in Prusiam se conferret, & anno 1463 inter Ordines Provinciales reciperetur. Ejus filium Petrum fortunis & dignitate auctum, inter Barones primum locum obtinuisse, cujus filii Achatius, Henricus, Christophorus & Fabianus, rebus per varia Europæ regna gestis immortalem sibi gloriam pepererint, Fabianus etiam a Thuano laudatus vitæ scriptorem magnum Gerardum Vofium invenerit. Achatium porro duos reliquisse filios, Fabianum & Christophorum. Hunc primum Friderici Palatini Comitem cubicularium, deinde in regendo Principatu Arausionensi Principis Vicarium, in hoc munere successorem habuisse filium natu maximum Fridericum: a quo cum Arausio in Gallorum manus sit tradita, nullam hujus in hac re fuisse culpam ostenditur, totiusque rei gestæ series & arcana consilia aperiantur, & demum hodierna Illustrissimæ Gentis

Gentis conditio & facies pertexitur. Epist. XXIII & seqq. ad XXIX Auctor in gratiam amici Pontificii vitam perscribit Calvini, quæ notior est, quam ut ejus summam hic reddere opus sit. Epist. XXXI persequitur familiæ Offredæ nobilitatem, quam Cremonæ tenuit; unde Evangelista & Marcus fratres sub finem superioris seculi Genevam migrarunt; Evangelistæ vero ex Paulo filio nepos Catolus medicinam tunc Patavii profitebatur, de cujus genere Zabarella quærenti ista respondet. Epist. LXXX & tribus, quæ sequuntur, primi in urbe Londinensi Magistratus seu Magistri civitum quæ sit dignitas, potestas, quæ splendor, quæ ratio eligendi & inaugurandi, tradit; in cujus privilegiis eminet, quod Rege defuncto, dum successor abest, primum in regno gubernando locum teneat. Epist. CLIV & duabus seqq. motus in urbe Genevensi civiles describuntur, quos excitarat dissensio inter duplicem Senatum; alterum viginti quinque, alterum ducentorum virorum, cum uterque summam potestatem non sine periculo amittendæ libertatis sibi vindicaret. Part. II, Epist. XIII exponitur, quomodo Vettiis Legati pro Principum vel characteris sui discrimine excipiuntur. Epist. XX usque ad XXIV continetur descriptio Aula Romanæ Statusque Pontificis, quam Venetus Orator e Romana legatione redux Senatui exhibuit. Epist. XLVI Autor Serenissimæ Landgraviæ Hassiæ obitum filii Principis nunciat, & per plures Epistolas, quæ in ejus morbo, morte & pompa funebri acciderint vel servata sint; refert. Epist. CLXX Marci Antonii Borri nobilissimo inter Etruscos genere oriundi, res gestas & dignitates militares, rogatu Illustris Puffendorffii exponit. Et ne prolixiores simus, ex his satis intelligitur, præter familiaria, officiosa; jocosa, in his Epistolis inveniri non pauca, quæ vel ad illustrium virorum hujusque adeo sæculi historiam faciunt; vel ipsius Autoris genium, studia, opera & fata aperiunt. Quo pertinet hujus operis Epistola postrema, quæ Autor indefessus & alter Didymus Χαλκείτης denunciat, se post centum opera perfecta, alterum centenarium ingredi, & in componenda Caroli V Imp. vita sic vestari, ut quotidianæ horas quatuordecim scriptioni impendat; opusque adeo nitidissime exorsum propediem nos expectare jubeat.

DISSER-

DISSERTATIONES HISTORICÆ, CRITICÆ, CHRONOLOGICA in Sacram Scripturam Veteris Testamenti. Autore D. MATTHÆO PETITDIDIER, Presbytero & Monacho Benedictino e Congregatione SS. Vitoni & Hydulphi.

Parisiis, apud Petrum Emery, 1699. 4. Alphab. 2. pl. 3.

Scripturam Sacram Veteris Testamenti Dissertationibus nonnullis illustraturus Autor, ab iis exordium capit, quæ ad Scripturam generatim spectant; inde ad Canonem Scripturarum progressus, eos illi libros asserere annititur, quos ab aliis immerito hinc eximi persuasum sibi habet; porro idoneas tradit regulas, quæ ad diversos Scripturæ Sacræ sensus cognoscendos atque eruendos pertinent; mox de singulis Veteris Testamenti libris seorsim disserit, ac tandem Chronologiam Sacram dilucidat. Cuncta vero hæc dissertationibus quatuor & triginta persequitur, quarum prima de linguarum ac characterum origine inscribitur. In hac linguam omnium primam ad Deum ipsam, cæteras vero ad confusionem Babelicam refert; literas autem seu characteres ante diluuium jam usitatos, & aut ab Adamo ipso, aut a Setho certe excogitatos fuisse, sibi admodum probabile videri profitetur. In secunda dissertatione Hebraicam linguam omnium esse statuit antiquissimam; at circa ejus characteres adstipulatur iis, qui antiquitus tales fuisse statuunt, quilibet nunc utuntur Samaritani; puncta etiam vocalia consonantibus coæva esse negat. In tertia textum Biblicum a Judæis unquam malitiose dataque opera depravatum fuisse, prorsus inficiatur. Cum autem post Hebraicum Judæorum codicem nihil in sacris literis antiquius sit Samaritanorum Pentateucho, ideo de eo in dissertatione quarta agit, eumque magna saltem ex parte genuinum Hebraicoque Mosis textui æquandum, minime tamen antiquam textus puritatem in omnibus illibatam servasse pronunciat, deque tribus ejus versionibus, ac de Samaritanorum origine & religione quædam subjungit. In quinta Dissertatione varias Hebraici textus editiones commemorat, & Masorètharum industriam extollit.

tollit. In sexta de paraphrasibus Chaldaicis commentatur. In septima versionem imprimis LXX. viralem celebrat, ejusque historiam ab Aristæa, ut fertur, conscriptam rejicit, & mox in subsequenti octava autoritatem ejus, quam apud Judæos æque ac apud Christianos indepta sit, examinat; in nona vero varias illius editiones enumerat. Decimam versioni Latinæ vulgatæ destinavit, & in ea Hieronymo hanc vindicare studet, quamvis nihil omnino, quod Hieronymi non sit, in ista haberi, asserere non audeat, de cætero, cur a concilio Tridentino authenticæ elogio insignita illa fuerit, prolixius indagans. Undecimæ contenta eo collimant, ut libros, quos vocare suevimus apocryphos, ad Canonem reducendos venire probetur. Duodecima præcipuas regulas hermeneuticas inculcat. Decima tertia Pentateuchum Mosis tanquam genuino auctori vindicat. Decima quarta Præadamitarum existentiam refellit, mundumque in instanti creatum esse negat. Decima quinta Paradisum terrestrem contemplatur, ac de serpente Evam seducente tradit, quod verus ille serpens fuerit, sed in quem Diabolus se subdole insinuarit; tandemq; Paradisi aditum Angelo & gladio versatili communitum fuisse innuit. Esu carnium ante diluvium haud obtinuisse apud viros pios, in decima sexta dissertatione Autor conjicit, congressum vero Angelorum cum hominum filiabus explodit, deque idololatria addit, quod ejus origo parum certa sit. In decima septima Enochum minime fuisse mortuum, sed tamen, quorsum eundem Deus transtulerit, non satis exploratum haberi contendit. Hinc de arca Noachæ quædam in medium affert, ac diluvium univèrsam orbem inundasse probat. Decima octava dissertatio Melchisedeci & Jacobi Patriarchæ profopographiam complectitur. Decima nona polygamiam jure naturæ haud prohiberi affirmat. Vigesima Jobum ex Elavi familia ortum traxisse probat, libri vero ejus nomen præferentis autor num ipse, an alius quis dici debeat, in medio relinquit. Vigesima prima statum reipublicæ Judæorum quoad civilia & sacra, pro temporum diversitate & ipsum diversum, considerat. Vigesima secunda miracula Solis sub Josua duce atque Ezechia rege tuetur; Jephtham non immolasse, sed perpetuæ virginitati devovisse filiam suam contendit; & verum quidem Samuelem, sed corpore ad tempus assumpto, apparuisse Sauli asserit; Josuam libri ejus no-

mine insigniti autorem esse; librorum Judicium, Ruth, Regumque autores ignorari; priorem, qui Esræ nomen in fronte gerat, librum ab ipso met Esra, librum Tobiaz ab alterutro vel utroque Tobia conscriptum fuisse; libri vero Judith autorem incertum videri; ambiguumque, ad quem liber Estheræ mereatur referri; Proverbia, Ecclesiasten, Canticumque Canticorum Salomonem procul dubio parentem agnoscere, in dissertatione vigesima tertia Autor pluribus evictum dare allaborat. In vigesima quarta de Psalterio Davidis monet, non omnes in eo Psalmos Davidem autorem agnoscere, e titulis quoque alios canonicos esse, alios humana autoritate additos, vulgatumque Psalterium illud ipsum dicit, quod ad Hexaplorum fidem divus olim Hieronymus emendarit; libros Macchabæorum (quos haud ab unico autore scriptos putat,) adversus objectiones eorum, qui e numero canonicorum ipsos eximunt, defendit; nec tertium quartumque Esdræ librum unius auctoris opus esse admittit; Orationem vero Manassis Regi huic indubitato vindicare non audet. Reliquæ dissertationes ad Chronologiam sacræ spectant. Postquam enim in iis de divisione omnis ævi secundum Gentiles, Judæos & Christianos, deque annis Solis & Lunæ, mensibus, cyclis, indictionibus, periodoque Juliana prolixius locutus est, annos primorum Patriarcharum considerat, eosque nostris similes omnino fuisse docet. In rebus chronologicis textus Hebraici calculum Versioni τῶν ὀ omnino præferendum venire affirmat, eaque propter cum R. P. Pezerono, secus sentiente, in arenam descendit. Diluvium orbem inundasse ait anno vitæ Noachi sexcentesimo. Cainani, Arphaxadi filio, nullum inter Patriarchas post diluvium viventes locum relinquit. Ut alia taceamus, quæ de sex mundi ætatibus (tot enim ad Christum usque numerandas censet,) ad accuratissimorum Chronologorum calculum commentatur.

SACRA SCRIPTURA UBIQUE SIBI CONSTANS.

Opera & Studio M. JOANNIS PONTASII.

Tomus I Pentateuchum complectens.

Parisiis apud Jo. Boudot, 1698 4. Alphab. 4. pl. 6.

Tametsi

TAmetsi in conciliandis inter se Scripturæ locis, quæ ad speciem sibi met contrariantia videri poterant, plurimi jam pridem sedulo & maxima cum laude elaborarunt, (cui enim ignoratur ea, quæ in Conciliatore suo istuc contulit Menasseh ben Israel; quæ in scriptis ad eundem scopum collimantibus, ab anonymo, quem Colonia A. 1532 edidit Henricus Sachsus; quæque ab Andrea Althamero, Mich. Walthero, Dominico Macro, Ludovico Rabo, Jo. Thaddæo & aliis præstita in hoc genere fuerunt?) non tamen inconsultum fore ratus est doctissimus Pontasius, si suas & ipse vires in hac opera experiretur, & Scripturam sacram ubique sibi constare evinceret. Nec obiter aut carptim pertractare negotium hoc voluit, quin singulos potius libros accurato excussurus scrutinio, in primum huncce tomum illa tantum loca retulit, quæ in Pentateucho obvia apprehendit, collatis ad ea diligenter iis dictis, quæ aut cum proximis *Mosaïcis*, aut cum effatis aliis concilianda venire existimavit. In condenda vero eorundem harmonia, sanctorum præcipue Patrum, quorum testimonia frequenter allegari videas, vestigijs insistere contendit. Quæ utut ad noscedam operis hujus faciem sufficere jam tum fortassis possent, non pigrabimur tamen, speciminis in locum exempla quædam suggerere, e quibus de Autoris ratione dubia enata solvendi distinctius paulo judicare benevoli Lectores valeant. Gen. I, 20 non pisces solum ex aquis formatos esse, sed & aves ex iis ortum duxisse Mosen affirmare, sed Cap. II, 19 eundem asserere innuit, quod Deus formatis de humo cunctis terræ animantibus & universis cœli volatilibus, ad Adamum ea adduxerit; quod postremum sane effatum innuere videatur, quod & volatilia cœli de terra formata fuerint. Verum ut volucres ex aquis productas omnino fuisse probet, posteriorem locum sic accipiendum statuit: *Formatis Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & formatis universis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adamum.* Dum masculum & fœminam Deum ad imaginem suam condidisse dicat Moses Gen. I, 27, Apostolum ei opponendum arbitratur, qui 1. Cor. XI, 7. virum imaginem & gloriam Dei nuncupet, mulierem econtra viri gloriam appellet. Mox tamen eos inter se conciliat, & Apostolum ad principatum modo respexisse dicit, cu-

jus ratione mulier imaginem Dei haud gestet; interim, quatenus intellectuali ea mente polleat, dignitate ista minime privandam illam venire intuit. Mandato Dei, *crecite & multiplicamini*, Gen. I, 28. non repugnare Christum, asserentem expedire, si quis haud nubat, Matth. XIX, 10, ut evincat, modo præceptum istud ad primæva tantum tempora restringendum esse, modo in eodem permittentis potius, quam jubentis Dei verba contineri observat. Commirationem divinam: quocunque die comederis deligno scientiæ boni & mali, morte morieris, Gen. II, 17, bene consistere dicit cum ætate Adami, quam is ad annos 930 protulerit, Mose itidem testante, Gen. V, 5. Adamum enim, quamprimum prohibitum fructum gustarit, mortem animæ expertum inquit, quia gratia Dei, quæ vitæ animæ, spoliatum sese senserit. Sed mortem quoque corporis eundem tunc statim invasisse ait; quatenus scilicet non inevitabilem solum moriendi necessitatem subierit, verum & mori inchoaverit. Mirum videri ait & ab omni fide abhorre, Josephum, virum toti Ægypto præpositum, ac de Ægyptiaco regno omnibusque Ægyptiis adeo præclare meritum, novo Regi incognitum fuisse, quod tamen Exod. I, 8. perhibeatur; sed respondet, propter temporis diuturnioris lapsum, bonorum, quibus per Josephum cumulatam fuerat regnum Ægyptiacum, oblitum illum Regem, conspisse in eum, inque universam Hebræorum gentem, novo seu alieno esse animo, seque erga Josephi posteros ac superstites Israelitas ingratum, imo inhumanum exhibere. Aut forsitan eam quoque ob rem novum nuncupari Pharaonem, & Josephum ignorasse dici, quia spretis & abrogatis legibus ab eo constitutis, novam in administrando regno consuetudinem introduxerit. Tenebras Ægyptiis immixtas palpabiles dici Exod. X, 21 existimat per hyperbolen, & juxta consuetum hominibus loquendi modum. Numerum annorum 430 Exod. XII, 40 commemoratum, non de sola Israelitarum in Ægypto habitatione, sed insimul quoque de eorundem peregrinatione in terra Canaan, intelligi debere statuit. Nubem inter Israelitas & Ægyptiorum castra confurgentem, ut tenebrosam simul & fulgidam Exod. XIV, 20. congruè satis introduci monet, quandoquidem parte sua anteriori, qua Hebræos respexerit, lucem præbuerit, sed posteriori ad Ægyptios directæ meras hæc tenebras effude-

fuderit. Loca Exod. XX, 9. itemque Num. XIV, 18. non repugnare ait dictis Deut. XXIV, 16. & Ezech. XXX, 20. Utut enim ibi Deus patrum iniquitatem in filiis punire se velle minetur, heic vero filios a patrum poena liberos pronunciet; utrumque tamen unum consistere posse ait, cum in Deuteronomio Judicibus in foro soli agentibus praecepta suppeditentur, apud Ezechielem vero de interiori & aeterna, non de exteriori & temporaria poena sermo sit. Mosen, utut homicidium Exod. II, 12 descriptum commiserit, a transgressione tamen praecepti quinti absolvendum statuit, eo, quod divina inspiratione motus talem sese gesserit. Israelitas vero vasa argentea & aurea & vestes pretiosas Aegyptiis subtrahentes, a furti crimine ideo liberat, quod vel jure belli, vel jure compensationis ob debitam mercedem, vindicare sibi ista licite potuerint. Lev. XII, 2 septem tantum dies immunditiae mulieris, quae masculum pepererit, constitui, ait cap. eodem v. 4. per dies triginta tres eandem immundam pronuncians dum observat, in verbis prioribus immunditiam talem, qualis menstruarum fuerit, sed in posterioribus minorem, & a contactu modo rerum sacrarum, verum non item ab hominum consortio arcentem denotari superaddit. Legem Lev. XIII, 16. de nuptiis cum uxore fratris haud ineundis, minime tollit ait per statutam Deut. XXV, 5. ubi fratris uxor fratri ducenda concedatur; ibi namque casum supponi, quo aut frater aut ejusdem liberi superstitibus adhuc agant, heic vero fratris absque liberis defuncti uxorem subintelligi. Ne mirum cuiquam appareat, cur Moses se non posse solum sustinere dicat omnem populum Num. XI, 14, eum tamen juxta Exod. XIX, 25. 26. jampridem viros sibi strenuos adsciverit, eosque millenarios, centenarios, quinquagenarios, decanos constituerit Judices, respondet, hos in forensibus solum negotiis & in administratione civili Mosen auxilio suo sublevasse, majoribus interim causis, quae caste frequentiores fuerint, ipsi unico relicti. Uxorem Mosis Aethiopsam Num. XII, 1. recte vocari ostendit, quamvis Exod. II, 16. 21. Madianitis dicatur. Madianitas enim in Scripturis vulgo appellari Aethiopes, quia terra quoque Madiam interdum audiat Aethiopia, non Africana quidem illa & occidentalis, verum orientalis & Aethiopia. Bileamum Num. XXII, 5. XXIV, 3. 15. & Job XXIV, 9. filium Beor, ait 2. Pet. II, 15. filium

filium Bofor dici, aut, quia nomen Bofor & Beor unum idemque fuerit, & Græci sæpius in nominibus efferendis nonnihil ab Hebræis secedant; aut, quia pater Bileami duplici ista appellatione insignitus fuerit. Cur Moses dicatur locutus trans Jordanem Deut. I, 1, cum tamen, ut ex Cap. III, 8. 17. & XXXIV, 1. 4. 5. constet, Jordanem nunquam trajicere debuerit, solícite Autor noster quærit, & respondet, voculam trans pro cis heic esse repositam, cum **בְּעַרְבַּי** ambiguum sit, & utramque significationem admittat. Imo vocem hanc proprie etiam significare *in transitu*; id quod proinde & heic locum inveniatur, cum Moses tunc omnesque Israelitæ ad flumen istud transeundum se accinxerint. Jubere quidem Deum Deut. XV, 4. 7, ut ne pauperem in terra promissa existere sinant Israelitæ; at mox v. 11. monere notat, quod egeni inter eos nunquam defuturi sint. Voluisse enim Deum, ut pauperibus subvenire quilibet studeret; sed cum populi facultates tantæ haud fuerint, ut singulis pauperibus sublevandis suffecerint, idcirco pauperes non penitus sublatos e populo tam numerofo fuisse colligit. Regi Israelitarum prohiberi putat Deut. XVII, 17. uxorum modo alienigenarum multitudinem; unde David, licet polygamus, interdictum istud minime violavit, cum alienigenas sibi haud associaverit. Sed sufficiant hæc speciminis in vicem, modo istud adhuc monuerimus, quod parilem in modum quæstiones singulas, & ex Genesi quidem 98, ex Exodo 69, e Levitico 29, ex Numeris 60, & ex Deuteronomio 78 Autor solertissimus resolverit.

CHRISTIANI MATTHIÆ, S. S. THEOL. D. EJUSDEMQUE
in Academiis Altorfina & Sorana Professoris, Hagiensis demum
Ecclesie A. G. Pastoris Primarii, ANTILOGIÆ
BIBLIÆ.

Hamburgi, apud Godofr. Liebezeit, 1700. 4. Alphab. 1. pl. 12.

Merito tractatum hunc antecedenti illi, cujus recensum modo absolvimus, comitem adjungendum arbitramur, cum idem Auctoris utriusque institutum sit, licet non eadem per omnia methodo uterque usus fuerit. Ubi enim iste loca cum aliis pugnare visa ex
 Penta-

Pentateucho solum allegavit; hic vicissim per Scripturam omnem libere est divagatus. Ibi ordo dictorum *εὐαγγιολογίων* juxta ordinem capitum, quæ in libris Mosaicis habentur, est concinnatus; heic econtra juxta seriem Locorum Theologicorum effata controversa disponi cognoscas. Eruit autem opus hoc e schedis a Maxime Reverendo Autore moriente relictis Joannes Schelhamerus, Ecclesiæ Hagienfis Senior, & celeberrimi Matthiæ in munere hoc sacro successor; qui quidem haud dissimulat, quod, cum pleraque compendiosis ab Autore notis conscripta invenerit, sensum non raro divinare, suasque passim voces in earum, quibus ille mentem suam exposuerat, locum surrogare necessum habuerit. Daturum se interea pollicetur ejusdem Autoris breves selectasque in Novum Testamentum observationes, modo integrum ipsi per senectutem fuerit, quam decrepitam omnino agit, cum octoginta annorum numerum Deo favente pridem prætergressum se testetur.

*HISTORIA DE MAGNI TENDINIS SURAM INTER ET CAL-
cem transversim dissecti, futura interveniente, unitione ac cura-
tione, additis annotationibus, coram Societate Regia re-
citata a GUILIELMO COWPERO, Societatis
laudatæ Membro.*

Ex Actorum Philosophicorum Anglicorum Mense Majo
A. 1699, sive N. 252, Latine reddita.

AD Thomam *Wheatly*, fabrum lignarium, triginta annos agentem, ac in tibia sinistra de gastrocnemiorum musculorum magno tendine, tres digitos transversos supra os calcis, integro dissecto conquerentem accersitus nuper, primo Februarii die, superiorem tendinis partem duos ad minimum digitos ab inferiori sejunctam deprehendebam. Acubus tamen ei operationi, quam in animoolvebam, satis proportionatis haud instructus, domum repetere easdemque inde afferre, habebam necesse; rediens vero Dominum *Gooddiar*, experientissimum Chirurgum, qui præsens esset, ac in operatione sequenti mihi assisteret, advocabam.

Appara-

TAB. I.
Fig. 4

Apparatu omni instructo, atque in duas vel tres magnas acus serico filo valido & probe incerato immisso, ante omnia integumenta externa *Fig. 1, a, b*, incidenda mihi erant, quo dissecti tendinis extrema *AB a b* denudarem. Hinc acum primam *C* per tendinem *A* ad dimidium circiter digitum super discissam extremitatem, alteram vero acum *D* per eandem superiorem tendinis partem paulo sub priori trajiciebam, ne fila duo sibi invicem occurrerent, seque in tendinis medio decussarent. Hinc utraque acu dissecti tendinis pars inferior eo perforabatur modo, qui in *Figura* modo memorata *C D* indigitatur. Pede extenso, duo tendinis extrema vinculorum *C D* constrictorum ope ita sibi invicem adaptabantur, ut, pede in isto situ persistente, sectæ partes servarentur conjunctæ. Verum quatuor vinculorum horum terminis rescissis, labia quoque vulneratæ cutis unico utrinque punctu paulo supra tendinis futuram adducenda sibi invicem videbantur. Quo peracto, splenium linteum Terebinthinæ Balsamo intinctum vulneri imponebatur, impositumque alio lato splenio lineo & *linimento e Gummi Elemi* imbuto tegebatur. Consuetis denique fasciis, pulvillis, &c. admotis, quo partes inflexæ detinerentur, omnisque motio punctus tendini injectos forsan perrumpens præcaveretur, ferula omnino crassior, in modum arcus concinne efformata, pedi ac tibiæ antèrius a me erat applicanda. De dolore exquisito querebatur æger, cum acus per superiorem tendinis secti partem traducerentur; quamvis in ipso dissectionis loco vix digitum meum perciperet. Nec dolebat, ubi acus per inferiorem partem tendinis adigebantur. Postquam sanguis in brachio ad quatuordecim uncias evacuatus esset, discedebam ab eo in lecto recumbente. Sex horis elapsis (circa octavam circiter vespertinam) pulsus ejus aliquanto majorem quam antea observabam. Unciam tunc unam Syrupi de Meconio assumebat. Proximo mane conditionem ipsius haud pejorem cognoscebam. Nonnihil hac nocte se dormivisse, a lincinationibus solum in sura tibiæ vulnèratæ sæpius expergestum, commemorabat. Tertia ab operatione die, vulnus eadem ac antea ratione deligabam, fomenti tantummodo vice decoctum absynthii, salviæ, rorismarini, foliorum lauri &c. adhibendo. Die quarta ab operatione fasciatio circa vulnus multo humore seroso,

-Syno-

TAB. I. ad. A. 1700.

pag. 24. ff.

TAF
Fig.

Synovia qui vulgo audit, madefacta occurrebat. Sexto die materies paulo crassescēbat, cute autem circa vulnus parum distenta, futuram ultimam cogebat rescindere, quo puri, duobus insequentibus diebus magis adhuc spissescēti, adeoque Synoviae imminutae, liberior pareret exitus.

Hoc circiter tempore duo tendinis extrema non parum dilatantur, & substantia quaedam albicans, versus superiorem vulneris partem, in eo progerminabat; cui loco Balsami Terebinthinae Tincturam Myrrhae applicabam. Paucos dies post, substantia ista augebatur, duoque tendinis extrema fungosa cooperiebantur carne, certioresque reddente, vascula sanguifera & tubulos nutritios a duobus vinculis prioribus haud fuisse compressa. In usum postea vocabam ficciora, nunc splenia solum lintea, nunc vero pulverem terebinthinae, admovento. Decem circiter ab operatione diebus praeteritis, alterutrum tendinis vinculum deprehensum relaxatum, discindebam & extrahebam; nec modo diverso alterum vinculum removebam, cum post duos vel tres dies pariter laxum illud esset. Pars interea temporis semper ferulae superius indigitatae adjuvamento servabatur inflexa.

Saepe tenebar levia escharotica adhibere tendinive fungum absumere. Triginta nondum abierant dies, cum valde claudus obambulare; neque multi dies interjecti, cum totum S. Jacobi vivarium pedibus se peragrasset assereret. Nulla tamen insequetur molestia, etiamsi ipse aliquod opus artis suae quotidie sedens efficeret; pedis potius usus magis magisque restaurabatur, in tantum, ut vigesimo sexto die Martii (quo octava ab operatione septimanae complebatur,) Grenovicum expatiaretur, magnam ibi balneam in litore prostratam visurus, paucarumque horarum spatio inde reverteretur. Omnes pedis motiones nunc perfecte recuperavit, cundum inter vix claudicans, nec incommodi quicquam artem suam exercens percipit.

Quod si tot historiae hujus circumstantias particulares tædiosius recensuisse videar, excusabor quodammodo, quod tam in genere modus consuendi tendines infrequens, quam exempli hujus raritas in specie, necessitatem imposuerint nullam omitteadi circumstantiam, cum multi eorum, qui operationes Chirurgicas accurate describere, futu-

ram tendinum vel plane negligent, vel saltem improbent, alii autem ejus praxin multo ab ea differentem, quam hic tradidi, exhibeant.

ANNOTATIONES.

Apud omnes Autores, quos hac occasione consului, non nisi unicum casum similem reperire licuit, a Veslingio, accuratissimo sui ævi Anatomico, nude quidem, non tamen sine admiratione insigni, enarratum.

Communis fert opinio, dissectorum tendinum futuram periculosam, si non impossibilem, esse; neque Chirurgicos inter Scriptores defuere, qui conjecturam talem approbarent. Equidem *Ambrosii Parai Opera* magni facere convenit, (speciatim, quod in artuum amputatione pro sanguinis effluxu inhibendo arteriarum extrema ligari optime jubeantur, atque adversus obstinatum adversarium, *Bartholomæum Perdulcem* strenue defendantur; qualis praxis & nuper apud nos exoptato revixit,) laudatusque autor de genere humano præclare meruit. Hic tamen neutiquam prætereunda, quæ *Lib. 9. c. 36.* protulit: *Quidam Chirurgi, inquit, aliquando ausi sunt, cum tendines penitus secti essent, extremis admotis, consuere ad unionem. Id tamen ego tentare nunquam sum ausus, doloris, convulsionis, & similibus horrendorum symptomatum metu. Quod (pergit) ad crassi illius tendinis, qui in cruris sura ex trium musculorum concursu conflatur, adque calcem pertingit, vulnera, animadverti illum esse resectum, vulnera relinquere diuturna & difficilis consolidationis, quin etiam cicatrice tandem obdusa, cum primum e lecto resurgens in viam se daret ager & incedere conaretur, recrudescere illa iterumque debiscere.*

Opportunitas aliquando dabatur idem in dicti tendinis vulnere observandi; eo ipso nihilominus Chirurgos a consuendo ipso, si integer dissectus fuerit, haud terreri debere, exemplum modo in medium allatum satis evincet.

Hippocrates lib. 1. de Morbis VII, 21. ejusmodi opinioni videtur favere, quod nervus sive tendo præcisus ac dissectus non coalescat; nec ullibi (quantum mihi constat,) futuræ ejus mentionem injecit.

Etiam si

Etiamsi vero nec *Galenus* dissectorum tendinum futuram suadet; *Guido* tamen *Tract. 8. De* 1. *Cap. 4.* e verbis, quibus *Galenus de Meth. Medend. lib. 6. c. 3. curationem nervi praevisi cum ea communem* asserit, qua aliorum est ulcerum, nititur colligere, praxiam talem tacite a *Galeno* ratam haberi, quod alia ulcera sumuntur, ut *serventur partes adducta.*

Avicenna Fen. 4. T. 4. Cap. 2. dicit: Si autem disrumpatur in latitudine nervus, tunc necessarium est suere ipsum, & si non, non conglutinatur. Cum *Avicenna* consentiunt *Gul. e Saliceto Lib. 2. C. 9. Rogerius L. 3. C. 13. Lanfrancus L. 2. C. 9. Doct. 3. C. 3. & in Chirurgia parva C. 4. Nicolaus Florentinus* de tendinum sutura pariter loquitur, itemque *Brunus L. I. C. 5.*

Guido operationem hancce propugnans ad eorum objectiones respondet, qui partes istas perprimam intentionem haud denuo coalescere, ideoque substantia aliqua extranea, pororum continuitatem lædente ac vias spirituum obstruente, resarciendas esse contendunt, dum, *vidi, ait, & audiui in multis Nervos & Tendines incisos, & eos ita restauratos Sutura, & aliis auxiliis, ut postea incredibile videretur ipsos fuisse incisos.*

Marcus Aurelius Severinus itidem futuræ tendinum patrocinator: fatendum tamen, ex *Ambrosio Parao* falso aliquem locum ab eo allegari. Edocet namque ibi *Paraus*, thecam ex ferro albo efformandam se curasse, in quam pollicem indiderit, ejusque medio erectum detinuerit, postquam tendines eundem erigentes plane refecti fuissent; neutiquam vero ejusmodi tendines denuo conglutinatos adstruit, prout *Severinus* innuit. Cujus erroris *Petrus de Marchetis Observ. 63.* non solum *Severinum* arguit, sed & perstringit, quod ipsam tendinum futuram commendaverit.

Felix Wurtz cum propria, tum aliorum asseverat experientia, tendines penitus dissectos futuræ adminiculo coalescere.

Doctissimus atque solertissimus *Johannes Veslingius in Epist. 15. ad Fabricium Hildanum* perscripta, (ubi *Galenum* de tendinum vulnere parum sibi constare, e diversis monstrat locis) exemplum aliquod nostro haud ab simile adducit, *vidi, inquit, in parentis mei amanuense Osbone Losero tendinem a gastrocnemiis & soleo muscalis confectum, paulo supra calcis os dissectum, futuris aliquot a Chirurgis*

conjunctum. In Arabe item, (adjungit) cui acinase tendo a tibia extensoribus constitutus transversim sub patella genu vulneratus, similem in modum a Tunitario Chirurgi adducebatur. Detestabar hominum audaciam: sed felix successus & vix notabile a peracta curatione detrimentum timoris vanitatem arguebant.

Dn. Bienaise tendinum dissectorum futuram perhibetur in usum revocasse. Miscellanea Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. 7. Obs. 124 & Dn. Verduc rationem, qua eandem ille administraverit, diversimode exponunt; methodus tamen prior in Miscellaneis indigitata voto haud respondere videtur, nec altera, quam Verduc tradit adeo certa est & evidens.

Dn. Vauguion in Operationibus Chirurgicis (Anglice nuper versis) exhibendo modum Dn. Bienaise, vestigiis Dn. Verduc insisit; uterque videlicet in eo conspirant, unam tendinis resecti extremitatem super alteram esse adducendam, quod tamen in presenti casu haud factum, nec aliis occasionibus id necessarium reputo, neque proficua tot in futura tendinum splenia, de quibus verba faciunt in ipsis eorum scriptis legenda.

Equidem præter hos & alii habentur, qui operationes Chirurgicas Gallice describentes rationem consuendi tendines ostenderè præsumunt, in *Dn. Bienaise* methodo tamen videntur acquiescere.

Nuck in Operationibus Chirurgicis inter alia sequentibus eam exprimit verbis. Parte laesa decenter locata duobus in locis unamquamque tendinis extremitatem perforamus, flumque sericum cera obductum trajicimus; hinc interposita suberis aut corii particula extremitatum adductio filorumque adfrictio certior redditur, neque etiam tendinis extremitates adeo facile, ac omni splenia omisso, lacerantur; num vero alterutra tendinis extremitas super alteram debeat adduci, ne verbo quidem innuit.

Est quamvis tot Scriptorum auctoritas ex parte apud me prævaluisset, ut de successu ejusmodi operationis bene sperarem, aliorum tamen non infimi sublellii contradictiones animum tenuissent suspensum, nisi aliquando in tendine tibiæ equitæ insignia valè sanquifera viderè licuisset; tunc enim persuadebar, tendines etiam plane dissectos, æq; ac ossa & alias partes, posse conglutinari, modo partes vicinæ illasq; & duo tendinis extrema, solerter sibi invicem sine
ulla

ulla vel saltem notabili vasorum sanguineorum compressione, ad-
ductæ essent. Distributionem vasorum sanguiferorum representat
adjuncta *Figura. 2.* In qua truncus A A cum ramis a a ad tendinis
fibrillas B B protensis exhibetur; num autem vena esset, an arteria,
in isto quidem subjecto haud poteram discernere; probabiliter ta-
men in ejusmodi magno tendine utrumque vasorum genus simili
dispensatur ratione. Eo nihilominus inclinât sententia, parilem
vasorum sanguiferorum distributionem in præsentis exempli tendi-
ne dissecto haud reperiri, sed vasa ejus sanguiflua interne prope
digitorum ac tarfi musculos accedere & recedere. Id quod ab eo
notandum, qui in simili casu operationem aggreditur, ne pingue-
dinem & membranas prope dictos musculos a tendine separando
communicationem hujus cum vasis sanguiferis una tollat.

TAB. I.
Fig. 2.

*RELATIO DE MACHINA A THOMA SAVERY in-
venta, aquam ope ignis attollente.*

Ex Actis Philosophicis Anglicanis, mense Junio 1699, fivè
No. 253. pag. 228.

DN. Savery die 14. Junii 1699 exhibebat coràm Regiâ Societate
exemplar machinæ aquam ignis ope elevantis, & experimen-
tum ejus rei faciebat, eo successu, ut Societatis expectationi re-
sponderet, ab eaque approbaretur. Machinæ structuram ex figu-
ra adjuncta licebit cognoscere. Ubi

Fig. 3. Frons est machinæ aquam adminiculo ignis attollentis.

TAB. I.
Fig. 3.

- A. Fornax:
- B. Aherium.
- C. Epistomia duò, quæ dum vertuntur, vapores trans-
vehunt in vasa D.
- D. Vasa aquam e fundo recipientia; eandemque de-
vehentia ad summum.
- E. Valvula.
- F. Epistomia aquam detinentia; dum valvula forte
expurgantur.
- G. Pellex tubulus:

D ;

H. Tu-

H. Tubulus fuctorius.

I. Aqua.

Fig. 4. Prospectus lateralis ejusdem machinæ.

CONSILIORUM TUBINGENSIIUM VOLUMEN V.

*Quod nomine Amplissima Facultatis Juridica in antiquissima
Eberhardina adornavit FERDINANDUS CHRISTO-
PHORUS HARPRECHT U. I. D.*

& P. P.

Tubingæ impensis Philiberti Brunnii Bibliopolæ Viduæ,
1699. in fol. 2. alfab.

Quam gnauiter in utilissima Consiliorum Tubingensium elabo-
ratione pergat Illustris Autor, Volumen hoc quintum, quatuor
prioribus, Consilia 66 complexis, alibique a nobis relatis, sedecim
adjiciens, satis testatur. De intentione & scopo Consultissimi Au-
toris alias diximus; quare quemadmodum ille, insuper habito vo-
luminum discrimine, in contexendis Consiliis serie non interrupta
progreditur, ita exemplis olim relatis nunc aliqua breviter heic
jungemus. In Consilio 67, quod hujus voluminis primum est,
de bonis fideicommissio familiæ obnoxiiis, intuitu liberæ Imperii
Civitatis Isnensis agit Noster. Nimirum statuto Isnensi cautum est,
ut civis emigrans de bonis immobilibus retentis, triplicatam col-
lectam annuam, loco emigrationis census exsolvat, ac, si post la-
psum anni, a tempore factæ emigrationis, eadem alienare vel no-
lit vel nequeat, imposterum, velut Forensis, duplicatas collectas
annuatim pro iis pendat, de cætero vero ab omnibus aliis oneribus,
quæ pro ratione necessitatum, civibus longe ultra duplicatarum
collectarum quantitatem quandoque imponuntur, immunis sit,
Magistratui autem vel Civibus Isnensibus competat facultas bona
illa immobilia, post dicti anni lapsum, eo pretio, quo civis emi-
grans ea in catastum referri curaverat, comparandi. Hic igitur
quæsitum fuit, *an statutum illud ad bona fideicommissio familia obno-
xia quoque, vel ratione Civis emigrantis, vel Magistratus & Civi-
um Isnensium pertineat?* & putat Noster, neque naturam bono-
rum

rum fideicommissio familiæ obnoxiorum in genere, neque testamenti, ex quo fideicommissum, de quo quærebatur, dependebat, dispositionem obstare, quo minus illud etiam huc applicari debeat; hinc & civem emigrantem, soluto emigrationis censu, deinceps, quamdiu illa bona retineat, frui Forensium beneficio, & eum suo modo eadem posse alienare, ac Magistratum quoque & Cives Inneses facultate illa comparandi non minus gaudere, prolixè deducit. In Consilio 69 explicat Consultissimus Autor, quænam debita ad absolute privilegiata, i. e. in concursu creditorum ad primam classem referenda sint: deinde docet, quod, si bona debitoris ne his quidem creditoribus privilegiatis sufficiant, hi neque juxta prioritatem temporis, nec ordinem scripturæ, in statutis observatum, locandi sint, sed potius pro rata debitorum singuli aliquid consequantur. In Consilio 73 proponit casum, quo pater illustris duas filias heredes instituerat ea conditione, ut si natu minor absque liberis decederet, ejus portio, excepta legitima, ad sororem natu majorem, vel ipsius liberos recideret. Postea mater filiæ juniore, pro augmento legitimæ paternæ, 2000 fl. legaverat, eo scilicet casu, si juxta fideicommissum paternum, absque liberis decedens, nihil nisi legitimam lucraretur. Quærebatur, an filia minor legatum 2000 fl. petere queat, antequam sine liberis decesserit? quod negatur, cum sit legatum conditionale, adeoque ante conditionis existentiam, petitio ejus cesset. Consilium 75 prolixissimum est, ac usq; ad 731 numeros excrescit, in quo Noster expendit casum, quo Barones Kielmanseggii ab Henningii, mercatoris Hamburgensis, heredibus, ex causa mandati, debitum 100000 thalerorum una cum interesse, ad alterum tantum fere excurrente, petebant, lite eonamine ac suo ordine ad Cameram Imperialem devoluta. Sed Noster Perillustres Actores ne quidem semiplene debitum probasse, nec adeo ad juramentum suppletorium admittendos, sed reos potius ab actione instituta absolvendos esse ostendit. In Consilio 78 deducit Noster, quod, testamento per agnationem posthumirupto, legata ex veriori sententia simpliciter etiam corruant, clausula vero codicillaris adjecta eadem non aliter sustineat, quam si testator uxoris suæ graviditatem sciverit, secus quam jure Wurtembergico, juxta quod virtute clausulæ codicillaris legata in testamen-

to

to rupto relicta simpliciter valeant. In Consilio 82 periculum rei venditæ, venditione perfecta, ad emptorem, licet venditor dominium rei, donec pretium exsolvatur, sibi reservaverit, pertinere, & hoc omne cum regulis æquitatis naturalis optime convenire, demonstrat.

*NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS
Ecclesiastiques,*

i. c.

*BIBLIOTHECA NOVA SCRIPTORUM ECCLESIA-
sticorum, auctore LUDOVICO ELLIES DU PIN,
Tomus X,*

Parisis apud A. Pralard, 1700. in 4. Alph. 1 $\frac{1}{2}$.

Seculi decimi tertii Scriptores Ecclesiasticos dum tomo decimo nunc exhibet Auctor doctissimus, more suo alia quoque Historiz Ecclesiasticæ capita accurate prosequitur. Uberrimum autem differendi argumentum hic statim ab initio illi præbent parum prospera Friderici II Imperatoris fata, contentionesque quæ cum Romanis illi intercessere Pontificibus; in quibus enarrandis, quo pacto Auctor se gerat, ut & quousque, quæ comperta sunt, & Scriptorum fide dignorum testimonijs luculentissimis comprobata, suo quoque subinde calculo confirmet, ut omnibus pateat, pauca delibabimus. Primum litis inter Imperatorem atque Honorium III excitatæ causam, ex eo enatam fuisse observat, quod duos Etruriæ Comites ditioribus suis spoliasset Fridericus, qui Romam se receperint: causam tamen, quæ ut hosce Comites durius haberet, Fridericum impulerit, non addit. Sed cum Bononia insuper, aliæq; Italiæ urbes, ut porro Auctor docet, jugum quaterent, insurgentque contra Imperatorem, id jam palam egit, ut hostilem erga Pontificem declararet animum, eamque ob causam Episcopos, Archiepiscoposque ecclesijs præfecit, expulitque eos, qui a Romanis Præsulibus erant constituti, obtendens gaudere hocce jure Sicilia Reges, quo Innocentius III, se pueritiz annos nondum egresso, uti coepisset.

Com-

Comminationes valde atroces hinc subsecutæ Romani Pontificis, quibus cum parum moveretur Fridericus, excommunicationis in eum vibravit fulmen Honorius, a quo tamen non tantum postea eum absolvit, sed & Regem utriusq; Siciliæ & Hierosolymorum declaravit. Honorium excepit Gregorius IX, quem sacris interdixisse Friderico constat, quod, cum toties promissam in Palæstinam expeditionem vix tandem suscepisset, statim tamen domum reversus esset. Ita enim nonnulli rem istam referunt, quos etiam Auctor sequitur. Fridericus hinc magnam animo concepit indignationem, litterisque ad Christiani orbis Reges Principesque, Cardinales quoque, ut & populum Romanum promulgatis, de ista excommunicatione graviter conquestus est, simul tamen denuo consilium proficiscendi in Palæstinam cepit. Tantum tamen abest ut iram Pontificis placaverit hac ratione Imperator, ut potius irritaverit vehementius. Namque non tantum in gratiam eum recipere detrectavit, sed sacri quoque ordinis Equitibus mandavit, ut adventanti in Syriam Friderico arma opponerent, cruciatos autem milites Lombardiæ & Apuliæ, ne exercitui Friderici se adjungerent, prohibuit. Bellum hinc inter Pontificem ac Imperatorem ortum, hunc interrumpere felices progressus in Palæstina, initisque cum Saracenis induciis, redire in Italiam coegit. Fatetur Auctor, iis legibus initas has inducias esse, quæ omnino e re Christianorum essent, cum per eas urbem regnumque Hierosolymitanum, templo & aliquot castellis exceptis, Friderico concesserint Saraceni. Nihilominus Romanum, ut porro refert, male habebant Pontificem, quippe cui magno crimine se obstrinxisse Fridericus videbatur, quod cum infidelibus inducias pepigisset, adeoque ut contra Fridericum insurgerent armaque caperent, subjectos ei concitavit. Quæ dum optima fide Auctor doctissimus enarrat, non dissimulat, non probari sibi ejusmodi Romanorum Pontificum facinora, proculque se abesse ab illorum moribus, qui quo magis emolliunt, quæ a Pontificibus admitta sunt, eo iniquius recte etiam & præclare ab Imperatoribus facta perstringunt, hinc & fœdus illud Friderici cum Saracenis vituperant, idque Christianis parum profuisse contendunt: a quibus dissentit Auctor celeberrimus, & in aliam ingreditur sententiam. Bellum autem Pontificem inter & Imperatorem ortum, eo successu gerebatur,

E

tur, ut huic fortuna magis quam illi favere videretur; quod ipsum tamen non obstitit, quo minus Fridericus redire cum Pontifice in gratiam cuperet. Et rediit sane; sed non diuturna ista fuit concordia. Namque (ex mente Auctoris loquimur) cum Romani contra Pontificem insurgerent, Fridericus huic suppeditas laturus occurrit, cumq; ista promptitudine insignem apud Pontificem initurus gratiam videretur, contra accidit, ut novis simultatibus in mutua odia concitarentur. Pontifex namque objiciebat Friderico, quod Romanis potius faveret quam sibi; Fridericus autem contendebat, Pontificem subdole Romanis significasse, quod se invito & inscio Fridericus prope Viterbium eos aggressus esset; addebatque, Pontificem nulla sui habita ratione, præter jus atque fas cum Romanis rediisse in gratiam. Quo pacto auctæ hæ simultates sint, ut in apertum tandem eruperint bellum, non commemorabimus, cum res nota sit illis, qui non rudem plane ex historiarum monumentis retulerunt animus; id solum adjungimus, quod Auctor præclare observavit, cum Gregorius Pontifex ad excommunicationis fulmen tandem recurreret, Legatosque in Galliam mitteret, qui Roberto Comiti, Ludovici S. G. R. fratri, Imperatoriam dignitatem offerrent, Regem voluntati Pontificis plane non annuisse, sed reprehendisse contra vehementer Pontificem, quod tantum Principem, nullius criminis convictum, Imperatoria spoliare dignitate, omnibusque exuere ditionibus ausus esset. Verba ipsa, quibus Proceres regni Gallicani suam Regisque sui de hoc Pontificis facinore sententiam luculenter atque aperte exposuerunt, prolixè Auctor refert. Misit tamen Ludovicus Legatos ad Fridericum, qui ejus de religione Christiana sententiam exquirent; quibus sanctè affirmavit, se ita sentire & ea credere, quæ hominem Christianæ & Catholicæ Ecclesiæ additum credere atque sentire deceat. Quæ cum intellexisset Ludovicus, molestiam ullam Imperatori facessere religioni sibi duxit. At Pontifex nondum conquievit, bellumque, in quod exarserant, licet superior fere in eo esset Fridericus, non tamen nisi morte Gregorii finiri potuit. Obiit autem is die 30 Sept. anno 1241. Successit illi Coelestinus IV, cujus mors præmatura spem pacis atq; concordia, quam omnibus polliceri videbatur, rursus interceptit. Hunc autem Innocentius IV excepit, quem hostem gravissimum acerrimum-

munque expertus est Fridericus, cum tamen, priusquam ad Pontificatum esset electus, cum admodum sibi faventem habuisset, Is postquam in Galliam se recepisset, humanissimeque a Ludovico Sancto G. R. exceptus esset, Lugduni concilium indixit anno 1245. Comparatum id eo fuisse, ut Fridericus condemnatus, solenni ritu imperio exueretur, pœnasque violatæ Pontificis sanctitatis daret, nemo non intelligebat, & Auctor quoque prolixius commemorat, ex quo quæ hocce in concilio acta sint, utut lectu memoratuque sint dignissima, nobis tamen repetere non licet. Id constat, obtinuisse tandem Pontificem, quod voluit, damnatumque in eo concilio fuisse Fridericum, objectumque illi fuisse primo perjurium, quod concordiam Ecclesiam inter atque Imperium non sarcivisset, licet jurejurando se ad hoc obstrinxisset; deinde sacrilegium, quod intercepisset Præsules ad concilium Romanum a Gregorio celebrandum contententes; ac denique hæresin, quod fidem Pontifici datam violasset, auctoritatem Romanæ sedis habuisset in minimis, ditionem ejus invasisset, & alia ejusmodi, id unice arguentia, quod Romani Pontificis desideriis ubique non gessisset morem. Hæc ita refert Auctor, ut tamen non dissimulet, quæ Fridericus hisce reposuerit, ut tum innocentiam suam demonstraret, tum Romanum Pontificem muneris sui potestatisque limites transgressum esse, comprobaret. Adjungit quoque ea, quæ tum in Sicilia tum in Germania postea gesta sunt, historiamque Imperii nostri usque ad Albertum iusta serie prosequitur.

Romani posthæc sequuntur Pontifices, quorum vitas atque scripta more suo Auctor edisserit. Has autem celebriores excipiunt Scriptores, qui in Ecclesia Occidentali quandam nominis celebritatem sunt consecuti. Quos inter nonnulli, ne silentio eos plane prætermittamus, omnino suo quodam jure a nobis exigunt. De Joachimo itaque Abbate Floriacensi, qui primum inter eos locum occupat, observat, a nonnullis quidem eum ut vatem celebrari, sed Guilielmum Parisiensem, Thomam de Aquino, Trithemiumque negare, quod prophetiæ dono fuerit instructus, etsi concedant, eum prudentia singulari fuisse præditum, qua eventus rerum futuros perspexerit, prædixeritque. Prædictiones ejus de quibusdam Pontificibus, quarum mentionem injiciat Trithemius, easdem esse, quæ sæpius

Cap. II. III.
IV.

sunt impressæ: est Explicationem libri, qui Cyrillum quendam auctorem agnoscat, de magnis calamitatibus, spuriam esse atq; supposititiam. Reliquas prædictiones Trithemio commemoratas hodie non comparere. Franciscus, celeberrimi ordinis, qui ab eo nomen retulit, auctor conditorque, inter seculi hujus doctores cum primis quoque eminet, nec Auctori nostro prætermittitur, cui satis est scripta ab eo edita paucis indicasse. Sed Lincolnienſi quoque Episcopo Roberto Grosstead locus inter claros seculi hujus doctores non est denegandus. Namque quam cordate Romano Pontifici Innocentio IV, Fridericum de Lavania Ecclesiæ Lincolnienſi, ut in Canonicorum numerum, licet ea nondum ætate esset, quam leges ecclesiasticæ requirebant, reciperetur, obtrudere conanti, Robertus hicce se opposuerit, ex Auctore intelligere licet, qui integram ex Matthæo Parisienſi Roberti hujus ad Pontificem epistolam repetit, qua acriter ejusmodi Romanorum Præfulum ausus perstringit. Addit ex eodem Matthæo Parisienſi, vehementer hinc commotum Pontificem, magnam animo contra Robertum huncce concepiſſe indignationem; aſt interceſſiſſe Cardinales, atque demonſtraſſe Pontifici, parum consultum esse, Virum doctrina atque morum sanctitate florentem, pro iusta insuper causa magno animo dimicantem, irritare; & ita ad mitiora consilia Pontificis flexiſſe animum. Sed Henricum tamen Knichtonium hic dissentire observat, quippe qui auctor sit, excommunicationis fulmen in Robertum vibratum fuisse, quo tamen neutiquam adduci potuerit, ut a sententia sua discederet. Robertum excipit Guilielmus Episcopus Parisienſis, quem tum ob mores integros atque sanctos, tum ob solidam doctrinam præstantissimis itidem seculi hujus doctoribus annumerandum esse contendit. Scripta ejus dum prolixè recenſet, inter alia quoque librum ejus de beneficiorum seu munerum ecclesiasticorum collatione commemorat, in quo acriter & erudite illum contra eos disputare refert, qui fas esse statuunt plura munera seu beneficia conjungere; hosce enim id tantum agere, ut suis commodis consulant, non autem considerare, quid hominum, quibus præesse sacri ordinis viri jubentur, salus postulet. Sermones qui Guilielmo huic vulgo tribuuntur, & in Tomo II Operum ejus extant, Guilielmo Peralto noster vindicat. De Vincentio Bellovacensi dum verba facit, disquirat, num Speculum e-

jus

tas morale ipsi Vincentio, an vero Thomæ de Aquino tribuendum sit? Namque contineri in illo nihil fere aliud, quam quod Thomas in *Secunda Secundæ* docet; quominus tamen dici queat; Vincentium ex Thoma sua suffuratum esse, obstare rationes temporum: Thomam enim de Aquino mortuum esse A. 1274, Summamque ab eo conscriptam inter ultima ejus opera esse referendam; Vincentium autem jam anno 1256 supremum obiisse diem. Has difficultates quo pacto viri docti superare contendant, refert, ipse tamen nihil definit, iudiciumque lectori permittit. Celeberrima porro in Scholasticorum ordine sunt nomina Alexandri ab Ales, Bonaventuræ & Thomæ de Aquino, de quibus Auctor ita differt, ut de ipsorum scriptis maxime sit sollicitus. Et de Thoma quidem dum verba facit, num Summa, ut vocatur, tripartita, eum agnoscat auctorem, disputat. Launojum enim id negasse, eo quod Clemens VI Pontifex, scripta Thomæ accurate & summo studio enarrans, nullam tamen hujus libri iniecerit mentionem. Sed suffragatur tamen Natali Alexandro (cujus peculiaris extat de scriptis Thomæ dissertatio T. VII p. 391 & seqq. editionis novissimæ) testimonio Guilielmi de Thoco, Guilielmi Lamarenfis, Ægidii Romani, Johannis Teutonici, Demetrii Cydonii (qui hunc librum in sermonem Græcum, docente Auctore, transtulit) aliorumque, Summam illam Thomæ afferenti. Famam quoque perennem hoc seculo historia Angliæ summa fide scripta consecutus est Matthæus Parisius seu Parisiensis dictus, sive quod Parisius natus esset, sive quod ibi literis incubuisset. Auctor noster de eo ita pronunciat, stilum quidem ejus barbarum esse, pro istius temporis genio, eum tamen iudicio & facultate cuncta discernendi fuisse præditum: summa libertate eum in factis Principum, quos eætas tulit, enarrandis uti, omnia tamen accurate enarrare, nec prætermittere quicquam eorum, quæ scitu sint necessaria; præterea nihil eum asserere, quod non documentis fide dignis comprobet. Sed reliqui Auctores obscuriores ignobilioresque sunt, quam ut nos occupare diutius queant: quare ad alia progredimur.

Quæ de scriptoribus Græcis hujus seculi, & frustra tentata Græ. Cap. V. VI.
æz ac Romanæ Ecclesiæ unione, itemque de conciliis exponit, ne VII.
prolixiores simus quam decet, prætermittimus. Hisce autem ordine enarratis, contentiones Dominicanorum & Facultatis Theologicæ

logicæ Parisiensis inde ortas, quod illis locus in Academia Parisiensis & facultas docendi Theologiam denegaretur, edisserit. Eminuit in certamine Guilielmus de S. Amore, qui Dominicanis acriter restitit, illorumque in se ita concitavit odia, ut in eum unice deinceps tela sua dirigerent. Guilielmus, ut Auctor porro refert, librum scripsit de *periculis*, ut titulus habet, *ultimorum temporum*, in quodum signa Pseudoprophetarum edisserebat, haud obscure Dominicanos perstringebat; qui ne sibi deessent, neve impune Guilielmus eos lacessere videretur, tum ex hocce libro, tum ex aliis ejus scriptis varia collegerunt, quibus hæreseos illi notam inurerent. Habebant autem Dominicani faventes sibi Pontifices, faciliq; a deo negotio ab illis decreta impetrabant contra Guilielmum, ipsamq; Academiam Parisiensem. Quibus tantum abest, ut lites illæ statim consopitæ sint, aut frangi animus Guilielmi potuerit, ut eadem potius alacritate Dominicanorum, aliorumque Ordinum vitia perstringeret. Operæ pretium fuerit apud Auctorem prolixius hæc omnia legere. Ceterum & Almaricus ea ætate talia docuisse perhibetur, quæ a recepta Ecclesiæ sententia abirent. Et Auctor quidem erroris eum ideo damnatum fuisse refert, quod docuerit, cuilibet Christiano hoc non minus ac fidei quoddam caput credendum firmiterque tenendum esse, se esse membrum Jesu Christi. Fuisse tamen addit ex ejus discipulis, qui alios quoque errores priori adjunxerint, quos inter & hos refert, quod præsentiam corporis Christi in S. Cœna negaverint; quod asseruerint, per Ovidium Deum locutum æque esse ac per Augustinum; quod Romanum Pontificem vocaverint Antichristum, Romam Babylonem, Clericos membra Antichristi, & quæ sunt id genus alia. Subjungit hisce fata, quæ Aristotelis scripta eo tempore subierunt. Libros enim Physicorum atque Metaphysicorum Constantinopoli allatos, translatosque in sermonem Latinum, combustos fuisse narrat, confirmasseque hoc Academiæ Parisiensis decretum Romani Pontificis Legatum, qui tamen permiserit, Dialecticam Aristotelis doceri. Factum id fuisse A. 1215. Ast A. 1231 Gregorium IX Pontificem denuo quidem prohibuisse lectionem horum librorum, ast ea lege, nisi tollerentur quæ contraria in illis essent religioni Christianæ. Simonem tamen Legatum Pontificis A. 1267 denuo confirmasse prius illud decretum A. 1215 factum.

Tan-

Tandem A. 1366 librorum Physicorum Aristotelis lectionem, æque ac ceterorum, permissam fuisse. Redit hinc ad illos, qui hæreseos fuerunt ea ætate suspecti. Quos inter nonnulli & Joachimum Abbatem referunt, quem tamen alii defendunt, & ab hæresi omni absolvunt. Auctor noster refert, eum multa acriter contra corruptos ac depravatos seculi sui mores dixisse, hominesque adhortatum fuisse, ut ad majorem perfectionem, quam quæ in plerisque deprehenderetur, contenderent. Hinc nonnullos inductos fuisse, ut crederent, atque docerent etiam, imperfectam esse legem Servatoris nostri Jesu Christi, eamque abrogandam esse, ut locus relinqueretur legi Spiritus S. longe quippe perfectiori: edidisse quoque quendam ex illis librum, cui titulum fecerit *Evangelium æternum*, in quo cum alii, tum hic præcipue deprehensus fuerit error, quod lex Christi imperfecta esset, perfectior autem longe lex Spiritus S. in ejus locum successura. De auctore hujus libri nihil definire audeat, ast id observat, magno eum passim exceptum applausu, tandem a Pontifice Alexandro IV A. 1256 igni adjudicatum fuisse. Propugnatores hujus libri Joachitas, vel potius Joachimitas dictos, eosdemque condemnatos fuisse in concilio Arelateni A. 1260. Agmen inter eos, qui pro Hæreticis habentur apud Auctorem, claudunt Albigeneses, qui & Valdenses dicti sunt. Horum non tantum exponit originem, erroresque, qui illis vulgo assignantur, refert, sed belli quoque sacri, jussu Innocentii III contra eos suscepti, historiam texit. Et ad errores quidem eorum quod attinet, fatetur, initio quidem, in nullo doctrinæ capite ab Ecclesia Romana dissensisse Valdenses, cum illis nihil aliud constitutum fuerit, quam sanctiori quodam severioreque vitæ genere, & voluntaria paupertate, ad Christi legem se componere, idque accuratius & majori studio, quam vulgo fieri videbant: mox tamen, cum decretis acerbioribus Pontificum obtemperare nollent, contra hujus eos insurrexissent auctoritatem, & tum alios quoque eos errores, ut vocat, admisisse, quorum tamen summa eo fere redit, quod convitiis ordinem Clericorum laceraverint, de Sacramentis Ecclesiæ non recte docuerint, uti nec de Sanctis, & ceremonias ac ritus Ecclesiasticos rejecerint. Ita remoto semel repagulo, non hic eos substituisse, sed procurrisse longius, multosque inter eos extitisse, qui nova dogmata procuderint, non tamen statim omnibus approbata, ut adeo difficile sit ea desi-

gnare

Cap. IX.

gnare capita, in quibus omnes consenserint. Juxta Alanum tamen Cisterciensem Monachum & Petrum Monachum de valle Cernay, sequentes tandem errores plerisque fuisse communes: quod duo rerum principia, bonum unum, alterum malum admiserint; quod duos quoque statuerint Christos, unum quidem malum, qui in hoc terrarum orbe comperuerit, bonum alterum, qui a mortalibus nunquam fuerit visus; quod corporum nostrorum negaverint resurrectionem, crediderintque animas demones esse, corporibus ad luenda crimina sua inclusos; quod omnia Ecclesie Romane rejecerint Sacramenta, purgatorium inter commenta retulerint, ritusque & ceremonias Ecclesie damnauerint. Ceterum non tantum Romanus Præsul excommunicationis fulmine Albigeneses percussit, sed & vi redigere reluctantes ad obsequium annisus est, militesque cruciatis capeffere arma iussit, simulque Dominicanis Monachis facultatem hinc inde latitantes protrahendi in lucem, supplicioque eos afficiendi, concessit. Adeoque Inquisitionis originem hinc Auctor arcessit, dum more suo observationes Ecclesiasticas subjungit: in quibus dum versatur, censuras quoque Facultatum Theologicarum in Academiis hoc seculo initium sumsisse, ut hac ratione libido eorum, qui ingenii ostentandi causa subinde docebant, quæ a recepta Ecclesie doctrina multum discrepabant, coerceretur, docet.

Cap. X.

*HISTOIRE DE HENRY II DERNIER DUC DE
MONTMORENCY &c.*

i. 9.

*HISTORIA HENRICI II ULTIMI DUCIS
MONTMORANCII.*

Parisii apud J. Guignard, 1699. in 8. Alphab. 2.

INter illustiores familias, quibus Galliarum regnum maxime superbit, caput efferre dignoscitur Montmorancia, quippe quæ tum antiquitate gentis, tum numerosa Heroum inde progenitorum serie tantopere excelluit, ut non immerito Henricus IV Rex existimaverit, deficiente stirpe Borbonia non esse aliam in Europa digni-

orem

orem Corona Gallia quam Montmoranciam, quandoquidem tot viri fortes ex ea profecti illam cum sanguinis vitæque jactura nunquam non conservassent atque auxissent. Id modo dolendum est, pari fato laborare inclytam Gentem ac multas alias in summo celebritatis fastigio positas, quarum originem certis atque indubiis argumentis evincere difficillimum fuerit. Quæ enim de primo clarissimi nominis conditore vulgo circumferuntur, adeo ambiguae illa sunt fidei, ut citius Ariovisti aut Brenni majores exploraveris, quam Montmoranciorum progeniem in aprica luce stiteris. Sunt qui a Comite quodam Massiliensium, cui nomen fuerit Mauronto, eam derivant; sunt quoque qui a Mauringo, viro Ludovici Pii ætate clarissimo, accersunt. Quibus nihil in historia gratum, nisi quod Equitum errantium secula reddebat, justo confidentius asserunt, quendam e primis Montmoranciarum stirpis satoribus in memoriam Regis Mauritanorum in prælio forte a se interemti castellum exedificasse, eique ab isto fortitudinis documento nomen indidisse contractis his verbis, *mon Maure occis*. Alii, inter quos agmen ducit Paulus Æmilius, existimant, Morentium vel Morantium, genere Romanum, in clivo, ubi nunc conspicitur, urbis fundamenta jecisse: cum autem frequenti usu ita obtinuerit, ut loca a conditoribus suis assuetu denominationem fortiantur, sicuti Mons Desiderii, Rupes Falconis (Montdidier, Roche-Foucaut) aliarumque urbes innumeræ comprobant, hinc quoque vicum Montmorancium cum fundatoris nomine situm suum indigitare. Doctius rem indagasse sibi visus est celeberrimus stemmatographus Andreas du Chesne, dum natales istius nominis a Mauritasgo quodam, antiquo Gallorum Principe, fratre Cavarini Senonum Regis, cujus Cæsar Lib. 5 Comment. de Bello Gallico meminit, vel ab alio quodam majorum ejusdem nominis deduxit, qua in parte conjecturæ suæ fundamentum substrui putavit, quod Dynastæ Montmorancii amplissimas olim ditiones in agro Senonum tenuerint, quodque post tot seculorum decursum, quemadmodum in aliis nominibus fieri suevit, facile *Mauritasgus* in *Maurentiacus*, *Maurentius*, *Morantius* degenerare potuerit. Verum cum limpidos historiarum fontes temporis injuria nobis occluserit, neque e turbidis istis conjecturarum lacunis sitim levare par est. Negari tamen nullo pacto potest, Montmoranciorum ge-

nus antiquitate nulli cedere; id quod vel exinde elucet, quod primi Christiani & primi Barones Christiani vulgo audiant; cujus quidem rei hæc traditio invaluit. Ferunt scilicet S. Lisbium, unum e progenitoribus nobilissimæ stirpis, Trajani ævo, Dionysium Areopagitam, Lutetiam Parisiorum præparantem, hospitio excepisse, atque in fidei salvificæ capitibus ab eodem porro instructum, ad sacellum ædificandum locum concessisse; quo ergo insignis egregii viri zelus grata fidelium memoria recoleretur, factum esse, ut primi Baronis Christiani Franciæ elogium tulerit, posterique ejus adhuc hodie insignibus familiæ tesseram militarem inferant: *Dieu aide au premier Chretien*, hoc est: Deus primum Christianum juvet; symbolo autem utantur Græca voce Ἀπλανῶς, i. e. Erroris expers, eo quod S. Lisbius inter Gallos a veri Numinis cognitione devios primus in rectam viam transiit.

Prodierunt autem e vetustissima hac prosapia multi strenui ac pacis bellique artibus clarissimi viri, quibus utut nascendi ordine, virtute tamen minime posterior fuerit Henricus II Dux Montmorancius, Thalassiarcha & Mareschallus Franciæ, Regisque in Occitania Præfectus ac Locumtenens Generalis, cujus vitam & res terra marique fortiter gestas præsens Anonymus accurate satis tribus libris consignavit. Parentes ipsi tribuit Henricum I Ducem Montmorancii, Præfectum Occitaniæ, Mareschallum ac Connectabilem Franciæ, atque Aloisiam de Budos ex gente Portensium. Usuram lucis primum accepisse ait d. 30 Aprilis anni 1595 Chantilliaci, Regemque Henricum IV susceptorem e sacro fonte infantem suo nomine insigniri voluisse. Tanta postea in pueritia sua Nostrer excellæ indolis, naturalis bonitatis, morumque mansuetudinis indicia, memorante Auctore, edidit, ut facile singulos in sui amorem pertraheret. Hinc cum Rex, qui animi causa de variis ipsum sæpe interrogabat, ab eo sciscitaretur, *quamnam virtutem Regi potissimum convenire crederet*, absque mora respondebat Nostrer, *Clementiam*; Instabat ille, *quare non Fortitudinem, Munificentiam aliasque virtutes, qua Reges condecorarent, nominasset?* At regerebat Nostrer, *quoniam Regibus unice competeret aut veniam dare criminibus, aut in ea animadvertere*. Impensius idcirco a Rege diligi ac filii nomine compellari meruit, nondumque ephebus factus patri viventi in

in præfectura Occitaniz successor firmatus est. Destinaverat ipsi Henricus Dominam Vernolii, filiam suam naturalem, in uxorem, sed repugnabat genitor, qui propterea aula excedere iussus, filio Johannam Comitissam de Chemilly, magnarum opum in Britannia Armorica hæredem, invito Rege, anno 1609 condici atque in thalamum duci curavit. Verum, ut sunt mutabilia hominum ingenia, Coniunctabilis cum emolumentis, quæ spe conceperat, nuptias hæc destitui cerneret, mox earum pertæsus, Regique, cui persuaserat, prius matrimonium nondum fuisse consummatum, reconciliatus, ejus filiam naturalem e Gabrielide Estræa Catharinam, dictam Dominam Vindocinensem, gnato sponsam stipulatur. Jamque nuptiali sacro dies præfixus erat, cum Rex nefaria Ravaillaci manu confoderetur, morteque sua agitata consilia profus subverteret. Reliquit tamen ut regni, ita quoque affectus sui erga Nostrum, hæredem Ludovicum XIII, qui munus Archithalassi Franciæ, a Carolo Montmorancio Duce Damvillæ abdicatum, in eum contulit, & quo magis adhuc benevolentiam suam declararet, ipsi ex consilio Regiæ matris, Mariam Felicem, e celsissima Ursinorum domo oriundam, per Marchionem de Trenel, Legatum suum in Curia Papali tum degentem, cui Procuratoris partes, novo ac non nisi absolutæ potestatis Principibus familiari exemplo, mandatæ erant, verbis de præsentis Florentiæ desponderi curavit. Antequam vero matrimonii hujus consummationem enarret Autor, impetus juveniles Herois nostri, ejusdemque amores furtivos, quibus Pedenatii, urbe totius Occitaniz pulcherrima, ubi cum patre frequentius commorabatur, vacavit, sicco pede præterire noluit. Prolixus deinde est in recensendo apparatu splendidissimo, quo Parisiis, in ludis equestribus, in honorem nuptialis pompæ Regis cum Anna Austriaca institutis, adeo reliquos Principes Noster antecelluit, ut omnium oculos in se unice converfos haberet. Præter magnificentiæ studium, insita ipsi erat propensio singularis ad juvandos amicos ac pauperes, ut liberalitatis modum fere excederet. Virtutis certe amantissimum eum fuisse, vel illud comprobat, quod cum historiarum lectione inprimis caperetur, segnitium ac vitiosorum Principum vitas lustrare fastidiret, dicendo: *Mundo non alios Reges quam Alexandros aut Casares obstringere debere, vel tales ad minimum, qui virtutis & prudentiæ documenta ante exhibuiss-*

bibuisse. Nuptias tandem cum Principissa Ursina, sed reluctante nonnihil animo, Parisiis in arce regia Lupara dicta celebravit, mortuoque patre Occitaniz præfecturam plene adeptus istuc se contulit, curizque sede Pedenatii fixa, ingentem justitiæ atque integritatis laudem sibi excitavit. Ea tempestate Petrus Giron, Dux Ossunæ, qui Prorogis Neapolitani munere defunctus erat, in Hispaniam rediturus isthac iter faciebat, ac perhonorifice ubique excipiebatur. Ferunt autem, illum ad primum Montmorancii occursum, intentos oculos in ejus vultu fixisse, interrogatumque ab eo, *num quid esset, quod in se reprehenderet, respondisse, utique, errorem nempe natura, quod illa, dum Regem a se procreari credidisset, Ducem tantum genuisset, sed omnibus virtutibus Regi necessariis instructissimum.*

Libro II Heros Montmorancius hostium suorum strage victoribusque conspicuus in scenam producit, quippe qui statim, postquam anno 1619 torque S. Spiritus ornatus esset, in expeditione Privatiensi, cui Reformatæ religioni addicti causam dederant, imprimis vero in obsidione Montalbani & Montispessuli, strenuum acerrimumque bellatorem se probavit. Neque ita multo post spatiosius theatrum gloriæ ipsi patuit, exardescente bello cum Rupelhanis, quo Ducem Subisum maritimo prælio ad insulam Ream firperavit, tantaque victoria potitus est, ut Deus tutelaris Franciæ palam nominaretur, hostibusque maximo terrori fieret. Bellum quoque a Roharzo resuscitatum feliciter compescuit; sed extinguere haud potuit inimicorum suorum invidiam, qui quo majorem gloriam indies colligebat, eo acrius allaborabant, ut gratia Regis illum deturbarent, partamque existimationem quavis arte diminuerent. Horum antesignanus erat Cardinalis Richelius, imperii maris, quod Montmoraneus obtinebat, cupidissimus, adeoque ut illud deponeret, magna pecuniæ vi effecit, eodem tamen seipsum mox investivit, dicit; cepit commercio Gallico & rei nauticæ summo jure Præfectus. Duabus deinde expeditionibus Italiæ interfuit, in quarum ultima anno 1630, prope Avilianum, Hispanos & Sabaudos devicit, brevique post repetita victoria apud Carinianum denuo profligavit, ut servati Casalii decus ipsi in controversiam vocari non possit. Reversus inde ad invisendam Regem, ex
[mor-

morbo Lugduni graviter decumbentem, rogatur ab eo inter alia, ut Richelii, qui tum temporis a præcipitio quam proximè aberat, fortunam vitamque tuendam susciperet; quod ipsum etiam, evulso omni vindictæ stimulo, generose præstitit, ac Cardinalem ope sua adjutum ab interitu servavit. Ast indignam beneficii hujus mercedem tulit, ceu ex libro III apparet.

Cum enim Dux Montmorancius, in gratiam Reginæ matris, urgentibus conjugis suæ amicorumque persuasionibus, ad Ducis Aurelianensis partes, qui Richelium extirpatum cupiebat, sese applicuisset, eumque in Occitaniam inferiorem recepisset, Schombergio cum Regiis copiis in Comitatum Fuzium tendenti ad Castronovarium, Lauracorum urbem, Kal. Sept. 1632 occurrit, eumque certamen declinantem, pugnæ cupiditate abreptus, cum paucis suorum incaute adoritur. Spissis autem turmarum ordinibus immixtus, cædens, feriens quicquid sese offerobat, tandem procumbente equo, multisque vulneribus ipse affectus capitur, reliquo exercitu non impediente; ut nullum dubium sit, quin suorum perfidia Richelii machinationibus obsecundaverit. Inde Castronovarium primum, mox Regis jussu Tolosam abductus, ibidem a suprema Curia, tanquam læsæ Majestatis reus, capitis damnatur. Prævalebat enim sanguinarii Ministri, qui a nemine se impune lacessiri hoc exemplo monstrare volebat, insatiabilis ambitio omnium Principum Procerumque Regni, imò Nuncii Apostolici ac Reginæ ipsius, apud Regem pro tanti Herois vita intercedentium precibus, tamque innumeræ res pro salute patriæ fortiter gestæ unico hoc errore obliterate judicabantur. Istud gratiæ tantummodo obtinuit, ut in Capitolio Tolosano clausis foribus supplicium subiret, in quo tam seriam de peccatis suis contritionem cordis, tam invictum animi robur, tam virilem denique mortis contemptum præ se tulit, ut gloriosius quenquam animam posuisse nullibi compertum sit. Summo autem mœrori fuisse omnibus cordatis Gallis tam indignam Montmorancii eandem, vel ex hoc argumento satis patet, quod multi lugubri ornatu dolorem suum testari non vererentur. Concidit cum ipso familia Duealis, (cui istud axioma ab avo Anna Montmorancio anno 1551 modo illatum fuerat) eo quod nullam ex Ursina conjuge prolem suscepit. Ipsi tamen sterilitatis vitium im-

putari posse negat Autor, ac memorat, cum foeminae quandam Bituricensis aliquot liberorum matrem fecisse, e quibus adhuc superstitem dicit filium, veram ac indubiam Montmorancii oris effigiem. Incidit vero aetas Autoris nostri in hæc ipsa tempora, adeoque dictis ejus tanto major fides erit adhibenda, quo certius constat, illum variis negotiis testem oculatum interfuisse. Laudem præterea meretur, quod rebus ad institutum suum non pertinentibus consulto abstinuit, secus atque Historicorum plurimi facere solent. Sed utinam cohibuisset etiam judicium criticum circa ensẽ, Montalbani sub ruinis templi S. Catharinæ, in sepulcro antiquissimo, anno 1622 forte repertum. Hunc enim unam ulnam longum, quatuorque digitos latum, parte insuper, quæ capulo erat vicinior, deauratum, atque epigraphæ Gothico caractere exarata, inibi conspicuum fuisse tradit, hujus quidem sensus: **UTRIQUE NOMEN PEPERI, ET MAGNO ALEXANDRO, ET MAXIMO CÆSARI.** Ab altera facie: **NEC VIS HERCULEA ME TERRUIT UNQUAM, DUM CONSTANTINI MAGNI FIRMAREM IMPERIUM. THEOGONIAS III CXX.** Hinc existimat paulo confidentius, quam indicia postulant, atque ex historia successu parum felici astruere conatur, gladium istum indubitate Alexandrum, Cæsarem, Constantinum ac Carolum Magnum, tandemque Renaldum Dominum Montalbani possessores habuisse, atque ideo maxime venerandis vetustissimi ævi reliquiis esse accensendum. Verum quid solidi habeant Autoris conjecturæ, Lector emunctæ naris facile sentiet, quando illum voce THEOGONIAS artificem, qui inscriptionem laudatam ensi insculperit, venditare videt, cum tamen eadem Nativitatem Dominicam indigitari, quilibet probe perspiciat.

JO. BENEDICTI CARPZOVII, THEOL. DOCT.
& Prof. Lipsiensis, Disputationes Academicae.

Lipsiæ, apud hæredes Frid. Lanckisii, 1699. 4. Alphab. 10.

Quam prudenter Reipublicæ literariæ ac studiorum in quacunque Facultate cultoribus prospiciant illi, qui dissertationes Virorum eruditionis laude illustrium sparsim antea vulgatas edicurrant,

rant, schedasque in unum collectas ab interitu præsentissimo vindicant, & ipsi nos haud semel monuimus, & monuerunt ante nos jam dudum alii. Qua de causa non raro superstites etiam tractatum ejusmodi autores atque præfides consilium de foetibus his suis hoc modo ad posteros feliciter transmittendis inierunt; quibus uti Theologum celeberrimum, ac de Ecclesia orthodoxa, nostraque Academia, & studiosa juventute quam præclarissime meritu, Jo. Benedictum Carpovium, Jo. Benedicti F. accensere quondam licuit: ita mox sub initium factæ ejus auspiciis Dissertationum harum editionis, morte immatura, ac nunquam sine doloris significatione a nobis memoranda, abreptum eundem anno superiori fuisse, merito lugemus. Dum interim scripta Viri auro contra cariora habemus, & hæc ejus Dissertationes, quas Magnus illius Frater, Samuel Benedictus, quem Saxonia hodie veneratur Archi-Theologum, eruditissima inque instituti hujus ratione exponenda atque celebranda feliciter occupata præfatione exornavit, pro insigni Actorum nostrorum ornamento allegamus. Equidem haud eodem filo contextas, aut pari studio elaboratas istas esse, Summe Reverendus præfationis Autor observat; quandoquidem ita fere usurvenire solet, ut Disputationum materiam eligant stylumque adhibeant elaborationi, qui profectus, quos in emporiis literarum acquisiverunt, parentibus patronisque probare volunt eruditi juvenes, quorum cum sit dispar ingenium, neque facultas dicendi eadem, & eruditionis denique apparatus multum diversus, non posse non evenire innuit, ut neque omnes æque se Lectori probent. Ast nullam certe heic deprehensum iri nobis persuademus, quæ a lectione variæ & rerum pondere & judicio accurato (quæ singula aut propriæ Carpovii nostri elaborationi, aut ultimæ tamen ejus, quam nunquam non adhibuit, limæ debentur,) sese haud commendatura sit. Primam omnium *de arca fœderis Domini*, Jenæ sub præsidio Jo. Frischmuthi habuit vix ex ephæbis egressus, cum nondum ætatis annum octavum atque decimum compleisset. Secundam ætate non multum provector, Argentorati sub Sebastiano Schmidio de quaestione: *quomodo arca fœderis pervenerit* ventilavit. Reliquæ vero omnes Lipsiæ, & Philologicæ quidem per ea imprimis lustra, quibus Linguae Sanctæ studio & incubuit & publice istam docendo eidem præfuit; ast Theologicæ & Polemicæ per istius temporis decursum, quo Professoris Theologi

spar-

partam egregie ornavit, propositæ ab ipso fuerunt. Ad harum ergo Philologicarum classem spectat tertia de nummis effigiem *Mosis cornutam exhibentibus*; quarta ad *R. Mosis ben Majemon c. VII. Hilc. דלמ נומ*, 16; quinta de *Gigantibus*; sexta de *Crebi & Plebi*; septima de *asino Messia in urbem Hierosolymam vestore*; octava de *legitima Τετρα γραμμια Τηθη* lectione; nona de *Filio hominis ad antiquum dierum delatu*; decima de *chuppa Hebraorum*; undecima de *Judeorum aurea simia Lev. XXVI, 44.* & duodecima de *articulis fidei Judaica, Theologicis autem Polemicisq;* annumerandæ veniunt decima tertia de *verbis Jeremia Deo supplicis cap. XV, 16*; decima quarta de *religione Quietistarum*; decima quinta de *mysterio SS. Trinitatis maxime cV. T. Scriptura demonstrato*; decima sexta de *descensu Christi ad inferos Eph. IV, 9, 10*; decima septima de *ὁ π̄δοξία & ὁ π̄τορομία in Ecclesia Ministro Tit. I, 9. requisita*; decima octava de *petra fidei 2. Pet. I, 19, 20. 21*; decima nona ad *librum Augustini de catechizandis rudibus*; vigesima de *vocatione Messia ad sacerdotium, ad Pf. CX, 4*; vigesima prima de *non speranda Lutheravorum cum Pontificiis & Calvinianis unione*; vigesima secunda de *vaticinio Bileami Evangelico Num. XXIV. 15. seqq. contra Abarbanelem*; vigesima tertia de *Trinitate Platonica*; vigesima quarta de *Regali fidelium sacerdotio*; vigesima sexta de *Jure decidendi controversias Theologicas*; vigesima septima de *Scriptura S. Θεοπνευσία ad 2. Tim. III, 16*; vigesima octava de *Divinitate Christi ex Rom. IX, 5*; vigesima nona de *Baptismo sanguinis an flaminis ad Luc. XII, 50*; & denique trigesima ad *Job. XVII, 4. 5, de mutua Dei Patris & Filii glorificatione.* Neque vero dissertationes istæ omnes sunt ac singulæ, quas a divite Carpzovii ingenio profectas novimus: nam & aliquas in *librum Rusb.* & duas de *vacca rusa*, & totidem *Anti-Jesuiticas*, & tres ad *Nicolai Arnoldi Lucem in Tenebris* conscripsit olim atque edidit; eas tamen in volumine hoc omitti videas, non aliam, ut opinamur, ob rem, quam quod affectis annumerandæ, ultimamque Autoris manum expertæ non fuerint. Appendicis de cætero in vicem Disputatio gemina, una de *Pontificum Ebraorum vestitu sacro*, a Benedicto Davide Carpzovio, Nostri majore natu Fratre, Jenæ A. 1655, alteraq; de *sepultura Josephi Patriarcha a Filio paternarum cum nomine virtutum hæ. ræde primogenito, M. Jo. Benedicto, Lipsiæ A. 1697* habita subjungitur.

* * * * *

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno M DCC.

LES OEUVRES DE PLATON &c.

i. e.

OPERA PLATONIS IN LINGUAM GALLICAM TRANSLATA, cum Notis, Vita Platonis, & Expositione præcipuorum Philosophiæ illius dogmatum; auctore ANDREA DACERIO. Tomi duo.

Parisiis apud Jo. Anisson, 1699. 12. Alph. 2. pl. 6.

Qui hactenus Græcis Latinisve Scriptoribus illustratis, aut in linguam patriam conversis, de bonis literis præclare est meritus *Cl. Dacérius*, idem ad Philosophos studium suum nunc transtulit, horumque principem Platonem popularibus suis notum & familiarem reddere suscepit. Fecit ergo quosdam ejus Dialogos de Græcis Gallicos, iisque duplicem præmisit Dissertationem, quarum altera generatim utilitates Philosophiæ Platoniciæ commoustrat, altera vitam doctrinamque Platonis fusius persequitur. Ac priore quidem, vindicata Philosophici nominis dignitate, quod perperam vel ad curiosulos, qui in experimentis Naturalis Scientiæ unice occupantur, vel ad artis *χρυσωπιητικῆς* cultores vel jactatores, vel etiam ad impios Divini Numinis contemtores vulgo transferatur; in uno Platone ea omnia reperiiri monet, quæ gentilium invenit sapientia, & veræ sanæque Philosophiæ nomine sunt digna. Videri Platonem a Deo excitatum, qui cessantibus in populo Dei Prophetis, lumen aliquod cœlestis

G

veri-

veritatis inferret Gentilibus, iisque aditum, quasi muniret ad accipiendum Evangelium, cujus multa dogmata in scriptis illius viderent comprobata. Platonem non asserere modo religionis Naturalis integritatem adversus Paganismi corruptelas, & legibus suis quam proxime accedere ad Hebræorum traditiones & scripta divinitus inspirata: sed & æternorum præmiorum claram mentionem certamque spem facere, quæ Moyses & Propheta velo & involucro terrenæ felicitatis occultaverint. Credibile vero esse, Platonem participem esse factum traditionis Hebrææ, & forte divinorum quoque Scriptorum, cum & ipse adiisset Ægyptios, & gustum ejus doctrinæ jam hausisset a Pythagoricis, quorum magister in Ægypto fuerat eo tempore versatus, quo Judæi ab Assyrijs victi cum Jeremia Propheta eo confugerunt. Objici Platoni errores quosdam, & perpetuam illam dubitationem, quæ de rebus maximis nihil definiat, & Socratis illud, *nihil se scire*, sapiat. Verum errores Platonis ita esse comparatos, ut in iis agnoscantur vestigia præcæ traditionis divinorumque oraculorum, quæ Messicæ demum temporibus amoto velo inspicienda, Gentilis alicujus oculis patere non poterant. Dubitationem vero illam Platoni familiarem ex ejus mente nos ducere ad inquirendam revelationem divinam, cum hominum de rebus sententiæ non nisi opiniones sint probabiles, donec lumine divino illustratæ in scientiam abeant. Denique Socratis illud, *nihil se scire, nisi unum illud, quod nihil sciat*, ex docta ignorantia promanare, quæ multorum scientiæ sit antepœnenda. Tantum enim Virum percursis omnibus disciplinis agnovisse, nihil esse in illis, quod mentem exfatigare possit, nisi accedat Dei cognitio: qua demta, reliquarum rerum scientiam meram esse inscientiam, plusque obesse quam prodesse. Hanc ergo primam esse utilitatem, quæ ex Platonis Dialogis capi potest, ut in iis recognoscamus Christianæ religionis veritatem, ejusque veluti titulos in Paganismo conservatos veneremur. Huic vicinam esse alteram, quod multa dogmata, quæ nude præcipit religio, evidentibus rationibus ex Philosophia Platonica confirmari & stabiliri possunt. Neque obstare Patrum auctoritatem, qui Philosophiam Platonis damnant, quam alii Patres laudibus in cœlum extollunt.

Ellos

Illos damnare eam, quatenus a nonnullis Doctrinæ Christianæ opponeretur vel præfereretur. Hos e contrario illam laudare, quatenus in ea observant, quæ ad Christianam fidem ducunt, eamque confirmant. Hodie ergo tuto illam commendari, cum nemo sit tam excors, qui eam fidei æquare vel anteponeere audeat. Tertiam horum Dialogorum utilitatem sitam esse in acuendo-judicio, ut verum a falso discernas, & technis Sophistarum occurrere discas. His accedere summam suavitatem & delectationem Dialogorum, quam nulla Satyra aut Comœdia afferre possit. Unde factum, ut Dialogi isti summo fuerint pretio habiti, & Trajani ævo inter cœnandum legi consueverint: quanquam argumenti gravitas convivis minime accommodata hunc morem brevi aboleverit. Quo minus vero fructu ex his Dialogis percipiendo excidant lectores, vel imperiti vel a Philosophiæ præsertim Platoniciæ studiis alieni, sublevandos illos Auctor censuit cum accuratis argumentis, quæ singulis Dialogis præmittit, tum notulis contextui subjectis, quibus vel ordinis ratio redditur, vel obscuriora dilucidantur. Trium quoque Dialogorum epitomen confecit, eo consilio, ut qui prolixitate a legendis Dialogis deterrentur, rationem hujus Philosophiæ in hoc compendio cognoscant. Animadvertens postea, istis Dialogis nihil detrahi posse, quin sententiæ vel gratiæ aliquid decedat, fatius duxit integros Dialogos a se conversos publicare, & simul hanc epitomen quoque amicorum suafu retinendam censuit. Altera Dissertatione, quæ de vita Platonis inscribitur, non solum facta moresque Platonis exponit, sed & doctrinam, methodum, stylum expendit, & de præcipuis Commentatoribus fert judicium. In vita Platonis, secundum ortum ejus & educationem, commemorat, Platonem ad Remp. accedere noluisse, quod justitiæ tunc nullus esset locus, totumque se ad Philosophiam contulisse, cujus gratia Ægyptum adierit & Italiam. In Siciliam delatum, contracta cum Dione necessitudine, utrique Dionysio innotuisse, & ab iis vocatum semel iterumque rediisse: quod non sine gravi causa ab eo factum, nec indigni quicquam Philosophi persona ab eo in aula Tyrannorum admissum, tuetur Auctor. Porro mores virtutesque ejus percenset atque collaudat, animam ab omni

fastu & ostentatione alienum, veritatis, simplicitatis & justitiæ amantem, in vitæ consuetudine modestum, suavem, temperantem (quanquam ejus carmina ab amoribus non alienum arguere videantur) caritates & necessitudines suas tenerrimo affectu prosequentem, vindictæ minime cupidum, ad publicum amicorumque bonum omnia referentem, fœdæ assentationis osorem. Eundem ab aliorum, præcipue Athenæi, criminationibus vindicat, negatque eum satyrico more in alios fuisse inventum, nec invidia fuisse correptum, nec quod discipulorum nonnulli voluerint arripere tyroïdem, vitio illi vertendum. Sic & reliqua, quæ in scriptis Platonis reprehendit Athenæus, tuetur, & ad scripta doctrinamque Platonis transiens, eam potissimum versari observat in disciplina morum constituenda, a prioribus ante Socratem Philosophis fere neglecta, aut brevibus aphorismis obscurisve symbolis tradita. Eam vero explicari Dialogis, genere scribendi tum fere ignoto, sed ad veritatem tradendam & agnoscendam aptissimo. Affert vero varia Dialogorum genera, sed repudiat illorum rationem, quæ Dialogos Platonis ad classes quaternionum aut ternionum revocant. *Theætetum* quidem, *Sophistam* & *Politicum* ad eundem spectare finem, & Logicum opus absolvere: æque ac libri *de Republ. Timæus* & *Critias* in genere morum unum corpus constituunt, ita ut in libris de Republica formentur boni cives, in *Timæo* erudiantur de rerum natura, in *Critia* ad historię veteris exempla remittantur. Ceteros vero Dialogos inter se non convenire, & unumquemque in peculiari argumento versari. Secutum porro esse Platonem in naturali scientia Heraclitum: in iis, quæ intelligentia sola, non sensu comprehenduntur, Pythagoram: in civili, & morum disciplina Socratem. His adjecisse dicitur Dialecticam, quam, Auctore judice, non invenit, sed perfecit. In morum disciplina nihil fere indignum Christianis præceptis a Platone doceri tradit: Finem ultimum esse convenienter Naturæ, h. e. voluntati divinæ vivere, & hinc tanquam fonte summi boni petere, & expectare, quæ animo, corpori vitæque conducunt bona: divitias præ virtute nullius esse pretii, nec aurum totius orbis vel minimæ virtuti posse comparari: vitam boni publici causa amittendam: fugiendum

dum esse otium animique mollitiem, nedum voluptates criminofas: timorem Numinis fundamentum esse honoris & officii parentibus præstandi: nocendum nemini, nec injurias vindicandas: nihil suscipiendum sine precatione ad Deum, ut voluntatem suam in nobis, non vero nostram perficiat. In Civili Sapiëntia Platonem non minus esse admirabilem, qui doceat, neminem recte imperare, nisi Regem Regum sequatur & imitetur: Magistratus & Sacerdotia non deferenda generi, opibus, potentia, sed virtuti & pietati: leges illi, qui tulit, non Reipublicæ commodas, non esse leges, sed opera injustitiæ & amoris proprii: singulare unius imperium reliquis formis Rerumpublicæ præstare. Similibus doctrinis abundare opus de Republica, & Sapiëntem, quem in eo format, ad exemplar Mosis videri expressum: contaminari vero duplici eoque non levi errore, altero de communione uxorum bonorumque, qua vinculum societatis magis tollitur quam astringitur: altero de feminis, ad eadem, quæ viri obeunt munera, educandis. In iis vero, quæ ad religionem cultumque divinum pertinent, cum sequi præcæ traditiones & veterum Oraculorum fidem: eas de Deo sententias animis imprimere, quibus supersticio & idololatria concidat: Dei providentiam firmiter stabilire: impiis æterna supplicia, bonis æterna præmia proponere: mendacia & perjuria tanquam Deo invisæ damnare. Neque in his magni momenti rebus subsistere Platonem; descendere eum ad singula civium officia regenda in commerciis, itineribus, reperto thesauro & inprimis de ludis & spectaculis, a quibus civium pendent mores, accurate præcipere, nec in his privatim quicquam immutari velle. In Physicis, quo & Metaphysica refertur, Platonem agnoscere, Naturam penitus per nosci non posse: ejus duo esse principia, Spiritum & Materiam: illum esse optimum, æternum, immutabilem & semper eundem; hanc esse in perpetuo motu, semper nasci, semper mori, & nunquam existere. Hanc ergo vocare solet *Aliud*, item *Necessitatem*; Spiritum vero *Idem*. Materiam vero quamvis alicubi æternam dicat Plato, æternam proprie ex ejus mente non esse, qui statuat animas prius extitisse, quam corpora. Hinc Autor ad singula Naturalis Sciëntiæ capita progreditur, & postquam

prolixius exposuit, quid de creatione universi, quocum motus & tempus fuere nata, ad ideam mentis divinæ conditi (ubi ideas Platonicas contra Aristotelem tuetur) quid de Angelis seu Dæmonibus: quid de animæ corporisque conjunctione, atque inde profectis sensibus, effectibus, opinionibus, erroribus, scientia & sapientia: quid de singulis partibus humani corporis, (in quibus describendis elegans magis Orator, quam peritus Anatomicus Plato fuit) quid de morbis corporis, de origine animæ, hujusque post fata migratione in bruta Plato senserit; judicium fert de ejus Physicis, eaque uti perfectissima non esse fatetur, ita prorsus imperfecta esse negat. Multa in iis vere definiri, plenum vero systema ex iis perfici non posse, ut pote cum hoc genus doctrinæ non in præcipuo studio habuerit Plato, & animi relaxandi causa in eo fuerit per otium versatus. Ad *τὴν Μεταφυσικὰ* videntur pertinere, quæ de animarum, priusquam in corpora demittantur, per astra, quorum deinde similitudinem referant, distributione, de earundem immortalitate præ ceteris egregie comprobata, quæque hanc consequuntur, resurrectione & extremo judicio, e Platonice scriptis afferuntur. Ex traditionibus Hebræorum, imo sacris Literis videntur profluxisse, quæ & Dei Filium, & Trinitatem in Deo innuere & comprobare ipsis Patribus sunt visa: quanquam negari non possit, quædam ex his fontibus accepta Platonem corrupisse. Ad ejus Dialecticam, quod attinet, in eo quoque multum superatos Philosophos priores a Platone, & hujus disciplinæ rationem ad usum & consuetudinem esse revocatam Auctor observat: utpote cum in vita non Syllogismis, sed Dialogis res disceptari soleant. Exemplis ergo magis quam præceptis a Platone demonstrari, quomodo status controversiæ ponendus eoque omnia referenda, quomodo exacte definiendum, & dividendum. Vetat vero Plato quenquam accedere ad hanc artem, nisi triginta annos sit natus, ne magis refellere quam astruere veritatem discat, & integros quinque annos in ea vult consumi, veluti disciplina, quæ, dum verum a falso discernere docet, ad vitæ felicitatem plurimum conferat. Sed cum veritatis cognoscendæ studio etiam contineatur eam persuadendi facultas, Dialecticæ subjicit Logicam & Rhetoricam, qua-

quarum utraque non nisi veritati & justitiæ servire debeat. **Rhetoricam**, quæ auribus blandiri doceat, similem esse arti Magicæ seu ciborum parandorum; quæ ad salutem Auditorum respiciat, similem Medicinæ. Porro de methodo Platonis tradit Autor, eam non esse simplicem & Geometricam, cujus satis quidem peritum se Plato demonstraverit, sed lectoribus alliciendis & retinendis usum eum esse methodo composita, & tam speciosis exordiis, quâ opportunis digressionibus aliisque suavitatibus exornata. Stylum Platonis esse suavem ac venustum, in quo vis Oratorum cum Poëtarum leporibus conjuncta cernatur, & in moribus & affectibus decorum egregie custodire: non deesse copiam nec ornatum, nihilque esse concinnius perfectiusque Platonis dictione, quæ mediocritatem vel simplicitatem naturæ convenientem servet: nonnunquam, sed raro labi, cum ad sublime dicendi genus assurgere conatur: quanquam & in hoc genere multa dederit specimina admiratione digna. Quod de Platonis stylo judicium auctoritate Dionysii Halicarnassei, Demetrii, & Dionysii Longini confirmatur. Ex Platonis Interpretibus Latinis, **Marsilius Ficinus** Auctor præfert **Serrano**, sed hunc notulis ad marginem adjectis plus lucis attulisse Platoni quam **Ficinum** explanationibus suis, quibus præter rem allegoricos mysticosque sensus venetur. Ex Commentatoribus priscis (quorum tamen scriptis nec indigere, nec juvari multum Platonis intelligentiam existimat) quinque Auctor commemorat: **Proclum**, reconditum valde & obscurum, sed cum intelligitur, profunda doctrina refertum, quam alicubi Christianæ religionis odium corrumpit: **Jamblichum**, **Egyptiorum** & **Chaldæorum** mysteria præclare aperientem, sed credulum sæpe nimis & superstitiosum: **Porphyrium**, infestum Christianis, maledicum & sacrilegæ Magiæ curiositate Philosophiæ lumen obscurantem, in cujus scriptis, quæ supersunt, optimum censetur, quod *de Abstinentiâ* reliquit: **Plotinum** reliquis omnibus præstantiorem, & non doctrina modo, sed & vita ac moribus nomen tuentem Philosophi, in cujus scriptis quæ plus profant, minus sunt obscura: **Maximum Tyrium**, cujus Dissertationes e Platonica Philosophia maximâ partem desunt: non sine voluptate leguntur, sed ad Platonem intelligendum

dum parum conferunt, quem æque ac quascunque scientias non tam scriptis quam viva voce cognosci posse, Auctor existimat. Hæc invitandis erudiendisque lectoribus præmissa excipiunt ipsi Dialogi in Gallicum conversi, qui sunt: *Alcibiades prior & posterior*, *Theages* seu de sapientia, *Enthyphron* seu de sanctitate, *Apologia Socratis*, *Criton* seu de officio, *Phadon* seu de immortalitate animæ, *Laches* seu de fortitudine, *Protagoras* seu Sophistæ, & denique *Rivales*, seu ut vulgo Dialogus iste inscribitur, Amatores.

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS ECCLESIASTIQUES &c. par Mr. L. ELLIES DU PIN. T. XI.

L. E.

BIBLIOTHECA NOVA AUCTORUM ECCLESIASTICORUM, auctore LUDOVICO ELLIES DU PIN. Tomus XI Scriptores seculi XIV complexus.

Parisiis apud A. Pralard, 1700. in 4.
Alph. i. pl. 7.

Cap. I.

UT singulis fere seculis novæ quædam in Ecclesia ortæ sunt controversiæ, magnis plerumque partium studiis agitatz: ita decimo quarto, quod tomo undecimo Auctor celeberrimus exhibet, seculo de potestate, quam in bona quoque, ut vocantur, temporalia Regum Principumque usurpare Pontifices audebant, acriter fuit disputatum. Nam non tantum Ludovico Bavarò Imperatori, hanc potestatem Romanis Pontificibus deneganti, hi multum successivere negotii, sed & quæ inter Bonifacium VIII & Philippum Pulchrum Galliæ Regem intercesserunt lites gravissimæ acerrimæque, inde præcipue ortæ sunt, quod Clericos Regi tributa solvere, se invito nec consentiente, nollent Bonifacius, & alia deinceps decerneret sanciretque, quibus suæ potestatis limites ad imminutionem regis auctoritatis extendebat. Documentum hodiernum præbet decretalis *Unam sanctam*, quæ Bonifacium

facium hunc agnoscat auctorem, & quam ut revocarent, a successoribus hujus Pontificis, Benedicto XI & Clemente V, Philippus impetrare non poterat, licet in ceteris faventes eos sibi, atque propitios haberet, & pronos ad abolenda ea, quæ in fraudem Gallicani regni a Bonifacio VIII constituta videbantur. Ista vero contentio ut ea ætate magnam Europæ partem suspensam sollicitamque tenuit, quorum evasura tandem esset: ita uberrimam disquirendi & commentandi segetem posteritati præbuit, dignamque adeo merito Auctor doctissimus censuit, a qua hujus sæculi historiam ordiretur, quamve uberius statim in hujus tomi initio exponeret. Nec deessent, quæ ex hac narratione decerperemus, nisi Templariorum historia, excidiumque Ordinis celeberrimi, quo nobilitatum istud seculum fuit, nos ad se vocaret. Nec tamen aut originem hujus Ordinis aut incrementa referemus, erudite, licet & eleganter hic enarrata; multo minus historiam excidii, prolixiorem, quam ut in compendium mitti queat, hic inferemus: sed ea solum indicabimus, quæ ab Auctore tum ad defendendos, tum ad accusandos Templarios afferuntur. Et istud quidem Auctor non dissimulat, Philippum Galliz Regem Templariis admodum fuisse infensum, eundemque precibus, minis, pollicitationibus induxisse Pontificem, ut in poenam Ordini huic infligendam consentiret; præterea primos delatores Ordinis ultima supplicia promeritos, facile fingere talia de Templariis potuisse, ut hac ratione præsentissimo mortis periculo sese eriperent. In compendium deinceps cuncta mittens, Templariorum innocentiam hæc rationibus defendi posse autumat: primo quod primi illorum delatores, ut diximus, spe evitandi poenam promeritam impulsæ, facile induci potuerint, ut falsa de Ordine profiterentur: deinde crimina illis objecta, idololatriam, Sodomiam, ceteraque tam enormia esse, ut in hominem mentis adhuc & rationis utcunque compotem vix cadere videantur: fidem porro omnem superare, per centum & quod excedit annos, inter tot cujuscunque ordinis & conditionis homines, neminem extitisse, qui non ista scelera indicaverit; præsertim cum multi a sociis aut superioribus male, saltem non ex voto habiti, Ordinem istum deseruissent: equidem nonnullos ex Templariis quæstioni subjectos ejusmodi crimina con-

Cap. II.

H

fcs

fessos esse; sed hanc confessionem aut metum supplicii, aut spem non tantum consequendi veniam, sed & præmia obtinendi, contra animi sententiam illis extorsisse; nonnullos etiam poenitentia ductos retractasse suam confessionem, multos etiam constanter negasse, quicquam ejusmodi, cujus Ordo iste arguebatur, a se admissum esse, aut de aliis sibi innotuisse, eosdemque nec gravissimorum suppliciorum, nec mortis metu adduci potuisse, ut objecta crimina faterentur: præterea non alios contra eos produci potuisse testes, quam qui ex ipso Ordine multisque adeo nominibus suspecti essent: maximeque notatu dignum esse, quod tantum in Gallia illorum criminum convinci potuerint, non autem in aliis orbis Christiani partibus, manifesto documento, nisi variis artibus summaque crudelitate in Gallia oppressi fuissent, eos facile innocentiam suam ibi quoque comprobaturos fuisse: Philippum denique Regem & actorem fuisse & judicem in hac causa, eundemque non tantum immani odio contra Templarios flagrasse, sed improba quoque cupiditate bonis eorum potiundi fuisse incensum, Pontificemque oblata bonorum Ordini huic eripendorum parte, facile in suam pertraxisse sententiam. Hæc aliaque ad innocentiam Templariorum tuendam afferri posse, Auctor asserit. Nec tamen diffitetur, esse quædam, quæ his reponi pro Philippo Pontificeque Romano queant, quæ huc fere redeant: confessos fuisse plurimos Templariorum ejusmodi delicta, quorum accusabantur, indeque merito damnatos: parum referre, quinam primi eorum fuerint delatores; sufficere, quod constanter indicium a se factum defenderint: enormia quidem esse crimina, quæ illis sint objecta, sed nihil tam enorme atque execrabile esse, quod non homo, qui cupiditatibus suis semel frena laxavit, admittere tandem queat; & idololatriæ quidem commercium eorum cum Saracenis occasionem præbere potuisse, Sodomiam autem morumque impuritatem voluptatis, cui indulserint, esse filiam: quod per centum, & quod excedit, annos ista scelera a nemine illorum prodita sint, id mirum non esse, quod alii sibi quoque parum honorificum fore existimaverint, si Ordinis sui dedecora manifestarent, alii commodorum aut honorum ab Ordine isto obtinendorum spe inducti, facile flagitia ista non tantum si-

len-

lento presserint, sed strenue iis se commaculaverint; nonnulli denique, præsertim ii, qui spe sua frustrati ex Ordine isto discesserant, metu fuerint deterriti, ne Ordinem potentem opibusque ac auctoritate florentem talia prodendo, quæ comprobare oppido difficile est, irritarent, & ad ultimam perniciem sibi afferendam compellerent: ex iis, qui crimina ista confessi sint, multos id fecisse sua sponte, nec ulla præmiorum spe, aut pœnæ metu inductos; consensisse quoque omnes in criminum confessione, nisi quod quidam nonnulla negaverint, cetera affirmaverint, manifesto documento, ex animi sententia eos fuisse locutos: præterea adjunxisse nonnullos ejusmodi facinorum circumstantias, ut vel hinc falsa fictave eos non proloqui, colligi potuerit, & quæ reliqua sunt ejusdem commatis argumenta. Has itaque postquam in utramque partem rationes Auctor attulit, putat tamen, eas, quæ contra Templarios adductæ sunt, sufficere ad sententiam Pontificis in Concilio Viennensi contra Templarios latam, Galliarumque Regis Philippi facta ab omni injustitia liberanda.

Textit hinc historiam Romanorum Pontificum, qui Avinionem a Clemente V usque ad mortem Gregorii XI vixerunt, quos inter cum Johannes XXII emineat, lites ejus cum Ludovico Bavaro Imperatore prolixius hic enarrat. Constat autem, Johannem hunc a Ludovico hæreseos accusatum, dignitateque Papali indignum judicatum fuisse: nec Auctor id prætermittit, sed observat, hæreseos notam injustam huic Pontifici ideo fuisse, quod negaverit, inter res proprias, quas homini paupertatem professio possidere nefas sit, eas etiam, quæ consumuntur, referendas esse, refragantesque & acriter sibi contradicentes hac in re habuerit Fratres, uti vocantur, Minores. Controversiam omnem itidem ex Auctore intelligere licet, qui & alterius de statu beate defunctorum ante resurrectionem, hunc Pontificem inter, atque alios Doctores agitata, injicit mentionem. Summa huc redit, Johannem Pontificem palam asseruisse, & in orationibus quibusdam sacris probandum sibi summsse, quod animæ beate defunctorum non statim post mortem Trinitatem Sacrosanctam videant, sed tantum Christum ut hominem, visuræ autem sint sacram Trinitatem demum post resurrectionem: huic opinioni tum alios, tum maxime Doctores

Cap. III.

Academix Parisiensis se opposuisse, eamque refutasse acriter, frustra que omnem movisse lapidem Pontificem, ut eos in suam sententiam pertraheret: tandem tamen, cum jam ultima instarent fata, mutasse eum sententiam, erroremque, quo infecta hactenus mens sua fuerit, agnovisse, ac repudiasse, edita hanc ob causam declaratione die 3 Decembr. A. 1334. Post mortem Johannis de novo sub examen revocatam fuisse hanc questionem memorat a Benedicto XII successore ejus, qui tandem omnibus, quæ in disceptationem hic venire poterant, probe expensis, pronuntiaverit, animas spiritusque per ignem a sordibus rite purgatos ad intuitivam Dei Trinitatisque visionem, quæ finem nunquam sit habitura, statim admitteri, & secus sentientes docentesque hæreticis annumeraverit.

Cap. IV.

Ceterum nobilitatum quoque hocce seculum fuit funesto schismate, quod orbem Christianum universum in partes traxit. Et hujus itaque historiam dum hic velut in compendio Auctor exhibet, utriusque partis Pontifices, tum Romanos, tum Avenionenses talia quandoque admisisse observat, quæ ambitionem atque imperandi cupiditatem arguant luculenter. Originem schismatis hinc arcessit, quod Cardinales Itali civesque Romani, non alium post mortem Gregorii XI Pontificem cuperent, quam qui gente aut Romanus esset aut Italus. Idque cum non tam precibus & comminationibus, quam vi armisque obtinere anniterentur, electum quidem tandem fuisse Urbanum VI, invitis Cardinalibus, qui ideo, cum Roma discessissent ad furorem populi declinandum, alium Clementem VII elegerint, opposuerintque Urbano. Quam uterque strenue per varias artes Principum sibi conciliare animos allaboraverit, hic intelligere licet. Urbanum insuper refert Auctor arma expeditisse contra eos, qui Clementi favere videbantur, quos inter & Johanna fuit Regina Neapolitana, contra quam Carolum Dyrrachii Ducem ex Hungaria evocaverit, eique pecunia destituto ut succurreret, instrumenta vasaque sacra venderit. Et hactenus quidem ex voto Urbano consilia successisse, quod irriti essent Ducis Andegavensis comatus, regnum Neapolitanum Carolo Dyrrachiensi iterum eripiendi: sed cum Carolus ipsum offendisset Pontifex, captum quidem, mox tamen dimissum, consilia de ejiciendo ex regno Neapolitano Carolo agitasse, quibus

bus cum impedimentum injicerent nonnulli Cardinales, Pontificemque ab hisce molitionibus ad Ecclesiæ curam revocarent, factorem ejus eousque processisse, ut non nisi sanguine eorum placari potuerit: sex enim Cardinales captivos secum abduxisse, & ex iis quinque interfecisse. Ad Clementem autem quod attinet, licet ceteri orbis Christiani Principes Urbano faverent, Arragoniæ tamen Castiliæque, cum primis Franciæ Reges, a suis stare partibus vidit. Francia quoque illum exceptit, parum gratum licet hospitem, cum, ut Auctor observat, talia mox susceperit, quæ Gallicanæ Ecclesiæ libertatem imminuere videbantur. Idem quoque, ut porro docet, Academiæ Parisiensis Doctores in se concitavit, cum quæ illi ad schisma tollendum excogitaverant, suo comprobare calculo nollet: & licet Rex Pontifici potius quam Academiæ aurem præberet, ille tamen tantum inde animo concepit dolorem, ut morbum gravissimum mortemque attraheret sibi, aut acceleraret. Et hi quidem fuere primi in schismate isto Antipapæ, quorum morte licet hoc finitum iri plerique sperarent, res tamen secus accidit, ut Auctor noster pluribus exponit. Nos hæc mittimus, & ad alia properamus.

Cap. V.

Inter Scriptores, qui quandam nominis celebritatem seculo decimo quarto consecuti sunt, & quos Auctor cap. V enumerat, commemorari meretur præ cæteris Johannes Parisiensis, Doctor ac Professor Parisiensis, Ordini que Dominicanorum adscriptus, & ut Auctor monet, cum alio ejusdem nominis ac dignitatis viro, qui circa A. 1220 floruerit, non confundendus. Celebrem hunc reddidit peculiaris sententia, quam de præsentia corporis Christi in S. Cœna fovisse dicitur, & ob quam cum aliis controversia illi intercessit. Docuit namque, ut Auctor autumat, panem in S. Cœna uniri cum *ἰσχυρῶ* mediante corpore Christi, & ita fieri corpus Christi. Quæ sententia ejus cum a recepta Ecclesiæ sententia abiret, damnata est a ceteris Doctoribus, cumque ille ad Clementem V Pontificem provocasset, constituti quidam sunt Pontificis auctoritate, qui accuratius in mentem ejus inquirerent, sed mortuus est, priusquam lis ista hunc in modum finiretur. Idem Johannes, ut porro Auctor refert, librum de potestate Regia & Pontificia composuit, a Goldasto inter cetera ejusdem commatis monumenta, e tenebris protractum, in

quo id probandum suscepit, successores Apostolorum posse quidem, si summi Imperantes hoc permittant, dominia & bona temporalia possidere, aut jure quodam in bona Regum Principumque temporalia, eo quod vicarii Christi & successores Apostolorum sint, eos neutiquam gaudere. Argumenta quibus id probat, in compendium. Auctor misit, dignaque omnino sunt, quæ & legantur & expendantur. Scholasticorum Ordini singulare decus hoc seculo conciliavit Johannes Duns Scotus, de quo cum nonnulli referant, eum in publico quodam eruditorum confluxu Parisiis immaculatam conceptionem B. Virginis Mariæ tanto ingenii acumine defendisse, ut non tantum non adesset, qui dissentire auderet, sed ut publico quoque Academiæ decreto omnibus hæc sententia commendaretur, Auctor tale quid unquam contigisse negat. Extare quidem ait decretum Parisiensis Academiæ, quo hæc sententia comprobetur, sed factum istud demum esse post Concilium Basileense A. 1496. Scotum autem de illa quæstione suam ita proponere sententiam, ut licet diserte non affirmet, Beatam Virginem sine labe conceptam esse, concedat tamen fieri hoc potuisse, simulque declaret, se ad illud credendum paratum esse, quod magis beatæ Virgini sit honorificum. Johannem Scotum excipit Raymundus Lullius, cujus & vitam Auctor exponit, & scripta diligenter recenset, refertque eum a Pontificibus Honorio IV, Bonifacio VIII & Clemente V facultatem novam, quam excogitaverat, artem ratiocinandi & differendi, Romæ docendi impetrare non potuisse; de arte autem ipsa ita pronunciat, ut sapientiores discessurum neget, qui artis Lullianæ magistrum differentem audiverit. Ceterum Nicolaum Eymericum constat, & Auctor etiam memorat, ex scriptis Raymundi propositiones collegisse, quas ut erroneas & hæreticas Gregorius XI Pontifex, frustra nitente contra Petro Arragoniæ Rege, damnaverit; earum tamen nonnullas rejectas immerito esse, posseque defendi autumat. Ex reliquis cum primis adhuc celebrantur Guilielmus Occamus, Marsilius Patavinus, Johannes de Janduno, Petrus Bertrandus Cardinalis, qui in certamine de potestate Pontificis in Principum bonajurave, industriam suam ingeniumque posteritati probarunt, licet illi, qui Imperatoris Principumque causam mascule egerunt, ut Marsilius Patavinus atque Johannes de Janduno, aliique, hodie-

num

num inter Hæreticos a nonnullis referantur, quos Auctor quoque sequitur, qui & inter Scriptores seculi hujus celebriores, & inter Hæreticos horum injicit mentionem. Scripta horum cum nemo facile ignoret, iis ex Auctore repetendis non immorabimur: Cap. VI. VII. quemadmodum nec inter Scriptores Græcos sequenti capite commemoratos occurrunt, qui nostram industriam postulent. Sed Cap. VIII. nec de Conciliis hujus seculi quod referre operæ pretium sit, habemus. Inter Hæreticos autem, saltem qui pro hæreticis habentur, **Beguardi & Beguinz**, vel hoc nomine non prætermittendi sunt, quod nonnulli Quietistarum se in illis deprehendisse imaginem, sibi persuadent. Auctor plerosque seculi hujus Hæreticos in errores præcipites datos fuisse ideo docet, quod plurimi Monachi, Superiorum imperium detrectantes, cupiditatibusque suis majorem perfectionem vitamque puriorem obtendentes, ex monasteriis discesserint, & suas sibi res seorsim habere instituerint. Ad **Beguardos** autem & **Beguinas** quod attinet, in eorum erroribus recensendis receptam multis sententiam sequitur, eos scilicet credidisse quod ad summum perfectionis gradum jam pervenerint, Sacramenta contempsisse, virtutibusque nullum plane statuisse pretium. Primum hujus sectæ auctorem fuisse ex nonnullorum sententia refert **Gerhardum Segarelli Parmensem**, cujus discipulus **Dulcinus Novarenis** ejus errores longe lateque disseminaverit. Quod si quis tamen non **Beguardorum** tantum, sed ceterorum quoque Hæreticorum, qui Ecclesiam hoc seculo conturbarint, primam originem investigare velit, illi ex Auctoris mente forte a **Petro de Macerata** & **Petro de Forosempronio** ea repetenda fuerit, quippe quibus **Cælestinus V Pontifex** primum concesserit, vitam solitariam agere. Præterea & **Arnoldum de Villanova** atque **Eckardum** inter Hæreticos seculi hujus refert: & hunc quidem præter alia, in quibus a recepta doctrina recesserit, hoc quoque asseruisse autumat, unumquemque, qui verus Christianus esse cupiat, in omnibus ad voluntatem divinam ita se comparare debere, ut hanc ob causam nec peccata quæ commisit, a se commissa esse nolit. Finem denique & hujus seculi historię Auctor imponit, additis more suo observationibus ecclesiasticis, ex quibus id saltem addimus, præter **Jubilæorum**, quæ a **Bonifacio VIII** primum instituta in

in Ecclesia Romana fuisse constat, Annatarum quoque, ut vocantur, originem ab Auctore ad hocce seculum referri.

HISTOIRE OU ANTIQUITEZ DE L' ETAT
Monastique & Religieux &c.

i. s.

HISTORIA, AUT ANTIQUITATES STATUS MONASTICI
& Religiosi.

Parisii apud Franc. Andr. Pralard, 1699. in 12.
Alph. 2. pl. 18.

Draf.

Auctorem hujus operis esse *Claudium Delle*, Ordini Dominicanorum adscriptum, ex privilegio Regis operi huic subjuncto, constat. Nec consilium ejus & institutum obscurum cuiquam esse potest, qui frontem titulumque libri inspexerit. Duplicem autem statum Monasticum ipse constituit, unum proprium vocat, alterum figuratum & dispositivum. Illum in Monachis Novi Testamenti quaerit, hunc in viris apud Ebraeos & Gentiles ante Christum natum tale vitae genus, quod ad statum Monasticum proxime accederet, sectantibus, se deprehendisse sibi visus est, Monastici status proprie sic dicti originem a Thoma Valdensi, Garzia, aliisque perperam ad primum post Christum natum seculum referri, contendit. Sed nec illis suffragatur, qui secundo seculo status hujus natales adscribunt. Tutius existimat Monastici status originem ad tertium referre seculum, licet & in primo & secundo non defuerint Ascetae & solitarium vitae genus sectantes, quorum institutum ad Monasticam disciplinam proxime accesserit. In primo itaque operis hujus libro Auctor de illis, qui in veteri Ecclesia Christiana hoc vitae genus amplexi sunt, agit, eorumque disciplinam, vivendi rationem, vestimentorumque genera, & quae porro memoratu de iis digna sunt, edisserit. Statim autem ab initio ab Erasmo aliisque dissentit, qui veteris Ecclesiae Monachis liberum fuisse putant mutare genus istud vitae solitarium, cui semel se,

ad

Lib. I. par. I.

Cap. I.

addixerant: sequiori autem demum ætate ad levitatem & inconstantiam quorundam, temere huic ordini nomina sua adscribentium, & eundem mox deferentium coercendam, constitutum fuisse, ut nefas esset illis, qui in hanc Monachorum disciplinam semel concesserant, ad aliud iterum transire vitæ genus. Hos ut refellat, primo provocat ad Canonem 4. 7. & 10. Concilii Chalcedonenfis, quippe quibus sancitum sit, ut viri religiosi, (ita enim eos appellare moris est,) eo in loco permaneant, in quo se consecrarint Deo; eos præterea nec ad militiam, nec ad ullum aliud vitæ genus seculare esse admittendos; nefas denique esse tum viris, tum foeminis, hujus ordinis, inire matrimonium. Fatetur, objici rursus posse, quod in eodem concilio constitutum sit, ut in gratiam recipiantur viri foeminaeque consecratae, quod matrimonium inivissent, si ita visum esset Episcopo. Ast respondet, hoc non ita capiendum, ac si Episcopus, concedendo illis matrimonium, votum castitatis tollere possit, sed quod poenam promeritam excommunicationis tollere, aut mitigare possit, si egerint poenitentiam, & ad pristinum vitæ institutum redierint. Distinguit quoque inter vota simplicia & solennia, & hæc forte non ubique tum in usu fuisse asserit, adeoque & Episcopos illa (simplicia) tollere potuisse, cum in his ea facultate destituantur. Concilii Chalcedonenfis decretis addit suffragia Patrum, legesque Imperatorum, ex quibus idem clarissime evinci posse putat.

Cap. II. & III.

Ad Orientalis Ecclesiæ Monachos dum accedit, primo ex Dionysio Areopagita & Basilio eorum disciplinam describit. De Dionysii ætate nihil definit, sed ex loco, quem ut instituto suo inservientem produxit, observat, religiosos Orientalis Ecclesiæ nec mutasse prius vestes, nec caput totondisse, quam cum in Ordinem istum reciperentur. Deinde eosdem plane fuisse rasos, nec circum aut coronam illis fuisse relictam; id quod ex Beda porro confirmat, notatque Orientales Monachos existimare, se hoc ipso imitari exemplum Pauli Apostoli. Denique & illud observat, in Orientali Ecclesia non Episcopum, sed Presbyterum in Monachorum ordinem candidatos disciplinæ Monasticæ, recepisse. Docet tamen, in regulis Basilii constitutum esse, ut ista receptio in disciplinam Monasticam non fieret, nisi præsentem Episcopo. Dum autem

Cap. IV.

I

alia

alia quoque huc spectantia ex eodem Basilio prosequitur, velut in transitu notat Raphaelem Volaterranum, ex quodam Basilii loco, ab Auctore allato, colligentem, Basilium demum statum Monasticum in certam redegisse formam, triaque vota illis præscripsisse, qui in eum se essent daturi. Etenim Antonii, Macarii, Pachomii, aliorumque auctoritatibus comprobari posse, jam ante Basilii ætatem simile quid obtinuisse.

Cap. V.

Ceterum quemadmodum Ægyptus ante Christum natus sedes erat diræ superstitionis, & idololatriæ execrabilis: ita postquam Christiana religio per eam diffusa est, non temere aliam regionem plura heroicæ pietatis exempla protulisse, Auctor pronunciat; præsertim postquam Antonius, duo Macarii, & Pachomius seminaria disciplinæ Monasticæ ibi constituerint. Et de horum quidem institutis prolixius disserit, præsertim autem in Pachomii constitutionibus perfectam Monasticæ disciplinæ imaginem seprehendisse existimat. Addit, eum regulas, quas alumnis suis præscripsit, ab Angelo quodam fuisse edoctum: easque a Pachomio accepisse Athanasium, Romamque secum attulisse, ut ibi fundamenta vitæ Monasticæ poneret. Recenset hinc præcipua regulatum Pachomii momenta, tandemque ad Hieronymum provocat, qui Pachomii regulas ex Græco sermone transfulerit in Latinum, & diserte testatus sit, voluisse Pachomium, ut ad paupertatem, castitatem, & obedienciam votis se obstringerent, qui in monasticam disciplinam essent concessuri. Exemplis variis idem comprobabat, tandemque ad dubia, quæ contra monasticam disciplinam Ecclesiæ orientalis moveri possent, diluenda se confert. Ex quibus illud præcipuum videtur, quod ex testamento Gregorii Nazianzeni petatum est, quo bonorum suorum partem in duos Monachos, quorum uni Gregorii, alteri Eustathii nomen fuit, transfulerit, & quidem ita, ut ea ceu propria possiderent, uti ex verbis disertis Gregorii patere videatur: *quorum proprietatem ipsis ut dominium tradidi, hac ipsis quæta manere volo jure domini.* Ad quod tamen non una ratione responderi posse putat. Primo enim merito dubitari inquit, an genuinum sit hoc Gregorii Nazianzeni testamentum. Superiori demum seculo illud in lucem prodidisse, textum valde esse corruptum & depravatam, nec editi-

Cap. VI.

ones

ones circa diem, qui subscriptus illi sit, inter se convenire: accedere vocem barbaram, quam Nazianzeno Antistiti excidisse vix sit, credibile, ἐν Βυρραλίῳ; qua occasione & quid Βυρραλία significent, disceptat. Meursium quidem in Glossario Græco-barbaro hanc vocem vertere per *instrata equorum*, & eidem ἐβύρραλον significare *Sellam equestrem*. Sed ex Auctoris tamen mente potius vestimenti genus significat, ut descendat a Βύρρα, unde Latinorum *Byrrus* isidem vestimenti genus denotet. Atque suadere hoc inquit ipsum contextum, cum dicto testamenti istius loco de vestibus sermo instituat. Nihilo secius, cum Baronius alique viri docti hoc Gregorii Nazianzeni testamentum pro genuino habeant, & Auctor aliam rationem difficultatem istam tollendi querit. Dicit namque, non omnes Monachos aut solitarios eate ad perfectam, ut vocat, paupertatem se voto obstrinxisse, sed quosdam bonorum suorum retinuisse possessionem, & ad paupertatem sufficere arbitratos esse, si carerent superfluis. Atque ex eorum numero fuisse eos, quorum in Gregorii Nazianzeni testamento injicitur mentio.

Hæc postquam ita edisseruit, ad vestimentorum genera, quibus usi sint orientalis Ecclesiæ Monachi, describenda accedit, nec sufficit ei generatim ea delineasse, sed ad specialia quoque descendit, & ea quibus usi sint Eremitæ orientales, Coenobitæ, interque eos sectatores Antonii, Pachomii, Dorothei, Basilii, Remobethæ, Sarabaitæ, Eustathiani, describit, de byrro quoque ex instructo verba facit, variaque lectu non indigna observat. Simili ratione & de foeminis, quæ in Ecclesia orientali Monastico vitæ generi se consecrarint, verba facit, earumque disciplinam, prout juxta Athanasium aliosque Patres, itemque juxta Basilium se habuerit, exponit. Paupertatem earum quoque probat, & in vestimentorum, quibus usæ sint, generibus prolixus est & operosus. Et hæc quidem de Orientalis Ecclesiæ Monachis. De Occidentalis Ecclesiæ viris foeminisque religiosis dum porro agit, eandem tenet rationem. Primo enim generatim probat, Monachos in occidentali Ecclesia votis consuetis ad istud vitæ genus se obstrinxisse; hæc quoque antiquis Ecclesiæ Occidentalis regulis comprobata esse, demonstrare annititur: speciatim autem ad paupertatem eos

Cap. VII. &
seqq.

Cap. XVII.
seqq.

Cap. XXIV.
seqq.

Part. II. cap. I. & seqq.
Cap. XIII. seqq.
Cap. XXIII. seqq.

se obligasse evincit, & diluere allaborat, quæ in contrarium asserti poterant. Deinde ad singulas Monachorum familias, quas Occidentalis Ecclesia aluit, descendit, & de Augustini, Martini, Fulgentii, Benedicti, Gregorii M. Cæsarii, Aureliani Archiepiscopi Arelatensis, Isidori Archiepiscopi Hispalensis, aliorumque, quos instituti Monachorum Ordines celebres reddiderunt, discipulis, vestimentorumque generibus, quibus una familia ab altera discreta olim fuerit, hodieque discernatur, regulis quoque & disciplina cuiusque propria, verba facit. Nec virginum & viduarum obliviscitur, sed eundo per secula a secundo usque ad septimum, quæ earum conditio fuerit in occidentali Ecclesia, edisserit. Paupertatem autem earum, ad quam voto se obstrinxerint, ex instituto comprobat, vestimenta quoque, quibus usæ sint, more suo quam diligentissime enarrat. Subjungit hæc nonnulla de juribus quibusdam, quibus in utraque Ecclesia Orientali & Occidentali gavisi sint viri foeminaeq; in monasticum ordinem recepti. Neutiquam scilicet eos jure hæreditates adeundi excidisse, aut amisisse jus testamento heredes scribendi, productis testimoniis atque exemplis confirmat. Sed & de infantum & pœnitentium, ut & ægrotantium in ordinem hunc receptione, in ultimis libri primi capitibus disserit, eamque itidem in utraque Ecclesia usitatam fuisse contendit. Et hæc quidem paucis, eundo per summa capita indicare volumus, cum in sequentibus plurima adhuc occurrant, quæ meliori jurè nostram diligentiam exposcant.

Lib. II. part. I. cap. I.

In secundi quippe libri parte priori de ornatu Abbatum & Abbatissarum, ejusque partibus & antiquitate exponit. Refert huc primo loco Baculum pastorem, quo tamen veteres Antonium, Pachomium, Hilarionem, Benedictum, ceterosque, ceu auctoritatis & dignitatis symbolo, non fuisse usos, concedit. Equidem de Episcopis, quod baculo pastorali, dignitatis indice, usi sint, quædam in veterum monumentis occurrere exempla. Bernhardum namque in vita Malachie, & Sylvestrum Gyraldum in Topographia Hibernie, affirmare, quod Armachæ asservatus fuerit baculus ex ligno confectus, sed auro atque argento cinctus, quo Patricius seculo quinto ceu Archiepiscopatus symbolo usus sit. Provocat etiam ad Innocentium III, qui asserat, Trevisis in templo

plo cathedrali conspici baculum Materni, primi Trevirensium
 Episcopi. His alia quoque addit testimonia, quæ prætermittimus;
 quemadmodum nec ea nunc afferre placet, quæ de figura baculi
 pastoralis, tum in Latina, tum Græca Ecclesia observat. Id po-
 tius addimus, quod Saullæo asserent, in Ecclesia Occidentali Ab-
 bates vix tandem circa finem sæculi noni baculos pastorales ge-
 stare coepisse, Noster non adstipuletur, cum clavis evinci posse te-
 stimoniis putet, statim post sæculum septimum Abbates pote-
 state baculum pastorem gestandi gavisos fuisse. In Ordine
 namque Romano, ubi de consecratione Abbatis agatur, allegari
 canonem Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, qui vixerit anno
 671, quo constitutum sit, ut Episcopus Abbati, dum consecratur,
 baculum quoque tradat. Observat autem potro ex Faucheto,
 statim post tempora Gregorii Turonensis, qui vixerit circa finem
 sæculi sexti, usitatum jam fuisse, ut Imperatores atque Reges E-
 piscopos & Abbates per anulum & baculum investirent. Et in
 Orientali pariter ac Occidentali Imperio hunc morem obtinuisse
 docet, nisi quod in illo annulus non exhibitus fuerit. Interim
 fuisse nonnullos hac consuetudine inductos inquit, ut crederent,
 ipsam dignitatem ac potestatem sacram Episcopis atque Abbati-
 bus ab Imperatoribus & Regibus conferri; quos tamen vehemen-
 ter errare dicit, cum ista investitura tantum ad fenda & bona
 temporalia, quæ Episcopi & Abbates forte possederint, spectarit.
 Quare & nonnullos Principes, ut dubium omne tollerent, per
 sceptrum potius, quam anulum & baculum, Ecclesiæ Antistites
 investire maluisse, id quo & in concilio Lateranensi A. 1122 sub
 Calixto II. R. P. constitutum esse. Ceterum ad Abbates quod at-
 tinet, id quoque Auctor observat, Præfectos Canonicorum regu-
 larium denique circa sæculum duodecimum baculo, ceu jurisdi-
 ctionis signo, uti coepisse, eodemque tempore & Abbatum eos sibi
 sumpsisse titulum, quoque nunc omnes Abbatibus Monachorum,
 multum concedere. Probat hoc auctoritate Ruperti Abbatis, qui
 & referat Epistolam Friderici Archiepiscopi Colonienfis ad A-
 dalberonem Episcopum Leodicensem, in qua disertè doceat, rece-
 ptum ab antiquissimis temporibus in Ecclesia esse, ut Clerici, qua
 tales, subiecti saltem sint Episcopis, Monachorum autem hoc
 tan-

Cap. II. III.
 seqq.
 part. II.

tantum esse proprium, ut Abbati pareant, nisi iidem & Clerici sint, tum enim & Abbati & Episcopo eos esse subjectos. Intelligi ex hisce facile possunt, cujusmodi cetera sint, quæ de mitra, annulo, ceterisque Abbatum & Abbatissarum ornamentis differunt, adeoque plura hinc decerpere superfedemus. Alteram autem partem libri hujus secundi destinavit vitæ Hieronymi Mercatoris, inter Generales Ordinis Carthusianorum quadragesimi tertii, quem anno 1540 natum, vitæ sanctitate singulari, hunc honoris gradum, in quo collocatus est, promeruisse asserit. Ceterum cum non tam historiam Hieronymi Auctor scribat, quam laudes ejus decantet, virtutesque deprædicet, non est, quod hic nos moretur. Id saltem non prætermitti fortassis quorundam interest, quod Auctor vitæ Hieronymi catalogum Priorum Ordinis Carthusiani subjiciat.

Lib. III.

Cap. I.

Et hæc hactenus quidem statum Monasticum proprie sic dictum, prout in veteri Ecclesia Christiana se habuerit, Auctor delineavit: nunc autem typos & adumbrationes ejus, tum apud Ebræos, tum apud Gentiles quærit. Apud Ebræos se illi offerunt Nazaræi, Rechabitz, Prophetæ, Esseni & Pharisei, in quorum institutis se aliquid deprehendisse sibi visus est, quod cum institutis & disciplina Monachorum conveniat. Sic ad Nazaræos quod attinet, tum in ipso nomine, tum in ritibus & ceremoniis, quibus initiabantur, & Deo consecrabantur, imaginem vitæ Monasticæ exhiberi, arbitratur. Nazaræos enim a separatione dictos ait, idque in Monachos quadrare, qui itidem a mundo separati sint & discreti. Quod autem Nazaræi a vino & omni potu ebrietatem inducente se abstinere jubebantur, id eo pertinere docet, interprete Hieronymo, ut omnia quæ pacem & tranquillitatem animi perturbare possunt, ut divitiæ sunt, & omnes voluptates, fugiant, qui se Deo consecrant: quemadmodum & viri religiosi his omnibus votis suis solennibus bellam velut indicant. Porro dum & uvæ & quicquid ex vite progignitur, interdicebantur Nazaræis, hoc ipso ex mente Auctoris significatur; non tantum peccata viris religiosis fugienda esse, sed omne quoque illud evitandum, quicquid a recto eos abducere tramite, aut vel speciem ullam peccati præbere queat. Et sic cetera, quæ de Nazaræis memorie prædita sunt in divinis literis, ad Monachorum instituta

tuta accommodat. Constituit quoque duo Nazaræorum genera, dum quosdam ad certum tempus, quosdam ad dies vitæ, Numini se consecrassent, & ad istud vitæ institutum votis se obstinisse docet: quorum hi quidem una debuerint contenti esse conjuge, id quod ad votum castitatis trahit. Et ne quid prætermisisse videatur, Nazaræorum ordini adscribit Samsonem, Samuelem, Jeremiam, Johannem Baptistam, Jacobumque minorem, quorum tamen nonnullos ad perfectiorem vitæ sanctitatem, quam ceteros, pervenisse existimat. Et hoc dum porro exequitur, de Jacobo ex Hegesippo notat, ei ob singularem virtutis & pietatis opinionem, quam etiam apud Judæos sibi conciliaverit, fas fuisse in Sanctum Templi Hierosolymitani ingredi, ad quod ceteroquin solis Sacerdotibus aditus patuerit. Ruffinum quidem, Nicephorum, Simeonem Metaphrastem, aliosque docere, fas fuisse Jacobo etiam in Sanctum Sanctorum intrare. In verbis quoque Hegesippi ab Hieronymo in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum a Sophronio translato in linguam Græcam, citatis legi *ὅτι ἀγία τῶν ἀγίων*: ast vocem *ἀγίων* neutiquam reperiri in textu Hegesippi ab Eusebio citato; unde & Combesium, aliosque existimare; vocem istam *ἀγίων* ab alia manu esse additam. Illis itaque Auctor quoque subscribit, qui tale quid admittere renuunt, quod moribus Ebræorum e diametro repugnabat. Adeoque nec Cornelio a Lapide ad stipulatur, qui dissentientes Auctorum opiniones ita conciliare annitatur, ut dicat, non semper, sed aliquando, si forte æra fœderis aut propitiatorum & Cherubini corruissent, aut a Gentilibus Sanctum Sanctorum fuisset profanatum, Jacobo aditum in Sanctum Sanctorum patuisse. Namque & tum, si ejusmodi quid contigisset, privato, & quod majus est, homini ob sectam, cui addictus erat, invisio Judæis, fas fuisse in Sanctum Sanctorum ingredi, nondum evictum esse a Cornelio pronuntiat. Ast priusquam a Nazaræis discedat, de ipso Christo servatore atque Johanne Evangelista, num Nazaræis annumerandi sint, disquirat. Affirmat hoc de utroque. Et ad ipsum quidem Christum servatorem quod attinet, probat hoc auctoritate Chrysostomi atque Origenis, itemque effato Angeli Gabrielis: *Sanctum quod ex te nasceretur, filius Dei vocabitur, Luc. 1, 35.* Obijci sibi posse dicit, quod Christus a vino se-

non profus abstinuerit, quod tamen Nazarorum fuerit proprium. Nec negat Christum vinum bibisse, sed demum postquam Prophetici muneris susceperat partes; dum autem solitariam vitam duxit, quod istud fecerit, non constare. Interim per quandam velut dispensationem hoc eum fecisse putat, gravissimisque ad hæc eum adductum rationibus fuisse: primo quidem, ut Judæis demonstraret, non esse inhærendum operibus externis: deinde ut imbecillitati hominum se accommodaret, & facilius ad vitam meliorem eos traduceret, remittendo aliquid de disciplina severiori: porro ut destrueret fundamenta hæreseos Manichæorum, qui asseruerint, omnes res corporeas esse malas, præcipue autem vinum, ceu fel draconis & principis tenebrarum, fuerint execrati: denique ut fideles ad sacram Eucharistiam præpararet, quippe in qua vini æque ac panis usus esse deberet. Johannem autem Evangelistam itidem Nazarum fuisse, Ruperti Abbatis auctoritate, itemque Hieronymi, docentis, quod in coelibatu ad mortem usque permanserit, comprobatur. Rupertus autem cum verba Jacobi Patriarchæ, quibus benedixit Josepho, ad Johannem traxerit, Auctori hinc nascitur occasio comparisonem istam Josephi & Johannis ulterius prosequendi, & Nazaræatum Johannis inde illustrandi. Ceterum Isidorum atque Rabanum Maurum refert tonsuræ Ecclesiasticæ originem a Nazaræis repetiisse; quibus tamen non suffragatur, adeoque eorum refutat sententiam, tum aliis rationibus, tum maxime decretis plurium conciliorum, in quibus tonsuræ Ecclesiasticæ factæ quidem fuerit mentio, nec tamen ejus origo ab Ebræorum Nazaræis fuerit derivata.

Cap. III.

Cap. IV. seqq.

Quo pacto in Rechabitis, Prophetis, atque Samuelotypum vitæ Monasticæ exhiberi putet Auctor, ex dictis haud difficulter unusquisque conjiciet. Missis ergo istis, paucis potius delibabimus, quæ de Elia atque Elisæo, & origine Ordinis Carmelitarum disputat.

Cap. VIII. & IX.

Primo namque utriusque vitam moresque ita describit, ut paupertatis ac castitatis ab iis peti-exemplum posse inuatur. Vestimenta autem eorum delineaturus, de Elia ejusque discipulis interpretatur illud Pauli: *circuierunt in melotis & in pellibus caprinis, Ebr. XI, 37*; contenditque voce *μηλον* pellem ovinam indigitare: licet enim vox *μηλον* quodvis animal quadrupes denotet, sapi-

ſæpiſſime tamen eam adhiberi pro ove: cujus rei rationem ex Var-
rone repetit. Rupertus Abbas hic in tranſitu Auctori vapulat, dum
vocem iſtam a Græco vocabulo *μέλας* derivavit, pellesque ovinas
nigras ea deſignari docuit, ut inde argumentum caperet, quo pro-
baret, veſtimenta nigra Benedictinorum cum veſtibus Propheta-
rum & Monachorum Ægyptiorum, quod ad colorem attinet, con-
venire. Sed Eraſmum quoque refellit, quod ſine ratione gloſſam
antiquam Thomæ citatam & locum Pauli de pilis camelorum ex-
plicantem, & aliam de pellibus Melis ſive Taxi eum exponentem,
ceu ineptam & ridiculam rejecerit, cum tamen prior explicatio ex
Matth. III, poſterior ex *Ezech. XVI* confirmari queat. Fallique ma-
ximopere Eraſmum, virum cetera doctiſſimum, dicit, dum Taxum
arboris ſolum, non item animalis, nomen eſſe exiſtimeſ. Conſtare
quippe ex Plinio aliisque, Taxi nomine venire iſtud animal, quod
cereroquin & *Melis* Latinis dicatur. Sed videamus potius ratio-
nes, quibus contra Carmelitas, Eliam atque Eliſæum pro Ordinis ſui
conditoribus venditantes, Auctor diſputat. Primo provocat ad ſi-
lentium Scriptorum Juſti Canonici, Patrum, & Historicorum, qui
ante ſeculum duodecimum ſcripſerint, nec ullam tamen Carme-
litarum injecerint mentionem. Non deeſſe ex Patribus, qui dicant
Eliam & Eliſæum fundamenta vitæ Monachiæ jeciſſe, ſed de certo
ordine ne ullum quidem eos facere verbum. Nec aut Patres as-
ſerere, aut aliunde conſtare, quod diſcipuli Eliæ in monte Carmelo
habitaverint. Quin conſtare ex Scriptura S. nec Eliam, nec Eliſæ-
um, ſuam ſedem in iſto monte fixiſſe, licet forte ad breve tempus ali-
quando ibi commorati ſint. Deinde ſi Ordo Carmelitarum ab E-
lia, inquit, eſſet inſtitutus, & ab eo juſta ſerie propagatus, ſtatim
poſt Chriſtum natum hujus Ordinis viros in Palæſtina & monte
Carmelo fuiſſe oportet. Aſt ante Hilarionem nullum in Palæſtina
fuiſſe Religioſum, conſtare ex Hieronymo. Notum præterea eſſe
ex Tacito, atque Suetonio, tempore Veſpaſiani Imperatoris idolo-
latras in hoc monte habitaſſe. Eos autem, qui ex Carmelitis Ba-
ſilidem ſacrificulum ſucceſſoribus Eliæ annumerant, Ordinis ſui
honori minus recte conſulere. Tertio, ex Antonino aliisque
Historicis fide dignis manifeſtum eſſe, originem Ordinis Carme-
litiæ ad ſeculum duodecimum, aut decimum tertium refe-
ren-

Cap. X. & XI

K

rendam esse. Ergo frustra ad Eliæ tempora eam revocari. Accedere quarto, quod in veteri Testamento non fuerint veri Religiosi, cum ad decus novi Testamenti pertineat, ut qui sub eo vivunt, iis demum ista felicitas & perfectio, quam status iste secum vehat, propria sit; gravissimorumque errorum postulat secus sentientes. Indeque rursus concludit, quod frustra Carmelitæ in veteri Testamento Ordinis sui natales quaerant. Rursus quinto, nec in regulis Ordini huic præscriptis, nec in Romanorum Pontificum bullis ad res Ordinis hujus spectantibus, ullam Eliæ aut Elisæi, tanquam conditorum Ordinis hujus, injici mentionem. Hisce rationibus denique catalogum Auctorum doctrina & fide illustrium subjicit, qui ab Elia aut Elisæo Ordinis hujus natales repetendos esse diserte negent. Ita ergo, postquam suam sententiam confirmavit, ad dubia quoque & argumenta Carmelitarum respondet. Objicere eos dicit auctoritatem Johannis XLIV Patriarchæ Hierosolymitani, qui in Tractatu de *Instit. primorum Monachorum* asserat, Ordinem hunc ab Elia esse institutum. Sed librum istum genuinum esse Johannis istius factum, cum Baronio aliisque Noster negat. Deinde revelationem quandam patri Eliæ factam, & Epiphaniæ in vita Eliæ, itemque Dorotheo Tyrio in Breviario de vita & morte Prophetarum, Carmelitas objicere refert, quo ipso tamen parum proficiant, cum ejusmodi visio equidem narretur a dictis auctoribus, nusquam autem ab iis addatur, eam ad adumbrandum Ordinem Carmeliticum spectare: & accedere quoque, quod Auctores, qui ejus visionis injiciant mentionem, non satis inter se convenient. Porro & Josephi Antiocheni auctoritate, qui seculo tertio vixerit, Carmelitas se munire dicit, quippe qui asserat, Apostolos in doctrina Evangelii propaganda a Carmelitis eo tempore in monte Carmelo degentibus, plurimum fuisse adjutos. Ast hanc narrationem vel ex hoc capite suspectam reddi dicit, quod in Actis Apostolorum nulla hujus rei injiciatur mentio. Hæc summa est eorum, quæ Auctor contra Carmelitas disputat. Nunc cetera in hac parte ab Auctore pertractata, paucis indicabimus. Post Eliæ discipulos, inter religiosos viros Veteris Testamenti haud quaquam ultimum locum concedendum esse Pharisæis docet, quorum instituta, mores, doctrinam, vitæque integritatem ac sanctitatem magnis in cœlum evêhit laudibus. Eos autem

Cap. XIII.
seqq.

tem Hæreticos fuisse, diferte negat. Christum autem atque Johannem Baptistam aliosque veterum, Pharisaorum errores & vitia notando, non ipsum Ordinem ceu pravum rejecisse, sed quorundam, qui a disciplina & sanctitate Ordinis desciverant, redarguisse pravitatem. Nec minus præclare de Essenis sentit. Hosce namque aut Schismaticos, aut Hæreticos, aut Idololatrias fuisse, plane abnuvit. Verosimile quoque illi sit, multos ex illis ad sacra Christianorum amplectenda fuisse adductos. Præterea, postquam de vestimentis & habitationibus Essenorum nonnulla disseruit, de fœminis quoque religiosis in gente Ebræa quædam subjicit, simulque de filia Jephthæ ex instituto disquirat, & de fœminis tum Pharisaorum, tum Essenorum disciplinam sequentibus verba facit. Finit tandem hanc quoque partem, religiosos Turcarum, eorumque disciplinam & instituta delineando.

Cap. XVI.
seqq.

Cap. XXII.
seqq.

Cap. XXVI.
& XXVII.

Ast non apud Ebræos tantum & Turcas, sed apud Gentiles quoque tum veteres, tum modernos, plurimos Monasticæ vitæ typos & imagines Auctor invenit, de quibus adeo, ne quid omnino operi huic desit, in ultima ejus parte exponit. Et ex veteribus quidem Pythagoram & jusque sectatores, Isis sacerdotem, Socratem, Platonem, Antisthenem, Menedemum, Epimenidem, Zenonem, Aristippum, Empedoclem, Hippiam, horumque discipulos & successores, Magos quoque & Druidas, & si qui præterea apud Gentiles aut sapientiæ & virtutis laude floruerunt, aut idolorum cultui peculiari ratione fuere consecrati, fœminas quoque sacras, virginesque Vestales, in scenam produci videas. Nec sane difficile admodum est, in his omnibus aut virtutes quasdam, aut institutum aliquod, aut consuetudinem reperire, quæ utcunque ad statum Monasticum quadrare videatur. Sed ne & hic specimen desit, quæ de Pythagora affert, paucis delibabimus. Hujus quidem disciplinam in plurimis cum disciplina Monastica accurate consentire, putat. Sed præcipue tamen laudat trecentos istos juvenes Pythagoræ discipulos, qui urbe Crotonæ relicta, in agrum ad vitam solitariam ducendam, se receperint. Diogenem namque Laertium & A. Gellium docere, rerum omnium apud eos fuisse communionem, vixisseque eos in societate, quam Græci pariter ac Romani dixerint *Canobium*. Disciplinam hinc Pythagoræ, & quo pacto

Lib. IV. part.
I.

Cap. I.

cto ingenium eorum, qui ei se committuri erant, exploraverit, discipulorumq; ejus certas classes ac ordines commemorat, putatq; se in hisce tres ordines disciplinæ Monasticæ, *Positulantium, Novitiorum & Professorum*, deprehendisse. Simili ratione obedientiam & obsequium erga superiores, silentium, secessum, abstinentiam, domini in bona iua abdicationem, contemplationis studium, in quo qui multum profecissent, *ασβασμοι* aut *ασβασμοι*, h. e. *pri* sive *religiosi* dicti sint, ceterasque disciplinæ Pythagoricæ partes ad Monachorum statum accommodat. De sobrietate autem Pythagoræ ejusque alumnorum dum verba facit, doctrinam ejus de Metempsychosii huc comparatam fuisse putat, ut eo facilius discipulos suos ad abstinentiam a cibis delicatioribus adduceret. Vix enim credibile putat, virum istum sapientiæ laude inclytum, serio ejusmodi errorem sibi persuadere potuisse. Et licet Clemens Alexandrinus atque Origenes veram animarum transmigrationem a Pythagoræ assertam doceant, Auctor tamen de quibusdam Pythagoræ sectatoribus, quam de ipso Pythagora hoc concedere mavult, laudatque simul in contrarium alios, qui Metempsychosin istam aliter intelligendam existimaverint. Ceterum illis, qui Pythagoram Ordini Carmelitarum adscripserint, quos inter Philippum Teiffierium Carmelitam nominat, noutiquam suffragatur, rationesque, quibus confirmare hanc sententiam arnuntuntur, diligenter convellit. Sed nec illis adstipulatur, qui Pythagoram ipsum esse Ezechielem Prophetam contendunt, hisce rationibus inducti, quod Judæus origine fuerit Pythagoras & circumciscus, quod eodem tempore vixerit quo Ezechiel, quod docendi genere per figuras & symbola æque ac Ezechiel usus sit, & denique quod divina sapientia collustratum animum habuerit. Enimvero frivolas esse hasce rationes & nullius ponderis, fusius demonstrat. De vestimentorum quoque generibus, quibus Pythagoræ usi sunt, multa, interque ea memorata digna, in modum fert, sed non licet nobis hisce immorari diutius: cum & cujusmodi cetera sint, quæ de Gentilium Philosophis & Sacerdotibus disputat, nemini temere obscurum esse possit. Ad modernos autem Gentiles dum transit, latissimus illi aperitur campus, de Sinensium, Japonensium, Indorum, Sismensium, Americanorum aliarumque gentium barbararum Philosophis & Sacerdotibus rebus-

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV. seqq.

Part. II.

robisque variis ad illorum philosophiam ac religionem spectantibus differendi. Primum locum Chinesibus, horumque Philo-
 sopho celeberrimo Confutio, concedit, quem Pythagoræ fuisse *oxy-*
zyon autumat; cujus non tantum vitam exhibet, sed num idolo-
 latra fuerit, ex instituto disquirat, ita tamen ut allatis in utramque
 partem argumentis, nihil hac de re definiat. Sed abruptum est
 nostræ recensione filum, ne limites nobis constitutos temere
 transgrediamur.

Cap. I.
 Cap. II.

THE HISTORY OF POLAND.

five,

*HISTORIA POLONIÆ, PER MODUM EPISTOLARUM
 ad Viros honoratos, in quibus describitur tum antiquus, tum presens
 Regni Status Historicus, Geographicus, Physicus, Politicus & Ecclē-
 siasticus. Auctore BERNHARDO CONNOR, M. D. Regia Socie-
 tatis & Collegii Medicarum Londinensium Socio.*

Londini apud Dan. Brown & A. Roper, A. 1698. in 8.

Alph. I. pl. 21.

Quod si laudem merentur non vulgarem, qui, quæcunque pas-
 sim in peregrinationibus suis observant, studiose digerunt,
 atque orbi erudito liberaliter communicant, tanto magis lau-
 dandus est celeberrimus hujus libri Auctor, qui & ea, quæ in
 itinere Polonico notavit præcipua, nemini invidit, & optimos
 quosque Historicos consuluit insuper, ne qua parte deficeret, quam
 moliebatur, Poloniæ Historia, typis quidem jam anno 1698. excusa,
 sed serius paulo ad nos perlata.

Cum enim peragrata Gallia, Italia atque Germania, in
 ipsam denique Poloniam penetrasset, facile ita suam in re medica
 peritiam Johanni III Serenissimo Poloniarum Regi præbavit, ut
 is corporis sui curam illi demandaverit, quam eo usque gessit,
 donec Theresiæ Cunigundæ, tum Electori Bavarix desponsatæ, co-
 mes in itinere daretur & archiater. Hinc deinde redditus Angliæ
 suæ, varia edidit opuscula Medica, & in his tractatum de Medi-
 cina Mystica, quem in Actis nostris mense Augusto anno 1698 pro-

lixè recenſuimus. Unde nec mirum denique, Virum tanta induſtria Medica ſectantem ſtudia, colligendis atque in ordinem redigendis, quas in itinere Polonico conſcripſerat, ſchedis ſuis ſolum, haud ſuffeciſſe, uſumque fuiſſe opera amici ſui Dn. *Savage*, cujus vel ideo tacere nomen hoc loco non poſſumus.

Integrum vero opus duabus partibus abſolvitur, atque earum quælibet rurfus epiftolis nonnullis, quibus quæ contineantur, breviter indicabimus. Primæ nimirum partis epiftolis tribus prioribus, Ducum atque Regum Poloniæ facta ab A. 1600 ad annum uſque 1674 complexus eſt *Connor*, in quibus pauciſſima quidem invenias, quæ apud alios auctores non compareant. Prolixior eſt tamen in quarta, ubi res geſtas, mores item, morbos & familiam Johannis III, tum vero & nuptiarum, inter Filiam ejus & Electorem Baviariæ modernum celebratarum apparatus omnem, & quæ acciderunt poſt mortem Johannis III, ad coronationem uſque Potentiſſimi hodie Regis *FRIDERICI AUGUSTI*, Domini noſtri longe Clementiſſimi, anno 1697 die 15 Septembris factam, deſcribit. Quinta tractum univerſæ Poloniæ atque terminos comprehendit: ubi provinciæ, Palatinatus, urbes, quantum ſcilicet per epitomen fieri poteſt, apte delineantur. In ſexta denique non modo Lithuania ejuſque Palatinatus & urbes, ſed & Duces atque Reges, quicumque eam tenuerunt, enarrantur. Portio partis ſecundæ prima formam exhibet regiminis, quæ obtinet in Polonia: ubi quanta Regis, quanta Senatorum potentia, quæ ſint officia Aula, qui redditus, ejuſque generis alia exponuntur. In ſecunda agitur de dignitate eccleſiaſtica Primatis, Archiepiſcoporum atque Epicoſcoporum, nec non civili Palatinorum, Caſtellanorum, tum decem Regni & Magni Ducatus Lithuanicæ Officialium, qui omnes Senatores Regni ſunt, denique ſupremorum exercitus Polonici & Lithuanici Ducum, aliorumque. Multa inde Auctor egregia epiftola tertia de Comitibus majoribus & minoribus tradit, & quibus in rebus cum Parlamento Anglicano conveniant, demonſtrat, tum vero & alios conventus & ſynodos, curias item & judicia recenſet, nec non de judiciis quoque, legibus atque poenis nonnulla ſubdit. Ordine inde in quarta exponit ceremonias electionis, coronationis, juramenti, unctionis & proclamationis Regiæ. Sequenti ve-

ro quinta de potentia Nobilitatis agit & ceterorum servitute, de moribus & temperamento Polonorum, tum omnium in genere, tum sigillatim quorundam. Epistola sexta, quantum in bello valeant Poloni, quæ Ducum apud illos subordinatio, quæ cum equitum, tum peditum conditio, quæ confœderatio, quam vocant *Rokosz*, quod belli jus & penes quem sit, docet. In septima de commerciis Polonorum, de moneta, de copia mellis, imprimis vero de urbe Dantisco quædam habet non vulgaria. De origine postea & progressu Ordinis Teutonici agit in octava, ejusque recenset Magistros. In nona vero rursus revertitur ad Polonos, deque eorum eruditione disserit, & cur apud illos exosi nimium sint Jcti, paucissimi que deprehendantur Medici Poloni inquirat, addens etiam naturæ quædam rariora, aliaque observatu præ ceteris digna. Tum in decima de Ducatu Curlandiæ ejusque statu publico agit, additis etiam nonnullis de Ordine Livonico. Tandemque adjungit in fine aliquas dissertatiunculas Medicas, quarum ultima Medicinæ Auctoris Mysticæ apologetica est.

Etsi vero e tanta rerum præstantissimarum segete difficile sit parum legere, (nam & nihil plane decerpere, & prolixi esse nolumus,) quædam tamen legamus velut in transcurso. Quod itaque ad statum Ecclesiæ attinet, potiorem quidem Poloniæ partem, ait Auctor Romano-Catholicæ religioni esse addictam, tanto quidem zelo, ut interea dum Evangelium legitur in Missa, educto acinace doctrinam, quam profitentur, se sanguine suo asserturos significant. Tolerari vero & Lutheranos, quos *Sassowicz* (Saxones) quod fuerat Lutherus ex Saxonia oriundus, appellant, & Calvinianos, Græcos item, Armenios atque Judæos: Socinianos autem a Joanne Casimiro anno 1658, iterumque a Joanne III anno 1673 solenni edicto fuisse e Polonia ejectos. Ceterum observat Noster, in templo cathedrali, quod Cracoviæ est, ita partiri operas suas Monachos, ne quod diu noctuque abeat momentum, quo non aliquis ex his vel ore publice, vel Missam celebret. Liberales quoque in clericos esse Polonos, & speciatim in monasterio B. Mariæ, quod extra Czenstochovam in colle quodam situm est, immensas custodiri divitias, nec inveniri facile familiam nobilem, quæ non miserit eo insigne quoddam donum, in honorem B. Virginis

ginis, cujus illic imago exstat, quam ipse S. Lucas Evangelista pinxisse creditur. Unde fieri ait, ut Monachi istius ædis omnibus rebus assuant, suisque sumptibus trecentos milites alant, pulchre vestitos. Itaque hoc monasterium celebri illi Lauretano in Italia æquiparari quodammodo posse existimat. Interim affirmat tamen, etiamnum in Poloniæ quibusdam locis sylvestribus, imprimis in Samogitia deprehendi, qui serpentem quadrupedum, quoddam genus, quod *Givost* vocant, pro Deo venerentur, domique suæ alant; quin & rusticos quosdam in Borussia atque Lithuanix nonnullis locis, ut Christianos professione, viperas ipsas solennius fovere quam par est, persuasos quippe, mala ab iis quæcunque averruncari posse. Verum & in ceteris tenaciores moris antiqui Samogitas esse, quippe ferro aliquando arare doctos, cum steriles forte sequerentur tempestates, causam ferro tribuisse, eoque abrogato, inutile lignum usui restituisse. Laudi ceterum Polonis in universum ducit eximiam, quod etsi in iis Nobiliores tanta libertate gaudeant, ut sint quodammodo supra leges, vixque pœnam subeant cujuscunque facinoris rei, rarissime tamen latrocinia vel alia enormia delicta committantur; e diverso etsi misera servitute plebs prematur, sua tamen sorte vivat contenta, neque calamitatem suam indignetur. Sed ut mittamus ea, quæ ad intelligendam historiam nationisque genium spectant, Auctorem nostrum de morbis Polonorum, iisque rebus, quæ mira quadam naturæ vi producuntur, cognoscendis cum primis fuisse sollicitum, non possumus non Lectorem benevolum docere. Proinde ne ex his quoque nihil recenseamus, Medicos in Polonia omnes Galenicos esse ait, & ferme eosdem illic atque in Anglia morbos occurrere, diverso tamen modo curari. Ita enim luem Veneream non per salivationem, sed per sudorifera ejici, inventumque fuisse, cum ipse commoraretur in Polonia, hominem rudem cetera & rusticum, qui balnea paraverit ex aliquot herbis, quarum, quantum Noster quidem divinare poterat, potissimæ Helleborastrum & Capillus Veneris, atque adeo octo dierum spatio sanitati restituerit morbo illo corruptos, exiguo admodum pretio. Rarius, tamen scorbuto vel febribus malignis affirmat laborare Polonos, atque his quidem nunquam fere cum periculo conjunctis. Nec tace-

mus,

mus, quod obiter hoc loco inserit Auctor, quodque factum tum, cum esset ipse Warsaviae, narrat. Nimirum virum quendam, postquam ad egerendam alvum pharmaco usus esset, concubuisse cum uxore, atque tum evenisse, ut pharmaci virtutem satis quidem foemina, nequaquam vir experiretur. Pergit deinde ad Plicam, qui morbus Polonis est imprimis familiaris. Est vero plica, cum crines inter se sponte implicantur & concresecunt, iique vel omnes ad circumuram usque descendentes, vel ex altera capitis parte tantum, quod fit frequentius. Difficiliter autem ait causam ejus posse inveniri, eosque toto caelo aberrare, qui negligentiam illam tribuunt, quasi ideo inter se crines coeant, quod rarius Poloni capillos componant vel pectine dividant, quippe una plerumque nocte concresecunt. Neque minus errare, qui, si discindatur plica, oculorum morbum, ipsamque coecitatem, capitis item & membrorum dolores, aliaque mala necessario consequi, sibi persuadent. Namque & ipse experimento comprobavit, sine periculo secari plicam posse, nec sanguinem manare, si secetur, neque sentiri dolorem. Interim asseveratum sibi fuisse fatetur ab Episcopo Pohnaniensi, qui ter sibi ipsi disciderat plicam admodum puer, quod oculorum obfuscatio quaedam, membrorumque dolores, & quaedam quasi contorsiones fuerint secuta, fuerintque ea mala tanto vehementiora, quanto saepius secuisset plicam. Eundem morbum addit equis quoque & canibus aliisque brutis in Polonia communem esse; & peregrinis etiam, qui illuc veniunt, frequenter haerere, qui cum sine periculi metu scindant, minus exinde doloris sentiant. Et vixisse quidem suo tempore Judaeum refert, nomine Jonam, qui adhibita prius frictione & unctione, absque ullo periculo plicam secaret. Restat unum ad naturalem Poloniae historiam spectans, quod non potest non curiosis naturae scrutatoribus miram afferre voluptatem. De salis fodinis illud est, quae prope Cracoviam sunt, trecentis ferme sub terra passibus geometricis. Varii iam imo anfractus esse perhibentur & concamerationes, ut, ubi descendens, in novam urbem delatus videare. Quemadmodum enim retulit Auctori nostro hereditarius harum salinarum dominus, *Morsin Coualsky*, vix integrae septimanae spatium fodinae possunt circumamiri; adeo amplae sunt, atque diversis distinctae viis. In illis

L

etiam

etiam aqua fluit, hinc salsa, e qua sal evaporando coquitur, sed quod ad salis naturalis, quod effoditur, virtutem non accedit; inde limpida & purissima potuique apta. Cum pluit, sal plerumque inspidum redditur, verum irruentes aquæ certis machinis ejiciuntur. Ingentes ceterum venti aliquando in cavernis illis oriuntur, ut resisti vix queat, & frigidior plerumque in imo aër est. Loca illic sunt nonnulla vaporibus nitrosis adeo oppleta, ut nemo illuc ire audeat cum candela, ne forte flammam concipiant vapores. Observatum quoque ab operariis fuit, sal cum in fodinis est, multo gravius sustinere pondus, quam ubi libero aëri expositum est. Deprehenduntur autem quatuor ejus species. Prima durior est & saxea; altera minus dura, sed purior; tertia fragilis; candida item & pura; quarta ceteris omnibus magis mustea & insulsa. Sed hæc suffecerint speciminis loco.

*CONCORDIA QUATUOR EVANGELISTARUM
adornata a SEBASTIANO LE ROUX, Pastore Ecclesie de
Andevilla in Diocesi Carnotensi.*

Parisiis apud Petrum Aubouyn & Dion. Mariette, 1699. 8.

Alphab. i. plag. 5½.

Singularis artis opus appellat Autor hanc Evangelistarum Concordiam abs se adornatam, qua una decem annorum spatio se totum detentum fuisse innuit, & eandem nunc demum absolutam operæ industræque omnium, quotquot unquam in simili labore occupatos sese gesserint, anteferendam venire, totus sibi persuadet. Ita vero procedendum in ea sibi ratus est: Evangelistarum quemq; prima ejus nominis litera denotat, sed cum Matthæi atque Marci nomen eadem litera initiali gaudeat, per majusculam (M) Matthæum, per minusculam vero (m) Marcum designat. Ubi plures Evangelistæ rem eandem referunt, eos, prout simul loquuntur, (& Latino quidem idiomate,) e regione cujusque collocat, ita ut uno eodemque intuitu perspiciatur, a quot & quibusnam Evangelistis unaquæque scripta sit sententia, & quomodo ab unoquoque exprimatur? Quando in eadem re narranda diversum illi tenent sententiarum ordinem, semper ad narrationem illius, qui magis naturali eas refert ordine,

dine, alterius narrationem redigit, ut unico in loco unaquæque habeatur sententia. Duplici insuper colore, rubro altero alteroque nigro, literas curavit exprimi, ac nigro quidem unicam historię seriem ex Evangelistis singulis contextam exhibet. Ubi ergo plures Evangelistę simul loquuntur, ac æque claris, significantibus & Historię filo congruentibus verbis sententiam efferunt, verba primi inter eos nigris, reliquorum rubris characteribus sinit. At si unusquam significantissime sententiam extulerit, & ille solus atro colore repręsentatur. Si alius ab initio suę columnę, alius in medio, in fine alius clarior cęteris videatur, ubique ejus loca nigra comparent; lineis de cetero sic dispositis, ut omnia columnarum verba nigra sibi occurrant, continuamque narrationem efficiant; unde, ut ex omnibus verbis nigris contextus habeatur unicus, transversę lustrandę sunt columnę, quasi lineę a margine ad marginem producerentur. Si quando verbum aliquod addendum duxit Auctor ob narrationis cohęrentiam, istud in margine reposuit, pręfixa stellula, e regione stellulę alius, quę in eo contextus loco, ubi istud legendum conspicitur. Totum de cetero opus in quamplurimos dividit articulos, & res in singulis contentas brevibus atque exquisitis illustrare studet titulis. In hujus autem inventi commendatione ut multas Auctor ipse est, ita nec a nobis invitis industrię prorsus singularis, ac interdum usque ad superstitionem propemodum accuratę, laudem impetrabit; pręsertim posteaquam diversos quoque indices subjunxit, in quorum primo notat, quamdiu Evangelistarum quisque loquatur aut taceat, & ubinam eorum textus inveniatur; alter capita & versiculos Evangelistarum notat, in quibusnam concordię articulis a se formatis inveniuntur; tertius titulos singulis articulis pręfixos uno sub conspectu repręsentat; quartus res totius Harmonię memorabiles juxta alphabeti ordinem disponit; quintus denique Evangelia designat, quę singulis diebus Dominicis festisque juxta Missale Romanum legi soleant. Post indices hætenus commemoratos, observationes nonnullę in ordinem, quo scripserint Evangelistę, sequuntur. Non multum enim hunc ab iis curatum videri dicit, modo vera & sibi compertissima narrarent. Qua de causã multa sine cohęrentia & extra proprium locum referant, sæpe continua narratione conjungant,

gant, quæ longo intervallo disjuncta sint. Præcipua ergo loca, quæ sint istius generis, breviter heic tangit, ut ordinis, quem in Concordia tenuerit, ratio facilius deprehendatur. Denique agmen claudunt nonnullæ in varia Evangelii loca annotationes, quæ qualesnam sint, ut Lectori nostro constet, unam earum alteramve speciminis loco hinc decerpemus. Unde enatum sit Sabbatum secundo-primum, ut exponat, a secundo die azymorum, seu a primo post diem solennem Paschæ, numeratas fuisse ait septem hebdomadas plenas, & consequenter septem Sabbathata usque ad festum Pentecostes. Horum quodque dictum primum i. e. magnum, seu maximum. Sed primum inter ea nuncupatum primo-primum, secundum secundo-primum, tertium tertio-primum, & sic porro usque ad septimo-primum. Zachariam, qui apud Matthæum appellatur Barachizæ filius, pro filio agnoscit Jojadæ, & pro eo ipso, cujus mentio Paral. XXIV, 20 habeatur; ac proinde Barachizæ nomen textui Evangelistæ appositum censet ab aliquo antiquo librario, qui, cum locum illum Paralipomenon haud legisset, arbitratus fuerit, Christum loqui de Zacharia Propheta, filio Barachizæ, unde indicare id voluerit, ne lector de Zacharia, patre Johannis Baptistæ, sermonem esse crederet. In vineæ locata parabola Matthæum inter & Lucam magnam apparere ait contradictionem, eo quod Matthæus inducat Judæos Christo respondentes: malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis; Lucas vero hanc eandem responsionem Christo ita tribuat: veniet ac perdet colomos istos, & dabit vineam aliis, atque a Judæis rejectam significet his verbis: quo audito, dixerunt illi: absit! Contradictionem ergo illam, quam a nemine hæctenus explicatam se vidisse testatur, ita tollit, ut perhibeat, in Sacerdotes quidem dictam illam parabolam, sed non eis solis propositam, quin & ad solam plebem audientibus Sacerdotibus directam fuisse, id quod ex Luca pateat, qui post interrogationem de potestate dicat: cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc; non vero: cœpit autem dicere & ad plebem, quod demum indicaret, Christum Sacerdotes simul & plebem fuisse allocutum. Christum itaque a Sacerdotibus, qui ipsi respondere noluerant, tandem esset baptisimus Joannis, ad plebem sermonem suum convertisse, ut illa non tam alte penetrans, ad parabolam ingenue respon-

sponderet, ipseque responſionem ejus omni populo Judaico ſed præcipue Sacerdotibus, Legisque peritis & Magiſtratibus applicaret. Unde integrum contextum ita effert: Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Tunc quidam ex plebe dixerunt illi: malos male perdet, & vineam ſuam locabit aliis agricolis. Marcum igitur & Lucam ſolum parabolæ ſenſum curantes Chriſto tribuere responſionem plebis, eo, quod responſionem illam applicaverit. Poſt applicationem vero iſtam a Chriſto factam Sacerdotes demum dixiſſe: Abſit! Alias enim, ſi ſtatim poſt responſionem vocem illam protuliſſent, contra æquitatem & ſenſum communem locutos eos fuiſſe, ſibiſque ipſis parabolam aperte applicaſſe inſuit.

Schaubühne der Welt/oder Beſchreibung der vornehmſten Geſchichte des jetztlauffenden XVII Seculi, &c.

i. e.

THEATRUM MUNDI, SEU DESCRIPTIO RERUM toto terrarum orbe ab initio præſentis Seculi XVII uſque ad ejuſdem exitum geſtarum. Adornata a quodam Membro Collegii Imperialis Hiſtorici.

Francofurti ad Mœnum, apud J. D. Zuenerum, 1699. fol.
Conſtat 8½ Alphabetis, inſigniſque figurarum ænearum copia.

Qui de Habęſſinorum Regno præclariffime hætenus meritus eſt, Hiſtoria Æthiopia A. 1681 & luculento ad eam Commentario A. 1691 editis, Vir Illuſtris, Dn. *Johannes Ludolphus*, Sacræ Cæſaræ Majæſtatis nec non Sereniſſimorum Saxonie Ducum Conſiliarius: idem non ita pridem ſeculi a Chriſto nato decimi ſeptimi, cujus ultimum nunc annunt agimus, Hiſtoriam univerſalem componere eſt aggreſſus. Nimirum cum ante annos quosdam, in Germania noſtra, Viri nonnulli doctriæ ac eruditionis non minus ubertate quam ſtudio in patriam inſignes, de Collegio Imperiali Hiſtorico, i. e. Societate, quæ ſub auſpiciis Auguſtiſſimi Cæſaris LEOPOLDI, Germanicam Hiſtoriam ex antiquis pariter ac recentioribus monumentis collectam juſto ſtudio adornaret, ineunda inſtituto ſaluber-

L 3

rimo

rimo inter se agerent, Ludolphus quidem noster, cui totius negotiis directio destinabatur, præsens sibi seculum, cujus memorabilia justis commentariis enarraret, selegerat. Tametsi vero haud pauca hactenus, quo minus Societas ejusmodi stabiliretur, obstiterunt; Ludolphus tamen suo penso deesse noluit, sed quod fuit illi a gravioribus negotiis in vivida virentique senectute, qua per Dei gratiam fruitur, otii, seculi præsentis Historiæ elaborandæ impendit, primumque jam volumen, triginta priores illius annos complexum, publici juris fecit. In quo quidem rerum Germanicarum rationem præcipuam habuit, ita tamen, ut non solum ea, quæ in reliquis Europæ provinciis, Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Polonia, Dania, Suecia, Belgio contigerunt, silentio minime prætermiserit, sed & Turcarum, Persarum, Japonensium, Sinesium & Habessinorum enarraverit memorabilia. Stylum quod attinet, gravis is est, perspicuus, elegans; dum non admittit Illustris Auctor temere vocabula peregrina, ubi Germanica suppetebant, quæ rem clare satis exprimerent, evitata hunc in modum, quæ multis hodie familiaris est, luxurie, & Gallicas imprimis dictiones jactandi pruritu: sed vicissim etiam vocabula, quæ ex linguis exoticis in Germanicam recepta dudum sunt, ipsoque usu comprobata, non aspernatus est, rejecta illa quorundam scrupulosa nimis sollicitudine, qui dum voces omnes, quæ Germanicæ originis non sunt, fastidiunt, id unum agunt, ut a nemine intelligantur. In præliis urbiumque obsidionibus similibusque aliis, minutias omnes non sectatur; sed potius causas actionum & consilia indagat aperitque, ac pro ea, quam longo rerum usu in aulis Principum sibi comparavit, prudentia, ubi quid peccatum deprehendit, non dissimulat, ac salutaria passim monita politica inspergit, sed paucis verbis nec affectate indigitata. Denique ut non prodesset tantum, sed & delectaret, opus utilissimum passim etiam, tum Regum Principumque virorum iconibus, tum figuris aliis illustrandæ Historiæ inservientibus, & a celebri hodie in Belgio artifice, Romano de Hoog, maximam partem æri incisis, exornandum censuit. Quæ cum ita sint, nihil superest, quam ut celeberrimo Auctori vitam ac animi corporisque vires, ad tantum opus pertexendum atque feliciter absolvendum, apprecemur.

ME-

*MEDITATIONES. QUÆDAM ET EXPERIMENTA
circa Vegetationem, a JO. WOODWARD Illustri Societati Regia propo-
sita & ex Transact. Philof. Anglicanis mensis Junii
anni 1699 p. 193. sqq. excerpta.*

Veterum plerosque terræ potiores partes, uti in aliorum corporum, ita in vegetabilium quoque constitutione tribuisse constat, quæ parentis & matris honorifico nomine propterea illis etiam appellata fuit. Ab iis longissime recesserunt lumina nostri seculi Physici, Verulamius maxime, Helmontius atque Boyleus, qui vel solum, vel præcipuum vegetabilium principium aquam esse existimarunt. Experimentis, quibus inducti hanc sententiam amplexi sunt, doctissimus Woodwardus exiguam probandi vim inesse, existimat. Ut taceamus enim, quod ex ejus sententia, terra ita coqui non possit duabus vicibus, ut ad eundem præcise siccitatis gradum reducatur, difficillimumque etiam sit, & terræ, & plantæ ex hujusmodi terra, aqua affusa, natæ pondus præcise assequi: nondum probare potuere sententiæ illius patroni, aquam, terræ illi affusam, ex partibus prorsus homogeneis aqueis sine ulla terrarum, quibus limpidissimas etiam aquas non carere Auctor ostendit, admittione consistere. Hoc ipsum vero docens, simul etiam corpusculorum crassiorum omni aquæ innatantium naturam examinat, duorumque generum illa esse observat. Partim enim terrestria ea & vegetabilia esse dicit, hæcque cum diversissima sint, diversis etiam vegetabilibus nutriendis inservire: partim mineralis esse naturæ, atque ea etiam corpuscula non eandem omnes rationem, habere, cum salina alia sint, vitriolica alia, alia nitrosa, alterius denique naturæ alia. Hujus igitur naturæ non minus quam naturæ terrestris corpuscula in omnibus aquis esse censet, cum eo discrimine tamen, ut major eorum copia in fontibus quam in fluminibus, & in pluviis aquis minor quam in fluviis reperiat. De istis omnibus experientiam unumquemvis convicturam esse confidit, si aquæ, in vase probe obturato asservatæ, mutationes observet; vegetabiles enim terrestresque particulas tempore aliquo elapso in viridem massam concretas superficiem occupare: fundum petere, utpote graviora, mineralis naturæ corpuscula animadvertimus. Cum itaque aquas omnes multum terræ materiæ admixtas habere ex istis con-

constet, difficile admodum est dictu, utrum aqueis an terreis particulis nutritionem suam & augmentationem vegetabilia debeant. Id tamen ut assequeretur Vir solertissimus, hanc viam sibi ineundam esse putavit: Varia sibi eaq; omnia ejusdem, quantum fieri potuit, capacitatis vitra delegit, aquæ in eas infusæ pondus diligenter exploravit, orificiumq; singulorum membrana in medio perforata, ut plantam sine nimia compressione, quæ vegetationi ejus obesse pollet, admitteret, obduxit. Hoc ipso id agebat, ne aqua alia via quam per caulem plantæ ascendere atque evaporare posset. His vero ita cum cura dispositis, varia mentæ aliarumque plantarum germina delegit, eaque, examinato pondere eorum, in modo commemoratis vitris per aliquantum temporis incrementa capere jussit. Atque adeo exacto non integro trimestri spatio, plantis ex aqua amotis, denuo pondus aquæ, plantarumque cum omnibus foliis, quæ marcescentiæ defluerant, exploravit. Adeoque computum instituit, quantum aquæ in plantæ incrementa fuerit impensum, quantum item materię plantæ hac vegetatione accesserit. Computum illum accurate descriptum ab eo habemus, qui docet luculente, longe majorem aquæ copiam semper infumi in hac vegetatione, quam cui aliqua proportione pondus materię, quod plantæ accessit, respondeat: minima enim differentia materię ponderisq; que planta aucta fuit, ad aquam consumptam est 1 ad $46\frac{2}{3}$. Hinc vero merito concludit Vir Cl. maximam partem massæ fluidæ, quæ per plantam tanquam filtrum aliquod elevatur, non figere in ea sedes, sed per poros ejus avolare & in atmosphæram exhalari, atque inde simul rationem reddit, cur vaporibus humidis adeo obsideantur loca, frequentibus arboribus consita: inde & quid olfactum nostrum suaviter adeo afficiat, explicat; esse nimirum id nihil aliud quam circumvolitantes illas particulas humidas, in itinere suo per plantarum caules subtiliores plantæ particulas avhentes: imo & originem gummi & mannæ aliarumq; exsudationum vegetabilium deducit, quæ sint a crassioribus particulis plantæ, cum humidis avolare nitentibus, sed ob gravitatem suam in superficie florum, foliorum & aliarum partium plantæ confidentibus. Quemadmodum vero, ut ad rem, quæ præcipue hic agitur, redeamus, aquæ particulæ, licet mox avolantes, in planta ascendunt, ita terreas,

ras, aqua uti ostensum fuit innatantes, in plantam simili ratione ascendere iade patet, quod longe major terrestris materiae copia, experimentis viri Cl. ad finem perductis, subsederit in aqua, quae nullam aluerat plantam, quam in ea cui planta nutrienda concredita fuerat. Itemque ex eo, quod dilutæ in aqua terræ, qualem horti requirunt, magna pars in plantam abierit, quodque in plantis, quæ ad maris littora inveniuntur, mineralis materia manifeste se prodat, ut alia hujusmodi argumenta taceamus. Ascendere itaque terrestres particulas in planta certum est, at id quoque est evidens, tanto magis augetur plantam, quo plus materiae terrestris aqua, in qua collocata fuerit, continuerit. Ostendunt id omnia experimenta a Cl. viro instituta: menta enim, quam aqua fluvia alebat, majora incrementa capiebat, quam ea quæ pluvia aut fontana alebatur, maximaque illa, quæ aquam nacta fuerat, soluta in illa terra ex horto effossa imprægnatam. Non autem quævis materia terrestris apta est, ut in quacunque planta ascendat eandemque alat, sed aliam alia requirit, quod variis iterum experimentis ostenditur. Inde verò conclusio deducitur, vegetabilia non ex aqua, sed ex certa & peculiari materia terrestri formari, aquam vero terrestri materiae vehiculi tantum loco inservire, nec quicquam vegetabilibus addere: quod posterius vel exinde evincitur, quod nihil incrementi capiat planta, si idonea materia terrestris ad eam non deferatur, licet maxima aquæ vis per eam ascendat. Hujus rei experimentum, ut ex quamplurimis unum adducamus, cataputia dedit, quæ licet longe majorem aquæ vim quam menta exhausisset, longe minora tamen, imo pene nulla incrementa cepit. Nulla itaque sine aqua procedit vegetatio, ut potè cujus particulae sphaericae, motui suscipiendo maxime idoneæ, atque in interstitiis suis terreas particulas secum vehendi aptæ natæ, ignavam magis materiam terrestrem in plantam evehere, atque sursum attollere valeant: ipsa tamen aqua non est, quæ ingreditur constitutionem plantæ, atque adeo substantiam ejus auget. Quid quod ne aqua quidem sola istud quod diximus officium plantæ præstare queat, utpote quæ debitam caloris quantitatem, qua ipsa commoveatur, requirat. Expertus hoc Auctor est in plantis, quas mense Octobri, atque sequentibus frigori magis obnoxiiis, vitris suis aqua-

M

opple-

oppletis concedidit; tum enim longe minorem aquæ copiam, quam calidioribus mensibus exhaustere. Imo docet hoc omnium, vegetabilium in hortis & agris conditio, utpote quæ autumnali tempore calore facto remissione flaccescere incipiant, nova vita ipsi una cum calore sub vernum tempus redeunte: ut taceam, quæ climata magis minusque calida, imo & calor hypocaustorum nostrorum, ejusque in plantas vis, nobis argumenta suppeditant.

*NICOLAI BETSII JCTI DE STATUTIS, PACTIS ET CON-
suetudinibus Familiarum Illustrum & Nobilium, illis præsertim qua
Jus Primogenitura concernunt, Tractatus Nomicopoliticus, ad usum
Germania potissimum accommodatus. Editio nova, cum Præfa-
tione, Summariis, Notis & Indice copiosiori, cura
JO. SCHILTERI.*

Argentorati, sumptibus Joh. Reinh. Dulfseckeri 1699. 4.
Constat 3. Alph. 17. plag.

Qui anno hujus seculi XI lucem primo adspexit, ac postea anno LXI recusus est, Betsii hic liber, nunc Præfatione, Summariis ac notis hinc inde insertis, nec non indice copiosiori ab Illustri Schiltero donatus, tertia vice prodit, ac eo nomine nunc a nobis commemorandus est, quo Viri Celeberrimi indefessum de publico, data quavis occasione, bene merendi studium, Orbi Erudito amplius innotesceret. Nam de ipso Betsio, Jcto alioquin eruditissimo, quædam hæc referre, instituti nostri ratio prohibet.

*JOANNIS ORTWINI WESTENBERGII JCTI ET ANTECES-
soris Principia Juris secundum ordinem Institutionum Imp. Justinia-
ni in usum Auditorum vulgata. Accedunt ejusdem Dissertatio-
nes IV de Portione Legitima, Liberis, Parentibus &
Fratribus relinquenda.*

Amstelædami apud Joannem Wolters, 1699. in 8.
Constat 1. Alph. 54 plag.

Qui erudiendæ Juventuti operam navant, id negotii sibi potissimum datum merito existimant, quo illam via maxime com-

compendiosa ad metam præfixam deducant. Hac autem in re si quis sui potius animi sensa, quam aliorum ductum sequi velit, id haut reprehendendum videtur, cum & communi omnium doctantium libertate utatur, ac intentionis probitas propositum, exitu etiam optato fortassis destitutum, facile defendat. Ista uti in quavis disciplina obtinent, ita in Jurisprudencia quoque locum inveniunt. Hinc nemini mirum videri potest, quod post plures aliorum libros elementares, alia scripta compendiariorum, utilitati tiro- num dicata, Indies prodeant: nam nemo paulo cordatior est, cui non in aliorum scriptis aliquid displiceat, quique compendiosius se docere posse, si suo remigio rem agere sibi liceat, non arbitretur, & a quo adeo aliquid hujus generis scriptionis, ratio officii haut exproscat. Atque hæc etiam causa est, quare Consultissimus Autor noster Principia Juris in usum Auditorum vulgaverit. In his id operæ dedit, quo prima legum elementa & argumenta, eorumque rationes clare & distincte discipulis ob oculos ponerentur, quoque illa ex ipsis fontibus haurerentur, ipsa verba textus Institutionum, quin & plerarumque legum, quantum fieri potuit, servanda putavit; retenta Institutionum methodo, paragraphis tamen parallelis, sed compilatorum incuria dispersis, ad unum caput revocatis. In prolegomenis de compilatione & habitu juris Justiniani sollicitus Noster, plura haut proletaria, quæque in hujus generis libellis non temere alias reperias, insperfit. In specie de Justiniano Imperatore observat, quod habuerit parentes *Sabatium* apud Illyrienses *Isokum* dictum, & *Vigilantiam* (ante *Bigeniziam* dictam, voce barbara, deinde haud dubie in Latinæ suavitatem inflexa) Justinii Imper. sororem: quod natus sit in oppido *Tauriso*, educatus vero in civitate *Bedervina*, juxta Taurisium sita, quam postmodum *Justinianam primam* dixerit, eoque sensu *patriam suam* vocarit in Nov. II: quod antea apud populares suos *Upranda*, i. e. recta justitia audiverit. De Theodora Justiniani conjugè annotat Noster, quod fuerit *Acacii* cujusdam, sub Imperatore Anastasio, Ursarii seu urbis alendis præfecti, filia, venustissimæ formæ mulier; tandemque contendit male quosdam Justinianum credere analphabetum, deceptos loco quodam Suidæ, in quo tamen pro *Justinianus*, legendum sit *Justinus*, Arcana Præcopii Historie,

ex qua ista Suidas hauserit, nec non codicibus MStis Vaticanis isti rei fidem facientibus, cum omnes, teste Alemanno Bibliothecae Vaticanæ Praefecto, vocem *Justinus* habeant. In ipso tractatu concinnando quomodo versatus sit Noster, id multis referre non attinet, cum ex notissima Institutionum serie ultro hoc intelligatur. Sufficiat in genere admonuisse, quod ad Jus Civile unice respexerit, ejusdemque summa capita brevissimis enuntiatis proposuerit. Adjectæ dissertationes quatuor de portione legitima, liberis, parentibus & fratribus relinquenda, titulo de querela inofficiosi testamenti amplius illustrando inserviunt. Prima quinque constat capitibus. Primum de ratione nominis satagit, secundum & tertium originem portionis legitimæ, ac speciatim an ex L. Glicia vel Falcidia eadem sit, investigat, sed consuetudine eam esse introductam quartum ostendit, quæ tamen non meri juris positivi sed & naturalis aliquo modo censeri debeat, docente id capite quinto. Secunda quatuor capitibus portionem legitimam describit, eamque liberis, parentibus & fratribus deberi sigillatim deducit; cui tractationi tertia diversam legitimæ quantitatem, ejusdemque computandæ modum, sex capitibus explicata, addit, ac tandem quarta per quinque capita modum relinquendi legitimam ejusque consequendæ remedia, nec non contraria exponit.

THOMÆ CRENI ANIMADVERSIONUM PHILOLOGICARUM & HISTORICARUM Pars sexta.

Lugd. Batav. apud Abrah. de Swart, 1700. in 8.
Plag. 15.

UT summam elegantiorum literarum cultoribus placendi cupiditatem nunquam se, quoad vixerit, depositurum esse eruditissimus demonstrat Crenius, quintæ Animadversionum suarum Philologicarum & Historicarum parti haud ita pridem evulgatæ sextam nunc comitem addit, in qua ad methodum sæpius a nobis memoratam, a variis Autorum quorundam celebriorum editionibus sermonum suorum auspicia capit, circa Lucretium primo p. 1. l. & postea Justinum, p. 24. l. tum Valerium Maximum, p. 35. l. ac tandem circa Florum, p. 40. l. industriam suam exercens. Quem ad

admodum vero de iis etiam, qui in hos Autores commentati fuere, uberiora nonnunquam diverforum judicia in medium adducit: ita occasione quavis alia oblata, idem prestare non omittit, ac proin testimonia non usquequaque obvia de Dionysio Lambino p. 2. f. Baptista Fulgoso, p. 38. Jo. Camerte, p. 41. Jo. Stadio, p. 41. Desiderio Heraldo, p. 107. Jac. Andrea, p. 170. Lamb. Danzo, p. 174. Georg. Trapezuntio, p. 197. Jo. Sleidano, p. 204. accumulatur, integram quoque Matthæi Judicis p. 49. f. & Jo. Martini, Ecclesiastæ Groningani, A. 1665 defuncti, p. 76. f. biographiam exhibens. Tacemus, quæ de morte Ubbonis Emmii, p. 74. f. & Gilb. Generardi, p. 166. f. commemorat. Mores insuper quorundam, utpote Caroli & Henrici Stephanorum, p. 88. 89. & Jo. Sturmii, p. 142. delineat, inque horum postremo rarissimam templorum frequentationem, qua suam utique famam macularit, merito taxat. Ut Ciceronis loca aliquot prætermissa hætenus ab aliis p. 121. f. emendat atque explicat, sic Hottingeri lapsus circa Scriptores Lutheranorum non unos p. 143. f. observat. Quam contemtim habitæ a Stephano fuerit Ars Scaligeri Poëtica, p. 89. f. edocet, ibidemque de bibliopolarum & typographorum in eruditissimos librorum conditores injuriis non rarenter exercitis conqueritur. Quam manifestum sit, quod pro captu lectoris, proque fautorum penuria aut copia, fata sua liber unusquisque experiatur, exemplis quam maxime idoneis p. 109. f. probatum dat. Curiosa sunt, quæ de Matthæi Evangelio Hebraico, p. 82. f. de Martyribus ad triremes olim condemnari haudquaquam solitis p. 134. f. de memoriz facultate omni in quibusdam subito deperdita p. 194. f. commentatur. Inter epistolas, quas primus e MStis heic evulgat, eminet eucharistica Tanaquilli Fabri ad Academiae Lugduno-Batavæ Curatores, pro oblata sibi ab istis Græcarum literarum professione, p. 23. itemque alia Nicolai Blancardi ad Jo. Wevelichoven, qua desiderium ille suum Boxhornio apud Leydenses succedendi declarat, p. 45. Nec injucunda est, quam Jos. Scaliger scripsit ad Scipionem Gentilem, dum huic versiculos suos ejus de donationibus tractatui addendos transmisit, p. 18. Ad Andream Colvium scribentem p. 47. Claudium Salmasium suspicari valde ipsum videas, quod suo de femore trapezítico commentario exiguum apud Theologos

plerosque gratiam sit initurus. Pag. 30. f. Jac. Bongarsius in exar-
tis ad Justum Lipsium prolixis literis, loca varia in trigesimo sexto
Justini libro emendanda adducit. Cum Commentarii, quem in
Psalms dedit Gilb. Genebrædus, exemplar tale nactus Nostera
fuerit, ad quod plurimas sua manu notas Andreas addidit Rive-
tus, hinc easdem cum curiosis Lectoribus p. 197. f. liberaliter
communicat.

NOUVEAU VOYAGE D' ITALIE.

i. c.

NOVUM ITALIÆ ITINERARIUM.

Lugduni apud Jo. Thioly, & Romæ apud Jo. Crozier, 1699. 12.

Alph. 17.

Qui scriptis jam aliis Orbi Erudito innotuit Vir doctissimus
Franciscus Deseine, id egit præsentis libro, ut omnibus, qui
in Italiam peregrinationes suscipiunt, consuleret probe, ducem-
que fidum ac industrium se præberet, hoc inprimis tempore, quo
ad Jubilæum Romæ celebrandum homines undique incredibili
numero confluunt. Neque vero temere Itinerarium aliud Itali-
cum reperietur, quod illuc commeantibus majori esse possit usui.
Deprehendas enim in illo omnium Italiæ provinciarum urbium-
que descriptionem accuratam; designationem porro viarum pu-
blicarum, per quas penetrare in illam, ac perustrare universam,
urbesque singulas quisque obire quam commodissime queat; in-
dicem denique eorum omnium, quæ in quaque urbe observari a
curiosis viatoribus mereantur, in templis, monasteriis, palatiis,
museis, bibliothecis obvia. Ut adeo nulli dubitemus, quin dili-
gentissimus Deseinius noster utilissimo hoc opere gratiam omni-
um, qui Italiam invifere cupiunt, sit demeriturus.

*GRATIÆ FALISCI CYNEGETICON, CUM POEMATIO
de nomine M. ut Olympii Nemesiani Carthaginensis. Notis perpe-
tuis variisque Lectionibus adornavit THOMAS
JOHNSON.*

Lon-

Londini apud Car. Harper, 1699. in 8. Plag. 14.

CYnegetica hæc opuscula in lucem primus protraxit *Abbas Sannazarius*, ex Gallia, ubi vetustum & Longobardicis literis scriptum codicem eorum nactus forte fuerat, in Italiam allata, nec multo post Pauli Manutii typis A. 1538 excusa. Tamen vero in isto argumento exornando Gratius æque ac Nemesianus ab Oppiano, qui *Κυνεγετικά* non minus quam *Ἀλευτικά* Græco carmine complexus est, longe fuerint superati, ut *Julius Casar Scaliger* etiam libro V Poëticae plebejis eos Poëtis, uti Oppianum divinis, accensere non dubitaverit: laudem tamen omnino merentur, qui, ut Latini etiam hi Cynegeticorum Scriptores, e quibus Gratium saltem Augusti ævo vixisse, ex Ovidio, qui ejus in ultima Ponticorum elegia meminit, palam est, (nam Nemesianum recentiore multo esse, non diffitemur) doctorum manibus versari possent, industria sua effecerunt. Nam & *Caspar Barthius* cum animadversionibus suis opuscula hæc Hanovix A. 1613 excudi curavit, & suis eadem notis illustrata Lugduni Batavorum A. 1645, *Joannes Vlitius* edidit: Gratii etiam libellum *Cbr. Wase* dignam censuit, quem in Anglicam linguam transfusum, adjectis notis nonnullis, Londini A. 1654 publicaret. Neque id silentio hic prætereundum, quod *Gerb. Job. Vossio* in libro de Poëtis Latinis fuit observatum, & ex Hincmari Rhemensis Archiepiscopi ad Hincmarum Laudunensem epistola quadam comprobatum, Nemesiani opusculum jam temporibus nepotum Caroli M. ante annos octingentos in scholis prælegi consuevisse. Itaque quis vitio vertatur, *Johnstono* doctissimo, quod Cynegeticorum horum editionem novam, & prioribus quidem multo accuratorem adornare constituerit? Quia in re laudando utique studio versatus sic est, ut opusculorum editiones omnes, quas quidem comparare potuit, conferret; scriptores insuper alios, Xenophontem utrumque, Oppianum, Pollucem, Plinium consulere; Criticos etiam rariore, *Salmasium*, *Turnebum*, *Gronovium*, (cui quidem plurimum tribuit,) *Vossium*, *Heinsium* aliosque recenseret; atque his adminiculis instructus Gratium atque Nemesianum daret & emaculatissimos, & amplissimis tum suis, tum aliorum annotationibus illustratos. Adjecit vero & opuscula tria alia, tum quod ab argumento non essent aliena, tum quod dudum

dum quidem typis excusa ægerrime hodie possent comparari. Sunt illa *Hier. Fracastorii* Alcon, sive liber de cura Canum venaticorum; Parisiis A. 1612 primum editus; *Joannis Cæii* Britanni de Canibus Britannicis liber unus, Londini jam A. 1570 impressus; & *Anonymi* Cynosophium, seu liber de cura Canum Græce conscriptus Latineque versus, quem Vitebergæ primum ab Andrea Aurifabro editum Nicolaus Rigaltius, inter varios Scriptores Græcos & Latinos de Re Accipitraria & Cura Canum, Parisiis A. 1612 imprimi curavit.

LIBRI NOVI.

Theſauri Electoralis Brandenburgici Continuatio; sive Numismatum Romanorum, quæ in cimeliarchio Electorali Brandenburgico asservantur, Series selecta, ære expressa & commentario illustrata, auctore Laurentio Begero. Colonia Marchica, impensis Electoralibus. Prostat apud Mich. Rudigerum. Fol.

Dionysii Petavii e Soc. Jesu Opus de Theologicis Dogmatibus, antè in hac nova editione Libro de Tridentini Concilii Interpretatione, Libris II Dissertationum Ecclesiasticarum, Diatriba de Potestate consecrandi, Libris VIII de Pœnitentia publica, & Notulis Theophili Alesbini. Antwerpia, apud G. Gallet, Præfectum typogr. Amstel. Huguetanorum, 1700. fol.

The Works of the Honourable Robert Boyle Epitomiz'd by Richard Boulton. Illustrated with copper plates. London, printed for J. Phillips and J. Taylor, 1700, 8.

Gerardi Goris Medicina contempta propter logomachiam vel ignorantiam Medicorum. Lugd. Bat. apud Abrahamum de Swart, 1700. 4.
Le Chirurgien d' Hopital, par Mr. Belloſte. A Amsterdam, chez Et Roger, 1700. 8.

Histoire de la Decouverte & de La Conquete du Perou, traduite de l' Espagnol d' Augustin de Tarate. A Amsterdam chez J. L. De Lorme, 1700. 12.

ERRATUM.

Pag. 46. mensis Januarii hujus anni lin. 2. pro *Bituricensem* lege *Biterronsem*.

ACTA ERUDITORUM,

*Publicata Lipsia
Calendis Martii, Anno M DCC,*

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS
Ecclesiastiques,

i. c.

BIBLIOTHECA NOVA SCRIPTORUM ECCLESIA-
*sticorum, auctore LUDOVICO ELLIES DU PIN.
Tomus XII, Scriptores seculi XV complexus.*

Parisius, apud Andr. Pralard, 1700. in 4, 1 $\frac{1}{2}$. Alph.

AD ea nunc celeberrimus Auctor, institutum suum strenue prosequendo, pervenit tempora, quæ longe uberiores, quam priora secula, commentandi segetem illi præbent. Et decimo quidem quinto, quod hocce tomo exhibet, seculo, Concilium Constantiense, finitumque in eoque Ecclesiæ Romanæ schisma, ut & Johannes Hussus in eodem hæreticos damnatus, unio quoque Græcæ atque Romanæ Ecclesiæ feliciter & ex voto Romani Pontificis facta, & quæ reliqua sunt gravissima ecclesiasticæ historiæ monumenta, Lectori se offerentia, ut jam pridem doctorum virorum exercuerunt industriam, ita Auctori campum amplissimum, in quo ingenii periclitaretur vires, aperuerunt. De schismate Ecclesiæ Conciliisque ad illud tollendum convocatis, Perpinianensi, Pisano, Aquileiensi, cum primis Constantiensi, primo statim loco uberius disserit. Non repetemus autem schismatis aut Conciliorum istorum historiam, satis quippe omnibus notam; solum de Constantiensi Concilio hoc observamus, cum inter

N

viros

viros doctos disputetur, num ejus decreto Conciliorum legibus sub-
jecti sint Romani Pontifices, Auctorem illorum, qui hoc affirmant,
partibus accedere. Idque ne frustra facere videatur, suam sententi-
am hisce rationibus confirmât: primo quod ejusmodi verbis decre-
tum Concilii conceptum sit, ut de omnibus Pontificibus, non tantum
illis, qui tempore Concilii vivebant, aut quorum dubia forte fuerit
electio, sed ceteris quoque, non possit non intelligi: deinde quod
hocce decreto diserte sanciat, Concilii legibus omnes omnino Chri-
stianos, ipsumque Pontificem stare debere, non tantum in schisma-
te tollendo, sed in Ecclesia quoque, qua caput, qua membra, tum
ratione doctrinæ, tum ratione morum, reformanda: neque hic de
hocce solum Concilio, sed de omnibus conciliis generalibus rite
convocatis sermonem esse; imo poenam quoque generatim definiri
contra omnes, qui huic Concilii decreto non obtemperaverint, cu-
jusunque etiam fuerint dignitatis: liquere porro idem & inde,
quod Concilii auctoritas supra Pontificem ex hac maxime causa asse-
ratur, quod Concilium referat ipsam Ecclesiam, quæ ratio in omnia
Concilia quocunque tempore rite congregata quadret: denique &
inde idem demonstrari posse, quod Concilium Constantiense Johan-
nem XXIII pro legitimo habuerit Pontifice, & nihilo secius in ejus
causa sententiam pronunciare non dubitaverit. Observat porro,
unanimes omnium Patrum consensu factum hocce Concilii decre-
tum fuisse: Cardinales autem, qui dissenserint, non huic decreto,
sed iis quæ de Johanne XXIII constituta erant, contradixisse: præ-
terea addit, omnia Concilii hujus decreta a Johanne XXIII in sessio-
ne duodecima, & a Martino V in sessione quadragesima quarta, &
quadragesima quinta, fuisse approbata, nullo excepto; unde quin &
hoc, de quo nunc sermo est, similiter approbaverint, dubitari plane
nequeat.

De Concilio Basileensi & Florentino dum Auctor doctissimus
exponit, simul de unione Græcæ atque Romanæ Ecclesiæ verba fa-
cit, ejusque historiam summo studio texit: nec tamen dissimulat,
Græcæ Ecclesiæ Præsides plerosque, qui Concilio Florentino inter-
erant, auctoritate solum Imperatoris Constantinopolitani adductos,
in istas unionis leges consensisse; acriter autem & constanter ei se
opposuisse Marcum Ephesinum Episcopum; reliquos autem absentes
adeo

adeo non subscripsisse huic unioni, ut post Præfulum ex Italia reditum, palam reprehenderint qui consenserant; munereque sacro indignos pronunciauerint, recipereque eos in suorum numerum detrectauerint; nonnullos quoque ex iis, qui Florentiæ in unionem consenserant, mutasse sententiam, & in istam vehementer fuisse inuictos: sed mittimus cetera. Inter Doctores Scriptoresque hujus seculi celebres fuerunt sane, qui magnam eruditionis & doctrinæ laudem apud posteros consecuti sunt, ut Petrus Alliacensis Cardidinalis, Johannes Charlierius a patria Gerson seu Gersonius dictus, Nicolaus Clemangis, Nicolaus de Cusa Cardinalis, Æneas Sylvius seu Pius II Pontifex, Alphonſus Toſtatus aliique, sed cum Auctor de eo sollicitus sit, ut opera saltem illorum atque scripta recenseat, vix hinc quæ delibemus, nobis suppeditantur. Quærelas autem cordatorum seculi hujus virorum, de corrupto Ecclesiæ statu, nec Auctori prætermittas, jam alii notarunt diligenter. Juvabit tamen, quæ generaliter de hujus seculi scriptoribus Autor censet, paucis indicare. Depelli namque cœpisse hæc ætate barbariem, quæ superioribus seculis orbi Christiano incubuerat, observat. Præclarumque in repurganda a spinosis quæstionibus & Scholasticorum ineptiis Theologia, exemplum omnibus præiuisse Petrum Alliacensem, Johannem Gersonem & Nicolaum Clemangis; disputationes certaminaque cum Græcis, Wiclefistis & Hussitis, occasionem sacras litteras paulo diligentius perscrutandi, antiquitatesque Ecclesiasticas peruestigandi præbuisse, præstantesque hinc in Theologia exegetica, Græcæque ac Ebrææ linguæ cognitione extitisse viros, Paulum Brugensem, Hieronymum de S. Fide, aliosque: ad corrigendos mores disciplinamque Ecclesiæ restaurandam, & ad primitivæ ecclesiæ imaginem revoçandam, multa hoc seculo præclara fuisse scripta: Canonici juris interpretes ipsos consulere cœpisse fontes, & ex canonibus Ecclesiæ veteris suorum decretorum, dogmatumque repetiisse rationes: Mystica Theologia ad excessum usque nonnullos fuisse delectatos, indeque in gravissimos subinde incidisse errores: dedisse quoque hoc seculum Historicos, qui licet consummati non sint in hoc genere, non tamen quoque sint spernendi: casuum, quos vocant, conscientiæ scriptores huic seculo suos debere natales: soli eloquentiæ, præsertim sacræ, cum illuvie & squalore superiorum seculorum adhuc fuisse colluctandum, cum

Cap. IV.

si a paucis quibusdam discesseris, plerique inepta & puerilia in orationibus suis fuerint sectati: & sic de reliquis quoque studiorum generibus pronunciat. Sed nondum hinc nobis discedendum est. Insuper hinc inde nonnulla sunt ab Auctore nobis non pratermittenda. Sic quod a nonnullis de Laurentio Valla refertur, eum hæreseos suspectum, deprecante pro eo Alphonso Neapolitano Rege, ultrices eriminis hujus flammæ vix evasisse, inter fabulas refert. In Platina libertatem judicandi, qua usus est, laudat, diligentiam & judicium requirit. Jo. Picum Mirandulanum Comitem eruditissimis hujus sæculi scriptoribus merito annumerat: ordine quoque recenset tredecim propositiones, ob quas hæreseos nota illi iniusta sit, additque earum explicationem, & rationes quibus eas defendere. Johannem Franciscum Picum, Johannis Pici ex fratre nepotem, patruo ingenii acumine, solertia, ac subtilitate dictionisque elegantia, & nitore, multam inferiorem esse contendit. Marsilium Ficinum ab Hieronymo Savonarola ad sanctiorem vitam traductum, refert: & de ipso denique Hieronymo Savonarola ita verba facit, ut inde facile intelligere liceat, de sanctitate & innocentia, a multis impugnata, Auctori nullum superesse dubium. Sed mittimus cetera. Delibanda quoque nobis nunc nonnulla essent ex iis, quæ de doctoribus Græcæ Ecclesiæ, itemque conciliis reliquis hujus sæculi, ut & hæresibus ac erroribus præsertim a Facultate Theologica Academiæ Parisiensis damnatis, disserit; sed provocat potius nostram industriam Dissertatio, quam tomus huic subjungit Auctor clarissimus, de auctore libri de Imitatione Christi, cui paulo diutius immorari, Lectori forte non ingratum fuerit. Nemo quippe tam ignarus est rerum in orbe erudito gestarum, ut certamina ob libri hujus auctorem a viris doctissimis, integrisque ordinibus suscepta, ignoret. Et Auctor quidem omnem controversiæ hujus seriem primo justo ordine exponit, ex quo eam paucis repetere, opera fuerit pretium. Prætulisse namque initio huncce librum refert nomen Bernhardi, inde mox Gersonis, mox Thomæ de Kempis. Post Baldii editionem A. 1520 luci publicæ expositam, a plerisque Thomam de Kempis pro ejus auctore fuisse habitum, nemine fere repugnante, donec sub initium hujus sæculi lis hac de re moveretur. Et primo quidem in Hispania Petrum Manriquez Thomæ Kempensis

Cap. V.
 seqq.

penſi eum ideo abjudicaſſe, quod Bonaventura in ſuis Collationibus libri hujus injeciſſet mentionem, quem tamen conſtaret eſſe mortuum, priuſquam natus eſſet Thomas de Kempis. Secutos fuiſe hanc ſententiam nonnullos ex Hiſpanis, quibus deinceps acceſſerit Roſſignolus Ordinis Jeſuitarum ſacerdos, qui ex codice quodam manuſcripto, quem apud Jeſuitas Aronæ commorantes inſpexerat, probare anniſus fuerit, auctorem libri hujus eſſe Johannem Geſen ſeu Geſſen vel Geſen, Abbatem Ordinis Benedictini. Huic ſe oppoſuiſſe Roſvveidam Jeſuitam Belgam, qui edita A. 1613 epistoſa, Thomæ de Kempis librum hunc ceu genuino auctori vendicaverit, aſſerueritque Collationes, uti vocantur, Bonaventuræ huic Auctori perperam tribui. Nec tamen impune hoc tuliffe Roſvveidam. Conſtantinum namque Cajetanum, itidem Ordinis Benedictini Abbatem ex Congregatione Montis Caſſini, Romæ A. 1616 recudi curaffe huncce librum, præfixo eidem nomine Johannis Geſſenii, additaque diſſertatione, qua librum Bonaventuræ, a Roſvveida in dubium vocatum, iterum huic Auctori aſſerere, atque ex manuſcripto codice Aronenſi rem omnem plane conficere voluerit. Nec tamen deſeruiſſe cauſam hanc Roſvveidam, ſed edidiſſe A. 1617 *Vindicias Kempenſes*, in quibus probare conatus fuerit, codicem Aronenſem neutiquam ex antiqua Benedictinorum bibliotheca fuiſſe, ſed Majolum Jeſuitam eum ex patris ſui domo ſecum attuliſſe. Quam ejus ſententiam Cajetanus, edita A. 1618 Pariſiis Apologia, iterum infirmare allaboraverit. Hinc inducias veluti factas narrat, uſque ad annum 1626. Tum enim Roſvveidam novam libri hujus curaffe editionem, addita diſſertatione, qua Thomæ Kempenſis cauſam iterum egerit: eamque editionem recudi feciſſe, poſt Roſvveidæ mortem, A. 1630 & 1634 Bollandum. Mox tamen Valgrævium Benedictinum huic editioni aliam oppoſuiſſe Pariſiis A. 1638 impreſſam, additis notis apologeticis, in quibus trium codicum manuſcriptorum, & editionis Venetæ A. 1501 procuratæ, auctoritate Johanni Geſſenio Abbati Vercellenſi hunc factum aſſeruerit: licet in uno codicum manuſcriptorum, qui fuerit Cardinalis de Biſcia, auctor libri vocatus fuerit Johannes de Canabaco. Sed nec ita rem eum confeciſſe, quin Frontonem (Fronteau) oppoſuiſſe illi librum A. 1641 impreſſum, quo argumenta Valgrævii diluere ſuſ-

ceperit. Eodem vero tempore Richelius Cardinalis volebat, ut porro Auctor narrat, ut regis typis liber de Imitatione Christi excuderetur: ad eum itaque Gregorius Tarissus Superior Benedictinorum de Congregatione S. Mauri accedebat, rogabatque Cardinalem, ut librum sub nomine Johannis Gersenii exire permetteret, simulq; ad quatuor codicum manuscriptorum, qui Romæ essent, nomenque Gersenii hujus præfixum haberent, provocabat, Richelius ne temere definire quicquam hac in lite videretur, a viris doctis codices illos inspicere voluit, ut num res ita se haberet, uti Tarissus narraverat, edoceret. Pluribus auctoritate Cardinalis Bagnii cura ista demandata fuit (ex mente quippe Auctoris hæc narramus) quos inter etiam fuit Gabriel Naudæus. Hic cum accuratius codices istos perlustrasset, tandem deprehendit, nullum causæ Benedictinorum hinc afferri præsidium posse: nec etiam quatuor manuscripti codices, ut Tarissus asseveraverat, sed tres tantum Romæ asservabantur & quidem iidem quos Valgravius produxerat, quarto autem loco accedebat Veneta libri hujus editio eidem Valgravio laudata. Naudæus itaque cum hoc retulisset, instrumento solenni hoc ejus confirmare testimonium, quod antea visum illis fuerat, minus consultum duxerunt, quibus hoc negotium erat datum: ipse tamen ut rem omnem deprehendisset, litteris a Vincenzio Galeotto more recepto confirmatis, perscripsit ad Puteanos fratres. Hæc dum Romæ agebantur, in Gallia Sirmondus auctoritate codicis manuscripti, qui in collegio Jesuitarum extabat, fultus librum istum antiquiorem esse, quam ut Thomam Kempensem agnoscere posset auctorem, contendebat: Dionysius contra Petavius, argumento ex styli ratione ducto, Thomæ hunc librum vindicabat, ceterisque difficultatibus jam abunde satisfacisse Rosvveidam arbitrabatur. Quæ sane doctorum virorum dissensiones effecerunt, ut Richelius, nullo addito auctoris nomine, librum imprimi juberet. Naudæi tamen auctoritas tanti non fuit Benedictinis, ut non Cajetanus Abbas in sententia persisteret, denuoque Apologiam pro Johanne Gersenio, cum nova libri editione, vulgaret, Romæ A. 1644 impressam. Sed Cajetanum rursus Simon Werlinus A. 1647 refutavit, sicut jam A. 1641 idem Valgravius refutaverat, licet liber contra Cajetanum scriptus demum A. 1649 prodiret. Eodem

tem-

tempore Fronto dissertationem suam recudi fecit, testimoniumque Naudæi de codicibus MStis Romanis illi inseruit, & hoc ipso velut classicum cecinit, & ad prælium viros doctos denuo evocavit. Namque statim Robertus Quatremarius de Congregatione S. Mauri ad Frontonis Dissertationem respondit, atque Naudæum perfidiam tum in examinandis, tum in tractandis codicibus istis MStis accusavit: in suspicionem namque eum adducere conatus est, ac si codices istos, dum ad perlustrandum illi concessi sunt, ipse depravasset. Huic accessit Franciscus Valgravius, qui eidem Frontonis Dissertationi responsionem opposuit, & eandem quoque contra Naudæum repetiit accusationem. Naudæus itaque gravissimi criminis exprobratione irritatus, non tantum armis, quibus pugnare eruditi consueverunt, depellere hanc calumniam consultum duxit, sed ad magistratum quoque rem detulit, ut petulantiam suam promeritas darent poenas, qui existimationi ejus æternum inuisse dedecus videbantur. Et hætenus vicit in hoc judicio Naudæus, ut adversarii ejus delere verba, quibus famam ejus lacessiverant, juberentur, simulque prohiberetur sub nomine Johannis Gersenio librum imprimere, permetteretur contra Thomæ Kempensis ei præfigere nomen. Interim Fronto tum Valgravio, tum Launoio (hujus enim de auctore hujus libri tractationem, qua pro Johanne Gersenio contra Thomam Kempensem sententiam pronunciaverat, recudi fecerat Valgravius) nonnulla reposuit. Naudæus autem editis variis tum Latino, tum Gallico idiomate libellis, causam suam acriter egit, præsertim in Cajetanum Abbatem calamum strinxit, in causa, ut vocat, *Kempensis correctione*, nec mitiorem se præbuit erga Launoium in *Velitatione Kempensi*. Paulo modestior eo fuit Thomas Carreus Anglus, qui eodem tempore pro Thoma a Kempis in arenam descendit, in libro cui titulum fecit: *Thomas a Kempis a se ipso restitutus*. Atque hunc sane inter doctissimos Thomæ defensores referendum esse Auctor censet. Ceterum Fronto quoque novis excogitatis rationibus iterum in scenam prodiit, nec defuit sibi Launoius, sed Frontoni librum opposuit: Vanquallius autem cum Marillacio congressus est, & quæ hic pro Johanne Gersenio dixerat, diluere conatus est. Sed Canonici tamen regulares victoriam ad sua transiisse castra non dubitabant, postquam publico decreto, ut antea diximus, sancitum esset, ut sub nomi-

plerosque gratiam sit initurus. Pag. 30. f. Jac. Bongarsius in exar-
tis ad Justum Lipsium prolixis literis, loca varia in trigesimo sexto
Justiti libro emendanda adducit. Cum Commentarii, quem in
Psalmos dedit Gilb. Genebrædus, exemplar tale nactus Nosten-
fuerit, ad quod plurimas sua manu notas Andreas addidit Rive-
tus, hinc easdem cum curiosis Lectoribus p. 177. f. liberaliter
communicat.

NOUVEAU VOYAGE D' ITALIE.

i. c.

NOVUM ITALIÆ ITINERARIUM.

Lugduni apud Jo. Thioly, & Romæ apud Jo. Crozier, 1699. 12.
Alph. 1½.

Qui scriptis jam aliis Orbi Erudito innotuit Vir doctissimus
Franciscus Deseine, id egit presenti libro, ut omnibus, qui
in Italiam peregrinationes suscipiunt, consuleret probe, ducem-
que fidum ac industrium se præberet, hoc inprimis tempore, quo
ad Jubilæum Romæ celebrandum homines undique incredibili
numero confluunt. Neque vero temere Itinerarium aliud Itali-
cum reperietur, quod illuc commeantibus majori esse possit usui.
Deprehendas enim in illo omnium Italiæ provinciarum urbium-
que descriptionem accuratam; designationem porro viarum pu-
blicarum, per quas penetrare in illam, ac perlustrare universam,
urbesque singulas quisque obire quam commodissime queat; in-
dicem denique eorum omnium, quæ in quaque urbe observari a
curiosis viatoribus mereantur, in templis, monasteriis, palatiis,
museis, bibliothecis obvia. Ut adeo nulli dubitemus, quin dili-
gentissimus Deseinius noster utilissimo hoc opere gratiam omni-
um, qui Italiam invifere cupiunt, sit demeriturus.

*GRATIÆ FALISCI CYNEGETICON, CUM POEMATIO
dogmatis M. A. Olympii Nemesiani Carthaginensis. Notis perpe-
tuis variisque Lectionibus adornavit THOMAS
JOHNSON.*

Lon-

Londini apud Car. Harper, 1699. in 8. Plag. 14.

CYnegetica hæc opuscula in lucem primus protraxit *Affius Sannazarius*, ex Gallia, ubi vetustum & Longobardicis literis scriptum codicem eorum nactus forte fuerat, in Italiam allata, nec multo post Pauli Manutii typis A. 1538 excusa. Tametsi vero in isto argumento exornando Gratius æque ac Nemesianus ab Oppiano, qui *Κυνεγετικά* non minus quam *Ἀλευτικά* Græco carmine complexus est, longe fuerint superati, ut *Julius Casar Scali-ger* etiam libro V Poëtices plebejis eos Poëtis, uti Oppianum divinis, accensere non dubitaverit: laudem tamen omnino merentur, qui, ut Latini etiam hi Cynegeticorum Scriptores, e quibus Gratium saltem Augusti ævo vixisse, ex Ovidio, qui ejus in ultima Ponticorum elegia meminit, palam est, (nam Nemesianum recentiorum multo esse, non diffitemur) doctorum manibus versari possent, industria sua effecerunt. Nam & *Caspar Barthius* cum animadversionibus suis opuscula hæc Hanovix A. 1613 excudi curavit, & suis eadem notis illustrata Lugduni Batavorum A. 1645 *Joannes Vlitius* edidit: Gratii etiam libellum *Chr. Wase* dignum censuit, quem in Anglicam linguam transfusum, adjectis notis nonnullis, Londini A. 1654 publicaret. Neque id silentio hic prætereundum, quod *Gerb. Job. Vossio* in libro de Poëtis Latinis fuit observatum, & ex Hincmari Rhemenfis Archiepiscopi ad Hincmarum Laudunensem epistola quadam comprobatum, Nemesiani opusculum jam temporibus nepotum Caroli M. ante annos octingentos in scholis prælegi consuevisse. Itaque quis vitio vertat *Johnstono* doctissimo, quod Cynegeticorum horum editionem novam, & prioribus quidem multo accuratiorum adornare constituerit? Qua in re laudando utique studio versatus sic est, ut opusculorum editiones omnes, quas quidem comparare potuit, conferret; scriptores insuper alios, Xenophontem utrumq; , Oppianum, Pollucem, Plinium consuleret; Criticos etiam rariore, Salmasium, Turnebum, Gronovium, (cui quidem plurimum tribuit,) Vossium, Heinsium aliosque recenseret; atq; his adminiculis instructus Gratium atq; Nemesianum daret & emaculatissimos, & amplissimis tum suismet, tum aliorum annotationibus illustratos. Adjecit vero & opuscula tria alia, tum quod ab argumento non essent aliena, tum quod dudum

dum quidem typis excusa ægerrime hodie possent comparari. Sunt illa *Hier. Fracastorii* Alcon, sive liber de cura Canum venaticorum, Parisiis A. 1612 primum editus; *Joannis Cæii* Britanni de Canibus Britannicis liber unus, Londini jam A. 1570 impressus; & *Anonymi* Cynosophium, seu liber de cura Canum Græce conscriptus Latineque versus, quem Vitebergæ primum ab Andrea Aurifabro editum Nicolaus Rigaltius, inter varios Scriptorum Græcos & Latinos de Re Accipitraria & Cura Canum, Parisiis A. 1612 imprimi curavit.

LIBRI NOVI.

Thesauri Electoralis Brandenburgici Continuatio; sive Numismatum Romanorum, quæ in cimeliarcho Electorali Brandenburgico afferuntur, Series selecta, ære expressa & commentario illustrata, auctore Laurentio Begero. Colonia Marchica, impensis Electoralibus. Prostat apud Mich. Rudigerum. Fol.

Dionysii Petavii e Soc. Jesu Opus de Theologicis Dogmatibus, anticus in hac nova editione Libro de Tridentini Concilii Interpretatione, Libris II Dissertationum Ecclesiasticarum, Diatriba de Potestate consecrandi, Libris VIII de Penitentia publica, & Notulis Theophili Alezbini. Antwerpia, apud G. Gallet, Praefectum typogr. Amstel. Huguetanorum, 1700. fol.

The Works of the Honourable Robert Boyle Epitomiz'd by Richard Boulton. Illustrated with copper plates. London, printed for J. Phillips and J. Taylor, 1700, 8.

Gerardi Goris Medicina contempta propter logomachiam vel ignorantiam Medicorum. Lugd. Bat. apud Abrahamum de Swart, 1700. 4.

Le Chirurgien d' Hopital, par Mr. Belleste. A Amsterdam, chez Et Roger, 1700. 8.

Histoire de la Decouverte & de la Conquete du Perou, traduite de l'Espagnol d' Augustin de Tarate. A Amsterdam chez J. L. De Lorme, 1700. 12.

ERRATUM.

Pag. 46. mensis Januarii hujus anni lin. 2. pro *Bituricenssem* lege *Biserrensem*.

ACTA ERUDITORUM,

*Publicata Lipsiæ
Calendis Martii, Anno M DCC,*

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS
Ecclesiastiques,

i. c.

BIBLIOTHECA NOVA SCRIPTORUM ECCLESIA-
*sticorum, auctore LUDOVICO ELLIES DU PIN.
Tomus XII, Scriptores seculi XV complexus.*

Parisius, apud Andr. Pralard, 1700. in 4, 1 $\frac{1}{2}$. Alph.

AD ea nunc celeberrimus Auctor, institutum suum strenue prosequendo, pervenit tempora, quæ longe uberiores, quam priora secula, commentandi segetem illi præbent. Et decimo quidem quinto, quod hocce tomo exhibet, seculo, Concilium Constantiense, finitumque in eo Ecclesiæ Romanæ schisma, ut & Johannes Hussus in eodem hæreseos damnatus, unio quoque Græcæ atque Romanæ Ecclesiæ feliciter & ex voto Romani Pontificis facta, & quæ reliqua sunt gravissima ecclesiasticæ historiæ monumenta, Lectori se offerentia, ut jam pridem doctorum virorum exercuerunt industriam, ita Auctori campum amplissimum, in quo ingenii periclitaretur vires, aperuerunt. Deschismate Ecclesiæ Conciliisque ad illud tollendum convocatis, Perpiniensi, Pisano, Aquileiensi, cum primis Constantiensi, primo statim loco uberius disserit. Non repetemus aut schismatis aut Conciliorum istorum historiam, satis quippe omnibus notam, solum de Constantiensi Concilio hoc observamus, cum inter

Cap. I. II.
III.

N

viros

viros doctos disputetur, num ejus decreto Conciliorum legibus sub-
 jecti sint Romani Pontifices, Auctorem illorum, qui hoc affirmant,
 partibus accedere. Idque ne frustra facere videatur, suam sententi-
 am hisce rationibus confirmât: primo quod ejusmodi verbis decre-
 tum Concilii conceptum sit, ut de omnibus Pontificibus, non tantum
 illis, qui tempore Concilii vivebant, aut quorum dubia forte fuerit
 electio, sed ceteris quoque, non possit non intelligi: deinde quod
 hocce decreto diserte sanciat, Concilii legibus omnes omnino Chri-
 stianos, ipsumque Pontificem stare debere, non tantum in schisma-
 te tollendo, sed in Ecclesia quoque, qua caput, qua membra, tum
 ratione doctrinæ, tum ratione morum, reformanda: neque hic de
 hocce solum Concilio, sed de omnibus conciliis generalibus rite
 convocatis sermonem esse; imo pœnam quoque generatim definiri
 contra omnes, qui huic Concilii decreto non obtemperaverint, cu-
 juscunque etiam fuerint dignitatis: liquere porro idem & inde,
 quod Concilii auctoritas supra Pontificem ex hac maxime causa asse-
 ratur, quod Concilium referat ipsam Ecclesiam, quæ ratio in omnia
 Concilia quocunque tempore rite congregata quadret: denique &
 inde idem demonstrari posse, quod Concilium Constantiense Johan-
 nem XXIII pro legitimo habuerit Pontifice, & nihilo secius in ejus
 causa sententiam pronunciare non dubitaverit. Observat porro,
 unanimi omnium Patrum consensu factum hocce Concilii decre-
 tum fuisse: Cardinales autem, qui dissenserint, non huic decreto,
 sed iis quæ de Johanne XXIII constituta erant, contradixisse: præ-
 terea addit, omnia Concilii hujus decreta a Johanne XXIII in sessio-
 ne duodecima, & a Martino V in sessione quadragesima quarta, &
 quadragesima quinta, fuisse approbata, nullo excepto; unde quin &
 hoc, de quo nunc sermo est, similiter approbaverint, dubitari plane
 nequeat.

De Concilio Basileensi & Florentino dum Auctor doctissimus
 exponit, simul de unione Græcæ atque Romanæ Ecclesiæ verba fa-
 cit, ejusque historiam summo studio texit: nec tamen dissimulat,
 Græcæ Ecclesiæ Præsules plerosque, qui Concilio Florentino inter-
 erant, auctoritate solum Imperatoris Constantinopolitani adductos,
 in istas unionis leges consensisse; acriter autem & constanter ei se
 opposuisse Marcum Ephesinum Episcopum; reliquos autem *absentes*
 adeo

adeo non subscripsisse huic unioni, ut post Præfulum ex Italia reditum, palam reprehenderint qui consenserant, munereque sacro indignos pronunciaverint, recipereque eos in suorum numerum detrectaverint; nonnullos quoque ex iis, qui Florentiæ in unionem consenserant, mutasse sententiam, & in istam vehementer fuisse inventos: sed mittimus cetera. Inter Doctores Scriptoresque hujus seculi celebres fuerunt sane, qui magnam eruditionis & doctrinæ laudem apud posteros consecuti sunt, ut Petrus Alliacensis Cardinalis, Johannes Charlierius a patria Gerson seu Gersonius dictus, Nicolaus Clemangis, Nicolaus de Cusa Cardinalis, Æneas Sylvius seu Pius II Pontifex, Alphonsus Tostatus aliique, sed cum Auctor de eo sollicitus sit, ut opera saltem illorum atque scripta recenseat, vix hinc quæ delibemus, nobis suppeditantur. Quærelas autem cordatorum seculi hujus virorum, de corrupto Ecclesiæ statu, nec Auctori prætermittas, jam alii notarunt diligenter. Juvabit tamen, quæ generaliter de hujus seculi scriptoribus Autor censet, paucis indicare. Depelli namque coepisse hac ætate barbariem, quæ superioribus seculis orbi Christiano incubuerat, observat. Præclarumque in repurganda a spinosis quæstionibus & Scholasticorum ineptiis Theologia, exemplum omnibus prævisse Petrum Alliacensem, Johannem Gersonem & Nicolaum Clemangis; disputationes certaminaque cum Græcis, Wiclefistis & Hussitis, occasionem sacras litteras paulo diligentius perscrutandi, antiquitatesque Ecclesiasticas pervestigandi præbuisse, præstantesque hinc in Theologia exegetica, Græcæque ac Ebrææ linguæ cognitione extitisse viros, Paulum Brugensem, Hieronymum de S. Fide, aliosque: ad corrigendos mores disciplinamque Ecclesiæ restaurandam, & ad primitivæ ecclesiæ imaginem revocandam, multa hoc seculo præclara fuisse scripta: Canonici juris interpretes ipsos consulere coepisse fontes, & ex canonibus Ecclesiæ veteris suorum decretorum, dogmatumque repetiisse rationes; Mystica Theologia ad excessum usque nonnullos fuisse delectatos, indeque in gravissimos subinde incidisse errores: dedisse quoque hoc seculum Historicos, qui licet consummati non sint in hoc genere, non tamen quoque sint spernendi: casuum, quos vocant, conscientiæ scriptores huic seculo suos debere natales: soli eloquentiæ, præsertim sacre, cum illuvie & squalore superiorum seculorum adhuc fuisse colluctandum, cum

Cap. IV.

si a paucis quibusdam discesseris, plerique inepta & puerilia in orationibus suis fuerint sectati: & sic de reliquis quoque studiorum generibus pronunciat. Sed nondum hinc nobis discedendum est. Insuper hinc inde nonnulla sunt ab Auctore nobis non prætermittenda. Sic quod a nonnullis de Laurentio Valla refertur, cum hæreseos suspectum, deprecante pro eo Alphonso Neapolitano Rege, ultrices eriminis hujus flammæ vix evasisse, inter fabulas refert. In Platina libertatem judicandi, qua usus est, laudat, diligentiam & judicium requirit. Jo. Picum Mirandulanum Comitem eruditissimis hujus seculi scriptoribus merito annumerat: ordine quoque recenset tredecim propositiones, ob quas hæreseos nota illi iniusta fit, additque earum explicationem, & rationes quibus eas defendere. Johannem Franciscum Picum, Johannis Pici ex fratre nepotem, patruo ingenii acumine, solertia, ac subtilitate dictionisque elegantia, & nitore, multam inferiorem esse contendit. Marsilium Ficinum ab Hieronymo Savonarola ad sanctiorem vitam traductum, refert: & de ipso denique Hieronymo Savonarola ita verba facit, ut inde facile intelligere liceat, de sanctitate & innocentia, a multis impugnata, Auctori nullum superesse dubium. Sed mittimus cetera. Delibanda quoque nobis nunc nonnulla essent ex iis, quæ de doctoribus Græcæ Ecclesiæ, itemque conciliis reliquis hujus seculi, ut & hæresibus ac erroribus præsertim a Facultate Theologica Academiæ Parisiensis damnatis, disserit; sed provocat potius nostram industriam Dissertatio, quam tomo huic subjungit Auctor clarissimus, de auctore libri de Imitatione Christi, cui paulo diutius immorari, Lectori forte non ingratum fuerit. Nemo quippe tam ignarus est rerum in orbe erudito gestarum, ut certamina ob libri hujus auctorem a viris doctissimis, integrisque ordinibus suscepta, ignoret. Et Auctor quidem omnem controversiæ hujus seriem primo justo ordine exponit; ex quo eam paucis repetere, operæ fuerit pretium. Prætulisse namque initio huncce librum refert nomen Bernardi, inde mox Gersonis, mox Thomæ de Kempis. Post Baldii editionem A. 1520 luci publicæ expositam, a plerisque Thomam de Kempis pro ejus auctore fuisse habitum, nemine fere repugnante, donec sub initium hujus seculi lis hac de re moveretur. Et primo quidem in Hispania Petrum Manriquez Thomæ Kempensi

Cap. V.
scqq.

penſi eum ideo abjudicaſſe, quod Bonaventura in ſuis Collationibus libri hujus injeciſſet mentionem, quem tamen conſtaret eſſe mortuum, priuſquam natus eſſet Thomas de Kempis. Secutos fuiſe hanc ſententiam nonnullos ex Hiſpanis, quibus deinceps acceſſerit Roſſignolus Ordinis Jeſuitarum ſacerdos, qui ex codice quodam manuſcripto, quem apud Jeſuitas Aronæ commorantes inſpexerat, probare anniſus fuerit, auctorem libri hujus eſſe Johannem Geſen ſeu Geſſen vel Geſen, Abbatem Ordinis Benedictini. Huic ſe oppoſuiſſe Roſvveidam Jeſuitam Belgam, qui edita A. 1615 epiſtola, Thomæ de Kempis librum hunc ceu genuino auctori veridicaverit, aſſerueritque Collationes, uti vocantur, Bonaventuræ huic Auctori perperam tribui. Nec tamen impune hoc tuliffe Roſvveidam. Conſtantinum namque Cajetanum, itidem Ordinis Benedictini Abbatem ex Congregatione Montis Caſſini, Romæ A. 1616 recudi curaffe huncce librum, præfixo eidem nomine Johannis Geſſenii, additaque diſſertatione, qua librum Bonaventuræ, a Roſvveida ipſi dubium vocatum, iterum huic Auctori aſſerere, atque ex manuſcripto codice Aronenſi rem omnem plane conficere voluerit. Nec tamen deſeruiſſe cauſam hanc Roſvveidam, ſed edidiſſe A. 1617 *Vindicias Kempenſes*, in quibus probare conatus fuerit, codicem Aronenſem neutiquam ex antiqua Benedictinorum bibliotheca fuiſſe, ſed Majolum Jeſuitam eum ex patris ſui domo ſecum attuliſſe. Quam ejus ſententiam Cajetanus, edita A. 1618 Pariſiis Apologia, iterum infirmare allaboraverit. Hinc inducias veluti factas narrat, uſque ad annum 1626. Tum enim Roſvveidam novam libri hujus curaffe editionem, addita diſſertatione, qua Thomæ Kempenſis cauſam iterum egerit: eamque editionem recudi feciſſe, poſt Roſvveidæ mortem, A. 1630 & 1634 Bollandum. Mox tamen Valgravius Benedictinum huic editioni aliam oppoſuiſſe Pariſiis A. 1638 impreſſam, additis notis apologeticis, in quibus trium codicum manuſcriptorum, & editionis Venetæ A. 1501 procuratæ, auctoritate Johanni Geſſenio Abbati Vercellenſi hunc factum aſſeruerit: licet in uno codicum manuſcriptorum, qui fuerit Cardinalis de Biſcia, auctor libri vocatus fuerit Johannes de Canabaco. Sed nec ita rem eum confeciſſe, quin Frontonem (Fronteau) oppoſuiſſe illi librum A. 1641 impreſſum, quo argumenta Valgravii diluere ſuſ-

ceperit. Eodem vero tempore Richelius Cardinalis volebat, ut porro Auctor narrat, ut regiis typis liber de Imitatione Christi excuderetur: ad eum itaque Gregorius Tarissius Superior Benedictinorum de Congregatione S. Mauri accedebat, rogabatque Cardinalem, ut librum sub nomine Johannis Gersenii exire permetteret, simulque ad quatuor codicum manuscriptorum, qui Romæ essent, nomenque Gersenii hujus præfixum haberent, provocabat. Richelius ne temere definire quicquam hac in lite videretur, a viris doctis codices illos inspicere voluit, ut num res ita se haberet, uti Tarissius narraverat, edoceret. Pluribus auctoritate Cardinalis Bagnii cura ista demandata fuit (ex mente quippe Auctoris hæc narramus) quos inter etiam fuit Gabriel Naudæus. Hic cum accuratius codices istos perlustrasset, tandemprehendit, nullum causæ Benedictinorum hinc afferri præsidium posse: nec etiam quatuor manuscripti codices, ut Tarissius asseveraverat, sed tres tantum Romæ asservabantur & quidem iidem quos Valgravius produxerat, quarto autem loco accedebat Venæta libri hujus editio eidem Valgravio laudata. Naudæus itaque cum hoc retulisset, instrumento solenni hoc ejus confirmare testimonium, quod antea visum illis fuerat, minus consultum duxerunt, quibus hoc negotium erat datum: ipse tamen ut rem omnem prehensisset, litteris a Vincenzio Galeotto more recepto confirmatis, perscripsit ad Puteanos fratres. Hæc dum Romæ agebantur, in Gallia Sirmondus auctoritate codicis manuscripti, qui in collegio Jesuitarum extabat, fultus librum istum antiquiorem esse, quam ut Thomam Kempensem agnoscere posset auctorem, contendebat: Dionysius contra Petavius, argumento ex styli ratione ducto, Thomæ hunc librum vindicabat, ceterisque difficultatibus jam abunde satisfacisse Rosvveidam arbitrabatur. Quæ sane doctorum virorum dissensiones effecerunt, ut Richelius, nullo addito auctoris nomine, librum imprimi juberet. Naudæi tamen auctoritas tanti non fuit Benedictinis, ut non Cajetanus Abbas in sententia persisteret, denuoque Apologiam pro Johanne Gersenio, cum nova libri editione, vulgaret, Romæ A. 1644 impressam. Sed Cajetanum rursus Simon Werlinus A. 1647 refutavit, sicut jam A. 1641 idem Valgravius refutaverat, licet liber contra Cajetanum scriptus demum A. 1649 prodiret. Eodem ten-

tempore Fronto dissertationem suam recudi fecit, testimoniumque Naudæi de codicibus MStis Romanis illi inferuit, & hoc ipse velut classicum cecinit, & ad prælium viros doctos denuo evocavit. Namque statim Robertus Quatremarius de Congregatione S. Mauri ad Frontonis Dissertationem respondit, atque Naudæum perfidiæ tum in examinandis, tum in tractandis codicibus istis MStis accusavit: in suspicionem namque eum adducere conatus est, ac si codices istos, dum ad perlustrandum illi concessi sunt, ipse depravasset. Huic accessit Franciscus Valgravius, qui eidem Frontonis Dissertationi responsionem opposuit, & eandem quoque contra Naudæum repetiit accusationem. Naudæus itaque gravissimi criminis exprobratione irritatus, non tantum armis, quibus pugnare eruditi consueverunt, depellere hanc calumniam consultum duxit, sed ad magistratum quoque rem detulit, ut petulantia suæ promeritas darent poenas, qui existimationi ejus æternum inuisse dedecus videbantur. Et hætenus vicit in hoc judicio Naudæus, ut adversarii ejus delere verba, quibus famam ejus laceraverant, juberentur, simulque prohiberetur sub nomine Johannis Gersenioi librum imprimere, permetteretur contra Thomæ Kempensis ei præfigere nomen. Interim Fronto tum Valgravio, tum Launoio (hujus enim de auctore hujus libri tractationem, qua pro Johanne Gersenio contra Thomam Kempensem sententiam pronunciaverat, recudi fecerat Valgravius) nonnulla reposuit. Naudæus autem editis variis tum Latino, tum Gallico idiomate libellis, causam suam acriter egit, præsertim in Cajetanum Abbatem calamum strinxit, in *causa*, ut vocat, *Kempensis correctione*, nec mitiorem se præbuit erga Launoium in *Velitatione Kempensi*. Paulo modestior eo fuit Thomas Carreus Anglus, qui eodem tempore pro Thoma a Kempis in arenam descendit, in libro cui titulum fecit: *Thomas a Kempis a se ipso restitutus*. Atque hunc sane inter doctissimos Thomæ defensores referendum esse Auctor censet. Ceterum Fronto quoque novis excogitatis rationibus iterum in scenam prodiit, nec defuit sibi Launoius, sed Frontoni librum opposuit: Vanquallius autem cum Marillacio congressus est, & quæ hic pro Johanne Gersenio dixerat, diluere conatus est. Sed Canonici tamen regulares victoriam ad sua transiisse castra non dubitabant, postquam publico decreto, ut antea diximus, sancitum esset, ut sub nomi-

nomine Thomæ de Kempis impostero liber iste imprimeretur; hinc *Triumphum Thomæ de Kempis* ediderunt auctore Denckio, itemque alium librum Gallico idiomate scriptum, titulumque præferentem: *La Contestation touchant l'Auteur de l'Imitation de J. C.* cui in dissertatione quadam Gallica Lannoius quædam reposuit. Benedictini interim, quos potuerunt, congefferunt codices manuscriptos, eosque supremo Præsidi Domino de Lamoignon obtulerunt, qui cum viros quosdam doctrina præstantes convocasset, iudicatum rursus fuit, hos codices nullum causæ Benedictinorum asserere præsidium. Accesserunt itaque iidem ad Franciscum Harlæum Archiepiscopum Parisiensem, eique duodecim codices manuscriptos obtulerunt: cumque itidem viros criticæ artis peritissimos, interque eos Valesium, Baluzium, Cotelarium, aliosque convocassent, hi præsentente Archiepiscopo rem omnem accuratius sub examen revocantes, tandem deprehenderunt, scripturam unius codicis a Naudæo ia dubium vocatam omnino genuinam esse. Factum id die 14 Augusti A. 1671, indeque Benedictini A. 1674 librum istum, præmissio nomine Johannis Gersenii, recudi fecerunt, simulque in lucem emissæ est Dissertatio Delfonii, qua causa Benedictinorum strenue defenditur. Accessit mox codex manuscriptus Slusianus Benedictinis ablatus, quem præstantissimi Critici hanc ob causam die 23 Augusti A. 1674 congregati pro genuino & satis antiquo, ut res ex eo confici posset, habuerunt. Canonici contra Regulares non tantum dissertationi Delfonii A. 1677 responsionem opposuerunt, seu Vindicias Kempenses a Testelleto conscriptas, & mox per aliquot observationes refutatas, sed congestis variis codicibus manuscriptis, Criticorum itidem hanc ob causam die 4 Martii A. 1681 congregatorum solenni testimonio, illorum auctoritatem vimque probandi confirmari curarunt, ne hæc in parte inferiores Benedictinis viderentur. Tandem vero Johannes Mabillonius & P. Michael ex itinere Italico reduces, aliquot libri hujus codices manuscriptos secum attulerunt, eosque Criticorum celeberrimorum, ad hanc causam disputandam congregatorum, iudicio submisserunt, qui codicem Aro-nensem, quem ex Italia apportaverant, non inferiorem annis trecentis, præterea duos alios tantæ antiquitatis iudicarunt, ut res ex illis confici posset: factumque id die 28 Julii A. 1687. Hæc itaque
libr.

libri hujus fata postquam Auctor recensuit, ad rem ipsam se confert, & primo quidem rationes enarrat, quibus probari possit, auctorem libri hujus non esse Bernhardum: tum codices manuscriptos, qui nomen Thomæ de Kempis præfixum habent, sub examen revocat, editionesque eidem auctori hunc librum vendicantes recenset, nec prætermittit testimonia auctorum Thomæ a Kempis faventium, iisque & rationes, quibus idem evinci possit, addit; porro in medium producit rationes, quibus contra Thomam a Kempis pugnatur, & eas quoque accuratius sibi considerandas sumit; tum vero producit codices manuscriptos & editiones, pro Johanne Gersone Cancellario Academiæ Parisiensis militantes, iisque rationes, quibus idem probari possit, subjungit; nec tamen rursus reticet rationes, quæ contra Gersonem proferri possint: atque his ita ordine enarratis, ad Johannem Gessenium seu Gersenum Abbatem accedit, & num Abbas aliquis Vercellensis hujus nominis unquam vixerit, aut num forte cum Johanne Gersone a nonnullis fuerit commutatus, disquirit. Suam tandem hac de lite sententiam hunc in modum exponit: primo certum putat & exploratum, auctorem hujus libri nec Bernhardum esse, nec Ludolphum Saxonem, cujus nomen in codice quodam manuscripto legatur: deinde nullum extare argumentum, quo plane evincatur, Thomam a Kempis ejus esse auctorem; antiquissimum enim codicem manuscriptum, qui ei favore videatur, de anno 1441, Thomæ quidem præferre nomen, sed non auctorem, verum qui librum descripsit, eodem designari; reliquos codices aut editiones nihil probare, cum iis antiquiores, aut saltem æque antiqui sint, qui Gersoni aut Gersenio favent: ex stili conformitate nihil quoque colligi posse, cum hæc sola ad librum auctori vindicandum non sufficiat, nec in omnibus hic deprehendatur, incertum quoque sit, quinam ex reliquis viri hujus libris cum auctorem agnoscant. Præterea valde sibi verosimile videri asserit, librum hunc Thomæ de Kempis esse antiquiorem; id quod ex codicibus, qui A. 1433, 1434, 1436, 1437 scripti sint, demonstrat. Quin vivente adhuc Thomæ de Kempis, librum hunc Bernardi quandoque aut Gersonis aut Gessenii nomen præfixum habuisse, itidem ex manuscriptis codicibus ac editionibus nonnullis comprobatur. Certum insuper esse dicit, antiquissimos codices aut

nullum

nullum nomen præfixum habere, aut nomen Gersonis præferre. Et Johanni quidem Gersoni non tantum multos codices favere, sed in Francia quoque & Italia per duo integra secula, decimum quintum & decimum sextum, omnium consensu eum pro libri hujus auctore fuisse habitum: sed obstare ei primo diversitatem stili, tum quod Monachus non fuerit, qualem tamen auctorem libri fuisse constat. Sed illos quoque nullo fundamento niti, qui Gersenium aut Gessenium pro Abbate Vercellensi Ordinis Benedictini venditent, cum in codice Aronensi tantum Abbas vocetur, in ceteris autem codicibus nunquam ne Abbatis quidem nomen compareat: denique non posse defini autumat, num in codicibus manuscriptis nomina Gessen, Gessen, Gersen, Academiz forte Parisiensis Cancellarium Gersonem, aut alium quendam, & præsertim Abbatem dictum designent. Atque ex his omnibus concludit, post tot disceptationes, incertum adhuc manere, quis sit libri hujus auctor.

*SAMUELIS SCHELGVIGII, S. THEOL. D. & PROF.
P. Athenai Gedanensis Rectoris, & ad SS. Trinit. ibidem
Pastoris,*

QUAKERISMUS CONFUTATUS.

Francof. & Lipsiæ apud J. A. Plener, 1699. in 4. Alphab. 3. pl. 7.

QUod in votis habuimus, Celeberrimum Autorem præstitisse, atque Examen Quakerismi ad finem feliciter perduxisse, gaudemus. Et enim in hac, quam jam exhibemus, Quakerismi parte posteriori, residuos fidei articulos de Electione, Vocatione, Regeneratione, Justificatione, Pœnitentia, Unione Mystica, Sanctificatione, Cultu Dei, aliisque Bonis Operibus; item de Lege, Evangelio, Sacramentis in genere, ac in specie Baptismo & Eucharistia; nec non de Ecclesia, Hierarchiisque Ecclesiasticâ, Politicâ & Oeconomica, denique de Novissimis, eadem methodo, qua priorem, anno 1697 mense Januario p. 17. sqq. nobis recensitam, solide pertractavit. Et cum in priori recensione, quæ Autor maxime Reverendus de Lumine Quakerorum luculenter tradiderat, speciminis loco adduxerimus: pensum illud persequi, atque impræsentî hypothèses, quas de eodem Lumine circa plerosque articulos in hac altera parte pertractatos fovent, excerptæ ac

ac in medium producere placet, ut porro appareat, apud Quakeros Lumen internum utramq; paginam facere, & in illud omnia fere religionis capita resolvi. Electionem juxta obedientiam Lumini interno actualiter præstitam, reprobationem autem juxta obedientiam Lumini eidem actualiter negatam fieri perhibent, & ad hanc obedientiam vel inobedientiam eos respicere jubent, qui utrum electi vel reprobati sint, scire cupiunt. Vocationem gratiosam quoque per Lumen suum fieri contendunt, & inter eos, notante Autore, Barclaius vocem vocationis illibenter usurpat, ejusque in locum visitationis nomen substituit, cum vocatio, juxta communem vocabuli usum, externæ invitationi, quæ per vocem fit, denotandæ magis idonea reputari possit, quam internæ, in qua unice Quakeri acquiescunt. Regenerandi facultatem verbo externo non minus quam baptismo aquæ denegant, ac Lumini interno acceptam referunt. Conversionem etiam sine omnibus mediis externis, per solum Lumen internum peragi, idemque cuivis homini etiam non converso inesse docent. Homines a Deo per unicum duntaxat & quidem internum medium, Lumen scilicet, justificari, idemque fidei ipsius principium asserunt, imo nonnulli quoque pro ipso fidei objecto venditant. Veram pœnitentiam in eo consistere opinantur, quod vox Filii Dei, per quam Luminis sui impulsus intelligunt, auditur, eidemque obedientia præstatur. In Unione Mystica juxta illos Lumen se habet, ut alterum subjectum unitorum, ac medium unitio- nis est fides in Lumen. Sanctificationem docent obtingere, quando quis Lumen adsumsit, seque ad illius ductum convertit. Evangelium in externum & internum dispescunt, illudque improprie ita vocari, nec spirituales effectus producere; hoc vero Lumen sive Christum internum esse, idemque omnibus etiam illis, qui nihil de Christo norunt, innotescere tradunt. Participationem corporis & sanguinis Christi eucharisticam in introversione ad Lumen consistere dicunt. Ad Ecclesiam Catholicam Judæos, Turcas & Gentiles, modo Lumine suo collustrentur, pertinere, ac perinde in quavis religione salvari posse homines, nec quenquam ob religionis diversitatem damnandum esse judicant. Anti-Christum in unoquoque, qui Lumen Quakerianum non pro unico fidei principio agnoscit, sedem fixisse, arbitrantur. Magistratui, quoad usque Lumen seu Spiritus

Spiritus eorum permittit, obsequendum esse docent, inobedientiamque prætextu conscientiæ Spiritui illi obsequentis palliant & excusant. Quibus ut & cæteris falsis Quakerorum hypothefibus Max. Rev. Autor non modo orthodoxas antitheses opposuit, easque solidis rationibus corroboravit, sed & objectiones magna *anxi-
sità* resolvit.

REGIÆ SCIENTIARUM ACADEMIÆ
HISTORIA,

IN QUÀ PRÆTER IPSIUS ACADEMIÆ ORIGI-
nem, & progressus, variasque dissertationes, & observationes per 30
annos factas, quam plurima experimenta & inventa cum Physica, tum
Mathematica in certum ordinem digeruntur. Auctore JO AN-
NE BAPTISTA DU HAMEL, ejusdem Aca-
demia Socio, & Exsecretario.

Parisiis apud Stephanum Michallet, 1698, 4.
Constat 2 Alph. 7 Plag.

Quattuor in libros egregium hoc opus, quod quidem paulo serius ad
nos pervenit, distribuitur. In primo quæ acta sunt in Illustrissima
Academia, ab exitu anni 1666 ad initium usque anni 1675, continentur;
secundus ad annum usque 1684; tertius ad annum 1692 excurrit; po-
stremus in anno 1696 definit.

Primus hujus historiæ liber sectiones undecim, quæ in varia
capita penes rerum varietatem, & temporum seriem distribuuntur,
continet. In sectione prima Academiæ Scientiarum institutio, quæq;
exeunte anno 1666 gesta sunt, continentur; ubi quæ Regem Christia-
nissimum moverint rationes, ut hunc Eruditorum costum aggre-
garet, qui fuerint primi hujus Academiæ Socii, quæ prima illius ex-
ordia, docetur. In sectione proxima de Physicis laboribus anno 1667
susceptis agitur. Illud in primis Academiæ propositum fuit in rebus
Physicis, ut quæ ad corporis humani cognitionem, plantarum, &
animalium historiam, in iis quæ Chymicas analyses spectant, po-
tissimum elaboraret, sic tamen ut, quæ Physicæ generali lucem ali-
quam afferre possunt, non omitteret. Nec ea tantum quæ rara sunt
& insolita, sed ea maxime quæ sunt ante oculos posita, ut calorem,
frigus,

Eclipsis Lunaribus, quæ die 26 Maii anno 1668 contigit, magna cura fuit observata; illius diameter apparens definita. De longitudinum scientia tum actum fuit, arcani cujusdam propositi occasione. Cumque hoc anno 1668 D. Cassinus adhuc Bononiæ agens invitasset Astronomos ad observationes eclipsis Jovis satellitum faciendas, complures sunt in Bibliotheca regia observatæ, tumque primum in Gallia magna spes affulsit, fore ut ope ephemeridum, quas in hanc rem texerat D. Cassinus, longitudinum differentiarum accuratiores, quam antea haberentur.

De Hydrostaticis quoque anno eodem 1668, de motu & pressione aquæ profluentis, agi coeptum est. Multa in hanc rem facta sunt experimenta, Castelli & Torricelli enunciata variis experimentis subjecta; aliud quoque experimentum factum est & discussum de follibus, qui ex aquæ lapsu multum venti emittunt; de vi motrice aquæ & aeris disputatum fuit; variæ machinæ a D. D. Hugenio, Mariotte, & Cassini anno 1669 propositæ, & factæ, quibus vis motrix aeris exponitur. Quæ comoda & utilitates hinc colligi possint, expositum. Algebraica quoque & Geometrica problemata sunt proposita, & inter posthuma Academicorum opuscula paucis abhinc annis sunt publicata.

Sectio quarta quædam anno 1669 acta complectitur, Astronomica imprimis. Tum D. Cassinus, qui ex Italia in Galliam recens advenerat, Geometricam & directam Apogæa, Excentricitates & Anomalias inveniendi rationem, quod est præcipuum Astronomiæ fundamentum, proposuit.

Sectione quinta de rebus Physicis per biennium agitatis fufe disseritur. Primum varia in machina pneumatica facta sunt experimenta, quæ primo hujusdem sectionis capite recensentur, inter quæ insigne illud fuit de plantarum vegetatione. De aquæ marinæ falsugine exuenda, arcanum a viro erudito propositum, examini subjectum fuit. De analysi plantarum universim disceptatum; postea de succi nutritii in plantis circuitu copiose fuit disputatum. Utrunque rationes propositæ. Postea ventum est ad historiam animalium: Erinaceus dissectus; Accipenseris descriptio in Academia Cadomensi facta, & ab Illustrissimo Huetio missa, in commentarios relata fuit; circa quædam insecta observationes suas proposuit D. Frencle.

nicle. De structura oculorum, & præcipuo visionis organo inter D. Pecquet & D. Mariotte variis utrinque scriptis disceptatum, quæ omnia in hac sectione proferuntur.

In proxima, quæ sequitur, sectione quam plurima circa liquorum concretionem experimenta facta narrantur, & in causas coagulationis inquisitum. Consimili ratione de rerum gravium descensu, & causis illius motus, inter D. D. Hugenum & Robervalium disputatum; utriusque rationes, & experimenta in eam rem facta, expenduntur.

Sectio septima quasdam exercitationes Physicas circa naturalem historiam complectitur; de analysi plantarum universim; unde aquarum, quæ plerisque plantis est uberior, aciditas profluit; qua ratione pondus earum dignosci possit; quibus indicibus partium tenuitas, aut subtilitas explorata habeatur. Varia circa vim frigoris facta experimenta proponuntur; simul congelationis causa & modus.

Proxima quæ sequitur sectione observationes Astronomicæ annis 1670, 71, & 72 peractæ, variæ itidem demonstrationes mechanicæ perstringuntur; sed illud imprimis exponitur, qua ratione terræ accurata dimensio facta fuerit.

Sic sectione nona de Regii Observatorii structura & usu, de observationibus in Dania anno 1671 factis, de utriusque meridiani Parisiensis & Uraniburgensis differentia, de poli altitudine Uraniburgi sumpta, & de aliis pluribus circa Martem factis observationibus; de illius parallaxi, de macula Solari reducæ, de refractionibus, ac de observationibus in America factis copiose differitur. Utriusque solstitii locus, & tropicorum distantia ex observationibus Cayennæ peractis sunt definita: Solis eclipsis die 22 Augusti anno 1672 Lutetiæ & Cayennæ visa fuit. Utrumque æquinoctium, autumnale nimirum anni 1672, & vernum 1673, Cayennæ a D. Richer fuit accurate observatum, atque hinc, quantum temporis in signis Australibus Sol commoretur, conclusum fuit. Pendulorum, quæ intra minutum secundum excursions suas peragunt, longitudo in ea America regione est brevior una linea cum quadrante, quam Lutetiæ: adeo ut horologium Parisiis exquisite elaboratum, & in Cayennam translatum, singulis diebus tardius duobus minutis moveretur.

Anno

Anno 1671 mense Octobri satelles Saturni, qui inventione secundus, sed ordine quintus dici debet, a D. Cassino fuit detectus.

Sectione decima physicas exercitationes complectitur. Prodrromus plantarum a D. Dodart tum fuit elaboratus, in cujus præfatione de stirpium viribus, de earum analysi summam differtur.

Sectionio undecima historia anatomica animalium, quæ annis potissimum 1672 & 73 dissecta sunt, continetur: eaque sic suscepta est, ut partes interiores non minus quam exteriores oculis & animo subjiciantur. Leonis, Leæne, Chameleontis, Cameli, Ursi, Capræ Lybicæ, & aliorum animalium; Avium quoque, ut Corvi marini, Gallinæ Africanæ, trium Aquilarum, Avis tardæ, Struthionis, alterius Indicæ Struthioni consimilis, Testudinis demum historia anatomica in hac sectione satis dilucide explicatur. Atque hæc de libri primi summario.

Liber secundus in undecim quoque sectiones dividitur. Prima res Anatomicas, & Chymicas anno 1675 discussas complectitur. D. Perrault dissertationem de motu peristaltico, quæ postea publicata est, tum temporis elaboravit. Monstri cujusdam fit mentio, quod Toloni in Provincia natum est die 21 Augusti; id duplici capite, 4 brachiis, totidem cruribus, trunco unico, corde duplici, uno hepate, unico ventriculo instructum erat.

Inter experimenta Physica illud est memorabile a D. Bourdelin factum circa caput mortuum, quod ex oleo diversarum stirpium sexies & vigesies extillato supererat, novæ semper aquæ communis additione; ex 10 olei unciis duæ tantum cum semisse olei purioris factæ sunt residuæ; aqua toties destillata solutionem sublimati præ sale volatili præcipitem dedit. Non stirpium modo, sed & terrarum analysi facta, quæ erant fertiles liquorem præbuerunt sulphureum, qui cum spiritu salis multum effervescebat. Multa quoque facta sunt experimenta Physica speculi ustorii ope: lateres, testæ, ardesiæ, cuprum, brevi temporis spatio in vitrum sunt conversa, uti & lapis hæmatites, vena plumbi, creta Vesuntiana, terræ damnatæ in pulverem antea redactæ. Nonnulla demum experimenta circa liquorum mitionem facta.

Sectione secunda observationes Astronomicæ iisdem annis 1675 & 76 peractæ recensentur. D. Cassinus hypotheses suas circa motum

tum librationis Lunæ proposuit; Solis & Lunæ eclipses, variæ Satellitum configurationes explicatæ. Porro de luminis propagatione, de libellæ usu & fabrica actum fuit; varia Geometriæ & Mechanices problemata proposita sunt & soluta; ac demum opus jussu Regis de machinatrice scientia susceptum, de quo fuse cap. secundo hujus sectionis; varia machinarum genera itidem proposita, quæ cap. tertio perstringuntur. Chymica & Physica experimenta, die 22 Martii anni 1677 coram Serenissimo Franciæ Delphino facta, sectione tertia referuntur. Alia quam plurima eodem in loco habes explicata. Tractatus de auditus organo tum fuit a D. Du Verney elaboratus. Physicæ observationes circa pendulorum longitudinem, æstum maris reciprocum, circa ventos & aliæ complures a D. Richer Cayennæ factæ recensentur.

Observationes Astronomicæ de Cometa, qui anno 1677 mense Aprili se videndum præbuit, cujus motum diligenter persecutus est D. Cassini, sectione quarta continentur. De Mercurio itidem in Sole viso die 5 Novembris anno 1677, actum. Refractionum fundamentum discussum. Mechanica item complura, ac projectionum doctrina explicata; machina parieti Observatorii aptata fuit, cujus ope Galilæi & Torricelli circa projectionum directiones theoria, coram Serenissimo Franciæ Delphino experientia ipsa fuit confirmata; multæ machinæ propositæ tum ab externis, tum ab Academicis; variæ librationes factæ, quo exploratum haberetur, an aqua e Ligeri Versalias usque deduci posset.

Experimenta Physica & Chymica, anno 1678 facta, sectione quinta recensentur. Hactenus 450 stirpium analyses peractæ; observationes circa insensibilem perspirationem a D. Dodart factæ memorantur; de mellis origine dissertatio a D. Du Verney proposita; multa ab eo circa sensuum organa sunt animadversa. Quæ D. Dodart in duobus pueris hydrocephalis observavit, sunt annotata, in quibus ventriculi cerebri aqua limpida trium librarum pondere oppleti erant.

Mathematica sectio sexta complectitur. Insignis fuit eclipsis Saturni, corporis Lunarum interposito; Pleiadum configuratio a D. de la Hire delineata; maculæ in Sole visæ & motus earum definitus; nonnulla quoque speculatione digna circa satellitum Jovis e-

P

clipses

eclipses sunt observata; maculæ in iis deprehensæ, ex quibus satel-
lites circa se verti conclusum. Nonnullæ & D. D. Cassini & Roemer
machinæ sunt excogitatæ; ille planisphærium exstruendum curavit,
hic machinam, in qua Saturnus cum annulo suo & satellitibus, & ali-
am in qua Jovis satellitum configurationes variæ exhibentur. D.
de la Hire viam expeditam invenit iis delineandis, quæ in cœlo per
telescopium contuemur, idque ope speculi metallici, & plani; idem
plurimas sectionum conicarum affectiones demonstravit. Multa de
aquis fontium salientibus D. Mariotte exposuit.

Sectio septima, quæ de recenti invento phosphori sicci &
liquidi facta sunt experimenta, quæque novi microscopii ope
sunt deprehensa, nonnullas plantarum rariorum analyses, experi-
menta speculi ustorii ope facta, nonnulla quoque circa magnetem
tentata, quorundam animalium, ut pantheræ, tigridis, avis quæ
platea dicitur, descriptionem delibat.

In sectione octava fit mentio eclipsis Jovis, Lunæ interpo-
siti, quæ die 5 Junii anni 1679 contigit. Variæ satellitum eclipses
a D. Cassini observatæ cum iis quæ a D. D. Picard & de la Hire,
qui tum in partibus Galliæ occidentalibus versabantur, sunt colla-
tæ, e quibus locorum longitudes eruuntur longe accuratiores,
quam ex ipsæ, quæ in tabulis Geographicis designantur. Multa de
utilitate earum observationum eo loco adnotantur, uti de maculis
& zonis Jovis, de insigni macula, quæ die 20 Maji anni 1680 visa
est: motus illius figura lineari exprimitur. Novi cycli tum So-
lares tum Lunares a D. Cassini excogitati. Die 27 Augusti D.
Roemer machinam suam planetariam exhibuit, quæ perpetuarum
ephemeridum loco esse possit; eodem die alterius machinæ, quam
dimetiendis Lunæ motibus animo conceperat, formam proposuit,
quæ brevi post tempore ab egregio artifice D. Thuret fuit absoluta.
Ante aliquod tempus D. de la Hire machinam excogitaverat ad e-
clipses inveniendas. Multa is theoremata circa sectiones conicas
demonstravit. D. Cassini novam excogitavit numerorum progres-
sionem, cujus sunt insignes quædam proprietates. Mittimus varia de
Dioptrica, libellandi arte, de horologii portatilis perfectione pro-
posita & effecta anno 1681. Elephas Versalius dissectus a D. Du Ver-
ney; singulæ partium figuræ a D. de la Hire sunt delineatæ; quæ
in

in hujus belluæ dissectione sunt observata, in proboscide imprimis, Sectione nona exponuntur.

Exeunte hoc anno parvus crocodilus Versaliis dissectus fuit, cujus etiam partes D. de la Hire delineavit. De salfugine aquæ marinæ detrahenda actum fuit; machina D. Papin, emolliendis ossibus & elixandis carnibus destinata, tum fuit proposita.

Die 5 Decembris Ludovicus Magnus Academiam præsentia sua cohonestavit; quæ tum acta fuerint, eo loco paucis enarrantur.

Anno 1680 exeunte, insignis in cælo visus est Cometa, de quo tractatum conscripsit D. Cassinus, qui observationes suas cum iis; quas accepit e tota pene Europa, contulit. Complures aliæ factæ sunt observationes, circa Venerem imprimis, quæ ineunte mense Junio eundem cum Sole parallelum pertransiit; utrumque æquinoctium, autumnale & vernum fuit definitum. Circa res Geographicas præcipuus labor incubuit, ac primum de charta Galliæ instauranda actum fuit.

Quæ gesta sunt anno 1682, cum in Physicis, tum in Mathematicis, sectio decima complectitur. Ciconia, avis vulgo dicta *Casuel*, psittacus *Aras* dictus, & aliæ aves Versaliis allatæ dissectæ sunt. Illud experiri placuit, quantum salis volatilis sit adhibendum, ut una cum spiritu salis tumultuetur. Tractatum suum de coloribus tum absolvit D. Mariotte, & legit in conventu Academicorum, qui postea typis mandatus est. Occasione Lunaris eclipseos, quæ die 21 Februarii accidit, D. Cassinus dissertationem de Lunæ defectione conscripsit, in qua præter cætera causas affert, cur umbra Telluris tum radiis Solaribus nonnihil illustretur, idque ex radiis in Telluris atmosphæra proficisci demonstrat. Die 21 Maii Ludovicus Magnus Observatorium invisit, instrumenta Astronomica, & universæ terræ planisphærium, cujus diameter est 27 pedum, in tabulato turris occidentalis summa cura delineatum, icones Lunæ a D. Cassini opera quam diligentissime delineatas, uti & piscium figuras a D. de la Hire expressas est contemplatus. Tum temporis D. Du Glos in insulam S. Thomæ sub lineâ æquinoctiali profectus est. Exeunte Augusto Cometa apparuit sub Urfa constellatione: observationes factæ in Gorra insula a D. D. du Glos, Deshayes & Varin missæ sunt ad Academiam.

Ex observationibus a D. D. Picard & de la Hire factis circa utriusque maris littora, locorum insignium, quæ ad Oceanum sita sunt, tum latitudines, tum longitudes sunt constitutæ. D. de la Hire in Provinciam profectus, maris Mediterranei præcipuas urbes invisit, & earum positiones perfectas habuit, ex quibus & aliis, quæ anno insequenti summa diligentia sunt peractæ, charta Galliarum multo accuratior, quam quæ hæctenus prodierunt, concinari potest.

Illud ex longa observationum serie conclusum fuit, locorum longitudes multo iis arctiores esse, quæ in tabulis Geographicis sunt designatæ. Unde si eadem ratione, quæ in Gallia fuit usurpata, aliarum regionum longitudes, seu differentiarum Meridianorum contrahantur, non multum a vero aberrabimus; cujus rei periculum factum est in magno Observatorii planisphærio.

Tractatum de Gnomonica hoc vertente anno legit D. de la Hire, quem brevi post tempore in lucem emisit; circa Hydrostaticam D. Mariotte quædam fecit experimenta, quæ hoc in loco perstringuntur.

Observationes Astronomicæ anno 1683 factæ postrema sectione memorantur. Cum D. Facio de Duilliers quædam in globo Saturni observasset, quæ a D. Cassino ante aliquot annos visa fuerant, de his inter se contulerunt, atque ex iis, Saturnum circa suum axem verti, conclusum fuit; novum quoque phænomeni genus in cælo deprehendit D. Cassinus die 18 Martii, lumen videlicet quoddam oblique secundum Zodiacum porrectum. D. de la Hire stellæ majoris canis meridianam altitudinem qualibet hora diei & noctis, etiam in ipsa meridie cepit, quod ante factum non fuerat, idque permagni usus esse potest. Die 3 Aprilis D. Cassini proposuit methodum inveniendi Meridianorum differentias in observationibus satellitum Jovis, etiamsi eadem observatio in altero locorum facta non fuerit. Exemplum hujus methodi cap. V hujus sectionis allatum reperies.

Qua ratione linea Meridiana ab Oceano ad mare usque Mediterraneum produci possit, D. Cassinus peculiari dissertatione exposuit. In duas partes divisi sunt, qui huic operi perficiendo fuerunt destinati. D. Cassinus lineam Meridianam ad S. Salvatoris, in Borbonio tractu
pro-

promovit, hoc est, ad 140000 hexapedas. D. de la Hire ab oppidis Mondiderio, & Surdonio usq; ad Cassellum montem progressus est, Sed mors inopina Illustriss. Colberti hoc opus magna ex parte proventum abruptit.

Libri tertii sectio prima ab experimentis Physicis & Chymicis anno 1684 susceptis initium ducit. De salugine aquæ marinæ actum fuit; variæ sunt stirpium factæ analyses, præmissa earum maceratione; experimenta quoque nova circa liquorum coagulationem, & effervescentiam, a D. Borel tentata fuerunt; liquor ex hydropico per paracentesim eductus, a peritissimo Chirurgo fratre D. du Verney sale volatili foetus inventus est; sanguinis humani analysis facta; nonnulla circa glaciem iterata sunt experimenta.

Nonnulla animalia Versaliis asportata dissecta sunt, & descripta, ut felis odorata, vulgo *civette*, simia, hystrix, leæna; pellis ranæ structura singularis a D. Mery exposita. Hoc anno duo satellites Saturni, qui ordine sunt primi, a D. Cassini sunt deprehensi, & eorum motus ab eo definiti. Systema Saturni & satellitum ejus absolutum Regi invictissimo obtulit; de parallaxi Martis, & de macula tum in Sole visa dissertationem conscripsit. Intra 15 dies duæ eclipses, una Solis, Lunæ altera sunt observatæ, atque occasione Solaris eclipsis D. Cassini de prædictione earum eclipsionum dissertationem elucubravit. Ineunte hoc anno D. D. Sedileau & Chazelle observationes cum D. Cassino factas, & calculos a se initos in producenda linea Meridiana ab Observatorio versus Austrum, in ordinem digesserunt. D. de la Hire inchoatam Galliæ tabulam exhibuit, in qua præcipui portus sic notantur, ut differentiarum inter eorum situs, ac eos qui a Geographis in tabulis designantur, statim conspiciantur.

Anno 1685 P. Fontenay cum tribus aliis Societatis suæ Patribus in orientales plagas profecturi, in Academiam venit: de iis quæ ad Astronomiæ & Physicæ amplificationem faciunt, cum Academicis collocuti sunt; de mutua cum Academia ineunda ratione & societate jam ante convenerant.

Sectione 2 inter multa experimenta Physica, multa de rebus Dioptricis, illud præter cætera insigne est, quo vitra telescpii in res objectas, seu in celo, seu in terra positas diriguntur, idque citra

tuborum, aut machinarum apparatus. Ea ratione D. Cassini duos satellites Saturno proximos deprehenderat, usus vitro obiectivo 100 pedum, quod nullo erat tubo instructum. Medium eclipsis Lunaribus, quæ die 21 Januarii anni 1684 Lutetiæ fuit observata hora 10, 57, eodem die Goæ visum est hora 15, 43 min. 30. sec. Cum futura esset eclipsis Lunæ die 10 Decembris anno 1685, ac magni interesset, si per tempus liceret, eam diligenter observari, quod tum Apogæo Luna futura esset proxima, ubi nulla pene est æquatio, hujus rei Astronomos admonuit D. Cassini. Machinæ complures sunt propositæ.

Sectione tertia multa, quæ ad historiam naturæ spectant, anno 1686 sunt proposita, illud inprimis, quod quinta aut sexta ab urbe Vesuntione leuca naturalis quædam est velut glaciæ repositæ officina, de qua capite 1 hujus sectionis paulo uberius; multæ quoque factæ sunt stirpium & fructuum analyses, qualis fuit fabæ illius nunc pervagatæ, quæ Café vulgo dicitur. Quædam circa ventos observavit D. de la Hire speculatione digna. In disseccandis animalibus nonnulla sunt observata a D. du Verney, quæ breviter attinguntur. In grue Africana trachæam animadvertit in tres diductam anfractus, & fere instar tubæ bellicæ convolutam. D. Thevenot lacertum viridem exhibuit, cujus cauda resecta, quasi renasci visa est; lupum cervarium asportandum curavit D. Mery; liquor injectus in intestina portæ ramos pervasit. Dissertationem de quinque satellitibus Saturni D. Cassinus hoc anno 1686 publici juris fecit. Insignis inter alias ea fuit observatio, qua Jovis & satellitum ejus Lunæ interjectu visa est defectio. Exeunte Februario conjunctio Martis & Jovis a Patre le Comte, qui tum in Siamensi regno degebat, ut & ab aliis suæ Societatis viris fuit observata. Maculæ in Sole visæ die 4. Maii motum D. Cassinus cum aliis maculis a se & Scheinero visis contulit.

Hic annus novarum machinarum proventu ferax fuit, quas partim Academici, partim exteri excogitarunt, atque earum typi magna ex parte in Observatorio sunt repositi.

Sectione quarta anni 1687 acta perstringuntur, primum stirpium quarundam analyses, ut crudi Cacao; nova lapides Bononienses calcinandi ratio; varia in machina pneumatica facta experimen-

rimenta; nonnullæ quoque Astronomicæ & Physicæ observationes a P. Fontenay ad Academiam Siamō missæ.

Acta anno 1688 quinta sectio complectitur; primum analyfes rerum ex quibus materia medica magna ex parte constat, gummi, resinarum, bituminum; nonnulla circa salium acidorum & Alkali mitionem, ut de urinæ analysi taceam. Varia quoque animalia sunt dissecta; in singulis, quæ spectanda magis erant, non omissa, ut in ave tarda, cercopitheco, grypho, sultana, camelo. Fontes nonnulli in Gallia spectabiles, terræ motus, qui eo anno Smirnam concussit, historia, & alia non contemnenda cursim referuntur.

De die Paschatis dissertationem legit D. Cassini, qui induciarum tempore profectus in partes Gallicæ Boreales, ibi urbium aliquot positiones observavit.

Sectiones sexta & septima acta annorum 1689 & 1690 complectuntur. Observationes circa nivem & glaciem, nec non circa ferri congelati contractionem factæ; novum & rarum in aere phænomenon, quod Heilbronæ ad Necrum visum est, alia itidem Physica phænomena referuntur. Multa animalium cadavera sunt dissecta; nonnulla circa dentium formationem animadversa; a D. du Verney muscoli avium respirationi destinati sunt expositi; vesicæ structura diligentius fuit examinata. In publica domo cadaver militis annos 72 nati aperuit D. Mery, in quo partes omnes thorace & abdomine contentæ, locis suis emotæ visæ sunt, adeo ut quæ in dextro latere extare debuerant, in sinistro invenirentur.

Anno 1690 D. Varignon systema suum de gravitate & descensu corporum gravium exposuit, quod postea publici juris fecit. Circa plantarum nutritionem nonnulla fecit experimenta D. de la Hire; D. Mery cystim felleam leonis exsiccata protulit, in qua septem erant veluti sepimenta, suo quæque foramine pertusa.

Die 23 Augusti anni 1690 Rex Magnæ Britannicæ, principibus Angliæ viris comitatus, in Observatorium venit. Quæ in eo continentur instrumenta & machinas est contemplatus; quæ tum acta fuerint, fuse in septima sectione habes explicata.

Physicæ observationes a P. P. Societatis in Indiis Orientalibus factæ octava sectione perstringuntur. Quantum aquæ Lutetiæ quotannis decidat, indagatum. Hinc de fontium origine & fluminum lapsu variæ conjecturæ.

Anno

Anno 1691 frustra rubiginis ferreæ Carnuti in cujusdam turris ruina reperta, & in magnetem versa, ad Academiam missa sunt. Res Anatomicæ eodem anno complures discussæ; structuram oculi in struthione, trochleæ & funiculi, quæ velo subducendo ante corneam inserviunt, artificium expendit D. du Verney; multa D. Mery circa tres ventriculos cordis testudinis maximæ animadvertit.

Variæ mutationes in Jove hoc anno & superiori contigerunt, novæ maculæ & fasciæ. Ante annum 1690 novæ maculæ in Jove non visæ fuerant. Observationes Astronomicæ in plagis Orientalibus factæ a P. P. Societatis missæ ad Academiam, multa complectuntur ad Geographiæ justam rationem & navigationem utilia. Circa æram Siamensium & eorum calendarium quædam sunt a D. Cassino explicata. Nonnulla circa Veneris conjunctionem cum Sole D. de la Hire, & D. Cassinus circa Jovis cum Sole copulam observarunt. D. Varignon quædam problemata mechanica & hydrostatica proposuit & solvit, quæ eo loco enunciantur.

Postremus hujus Historiæ liber ab anno 1692 ad annum usque 1697 excurrit. Sectione prima Anatomicæ observationes in hystrice, in structura pelicani, ac præsertim in illius pelle, in plumarum radicibus, multa circa viperarum anatomen observata. Complura circa viperarum morsus facta sunt experimenta, si forte hinc liqueret, in quo positum sit viperæ venenum. Circa phosphorum quædam experimenta fecit, ac illius præparationem dilucide exposuit D. Homberg & varia illius phænomena. Idem circa plantarum analyses multa animadvertit non contemnenda.

Acta publica hujus anni, quæ in coelo sint phænomena, exponunt. Unius e satellitibus Saturni cum stella fixa conjunctio fuit a D. Cassino observata. Perraro planetarum cum fixis conjunctiones contingunt, adeo ut vix quatuor aut quinque ab Astronomiæ exordio ad hujus seculi initium numerentur. Die 12 Martii D. de la Hire transitum Lunæ per aliquot Pleiadum stellas observavit. Sic 29 Maii Veneris eclipsis hora tertia a meridie a D. Cassino conspecta. Transitus Martis per nebulosam Cancri die 23 Maii visus est. Novæ Algebræ regulæ a D. Rolle sunt propositæ, quæ mensis Januarii Actis continentur, ut & varia problemata Geometrica a D. Varignon proposita, Motuum regulæ, quæ a Galilæo, & aliis fuerunt

fuerunt explicatae, nova methodo & universalissima sunt demonstratae.

Quae gesta sunt in Academia anno 1693, majori ex parte collata sunt in Acta publica illius anni. Occurrit primo insigne perihelium 18 Januarii a D. Cassino observatum, cuius rationem ipse indagavit; ejus occasione phaenomenon experiri voluit D. de la Hire, an aquae, quam glaciei major sit refractio, & rem ita esse comperit. Quaesita quoque est ratio, cur sola aqua praeter frigore dilatetur; in quam rem quaedam a D. Homberg in sua machina pneumatica facta sunt experimenta. De origine fontium iterum actum fuit, nec non de vegetatione plantarum, ac quaedam de portentosa mutatione Fraxinellae a D. Marchand annotata & descripta; nonnulla de ascensu succi nutritii in plantis a D. de la Hire proposita sunt, & variis experimentis munita; quaedam de stirpium vegetatione in vacuo, pauca de viribus quarumdam plantarum subdita; de remediis itidem adversus viperarum, & venenatorum animalium morsum, de respiratione in foetu, & testudine disceptatum est; musculorum structura in pede leonis & ursi accuratiori examini subiecta fuit.

Multae demum observationes Astronomicae circa Jovis & Saturni oppositiones factae: quae a P. P. Societatis missae fuerant, eas P. Gouie publici juris fecit, e quibus D. Cassini locorum longitudines, Mercurii ab Ecliptica distantiam, & alia eruit, quae in Acta Academiae mensis Maji collatae sunt. P. le Comte, qui recens ex Sinenfi regno advenerat, in Academiam se contulit die 21 Novembris, ac multa scitu digna ex iis regionibus protulit; ut observationes a P. P. Societatis in eo regno & in ea regione, quae Pontichery dicitur, peractas, chartam Tartariae, stirpes raras optime delineatas. D. Varignon vires cunei nova eaque universali ratione demonstravit.

Sectione tertia res Mathematicae, quae anno 1694 sunt pertractatae, Astronomicae imprimis continentur. D. Chazelles Hydrographiae Professor Regius, nunc Academiae Socius, cum Regis jussu mare Mediterraneum perlustraret, ac longitudines & latitudines locorum captaret, illud mare ab insula Melitensi ad Aegyptum usque longe majus, quam revera sit, in chartis delineari comperit.

Q

Eclipses

Eclipses Solis & Lunæ sunt observatæ: insignis macula in tertio Jovis satellite a D. Cassini deprehensa. Filius ejus chartam exhibuit, in qua longitudes & latitudes urbium, juxta recentiorum observationes, sunt delineatæ. D. D. de la Hire, Varignon, & Rolle multa problemata Geometrica & Algebraica proposuerunt. D. Varignon calculum iniiit aeris, qui in machina pneumatica residuus est, postquam majori ex parte fuit exantlatus; complures alie Mechanicæ, & Hydrostaticæ demonstrationes sunt discussæ.

Quæ sunt Physicæ contemplationis, sectio quarta complectitur. Dissertationem de sono D. de la Hire hoc anno legit, & publici juris fecit. D. Morin, nunc Academiæ Socius, Dissertationes legit de porcellana & cineribus quibusdam coceruleis; de Thermarum calore D. Charas, Academiæ itidem Socius; de cochenilla D. Homberg: ut alia omittam plurima de rebus anatomicis, de opii usu, & quibusdam aliis remediis.

Hoc ipso vertente anno, D. de la Hire dissertationem Physico-Mathematicam de oculorum structura, & de visus affectionibus, multis in congressibus legit, cujus analysi capite tertio & quarto hujus sectionis proponitur.

Sic Elementa Botanica tribus voluminibus comprehendit D. Tournefort Academiæ Socius, ea legit & publicavit, ac propter rerum connexionem alterius itidem operis de historia plantarum, quæ in agro Parisiensi & in circumjectis locis occurrunt, idea & argumentum paulo uberiori stylo proponuntur. De Actis Academiæ anno 1695 sectione sexta, ac de Physicis primum disseritur. Mense Januario & Febuario, cum frigus esset acerrimum, quædam experimenta circa liquorum quorundam congelationem facta sunt; de venenatis moribus canis rabidi, viperarum, &c. & de remediis adversus eos propositis, de solutione auri in liquore frigido insipido, de quodam atramenti genere, de effigie facile exprimenda actum fuit: de analysi plantarum, ac de olei præsertim extractione, atque de illius natura dissertationem e scripto legit D. Homberg. Inter alia artis infectoriæ arcana illud proposuit, de colore illo florido, quem carminum vocant, præparando; de spiritu acido dissertationem scripsit multis experimentis factam. Alteram de salium natura legit e scripto D. Charas: nonnulla circa sulphur antimonii expe-

experimenta fecit. Idem aris vulgaris conficiendi artem, citra Zinkum aut lapidem calaminarem tradidit. D. Varignon conjecturas suas de usu aeris in digestionem alimentorum, D. Mery observationes suas circa varios linguæ pici motus, & organorum strukuram proposuit, quæ cap. 5 uberius explicantur, de usu ovali foraminis in foetu dissertationem edidit, quæ cap. 6 itidem continetur. De variis actum est remediis.

Multa Geometriæ & Mechanicæ problemata eo anno sunt proposita. Vir Nobilissimus D. Marchio Hospitalius tractatum edidit de analysi quantitatum, quæ infinite parvæ concipiuntur: novum quoque problema demonstravit circa quadraturam Cycloidum. D. Rolle methodum tradidit, qua fractionum exponentes in Algebra evanescant; D. Varignon evolutiones omnium spirali-um cujusque generis demonstravit. D. de la Hire in opere suo de Mechanicis hoc vertente anno potissimum versatus est, idque publici juris fecit. D. Varignon velocitatem aquarum in sublime salientium esse ut radices altitudinum, demonstravit.

Exeunte anno superiori, D. Maraldi dissertationem legit de fixarum apparenti magnitudine, quæ diversis temporibus mutari visa est: cujus dissertationis summarium in cap. 8 includitur. D. Cassini die 26 Januarii Bononiæ scripsit epistolam de linea Meridiana, quam in Ecclesia S. Petronii ante 40 annos delineaverat. De origine & usu telescopii duobus vitris convexis instructi legit dissertationem D. de la Hire, qui etiam problema in Architectura inprimis utile proposuit.

Seçtio septima Physicis exercitationibus anni 1696 exponendis tribuitur. In ea primum de pondere aeris & elaterio D. de la Hire & D. Varignon dissertationes referuntur. Hic quoque suas conjecturas de flammæ natura, ex occasione experimenti cujusdam a viris claris D. D. Bernoulli facti, e scripto recitavit. Quædam circa flammæ colorem D. Homberg attexuit. Idem de gemmis factitiis occasione data scriptum legit, uti & de inauratione ferri: de vino & tartaro scriptum quoque legit D. Charas, nec non de salis Ammoniaci natura, usu & analysi, D. Homberg de quorundam vitrorum solutione in aquosis liquoribus, de vitro a timonii, & qua ratione vim suam emeticam amittat, disseruit: de variis re-

mediis occasione nata actum fuit: de structura & motu musculorum conjecturas suas exposuit D. Mery.

Octava & postrema sectio rebus ad Mathesin spectantibus est destinata. D. Cassinus redux ex Italia animadversiones suas in canonem Paschalem S. Hyppoliti Portuensis Episcopi & scripto recitavit, uti & observationes suas circa hyemale solstitium peractas; tumque omnes fere planetæ signa Tropico proxima post Solem tenuerunt, non simul, sed alii aliis succedentes; D. Chazelles observationes a se factas in variis locis Mediterranei maris cum Academia communicavit; Pyramides Ægypti inuisit, earum situs & magnitudinem exposuit. Innumera pene hoc anno theoremata & problemata Geometrica, Arithmetica & Algebraica, quæ sunt puræ Mathematicæ; alia Mechanica, & Hydrostatica D. D. de la Hire, Varignon, Rolle, Sauveur, de Lagny, hi ambo nunc Academiæ Socii, proposuerunt, quorum elenchus postremo hujus sectionis capite continetur.

Habes, Lector Benevole, utilissimi Operis summarium, ab ipso ejus Auctore celeberrimo benevole nobiscum communicatum. Ex ejus auctem, & multo magis ipsius libri, lectione nemo non Potentissimi Galliarum Regis in bonas artes ac scientias, quas instituta & munificentissima dotata Illustrissima illa Academia tam insigniter promovit, merita summa venerabitur, & vel ob hac Magni ipsi cognomen decernet.

ANTONII DE MONFORTE, DE SYDERUM INTERVALLIS & MAGNITUDINIBUS: cui accessit tractatus de Problematum determinatione.

Neapoli, ex typographia Nic. Abri, 1699, in 4. plag. 16 $\frac{1}{2}$.

INter operas Astronomorum hujus seculi celebriorum præcipuas, magnitudinis siderum, eorumque a Terra distantia indaginem fuisse, nemo, nisi rerum Astronomicarum usquequaq; ignarus, nescire potest. Excitavit hoc studium præsentis Opuseculi Auctorem Clarissimum, ut suam quoque in hanc rem symbolam conferre non dubitaverit.

Recensitis autem in limine *Pæterum* aliquot & *Copernicæ*, circa distantias Lunæ & Solis a Terra, eorumque & Terrestris diametri rationem ad invicem, sententiis; postea argumenta, quibus vulgo Telluris rotanditas astruitur, modosque aliquos mensurandæ Terrestris diametri sub incudem vocat. Quanquam vero Regiis auspiciis suscepti anno 1669 & 1670 a Dn. *Picard* labores, peculiari tractatu (quem

(quem & in Anglicum idioma anno 1688 translatum Dn. *Richardus Waller* edidit; in Epitomen vero redactum suo de *Libella, de Ni-veau*, opusculo annexuit Dn. *la Hire*) ab eo expositi, quorum scilicet ope Terrestris diametri magnitudo exactissime designata est, Geographis Astronomisque ferias in hoc negotio fecisse merito censerì possint; *Autori* tamen nostro sibi inventam methodum hic explicare visum fuit. Est vero eadem valde affinis illi, quam ex *Casati* dissertatione de *Terra machinis mota*, in suam *Geographiam Reformatam*, l. 5, cap. 21, n. 2. retulit *Ricciolus*; quadrantque adeo & in illam, quæ *diſto loco* idem hic adnotavit: per eam *Autor* semidiametrum Terræ deduxit 3000 milliarium Neapolitanorum. Inde ad atmosphæram Telluris pergens, altitudinem humorum aqueorum, Tellurem proxime circumstantium, ex data sideris horizontali refractione, sesquimilliaris subduxit; post & altitudinem materiæ crepusculinæ, nondum dimidiam ejus, ac hæcenus credita sit, hoc est 24 milliariibus minorem, suo calculo confusus, pronunciat.

Circa Lunam, *Galilei* exemplo ductus, disquirat, si corpora cœlestia ab exorsu suo in linea recta eousque delapsa essent, donec debitam suis revolutionibus velocitatem acquisivissent, quanta sit loci unde Luna descenderit altitudo, & distantia a centro revolutionis; illamque cubitorum esse 160000 demonstrare nititur. Solis distantiam ex parallaxi Martis acronychi, cujus observandæ modum describit, consultissime deduci, recte judicat, eamque (sed assumpta nimia parallaxi horizontali Martis) semidiametrorum Terrestrium facit 10314. Cæterorum deinde Planetarum distantia, inferiorum quidem ex maxima eorum digressionem a Sole (quam rationem, mutatis mutandis, etiam circa satellites *J* & *S* adhibet;) superiorum, ex tempore a proxima *J* aut *S*ne cum Sole, distantiaque ab eodem, sive angulo inter utrumque intercepto, & semidiametro orbis annui, investigata, ex apparenti semidiametro veram elicere docet. Circa distantias fixarum, ad sacram parallaxeos orbis annui anchoram confugit, indicatisque, *Galilei* circa eandem conatu, & ex *Megerlino*, Clarissimi *Hookii* observationibus, cum hujus librum (dissertationem procul dubio innuit, quæ sub titulo: *an Attempt to prove the Annual Motion of the Earth*, inter *Lectiões Caslerianas*, Londini anno 1679 editas, extat; eodemque anno, &

Wilhelmo Nickolsobn Anglo, Lipsiæ latinitate donatus est, non dum viderit, instrumenti meminit, quo dicta parallaxis observari possit. Obtinet id rationem micrometri, atque ope duorum filorum tenuissimorum inter se parallelorum, & intra tubum foco lentis tertix aut primæ (si binæ tantum sint) in plano lentibus æquidistanti applicatorum, quorumque unum mobile beneficio cochleæ subtilissimæ (indice ejus extra tubum in circuli peripheria singula scrupula supra integras revolutiones, quarum quantitatem exploratam esse oportet, demonstrante; insuperque secundo indice, qui a primo regitur, dum ille secunda indicat, tertia designante) alteri ut libet admoveri potest, binis observationibus, circa opposita Solstitia habitis, in quarum prima fila sibi coincidere, mediamque stellam secare debent: in secunda vero, tubo interea temporis immoto, si stella a filis recedat, filum mobile illius centro applicatum recessus quantitatem notam facit, angulus inter radios visivos utriusque observationis interceptus, hoc est ipsa parallaxis stellæ ab orbe annuo producta, determinari potest.

Subnexus est Opusculo brevis tractatus, de *Problematarum determinatione*, *Illustri Magliabechio*, cui copiam hujus scripti nos debere grato animo profiteamur, inscriptus. Argumentum scriptionis uti artis analyticæ studiose vel maxime necessarium est; ita ejus tractatio hic ab Autore suscepta, non potest non jucundam materiam iis præbere, qui in geometricis studiis jam aliquotusque provecti, facultatem suam in hoc genere experiri, porroque proficere gestiunt. Propositum vero est *Autori* ostendere, qua ratione in investigatione Problematis ad ejus impossibilitatem, vel possibilitatem, hujusque terminos perveniendum sit; cum circa æquationes primi gradus, quarum determinatio facillima est, tum circa alias altiorum graduum. In quadraticis quidem amphibolæ formæ, cum coefficients secundi termini constet summa radicum æquationis, & homogeneum comparationis ad summum æquale esse possit quadrato semissis dictæ summæ, æquationes hæc suam determinationem inde nanciscuntur. In æquationibus altiorum graduum, *Autori* æquationi sub x propositæ similem, eodemq; modo affectam sub y formare, & ex earum comparatione maximum minimumq; comparationis homoge-

mogeneum determinare docet. Quo loco idem *Camillum Gloriosum*, qui circa problema a *Luca Paciolo* propositum (numerum 10 in quatuor continue proportionales partes dividere, ut prima in 8; secunda in 4; tertia in 3; & quarta in 1 ductis, summa omnium fiat 16; quales sunt numeri 2, 8, 32, 128, per 17 divisi) aliam radicem, ab ipso exhibita quæsierat, producto ejus calculo, perstringit, & quomodo problema tractandum sit, commonstrat. Notat etiam *Schootenium*, in constructione æquationis quartæ potestatis tres radices designantem, cum ea, quæ a puncto contactus ducitur, æquivalet duabus: & *Renaldinum*, quodcunque polygonum æquilaterum ac ordinatum circulo, per rectas lineas & circulum, inscribi posse contententem; occasione reductionis æquationum, per inventionem communis mensuræ duarum differentium æquationum, eandem quantitatem ignotam habentium: ubi & modum reducendarum æquationum altiorum potestatum explicat; *Clavioque*, sine auxilio figuræ geometricæ, vix aut nullo modo solubile visum problema (duos numeros, quorum summa, a summa quadratorum ex ipsis procreatorum subtracta, relinquat 78; addita vero ad numerum ex eorum multiplicatione productum, faciat 39) positis numeris x & y , & $x - y$ levi negotio solvit.

Quæ porro de divisionibus radicum, deque lineis propriis, pro singulorum problematum generibus constituendis *Autor* profert, & quæ hanc in rem, dilucidandæque doctrinæ propositæ, exempla tractat, propriæ B. Lectoris indagini discutienda merito relinquimus.

MISCHNA, SIVE TOTIUS HEBRÆORUM JURIS,

Rituum, Antiquitatum ac Legum Oralium Systema. Latinitate

donavit ac Notis illustravit GUILIELMUS

SURENHUSIUS.

Pars I. 1698. Constat 4 Alphab. & 17 plag.

Pars II. 1699. Constat 5 Alphab. & 5 plag.

Amstelædami excudunt Gerhardus & Johannes Borstius.

Quanto magis hoc tempore inter Eruditos rituum & antiquitatum Hebraicarum floret studium, tanto majorem apud omnes gratiam

gratiam initurus est Vir Clarissimus, Guilielmus Surenhufius, dum fontem earum, ex quo sitim suam harum deliciarum cupidi, etiam Hebraice & Rabbinice nescientes, abunde restinguant, aperire, i. e. Misnam Latinitate donatam ac luculentis illustratam commentariis edere constituit. Quod si enim rem gratam quam plurimis fecere Viri docti, qui unum alterumve ex illis Hebraicorum rituum Pandectis tractatum Latine a se verbum adjectisque notis explicatum dedere: præclarissime utique de literarum harum cultoribus meritis censeretur Noster debet, ubi universi operis copiam Erudito Orbi fecerit; imprimis cum non tam paucorum curiositati consultum, quam publicam utilitatem egregie promotum iri, fatendum nunc omnibus sit, postquam vel solus Lightfootus, quantum lucis non Novi minus quam Veteris Testamenti locis difficilioribus ex Talmude affundi possit, in Horiis suis Hebraicis & Talmudicis abunde dedit comprobatum. Et hætenus quidem non nisi duo priora volumina vasti splendidiq; Operis, quorum prius *Ordo Seminum*, alterum *Ordo Festorum* inscribi a Magistris consuevit, in lucem prodierunt; sed quæ tertium præpediem excipiet, & reliqua suo tempore ac ordine, ubi vitam & sanitatem, quod una nobiscum omnes merito vovent, Divinum Numen Viro diligentissimo indulserit, sequentur. Sed de instituto ejus, & ut exsequi illud cœperit, distinctius paulo nunc dicamus.

Præmissa R. Mosis Maimonidis Præfatione, in qua Misnæ totiusque operis Talmudici ratio redditur, in linguam Latinam ab Eduardo Pocockio transfusa: prima doctissimi Viri cura fuit, ut Misnæ textus ipse quam emendatissimus exhiberetur. Variantium lectionum neque negligens fuit, usus in excudendis Misnicis codice Amstelodamensi correctissimo, qui variantes etiam lectiones uncinulis inclusas admittit; neque tamen tam superstitione curiosus, ut quæ in tot antiquis recentibusque Misnæ editionibus aperta typorum menda sunt, eruere & pro variis lectionibus venditare sustineret.

Secundo, e regione textus Hebraici versionem Latinam ubique collocat. Quæ quidem in re sic versatus est, ut adornatas jam ab aliis versiones retinuerit, ne carura nempe auctoribus partem ex difficili satis labore decus ereptum ire videretur; tractatus autem a nemine adhuc dum translato, ipse Latine verterit. Ita enim in primo volumine, quoad tractatus de *Benedictionibus*, de *Angulis*, de

de *Re Dabia*, de *Heterogeneis*, de *Jure Anni septimi*, de *Primitiis*, nec non quoad capita duo priora tertiique tres versus tractatus de *Decimis*, Guilielmi Guisii Angli versione fuit usus: reliqua tractatus de *Decimis*, ut & sequentes de *Decimis secundis*, de *Placenta separanda*, de *Arborum Praputis*, & de *Primitivis Fructibus*, suorummet studio Latinos fecit. In volumine secundo ipsimet debetur versio tractatum de *Paschate*, de *Tabernaculis*, de *Diebus Festis*, de *Volumine Esteris*, de *Festo Parvo*, nec non de *Sacris Solemnibus*: reliquorum versiones aliorum sunt, librorum nempe de *Sabbatho* & *Commisionibus* Sebastiani Schmidii Argentoratensis, de *Siclis* Joannis Henrici Othonis Lausaniensis, de *Die Expiationis* Roberti Sberinghamii Cantabrigiensis, de *Initio Novi Anni* Henrici Houtingii Amstelædamensis, & de *Jejuniis* denique Danielis Lundii Sueci. De singulis autem, quas adoptavit velut aut mutuatus Noster est, translationibus judicium suum aperit, quod hoc loco repeti non erit fortasse incongruum. Nimirum in *Pocockianis* deprehendi putat stylum prolixum, minus tersum, & ob variarum linguarum, quas eruditissimus Pocockius calluit, affinitatem, intricatum ac difficilem: in *Guisianis* Laconicum, sublimiorem, politum & sensum rerum magis quam verborum ordinem exprimentem, ut Lector in *Hebraicis* non adeo versatus turbari aliquo modo possit, nisi *Misam* punctis instructam adhibere velit. *Schmidiamas* sua laude non fraudat; quin & *Academiz Ecclesizque nostræ* nuper *Theologi & Philologi gravissimi*, *Joannis Benedicti Carpzovii* pie memoriz, qui *Talmudicos* illos de *Sabbatho* & *Commixtis* tractatus a *Schmidio* cum *Majemonidis* & *Bartenoræ* commentariis Latine redditos, Lipsiz A. 1670 edidit, non sine elogio meminit; cumque *Schmidius* plures a se alios tractatus *Misnicos* Latine versos fassus fuerit, eorum, si alicubi latitent, possessorem, ut secum eos in commune *Reipublicæ* literariæ commodum communicet, obnixè rogat: nec alibi tamen dissimulat, visum sibi *Schmidium* in duorum codicum commentariis obscuram adhibuisse diligentiam, quod *Hebraicæ* dialecti nimium tenax esse voluerit. In *79*, *Henrici Othonis* versione tractatus de *Siclis* id desiderat, quod loca quædam depravata fuerint mendis typographicis, quod *Vir doctissimus* procul a typis abisset. In *Sberinghamio* laudat, quod ge-

quorum

nuinum antiquitatis sensum pro modulo suo explicari conetur, collatisque præter Hebræicos, Græcis etiam Latinisque Scriptoribus, plurima gentium sacra & mythologiam ab Hebræis promanasse ostendat. *Houtingium* prædicat, quod tractatum de Initio Novi Anni excerptis quoque Gemaricis, locis parallelis e Maimonidis *Jad Chafaka*, aliisque doctissimorum Scriptorum commentariis doctissime explanarit. *Lundium* denique Misnæ sententiam clarissime expressisse judicat, quod non verbum verbo reddiderit, nec tam nudam versionem, quam paraphrasin exhibuerit, veteres etiam jejunandi ritus luculenter exposuerit. Cæterum quod concinnatas ab ipso Surenhusio plurimorum tractatum versiones attinet, eas vel eo nomine, quod doctissimorum Rabbiorum examini, ne illis accurandis ulla in parte deesset, subjecerit, nemo non præsumet accuratissimas.

Tertio, cum probe Surenhusius nosset, Misnam concisis aphorismis comprehensam, sine commentariorum adminiculo ægre ab omnibus intelligi, præter versionem Latinam, uberores etiam animadversiones notasque censuit textui subjiciendas. Et Rabbiorum quidem, e quorum monumentis depromi huic usui inservitura possent, præstantissimi Rabbi Moses Ben Maiemon, Rambam vulgo dictus, ac Obadias de Bartenora, visi ipsi fuerunt, quorum proin commentarios integros Latino idiomate exhibuit. Tametsi enim non disimulat, non magnifice de his Guilielmum Guisium sensisse, utpote qui aperte professus fuerit, Maimonidem & Bartenoram nugas agere, quoties ritum aliquem explicant; id quidem ignoscendum Guisio ait, quia juvenis hæc scripserit, nec Judæos magis, quam maximæ inter Christianos existimationis viros inscite satis carpere consueverit. Præterea vero, præter suas ipsiusmet notas, quibus subinde & Lightfootum adversus Guisii reprehensiones vindicat, ceterorum etiam, Guisii, Schmidii, Sheringhamii, Lundii, quibus illi partes Misnæ a se Latinitate donatas illustraverant, observationes suis locis exhibet. Etsi fatendum, in secundo volumine perraras Surenhusii ipsius notas deprehendi, sed quarum vicem Præfatio refert, qua singulorum ejus tractatum summa & argumentum dilucide exponitur.

Quarto, ne quid deesset, quo planiora cuncta redderentur, aut ornamentum conciliaretur operi, figuras æri incisas utrique volumini ad-

adjunxit. Enimvero cum Maimonides ipse in plurimis Misnæ locis ad figuras provocet, quibus obscuriora illustrentur, tales ab eo excogitatas confectasque fuisse, vero est simillimum. Sed eæ tamen comparent nusquam, ut adeo vel perierint, dubium quo casu, vel, quod Judæi ipsi fatentur, lucem nunquam viderint. Figurarum tamen & imaginum cum magna vis sit in rebus clare representandis, in iis etiam ad mentem Maimonidis, Bartenoræ, Rabbenu Simsonis & aliorum adornandis, nihil studii Noster omisit, accersitis undiquaque suppeditis; ut etiam non ad Liburnenses tantum in Italia, qui jam nonnullas figuras una cum Maimonidis in Misnam commentariis Arabicis subministrarunt, sed & Thessalonicenses in Græcia, & Elkaironenses in Ægypto Judæos, dandas eo nomine literas censuerit. Laudat vero inprimis, qui nec nobis silentio prætereundus est, Virum doctissimum *Salomonem Jehudam Leon*, Templo Hebraicarum Scholarum apud Judæos Lusitanos Amstolædami Præfectum eorumque Ecclesiæ Rabbinum, qui ducentas ultra figuras sibi a Patre relictas in commune commodum suppeditaverit. Fuerat vero pater ejus *Jacobus Jehuda Leon*, Hamburgensis prius, deinde Amstelodamensis cœtus Rabbini, tractatu de Templo Jerusolymitano Hebraice conscripto, & a *Joanne Sauberto*, Serenisissimi Brunsvicensium & Luneburgensium quondam Ducis Augusti jussu, in Latinam linguam translato, nec non scriptis aliis in lucem editis, ut sunt *Fabrica Tabernaculi*, de *Cerubinis*, *Versio & Notæ in Psalmos*, *Misna cum punctis*, celeberrimus; cujus & *Quæstiones varias ad adstruendum eæ quæ de Templi Fabrica scripserat*, & de *Ritibus Sacrificiorum* quotidie in Templo offerendorum, hæcenus ineditas, a Filio asservari, ignorare Lectorem benevolum nolumus. Sed & quasdam figuras a spectatissimo negotiatore *Isaco de Matatia Abuab*, secum communicatas memorat, quas iste a doctissimo Rabbino *Agillar* acceperit. Neq; non deprædicat opem sibi a Rabbino *Isaco*, Amstelodami a Consiliis Senatui Germanorum Judæorum & Ecclesiæ Scriba, artis pingendi & sculpendi apprime perito, per multos annos præstitam.

Quinto denique industriz suæ insigne documentum Noster edidit, accuratissimis tum locorum S. Scripturæ, qui in opere ipso

allegantur vel illustrantur, tum rerum & verborum Hebraicorum, tum Latino rerum & verborum locupletissimo, indicibus ita constructis, ut instar Lexici exhibere queant.

ANNOTAZIONI SOPRA IL VOCABOLARIO
DELLA CRUSCA.

i c.

ANNOTATIONES IN VOCABULARIUM ACADEMICORUM della Crusca. Opus posthumum ALEXANDRI FASSONI Murinensis, cum multis MSSis collatum, ac Eminensissimo Cardinali VINCENTIO GRIMANI dicatum.

Venetis apud Marinum Rossetti, 1698. in fol.
Constat 3 $\frac{1}{2}$ Alphab.

Iniquius paulo fatum experiri sepiissime doctissimorum hominum lucubrationes, non sine stomacho multi ante nos conquesti sunt. Nam illas ipsas schedas, quibus auctorum suorum vel prematurus decessus, vel intempestiva verecundia publicam lucem interdixerat, paulo post ab inficeto haerede, nisi supremæ voluntatis tabulis de asylo iisdem prospectum fuerit, muribus ac blattis corroderendas exponi; vel, ubi multo pulvere situque horrere cœperint, in yropolis tandem & salsamentariis in prædam concedi, atque hac ratione tot pervigilatas noctes, tam pertinax in sollicitanda librorum fide studium, omninè penitus emolumento destitui, quis est qui citra doloris sensum ferre queat? Et tamen hanc catastrophem non raro usu venire, exemplis bene multis edocemur, ut profecto mirandum sit, mitiorem sortem obtigisse huic Annotationum farragini, quam Tassonus ineditam post se reliquerat. Sed absque nonnullorum erga vernaculam linguam amore si fuisset, qui in privatos usus sibi transcribî fecerant, haud dubie deperditorum numerum auxisset. Præterea Ægid. Menagius, non postremum Gallie suæ, dum viveret, deus, in Originibus Italicis tam honorificam hujus operis mentionem iniecerat, ut omnium, quotquot Hetrusci sermonis suavitate capiun-

expiantur, desideria accenderet. Peropportune autem accidit, ut ejusdem spographum, quod Jacobi Grandi, Medici ac Philosophi celeberrimi, fuerat, incideret in manus egregii ejusdam Viri, qui de publico bene mereri cupiens, illud statim prælo subjiciendum censuit. Jam viginti plagarum typis descriptæ cernebantur, cum seculi nostri Peirescitis, Illustris Antonius Maghiabecchi, Magno Hetrurizæ Duci a Bibliotheca & Consiliis, aliud exemplar, quod in exquisitissimo librorum suorum apparatu servabat, liberè iter suppedicaret, cujus ope menda librarii, quibus primum scatebat, tolli vel suppleri potuerunt. Præcipuam autem promotæ editionis laudem reportasse accepimus Illustrissimum Dn. Apostolum Zenum, Virum ob politissimam eruditionem ac mirificam plane humanitatem, qua hospites literatos sibi obstringere solet, Venetiis quam maxime conspicuum; id quod hic loci nequaquam tacendum esse duximus, ut constare possit, quorum tandem auxiliis Tassoni memoria reviviscere ceperit. De cetero sexagesimus quintus jam annus volvitur, ex quo Poeta acutissimus vitam dereliquit, postquam magni ac sublimis non minus, quam elegantis & festivi ingenii feram esset adeptus. Nam præter *librum variarum Cogitationum*, *Encomium Carnificis*, & *Censuras in Homerum, Petrasbam ac Bocaccium*, composuit poema quoddam, quod *Situla rapta* titulum gerens, bellum inter Bononienses ac Mutinenses, tempore Friderici II Imp. ob situlam ligneam susceptum describit, atque incredibiles omnium applausus derepente habuit. Tam rara siquidem arte Hæroico-Satyricum Comicumque fingendi genus copulaverat, tam lepide quorundam notorum hominum mores perstriaxerat, ut singulis admirationi esset, multorumque studiis ad imitationem novi hujus inventi alliceret. Inde quoque factum esse arbitramur, ut lepidissimum carmen in linguam Gallicam verti, & adjectis notulis Parisiis anno 1678 recudi meruerit. Scripsisse fertur aliud poema, quod *Manubrium Situla* insignivit, ac penes Mutinensem Ducem ineditum latet. Sunt, qui ipsi *declamationes septem Philippicas* inscriptas tribuunt, sed illas nihil prorsus Tassoni genio simile referre, potius imi subfelligiosam prodere, Clarissimo Justo Fontanino in epistola ad supra laudatum Illustriss. Apostolum Zenum scriptæ, atque huic Operi præfixa, persuasum est. Certius constat, Notandum

Historiam Ecclesiasticam ad finem seculi decimi quinti productam contexuisse, qua Cardinalis Baronii errores quamplurimos notavit, seipsum autem livori atque invidiæ multorum exposuit, eo quod istius ævi moribus valde indecorum haberetur, Virum publica existimatione florentem censoria virgula impugnare. Verum hic tam præclarus labor, una cum dialogo, cui *Dorateo* nomen, volumine *literarum* ad diversos scriptarum, & *quatuor libris Discursuum*, nec non carmine Epico de *Mundo novo* atque *historia bellorum in Valle Tellina gestorum*, intra privatorum scrinia delitescit, nunquam forte liberiore auras aspecturus. Fruamur ergo, dum licet, præsentis thesauro, palmamque eidem præ cæteris libris hæc de materia ab aliis conscriptis adjudicemus, quandoquidem rerum, quas in sinu suo continet, ubertate ac præstantia, illam sibi quodammodo exposcere videatur. Quamvis enim Vocabularium Italicum ab Academia della Crusca seu Furfurariorum post quadraginta annorum labores publicatum, omnium exactissimum æstimatum fuerit, ita ut reliquæ linguæ vulgares illi simile opponere haud potuerint; multa tamen, imo plurima, ut nihil in toto orbe suis numeris absolutum reperitur, inibi detexit Tassonus, quæ accuratiore lima expolienda judicavit; cujus industriæ ut aliquod specimen hic exhibeamus, nostrarum erit partium.

Vocem *Gronda* ingeniosissimi Academici significare affirmaverant *multitudinem lacrymarum qua ab oculis decidant*, opinionem suam Dantis verbis superstruere conati; Noster autem in cœlo empyreo atque inter beatorum tripudia, quibus se associatum Poeta finxerat, lacrymas non admitti putat, atque evincit, in allegato loco de *extremisate palpebrarum* potius sermonem institui; apud Crescentium vero eodem vocabulo collectionem guttularum aquæ pluviz, ex terra in depressiora paulo loca refudantium, intelligi. Ad vocem *Livrea* monet, eam in Vocabulario parum apte Latine exprimi per *vestitum consimilem*. Quodsi enim unicus servulus spectatum quendam virum comitaretur, is profecto *vestitum consimilem* habere minime dicendus foret, sed magis proprie loqueretur, qui talem *vario amictu, varia veste* indutum assereret, eo quod famulorum vestitus ut plurimum bicolor vel versicolor esse soleat. Huc respexisse ait Budæum, qui *Livrea* per *insigne gestamen*,

men, centuriale discrimen, notam centurialelem, cohortalem, turmallem &c. concinnius interpretatus est. Verba quoque Matthæi Villani de tali vestitu præpostere ab Academicis accipi notat, quæ potius *habituaculum, mansionem, stationem famulorum* indicent, ceu ex aliis Scriptoribus illustrat. Porro *Mortario* strictiori, quam par sit, significatu pro exequiis, funerisque solemnibus tantum sumi innuit, cum potius *Cimiterium locumque sepeliendis demortuorum corporibus destinatum* denotet, ipsaque Autoris, quem citarunt, verba hujusmodi sensum involvant. Impegisse pariter monstrat in enodatione vocabuli *Sessiere*, quod in genere sextam partem totius ac sextantem Latine significare crediderant; quandoquidem pro mensura tantum, qua liquida mensurentur, & pro sexta parte congi, sive sextario antiquorum rectius usurpari declarat. Neque illud Martialis: *Poto ego sextantes, tu potas, Cihna, deunces*, quicquam in contrarium juvare poterit; ibi enim sextantis nomine sextam partem sextarii sive duos cyathos intelligere necesse est, adeoque nunquam boni interpretis partes tueretur, qui *Sextantem per Sestario vel Sessiere* explicaret. Innumera alia prostant in hoc limatissimo opere, quæ de Tassoni indefessa industria summoque judicio testimonium ferre queunt, quibus tamen recensendis, ne vino vendibili hederam suspendere videamur, consulto abstinemus. Illos autem, qui Vocabularium della Crusca secundis curis nuper repoliturum ac recusum forte inaudierunt, atque hinc errata prioris editionis expuncta arbitrantur, monendos censuit Bibliopola, ne propterea hisce Annotationibus pretium suum derogare festinent, quin potius certos esse jubet, ne tertiam quidem partem eorum, quæ hic ab acutissimo Tassono perstricta reperiuntur, in nuperrima editione pumicem sensisse.

TRACTATUS THEORETICO-PRACTICUS DE RENUNCIATIONE ACQUÆSTUS CONJUGALIS, vom Verjüg der ehelichen Ertrungenschaft; in quo tum illa renunciatio, qua Conjux Acquæstui in commodum alterius Conjugis renunciat, tum & illa, qua Conjux ab ære alieno sociali se liberat, operose discutitur, cum summario rerum indice, Accurante FERDIN. CHRISTOPHORO HAR-

PRECHTO Jcto & Antecessore.

Tubingæ ære Georg. Heinrici Reiffii, 1699. in 4.

Constat 1 Alph. 4 plag.

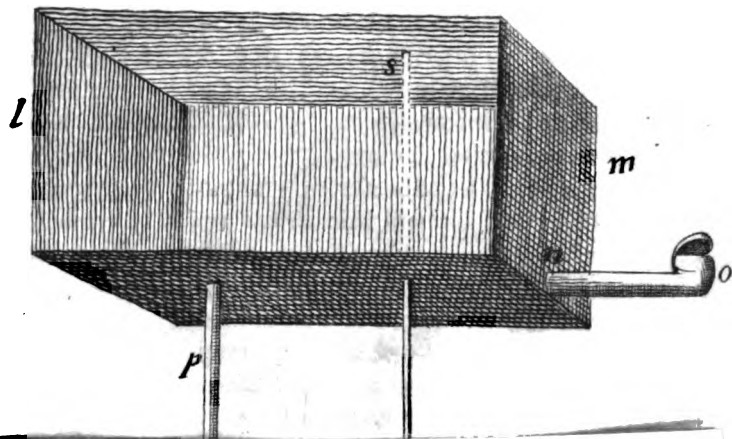
Illu-

Illustrem Autorem in elaboratione Consiliorum Tubingensium
 solerter occupatum hactenus aliquoties stitimus, sed isti labori,
 sane operosissimo & integrum velut hominem requirenti, non
 me, quicquid honesti otii superest, ab eo impendi, hæc de Ac-
 quæstus Conjugalis renunciacione, materia multis Germaniæ alia-
 rumque regionum foris quotidiana, tractatio ostendit. Excoluit
 eam methodo causali in Scholis & scriptis Jctorum passim fere
 probata. Hinc explicatis terminis, docet renunciacionem acquæstus
 conjugalis esse actum, quo conjux lucris stante conjugio acqui-
 rendis vel acquisitis, in gratiam alterius, vel primario hoc sine re-
 nunciat, ut ab æris alieni socialis, per conjugem contracti, soluti-
 one liberetur, & hoc modo sua bona in societatem conjugalem
 illata recuperet. Postea commemoratis divisionibus, facultatem
 acquæstui renunciandi, non ex jure communi Justiniano vel Ca-
 nonico, sed consuetudinario, eoque late satis patente, repetendam
 esse censet, ac quousque renunciatio illa, vel intuitu conjugis, vel
 creditorum, vel liberorum fieri possit, simul explicat. Uti autem
 certum est, quod renunciatio fiat libera renunciantis voluntate, ita
 qua ratione illa sit explicanda, aut quorum insuper consensus sit
 necessarius, per aliquot positiones Noster declarat. Cum vero post
 mortem mariti, vidua in domo remanens, omnemque illius supel-
 lectilem, aurum, argentum, pecuniam numeratam, tabulas obliga-
 tionum, instrumenta seu documenta rerum acquisitarum, ejusque
 generis alia possidens, universis ejus capsulis, cistellis, arculis &
 loculis patentibus, amplissimam in massa ab illo relicta grassandi
 occasionem habeat, ac renunciacione nimis sero facta maxima
 creditoribus afferre possit præjudicium; hinc qua ratione tempus &
 modus ejus faciendæ statutis diversis determinari soleant, amplius
 ostendit, inter alia commemorans, quod apud Ultrajectinos vidua
 judicium debiti persecutoriis non aliter sese eripere possit, quam si
 ante exequias defuncti mariti, omnibus relictis, absque palla & ca-
 lantica, solo quotidiano amictu induta, domo mortuaria exeat:
 sicut apud Burgundiones, ignobili viduæ æris alieni onus non aliter
 evitare liceat, quam si continuo post inhumationem super tumulo
 mariti zonam suam discingat. Post hæc copiosa de Personis renun-
 ciantium

ciantibus, nec non iis, in quarum vel commodum vel damnum renunciatio tendat, Nostro enascitur tractatio, cujus ambitum cum nobis, brevitati deditis, emetiri integrum haut sit, hinc unum ac alterum attulisse sufficit. Inter alia igitur admonet Noster, plerumque quidem mulierem acquisitionibus, æris alieni declinandi causa, renunciare solere, attamen & maritum (quod a paucissimis attingi idem testatur) id facere posse, eo scilicet imprimis casu, si ejus uxor velut mercatrix propalam mercimonia in communem societatis honorum conjugalis utilitatem, tractaverit, nunc vero, conflato grandi ære alieno, creditores ipsius concursum excitent; tum enim marito acquisitionibus renunciare parato, allatorum suorum repetitionem haut esse denegandam. His addit alex plenissimam ac judice Hodierna apprime perplexam questionem: quid de binubis conjugibus, ex prioræ matrimonio liberos habentibus, circa istam acquisitionum renunciationem haberi debeat? quam juxta diversos respectus prolixè evolvit. Denique etiam facultatem renunciandi acquisitionibus in præjudicium creditorum, conjugum heredibus asserit, ac distinctionem quorundam, qua facultatem renunciandi ex statuto competentem in heredes quidem transmitti, non autem ex pacto descendantem, nisi ita expresse convenerit, contendunt, rejicit. A personis ad materiam renunciationis digressus Noster, hoc nomine lucra ex bonis in societatem conjugalem illatis acquisita vel acquirenda comprehendit, dummodo, quod addendum videtur, ex facto ipsius conjugis renunciaturi non veniant; his enim in præjudicium creditorum conjux contrahens se abdicare non poterit. De cætero ea ratione hanc exequitur tractationem, ut primo renunciationem, quatenus in alterius conjugis gratiam sit, expendat: qua quidem in disquisitione, lucra acquirenda & acquisita, tum conjuges in primo & secundo matrimonio viventes distingui debere arbitratur, inter alia cum Molina persuasurus, quod conjux jam acquisitis constante matrimonio in gratiam alterius conjugis renunciare nequeat, cum illorum dominium conjugis renunciatio ita jam ipso jure sit attributum, ut talis renunciatio donationem inter conjuges prohibitam aut saltem invalidam sit involutura. Postea renunciationem, quatenus in præjudicium creditorum suscipitur, considerat, eamque etiam di-

sitionem variis casibus ac quæstionibus explet, quæ omnia cum illis, quæ de personis dixerat, magnam habent convenientiam, cum utique eadem fere jura occurrant, sive renunciationem aliquam intuitu personarum sive rerum consideres. A materia ad formalem renunciationis rationem Noster deducitur, hancque ex ejus sine declarat, dum eam vel in favorem aliorum vel ipsius renunciantis, quo ære alieno sociali liberetur, fieri ostendit, ad formam ejus accidentalem referens tempus matrimonii ineundi, initi vel soluti, quo renunciatio illa fieri soleat, deinde insinuationem judicalem, juxta statuta quædam necessariam, tertio juramentum quod renunciationi æris alieni declinandi causæ factæ frequenter interveniat, quarto inventarii confectionem, quæ eodem respectu sit necessaria, quinto ritus & formulas quibus renunciatio peragatur, ac tandem citationem eorum quorum interst. Hæc excipit renunciationis nostræ effectus. Nimirum id ea operatur, quod ejus indoli, ac intentioni agentium convenit; præterea ad exemplum aliorum actuum consensualium poenitentiam excludit, prout prolixè Noster juxta diversam renunciationis figuram id explicat, ac in specie commoda, quæ in mulierem renunciantem redundant, late persequitur; quæ quidem tractatio res repetendas ac actiones eo nomine institutendas potissimum exhibet. Tandem ad dissentanea seu contraria renunciationis, Celeberrimus Autor pergit; ac renunciationem, tam favorem conjugis respicientem, quam ipsius renunciantis causam factam, vel ab initio esse nullam, vel ex postfacto resolvi, ac ad hanc classem in specie etiam restitutionem in integrum pertinere docet, duobus velut verbis adjiciens, quæ consuetudines aut pacta cum explicata hætenus renunciatione aliquam habeant convenientiam. Id in genere adhuc addendum videtur, quod Consultissimus Autor assertiones suas non tantum legibus & rationibus, sed & Autorum rariorum ac usum forensem statutaque regionum suarum præcipue respicientium allegatione firmaverit, adeoque egregiam plura in iis requirendi artem suppeditaverit, quæ res nostro quidem judicio & utilissima & gratissima iis erit, quibus de jure statutorio, additis ex desiderio rogantium allegationibus, sæpe respondendum est.

LITE-

LITE-

LITERÆ DN. DE MORALEC, COMMISSARII REI
tormentaria, ad Autorem Novellorum Reipublica Literaria Amstelada-
menfium, Dn. JACOBUM BERNARDUM, continentes
descriptionem nova machina pro attollen-
dis aquis.

Translatæ ex dictis Novellis mense Novemb. 1699.
 pag. 514, 199.

EX ingenti numero differentium machinarum, quæ aquis in al-
 tum tollendis ad hoc usque tempus in usum traductæ sunt,
 ingeniosissime inventæ reperiuntur, quæque admirandi usus esse
 possent: verum quia caveri non potuit, quominus in constructi-
 one earum complures partes adhiberentur, ex. c. succulæ, trochleæ,
 rotæ dentatæ diverforum generum, cochleæ infinitæ, emboli, a-
 liaque organa, quæ frictioni necessario obnoxia sunt, potentia ma-
 chinarum motrici plurimum resistunt, bonam partem virium inuti-
 liter absumunt, insuperque continua reparatione indigent: diffi-
 cultas & pretium harum machinarum plurimis, easdem, sive pro-
 prios in usus, sive exornandis locis, quibus capiebantur, tractaturis,
 fastidium movere. Præfens vero hæc, cujus descriptionem & figu-
 ram Tibi mitto, hoc omne feliciter supplet; est enim simplicis-
 sima, & consequenter promptissimæ executionis. Frictio, quæ
 hic contingit, adeo parvi momenti est, ut pro nulla fere ha-
 beri possit. Machina isthæc proprie loquendo Siphon est, qui, con-
 tra naturam communium siphonum, aquam ad triginta pedes aut
 circiter, supra horizontem attollere potest, unde ea deduci potest,
 quorsum volueris. Quod si eam dignam judicaveris, quæ Curio-
 sis Eruditorum communicetur, rogo Te, ut eandem ne graveris
 Diario tuo inferere. In ea est

TAB. II.

AB, cista, quæ aquam e fonte aut rivulo C recipit.

D, tubus, emissarii vicem præstans.

EF, tubus longitudinis 33 pedum aut plus; diametri 3 aut 4
 digitorum. Inferius foramen ejus sursum versus incurvari
 potest, impediendo acri, ne aqua effluente tubum subintrat.

S 2

GH,

GH, duo epistomia, quæ per extremitates binas tubi E F trajecta sunt.

I, situla, quæ continet medium diabetem.

K, sacoma, quod descendit, quando situla est vacua; ascendit vero, eadem aqua repleta.

LM, vas clausum, quod ad 30 pedes super cistam AB elevatum est.

NO, emissarium, cujus orificium sursum versus incurvatum, & operculo tectum est.

PQ, tubus unius circiter digiti in diametro, qui fundo vasis LM conferruminatus est, intra quod orificium suum habet, valvula tectum, impediendæ aquæ ascendenti, ne refluat, cum cessat ascendere. Descendit hic tubus ad duos digitos prope fundum cistæ AB.

ST, tubus quinque vel sex linearum in diametro, conferruminatus fundo vasis LM, cistæ AB, & grandi tubo EF. Intra vas LM ascendit ad duos aut circiter digitos ab operculo.

Aqua quæ ex rivulo C decurrit in cistam AB, simulæ altitudinem emissarii D contigit, in situlam I se exonerat, quæ cum semiplena est descendit, & duo epistomia G, H (quorum quodlibet circa duos cardines ferreos rotatur, ut frictio hic tanto insensibilior evadat) quarta circuitus sui parte circumagit. Tunc epistomio G se aperiente, & altero H se claudente, aqua ex cista AB labitur in tubum EF, eundemque implet. Interim aqua, quæ aliquo tempore desierat situlæ illabi, repetendo priorem descensum, situlam eousque implet, ut superata altitudine medii diabetes, eadem se per tubum R promte depleat; leviorque facta, sacoma K faciat epistomia quarta circumvolutionis suæ parte revolvi, uno eorum, nempe G clauso, altero aperto. Tunc aqua intra tubum EF statim effluente, aer in vase LM contentus, per parvum tubum ST descendit, ut in majori tubo EF spatium occupet ab aqua vacuefactum; & aqua in cista AB ab externi aeris pondere pressa, ascendit per tubum PQ in vas LM, ubi effluit per emissarium NO, statim atque aer externus eo illabi potest per tubum EF.

Interea dum hæc fiunt, cista denuo repletur, & aqua ad altitudinem tubi D prosecta, decidit in situlam I, quæ descendendo, uti prius,

prius, bina epistomia ad quartam partem circumvolvi facit, & sic porro.

Notandum: situlam non descendere ultra quam satis est, ad quartam partem revolutionis epistomiorum. Situla enim offendens in fulturas sistitur, & continue recipiens aquam illabentem, repletur supra medium diabetem, eaque propter se confestim exonerans, levis redditur. Ob quam causam sacoma K descendens ad usque fulturam, quarta parte sui ambitus epistomia revolvi facit.

Cistam AB & quicquid infra ipsam est, puteo occulto oportet immitti, & capacitatem vasis LM proportionatam esse capacitati tubi EF, ne ibidem nimium aeris sit ad rarefactionem.

*ESSAI DE L' HISTOIRE DU REGNE DE LOUIS
LE GRAND &c.*

i. e.

*SPECIMEN HISTORIÆ REGNI LUDOVICI MA-
gni, usque ad Pacem Generalem A. 1697 sancitam. Auctore
LUDOVICO LE GENDRE, Ecclesia Pa-
risiensis Canonico.*

Lutetiz Parisiorum apud Jo. Guignard, 1699. 12. Plag. 21.

Quanto cum applausu liber hic exceptus in Gallia fuerit, vel ex eo manifestum redditur, quod cum prima vice anno 1697, exeunte mense Novembri, in lucem prodisset, quarta jam illius editio, quam hic exhibemus, superiore anno comparuerit. Neque mirum id est. Præterquam enim, quod ipsum Operis argumentum non potuit non Lectores cujuscunque generis & ordinis allicere. Auctor Nobilissimus magno id ingenio nec minori styli elegantia pertractavit, Regis Christianissimi, Ludovici Magni, gloriæ, cui tam impense Galli omnes student, nec exteri derogatum cupiunt, nusquam non velificatus. Ut vero excerpta ex libro cõptissimo uberiora hoc loco demus, nemo forte a nobis requiret, quod qui Gallice sciunt, brevi temporis spatio, nec sine delectatione, perlegere integrum possint; cæte-

ris vero Historia tam ampla, tantaque rerum varietate exuberans, brevi narratione, qualis Instituto nostro convenit; nequeat exhiberi.

*HISTOIRE DE LOUIS XIV ROT DE FRANCE ET
de NAVARRE &c.*

i. e.

*HISTORIA LUDOVICI XIV REGIS FRANCIAE ET NAVARRAE,
memoratu maxime digna, qua sub ejus Regno ad hoc usque tempus con-
tigerunt, compendio completens. Auctore Dn. de RABUTIN,
Comite de BUSST.*

Parisiis apud Fl. & P. Delaulne, 1700. 12. Plag. 16.

EN alium ejusdem Historiæ conditorem, Virum utraque fortunâ celeberrimum, cujus de propria vita Commentarios *menſe Januario A. 1698 pag. 23 ſqq.* recensuimus. Tametsi vero is iram Regis non semel expertus fuerit sat gravem, a Mazarino primum Cardinali, postmodum & a Marschallo Turenno, quo jure quæve injuria delatus: tantum tamen abest, ut indignationis erga eum conceptæ ullum ediderit indicium, ut gloriosa potius Regis Magni gesta ubivis deprædicet, ac virtutes etiam liberis suis, ad quos scriptio directa est, admirandas ac pro modulo conditionis suæ imitandas proponat. Cæterum succincte admodum tum quæ Rege minorenni, tum quæ ejusmet auspiciis gesta sunt, perstringit, stylo usus puro ac terso: ut hunc etiam libellum Lectori gratum acceptumq; futurum, nulli dubitemus.

NOVA LITERARIA.

ROma nuper admodum obitum Clarissimi viri *Raphaelis Fabretti* accepimus, febris maligna anno ætatis octogesimo primo vivis erepti. Unde cum ibidem Eminentissimus Cardinalis *Casanata* anno ætatis itidem octogesimo primo decesserit, fatendum est, eodem fere tempore Romam duumviros longe eruditissimos amisisse. Prodiit ibidem non ita pridem *Joannis Ciampini*, Viri, dum in vivis esset, promovendæ rei literariæ studio nulli secundi, Veterum Monumentorum de Operibus Musivis Tomus II, nec non *Michaels Angeli Causei de la Cbausse*, qui elegantem eruditionem suam jamdudum edito Romano Museo seu Thesauro Eruditæ Antiquitatis, Tomo II

Supple-

Supplementorum pag. 33 sqq. a nobis recensito, Erudito Orbi probavit, de Gemmis Antiquis opus Italica lingua compositum: quos libros propediem allatum ad nos iri speramus. Luci vero publicæ proxime exponetur Opus ob magnam, quam spirat, eruditionem a multis hæcenus avide expectatum, cujus proin titulum integrum hic exhibere non gravabimur: *Monumenta Veteris Antii, b. e. Inscriptio M. Aquilii & Tabula Solis Mithra, variis figuris & symbolis exsculpta. Accedunt breves Dissertationes de Beleno & aliis quibusdam Aquilejensium DIs, & de Colonia Foro-Julienfi ejusque vetustissimis Magistratibus ac Sacerdotiis. Auctore Philippo a Turre, ex eadem Civitate Foro-Julio. Addita sunt Fragmenta Tabularum Fratrum Arvalium, nuper in agro Romano effossa & plurimum Eruditis expetita. Compariturum etiam in publico propediem speramus posthumum Emanuelis a Schelstraten, cujus multoties in Actis nostris honorifica facta mentio fuit, opus Acta Ecclesiæ Orientalis duobus in folio, ut vocant, tomis complexum. Subjecta denique prelo est Andrea Putei et Soc, Jesu pars altera Perspectivæ ad usum Pictorum & Architectorum, cujus partem primam in Actis A. 1693 p. 498 sq. recensuisse nos meminimus.*

Latetia Parisiorum prelo jam commissa sunt Acta Conciliorum cum Epistolis Decretalibus & Constitutionibus Summarum Pontificum. Quæ quidem Conciliorum editio priores omnes & typorum chartæque nitore, & monumentorum ubertate, Græcique & Latini textus probitate, creditur superatura; tum quod potissimum sumptuum partem Rex Christianissimus ipse, pro insigni sua in Rempublicam Litterariam munificentia, in se suscepit; tum quod multa jam viri docti ad editionem omnibus velut numeris absolvendam contulerint, & peculiari a typographiæ Regiæ præfecto Joanne Anissonio programmate invitati, adhuc sperentur collaturi.

P. Antonii Pagi, Ordinis Minorum Convent. S. Francisci mortem, quam octogenarius hære Aquis Sextiis in Provincia die 5 Maji A. 1699 obiit, tanto magis luxerunt Ecclesiasticæ imprimis Historiæ cultores, quod Criticæ Historico-Chronologicæ in Annales Baronii, cujus tomus I Parisiis A. 1689 prodiit & in Actis hinc A. 1690 mense Augusto pag. 379 sqq. proluxe recensitus fuit, tomos reliquos una cum illo intercidisse arbitrentur. Verum enim vero satis ex-

piora.

ploratum jam est, absolutum opus a diligentissimo Auctore ante obitum fuisse, integrumque ab illius Nepote cognomine tribus in folio voluminibus iri editum. Et primum quidem, quod dudum, ut diximus, prodiit, denuo, sed auctius emendatiusque typis describetur. Duorum reliquorum synopsis aut selecta capita ipse, dum superstes esset, Pagius ad celeberrimum Dn. Nicassium data sat prolixa epistola exhibuit, quam integram mense Julio 1699 Novellis Reipublicæ Litterariæ Amstelodamensibus Vir Clarissimus, *Jacobus Bernard*, eorum Auctor inseruit. In eorundem Novellorum mense Decembri A. 1699 spem factam Eruditis vidimus, fore ut Illustrissimus *Spanhemius*, Electoris Brandenburgici ad Regem Galliarum hoc tempore Legatus, non solum Dissertationem de Tragedia veteri, aliamque de Festis Bacchi edat, sed & libri de Usu & Præstantia Numismatum editionem novam adornet. Quod optandum magis quam sperandum censebunt, quibus Viri summi occupationes majoris momenti non ignorantur.

LIBRI NOVI.

Recueil des Traitez de Paix & d' autres Actes publics &c. Amsterdam chez Henry Desbordes, & Henry & la Veuve Boôm, 1700. fol.
Ulrici Huberi Eunomia Romana, sive Censura Censura Juris Justiniani, Franekeræ, apud Leonard, Strickium, 1700. 4.
Hermanni Wisfii Miscellaneorum Sacrorum Tomus alter. Amstel. & Ultrajeclii apud Franc. Halmam & Guil. Van de Water, 1700. 4.

ERRATA.

In Actis A. 1699 pag. 457 lin. 32 pro *Septembri* lege *Decembri*. Cæterum jurène an injuria ab Auctore Parrhasianorum Victorius Siri reprehensus illo loco fuerit, cum videri possit non de loco & tempore nativitatis, sed conceptionis locutus, non definimus, sed Italicæ qua usus Siri fuit, linguæ peritioribus judicandum relinquimus. Videantur, quæ in Novellis Reipublicæ Litterariæ Amstelodamensibus mense Septembri anni superioris articulo quinto & sexto in utramque partem disceptata leguntur. In iisdem anni superioris

Actis pag. 545, lin. 22 pro X. 17. 54. lege X. 17. 34, pag. 547 lin. 24. ^{1 11} ^{1 11}
^{1 11} ^{1 11}
 sepeultima pro 32. 52. lege 23. 52.

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC.

THESAURI ELECTORALIS BRANDENBURGICI
Continuatio, sive Numismatum Romanorum, quæ in Cimeliarchio Ele-
ctorali Brandenburgico asservantur, Series selecta, ære expressa & com-
mentario illustrata, auctore LAURENTIO BEGERO,
Ser. El. Brand. Consiliario ab Antiquitatibus
& Bibliotheca.

Coloniæ Marchicz, impensis Electoralibus impressit Ulricus Lieb-
 pertus, 1700, fol. Alphab. 4. plag. 4. cum figuris æneis,

Inter ingentis, quibus Reges & Principes rempublicam literariam
 afficiunt, beneficia, non postremum hodiæ est, quod digna tanto
 fastigio liberalitate, antiquitatum monumenta redimunt, publico-
 que eruditorum conspectui exponunt. Ita Regem Christianissimum,
 Reginamque Suecorum Christinam ingentem apparatus coemisse,
 numismatumque nobiliora æri incidi curasse, cui non innotuit?
 Ita Ducem Parmensem numismata cimeliarchii sui aurea, & di-
 vum Electorem Palatinum Carolum gemmas & numismata præ-
 stantiora vulgasse, nemo nostrum ignorat. Quid autem de Sere-
 nissimo & Potentissimo Electore Brandenburgico dicamus? cujus
 munificentia non tantum quicquid harum deliciarum venale prostat,
 undique & vel ex ipsa Roma attrahit, sed etiam ne intra parietes
 pretiosissimus Thesaurus delitescat, & ære & commentario illustra-
 tum publico eruditorum spectaculo exponi iussit. Fovent ardo-
 rem, ut omnis sanctior Ministrorum Electoralium corona, ita Illu-
 strissimus præcipue tanti Alexandri Hephæstion Joannes Casimirus
 Comes

Comes Colb a Wartenberg, & Gratiſſimus tanti Auguſti Mæcenas Wolfgangus a Smettau, Viri eruditorum calamo in tantum laudandi, in quantum virtus intelligi poteſt. Horum enim & conſilio & opera factum eſt, ut Theſauri Electoralis Brandenburgici cuſtodi celeberrimo Laurentio Begero, cujus labore & ſtudio Theſaurus quoque Palatinus prodiit, ſumptus non deſſent, quibus tantum opus conficeret, dignumque ſe tanti Principis ſervum oſtenderet. Vidimus ante quadriennium Tomum primum, quem in Actis hiſce A. 1696, mēſe Septembri p. 433 ſqq. & A. 1697 mēſe Jan. p. 41. ſqq. recenſuimus, gemmas & numismata Græca continentem. Et ecce! non ita pridem apparuit & Tomi primi Continuatio, ſeries locupletiffimas numismatum, tam Familiarum quam Imperatoriorum exhibens; eo conſilio, ut noviter coempta, de quibus Author Illuſtris ſingulare quid ſpondet, ſimul cum ſupellectile antiquaria, Tomo II & peculiari prodire poſſint. Deus Virum optimum Muſisq; noſtris addiſſimum, quem infirma valetudine uti fama publica nobis retulit, diu ſuperſtitem velit, ut opus cœptum abſolvere, antiquisque numismatibus numismata etiam moderna Sereniſſimi Electoris Brandenburgici ingentibus ſeriebus proſtantia jungere, atque ex ordine publicare poſſit. Hoc ex voto ſperantes, Theſauri Electoralis Brandenburgici, Continuationem, quæ nuper, ut dictum, prodiit, ſeriesque numismatum duas, alteram Familiarum, alteram Imperatoriorum exhibet, in cenſum vocamus. Series Familiarum ad ordinem Urſini a Patiño & aucti & reſtituti concepta eſt, ubi nemo mirabitur, quod rem actam reſuſcepit Clariſſimus Author. Rationes ipſe in Præfatione deduxit, quædam nondum vulgata oſtendens, quædam minutis ſignis a vulgatis differre, quibusdam nova interpretatione colorem induci, omnia Hiſtoriarum & eruditionis ſuavitate deliniri, adeo ut denuo ea intueri vix peritiſſimis tædioſum eſſe poſſit. Eaſdem rationes ait & in Imperatoriis militare, ubi licet ſeriei a Cæſare ad Imperii exitum uſque (eo enim hoc opus pertingit) pertextendæ quædam jam nota admiscere neceſſe habuerit, confidere tamen ſe, horum elegantiam & eruditionem tanti fore, quanti reliquorum, quæ magno numero acceſſerunt, raritatem, cum & illa non minus ac hæc vel inſolita interpretationis novitate, vel typorum & hiſtoriarum dulcedine com-

men-

III.
feqq.

Fig. II.

Fig. IV.

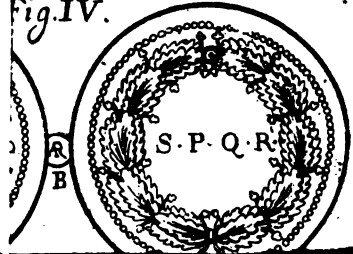

Fig. XIV.

mendentur. Ut intelligas, Amice Lector, hæc ita se habere, pauca quædam speciminis loco hic proponimus. Et quidem ex serie TAB III. Consularium *primum* esto, quod pag. 538 habetur, numisma argenteum cum capite nudo, forsitan Augusti, & in averfa Leone currente, LEG. XVI inscriptum. *Secundum* numisma Pinariorum, hinc caput Romæ, inde Dioscuros subscriptos AA & ROMA, exhibens. *Tertium* ex incertis pag. 597 cum capite Boni Eventus, & in averfa cum PACE P. R. dextris caduceum junctura amplectentibus. *Quartum* itidem ex incertis eadem pagina, ubi Victoria globum calcans & clypeo vota inscribens visitur, cum inscriptione: SALUS GEN. RIS HUMANI, & in averfa corona quercea, in qua S. P. Q. R. legitur. Sed hæc de Numismatibus inter Familiarum numismata hæctenus incognitis, speciminis loco sufficiant. Ut intelligat Lector esse & a vulgatis distincta, duo addimus. *Quintum* nempe Carisii ex pag. 545, in quo Colonia Emerita quadrata delineatur, quæ hæctenus semicirculi instar innotuit. *Sextum* numisma Cœlii Caldi pag. 549, in quo juxta caput, venabulum loco labari & apri visitur.

Si interpretationis novitatem desideres, eam in pluribus offendes, quæ hic repetere longum foret. Ipse Nobilissimus Author quædam in Præfatione tetigit. *Quis*, inquit, *legationem ad Carthaginenses in Aburia? Quis effigiem Clymenes in Accoleja? Duumviros Colonia in Æbutia? Sextum pranomen in Afrania? Herculem Caco infestum in Antia? Planetas in Clodia? Regimen Orbis & Regem Bocbum in Cornelia? Thetidem in Crepercia? Fabii Maximi cunstationem in Fabia? Tulli victoriam & pacem cum Fidenatibus in Hostilia? Ancum Galeatum in Martia? Æsculapium Romam adventum in Rubria? Augustum spiritu Caesaris animatum in Sanguinia? Dioscuros & tropæum navale de Macedonibus in Sulpitia? Fœdus Tulli Hostilii cum Albanis in Veturia hæctenus, nisi me præcunte, deprebendit?*

Nos ne longiores simus, ad Imperatoria numismata transimus, quorum seriem Julius Cæsar novendecim nummis inter se distinctis pandit. Sub Augusto sunt viginti novem, pleraque exquisitæ raritatis. Quid autem juvat Imperatoria numismata numerare, cum tribus capitibus distincta ultra mille ducenta assurgant. Raritas ex se-

TAB. III.
Fig. 7. fqq.

quentibus discatur. Esto ergo *Septimum* numisma æreum pag. 604 Augusti cum vase incognito, fortassis ex hydraulicorum genere. *Octavum* numisma Trajani æreum pag. 643, in cujus averfa Hefione rupi alligata a Ceto servatur. Inscribitur autem ΠΡΟΥΤΑ - - - quod in Herculis honorem signatum sit, qui Hefionem solvit, cujusque apud Prusaenses cultus peculiaris fuit. *Nonum* numisma Antonini Pii moduli maximi pag. 663, cum Jove Statore inter aram & aquilam stante, dextraque hastam, sinistra fulmen tenente. *Decimum* numisma Caracallæ maximi moduli pag. 699, cum figura nuda ad tripodem stante, sinistraque fulmen gestante, inscriptum ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙ, & in medio ΠΥΘΙΑ. *Undecimum* numisma Aureliani æreum pag. 758, in cujus averfa Mars cum Sole globum tenens, assidente ad pedes captivo, MARTI INVICTO inscribitur. *Duodecimum* numisma Constantii Chlorig aureum moduli maximi pag. 785, cujus in averfa Constantius & Galerius Maximianus globum medium tenentes CONCORDIA AVGG. ET CAESS. inscribuntur, additis intra lauream votis XX. *Decimum tertium* numisma aureum Severi Cæsaris pag. 791, cum Hercule stante, dextraque clavam, sinistra arcum tenente, a tergo prominente pharetra, a brachio sinistro dependente Leonis pelle. Inscribitur HERCVLI CONSER. AVGG. ET CAESS. N. N. *Decimum quartum* numisma Constantii aureum maximi moduli & fulgidissimum pag. 817, cum Constantinopoli habitu muliebri in throno sedente, dextra globum cum victoriola lauream porrigente, sinistra sceptrum tenente, inscripta GLORIA ROMANORUM S. M. ANT.

Sed quis omnia in tanto Thesaurò & rara & elegantia enumeret? Nonaginta sex plagulas hoc opus continet, nec pagina occurrit, in qua non singulare quid Lectoris & oculum & animum pascat. Non deest Principe digna & chartæ, & impressionis, & ornamentorum magnificentia. Capitibus quibusvis eleganti cælo proponuntur Gloriosissimi Electoris merita. Hic Armamentarium videas Berolini recens exstructum, hic Templum cathedrale ibidem brevi exstruendum, hic Legionum Brennonicarum victoriosissimum ex Ungaria reditum, Dicasterii Electoralis sanctissimum confessum, Electoralium Venationum nobilissimas delicias, adeo ut hoc

hoc opere, quod in frontispicio adumbratur, Heroica Friderici III magnanimitas non tantum Romam temporis prisca injuria dejectam restituisse, sed & dignam meritis & virtutibus suis lauream manibus Famæ per Orbem terrarum placidissime volitantis gloriose videatur recipere.

DISSERTATIONS SUR LE MESSIE.

h. e.

DISSERTATIONES DE MESSIA, IN QUIBUS JUDÆIS demonstratur, Jesum Christum esse Messiam in V. T. prædicitum. Auctore J. A. QUELLOTO.

Hagæ, apud Franc. Honoratum, 1697. 8. pl. 20 $\frac{1}{2}$.

Non præter causam doctissimo Auctori admiratione dignum videtur, quod, cum omnes devictæ nationes sacra, leges, & ritus victorum recipiant, Judæi tamen, a tot seculis per orbem dispersi, suas sibi separatas leges, sacra ac ritus tam pertinaciter servant; unde illius gentismajorem curam esse habendam, eamque non vi aut ignominia, sed argumentis ad sanam mentem revocandam esse, arguit, eoque consilio post *Coccejum*, *Dauderstadium*, *Galatinum*, *Gersonem*, *Finum*, *Hackspanium*, *Helvicum*, *Martinium*, *Moltberum*, *Mullerum*, *Ottonem*, a *S. Fide*, *Wagenfeilium* & centum alios, Dissertationes has Anti-Judaicas placidissimo stylo conscripsit; quem admodum ante biennium Dissertationes de existentia Dei contra Spinosistas ediderat, in Actis his A. 1697 mense Aprili p. 165 recensitas. Et prima quidem Dissertatione demonstrationem absolvit. Nam postquam cap. I de instituto suo disseruisset, & Judæorum animos expectatione Messia adhuc suspensos, elusis vanis quorundam subterfugiis de Messia, qui tempore Hiskia jam venerit, vel ob peccata gentis in occulto vivat, nec non de duplici Messia, misero & glorioso, præsupposuisset, cap. II Jesum auctorem religionis vere divinæ & cum ratione sana optime convenientis fuisse docet: qui purum illum Divini Numinis cultum, in precibus, annihilatione nostri coram Deo, recursum ad divinam misericordiam & amore proximi positum restauravit. Hinc cap.

Præfat.

pag. 4

- pag. 10. III pergit ostendere, Jesum dogmata de resurrectione mortuorum, vita & morte æterna primum clare revelasse, atque sic, quomodo Deus per fœdus gratiæ nobiscum in initio Deus noster fiat, declarasse. Unde cap. IV. demonstrat, religionem Christi Mosaica longe perfectiorem esse, quia ceremonialia a Mose tradita minus obligent, quam moralia Evangelii, cum illa solum voluntatem, hæc etiam sanctitatem Dei & æquitatem fundamenti loco habeant;
- p. 14. hæcque illis graviora esse, quia triumphum spiritus de carne, mundo & affectibus nostris requirant. Patres V. T. doctrinam de judicio extremo & resurrectione solum velut suspicando attingisse,
- p. 16. seqq. & phrasés ac dicta V. T. quæ nunc recte eo referantur, præsertim Psalm. L, 1. Dan. XII, 2. Hof. VI, 2. Ezech. XXXVI. Job. XIX, 25, 26. facile aliter explicari potuisse. Hinc Christum Matth. XXII, 32. per consecutionem, non nisi sensu Dei instructo faciendam, resurrectionem probasse. Davidem per mortem & resurrectionem in Psalmis pericula sua & liberationem ex illis intellexisse; & Sadducæos resurrectionem negantes toleratos concludit. Porro cap. V Christi vaticiniæ de excidio Reipublicæ Judaicæ eventu exactissimo firmata, miracula ejus & discipulorum a Judæis atque Paganis, etsi præjudiciis adversis valde occupatis, recepta, maxime postquam in Ecclesia Judaica diu miracula defuissent, (Bath - Kol enim pro fabula habet) ejus divinam missionem confirmare ostendit. His expositis progreditur cap. VI ad loca Pentateuchi, quæ de Messia agunt, eaque omnia, nominatim Gen. III, 15. XII, 3. XLIX. 10. Num. XXIV, 17. Deut. XVIII, 15. explicat, glossisque Judæorum eleganter refutatis, ad Christum applicat. Speciatim in illustrando dicto Gen. III, 15. multus est, & per semen mulieris omnes electos, præcipue vero Jesum; per serpentem calcaneum fodientem Diabolum ex invidia omnes homines, speciatim Christum, ad mortem rapientem; per capitis contritionem, resurrectionem fidelium cum Christo intelligit, atque tentationem protoplastorum primum Diaboli peccatum fuisse suspicatur. Pergit cap. VII ad sequentes libros Bibliocos, & locum 2. Sam. VII, 12. egregie explicat, Davidemque ac Salomonem typos Christi fuisse probat. Posthæc cap. VIII ad libros Propheticos transit, genium prophetiæ postulare, ut obscura sit, præfatus. Observat vaticiniæ de Messia sensim aucta: initio mundi
- p. 79.

solum promissum, eum futurum esse hominem; mox ex Abrahami posteris, inde ex Judæ semine, tandem ex Davidis familia proditurum, revelatum esse. Vaticinia de Messia conceptione Pf. CX, 3. de ejus nativitate Ef. VII, & IX, (ubi per Emanuelem filium Esaia, ut typum Messia intelligit) denique Mich. V, 2, ad Christum applicat. De tempore adventus Messia in Jesum exacte quadrante cap. IX ex Hag. II, 6 - - 9. Mal. III, 1. differit. De LXX septimanis Danielis vero peculiariter cap. X agit, & in earum calculo Scaligerum sequitur. Porro cap. XI Messia adventum stantè templo Hierosolymis atque republica Judæorum promissum, ex omnibus Prophetis probat, & per Gog atque Magog Ezech. XXXVIII, & XXXIX Antiochum Epiphanem, vel Romanos intelligendos existimat. Arguit quoque cap. XII promissiones de felicitate temporis Messia, sensu spirituali accipiendas esse, quia terrestria bona & fluxa ac fragilia sint, & malis sapius quam probis conveniant, contra ac Judæi, Messiam divitiarum ac voluptatum datorem expectantes, credunt. Adjungit cap. XIII. vocationem omnium gentium ad Ecclesiam Messia adveniente promissam & per Christum impletam, & cap. XIV, fœdus novum & universale ceremoniali & Judaico oppositum, a Messia juxta Prophetarum prædictiones sancendum, a Christo re ipsa sancitum; cap. XV. perpeffionem & mortem Messia, nullo pacto magnifico illi Judæorum Messia, optime vero nostro convenire (qua occasione dicta Ef. LIII. Zach. IX, 9. Psalm. XXII, & alia egregie vindicat) denique cap. XVI sacerdotium Messia a Prophetis adscriptum soli Christo convenire evincit. His expositis cap. XVII. præsentem Judæorum miseriam ineptissimasque doctorum istius gentis fabulas, quas eleganter recenset, ipsis in animum revocat, ac tandem cap. XVIII Judæorum Messiam phantasma se ipsum evertens esse, demonstrat.

p. 83. seq.

p. 139.

In *Dissertatione secunda* objectiones Judæorum refellit, & quidem cap. I ad illam, quam inde petunt, quod majores ipsorum Jesum repudiaverint, respondet, id ipsum a Prophetis prædictum; patres ipsorum S. osi, Davidi, aliisque a Deo missis diu restitisse; falsoque eos supponere, tempore Messia omnes Judæos credentes futuros esse. Cap. II dubium ab abolitione legis ceremonialis deductum ita tollit, ut illam legem certo solum respectu, nempe ad distinguendum

dum populum, ex quo Messias nasci debebat, ab aliis, & ad memoriam beneficiorum isti populo præstitorum datam, atque Palæstinæ annexam fuisse, dicat; adeoque nec semper, nec ubique servandam, cum Deus ejus intermissionem in servitute Ægyptiaca & deserto toleraverit. Ubi observat, voces *æternum*, *semper*, cum de rebus cærimonialibus in S. Literis usurpantur, non alium sensum p. 266. seq. admittere, quam in legibus bellicis, nempe restrictum. Posthæc cap. III illis, qui characteres Messiæ, nempe adductionem omnium gentium ad Ecclesiam, & pacis per universum orbem institutionem, Jesu non convenire obijciunt, respondet; omnes per illum vocatos, pacem, etiam, qualis N. Testamento conveniebat, nempe cum Deo atque inter Judæos & Gentiles, sublato discrimine, procuratam. Inde cap. IV opponentibus, Jesum filium Davidis non esse, cum Genealogiæ Matthæi & Lucæ solum Josephum concernant, reponit, Mariam Josephi sponsam, juxta Judaicas leges ex eadem familia natam fuisse, Genealogias vero Judæorum ob adoptiones, matrimonia consobrinorum & duplicia nomina valde intricatas esse. Hinc cap. V illos, qui Jesum Deum simul & hominem esse concipere nequeunt, eleganter constringit, ac cap. VI mysterium Trinitatis rationi contrarium non esse vel inde probat, quod divina nobis essentia longe minus quam animæ nostræ natura cognita sit, & tamen, si a pueris didicissemus, duas in nobis animæ personas, intelligentem & volentem esse, easque unam animæ essentiam constituere, id facile crederemus. Tandem emphatica adhortatione concludit. Multa sunt, quæ hunc librum lectu dignum reddunt, his præsertim temporibus, quibus pudenda exempla Christianorum ad Judaicas superstitiones transeuntium frequentantur,

p. 296.

DISCOURS von Erfindung der löblichen Buchdruckerey, Kunst in Deutschland / bey Gelegenheit ihres anscheinenden fünfsten Jubel-Jahres / kurz und gründlich entworffen etc.
h. e.

WILHELMI ERNESTI TENZELII, HISTORIOGRAPHI Ducalis Saxonici, Discursus de Inventione Typographia in Germania, occasione quinti illius Jubilæi imminuentis &c.

Gothæ, apud Jacobum Mevium 1700, in 12. Plag. 4.

Auctor

Auctor Clarissimus proœmii loco aliquid confert ad definiendam vulgatisimam hodie controversiam, de sæculi octavi decimi initio; ita ut cum illis faciat, qui currentem nunc annum ad decimi septimi complementum omnino pertinere censent. Quodlibet enim sæculum non ex centum annis inchoatis, sed completis constare; hos autem non cum anno nonagesimo nono finire, sed centesimum adhuc includere. Deinde perstringit computandi rationem a Julio Conrado Rudemanno in peculiari libello Germanico, Hafniæ hanc in rem vulgato, initam; ostenditque, Dionysium Exiguum non completos, sed inchoatos annos a Christi Nativitate numerasse, licet a vero illius die quatuor annos, secundum accuratissimos hodie Chronologos, aberraverit. Annum vero præsentem Jubilæum esse fatetur Auctor, & Varenium sectatus contendit, etiam apud Judæos olim quemlibet annum quinquagesimum, non quadragesimum nonum, pro Jubilæo habitum.

His præmissis integra testimonia de Inventione Typographiæ, ex Trithemii Annalibus Hirsaugiensibus, clausulis Livii Germanici Moguntia anno 1508 impressi, & Compendii Trithemiani de origine Regum & gentis Francorum a Joan. Scheffero Moguntia anno 1515 vulgati, denique Annalibus Coloniensibus anno 1499. editis, partim describit, partim Germanice vertit, indeque conficit, Typographiam anno 1440 primo inventam, & anno 1450 litteris æreis solubilibus primo exercitam esse, ideoque merito quintum Jubilæum artis præstantissimæ celebrandum, quæ auroræ instar Ecclesiæ Reformationem præcesserit. Neque sine omine accidisse, ut litteris æreis solubilibus imprimendi initium petierint a Bibliis Latinis, quorum exemplaria Faustus Lutetiam Parisiorum deferens, magnum quæstum fecerit, priusquam ars innotesceret.

Non tamen arbitrium sibi sumit Auctor, iudicis instar definiendi, ubi & a quo typographia fuerit inventa: sententiam saltem suam Lectoribus amplius expendendam proponit. Belgas quidem cum suo Laurentio Costero non plane rejiciendos putat, licet ipsi inter se non satis conveniant. Annales enim Colonienses Accursumque docere, Guttenbergium & Faustum ex Donato Hollandico tabulæ lignæ inciso occasionem artis typicæ solutilis cepisse. Cum
 ¶ autem

autem alii Guttenbergium, alii Faustum pro inventore primo venditant, Auctor noster pro Guttenbergio stat, motus partim ipsius Petri Schefferi, qui Fausti gener fuit, testimonio, a Trithemio ex ore ejus excepto; partim illorum, qui ex prima Moguntia typographia egressi artem per Europam disseminarunt, unde varii in Germania cum primis & Italia acceperunt illius ætatis scriptores, qui uno ore Guttenbergium primum auctorem laudant, Faustum vero ita jungunt, ut illius ope & consilio Guttenbergius animi sui meditata perfecit. Verum proxima statim ætate Joannes Schefferus, Aventinus aliique Guttenbergium vel prorsus silere, vel Fausto saltem postponere cœperunt, quibus in primis pollicem premit Henr. Salmuth Notis ad Pancirollum; sed Auctor noster contendit, eum multa admiscere falsa, nec Instrumentum publicum anno 145; datum Guttenbergio inventionis palmam abjudicasse, quod tamen ut Moguntia diligenter quæratur, & aliquando integrum proferatur, sollicitè optat.

Dehinc Argentoratenses hodiernos aggreditur, eorumque de Joanne Mentelio, quasi primo inventore, traditiones examinans, Chronica Germanica, quibus maxime nituntur, ob stylum alisque non esse coæva evincit, neque cognita fuisse Wimphelingio, Gebvvero ac Spigelio, quorum primus diserte primam artis inventionem Guttenbergio, sed primam solum officinam Argentorati institutam Mentelio tribuit; reliqui duo Mentelium quidem venditant primum inventorem, sed neque in anno, neque in aliis cum Chronicis istis consentiunt. Quæ præterea naturæ adversantur, tradendo, Mentelium luctu mœroreque extinctum, ob artem sibi a Gersfleischio & Guttenbergio furto ereptam; quem tamen ipsius Jacobi Mentelii indicio constat obiisse anno 1478, triginta octo annis post primam artis inventionem: at qui angore animi concidunt, tanto temporis spatio haud superesse solent. Æterna tamen Argentoratenses gloria manet, quod verus inventor Guttenbergius eorum civis fuit, & in urbe patria prima artis lineamenta duxit, Moguntiamque delatus Fausti ope & consilio feliciter perfecit. Sperat igitur Auctor, duas hæc urbes non amplius pugnaturas, sed utramque alteri eam gloriæ partem libenter relicturam, quam Deus ipse in arte præstantissima reperienda ei assignavit: Harlempjes autem Lau-

Laurentio suo non tributuros inventionem typographiæ æneæ solutulis, nec fulcimentum quæsituros in numismate novitio apud se cūso, quod ab uno latere portum Damiatæ illorum astu superatum, ab altero Typographiæ inventum conspiciendum præbet. Quibus Auctor aliud numisma in Moguntinorum gratiam opponit, clauditque iterata Jubilæi quinti commendatione, quod omnes artis patroni & addicti, vel die Joannis Baptistæ, vel quocunque alio celebrare possint, sermone sacro, sive Academico, sive Scholastico, aliisque solennitatibus,

Frauen Margarethen / Chur-Fürstin zu Sachsen / geborhner Erz-
Herzogin zu Oesterreich etc. wahrhafftiger Todes Tag etc.

h. e.

MARGARETHÆ AVSTRIACÆ, ELECTRICIS SAXONIÆ,
perus dies emortualis, adversus communem errorem certissime demon-
stratus, plagiumque Kauffungianum assertum a WILHELMO
ERNESTO TENZELIO, Historiographo Ducali
Saxonico,

Gothæ, apud Jacobum Mevium, 1700. 12. Plag. 6.

Satis constat rerum Genealogicarum peritis, ex felicissimo Friderici Placidi, Electoris Saxoniz, cum Margaretha Austriaca matrimonio, non tantum propagatam *Serenissimam Domum Saxoniam, utriusque lineæ*; sed etiam *Brandenburgicam, Brunsvicensem, Hassiacam, Lauenburgicam & Holfaticam*, imo hodiernam stirpem *Cæsaream* cum Regiis *Hispania, Portugallia, Dania & Sueciz*. De quo nonnulla præfatus celeberrimus Auctor, notabiles quasdam vitæ Margarethæ periodos recenset, priusquam ad scopum suum pervenit, verum ejusdem diem emortualem demonstrandi. Quo anno dieque nata sit, hætenus ignoratur: qui defectus forte ex Friderici III Imperatoris, Margarethæ nostræ fratris, Diario in Bibliotheca Cæsarea suppleri potest. Effigiem ejus habet Gerardus de Roo in Austriacis, & Epitaphium Altenburgense, quod *Ernestus Pius*, Dux Saxo Gothanus, juxta cum aliis æri incidi curavit. Quo

anno dieque Margaretha Friderico Placido Electori juncta fuerit, scriptores quidem variant: Auctor tamen noster præfert Antonium Weckium, Secretarium Electoralem & Historiæ Dresdensis scriptorem, annotantem, id anno 1432 die Lunæ post festum corporis Christi factum; qui isto anno in 23. Junii incidebat: nam anno 1431, quem alii volunt, Fridericus eo mense in castris versabatur, totius Imperii adversus Hussitas exercitui summo imperio præfectus. Numerum porro ordinemque liberorum Margarethæ alii aliter ineunt, in eo tamen convenientes, non nisi duos filios, Ernestum & Albertum, superasse, utriusque hodie stirpis Saxonicae auctores. Quod quidem adolescentes ex arce Altenburgensi nefando plagio rapuit Conradus a Kauffungen: idque a multis hodie in dubium vocatum infallibiliter asserit Auctor noster, partim ex Friderici Patris edicto ad Principes Imperii misso, quod Weckius primus vulgavit, & cum aliis actis litterisque Kauffungianis in communi Archivo Wittenbergensi ad hunc usque diem servatur; partim ex fundatione Ebersdorfensis ecclesiæ cathedralis, ubi suspensa fuerunt juniorum Principum vestimenta, quibus tunc induti erant; partim ex testimonio Dieterici Kauffungii, ultimi ex Conradi posteris, lapideisque monumentis, in foro & templo Freibergensi adhuc conspiciendis; partim ex stipendio frumentario, quod serie non interrupta hodiernum in præfectura Zviccaviensi solvitur seniori familiæ Trillerianæ, quæ est ex carbonarii, Principis Alberti liberatoris, posteris; partim ex numismate, campana & pictura, quæ in rei memoriam fieri curavit Parens Elector; partim ex MStæ epistola Georgii Strobelii, ministri metallici, ad Electorem Joan. Fridericum anno 1533 scripta, qui narrat, ante quinquaginta annos, se præfente, Ducem Albertum spectasse locum, ubi ex Conradi manibus liberatus fuerat, & munuscula dedisse quibusdam senioribus adhuc viventibus, qui Conradum captivitati addixerant. Ut adeo veritas illius plagii in Solis disco posita habeatur.

Posthæc multiplicem lætandi occasionem in filiis suis nata est Margaretha, inprimis ex quo uterque conjugem sibi adscivit. Quanquam ipsi magnum luctum attulit mariti, Friderici Placidi obitus, quem d. 7. Septembris anno 1464 contigisse, Auctor noster demonstrat, adversus illos, qui eundem falso in d. 24 Decembris collocant.

locant. Magnum deinceps gaudium Margarethæ attulit incomparabili fodinarum Schneebergensium proventus, de quibus singularia quædam inseruit Auctor noster, ad mortem tandem illius accedens. Primo duplex recitat epitaphium, Latinum & Germanicum, quod hodiernum superest in templo cathedrali, nunc aulico, Altenburgensi. In priori dicitur obiisse *Anno Domini 1486 Dominica Invocavit*: posterius id rythmis Germanicis eloquitur:

Nach Christi Geburt vierzehnhundert Jar
 Darzu sechs und achtzig um neun Hor
 Nach Sant Scholastica des Tags
 Der am Sonntag Invocavit was.

Auctor igitur noster ex computo illius anni Ecclesiastico evincit, Cyclum Solis fuisse 11, litteram Dominicalem A, aureum numerum 5, terminum Paschalem 22 Martii, Dominicam Paschalem 26 Martii: unde retro numerando usque ad Dominicam Invocavit, hanc in 12 Februarii tunc incidisse reperiemus. Huc quoque faciunt rythmi Germanici, qui ex more loquendi tunc vulgato nihil aliud significant, quam *Dominicam post diem Scholasticæ, Invocavit* appellatam. Scholastica enim 10 Februarii colitur, qui signatus est littera F, & anno 1486 erat dies Veneris; unde patet, Dominicam proximam 12 Februarii fuisse. His addit Auctor noster infallibiles demonstrationes ex Maximiliani I electionis Francofurti eodem anno, mense & hebdomade celebratæ actis, partim a Frehero Bœcleroque editis, partim ex MSto Spalatini in Bibliotheca Ducali Gothana servato; quæ omnia & singula *die Jovis post Invocavit, 16 Februarii anno 1486* Maximilianum in Regem Romanorum Francofurti electum asserunt.

His positis fundamentis, Auctor noster certas dissentientium classes constituit, & primæ ducem assignat Georg. Fabricium, qui licet in Originibus Saxonicis fol. 791 Margaretham nostram *pridie Idus Februarii 1486* exirasse recte asserat, eadem tamen pagina *Elektoris matrem* anno 1484 obiisse dicit, conjugem Elisabetham in mente habens, multis eum sequentibus hac alucinatione seductis. Alterius classis antesignanus est Petrus Albinus, qui ex inspectis fugitivo oculo, maleque intellectis rythmis monumenti Germanici, falso statuit, Margaretham defunctam ipso Scholasticæ die, 10 Februarii,

bruarii, quanquam sectatorem nactus est Adamum Rempium in Calendario Saxonico. Hic tamen Rempius, quod mireris, etiam ad sextum diem Februarii Margarethæ mortem signat, adeoque nos quasi manu ducit ad tertiam classem, quæ hodie communissima est, & tantum non omnes scriptores, Saxonicos, Austriacos, alios, comprehendit. Sed illos omnes errare, vel ex computo Ecclesiastico anni 1486 patet, quo littera Dominicalis erat A. Dies igitur 6 Februarii littera B signatus tunc non erat Dominica, sed Lunæ dies, seu feria secunda. Huic fortasse mederi voluerunt, qui Margarethæ obitum d. 5 Februarii figunt, quippe Dominicam illo anno; verum *Esse mihi*, non *Invocavit*. Neque Clauderus cum sua 20. Februarii audiendus est, quam idem computus evincit tunc non Dominicam, sed secundam feriam fuisse.

Definito igitur vero Margarethæ die emortuali, ad locum, ubi defuncta & sepulta est, Auctor progrediens, allatis diversis scriptorum sententiis ostendit, eam nec Lipsiæ obiisse, nec Misenæ conditam, sed Altenburgi & mortem & sepulcrum invenisse. Hinc docet, quibus ceremoniis exequiæ illius non solum Altenburgi, sed etiam ab Imperatore in splendidis Imperii Comitibus Francofurti celebratæ fuerint. In Appendice quædam affert ad præcedentem libellum illustrandum, de typographiæ inventionem, & Æra Dionysiana. In Dedicatione ad Reverendissimum & Sereniss. Ducem Citizensem, fato singulari eundem cum Margaretha diem obitus nactam esse Magdalenam Sibyllam, Joan. Georgii I Elect. Saxon. viduam, alteram plerarumque supra dictarum summarum Familiarum Matrem felicissimam, monet.

CASP. SAGITTARII HISTORICI SAXONICI HISTORIA Gothana Plenior, ex optimis quibusque editis Scriptoribus, ut & MSS. Documentis cum fide & industria concinnata. Opus multorum veteris expetitum, ab ipso Auctore magna ex parte confectum, typographoque traditum. Reliqua ex ejusdem schedis congeffit, & Supplemento Indicæque mox edendis illustrabit WILHELMUS ERNESTUS TENZELIUS, Historicus Saxonicus.

Jenæ, sumtu Joan. Bielckii, 1700. 4. Alphab. 2 $\frac{1}{2}$.

Ex

EX Sagittarii τῆ ἐν ἀγίοις Tenzeliique Clarissimi Præfationibus liquet, quo animo & fortuna Sagittarius ad Historiam Gothanam scribendam accesserit, editis anno 1688 Memorabilibus Gothanis, statim Historiam pleniorē aggrediens, imprimendique propriis sumptibus initium faciens, quam varie impeditus reliquo vitæ suæ spatio absolvere non potuit, & anno 1694 die 9 Martii defunctus, usque ad finem demum alterius Alphabeti perduxit. Inde ejus Collectanea accepit quidem Tenzelius, sed multa quoque obstacula sensit, donec reliqua ex illius schedis congesta prodire nunc seorsim passus est, ut tanto magis doctorum patriæque amantiura hominum studia eliceret, ad ea secum communicanda, quæ in scriniis adhuc servant, rerum Gothanarum cimelia. Quadruplex enim promittit Supplementum: *Primum* complectetur Epistolæ Conradi Mutiani Rufi, Canonici Gothani, inter primos litterarum in Germania restauratores celeberrimi, maximam partem hæcenus ineditas, & ad illius temporis Historiam, sacram imprimis & literariam, utilissimas: *Secundum* Historiam obsidionis anno 1567 peractæ & ab Huberto Langueto descriptæ, cum figuris æneis, partim ipsam obsidionis faciem, partim antiquam Grimmensteinii & urbis Gothanæ, partim hodiernam Friedensteinii civitatisque delineantibus; præfixis Prolegomenis de vario arcis urbisque statu, quibus multa inferret, Sagittario non visa, aut præterita: *Tertium* Orationem Joan. Dinckelii, Superintendentis Generalis Coburgici, in laudem M. Cyriaci Lindemanni, Rectoris quondam Scholæ Gothanæ optime meriti, Sagittario quidem laudatam, sed nunquam visam; cum præfatione & Mantissa de Claris Gothanis: *Quartum* denique Vitam Gothardi, urbis in Papatu Patroni, qualem in Actis Sanctorum prolixissimis, vix centesimo eruditorum nostrorum visis, nedum lectis, dederant Henfchenius & Papebrochius, animadversionibus necessariis a Tenzelio instruendam.

Hæc igitur expectantes interea videbimus, quid Historia Sagittarii Gothana contineatur. *Cap. 1.* de nomine & originibus urbis agit, & illud quidem a Gothica gente derivandum non inficiatur, difficillimum tamen judicat demonstrare, quo tempore Gothia a Gothis sit condita. Nec firmiori illos niti fundamento, qui vel ad Gothardum, vel Meingothum, vel Henricum Aucupem, vel

vel Wilhelmum Præfulem Moguntinum, conditæ urbis gloriam referunt. *Cap. II* Dominos urbis, Landgravios imprimis Thuringiæ recenset, & quid Gothæ egerint, indicat, nonnulla etiam alia admiscens: cujusmodi est, quod pag. 19 promittit Historiam Salfeldensem, inque ea plura de bello fraterno inter Fridericum Placidum Electorem & Wilhelmum Duce[m] gesto: *dici enim non posse, in quot & quantas nuper incidit scripturas, horum temporum gesta mirifice illustrantes.* Utinam vero hæc spes cum ipso Sagittario non intercidisset! *Cap. III* de fatis castri Grimmensteinii, id a Gothis conditum, a Landgraviâ inhabitatum & Castellanis instructum, anno 1530 a Joanne Electore fortius munitum, anno 1547 capto Joan. Friderico, Caroli V jussu dirutum, sed eo liberato reædificatum, denique anno 1567 ex decreto Imperii funditus eversum; in ejus tamen locum anno 1643 Fridensteinium ab Ernesto Pio constructum esse, docet. *Cap. IV* ædem sacram a Landgraviis in arce conditam memorat, eamque anno 1344, Canonicis Ordorffio Gotham concedentibus, in Ecclesiam cathedralem commutatam, cujus Decanos & Canonicos ex antiquis scripturis colligit, celeberrimo illorum pag. 48, 49, 50 minime præterito, *Conrado* nempe *Mutiano Ruso*, cujus epistolas dabit Tenzelius. *Caput V* de Monasterio S. Crucis extra urbem, ejusque Abbatissis, Monialibus, memorabilibus, prolixissimum est, & multis diplomatibus chartisque distinctum. Talibus etiam distinguitur *sextum* de Monasterio Augustiniano; cujus templum post Reformationem Parochiale factum Sagittario dedit occasionem *Capite VII* Catalogum Superintendentum & Diaconorum, deinde Rectorum & aliorum scholæ ministrorum addendi, vitas simul quorundam breviter contractas, nempe ex Superintendentibus, Frid. Myconii, Mich. Julii, Joan. Helderi, Balth. Gualtheri, Salomonis Glassii, Joan. Christ. Gotteri, Adami Tribbechovii, & Henrici Fergii; in quibus Myconii, Glassii, & Tribbechovii res prolixius descriptæ, ob celebre illorum nomen eruditatis sese commendabunt: ex Rectoribus Wilkii præsertim, Weizii, Reyheri & Helli. *Caput IX* de templo Parochiali S. Margarethæ, & X de Hospitali domo S. Mariæ Magdalenzæ, quæ a Ludovico Landgravio, ejusque conjuge S. Elisabetha, fundata est, multis etiam chartis notatu dignis referta sunt. Brevioribus lineis absolvuntur

XI de Sacratio S. Jacobi, XII de Nofodochio S. Nicolai, XIII de Sacratio S. Wolfgangi, & XIV de Xenodochio ante portam Brielanam. *Caput XV* recensendis Landgraviorum Magistratibus, Advocatis scilicet, Præfectis, Scultetis, Quæstoribus occupatur: *sequens* autem *XVI* Ernesti Pii, Fridericique Consulariis, & reliquis Ministris præcipuis consecratum, evasit omnium toto opere longissimum & præstantissimum. Continet enim vitam Georgii Franzkii, Viti Ludov. a Seckendorf, Ernesti Ludovici Avemanni, Joan. Christoph. Lobharzbergeri, Jacobi Henr. Heidenreichii, Hieronymi Bruckneri senioris, Joannis Franckii, Hieronymi Bruckneri junioris, (quæ plusquam septuaginta paginas implens multa memorabilia exponit,) Dieterici Pflugii, Eliæ Rudolphi Heidenreichii, Jeremiæ Balthasaris Ludovici, Andreæ Bechmanni, (quorum uterq; Concionatorem alicum egit) Joan. Casparis a Miltiz, & Balthasaris Glassii Archiatri Ducalis. Horum nonnulli cum scriptis etiam publicis inelaruerint, alii singularia fata habuerint, quin eorum Biographiæ doctioribus placeant, dubium non est. *Caput XVII* enumerat Magistratum oppidanum, olim ex Scabinis, & Magistris Consulium, hodie ex Consulibus & Senatoribus constantem. In his laudem meretur Dietericus Dunckel, utut legendi scribendique nescius, patronus tamen Evangelicorum, literatorum ac pauperum singularis: cui id obtigit, quod paucissimis mortalium, dissidia etiam inveterata ex æquo & bono cum litigantium voluptate componere. *Caput XIX* & ultimum constat Electis ex Annalibus Gothanis, in quibus subinde occurrunt quædam singularia. Cujusmodi est diserta notitia de lavacris animarum, *Seelbade* / in Papatu adhuc frequentatis, pag. 418, 419, & Prophetia in templo Augustiniano pone altare reperta pag. 424, 425,

*M. C. quadratum, LX. quoque duplicatum,
Oraps peribit, & Hufs Wicelsque redibit.*

**ULRICI HUBER, JURISCONSULTI ET EX-SENATORIS PRI-
SI, Eunomia Romana, sive Censura Censura Juris Justinianæ. Postu-
mum opus, quod accurate recensuit ZACHARIAS HUBER**

ULR. FIL,

Franequeræ apud Leonardum Strickium, 1700. 4. Alph. 4. Plag. 17.

X

Quod

Quod omnibus rebus humanis accidit, ut ab his laudentur, ab aliis
 culpentur, id etiam Juri Romano evenit. Nam ad insignem
 ejus laudem pertinet, quod pleraque Gentes moratiores Europae
 id admiserint, ut vel in Foro causae controversae juxta illud decidan-
 tur, vel minimum in Scholis exinde, velut puro ac inexhausto fon-
 te, aequitatis justitiaeque rivuli deriventur, ac discantium animi lar-
 giter iisdem irrigentur. Praeterea multi, quorum studia ei-
 dem dicata sunt, tenero admodum affectu illud profsequi solent,
 dum profundam meditationum eruditionem admirantur, ad tortuo-
 sos subtilitatum exquisitissimarum maendros stupent, institutorum
 civilium prudentiam extollunt, aut castae Latinitatis in antiquis Jctis
 venustatem venerantur. E contrario tamen non desunt, quorum
 animos diversa omnino insederit sententia; jam enim aliqui falsa,
 iniqua, absurda aut corrupta, magno numero sibi in legibus Ro-
 manis deprehendisse videntur; jam alii exiguum institutorum Ro-
 manorum in exteris Rebuspublicis usum loquuntur, ac fructum la-
 bori iis impendendo haut respondentem causantur; imo audacio-
 ri etiam censura varia incommoda laudato juri imputant, dum a
 nimia legum varietate incertitudinem, egregia decipiendi compen-
 dia, lentas processuum moras esse exortas contendunt, aut alia da-
 mna, in prudentiae Latinae opprobrium, invidiose satis exaggerant.
 Neque vero ita vulgus tantum sciscit, sed subinde etiam ingenia
 (quale Noster p. 497 Antonio Fabro, censorum Coryphaeo tri-
 buit) elegantis, acria, magna & audacia, vel, ut idem loquitur p.
 441, in fori peristyllis ambulantes, imo in recessu praesidentes, in tex-
 tus quosdam ringuntur, eorumque absurditatem nudis dentibus irri-
 dent. Enimvero uti Jus Romanum extra omnem imperfectionis
 humanae labem collocare haut licet, ita eorum tamen, qui illud
 probandum potius quam vituperandum censent, sententia & asse-
 larum numero, & autoritatum splendore, & rationum imprimis
 pondere, videtur vincere, maxime cum non desit, quod censori-
 bus possit reponi. Asserto huic fidem facit in hoc opere postu-
 mo Illustris Huberus, cujus nomen ex eruditissimis scriptis, aliisque
 in rem literariam meritis, jam notius est, quam ut a nobis prolixè
 nunc commemorari debeat. Consilium ipsi est, exponere loca Ju-
 ris Romani; quae a variis Scriptoribus tam peritis quam imperitis
 juris,

juris, ut falsa, iniqua, indecora, absurda, corrupta, subornata, varie traduntur, eadem vindicare, sanare aut excusare, vel quod res est, confiteri *σαφῶς καὶ μὴ πανόργως*, quod fieri, cum opera nec dum in id data sit, juris studii plurimum interesse videbatur. Et si enim vis legum, ut ratio minus proba sit, non deficiat, nec dicere liceat, quod aliqui Jctis vindicatum vellent: *amicus Papinianus, amicus Justinianus, sed magis amica veritas*; autoritati tamen & dignitati artis plurimum deçedit, si juris sanctiones a philosophia civili, sanctitate juris divini & ab omni veritate recedere videantur. Deniq; favor, quo genus hoc censuræ per speciem libertatis & ingenuitatis, ab interpretibus artis imprimis exercitum, vulgo accipitur, nimis grave creat artis præjudicium, quam ut ei, salva veritatis tessera, non sit occurrendum. Superstitio sancte tuendi errores veterum, ab Illustri Autore nostro procul abest, sed cautionem, ne, quod plerisque accidit, damnent quæ non intelligunt, quærit. Nec in istam quidem concessurus est partem, quam in Institutione sua, Fabius ignoscit Auditoribus, ut omnia potius veterum laudent, quam multa reprehendant. Denique nec illud, modo quod repudiatum, adspernabitur, *amicus Papinianus, amicus Justinianus, sed magis amica veritas*, cum id heic agatur, ut ipsorum non autoritas, sed ratio, & vindicata rationi valeat autoritas. Cum autem in hoc genere non habuerit Celeberrimus Autor quod exemplum præbeat, idcirco hæc primum *προγυμνασικῶς* instituit, ut hominum judicia experto, si quid mutandum videatur, facultas & copia daretur. A Pandectis initium fecit, simulque in Institutionibus si qua occurrerunt peculiariora, complexus est. Circa antinomias non hæsit, multo minus circa alias difficultates innumeras in jure passim occurrentes; in terminis Philosophiæ civilis variæque eruditionis collatæ cum Jurisprudencia se continuit. De cetero plures sunt, cum quibus amico modestoque certamine, Nostro confligendum fuit, quorum etiam catalogum doctissimus Filius adjecit. Præcipui tamen censores sunt, Amestius Theologus, leges Romanas iniquitatis passim infimulans, Antonius Faber, Antonius Matthæus senior ejusque discipulus Wissenbachius, nec non Autumnus & Groenevegius, quorum adeo censuras frequenter censura sua excepit Noster. Qualem autem in hoc certamine se gesserit, merita jam præstita notum-

que animi robur, ac eruditio in hoc literarum genere plane singularis, facile ostendunt. Quo tamen hac de re amplius constet, specimen quædam, non quidem anxie conquistata, sed prout illa fuerunt, adjiciemus. Circa definitionem Justitiæ *l. 10. de J. & J.* propositam, existimavit Amesius, Jctos sibi misere contradixisse, dum justitiam per unicum actum, *jus scilicet cuique suum tribuendi*, definiant, cum tamen tria legum præcepta, *honeste esse vivendum, neminem ledendum, suum cuique tribuendum*, ipsi statuunt, justitia autem æque late pateat, quam leges: sed respondet Noster, tria illa præcepta non esse positiones artis fundamentales, quibus reliqua disciplina sit superstruenda, sed nihil aliud esse, quam sententias & dicta, quibus animi sui propositum inde ab initio designent juris conditores; præterea definitionem Jctis adhibitam, non omnem, sed particularem solum describere justitiam, ut frustra quis inter ea exactam requirat harmoniam. In *l. 6. de bis qui sui vel alien. jur.* Ulpianum, dum eum, qui marito per decennium absente, interrim natus sit, mariti filium non esse docet, non nugari, ceu cavillatur Bachovius, Noster ostendit, cum ei id demonstrare fuerit propositum, quod præsumptio ex matrimonio orta, per probationem contrariam possit elidi: hinc uti eum exemplo aliquo indubitato, ut dein ad magis dubia pergat; ab indubitatis autem & concessis negata concludere & adfirmare, non esse absurdissimum, nec adeo quod Ulpianus scripsit, monere nugatorium, ut etiam quibusdam gentibus placuerit, patrem haberi qui per decennium abfuerit, ut in Anglia juris esse scribat Chamberlanus in *Noviss. Stat. Angl. p. 1. c. 18.* si modo quatuor maria, quibus Britanni cinguntur, non transierit. Dispositionem *§. 9. l. de adoption.* qua castratis facultas adoptandi abjudicatur, contra censuram Leonis Philosophi Imperatoris, in *Nov. 26.* castratis adoptandi jus concedentis, Consultissimus Autor defendit, suspicaturque eunuchorum potentiam in aula Byzantina, quæ seculo nono, quod est Leonis, jam impense creverat, magis occisionem dedisse novæ constitutioni, quam valorem æquitatis. Ex pactis nudis non oriri obligationem ad agendum efficacem, nota Romanorum sanctio est, in *l. 7. §. 4. de pact.* proposita, quam in te pretes varie accipiunt, dum aliqui eam de pactis non serio, nec deliberato animo initis, cum Mæstertio explicant, alii eam, si de seriis

feriis accipiatur, æquitati naturali repugnare arbitrantur. Verum Huberus & illos & hos falli ostendit, docetque juri naturali haut quicquam detrahi, si imperium civile actus subditorum ita circumscribat, ut ex omnibus obligatio efficax haut nascatur; cum hac ratione jus naturale non mutetur, sed, ne ad quosvis actus illud applicari queat, solum efficiatur. In *l. 7. §. 12. de pact.* verba finalia, nisi contrarium specialiter approbetur, quod non animo stipulantium hoc factum est, sed paciscentium, emblema Tribonianum esse, Noster Wissenbachio concedit, ac Tribonianum hoc nomine non immerito reprehendi fatetur, cum adjectionibus istis, a ratione temporis antiqui abhorrentibus, obscuritate Pandectarum leges involverit, ac cruces posteris lectoribus fixerit. Circa *l. 1. de his qui not. infam.* juris Romani sanctionem, qua histrionibus, in actione injuriarum, pro socio, tutelæ, mandati, depositi suo nomine, nec contrario judicio damnatis, ut & viduis maritos non elugentibus infamia irrogatur, prolixè ac graviter tuctur, ut tamen moribus diversarum gentium eam fere negligi, simul fateatur. In *l. 6. §. 3. de N. G.* Julianus etiam ei, qui sui lucri causa ad aliena negotia accesserat, actionem negotiorum gestorum contra dominum, quatenus hic locupletior factus est, concedit; hoc autem cum rationem non habere fuerit visum Clarissimo Nodtio lib. 3. Probabil. c. 9. ideo textum ea ratione emendandum esse putavit, ut gestori non actio sed retentio solum & pensatio ratione ejus, in quo dominus locupletior factus, asseratur. Verum emendatione opus non esse, Noster demonstrat, cum ex omni jure tali gestori actio respectu modo memorato, merito tribuatur. Divisionem actionum, quod illæ sint vel bonæ fidei, vel stricti juris, quæ in *l. 7. de N. G. & G. §. 28. I. de action.* quoque existat, in foro conscientiæ locum non habere existimavit Annesius, sed Censorem hunc, vitio Populi creatum, ignoratione elenchi laborare docet. Tralatitius locus est in *l. 27. §. 1. de hered. petis.* in quo dicitur, quod in multorum honestorum virorum prædiis lupanaria exerceantur. Ex hoc juri civili lupanarium, contra S. Scripturam, honestatem & bonos mores, permissionem & approbationem exprobrant, censuram illam latius exequente Anton. Matthæi. At nullam hæc subesse approbationem, cum Ulpianus, loci illius Autor, in *l. 21. §. 11. de recept.* lupanar locum in bonum appellat, sed

nudam morum corruptorum recensionem, ac per *viros honestos* intelligi non probos & justos, sed in honore positos vel honestiore loco natos, Noster excipit, atque hac ratione maculam abstergit. Memorabilis est dispositio, quæ in *l. 3. si pars hered. petat.* existat, quasque sancitur, ut, si patre mortuo, liberorum unus, ac cum eo venter seu uxor gravida adsit, illi interim quarta pars assignetur, cum tergemini nasci queant. Heic veteres Jurisperitos magno conatu nugæ egisse censet Autumnus, cumque hodie non faciamus altos & obscuros quæstionum sinus, ideo istos juris apices & subtilitates a iudicibus non admitti, usumque, quo ventri curator datur, in tempus nascendi omnia jura ei integra reserventur, nec ante familiæ herciscundæ judicium habeat locum, alimentis tantum superstiti pro qualitate personarum & modo facultatum assignatis, esse humaniorem amplius existimat. Verum si filius nolit aut non possit expectare, sed præsentis egeat pecuniæ, forte mercator in articulo fidei asserendæ constitutus, nec aliter fortunas sustinere queat suas, an postumi jus incertum ipsius petitionem penitus eludere poterit? Non videtur hoc verisimile; ergo remedium juris civilis adhuc habebit usum: sic censuram elidit Noster. In *l. 5. §. 1. de rei vindic.* existimat Ulpianus, *plumbam & argenteum diduci posse, æs & aurum non posse*, quod ultimum falsum esse creditur, cum viæ quæ chrysulcæ æs & aurum separari queat. Huic censuræ amovendæ Molinæus, notabili diligentia, artifices metallarios & monetales consuluit, ac ab iis didicit, quod æs & aurum separari quidem possit, non vero per aquam chrysulcam, ut censores putabant, sed per ignem; hoc tamen adhibito debiliora metalla, ut plumbum & æs, valde consumi addit, nisi aurum æri mixtum artifices includant cuidam cemento, e lateribus contusis & medicatis cum argilla facto, sed hoc tanto sumtu constare, ut magis expediat, aurum per ignem, amisso ære, purgari. Atque inde, jam explicat Ulpianum, quod is negans aurum ab ære separari posse, non intelligat separationem chymicam, sed utilem atque civilem ad effectum divisionis, quam æs & aurum non capere, cum æs pereat seu materia seu pretio, secundum illa docet. Cæterum hac Molinæi opera nondum satis a crisi esse vindicatum Ulpianum, Noster censet, cum ille non ostenderit, quod æs ab auro difficilius quam argentum a plumbo separe-

paretur, in quo tamen cardo negotii vertitur; hinc etiam Ulpianum censuram vel emendationem vix effugere posse concedit. In *l. 36. fam. etc.* Paulus pronunciat, ab eo qui per errorem pro coherede fuerit habitus, post rem iudicatam, cognito errore, nihil repeti posse; quod Pauli effatum durum & iniquum cum aliis, tum præcipue Autumno videtur, existimanti secus hodie secundum æquitatis rationem servari. Enimvero sicut praxis contraria, quam hic laudat, dubia est, cum a Senatu Lutetia-Parifino, præfide Briffonio, secundum Pauli opinionem sit iudicatum, Jacobo Chezellio Advocato integrum hunc textum in Curia recitante: ita effatum Pauli ab iniquitate quoque absolvit Consultissimus Vindex, cum damnum, quod actor sentit, suæ imprudentiæ imputare debeat, dum in exploranda adversarii conditione ante rem iudicatam non fuit solertior. Interim concedit, adversarium in foro conscientiæ non esse satis tutum; hinc a sententia Brunnemannii Evangelicam denunciationem vel restitutionem in integrum concedentis, non valde alienus est. Eunomiam *l. fin. pr. de exerc. action.* qua creditori, qui magistro navis ad navem reficiendam, pecuniam crediderat, actio non aliter contra dominum præponentem conceditur, quam si navis in eo statu, ut reficeretur, fuisse ostendatur, nec multo plus, quam refectio requirebat, creditum sit, contra censuram Autumni, nimis crude exercitorem ad omnia facta magistri præstanda obligatum contendentis, egregie tueretur Noster. Circa *l. 9. §. 7. de pecul.* vindicat jus Romanum a prava illa sententia, quæ autophoniam approbat, quæq; ex doctrina Stoicorum Romanis Jctis adhærere, cum aliis, tum imprimis Wisenbachio creditur, ostendendo, non alio sensu Romanos asserere, *licere servis naturaliter in corpus suum servire*, quam ad effectum negandi debiti, domino competentis, ac in præjudicium cæterorum creditorum e peculio deducendi. Oppido durum videtur, quod scribit Arcadius seu Charisius in *l. 21, §. 2. de testib. testimonio testis harenarii vel similis persona sine tormentis credendum non esse*; cum enim tormentorum usus vix quoad ipsos delinquentes defendi queat, omnem utique humanitatem excedere, ac quamvis barbariem aut immanitatem superare videtur, testes, testimonium non recusantes, nec falsi convictos, tormentis subicere. Sed Vindex noster excipit, nonnisi de personis vilissimis, improbatæ professionis ac prostituti pudoris id esse

esse constitutum, atque ita Eunomiam etiam hac in parte satis tueretur. In l. 34. §. 2. de R. N. matrimonium inter conprivignos licitum pronuntiatur, et si fratrem communem, ex novo parentum matrimonio susceptum, habeant. At negare legem Dei Levit. 18. vers. 11. opponit Anton. Matthæi, idque se omnium primum ex novis versionibus Tremellii, Junii & Piscatoris observasse, addit. In eandem sententiam fere concedit ejus discipulus Wissenbachius, sed autoritate Johannis Cocceji commotus, pedem inde retrahit. Noster inventionem suam Matthæo relinquit, eum vero rationes sufficientes, ob quas a communi sententia discedendum sit, non attulisse censet. Atque in hac lege designant vindictæ eruditissimi Huberi, quæ uti juris Romani cultoribus non possunt non esse gratissimæ, cum divitem textuum varia ratione vindicatorum thesaurum exhibeant: ita optandum esset, ut Hubero coepta perficere, ac Eunomiam per omnis juris Romani partes ostendere licuisset. Sed aliud visum est supremo rerum Arbitro, qui eundem, dum annum quinquagesimum nonum ageret, ex hac vita excedere jussit. Vetat vita brevis spes inchoare longas. Ipse Autor alium, quam optabat, quamque juris cultores vellent, coeptis suis exitum prælagiit, humanitate ac senio ingruente, pro prælagio illo velut intercedentibus. Ominosa vox est Nostri in proœmio: *Hoc quidem longius opus est, forse serius inchoatum, quam ut aliis occupato, hac ætate, qua superesse queat, absolvendi spes sit, quod quidem in Dei manu situm est. A Pandectis initium faciemus, simulque in Institutionibus, si qua occurrerent peculiaris, complectemur. Ita futurum est, ut totum artis systema vindictatum habeamus. De Codice & Novellis deinde videbimus, si videntis facultas erit & fata Deusque sinent.* Cum tertiam Eunomiæ partem in lib. 19. clauderet, ac novam exercitationem, numero trigesimam, ac partis quartæ ingressum aperturam moliretur, mors florētissimi Juvenis, qui defensionem susceperat, consilia aliquo modo turbavit, a Nostro vero hæc elicit pag. 622. *Quæ res aurem mihi velle, duo de sexagesimum implenti annum (quam ætatem æorum nemo Præceptorum attigit) quam vana spes foret, si hunc laborem Eunomicum ad finem Institutionum & Pandectarum, nedum ad omnes Justiniani libros, absolutum iri considerem.* Quam bene autem Huberus vitam hæc exegerit, de re publica & literaria meruerit, ac tandem

dem mortales deposuerit exuvias; id doctissima oratione funebri operi huic postumo adjuncta, facunde exposuit maxime Reverendus Campegius Vitringa, SS. Theolog. & Histor. Sacrar. Professor, Nostro, dum viveret, conjunctissimus. Nihil vulgare fuit in Hubero, sed in eo ornando natura, ars & fortuna velut certarunt; siquidem illa ingenium acre & magnum largita erat, ista idem indefesso studio excoluit, hæc vero ejus occupandi egregiam suppeditavit occasionem. Anno vigesimo primo Doctoris gradum Heidelbergæ capessivit, ac eodem tempore absens Historiarum & Eloquentiæ Professor, in Academia patria Franequerana, designatus est. Comoda Juventutis incredibili zelo promovit, ut aliquando omnes diei horas a matutina sexta ad vespertinam octavam (sola undecima prandii excepta) privatis publicisque exercitiis seu collegiis, quæ vocant, impenderit. Anno vigesimo quarto Rector Academiæ creatus est. Abhinc primariam juris Professionem sustinuit; vocationem ad jus in Academia Lugduno-Batava docendum, amore patriæ bis recusavit. Ab Academia in supremam Ffrisiæ Curiam Juridicam evehctus est; ab hac, triennio exacto, in illam denuo translatus, ut ibidem cum titulo Ex-Senatoris, a publicis lectionum exercitiis liber, *honoris causa* ageret, accepto annuè bis mille Carolinorum stipendio, & primo in Senatu a Rectore loco. Atque in ista functione, postquam doctissimis varii generis scriptis immortalitatem meruerat, ex vomica pulmonum, stagnante acri humore producta, cum febris quartana, in ingravescente ætate gravioris ut plurimum tempestatis præsaga, prælusisset, obiit.

**ECLAIRCISSEMENT DONNÉ A MONSIEUR LE DUC
du Maine sur les honneurs que les Chinois rendent à Confucius
& aux Morts &c.**

i. e.

**EXPLANATIO CULTUS QUEM SINENSES CONFUCIO ET
Defunctis exhibent, Dn. Duci Cenomanensi proposita a P. CAROLO
GOBIENO Soc. Jes.**

Parisiis, apud Joannem Anisson, 1698. 12, Plag. 5.

Y

Cum

Cum historiam Edicti ab Imperatore Sinenſi in gratiam religionis Chriſtiane promulgati, a Carolo Gobieno ſcriptam, menſe Nov. anni 1699 recenſeremus, nos de controverſia, quæ de cultu Confucii & defunctorum Jeſuitas inter & Dominicanos agitur, alibi expoſituros, polliciti ſumus. Promiſſorum itaque memores, huncce ejuſdem Gobieni libellum priori ſubjunctum exhibemus, ſummam rei ſecundum Jeſuitarum mentem ex eo paucis commemoraturi. Cum gens Sinenſium rituum & ceremoniarum ſit obſervantiſſima, adeo ut publica auctoritate apud eos conſcripti ſint libri leges & regulas rituum & ceremoniarum exhibentes, Jeſuitis, ũ Auctori credimus, nihil magis unquam curæ cordique fuit, quam in iſtis ceremoniis ac ritibus illud, quod ſuperſtitionem & idololatriam redolet, diligenter ſecernere ab iis, quæ ad morum tantum civilitatem & elegantiam comparata eſſe videri poterant. Hoc enim prudentiæ requirere videbantur leges, ne omnes promiſcue approbando ceremonias, ſuperſtitioni & idololatriæ apud neophytos ſuos locum concederent, aut omnes promiſcue prohibendo, plurimos a fide Chriſtiana conſilioque eam amplectendi deterrent. Quod itaque ad cultum Confucii attinet, is itidem certis ritibus & ceremoniis apud Sinenſes abſolvitur. Nimirum, cum memoria ejus apud omnes in magna ſit veneratione, quoties honorem legibus præſcriptum illi exhibere volunt, coram tabula quadam cui nomen ejus eſt inſcriptum, & quæ menſæ una cum accenſis cereis, & acerris adorariis impoſita eſt, ſe proſternunt, terramque novem vicibus capite quatiunt. Id quidem sæpius fit, ſed magno cum primis apparatu cultus Confucii bis per annum peragitur, vere ſcilicet & autumno, cui cum neutiquam intereſſe omnes debeant, Miſſionarios quoque prohibuiſſe, ne Chriſtiani hiſce ſolennitatibus intereſſent, Auctor memorat. Sed non minori ceremoniarum apparatu pietatem ſuam erga defunctos, præſertim liberi erga parentes teſtantur. Id autem, uti Auctor obſervat, non ſit una ratione. Primo priuſquam ſepelitur corpus defuncti, in conſpectu patientiori exponitur, & in menſa aut imago defuncti, aut tabula cui nomen ejus inſcriptum eſt, collocatur, additis floribus, ſuſſimentis, & accenſis cereis. Qui ergo dolorem ſuum ob mortem defuncti teſtari volunt, accedunt, ſe coram iſta imagine aut tabula pro-

prosterunt, terramque fronte percutiunt, incensisque suffimentis ocreisque oblati, discedunt. Deinde post sepulturam, singulis sex mensibus, vere nimirum & autumno, tota familia in ædícula sive loco huic cultui destinato, quem lingua vernacula Sinenses *Tsu-tangi* vocant, hoc est, ædem sive conclave majorum, in quo mensa, ad quam per gradus ascenditur, ut altaris fere speciem exhibeat, conspicitur, & in mensa effigies ejus qui caput est totius familiae, tabulis nomina reliquorum ad eam familiam pertinentium & jam defunctorum exhibentibus, ab utroque latere dispositis, conveniunt, mensæque ciborum ac frugum varia genera, suffimenta quoque & vinum & cereos imponunt, & ita eadem fere ratione suam erga illos pietatem demonstrant, qua obsequium observantiamque erga Gubernatores provinciarum, cum munus sibi demandatum suscipiunt, aut erga Mandarinos primæ ordinis, dierum natalium solennia celebrantes, vel alios magnæ dignitatis viros, quibus honores exhibere volunt, demonstrare solent. Plebeji autem homines & quibus est res angusta domi, tabulam cui majorum nomina inscripta sunt, in honestiori ædium suarum parte collocant, quo ipso officio suo se satisfacisse putant. Quotannis etiam, & quidem circa initium mensis *Maji*, sepulcra majorum suorum extra urbes constituta adeunt Sinenses, herbisque ac sentibus circa sepulcrum evulsis, varia iterum honoris, quo illos prosequuntur, documenta edunt, vinumque & varia ciborum genera, in convivio deinceps consumenda, sepulcris imponunt.

Hosce quidem ritus ex profunda, qua parentes prosequuntur Sinenses, veneratione fluere, Auctor docet, adeoque de illorum necessitate tam esse eos persuasos, ut quidvis potius admitturi sint, quam sententiam illorum, qui hæc instituta improbare audeant. Interim eos, qui Christianorum sacris sint imbuti, nequiquam ritus adhibere superstitiosos, quos hæcenus enumeratis addere soleant, qui ethnica superstitione adhuc sint imbuti. Neque Jesuitas unquam superstitiosos ritus laudasse aut permisisse, sed hosce tantum, qui cultum solum civilem, quem Confucio & majoribus suis Sinenses exhibent, arguunt. Ausos nihilofecius esse quosdam e Dominicanorum familia, hos ipso ritus a Jesuitis, aliisque Missionariis, neophytis permisso, seu superstitiosos & idololatricos traducere: ast sine ratione, cum

hi ipsi honores, quos Confucio & defunctis Sinenses exhibent, ab iisdem etiam hominibus viventibus exhibeantur. Jam cum nemo asserere queat, eos homines viventes ut Deos adorare aut cultu religioso prosequi, de Confucio quoque & defunctis hoc affirmari non posse. Totam autem hanc controversiam eo redire, ut intelligatur, quam tandem Sinenses de Confucio & hominibus defunctis animo conceptam habeant opinionem, num eos ut Deos venerentur, nec ne? Dominicanos quidem hoc affirmare, & ad istud comprobandum varia testimonia ex libris Sinensium producere. Sed hisce alia testimonia in contrarium non minori copia jam pridem a Jesuitis esse opposita. Jesuitis tamen hic potius credendum esse, quam Dominicanis, Noster putat, eo quod, ob varias quas affert rationes, sententiae & opiniones Sinensium non possint non illis magis perspectae esse, quam his. Accedere, quod nonnulli ex his ipsis, qui Jesuitas hoc nomine damnarint, more tamen Sinensium, iisdem ritibus & ceremoniis fuerint defuncti; id quod ne frustra asseruisse videatur, Franciscum Varonem Dominicanum hisce Sinensium ritibus utentem in medium producit. Sed praecipuum tamen causae suae praesidium in eo quaerit, quod plurimi iique praecipui & doctiores ex ipsis Dominicanis, Jesuitarum praxin & sententiam suo calculo comprobarint, evidentissimo argumento, hisce omnibus exploratum fuisse, ceremonias istas & ritus a cultu religioso quam longissime abesse. Praecipui inter hos sunt Gregorius Lopez, Missionarius ac postea Episcopus Basilitanus & Vicarius Apostolicus, Johannes de Paz Manilae in Dominicanorum collegio Theologiae Professor, & Dominicus Sarpetri Missionarius, quos omnes magnis elogiis in caelum evehit, & productis prolixè illorum testimoniis nihil eorum, quae ad auctoritatem & pondus illis conciliandum pertinent, praetermittit. Ast de Dominico Navaretta Dominicanorum Superiori non aequè praclare sentit, suaeque inconstantia eum promeruisse putat, nemo ut illi adhibeat fidem, quoties contra Jesuitas differit. Initio namque eorum quidem, qui Jesuitis se opponerant, strenue defendisse partes: postea autem edita solenni ad Antonium de Govea Jesuitarum in Sina Vice-Provincialem declaratione professum esse, se Jesuitarum hoc in negotio sententiam suo plane comprobare calculo: ast rursus, cum in Europam revertisset,

tisset, edito amplissimo opere sententiam Jesuitarum impugnasse, eoque tantam apud suos iniisse gratiam, ut vel hoc nomine *illusterrimi* titulo passim ab iis condecoretur. Hæc summa est eorum, quæ pro Jesuitis Noster in medium affert.

*HISTORIA CULTUS SINENSIIUM, SEU VARIA SCRIPTA
de Cultibus Sinarum, oblata INNOCENTIO XII Pontifici
Maximo &c.*

Coloniz, 1700. 8. Alph. 1. Plag. 20.

Quæ Jesuitarum circa cultum Confucii & defunctorum apud Sinenses usitatum sit sententia, ex præcedenti recensionem, Caroli Gobiæni hac super re declarationem exhibente, unicuique utunque constare potest. Sed opportune admodum ad manus nostras venit hæc, quam nunc sistimus, Historia Cultus Sinensium, seu collectio variorum scriptorum de Cultibus Sinarum inter Vicarios Apostolicos Gallos aliosque Missionarios, & Patres Societatis Jesu controversis, Innocentio XII Pontifici Maximo, & Congregationi Cardinalium dirimendæ huic causæ præpositorum, oblatorum. Ex ea enim, quæ Dominicanorum ceterorumque Missionariorum, & Jesuitis dissentientium, hac de re sit sententia, quibusve rationibus & argumentis eam tueantur, cognoscere licet. Atque hoc ut intelligatur, dabimus in hac recensionem cumprimis operam. Viam autem hic nobis monstrat Nicolaus Charmot, cujus Notæ in Observationes a Patribus Societatis Jesu in Mandatum Domini Magrot Vicarii Apostolici & Episcopi Cononensis electi, sacræ Congregationi sancti Officii exhibitas, conscriptas, primo loco hic comparant, & præcipuam libri hujus partem absolvunt. Huic itaque si adhibenda fides, Jesuitæ id unice agunt, ut quæstionem facti confundant cum quæstione juris, cum tamen modo de illa prius rite constet, de hac non possit ullum facile superesse dubium. In initio itaque, quo pacto iste cultus Sinensium, de quo disceptatur, se habeat, accurate exponit. Nimirum, quod ad cultum progenitorum jam defunctorum attinet, observat, Sinis præsertim litterariæ sectæ in more positum esse, parentes & avos defunctos usque ad quartum gradum, præcipuo cultu, tum publice, tum privatim, venerari. De-

dicatas itaque illis esse ædes sacras, in quibus collocatae sint tabellæ ex ligno castaneo, certisque dimensionibus confectæ, cubitalibus literis sic inscriptæ: *Thronus seu Sedes Anima vel Spiritus N. N.* appposito cujusque nomine & dignitate. In medio autem ædis esse mensam seu altare, cum aliis hinc inde minoribus mensis seu altariis, ubi ejusmodi tabellæ reponantur. In his itaque ædibus, ter aut quater in anno, eos magno apparatu *Ci*, hoc est, oblationem solennem seu sacrificium celebrare. Idque hoc modo, uti Auctor refert. Aliquot ante diebus primogenitus seu paterfamilias & tres aut quatuor alii ex primoribus familiæ seliguntur, qui veluti Sacerdotes, Diaconi & Sub-Diaconi, Magistri ceremoniarum atque Acolytorum ministerio fungantur. Hi diem futuræ oblationis fortitione eligunt: tribus ante diebus jejunio vacant, & a thoro conjugali abstinent; pridie vero ad vesperam victimas, porcum videlicet, capram aut alia animalia infuso in auriculas calido vino probant. Si caput moverint, ut apta sacrificio deligunt: si non moverint, ut inepta reprobant. Sic adoptatum animal in eorum conspectu statim mactatur. Ipso die, ante primum galli cantum, ad ædem dictam omnes consanguinei conveniunt. Singulis ordine dispositis, accensis supra altare cereis cum thuris atque odorum fuffitu, Magister ceremoniarum alta voce clamat: *flectantur genua*, statimque omnes coram tabellis ter aut quater genua flectunt, terram fronte percutientes, uno ex Ministris certas quasdam precationum formulas recitante. Deinde clamante Magistro ceremoniarum: *levate*, sursum singuli in pedes se erigunt. Tum præcipuus Minister, qui officio velut Sacerdotis fungitur, stans ad altare, vino plenum calicem in altum tollit, clamante Magistro ceremoniarum: *offeratur vinum*, cujus partem libat, partem vero super figuram hominis stramineam ibi positam fundit. Postea caesorum animalium pilos detrahât, qui una cum sanguine humi defodiuntur, capita autem & carnes in altum tollit, & coram tabulis offert, clamante interim Magistro ceremoniarum: *offeratur capra vel porcus*. Simili modo offert flores, fructus, legumina, itemque sericos pannos, & nummos papyraceos, quos in foco ante ædis portam accenso comburit, adhibitis ad singulos hos actus variis precationibus, quæ ab uno ex ministris recitantur. His ita

ita peractis, Magister ceremoniarum denunciât assistentibus, debere eos ob exhibitum proavis cultum prospera omnia expectare, salutem videlicet corporis, fructuum ubertatem, filiorum procreationem, honores, longamque vitam. Atque hæc omnia ita se habere, ex monumentis fide dignis demonstrari posse, Auctor asserit. Sed addit porro, præter has solennes oblationes, quæ vere & autumnino peragantur, sæpe sæpius Sinas ad easdem ædes se conferre, præsertim in novilunio ac plenilunio singulorum mensium, ibique progenitorum tabellas ter aut quater genuflexionibus profundisque usque ad terram totius corporis inclinationibus venerari, cereos accendere, thura & odores cremare, flores quoque fructus & legumina, aliosque cibos offerre. Eos autem qui tenuioris sunt fortunæ, ut in progenitorum honorem ejusmodi ædes extruere illorumque memoriæ dedicare nequeant, easdem oblationes & ceremonias ad eorum sepulcra, aut in privatis ædibus, minori cum solennitate & apparatu peragere. Servare namque omnes domi progenitorum suorum tabellas, easque frequenter genuflexionibus, odorum suffitu & fructuum ac ciborum oblationibus venerari. Quod autem ad Confucii cultum attinet, in singulis urbibus ædem sacram memoriæ ejus consecratam, prope gymnasium seu ludum literarium constitutam, conspici Auctor memorat. In ea, docente Auctore, collocata est tabella, cum hac inscriptione aureis literis exarata: *Thronus seu Sedes Anima sanctissimi & superexcellentiissimi Protomagistri Confucii.* Ceterum bis in anno, æquinoctio scilicet veris & autumnii, omnes Literati ad has ædes conveniunt, ut Confucium tanquam communem Magistrum, ac Sinicæ Philosophiæ parentem, oblatione solenni venerentur. Præcipuus Mandarinus seu urbis Gubernator Sacerdotis officio fungitur, adjunctis aliis Literatis, qui Diaconi, Subdiaconi, Magistri ceremoniarum atque Acolythorum partes obeunt. Cetera eodem fere modo ut in oblationibus, quas in progenitorum suorum honorem instituunt, peraguntur. Post aliquot enim dierum jejunium & abstinentiam a thoro conjugali, pridie æquinoctii oryzam aliaque legumina, & fructus terræ Confucio offerendos in aula præparant: in arca vero templi Mandarinus, qui Sacerdotis munere fungitur, supra mensam cereis accensis, impositis prunis thus aliosque odores cremat,

nat, deinde porcum, capram aliave animalia postridie immolanda, more consueto, immisso scilicet in aures vino calido, probat: porcum autem sic electum, antequam mactetur, prono corpore salutatur, & rursus a laniis mactatum eodem modo veneratur. Tum raduntur pili, & cum intestinis & sanguine in posterum diem servantur. Postridie ante galli cantum, omnes qui interesse hisce sacris solent, in æde Confucii conveniunt, cereis accensis. Supra mensam seu altare thus aliosque odores adolent. Signum dante Magistro ceremoniarum, Musici cantant, & Mandarinus ceu Sacerdos Magistræ ceremoniarum clamante: *offerantur pili & sanguis victimarum*, eosdem pilos in catino positos una cum sanguine in altum tollit, & coram tabula Confucii offert; postmodum jubente Magistro ceremoniarum, omnes instructo ordine extra ad aream templi procedunt, ubi pilos & sanguinem terræ infodiunt. Tum singuli ad sua loca redeunt, carnibus animalium interim asservatis, & Magister ceremoniarum alta voce clamat: *descendit Spiritus Confucii*; quo dicto Sacerdos seu Mandarinus plenum vino calicem sumit, eumque in imaginem hominis e paleis contextam fundit: tum Confucii tabulam e loculis sumtam super altare collocat, precationem summam Confucii laudes continentem recitando. His peractis Magister ceremoniarum clamat: *flectamus genua*; quo audito omnes genua flectunt, ac postmodum dicit: *levate*, atque omnes statim surgunt. Mandarinus autem sive Sacerdos manus lavat, & oblatum sibi ab uno e ministris pannum sericum, ab alio vero vas plenum vino suscipit, Magisterque ceremoniarum clamat: *Sacrificus accedat ad thronum Confucii*. Tum Musicis canentibus, pannum sericum ac deinde vas vino plenum in altum tollit & Confucio offert. Magister ceremoniarum porro quater repetit: *flectamus genua & levate*, & omnes quater genua flectunt toto corpore prostrati, ac sese in pedes erigunt: pannusque sericus ignitis carbonibus comburitur, addita iterum pronuntiatione in honorem Confucii. Simili ratione post varias genuflexiones vinum offert, cum precatione, in qua Spiritum Confucii tanquam præsentem alloquitur. Quibus ita peractis, Magister ceremoniarum clamat: *Bibite vinum prosperitatis ac felicitatis*, repetitque ut supra: *flectamus genua*, & alloquendo Sacrificum, ait: *bibe vinum felicitatis*,
quo

quo ipso & Sacrificus illud exhaurit. Postea clamante Magistro ceremoniarum: *sume carnem sacrificii*, idem Sacrificus a Ministro carnes victimarum suscipit, atque ambabus manibus sublatis in altum offert, adjunctis precationibus, quarum unam his verbis finit: *quodcumque tibi obtulimus, purum est atque odorificum. Perfectis his ceremoniis nos mortales in pace conquiescimus, spiritus vero jucundatur. Ex his sacrificiis fiet, ut bona & felicitates consequamur.* Tandem spiritum Confucii, quem advenisse ac tabellæ insedisse putant, vel anixo fingunt, abeunsem ad suum locum comitantur, & adjuncta solenni precatione deducunt: carnes autem sacrificii inter assistentes distribuunt, quos qui comederint, se per Confucium beneficia & felicitates adepturos confidunt. Præter has solennes oblationes, alias quoque minus solennes frequentant, de quibus nunc aliquid addere non necesse fuerit. Id potius adhuc observamus, has oblationes, si Auctori credendum, seu ceremonias Imperatorum Sinensium legibus publicoque regni usu ita stabilitas esse, ut nemini liceat eas omittere, nisi gravissimas incurrere velit poenas. Atque hæc omnia ita se habere, tum ex aliis monumentis fide dignis, tum maxime ex confessione ipsorum Jesuitarum palam esse, Auctor pronunciat.

Operæ pretium putavimus, hæc omnia paulo prolixius ipsis maximam partem Auctoris verbis referre, tum quod per se scitu dignum sit, qualis ille demum Confucii cultus sit, de quo tam acriter disputatur, tum maxime, quod Auctor in eo caput causæ constituat, ut quæstio facti sive historia hujus cultus extra controversiam constituatur. Imo Jesuitas redarguit hoc nomine, quod rationem istius cultus dissimulent fere, aut leviter, omissis præcipuis ejus partibus perstringant, statimque ad juris quæstionem transiliant, cum hæc tamen expediri nequeat, nisi factum ipsum, de quo contenditur, rite utrique disceptantium parti innotuerit. Jam autem ad ipsa quod attinet rationum momenta, quæ hic in medium afferuntur, ea paucis delibabimus. Jesuitæ provocant ad decretum Sedis Apostolicæ, quam vocant, A. 1656 factum, datumque Martino Jesuitæ, quo iste cultus pro licito declaratur. Ast cum jam A. 1645 ab eadem Sede Apostolica cultus iste damnatus sit, Noster inde concludit, idque etiã demonstrare annititur, Martinium non bona

fide cultum istum descripsisse, Romanæque exposuisse Sedi. Tuentur se porro Jesuitæ in hac controversia probabilissimo, hoc est, auctoritate doctorum virorum ex ipsa etiam familia Dominicanorum, qui istum cultum licitum esse asseruerint. Singulos ergo ad quos provocant, hic in scenam producit Auctor, eorumque auctoritatem tanti neutiquam esse, ut ea standum sit, ostendit. Sed fidem quoque in Jesuitis hic requirit Noster, eosque reprehendit, quod fictis & suppositis literis causam hanc defendere, ne deessent argumenta, non erubuerint. Hinc perperam eos inconstantiam arguere Dominicum Navarettam, cum is nunquam sententiam Jesuitarum comprobaverit; litteras autem, quas ad Antonium de Gouea Jesuitarum in Sina Vice-Provincialem scripsisse, & in quibus Jesuitarum praxin & sententiam approbasse dicitur, itidem confictas ei que suppositas a Jesuitis esse, asserere non dubitat. Ceterum quod iste cultus, quem ex Auctore descripsimus, superstitiosus & idololatricus sit, dubio carere putat. Namque quod eodem modo & viventibus honorem exhibeant Sinæ, uti Jesuitæ asserunt, id vero est quod pernegat Noster. Victimam sortito eligere, vinum solenniter libare, caput capræ aut porci offerre, & quæ reliqua sunt ejusdem generis, hæc nunquam peragi, quoties aut liberi parentibus, & discipuli magistris, aut subditi dominis viventibus honorem exhibere velint. Imo dictos illos Confucii & progenitorum cultum a Sinis literariæ sectæ eodem pene modo adhiberi, tum erga idolum *Chin boan*, quod tanquam cujusque civitatis Spiritum seu Genium tutelarem colant, tum erga alios Spiritus, quos tanquam cœli, astrorum, terræ, fluminumque præfides venerentur. Sed & duabus aliis sectis, Magorum scilicet & Bonziorum, eandem idola sua in *Pagodis* seu templis colendi rationem frequentari, asserit. Ex quibus liquido constare putat, hosce cultus idololatricos esse atque superstitiosos.

Sunt vero & alia disputationis hujus capita, ab Auctore, Mandatum Dni. Maigrot a Jesuitis impugnatum accurate defendente, prolixius pertractata. Sed sufficiet ea paucis indicasse. Maigrotus tabernaculas istas progenitorum defunctorum in ædibus Christianorum constructas, nefas esse dixerat, nisi sublata inscriptione: *locus seu thronus . . . mi defuncti*. Tolerari eas posse, asserunt Jesuitæ. His repugna-

pugnat Chermotus, tum alias ob rationes, tum maxime quod Sinae in ea sint opinione, animam defuncti invitam oblationibus & precibus in eam tabellam advenire, ibique assistere, ut fruatur odoribus, aliisque eduliis sibi oblatis; unde rursus constet, tabellarum ejusmodi usum esse plane superstitiosum. Rursus & de nominibus *Xangti*, hoc est, supremus Imperator, & *Tien*, hoc est, coelum, an adhibenda sint apud Sinas, ad significandum Deum optimum maximum, disputatur. Et ad nomen *Xangti* quidem quod attinet, licet de ejus usu ipsi Jesuitae inter se non conveniant, fuisse tamen ait Auctor, qui Maigroto vitio verterint, quod Christianos eo ad verum Deum significandum uti noluerit. Eisdem pro sua sententia hoc asserere, quod veteres Sinenses, veri Dei notitia imbuti, ea voce ad verum Deum designandum usi sint: sed hoc ipso parum eos proficere, cum apud recentiores communi omnium consensu per *Xangti* intelligatur coelum materiale, seu efficiens quaedam ejus virtus; quam *Li* vel *Taikie* appellent, de veris autem spiritibus & animarum immortalitate altum apud eos sit silentium. Atque talem notionem cum hodie Sinenses voci huic alligent, periculosum sane esse, permittere, ut ea ad verum Deum designandum utantur. Excipere quidem Jesuitas dicit, hodie multos in Sina esse Litteratos, qui veri Numinis notitia imbuti sint, quibus etiam ipse Imperator Litteratorum in hoc regno princeps, annumerandus sit. Hoc tamen rursus Noster abnuat, asseritque Litteratos Sinenses ita de principio hujus universi philosophari, ut facile inde colligatur, eos nullum principium immateriale admittere, & recta ad Atheismum eorum doctrinam ducere. Neque ipsum Imperatorem modernum Sinarum Cambi se excipere, quippe qui nonnullos de Sinica philosophia libros composuerit, in quibus de coelo & subtilissima ejus parte, quam *Li* vel *Taikie* vocent, eodem prorsus modo disputet, ac reliqui Sinensium philosophi recentiores disputare soleant, ita ut non minus quam illi Atheus esse videatur, hoc est, alienus ab agnoscenda substantia aliqua spirituali, omnis materiae & corporis experte. Haec & alia contra vocabulum *Xangti* disputat. De vocabulo *Tien* rem adhuc clariorem esse putat. Quemadmodum enim *Xangti*, quicquid in astris aliisque corporibus caelestibus subtilius nobilisque est, indicat, ita vox *Tien* coelum in genere, id est, omnes globos

cœlestes omniaque astra significat: unde concludit, iisdem rationibus, quibus probatum est, vocem *Xangti* non posse adhiberi ad significandum verum Deum, multo magis evinci posse, vocem *Tien* ad eum designandum non esse usurpandam. Facile hinc intelligere licet, quo pacto Maigrotum tabellas, quibus inscriptum est: *King Tien*, hoc est, *calum colito*, apud Sinenses valde frequentes, itidem ceu superstitionas rejicientem, contra Jesuitas defendat. Proinde hoc saltem addimus, eum acriter reprehendere Jesuitas, quod ejusmodi tabellas ad favorem Imperatoris captandum in templis suspenderint. Nam licet Imperator forte & nonnulli Mandarinum Jesuitis in familiari congressu dixerint, se per vocem *Tien* Dominum cœli ac terræ intelligere, hoc tamen ad significationem vocis semel receptam mutandam, non sufficere. Sed ex hactenus allatis, quæ rei summa sit, jam intelligitur: & hanc solum indicare, juxta instituti nostri leges, nobis constitutum fuit.

JOANNIS HARDUINI, SOCIETATIS JESU PRÆSBYTERI,
Chronologia Veteris Testamenti ad Vulgatam Versionem exacta &
nummis antiquis illustrata.

Parisius, apud Joannem Boudot, 1699. 4. Plag. 41.

Contendæ Veteris Testamenti chronologiæ difficultatem vel ex profanorum Scriptorum varietate, incitiis, perpetuaque inter se pugna ac dissensione oriri, vel ex cœdicum Græcorum Veteris Testamenti a Latinis atque Hebræis in ipsis annorum notis obvia discrepantia incredibili, enasci autumans celeberrimus Harduinus, scopulum utrumque sic evitare annis est, ut in præsentis lucubratione, qua Chronologiam Veteris Testamenti sacram in ordinem redigere allaboravit, e Scriptoribus antiquis testes in medium adduxerit Herodotum nonnisi Pliniumque, & præterea solius Vulgatæ Versionis auctoritatem sectatus fuerit. Etenim cum Herodoti Pliniique narratione, & cum ea descriptione temporum, quam illi instituerint, mirifice ait congruere, quæ sacræ literæ prodiderint: unde cæteris Scriptoribus interim valere jussis, sive quod sint omnes Herodoto posteriores, sive quod longe minus accurati sint, sive demum

demum, quod nonnullos eorum meros esse fabulatores propemodum in confesso sit apud Eruditos, ideo duobus istis unice stare consultum ratus est. Vulgatam vero versionem merito sacram & authenticam vocari innuit a Tridentina Synodo, hoc est, ut eruditi viri & catholici interpretentur, omnino in sententiis congruentem cum primigenia Scriptura, cui proinde eadem habenda sit fides, atque ipsi exemplari, si adesset, Θεόπρευστος scriptoris manu exarato. Hebræis certe codicibus, ut nunc sint, nulla legitima auctoritate reverentiam conciliari integritatemve asseri contendit, una excepta traditione Judæorum, cui nemo profecto Catholicus eam auctoritatem post Christi necem adscribat, quæ falli non possit. Vicissim non veretur affirmare, videri sibi vulgatum Interpretent non modo Hebræicæ linguæ rituumque Judæicorum ac totius ecclesiasticæ traditionis callentem imprimis, sed etiam vere Θεόπρευστον, aut certe singulari Numinis favore sic in scribendo adjutum, nihil ut ab homine mortali quoquam fieri possit æque elaboratum, usum denique eundem esse Hebræis quidem codicibus multo emendatioribus, & Græcis longe aliis, quam qui nunc in manibus versentur, existimar; ac ab iis, qui secus sentiant, demonstrari sibi peti, undenam Latinus Interpres quosdam Psalmorum titulos hauserit, quibus Hebræus careat contextus, quos Græci pariter codices aut minime repræsentent, aut interpolatos habeant, si non facta fuerit ea translatio, priusquam tales essent Græci Hebræique codices, quales nunc sunt? Sed auctoritati tamen Vulgatæ hujus Versionis æque, ac testimoniis ex Herodoto Plinioque allegatis, nummos addere antiquos voluit, quorum constans sit consensus cum libris duobus Maccabæorum, quanquam non in sequioribus Tolummodo temporibus nummorum usus sit suffragio, verum etiam ad annos Regum Juda & Israel rectius intelligendos, frequenter admodum eodem adhibuerit. Istis ergo munitis subsidiis, Chronologiam Veteris Testamenti aggressus est, temporaque Judæorum usque ad excidium Templi sub Vespasiano digessit. Nec raro tamen profanæ quiddam historię aspersit, ubi istam connexam censuit cum ratione temporum, quæ sacri codices designant, vel ubi insignia quædam nec vulgo nota observavit, aut plures annos vacuos annotationisque alicujus expertes prætermittere noluit. Fundamenti igitur

tur in locum hoc substernit, quod annus ab ipsis rerum primordiis Lunaris fuerit, & Solari per intercalationem mensis unius subinde exæquatus, quodque mundus autumnus fuerit conditus, anno ante Christum natum 4004, die, qui nunc audiat Octobris vigesimus tertius, feria prima, quæ a Christianis Dominica dicatur. Diluuium terram universam inundasse ait anno Mundi 1656, ante Christum 2349 Periodi Julianæ, ac ingressum quidem Noachi in arcam ad diem istius anni vigesimum primum mensis Maji, egressum vero ad decimum sextum Junii anni subsequenti 1657 refert, ac Noachum adeo per dies omnino 394, hoc est, annum unum embolimæ-um ordinarium (qualis fuerit annus diluuii,) cum diebus decem in arca commoratum asserit. Dum periocham a diluuiio ad Abrahamum usque persequitur, Cainanem a Mose prætermisum, ait a Luca insertum memorat, & Mosen opinatur voluisse Arphaxadi & Cainanis incontinentiam latere Hebræos suos, quandoquidem eorum alter anno decimo octavo, & alter anno decimo septimo, contra cæterorum Patriarcharum morem, filium procreavit. Id autem scite occultari alterutrius suppresso nomine, nullo historiæ & chronologiæ detrimento. Dicit enim vere potuisse, anno Arphaxadi 35 genitum esse Sale, Cainane prætermisso, quandoquidem more loquendi sacris literis non inusitato, sæpius de avo dicatur, quod nepotem genuerit. Lucam e contra commode Cainanem appellare, quippe cum Historicum ageret, neque commemoraret, quo quisque parentum anno liberos genuerit. Confusionem linguarum & divisionem terræ factam statuit anno post diluuium centesimo primo, in ortu Phaleg, Abrahamum anno Thare 138 genitum affirmat, & ab eo ad exodum usque annos 430 prævia Scriptura numerat. Jacobum moriturum annos natum 147 adventum Christi prædixisse Gen. XLIX, 10; quod vaticinium tunc expletum fuerit, cum post Archelai obitum auferri penitus sceptrum de Juda contigerit, ac deinceps Judæa, Augusti facta provincia, Præsides tantum inferioresque Magistratus a Cæsare habuerit. Pharaonis quæ occurrit in Genesi Exodoque mentio, Autorem admonet, ut de Ægypti Regibus pauca dicat. Ubi quidem invehitur in eos, qui ex indiculis Regum Ægyptiorum vulgaribus vetustiorum mundi ætatem conentur asserere, desertoque parente Historiæ, Herodo-

to,

to, fundum ita uberiorem subministrant cudendis novis fabulis, & hypothesibus suis annorum quinquies sexiesve mille & amplius ante Christum natum stabilendis. At enim vero linguam fuisse Ægypti peculiarem, cum ex Scriptura Hebræa constare dicit, tum ex vulgato Interprete. Sed in communibus Regum Ægyptiorum Dynastiis, nulla prorsus Ægyptiaca reperiri nomina observat, omniaque potius ex Hebræis, pauca ex Græcis petita monet fontibus, & e pluribus contexta vocibus radicalibus, nulla punctorum seu vocalium ratione habita, nulla adjecta detractave vel immutata radicali litera, præterquam ubi, quemadmodum fiat in Hebraico regimine, ך in ך mutari oporteat, aut ubi ex defectivis אjin altera ex iis, quæ similes sint, radicalis litera excidat, sic deniq; , ut syllaba *is* in fine nominum Ægyptiorum ab וׁן derivetur, atq; in altero vocabulo filium hominis, in altero filios hominum significet; quæ singula non unis exemplis probatum dat, argumentis præterea aliis istos Dynastiæ Regumque Ægypti catalogos impugnat. Inde annos Josuæ Judiciumque perscrutatur, & ad annos Regum ubi pervenit, Salomonis annum quartum, eundemque ab exodo quadringentesimum & octogesimum, os occludere monet illis, qui annos servitutum ab annis Judicium secerni velint. Saulum unctum putat anno ante C. N. 1071, Periodi Jul. 3643. Circa annum regiminis Davidici trigessimum quartum aut quintum, Jobum diem obiisse supremum existimat; neque enim simile veri ipsi est, diu post illius obitum conscriptum fuisse librum de ejus certamine ac victoria, quem a Salomone conditum post annos octo arbitratur, & ex fusioribus quidem Jobi fortassis ipsiusmet commentariis, quibus suam narrationem adjunxit. Inde enim evenire, ut in hac lucubratione narratio sit apertissima & maxime simplex, Jobi autem & amicorum oratio majore cothurno incedere ubique videatur, amplius centum præterea horrida vocibus, Chaldaicis, Arabicis, Syriacisve, quas alibi in sacris codicibus nusquam reperias. Mensum civilium nomina propria in sacris literis nulla observat ante Salomonem, atque locutionem parenthesis inclusam, (*ipse est mensis secundus,*) qualis non semel occurrat in libro Esther, significare aperte, ut Estheris ævo Chaldaica vocabula, sic & ista, quæcunque sint, tunc recens in usum fuisse iovecta. Esse autem Ægyptiaca opinatur, exinde adducta ante bien-

biennium, cum Salomon affinitate conjunctus esset Pharaoni, Re-
gi Ægypti, cujus filiam in uxorem duxerit. Venisse namque illo
tempore in Palæstinam Ægyptios Astronomos, sideralis scientiæ
peritissimos, qui Calendarium Judaicum, si vitiosum foret, emen-
darent, a quibus accepta hæc nomina mensibus Salomon imposue-
rit. Unde anile commentum vocat sententiam eorum, qui con-
spectu Lunæ & præcellis montium jugis definitam olim fuisse ab
Hebræis Neomeniam, cum Talmudistis quibusdam insulsis haud
propugnare desinant. Quando Roboam in Sacris quadraginta
& unius anni dicatur, cum regnare cœpisset, sensum dictorum esse
ait hunc: annus hic erat quadragesimus primus decurrens a senis
amplius mensibus ætæ Salomoniacæ, sive ex quo Salomon, Robo-
ami pater, jubente Davide in Regem unctus fuerit. Certe ado-
lescentem fuisse Roboamum, cum regni habenas suscepit, conceptis
verbis Scripturam 3. Reg. XII, 8 & 2. Par. X, 8 affirmare, cui pro-
fecto mos haud sit, appellare adolescentem aut juvenem, qui sit na-
tus annos amplius quadraginta. Bellum non fuisse ad tricesimum
usque quintum annum regni Asa, 2. Par. XV, 29 eo sensu memorari
statuit, ut intelligatur trigessimus quintus annus familiæ, quæ in Ju-
da regnavit, ex quo discidium factum fuerat Israelis, & cujus fami-
liæ principem tunc Asa egerit. Sic plane in Commodi Imp. num-
mis Græcis in Ægypto cufis, non annos ipsius imperii signari, sed
familiæ Aureliæ, a M. Aurelio, patre ipsius. Quare primus Com-
modi annus notetur vigesimus, atque ita deinceps. Fuisse scilicet
illum morem Orientalium, ut Æram inchoarent ab exortu Prin-
cipis alicujus, qui de ipsis esset optime meritus, eamque produ-
cerent, quam diutissime liceret, donec alius majore beneficio prioris
recordationem deleteret. Posteaquam de Regibus Judæ aliis disse-
ruit, primum Assyriorum Regem in Sacris literis allegatum intro-
ducit, cui nomen fuerit Phul. Antea istos nuncupatos modo aut
Reges Niniæ, ditione scilicet Niniviticum agrum tenuemve topar-
chiam vix excedente; id quod ex eo præterea conjicit, quod ante
hoc tempus nullus Rex Assyriorum Hebræos bello appetierit; unde
argumento sat perspicuo constet, nullam adhuc Regibus Niniæ
amplificandi imperii aut opum congerendarum libidinem familia-
rem fuisse. Singularis est, quam de nominibus Regum Assyri-
orum,

rum, quæ in Canone sive Ptolomæi sive Theonis circumferantur, fovet sententia, dum ex literis Hebraicarum radicum, nulla prorsus immutata, nulla detracta vel adjecta, vocabula compingenda, & paria deinde inter se copulanda, ac sententiam denique exprimentem dicit, quæ Christum Servatorem sive Deum & hominem, sive olim patientem atque in fine mundi judicem, cum antithesi repræsentet. Ita enim v. g. nomen *Nabonassarus* compositum putat ex נאנ nunc, נאמ venit, נאצ custodite, servare: נאדנ ex נדנ, elongare, vel נדנ, expellere, ejicere. Unde sententia sit: Qui nunc venit servare, hic est, qui expellet. Venit enim filius hominis querere & saluum facere, quod perierat. Luc. XIX, 10. At idem in judicio impios expellet foras, Luc. XIII, 28, dicetque: discedit a me maledicti in ignem æternum, Matth. XXV, 41. Ita nomen *Mardocempadus* compositum ait ex מרד morror, מרדד atterere, עם cum, dum, מרדד liberare, redimere. Nomen *Arxianus* ex ארן sanitas, & ארן Dominus. Unde sententia utriusque vocabuli simul conjuncti hæc sit: qui morrore atteritur, dum redimit, hic est, qui sanat, Dominus. *Belibus* fieri ex בלל rejicere, fastidire, aversari: & בלל velle, acquiescere. *Apronadius* ex אפרן erubescere, confundi, אפרן ipse, & אפרן elongare, vel אפרן ejicere, repellere. Sententia: qui repudiari voluit, hic eos a se repellet, qui eum erubuerint. Ex אפרן transfigi, & אפרן festinare, fieri *Rigebelus*. Ex אפרן palpare, contere, & in Benoni Piel, אפרן qui valde contere, אפרן verbum, & אפרן contere, fieri *Megestmordacus*. Sententiam ex utroque vocabulo istam esse: qui transfigi seu crucifigi festinavit, hic eos, qui manus injecerunt in ipsum, verbo contere. Quærit autem: cur in isto Regum Assyriorum indiculo non appareant omnino ii, quos sacre literæ commemorant, quales sint Sennacherib, Salmanasar, Asarhaddon, Sargon, Asenaphar, Nabuchodonosor uterque, Evilmerodach, Balthassari, Nitocris Herodoti, Labyniti duo, aut Pli-nii Horus, cum hi tamen eò ævo vixerint, quod Nabonassaro ejusque successoribus detur? & respondet, non aliam id ob rationem fieri, nisi quod non sint hæc Assyriaca nomina ad concinnandas similes de Christo sententias idonea, nec referri saltem pleraque possint ad radices Hebræas. Assar Haddon sive Asarhaddon, Rex Assur, Sardanapalus ipsi videtur, Nini Rex seu Ninives. Certo

cum Afathaddon ex duabus conflata vox una sit, nempe ex **Ἰσ** & **Ἰσ** utriusque vocis detracta priore litera dici Sardon sive Sardan, cui deinde vocabulo Græci adjecerint alterum, *ἀσαλδς*, molli, quoniam Assyrii molles, unde & luxus Assyrius in proverbium abierit. Quibusdam interjectis aliis Pascha a Josia celebratum, cuius mentio fiat 2. Reg. XXIII, 22 incidisse ait in diem mensis decimum quintum in Sabbatum, & nostrum 26 Aprilis. Initium LXX hebdomadam Danielis derivandum ait ab Olympiade 46, V. C. 146, ante Christum natum 608. Jechoniam mortuum putat anno servitutis domus Juda octavo. Annum primum desolationis Templi refert ad Olymp. 57, V. C. 166, ante Christum 588. Circa annum illius duodecimum natam in Perside Estherem conjicit, deque ea & Assuero plura disserit. Diversum facit regnum Astyagis, &, qui huic successerit, Cyri, a regno Assueri; sub hoc enim Persidem in duas fuisse distributam ditiones monet, quarum altera Boream & mare Caspium spectarit, Media nuncupata, Austrum altera & mare Persicum, quæ proprie Persis dicta. Regnum Cyri Medo-Persicum dicit, Medis imperante Cyro, Persa, Regnum autem Assueri regnum Persarum duntaxat appellari, & Persico-Medicum fuisse, Persis imperante Medo. Quam ob causam fraterna inter utrumque regnum societas viguerit, nec fere disjungi Medos a Persis, præsertim in bellis gerendis, contigerit. Ignotum de cætero mansisse Assuerum hunc aliis annalium conditoribus, uti & reliquos Babyloniorum Reges, quos post hæc tempora Scriptura commemoret, nemini debere mirum videri, quoniam illi quidem profanos solum Scriptores secuti deprehendantur, qui conscribendis Cyri modo rebus & successorum ejus operam navarint, neque sacre Chronologiæ ex sacris præsertim literis illustrandæ dignam operam impenderint, unde & eosdem esse Reges Mediarum & Reges Persidis ac Babyloniarum existimaverint. Mardocheum & Estheram minime ad Artaxerxis Longimani, nec ad Cyaxaris ævum referri debere statuit, sed ad hunc ipsum Assuerum, qui & Artaxerxes Maximus audierit. Quæ librum Estheræ claudit, epistolam Artaxerxis sive Assueri pro Judæorum salute, apocrypham esse inficiatur, multisque eam rationibus vindicare satagit. Assueri hujus successorem constituit Darium Medum, Assueri filium, qui & ipse post cædem Baltassaris Ba-
bylo-

bylonem obtinuerit. Ad Astyagis, Regis Babylonis, annum primum Sufannæ refert historiam, in qua Danielem illum puerum juniorem alium haberi vult a Propheta, qui hæc scriptis prodiderit. Annum captivitatis Babylonice septuagesimum, & Cyri in Babylonia & Perside regnantis primum coincidisse affirmat. Denique Regum Mediæ & Regum Persidis tale stemma conficit, quo omnium optime chronologiæ hac in parte consuli posse arbitratur. Offudisse enim historiæ sacræ tenebras illos omnes, qui, quos Reges Scriptura Sacra commemorat, eos non alios esse sibi persuaserint ab his, quos profani annalium-Scriptores prædicent, cum tamen illa Babyloniorum & Persidis modo Reges appellet, istis autem Mediæ tantum Principes cogniti, Persidis econtra & Babylonice prorsus ignoti fuerint. Darii Hytaspis ubi meminit, simul istam movet quæstionem: cur ultra annum ejus sextum non amplius is in Sacris literis memoretur, ut ut annos sex & triginta regnarit? factumque istud ideo existimat, quod ille anno isto sexto circa mensem Julium Babyloniæ Artaxerxi cesserit, ad quem proin deinceps Judæorum negotia petinuerint. Excurrit heic ad Reges Macedoniorum, eorumque hanc verissimam esse seriem innuit: Perdiccas, Aræus, Philippus, Aëropus, Alcetas, Amyntas, Alexander, Perdiccas, Archelaus, Amyntas, Philippus, Alexander M. Cæteros qui vulgo interferantur post Regem septimum, qui est Alexander, Orestem nempe, Aëropum, Pausaniam, Argæum, Alexandrum, Perdiccam, Ptolemæum Aloritem, partim aliunde ait adscitos, nec in nummis unquam inspectos, partim repetitos ex priorum Regum numero, unde his neglectis, istorum modo, quæ habentur, numismata recenset. Æram Græcorum describere aggressus, mortem Alexandri M. commemorat, quem in annum regiminis ejusdem a devicto Dario duodecimum Historiæ Maccabæorum initium conjiciat. Ast cum ex Plinio & coelesti observatione constet, annos eum duodecim ante istam victoriam in Græcia exegisse, viginti eapropter quatuor annos tribuendos ipsi venire contendit, quantumvis e vetustis Scripturis alii undecim omnino aut ad summum duodecim eidem assignent. E successoribus illius Syriæ tantum & Ægypti Reges allegat, eo, quod cum rebus Judæorum res eorundem gestæ connexæ colligatque sint, inque suppeditandis nummis ad eorum historiam

illustrandam conducentibus admodum se liberalem exhibet. In ære autem Græcorum anno 148, V. C. 589, hebdomadas Danielis finiri quoniam existimat, suam ideo de iis sententiam fusius exponit. Angeli nempe cum Daniele colloquentis hanc fuisse mentem innuit: ex quo cœpisti orare, egressus est ex ore Dei sermo, quem ego tibi indico. In hac gente tua Christus aliquando ungen- dus est Spiritu Sancto, sed & in urbe illa sancta tua Christus ali- quando occidendus est. Verum hæc omnino prius in typo even- tura sunt. Geminus tibi dux Christus promittitur, post septem hebdomadas alter, qui Cyrus, alter, qui Judas Maccabæus, post sexaginta duas. Post Cyrum ungetur Sanctus Sanctorum, qui Chri- stus est, sed in typo, hoc est, in summo Sacerdote. Post Judæ Maccabæi exortum ante Templi profanationem Christus idem, qui Sanctus Sanctorum, occidetur, sive post hebdomadas LXII, sed simi- liter in typo, hoc est, in altero summo Sacerdote, unde cum gens tua postea viderit Templum penitus excisum, non dubitet, quin prius etiam reipsa Christus & unctus fuerit & occisus. Hanc fer- monis Angelici paraphrasin latius dein exponit ac defendit, quod- que imprimis per summum Sacerdotem post sexaginta duas hebdo- madas occidendum Onias sit intelligendus, eyictum dare conatur, indeque patere sibi persuadet, quod neutiquam Antiochi Regis ac Judæ Maccabæi tempore Danielis vaticinium impletum fuisse di- cendum sit, ut arbitretur quidem Estius, sed ad Christum potius directe pertineat, & ad excidium Templi supremum, verum ita, ut hæc prophetia typum simul intra certum tempus eventurum pollicea- tur. His affatis declaratis, in Regum Syriæ & Ægypti serie condenda & nummis illustranda pergit, tandemque descendit ad æram Christia- nam, cui peculiarem de Christi Genealogia commentationem præ- mittit. Hæc cum a Matthæo æque ac Luca in Sacris descripta le- gatur, juxta Matthæi primo ductum expenditur. Formasse enim ipsum ait tres tessaradecades, quarum prima contineat terminum a quo, nempe Abrahamum, & terminum ad quem, nempe Davidem, ut oculis ipsis appareret, Davidem esse filium Abrahæ. Secunda re- præsentari monet adhuc terminum a quo, nempe Davidem, quem idcirco præfigi initio iterum oportuerit; & in fine tertiæ tessaradecadis collocari terminum ad quem, nempe Christum, ut ex fine tertiæ qui

qui retro nomina computaret & usque ad caput secundæ tessaradecadis, statim intelligeret, Christum esse filium Davidis, originemque adeo ducere concluderet ab utroque illo, cui factæ sint promissiones de Christo ex ipsius semine nascituro. Lucam vicissim id spectasse in scribendo observat, ut primum ostenderet nobilitatem generis Christi originemque ex Davide per Mariam, quemadmodum Matthæus antea fecerat per Josephum, deinde Zorobabelem ipsum, Templi restitutorem, materno genere ortum esse ex Davide, quemadmodum paternum ipsius pariter genus ex eodem Davide Matthæus ostenderat, ut inde liqueret, Christum paterno maternoque sanguine ex Zorobabele, Zorobabelem paterno pariter maternoque genere ex Davide descendere, quæ profectio magna Christi nobilitas sit. Quæ de nominibus in hoc catalogo obviis sigillatim monet Autor, proluxiora sunt, quam quæ huc referri possint singula. Vel unicam proinde observationem decerpisse suffecerit. Cum Salathielem, Zorobabelis patrem, genuisse Jechonias dicatur apud Matthæum, at apud Lucam Salathiel Neri filius perhibetur, postremo loco filium pro genero poni statuit, quoniam & ita poscat Latinæ linguæ consuetudo, testibus nummis antiquis, in quibus & Constantinus Fil. Augg. & Maximinus Fil. Augg. inscribantur, hoc est, ambo filii Augustorum, quoniam esset uterque alterius Augusti filius, alterius gener. Ita quoque sacras loqui ait literas: numquid vox hæc tua est, fili mi, David? ubi filium Saul pro genero dicat, 1. Reg. XXIV, 17. Nec infrequens etiamnum, ut socer generum filium appellet. Christum natum putat anno Imperii Augusti in Oriente XXXI, ejusdem Tribunicie potestatis anno XXIII d. 25 Decembris. Baptismaum ab eo ætatis anno trigésimo susceptum dicit die sexto Januarii. Statim post baptismum ac jejuniium sub Pascha eum incepisse prædicare, nec tamen discipulos ad se vocasse ante annum sequentem sub Pascha. Sabbatum *δευτέρη παύση*, cujus mentio Luc. VI, 1 mensis Adar secundi primum esse, quod cum anno tantum embolismo occurrere possit, in quo tertius decimus mensis superaddatur, quem secundum Adar Hebræi vocitent, mensis autem ille non possit nisi in annum Julianum XXXII cadere, ex iis annis, qui possint venire in controversiam, necessario consequi, insignem esse hæc epocham,

ex qua perspicuum fiat, annum passionis Christi, qui proximus huic fuit, esse non posse nisi aera Christianae tertium ac tricesimum. Diem festum mediantem Joh. VII, 14 memoratum pro die uno habet e quatuor, qui in solennitate scenoepegiae occurrerint, cujus hic ordo fuerit:

Dies 15 Tisri, 7 Octobris, feria 3 Scenoepegia in Galilza.

8 Octobris, feria 4 scenoepegia in Judza.

Dies festus medians 11 Octobris, sabbato.

Novissimus dies magnus festivitatis, qui & dies

Collectae 15 Octobris, feria quarta, in Judza.

Atque ex his itidem patere illis autumat, qui formam anni Judaici norint, non posse characterem illum incidere in annum alium, nisi trigesimum secundum Julianum, qui Christi mortem antecesserit, Quae deinceps de supremo Christi paschate commentatur, fufius jam ex peculiari libro, quem de hac ipsa materia conscripsit Autor, quondam repetimus in Actorum nostrorum Supplem. T. II. p. 395 sq. quorsum B.L. ablegamus. Sicut autem historiam regiminis Politici, quod Christo in his terris agente viguit, ex nummis inde ab isto aëvo superstitionibus diligenter illustrat; ita parili industria ad annum usque Christi septuagesimum progreditur, ac subinde præter alia Actuum quoque Apostolicorum loca nonnulla dilucidare annititur.

LIBRI NOVI.

Magnum Octavenicum Constantiense Concilium de Universali Ecclesiae Reformatione, Unione & Fide, VI Tomis comprehensam. Serenissimi Brunsvicensium Ducis, RUDOLPHI AUGUSTI, auspiciis ex ingenti antiquissimorum & fide dignissimorum MSScorum mole diligentissime erutum ac recensitum, multisque figuris aeneis exornatum, opera & labore Hermanni von der Hårdt/ Cenobii Mariabergeris Prapostiti & Academia Julia Professoris. Francofurti & Lipsia in officina Christiani Genscbii, 1700. fol.

Histe-

- Historia Congregationum de Auxiliis Divina Gratia sub Summis Pontificibus, Clemente VIII & Paulo, V. Libri IV. Autore Augustino Le Blanc. Lovanii, apud Aegidium Denique, 1700. fol.*
- An Exposition of the Thirty-nine Articles of the Church of England. Written by Gilbert Bishop of Sarum. London, printed for R. Chiswvell, 1700. fol.*
- Reflections upon Learning, wherein is shew'd the Insufficiency thereof &c. By a Gentleman. London printed for A. Bosville, 1700. 8.*
- Series Chronologica Olympiadum, Pythiadum, Isthmiadum, Nemeadum; quibus Veteres Græci tempora sua metiebantur. Auctore Gulielmo Lloyd A. M. Episcopi Wigorniensis Filio. Oxonii e theatro Sheldoniano, 1700. fol.*
- Johannis Marckii in Micham, Nabumum, Habbakkukum & Isephaniam Commentarius, seu Analysis Exegetica. Amsteladami apud Gerb. Borstium, 1700. 4.*
- Joannis Brannii Selecta Sacra. Amstelad. apud Henr. Wetsteinium, 1700. 4.*
- Georgii Paschii de Novis Inventis, quorum accuratiori cultui facem prætulit Antiquitas, Tractatus. Lipsia apud Hæredes Jo. Grossii, 1700. 4.*
- Jacobi Tollii Epistola Itineraria ex Auctoris schedis posthumis recensita studio Henrici Christiani Henninii. Amstel. apud Franc. Halmaam, 1700. 4.*
- Antonii van Dale de Oraculis veterum Ethnicorum. Editio secunda, cui accedunt Dissertatiuncula de statua Simoni Mago erecta. Amstelad. apud Henricum & viduam Theodori Boom, 1700. 4.*
- Observations sur la Maniere de tailler dans les deux sexes, pour l'extraction de la pierre, pratiquée par Frere Jacques. Nouveau Systeme de la Circulation du Sang par le trou ovale dans le Fœtus humain, avec les Réponses aux objections &c. Par Jean Méry. Imprimé à Paris, & se vend à Amsterdam chez J. L. de Lorme, 1700. 12.*
- Traité d'Origene contre Celse. Traduit du Grec par Elie Boubereau. A Amsterdam, chez Henri Desbordes, 1700. 4.*
- Joannis Clerici Epistola Critica & Ecclesiastica, in quibus ostenditur usus Artis Criticae, cujus possunt haberi volumen tertium. Amstel. apud G. Gallet, præfectum typographia Eluguetanorum, 1700. 8.*

- Le Christianisme éclairci, sur les Differens du Temps, en matiere de Quietisme. A Amsterdam, chez G. Galler, 1700. 8.*
- Traité de l' Autorité des Sens contre la Transsubstantiation, par Jean La Placette. A Amsterdam, chez G. Galler, 1700. 12.*
- Memoires du Chevalier de Beaufeu, Contenant ses divers Voyages. A Amsterdam chez les Heritiers d' A. Schelte, 1700. 12.*
- Lettres de Monsieur le Chevalier Temple, écrites durant Son Ambassade a La Haye. Traduites de l' Anglois, A la Haye, chez M. Uyswerf, 1700. 12.*
- L' Idée parfaite du veritable Heros, par M. J. B. della Faille, A Amsterdam, chez Estien Roger, 1700. 8.*
- Traité des Sources de la Corruption qui regne aujourd' huy parmi les Chrestiens. A Amsterdam, chez Henry Desbordes, 1700. 8.*
- Francisci Hurmanni Orationes. Trajecti ad Rhenum, apud J. Ribbium, 1700. 4.*
- Description de la piece d' Ambre Gris, que la Chambre d' Amsterdam a receue des Indes Orientales, pesant 182 livres, avec un petit Traité de son origine & de sa vertu. Par Nicolas Chevalier, A Amsterdam chez l' Auteur, sur le Rockin, 1700. 4.*
- Lettre Pastorale de Mr. l' Archevêque de Paris, aux nouveaux Reunis de son Diocese, avec des remarques, A Amsterdam chez Dan, Pain, 1700. 4.*
- Edmundi Martene de antiquis Ecclesie ritibus liber primus, completans historicum de disciplina in Sacramentorum administratione tractatum. Rotomagi, apud Guil. Behaert, 1700. 4.*
- Joan. Arroysmithi Tablica sacra, sive de Militia Spirituali pugnante, vivente & triumphante Dissertatio, tribus libris comprehensa, cum orationum appendice. Editio altera, Amstelod. apud Engelb. Solmans 1700. 4.*
- Philosophus autodidactus, sive Epistola Abi Jaasar, Ebn Tophail de Had Ebn Tokdhan, in qua ostenditur, quomodo ex inferiorum contemplatione ad superiorum noticiam ratio humana ascendere possit. Ex Arabica in Latinam linguam versa ab Eduarda Pocockio. Editio secunda priori emendatior, Oxonii, etbeatr. Seldon. 1700. 4.*
- Græcorum recentiorum sententia cum Græcorum veterum placitis breviss collatio, auctore Bened. Pietero. Amstel. apud Dan, Pain, 1700. 8.*

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC.

**JOHANNIS WALLIS, S. T. D. GEOMETRIÆ PROFESSORIS
Saviliani, Operum Mathematicorum Volumen III.**

Oxoniz, e Theatro Sheldoniano, anno 1699, in folio. Constat
Alphabet. 13, plagulis 3, figurarum foliis 3.

Quatuor anni elapsi sunt, ex quo *Operum Mathematicorum*
Venerandi *Autoris* hujus, quem merito suo inter summos
ævi nostri Mathematicos collocamus, *priores* duos tomos
recensuimus. Succedit his jam *tertius*, sed quod de prioribus etiam
illis tum temporis pronuntiavimus, bonam partem libros, vel a
nobis jamdum recensitos, vel ante primordia instituti nostri natos,
soltim ad nos huc usque non perlatos, complexus.

Ad illos spectant *Ptolemai Harmonica*; libellus *Aristarchi*
Samii, de magnitudinibus & distantii Solis & Luna, cum *fragmen-*
to secundi libri collectionum mathematicarum Pappi Alexandrini: de
quibus *Aetorum* anno 1683, pag. 77; & *Supplementorum Tomo I, Sect.*
XI, p. 567 retulimus.

Horum primus est *Archimedis Arenarius*, & *Dimensio Cir-*
culi, cum *Eutocii* in hanc *commentario*; quos Græce (a mendis o-
pera longe maxima emaculatos) & Latine anno 1676 publico de-
dit, notisque illustravit celeberrimus *Editor*. Sequuntur miscella-
nea varia, non tam mathematica opera, *Autoris* judicio, dicenda,
quam viris etiam mathematicis non ingrata futura. Inter hæc or-
dinem ducit tractatus *de Loquela Grammatico-Physicus*, anno 1683
primum editus: quo omnium loquelarum sonorum mecha-
nica traditur formatio, hoc est, quo situ, motuque organorum lo-
quendi

quendi quisque fonus proferatur; ipsaque adeo tota loquendi oeconomia explicatur, cujus ope *Wallisius* noster aliquot plane surdos distincte loqui docuit. Jungitur huic *Grammatica lingua Anglicana*, simul tunc temporis; & *Institutio Logica*, anno 1687, primum edita. Qua posteriori Illustris *Autor* exercitium Logicæ, ex scholarum litigiis, ad usus vitæ communes transtulit: ut tiro-nes videant, non id Logicæ munus esse, ut de terminis Logicis in schola litigare possint; sed ut inde rectum rationis usum, in arguendis, judicandis, riteque disponendis, pro re nata, conceptibus mentis discant; & syllogismorum leges strictissimis legibus mathematicis ita fundatas, ut consequentias habeant irrefragabiles, detegendisque officiiis & fallaciis accommodatas. Sequuntur hanc dissertationes tres congeneris argumenti: una, de propositionibus singularibus, in dispositione syllogistica semper vim universalis propositionis habentibus; altera, de syllogismis hypotheticis, aliive compositionis, ad Aristotelicos categoricorum modos referendū; tertia, de quantitate a re quanta realiter non diversa: quibus rectificare *Autor* studuit quædam παραρρήματα, a plerisque Logicis scriptoribus admitta. Excipit has concio de mentis sobrietate, ad studiosos parænetica; *Expositio cursoria epistola Paulina ad Titum*; *questiones Theologicae*, in Comitiorum vespertiis Oxonii anno 1654 ventilatæ: an Electio divina dependeat ex praviſione liberi actus creatura? an potestas Ministri Evangelici ad unius tantum Ecclesie particularis membra extendatur? quarum negativam, hic expositam & confirmatam, in conflictu *Autor*, respondentis munere tum functus, tuitus est; *Concio super 1. Cor. 15, 20*, pro astruenda resurrectione mortuorum; de *Melchizedeco*, *Jobo*, & *Psalmorum* titulis tractatus tres; totidemque conciones, de *SS. Trinitate*, super *Job. 17, 3*; *Defensio Sabbati Christiani, die Dominico celebrati*, contra Sabbatarios, pro die Saturni disputantes; pro *Padobaptismo* dissertatio, contra *Anti-pædo-baptistæ* cujusdam Epistolam, ad *Autorem* nostrum scriptam. Horum autem tractatum qui Anglice hæcenus proſtabant, in Latinum versos, *Tomus præſens* exhibet.

Præter hos utrosque, nunc primum in lucem prodeunt, *Porphyrîi commentarius in Harmonica Ptolemæi*, & *Manuelis Bryennii Harmonica*; qui soli adhuc ex veteribus Græcis Musicæ scriptoribus

ribus edendi restabant, ecodicibus MSStis Oxoniensibus opera Celeberrimi *Aurorii*, desiderii aliquorum incitati, exscripti; correctis non vulgari studio mendis, junctaque, ad latus Græci textus, Latina versione, & subnexis, ad calcem paginarum, brevibus notis, emendationem textus ut plurimum spectantibus. Quibus accensenda venit concio, inter opuscula *hujus tomi* miscellanea relata, *de fœdere Evangelico, super Galat. 3, 17*, ad Academiam Oxoniensem anno 1661 habita: & tandem *Collectio Epistolarum* continens non paucas Epistolas *Leibnitii* ad *Oldenburgium*, Societatis Regiæ quondam Secretarium, quarum prima scripta est 15 Julii 1674, & ultima 12 Jul. 1677; itemque cum *Wallisio* commutatas a Decembri 1695, ad Januar. 1699: quibus interspersæ sunt quædam *Collinii*, & binæ *Newtoni* Epistolæ ad *Oldenburgium* pro *Leibnitio*, cum hujus responsionibus: omnes tractantes de rebus Mathematicis. Accedit una *Wallisii* ad *Menckenium* de cryptographicis, *Leibnitii* hortatu communicantis duas Epistolas ænigmaticas enodatas: *Wallisiana* item nonnulla de Hyperbolæ dimensione, de Tangentibus, de mutis surdisque informandis, ex Transactionibus Anglicanis hue Latine translata sunt: & postremo hic prodit Epistola *Joh. Flamsteedii* Mathematici Regii, de parallaxi orbis annui Telluris observata.

Nimirum *Wallisus* cum non tantum ipse multa præclara invenerit, & veterum deperdita obscuratave restituerit explicaritque, sæpe etiam operam dedit, ut egregiæ virorum doctorum nostri temporis lucubrationes ab interitu vindicarentur; veluti (quemadmodum ipse recenset p. 635) *Brounkeri*, *Wrenni*, *Nelii*, *Hugenii*, *Mercatoris*, *Newtoni*, *Casovelli*, quibus *Horroccius* addi potuisset. Itaque *Leibnitium* etiam humanissime compellavit, ut suas quasdam veteres literas in Anglia repertas, simulque novas quæ inter ipsos tunc reciprocabantur, de rebus Mathematicis, exire pateretur. Hoc ille non ægre indulxit, & tametsi judicaret, a juvene præsertim, tot ante annis scripta, lima indigere; neque ipse vel retinisset apographa, vel reperirèt; noluit tamen uti concessa emendandi mutandive potestate, totamque rem *Wallisii* judicio permisit, qui ita de illis rescripsit: *sunt utique illa litera, prout mihi videtur, digna, ne pereant, nec inibi habetur quicquam quod te dedecet. Nec tibi cedit dedecori, quod tam mature rebus hisce men-*

rem adhibueris, & tanto cum judicio. Estque aliquando gratum, (sed & utile) videre, quomodo se res habuerint, dum sub incude fuerint, necdum prorsus limata, & quibus passibus processerint. Discimus hic (p. 617) primum specimen Machinæ Arithmeticæ Leibnitiana jam anno 1674 fuisse absolutum: tum quæ jam anno 1675 monuerit de defectibus Philosophiæ Cartesiana, quorum nonnulla postea explicatius dedit in nostris *Actis Eruditorum*; & de novo quodam genere Analyseos, & velut calculi, etiam extra Mathematica porrecti, vid. p. 621, 633. Apparet etiam, jam anno 1676 habuisse Leibnitium sua Dynamices novæ fundamenta, cum ait p. 633: *Ego id agere constitui, ubi primum otium nactus ero, ut rem omnem Mechanicam reducam ad puram Geometriam; problemataque circa Elateria, & Aquas, & Pendula, & Projecta, & Solidorum Resistentiam, & Friciones, &c. definiam; que hætenus attigit nemo. Credo autem rem omnem nunc esse in potestate, ex quo circa regulas motuum mihi penitus perfectis demonstrationibus satisfeci, neque quicquam amplius in eo genere desidero. Tota autem res, quod mireris, pendet ex Axiomate Metaphysico pulcherrimo, quod non minoris est momenti circa motum, quam hoc, totum esse majus sua parte, circa magnitudinem.* Hæc Leibnitius ad Oldenburgium. Axioma arbitramur esse id, cujus mentionem postea in *Actis* nostris fecit, nempe causam plenam effectui integro æquipollere; uti totum omnibus partibus simul æquatur. In *Newtonianis* multa sunt egregia de seriebus infinitis. Habetur & p. 630 dimensio lineæ Cissoidis a *Newtono* data, ex supposita Hyperbolæ Quadratura: & fundamentum Calculi Differentialis a *Leibnitio* expositum p. 648, in literis ad *Oldenburgium* cum *Newtono* communicandis, qui testatus erat se quædam cognata habere; relatum hic occasione *Newtoniana* methodi, ducendi lineam per data puncta. Et notabile quoque est, quod *Huddenius* *Leibnitio* dixerat, (p. 650) posse se curvam describere analyticam, seu certa æquatione uniformi constantem, quæ faciei hominis cujusdam noti lineamenta designet. In ipsis quoque *Wallisianis* multa ad Analytin egregia habentur, ex quibus eminet Epistola 30 Jul. 1697 scripta, recensens varias methodos interioris Geometriæ; una cum responsione ad eam *Leibnitii* 28 Septemb. 1697; ubi etiam de consensu medii Arithmetici, motus compositi,

liti,

cti, ac Centri gravitatis; & promotione Centrobarycorum. Plurima passim inasperguntur notatu digna, sed indicare nunc solum placet pro Historia Literaria, observante *Wallisio* ex *MSto Oxoniensi* Bibliothecæ *Saviliana* a se illato, *Cardinalem de Cusa* (quod nomen ei datum a patria in Dicecesi Trevirensi) & post eum *Carolus Bovillum*, jam considerasse lineam, quam hodie *Cycloidem* appellamus. Vid. p. 655, 677. *Leibnitius Wallisium* aliquoties hortatus est ad aliqua edenda, quibus Ars Cryptolytica augetur; unde permoveri sese passus est, ut specimen insigne daret p. 659, seqq. sed suppressa indagatione. Itaque eum porro rogat *Leibnitius*, ut licet res certis Artis præceptis comprehendendi non possit, ipsa tamen inquisitionis vestigia in exemplis exhibeat; id enim sufficere ad lucem aliis præbendam. Tandem Epistola Clariss. *Flamsteedii* ad *Wallisium* scripta 20 Decemb. 1698 collectionem claudit, qua narrat, quomodo per observationes stellæ Polaris & Sirii, in observatorio Regio Grenovicensi per septem annos continuos factas, tandemprehenderit, orbis annui parallaxin esse sensibilem, & quod apparens diameter circuli, quem circa polum describit ea stella, major sit mensibus Septembri & Majo, quam in mense Decembri, uno minuto circiter. Sed omnia clarius apparitura esse edito Catalogo Fixarum, quem præ manibus habeat, & cui suppetias expectet; quas ut quamprimum pro nobilissimæ scientiæ incremento obtineat Vir egregius, ex animo optamus. Quemadmodum & *inchoo Wallisio* vires precamur, ut quartum adhuc Tomum absolvere, iisque Cryptolyticas indagationes sane admirandas inferere possit. Subjicimus quosdam errores, in nominibus propriis potissimum aliisque nonnullis locis, a descriptore Epistolarum antiquarum *Leibnitianarum* commissos. P. 617, Ep. 2, §. exemplum, pro *lassam*, lege *Lassavi*. P. 619, Ep. 4, §. ais, pro *Parium*. l. *Parrium*. P. 620, ead. Epist. §. *Robervallius*, pro *Gererius*. l. *Pererius*. P. eadem, Ep. 5. §. Elementa *Robervalliana*, pro *Brotius*. l. *Buotius*. Ibid. §. Elementa Mathematica, pro *eritve*, l. *egitve*. P. 621, ead. Epist. §. *Cartesianis*, pro *si intelligi possit*, l. *sive intelligi possit*. Ibid. §. sed ut tibi, pro *non invenio*, l. *non multum invenio*. Ibid. pro *longe alias*, l. *longe aliter*. Ibid. pro *instituti patebit*, l. *inspicienti patebit*. P. 622, ibid. pro *recepisse*, l. *reperisse*. P. 633, ep. 7, fin. pro *Tabellione*, l. *Tabellario*.

Videtur & p. 649, Ep. 10, aliquid mendii esse in calculo, præsertim si sit jam; sed id corrigere non vacavit, & post methodum *Leibnizianam* hodie clarius expositam, ab unoquoque ejus intelligente poterit defectus suppleri.

G. G. L. RESPONSIO AD DN. NIC. FATII DUILLERII IMPUTATIONES. Accessit nova Artis Analytica promotio specimine indicata; dum Designatione per Numeros assumptis loco literarum, Algebra ex Combinatoria Arte lucem capit.

Cum ad me pervenisset tractatio Domini Nicolai Fatii Duillierii de Curva brevissimi descensus, Solidoque minimam (in medio) resistantiam habente, nuper Londini edita; miratus sum non mediocriter, Virum a me nunquam læsum animi tam male erga me affecti indicia dare. Dubitavi an quicquam reponerem, cum semper fuerim a litibus literariis alienissimus, putarimque unum esse honestum certamen inter eruditos, imo inter probos, si contentant non verbis, sed rerum argumentis, uter melius possit mereri de re publica. Veritus tamen sum, ne silentium meum in contemptum sui traheret Vir certe minime contemnendus: deinde publice interesse judicavi, moderationis potius quam animi exacerbati specimen dari. Ocasione etiam oblata admonendos putavi viros doctos, ut pravus ille mos sese invicem impetendi dictis mordacibus, qui literas literarumque cultores infamat, paulatim antiquetur. Idque consilium meum Inclytæ Societati Regiæ Anglicanæ, cujus se membrum in ipso libri titulo profitetur Dominus Duillierius, & in qua idem honor mihi tanto ante fuit delatus, placitum credidi: nulla enim bene constituta Societas probat Socium, præsertim inter seniores numeratum, nec suo loco habitum indignum, ab alio Socio indigne haberi. Itaque quando factum fieri infectum nequit, speravi imposterum auctoritatem Societatis laudatissimæ, saltem inter suos, huic malo obicem ponere posse, & laudabile exemplum deinde etiam apud alios pro efficaci ad æquanimitem exhortatione futurum. Neque eam spem irritam esse, ex literis Dni. Secretarii Societatis ad amicum scriptis intellexi.

Fortasse erunt qui suspicabuntur, factum a me aliquid, quo jus irritaretur Dominus Duillierius. Equidem si quid tale perinco-

gi-

gitantiam excidisset, tantum admonitione opus erat: eo enim animo sum, ut fuerim emendaturus ultro. Sed ipsa Viri verba ostendunt, nihil aliud habere, quo se læsum putet, quam quod non fuit nominatus inter eos, a quibus solutio problematis de linea brevissimi descensus a Domino Johanne Bernoullio propositi data, fuit; aut qui similis argumenti speciminibus effecerant, ut judicari posset, facile daturos fuisse, si animum illac adjecissent. Sed qui potuit nominari, cum ipse scribere sustineat, se non fuisse dignatum edere aliquid eorum, quæ in hoc inquisitionis genere habebat. Ita enim loquitur pag. 51 *Ejusmodi problemata, quamvis a me non semel soluta, verbi gratia circa catenariam, velariam, harumque linearum identitatem, curvam descensus aquabilis &c. magnopere semper aversatus sum, neque solutiones meas publicis scriptis unquam dignatus sum exponere.* Nobis ergo ignoscenda fuit nostra de progressibus ejus ignorantia.

Videtur deinde publicam causam agere velle, accusatque (dicta pag. 5) nos affectati Principatus in Mathematicis, & tantum non Ostracismum nobis minatur. Sed hic profecto possem Apologia superfedere, & judicium lectoribus committere, cum non unus ex viris præclaris, nuperque doctissimus Dominus Johannes Christophorus Sturmius, publice modestiam meam commendarit: tantum interest, quo res animo spectentur, tranquillo, an fluctibus quibusdam agitato. Sed argumenta tamen videamus, quibus reus peragor. Duo affert: primum proponendorum problematum, quam vocat luxuriam; deinde existimationis atque ordinis, velut ex folio Mathematico, singulis Geometris factam distributionem. Ultrique satisfaciam, non tam mea causa, quam utilitatis publicæ, ne mos problemata pulchra vel utilia proponendi, & eos, qui labores suos præclaros impertiti sunt, publice laudandi, sub odiosis nominibus tradatur.

Itaque quod primum attinet, constat iis, quibus nota est Historia nostri temporis literaria, magnam incrementorum scientiæ partem problematum propositioni deberi: idemque in futurum licet augurari, si scilicet problemata nondum sint in potestate receptæ analyseos. Ita enim discitur, quæ desiderata ad perfectiorem artium superant, simulque ingenia ad augmenta scientiarum animan-

mantur. Certe ut olim Cycloidem, ita nuper Catenariam plurimum profuisse constat. Neque ego Catenariam ipse delegi, sed ab alio mihi propositam & confestim solvi, & proposui aliis porro. Nec Dominus Johannes Bernoullius in suo problemate lineæ brevissimi descensus diu laboravit: nempe non casui, sed methodo successum debuimus.

Alterum accusationis caput non aliud habet fundamentum, quam quod solitus sum studiose commemorare merita insignium virorum in eo argumento quod tracto. Hoc Dominus Duillierius vocat ex folio mathematico existimationis atque ordinis distributionem: sed qui amant Historiam literariam, non aspernabuntur meam diligentiam suam cuique tribuentis: & qui laude digna facere student, probabunt meritis laudes rependi. Cæterum cum notavi, non nisi ab iis datam solutionem curvæ brevissimi descensus, qui nostrum calculum aut ei similem tractare norunt, an quicquam dixi falsum? Interest scilicet eorum, qui ad scientiam non vulgarem aspirant, ut sciant, qua quidque via pateat. Cumque addidi, quosdam egregios viros idem præstituros fuisse, si huc animum adhibuissent, nunquam credidissem, mente mea in contrarium versa, quod æquitatis erat, superbiæ adscriptum iri. Nec tamen omnes (fateor) nominavi, a quibus talia (præsertim post nostra tunc jam edita) expectare licuisset. Poteram exempli causa insignis rerum difficillimarum enodatoris Wallisii, ut alias, mentionem facere, cui multum omnes debemus. Poteram & ab Hookio & Halæo (post visam unius Theoriam Elasticam, alterius Rationationem de atmosphæræ expansione) sed & a Dn. Craigio in his non parum progresso aliquid pulchrum sperare. Sed si quis hic se jure posset queri præteritum, profecto esset non Duillierius, sed Romerus, Danicæ in re Mathematica laudis conservator, cujus pulchra interioris Geometriæ specimina tunc, cum ambobus Parisiis versaremur, pene supra illius temporis captum erant, & quem ab eo tempore multa invenisse dignissima, credi par est. Hunc quis dubitet egregium aliquid fuisse præstiturum, si ad problemata nostra animum appulisset? Ut de Nobilissimo Dno de Tschirnhaus nunc nihil dicam, a quo maxima quæque expectanda sæpe sum professus, nec de Domino La Hire, qui utiliter id inter alia agit, ut

sua

sua alienaque per vias novas inventa ad morem veterum demonstret, nec de Domino Varignonio, qui & ipse in his non vulgaris præstitit. Sed nec omnes contemnuntur, a quibus ista non expectantur: cum sint qui omnia alia agunt, non minus ingeniosa & egregia, alia tamen. Cæterum nusquam dixi, solos potuisse problema solvere, quorum mentionem nominatim feci; sed tantum solos, quibus nostri calculi mysteria patuerint (quibus se computat Dn. Duillierius) ex quibus quosdam præ cæteris honoris causa & meritorum hujus generis extantiorum nominavi.

Interea vel nunc apparet, quam utile sit laudare bene meritos, ut alii quoque ad bene merendum invitentur: & Dominus Duillierius medias inter querelas, Apologiam ipse meam non animadvertens scribit, dum scilicet præteritus hoc ipso se stimulo exitatum tandem fatetur: *cum videamus* (inquit pag. 4) *silentium nostrum in nos verti* (id est, sua publico impertiri nolentem ob ignota merita non laudari) *quod hac in re præstitimus, exponemus.* Recte atque ordine. Si qua igitur in hoc genere præclara producet, hanc ex aliqua parte mihi (qui silendo ne sileret admonui) debbit ipse gloriam, Respublica fructum. Vellem tamen verfarri jam tum maluisset in re non præoccupata, & perpendisset attentius, edita circa problemata brevissimi descensus. Ita enim non habuisset, cur quereretur, ex Nevvtoniana constructione solidi minimum medio resistentis nullam sibi lucem affulgere, sed viam vidisset eodem perveniendi, quemadmodum Dominus Marchio Hospitalius & Dn. Joh. Bernoullius præclare ostenderunt, qui etiam optime animadverterunt, quod ipse Dominus Duillierius credit, proprietatem Nevvtonianam esse perplexiorem, suam vero ex consideratione osculi vel radii curvatis simpliciorem, id contra esse; cum illa constructionem per quadraturam hyperbolæ vel logarithmos facile præbeat, hæc vero a differentio-differentialibus pendeat, quæ sunt, ut nos loquimur, transcendentia secundi gradus: quod perinde est, ac si quis problema planum ad sectiones Conicas, immo actiores referat. Quod si det impostero Dn. Duillierius, quæ novam lucem præbeant, habebit nos candidos laudum suarum prædicatores. Interim mei mentionem faciens aliis, inquit, discipulis gloriatur, me certe non potest. (pag. 18.) Ex his, qui

me non aliunde noverit, hominem valde gloriosum, & valde quidem inepte gloriosum putabit. Ego vero contrario ambitionis genere libenter ipsius me Domini Duillierii discipulum gloriarer, id est, valde vellem aliquid præclari ab eo doceri; quamvis ille se nihil a me didicisse prædicet: quod vereor ne in nonnullis paulo sit verius, quam ipsius interfuisset, uti vel hic ipse libellus ejus ostendit. Nam nisi nostra quædam spretæ prætervidisset, animadversioni prædictæ non fuisset locus.

Ait jam anno 1687 proprio se Marte invenisse fundamenta, universa & plerasque regulas calculi quem nos differentialem vocamus. Credamus ita esse, (saltem pro parte, nam ne nunc quidem omnia hujus calculi fundamenta ipsi satis nota putem; et si ea fiducia, tanquam cuncta jam effuderimus, promptior ad provocandum factus fuisset videatur) jam manifestariam tenemus causam animi a me alienioris, quam fortasse ipse non satis animadvertit: uti in versu est, non amo te, nec possum dicere quare. Neque enim mirum est odisse pronam, quam vocat (pag. 18) sedulitatem meam, qua mea ejusdem calculi elementa triennio ante, quam ipsi succurrereat, edens, quas se meruisse putavit laudes, innocenter præoccupavi; quemadmodum quidam Veterum dicebat: pereant qui ante nos nostra dixerunt. Ego nihil malignum ipsi imputo, sed ea tamen est naturæ humanæ infirmitas, ut mirandum potius censërem, si juvenis tunc quidem, & ad præclara tendens, gloriæque cupidus, his stimulis non cessisset. Pauci ad tantam virtutem perveniunt, ut noxiam sibi virtutem alterius amare possint; quanto minus, si (ut ipse de me) suspensiones sibi fingant (uti certe suspicax est averfus animus) non recta via sed obliquis artibus aliam ad laudem esse grassatum. Libenter enim affectum, quo nudo nobis ipsi displiceremus, justitiæ zelo velamus. Ego vero, quanto magis intelligo hos animorum recessus, eo minus aliquid humani passio irascor. Interim minus (credo) festinationem meam culpabit, ubi intelliget, ex Horatii præcepto nonum in annum & amplius me meditata pressisse, nec eum aliqua edidi anno 1684, vel gloriam vel invidiam expectasse, id fere tunc agentem, ut amicis meis Actorum Lipsiensium curatoribus satisfacerem, qui aliquid a me subinde postulabant: rei famam casus deinde potius dedit, quam ratio aut studium meum.

Hæc-

Hactenus Dominus Duillierius vel suam vel publicam, ut putabat, rem egit: nunc vero cum eminentis Geometræ Isaacii Newtoni aliorumque etiam causam, tanquam contra me suscipit; ignoscet mihi, si non ad omnia respondeo, donec mandatum procuratorum tum a cæteris tum maxime a Domino Newtono ostendat, cum quo nulla mihi similitudo fuit. Certe Vir egregius aliquoties locutus amicis meis semper bene de me sentire visus est, neque unquam, quod sciam, querelas jecit: publice autem ita mecum egit, ut iniquus sim, si querar. Ego vero libenter ejus ingentia merita oblati occasione prædicavi, & ipse scit unus omnium optime, satisque indicavit publice, cum sua Mathematica Naturæ Principia publicaret anno 1687, nova quædam inventa Geometrica, quæ ipsi communia mecum fuere, neutrum luci ab altero acceptæ, sed meditationibus quemque suis debere, & a me jam decennio ante exposita fuisse. Certe cum Elementa calculi meo ædidi anno 1684, ac constabat quidem mihi aliud de inventis ejus in hoc genere, quam quod ipse olim significaverat in literis, posse se tangentes invenire non sublatis irrationalibus, quod Hugenus quoque se posse mihi significavit postea, etsi cæterorum istius calculi adhuc expertus; sed majores multo consecutum Newtonum, viso demum libro Principiorum ejus satis intellexi. Calculum tamen differentiali tam similem ab eo exerceri, non ante didicimus, quam cum non ita pridem magni Geometræ Johannis Wallisii operum volumina primum & secundum prodire, Hugenusque curiositati meæ favens locum inde descriptum ad Newtonum pertinentem mihi mature transmisit. Cæterum etsi post tanta jam beneficia in publicum collata, iniquum sit aliquid a Domino Newtono exigere, quod novum querendi laborem postulet, non possum tamen mihi temperare, quin hac oblata occasione maximi ingenii Mathematicum publice rogem, ut memor humanorum casuum, & communis utilitatis, diutius ne premet præclaras reliquas ac jam paratas meditationes suas, quibus cum scientiæ mathematicæ, tum præsertim naturæ æternæ porro illustrare potest. Quod si nulla movet tantarum gloria rerum (quanquam vix quicquam ei, quam nactus est, addi possit) illud saltem cogitet, generosum animum nihil magis ad se pertinere putare, quam ut optime de hæcasso genere mereatur.

Unum tantum superest, in quo video Apologia aliqua mihi esse opus. Cum Dominus Johannes Bernoullius programma, quo invitabantur Geometrae ad quaerendam lineam brevissimi descensus, speciatim ad Dominum Nevvtonum misisset, sparsae sunt voces in Anglia, Nevvtonum a me fuisse provocatum: eaque sententia etiam Domini Duillierii esse videtur, tanquam ego suasor mittendi atque impulsor fuerim. Sed incio plane me factum, ipse Dominus Bernoullius testabitur. Quod si Domino Duillierio credimus, aegre illud tulisse Nevvtonum, (uti certe fatendum, immunitatem ei ab hoc laboris genere plenissimam deberi) saltem, ut spero, me non aegre nunc absolvet. Itaque nec ad me pertinet, quod queri videtur Dominus Duillierius, invitationem nullam ad se pervenisse, cum ait pag. 4, se quoque si qua invitatione si dignus visus fuisset literis, suas dudum solutiones fuisse exhibiturum. Sed habet nunc quoque campum in quo se exercent, & vero si propriis meditationibus tantum se profecisse persuasum cupit omnibus, problemata aggredi potest Domini Johannis Bernoullii, de quibus post editas jam solutiones curvae brevissimi descensus in Actis Eruditorum Diarioque Gallico (vid. Journal des Sçavans, A. 1697, pag. 395, edit. Paris.) facta mentio est, sed ita, quemadmodum nondum extant solutiones: ut scilicet pro Parabolis vel pro Ellipsis ordinatim datis, quarum mentio fit in Diario Gallico loco dicto, intelligatur curvae quaecunque ordinatim datae, etiam quae non sint similes inter se, & solutio detur saltem ex suppositis quadraturis: cum in ista inquisitione sit adhuc aliquid, quod nostra etiam edita tenentem morari possit. Quale etiam est problema a Domino Joh. Bernoullio propositum in Actis Erud. Lips. Maji 1697, p. 211, invenire curvam aut saltem proprietatem tangentium curvae, quae curvas etiam transcendentes ordinatim datas secet ad angulos rectos. Nam si ea tantum producit quorum jam datae sunt a nobis methodi, satis intelligit, quantum proprio Marte consequi poterit, hinc non probari. Si quid in Physicis Theoriae Gravitatis Nevvtonianae adjecit, uti quidem pag. 18 insinuat, pariet hoc ipsi alterius generis laudem.

Quod alios quosdam attinet, de quibus me pariter ac de se non bene meritum ait Dominus Duillierius pag. 19, nihil adderem

derem (cum neminem de me querehntem norim) nisi speciatim de Theorematis quibusdam Domini Moyvræi circa series infinitas mentionem iniecisset. Equidem talia hunc edidisse Theoremata ignorabam, donec nuper amicus ex Anglia redux secum attulit volumen postremum Transactorum Philosophicorum. Memini cura alios, tum Dominum Nevvtonum & me quoque, in istis seriebus ante multos annos versari, ut in iis hospes Domino Duillierio videri non debeam. Interim Domino Moyvræo gratias agendas, quod hunc laborem perutilem & valde ingeniosum velut pro delecto habitum in se suscepit, rogandumque etiam censeo, ut in eo genere pergat, ubi multa adhuc restant. Diu enim est, quod complura Theoremata ampla satis ipse, tam pro *finitis* sed *indefinitis*, quam pro *indefinitis* formulis fabricans consideravi, si prosequerentur hoc studium, qui possunt & intelligunt, habituros nos quasdam *Canonum* utilissimorum velut *tabulas*, præstituras in *analytici* aliquid illis usibus simile, quos in Geometria practica tabulæ sinuum aliorumve numerorum præbent: scilicet ut calculos semel factos non semper repetere necesse sit, uti defectu Canonum quotidie facimus. Sic optarem haberi generales Canones pro sublacione irrationalium, itemque pro inventione maximi communis divisoris ac sublacione literarum, reductioneque æquationum plurium plures incognitas habentium ad pauciores incognitarum pauciorum, ac denique ad unam unius.

Sed hæc nihil habent commune aut simile cum illis Methodis nostris, quibus problemata catenariæ, aut lineæ brevissimi descensus, aliaque id genus interioris Geometriæ solvimus; ut adeo non possim in animum inducere meum, ipsi Domino Moyvræo videri injuriosum, quod nulla ipsius mentio facta est, cum de hujusmodi problematibus ageretur, quod tamen Dominus Duillierius insinuat; qui cum me ignarum in illo folio Mathematico collocasset, unde, si Diis placet, existimationem singulis Geometris distribuo, hæc pag. 19. subjicit: *sed ignoscendum viro, si minus de me aliaque, saltem de Mathematicis rebus optime merito: aliis dico, qua enim æquitate, ut ceteros taceam, lineæ brevissimi descensus inventio, subtilis quidem illa & egregia, opponetur eximie illis Theorematis usus prorsus infiniti, qua Dominus de Moyvre in Transactionibus Philosophicis*

communicavit? Equidem credo nemini præter Dominum Duillierium in mentem venisse, ut opponat inter se res toto adeo cœlo diversas. Interim considerandum relinquo, qua ipse æquitate difsimulet, aut qua animi præventionem obliviscatur, non hic de problemate aliquo particulari lineæ brevissimi descensus, sed de Methodo summi momenti valdeque diffusa circa maxima & minima fuisse actum: quam ante Dominum Nevvtonum & me nullus, quod sciam, Geometra habuit; uti ante hunc maximi nominis Geometram nemo specimine publice dato se habere probavit; ante Dominos Bernoullios & me nullus communicavit: cum tamen constet, esse Methodi de maximis & minimis partem sublimiorem, & in applicatione Geometriæ ad Mechanicam naturamque summe utilem, cum ex omnibus figuris possibilibus eligitur ad aliquid præstandum aptissima. Magnum sane Geometram Huddenjum de his jam cogitasse apparet; sed quid consecutus sit, non constat. Hugenius certe (quamvis & ipse in Geometria ante detectum a me Calculum recepta summus) tamen narrante Domino Duillierio, tale quid frustra tentavit: haud dubie quod nondum tunc satis usum nostrarum artium perspexisset, quem ubi tandem agnovit, mire illis & Methodis, & (quæ Dominus Duillierius adeo averfatur) problematis, est delectatus, candideque fassus, publicæ ac privatiæ, jam apertum ad illa aditum, quæ alia ratione vix sperari posse videbantur.

Postremo ne vacua sit hæc Apologia, occasione Theorematis Moyvreani nostrum infinites generalius subjicere placet; adhibendo *novum designationis genus*, cujus magnum in re analytica & combinatoria usum reperimus, de quo alias fufius. Nempe modum damus extrahendi radicem seu valorem quantitatis cujusunque ut Z, ex æquatione generalissime determinante ipsam Z, per aliam quamcunque, Y, Nempe æquatio data generalissima

relationis Z ad Y sic exprimetur, $0 = (0_1 Y + 0_2 Y^2 + 0_3 Y^3 + \dots) + (-10 + 11 Y + 12 Y^2 + 13 Y^3 + \dots) Z + (20 + 21 Y + 22 Y^2 + 23 Y^3 + \dots) Z^2 + \dots$ Ubi ob Calculi commoditatem, ut valores quæstorum siant affirmativi, ideo ipsi 10 præfiximus signum. Queritur jam
 valor

valor ipsius Z, seu quæritur, in æquatione $Z = 10^1 Y + 10^2 Y + 10^3 Y + 10^4 Y + 10^5 Y + \&c.$, qui sint valores *numerorum* quæsitorum *assumtionum* 101, 102, 103, &c. (quos *majusculos* hic vocabimus) per numeros assumptos æquationis datæ, (quos vocabimus *minusculos*) nempe per ipsos 01, 02, 03, &c. 10, 11, 12, &c. 20, 21, 23, &c.; &c. Dico fore $101 = 01 : 10$. Et $102 = 02 + 11 \cdot 101 + 20 \cdot 101, : 10$. Et $103 = 03 + 11 \cdot 102 + 12 \cdot 101 + (2) \cdot 20 \cdot 101 \cdot 102 + 21 \cdot 101 + 30 \cdot 103, : 10$. Et $104 = 04 + 11 \cdot 103 + 12 \cdot 102 + 13 \cdot 101 + (2) \cdot 20 \cdot 101 \cdot 103 + (2) \cdot 21 \cdot 101 \cdot 102 + 22 \cdot 101 + (3) \cdot 30 \cdot 101 \cdot 102 + 31 \cdot 101 + 40 \cdot 101, : 10$. Eodemque modo habebuntur 105, 106, &c. hac *regula generali*, ut denominator cujusque valoris sit 10, numerator vero consistet ex omnibus membris possibilibus in unum additis *lege combinationis* sequenti formati & multiplicati respectively per *numeros transpositionum* formæ, in membro ex majusculis constat convenientes, qui *numeri* sunt *veri*, parenthesisibus inclusi. Porro in Minusculis ut 01, 02, 03, 10, 11, 12, 20, 21, 22, &c nota prior significat ad quam potentiam ipsius Z, nota posterior ad quam potentiam ipsius Y, numerus minusculus pertineat in æquatione data. In Majusculis (ut 101, 102, 103, &c) nota prima, (hoc loco) nihil aliud est quam nota majusculi; nota vero ultima indicat ad quam Majusculus pertineat potentiam ipsius Y in æquatione quæsitæ seu valore ipsius Z. Jam *Lex Combinationis* hæc est: notæ ultimæ *numerorum suppositivorum* vel assumtionum membri cujusque formæ eandem summam, æqualem notæ ultimæ majusculi cujus membra ingrediuntur valorem: & in membro quolibet minusculus non est nisi unicus, majusculi autem tot, quot notæ prior in minusculo habet unitates: ita simul omnia cujusque valoris membra possibilis determinantur. Ex hoc jam theoremate habetur non tantum extractio radicis definitæ ex æquatione unius incognitæ finita vel infinita; sed etiam valor indefinitus, qualis exempli gratia desideratur, cum quæritur valor generalis ordinatæ ad Curvam aliquam sive Algebraicam sive transcendentem. Theorema vero Dai Møyræ hujus nostri est casus specialis qui prædit, si omnes minusculi sint æquales nihilo, præter solos primi ordinis,

dinis, 01, 02, 03, &c. & 10, 20, 30 &c. ita ut solis curvis applicari id possit, in quarum æquatione duæ coordinatæ in se invicem non ducuntur. Non tamen dubitem, & ad hæc, & ad alia abstrusiora cum pervenire potuisse, aut posse, si ut jam rogavimus, pergere in tam utili inquisitione velit. Videbunt autem intelligentes *novam Analytica promotionem* in hac nostra designatione per *Numeros loco literarum*, qui adeo fictitii seu supposititii sunt, contineri. Nam cum mens nostra sapissime pro rebus cogitandis notas adhibere debeat, & *characteristica* sit maximum meditandi subsidium, consequens est, tanto utiliores esse notas, quanto magis expriment rerum relationes. Unde porro sequitur, literas Algebraicas indiscriminatum adhibitas non satis esse utiles, quia ob vagam generalitatem suam non admonent mentem relationis, quam ex prima suppositione sua habent inter se invicem. Hinc ut non nihil succurramus defectui, solemus interdum (in primis cum multæ adhibendæ sunt) in ordine earum subsidium querere. Sed ubi magna est nec simplex varietas, utilissimum reperi ad numeros recurri, cum & ipsæ literæ apud multas gentes ordine suo numeros significant. Numeros autem intelligo fictitios, pro literis stantes, etsi interdum tali arte adhibere liceat, ut simul haberi pro veris & examen calculi novenarium vel aliud subire possint. Hæc autem designatio quantæ utilitatis sit ad Canones novos, utiles, & late fusos, cum ex præsentati theoremate judicari potest, tum progressu temporis, ubi eæ, quas opto, *Canonum Analyticorum Tabula* condentur, magis apparebit. Atque ita demum per Characteristicam ex Combinatoria arte, Algebra ei subordinata perficitur. Combinatoriam autem (quam animo complexus sum) ex ea, quam pene puer conscripsi & anno 1666 edidi, (me inconsulto ante annos aliquot recusam) non lim æstimari; tamen jam tum quasdam meditationes non penitendas nec momenti nullius asperferim.

JOH. BERNOULLII, DE SOLIDO ROTUNDO MINIMÆ
resistentia, addenda iis qua de eadem materia habentur in
actis an. super. Mens. Novemb.

Lætus intellexi meam hujus problematis solutionem non parum placuisse Eruditis, nec eos se melius Fatianæ solutionis perplexita-

xitatem agnoscere potuisse, quam perspecta demum meæ brevitate & simplicitate. Quandoquidem autem Constructionis analysis (quam tamen in epistola expresseram) in excerptis fuerat omissa: eam rogatus lubentissime communicabo, & ne quid minimum ad plenariam hujus curvæ cognitionem desideretur, unum alterumve annotabo.

Perveneram ad æquationem differentialem primi gradus hanc

$YdYdX = adx^4$, quam dixi curvæ quæsitæ naturam exprimere; ut igitur ejusdem constructionis *rationem* detegam, substituatur valor

ipsius ds, qui est $\sqrt{dX^2 + dY^2}$, ut habeatur $YdY dX = adX^4 + 2adX^2$

$dY + adY^4$; jam vero cum indeterminatarum differentiæ sint implicitæ ad separationem instituendam, transmutatione quadam opus est; quam sæpe in intricatissimis casibus feliciter adhibeo. Ponatur itaque $dX = mdY$: a (id est mdY divisum per a, qua divisionis expressione exemplo *Celeb. Leibnitii*, ad facilitandam *Typothetæ* operam, nunc iterum & in posterum utar) quo sarrogato in æqua-

tione, eaque postea divisa per dY^4 , prodibit æquatio algebraica hæc

$aamY = m + 2aamm + a$, adeoque $Y = (m : aa) + zm + (aa : m)$ & $dY = (3mmdm : aa) + zdm - (adm : m)$ sumtis igitur horum in-

tegralibus erit $X = (3m : 4a) + (mm : a) - lm$. Sic igitur inventi sunt valores coordinatarum X & Y expressi per duas quantitates unam tantum communem indeterminatam involventes: Unde illa quam dedi in Actis resultat constructio: notandum autem (quamvis ad rem ipsam parum faciat) curvam IK (vide ibid. fig II) male esse representatam, ea enim cum recta CE non concurrit, sed eodem fere modo quo curva HAD postquam aliquousque ad CE appropinquavit, ab ea iterum recedit in infinitum, & magis magisque accedit rectæ CM, quæ proinde communis est asymptotus curvarum IK & DAH, hujus ad dextram, illius ad sinistram communis axis CE: animadversione dignum est, duas illas curvas licet diversissimæ naturæ, unam quippe algebraicam, alteram transcendens, ita tamen inter se conspirare; ut ad axem suum communem

Dd

CE

CE accedere simul desinant, vel ab eo recedere simul incipiant, id est ut utriusque curvæ punctum axi CE proximum æqualiter a recta CM distet; sumta enim $CE = a \sqrt{\frac{1}{2}}$ erunt & EK & EH omnium suarum respective applicatarum minimæ; & quidem minima EH erit $= \frac{1}{2} a \sqrt{3}$; & (posito a pro unitate, ita ut la = 0) erit minima EK $= \frac{1}{2} a - 1$, a $\sqrt{\frac{1}{2}}$, quæ quantitas est affirmans, quia logarithmus numeri unitate minoris 1, a $\sqrt{\frac{1}{2}}$ est quantitas negativa, quæ per consequens negata vertitur in affirmantem.

Hic simultaneus curvarum accessus proximus, rationem jam manifestat, cur quæ ex illis construitur curva solidi rotundi minimæ resistentiæ BN, duas habeat partes convexitates sibi mutuo obvertentes (quo fere modo ab astronomis signum arietis vulgo pingitur) & desinentes in acumen quod punctum *reversionis* appellare soleo (point de *rebroussement*) distans a CM intervallo, quod est æquale minimæ applicatæ EH. Quam curvæ reversionem eleganter etiam observatam video ab Illustrissimo Marchione Hospitalio in Actis ejusdem anni mens. Aug. quanquam ex ejus construendi modo non tam manifeste ea appareat: Interim nostræ solutiones mirifice consentiunt: nec aliud in construendi modo discrimen est, quam quod Illustrissimus Vir synthesi magis usus fuerit quam analysi, utpote in animo habens proprietatem curvæ ab Acutissimo Nevvtono jam traditam, ad quam collineavit, ut ostenderet suam

æquationem (vid. pag. 356 & 357), $mm^3 + vv^3 = ngt^3 + nn^2 + tt^2$

resolvi posse in proportionem Nevvtonianam $4AB^2 + AC^2 : BC^2 :: BC^2 : MP$; loco quod ego mere analytice sine ullius proprietatis ab alio jam præinventæ auxilio ad quæsitum pervenerim.

Cæterum coordinatæ ab Illustr. Viro assignatæ ($aa : 4Z$) $+ \frac{1}{2}Z$ $+ \frac{1}{2}Z^3 : 4aa$ & ($ZZ : 4a$) $+ (3Z : 16a^3) - (5a : 48) + CN$ sunt simillimæ meis inverso terminorum ordine ($m : aa$) $+ 2m + (aa : m)$ & ($3m : 4a$) $+ (mm : a) - 3m$; nisi quod quantitatem constantem brevitate gratia neglexerim, quippe quæ in ipsa curva nihil mutat præter situm: sic ut secundum axem suum retrorsum antrosumve magis

gis promoveatur, ea ipsa quantitate constante & arbitraria, quæ affirmative vel negative pro lubitu assumi potest. Præterea quod mihi in expressione coordinatarum est a & m id Illustr. Marchioni est $\frac{1}{2}a$ & $\frac{1}{2}Z$: hoc exinde venit, quod Nevvtoni proportionem $4AB^2$ $\frac{1}{2}AC:BC::BC:MP$ secutus, posuerit $m^3fv:mm^2vv^2 = \frac{1}{2}a$, cum tamen si fecisset $AB^2 \frac{1}{2}AC:BC::BC:MP$ (quæ proportio non minus convenit curvæ, quam illa cujus primus antecedens, hujus primi quadruplus est, imo alius quivis multiplus æque satisfaceret) potuisset ponere simpliciter $m^3fv:mm^2vv^2 = a$; quod si fuisset factum, ad meas omnino perventum fuisset expressiones, quæ quod careant ista inutili subquadruplicitate, quodammodo simpliciores sunt: profecto nescio cur Vir Illustr. vel ante eum ingeniosissimus Nevvtonus sumendo $4AB^2$ potius quam simplex AB^2 voluerint entia multiplicare præter necessitatem.

Quod porro attinet ad figuram curvæ, elegantissime eam delineatam dedit Illustr. Hospitalius (vid. ejus fig. I) sciendum tamen est, utramque curvæ partem DM & DO, ab utroque axe AL & AK magis ac magis removeri distantia quavis data majori, quod notari velim, ne quis putet partem DO prout in schemate exhibetur, in infinitum continuatam non nisi ad certum intervallum ab AK discedere.

Angulus quem curva DM, DO in puncto reversionis D facit cum axe conjugato AK, triens est anguli recti, adeoque complementum seu duo trientes recti erit inclinatio curvæ maxima & minima ad axem AL, nimirum maxima partis AL, minima vero partis DO: quod alicujus usus esse potest in re nautica; quod si enim navis construeretur secundum curvaturam DM, patet utique ambo proræ latera cum axe navis non posse majorem angulum capere, quam ad summum 60 grad. si vel tantillo major esset, jam non facillime aquam fulcaret, inter omnes naves quæ ejusdem essent amplitudinis & longitudinis. Monendum hic est non tantum convexam superficiem a curvæ parte DM, vel concavam a parte DO,

rotatis circa axem AL descriptas, minimam pati resistantiam a fluido; sed etiam perinde est si illius sumatur superficies concava & hujus convexa. Illæ enim superficies sive a P versus A, sive ab A versus P moveantur, fluidum utrovis modo similiter & æquali vi illis resistit.

Verissimum esse deprehendo, quod Generosus Marchio dicit, spatii ADMP quadraturam citra ullam ab hyperbolæ quadratura dependentiam facile reperiri: at quod idem etiam affirmet de solidi ab hoc ipso spatio circa axem rotato descripti *curvatura* seu potius *cylindratura*, nonnihil festinantius pronunciavit; si revidere dignetur, comperiet eam citra hyperbolæ quadraturam haberi non posse.

In excerptis literarum mearum in fine habentur hæc verba: *Et curva æquatio transcendens exponentialis erit &c.* supple *Et curva IK &c.* Modum perveniendi ad hanc æquationem exponentialem seu ut mihi etiam dicitur *percurrentem* pariter rogatus hic pando:

Quoniam EK (vid. meam fig. II) seu CM seu $X = (3m : 4a)^3$ &

$(x.m : a) lm$; multiplicata per $4a^3$ & deinde reducta, habebitur $4a^3 lm = 3m^4 + 4aamm - 4a^3 X$, cujus membrum prius $4a^3 lm$ est quantitas logarithmica, alterum vero cum sit quantitas ordinaria, ut pariter logarithmicæ formam induat, multiplico totam æquationem per logarithmum aliquem constantem qui uniformitatis litterarum gratia sit la (jam vero pro unitate alia quævis quam a su-

menda est, alias foret $la = 0$) erit itaque $4a^3 la, lm = 3m^4 + 4aamm -$

$4a^3 X. la$; at cum æqualium logarithmorum æquales sint numeri, sumatis hujus æquationis quantitibus numeralibus secundum generum & regulas logarithmorum, proveniet hæc æquatio percurrentis

seu exponentialis $m \frac{4a^3 la}{3} = \frac{3m^4 + 4aamm - 4a^3 X}{3}$; prout in Actis habetur pag. 516. Si jam pro la quæ est quantitas determinata ponas b , æquatio libera erit a logarithmis, & referri debet in censum pure percurrentium, de quibus fusius egi in Act. an. 1697, m. Martio.

Occasione id ferente, ingratum non erit, si heic ostendero
quam latum usum habeat illa transmutandi methodus, qua statim u-
sus sum pro constructione æquationis differentialis $YdY = adX$ seu

$$YdY = adX + 2dX dY + adY^2$$

ne quis itaque arbitretur, eam pro hoc speciali exemplo tantum succedere, neve temere me dixisse, in intricatioribus feliciter eam posse adhiberi: Dico, omnis æqua-
tio differentialis in qua alterutra indeterminatarum deficit, hac me-
thodo construibilis est, nec refert qualicumque modo differentia-
les dX, dY & altera indeterminata X vel Y earumque potestates
quot & quotæcunque inter se fuerint implicatæ: quo sane nescio
an unquam generalius quid fuerit traditum in hoc abstruso diffe-
rentialium implicatarum separationis negotio, quod unicum est ad-
huc, cujus perfectio pro universali hujusmodi æquationum con-
structione desideratur. Methodus, autem, de qua sermo, ita habet:

si ex gr. deficiat X , ponatur $dX = m dY$: a, quo substituto in æqua-
tionẽ proposita loco dX , manifestum est, æquationem inde ortam
divisibilem fore per aliquam potestatem ipsius dY , ita ut præter
quantitates ordinarias in æquatione nihil habeatur; unde inter m
& Y proveniet æquatio pure algebraica, exprimens naturam alicu-
jus curvæ pariter algebraicæ, cujus abscissæ Y , & spatia curvæ istis
respondentia ($m dY$) divisa per constantem a , dabunt coordinatas
curvæ quæsitæ pro constructione æquationis differentialis proposi-
tæ. Ut rem exemplo illustrem, esto hæc æquatio $Y^3 dX + a Y dX dY$

$$= a dY^5$$

quæritur constructio curvæ æquationi respondentis: Fiat
 $dX = m dY$: a, quod surrogetur in æquatione, & habebitur $(Y^3 m$
 $dY + a) = a dY^5$; & divisa per dY : a proveniet æ-

quatio algebraica $Y^3 m + a Y m = a$: Facta itaque huic æquatio-
ni convenienter curva algebraica IK (vid. fig. meam II. ex Actis
sitatam) in qua CM, Y ; MK, m ; fiat MN æqualis spatio $CMKI$ di-
viso per constantem a , vel simpliciter fiat MN ubique in ratione
spatii $CMKI$, dico punctum N fore in curva optata. Alias quæ mi-

hi sunt, regulas pro perfectione methodi tangentium inversæ, cum sint extra institutum hic omitto, partim jam alibi datas, partim forte adhuc dandas.

*HISTOIRE DES CINQ PROPOSITIONS DE
Jansenius &c.*

i. e.

*HISTORIA QUINQUE PROPOSITIONUM JANSENI.
Leodii apud Dan. Moumal, 1699. 12. Alph. 1. pl. 6.*

INter controversias, quæ hocce seculo Romanis Pontificibus plurimum faceffivere negotii, magnisque animorum motibus fuerunt agitatae, eas, quæ Jansenistis intercesserunt cum suis adversariis, vel primum obtinere locum, nemo diffitebitur, nisi qui de istis certaminibus nihil unquam inaudivit. Celebritas, doctrina, & facundia Auctorum utrinque pugnantium, scriptorum ab illis editorum copia, Pontificum decreta tanta severitate sancita, tam calide rursus elusa, Regum maximorum in hisce litibus frustra consumpta opera, facile unicuique cupiditatem paulo accuratius horum certaminum historiam cognoscendi injiciunt. Accedit ad hæc, si Auctori credimus, quod non de re quapiam levi, & quæ tuto ab omnibus ignorari queat, sed tali, quæ maximum trahat momentum, Ecclesiæ scilicet ipsius infallibilitate, acriter hic fuerit disputatum. Si enim fallantur, qui eam asserunt, ab idololatriæ crimine eos neutiquam posse liberari: nec minori tamen crimine se obstringere, qui eam in dubium vocent, si ea Ecclesia gaudeat, cum a summo scelere parum absit, Ecclesiam medio divinitus ad hæreses compescendas illi concessio privare velle. Ita quidem Auctor hac de re pronuntiat, qui & vel hoc nomine ad historiam hujus controversiæ contexamdam se adductum profitetur, quod nemo hætenus hoc munere ea, qua par sit, industria functus sit. Ludovicum quidem de S. Amore dedisse Diarium, in quo consignaverit, quæ A. 1662 Romæ in causa Jansenistica acta sint; at summam hujus historiæ cum neutiquam attingere, imo ea tantum, quæ a deputatis a Jansenistis Romam missis, quorum in numero & ipse fuerit, ita

ita enarrare, ut nec a superfluis & ad rem nihil facientibus sibi temperet. Extrare & scripta alia a Jansenistis edita, quæ huc facere videantur, ut *Historiam formula (l' Histoire du Formulaire)* itemque *Historiam Pacu Ecclesiastica (l' Histoire de la Paix de l' Eglise)* & denique *Synopsin Historia Jansenismi (l' Histoire abrégée du Jansenisme)*: est Synopsin quidem istam cuidam Præsuli, censuram in *Expositionem fidei de predestinatione & gratia* stringenti oppositam esse; reliqua autem scripta & imperfecta esse, nec ad leges historiæ ulla ratione accommodata. Sic & quæ ab adversariis Jansenii in lucem emissa sint publicam, vel hoc nomine in censum hic non venire, quod odium in Jansenistas aperte præ se ferant, id quod tamen itidem historiæ legibus repugnet. Huc refert libros sequentes: *Jansenisme foudroyé*, item *Prejugés légitimes contre le Jansenisme avec une histoire abrégée de cette erreur depuis le commencement des troubles que Jansenius & Mr. Arnauld ont causé dans le monde jusqu'à leur pacification, &c.* Auctor autem non tantum a partium studio quam maxime alienum se esse, animumque amoris æque ac odii vacuum ad hanc historiam scribendam se attulisse testatur, sed etiam nihil eorum, quæ ad accuratam rerum in hoc certamine gestarum notitiam comparandam pertinent, se prætermisisse, asserit. In Jansenistarum itaque mente exponenda, se præcipuos illorum scriptores, Arnaldum, Nicolium, Bourzeysium Abbatem, Pascaliū, Dn. de la Lane, Ludovicum de S. Amore, Dionysium Raymundum, Quesnellium &c: in sententia autem Anti-Jansenistarum edifferenda, præter decreta Sorbonæ, Chamillardum & Grandinum Doctores Sorbonicos, Nicolaum, Guyartum & Baronium ex Dominicanorum familia, Petavium, Annatum, & Dechampium ex Jesuitarum ordine, Amelottum & Thomassinum ex ordine Congregationis Oratorii, Habertum denique Vabrensem & Abellyum Segodunensem (de Rhodes) Episcopos, aliosque se secutum esse profitetur.

Ceterum certos quoque limites Auctor hic sibi constituit, nec totam Jansenismi historiam exhibet, sed ea tantum, quæ circa quinque propositiones Romæ atque in Gallia ab A. 1643 usque ad 1669 gesta sunt, exponit. Et cum opus hocce in sex libros divisum sit, in primo quidem Auctor ea, quæ ab origine hujus certaminis ad Bullæ, qua Innocentius X quinque illis propositionibus hæreseos

Lib. I.

no.

notam inussit, promulgationem contigerunt, exponit, sed judicia tamen simul Jansenistarum de hacce Pontificis bulla, & quam viam ingressi sint ad vim ejus eludendam, edisserit. Michaëlem itaque Bajum in Academia Lovaniensi A. 1552 primum doctrinam Augustini receptæ Scholasticorum Theologiæ opponere aggressum, occasionem variis certaminibus in Belgio præbuisse refert; sed fuisse ejus doctrinam primo A. 1560 ab Academia Parisiensi censura notatam, & A. 1567 a Pio V Pontifice condemnatam, quam condemnationem A. 1579 confirmaverit Gregorius XIII. Successorem Baji in eadem Academia fuisse Cornelium Jansenium, qui & telam a Bajo exorsam pertexere in *Augustino* suo allaboraverit, qui tandem post ejus obitum A. 1640 lucem adspexerit publicam. In Academia Parisiensi statim quosdam defensores doctrinam Jansenii nactam fuisse, quibus cum alii se opponerent, edictisque scriptis hi in certamina mutua exardescerent, Jansenistarum atque Molinistarum audita fuisse nomina. Jansenii quidem opus ab Urbano VIII Pontifice fuisse condemnatum: Habertum autem, tum quidem adhuc Doctorem Sorbonicum, edito scripto primum palam Jansenii doctrinam impugnasse, cui Arnoldus tres apologias opposuerit. Gliscentibus hunc in modum istis discordiis, Facultatem Theologicam Parisiensem, instituta deliberatione, quinque istas famosissimas propositiones ex Jansenii opere excerptisse, & ceu erroneas censura notasse; qua cum ad motus hosce sopiendos parum se proficere intelligeret, ad Romanum Pontificem eam illos misisse, & ut ab eo ceu hæreticæ damnarentur, petiisse. Hoc Facultatis Theologiæ judicium Episcopi Galliæ numero octoginta & octo approbaverant, a quibus undecim dissenserant: utrique autem deputatos suos Romam ad causam hæc coram Pontifice discutendam miserunt. Quid Romæ actum sit, proluxe Auctor commemorat, & aliunde quoque satis notum est. Nos id saltem ex Auctore observamus, fuisse in Congregatione, cui hoc officium a Pontifice demandatum fuit, nonnullos, qui propositiones, de quibus lis erat, in se, nullo habito ad Jansenium respectu, considerandas censerent: sed prævaluisse tandem illorum sententiam, qui eas ex mente Jansenii & contextu orationis, in qua apud eum reperiebantur, dijudicandas esse contendebant; quibus Decanus Congregatio-

gationis Cardinalis Spada accessit, & Theologis ad propositiones illas examinandas evocatis, ut eas ita considerarent, injunxit. Ceterum suffragia Theologorum, quibus examen dictarum propositionum demandatum fuit, impressa fuerunt cura Jansenistarum A. 1657, sed minus accurate, ut Auctor docet. Vizzanum enim, qui hanc suffragiorum editionem cum exemplo primo & præcipuo contulerit, testari, in sex suffragiis circa primam propositionem latis, hæc verba: *in sensu Jansenii & erronea, aut hæretica, aut hæresiproxima*, omissa esse; id quod tamen casu potius quam data opera aut fraude Jansenistarum factum esse, arbitratur. Innocentium X, licet benevolum quoque erga Jansenistarum Deputatos animum declaraverit, tandem tamen, cum ipse accuratiori causæ hujus discussioni interfuisset, & ad eam cognoscendam nihil fecisset reliqui, promulgata Bulla, propositiones istas atro notasse lapillo. Jansenistas autem in Gallia degentes, quod Pontificis decreto se submitterent, videri voluisse, adeoque non semel declarasse, eas propositiones, in isto sensu, quo a Pontifice damnatæ sint, acceptas, a se quoque pro hæreticis & erroneis haberi; sed longe aliam sententiam sub pectore illos clausam habuisse, Auctori certissimum est, idque productis ex variis Jansenistarum libris testimoniis, aliis quoque persuadere annitur. Imo refert, aperte deinceps eos Bullam Pontificis aggressos, valdeque conquestos esse, primo quod varii, quos propositiones istæ admittant, sensus in Bulla Pontificis non fuerint indicati, nec declaratum, in quo demum sensu, ceu hæreticæ & erroneæ rejiciantur: deinde quod istæ propositiones Jansenio tribuantur, cum tamen neque quoad verba, neque quoad sensum hæreticum & erroneum, in Jansenii opere reperiantur, quippe qui tantum doctrinam Augustini exposuerit defenderitque. Sed quid ad utrumque Anti-Janseniani regesserint, Auctor non prætermittit. Cumprimis autem observat, celebrem istam contentionem, sive, uti vocant, quæstionem facti, hinc enatam esse, cujus ratio in quo consistat, paulo enucleatius edisserit. Nimirum non de eo quæri, an Jansenius sit hæreticus, nec etiam de eo, an eum sensum propositionum istarum, cum eas scriberet, in mente habuerit, quem Romanus Pontifex damnavit; sed an ista loca libri Janseniani, in quibus de quæstionibus in dictis propositionibus

comprehensio agit, cum habeant sensum, quem Romanus Pontifex ceu erroneum & hæreticum damnavit. Sic & quando quaeritur, an Ecclesia in quaestionibus facti dijudicandis errare possit atque falli, neutiquam de quibuslibet factis hoc esse intelligendum, sed illis quæ cum doctrina quodammodo connexa sint atque conjuncta, quæve adeo doctrinalia sive dogmatica vocantur; verbi causa, si de sensu libri doctrinam sacram tractantis quaeratur. Rectius equidem & accuratius eos loqui, qui has quaestiones juris quaestiones dicant; sed cum usu receptum sit, eas quaestiones facti vocare, hætenus illud admitti posse, modo non negetur, eas revera esse quaestiones juris. Adeoque & eam, quæ de libro Jansenii mota est, quaestionem certo sensu facti esse, alio autem juris quaestionem: facti quidem, si quaeratur, quis sensus sit propositionis in libro Jansenii contentæ, habita & antecedentium & consequentium, & verborum, quibus concepta est, ratione; juris autem, si consideretur, non de facto mere personali, ut loqui amant, hanc litem esse: interim quod ad rem ipsam attinet, parum referre Auctor putat, sive pro juris, sive pro facti quaestione habeatur. Ceterum in ipsis propositionibus, de quibus lis mota fuit, aut verba aut sensum spectari posse. De verbis nullam fuisse unquam controversiam, cum Janseniani fateantur, primam propositionem, si verba spectes, in opere Jansenii contineri; reliquas autem non contineri, haud diffiteantur Anti-Janseniani. Præterea in eo convenire utrosque, sensum, in quo a Pontifice damnata sint istæ propositiones, esse proprium, naturalem, & ex vocum significatione sua sponte fluentem; ut adeo tota controversia huc tandem redeat, an sensus primæ propositionis, quem per se fundit, ille ipse sit, quem admittit eadem propositio, prout in Jansenii opere extat, & quod ad reliquas propositiones attinet, an loca in Jansenio occurrant ejusmodi sensum admittentia, qualis est dictarum propositionum proprius, naturalis & genuinus sensus. Negare utrumque Jansenistas: affirmare autem illorum adversarios. Nec sufficit Auctori, controversiæ illius genuinam faciem hunc in modum exhibuisse, sed rationes etiam, quibus Anti-Janseniani suam sententiam stabiliant, subjicit. Inter eas præcipuæ sunt, quod ex Theologis, quibus examen dictarum propositionum demandatum fuit, illi, qui partibus Jansenistarum

fue-

fuerunt additi, eundem plane propositionum istarum defendere aut excusare voluerint sensum, qui postea a Pontifice sit damnatus: itemque quod ipsi Jansenistæ, ante condemnationem Pontificis, has propositiones in proprio, genuino & naturali illarum sensu defenderint, manifesto argumento, in eodem sensu & apud Jansenium eos reperiri, cum ipsorum doctrina a sententia Jansenii diversa esse nequeat.

Cum itaque nondum conquiescerent Jansenistæ, proscriptis licet Pontificis Bulla istis propositionibus, Cleri Gallicani A. 1654 solennis instituta fuit congregatio, in qua, quo pacto de ratione cogendi dissentientes ad obsequium decreto Pontificis præstandum, deliberatum fuerit, prolixius Auctor enarrat. Sequenti autem anno, cum Cleri consiliis eventus nondum responderet, Arnaldum Jansenistarum tum principem, 40 annos natum, denuo in aciem prodississe refert, edita epistola, in qua approbaverit quidem censuram Pontificis quinque istis propositionibus iniustam, sed simul a Jansenio simile quid unquam profectum strenue negaverit, cum ejus doctrina a sententia Augustini nequam differret. Novæ hinc enatæ sunt turbæ. Facultas enim Theologica Parisiensis nontantum hanc epistolam vocavit sub examen, & acriter licet resistentibus Jansenistis, & nihil non pro Arnaldo moventibus, strinxit in eam censuram, ac tandem solenni decreto ex Facultate Arnaldum ejecit; cui quidem, ut eo majorem vim nancisceretur, omnes deinceps, quotquot recipi in istam Facultatem voluerint, subscribere necesse fuerit. Arnaldo tamen nec animum, nec ingenium hocce Facultatis istius decretum impugnandi, defuisse testatur. Fuisse namque dicit Arnaldum virum excellenti & acri ingenio præditum, eumque Theologiæ, Philosophiæ & Antiquitatis Ecclesiasticæ peritiæ haud vulgari facultatem eleganter & copiose, præsertim in lingua Gallica, dicendi scribendique adjunxisse. Prolixe autem more suo Auctor exponit, quid in Facultatis Theologiæ decreto reprehenderit Arnaldus, quidve illi oppositum sit; quæ hic repetere non necesse erit. Laboranti ita, & tantum non ob adversariorum multitudinem succumbenti Arnaldo suppetias tulit, uti Auctor porro commemorat, Blasus Paschalis, qui seriam istam tristemque has controversias per se satis spinosas tractandi rationem, editis fa-

Lib. II.

mosissimis illis epistolis ad Provinciale, jocosum quodam & amœno scribendi genere temperavit, & hoc ipso multorum promeruit calculum. Sed observat tamen Auctor, Paschalem hunc non tantum sibi non satis constituisse, eo quod suam sententiam in quæstione facti, tum quod ad Jansenium, tum quod ad Jansenistas attinet, mutarit, unde inter illum ceterosque Jansenistas novæ enatæ sint lites, sed & in factis recensendis parum accuratum esse, ut adeo ejus relationibus neutiquam adhibenda sit fides. Id quod ne frustra dixisse videatur, ex Auctore quodam Anti-Jansenistico exempla quædam affert. Sic objecisse eum Anti-Jansenistis, quod callide ex reliquis Jansenistarum scriptis, secundam Arnaldi epistolam, quam censuris suis configerent, elegerint, cum tamen hæc epistola post propositiones a Pontifice damnatas prodierit, adeoque sola censuram promeruerit: quod enim ad scripta ante Pontificis Bullam edita attinet, in ea censuram non potuisse illos vibrare, cum ante Pontificis definitionem ejusmodi dogmata non haberi queant erroneis. Præterea eundem Paschalem objecisse Anti-Jansenistis, quod nunquam quinque istas propositiones in opere Jansenii demonstrare voluerint, & quod Arnaldi sententiam de quæstione facti atro notaverint lapillo, priusquam eam vocaverint sub examen, verane esset an falsa: id quod tamen rursus aperte falsum sit. Sed cetera cujusmodi sint, ex dictis facile colligitur.

Lib. III.

Atque ea quæ hætenus de Arnaldo & Paschali retulimus, in secundo libro ab Auctore exponuntur. In tertio autem refert, in nova congregatione Cleri Gallicani A. 1656 instituta, causam Jansenisticam denuo pertractatam fuisse, tandemque decretum factum de formula quadam concinnanda, cui omnes omnino Clerici subscribere tenerentur, & qua elabendi rima Jansenistis obturaretur. Peracta quoque hæc sunt hunc in modum, & a Rege ipso comprobata, sancitumque quam severissime fuit, ne cui fas esset subscriptionem istam detrectare. Jansenistis non poterant non hæc perquam molesta esse, adeoque initio de subscriptione ista inter Arnaldum atque Pavillonium Episcopum Alectensem (d' Alet) disputatum fuit. Sed cum Jansenistæ animadverterent, in eo jam statum res suas esse, ut subscriptionem sine manifesto periculo declinare non possent, de modo subscribendi huic formulæ inter se dis-

sen-

sentire coeperunt, scilique sunt in partes. Nonnulli autumabant, etsi aliquis existimaret, istas propositiones non esse Jansenii, posse tamen eum formulæ subscribere, ut in iis quidem, quæ juris essent, mentem haberet cum formula consentientem: at in factis non necesse esse, ut illorum sententia cum formula consentiret, cum in his sufficeret, honoris & obsequii erga Pontificem & Episcopos testandi gratia, verbis non dissentire, licet aliud quid animo sit persuasum. Alii autem asseriebant, si quis persuasus esset, has propositiones non esse Jansenii, eum non posse huic formulæ sine quadam explicatione aut restrictione subscribere. Tertia sententia fuit Paschalis, qui cum primum asseruisset acriterque contendisset, discernendam a juris quæstione esse quæstionem facti, & non in illa, sed in hac Pontificem errasse, mox in contrariam dilapsus est sententiam, asseruitque, conjunctam cum quæstione facti esse quæstionem juris, Pontificemque in ipsa quæstione juris definienda errasse, ut nemo adeo, qui conscientiam suam habere rationem velit, formulæ dictæ possit subscribere. Quid igitur hac in re non tantum inter Anti-Jansenistas, sed Jansenistas ipsos atque Paschalem disputatum sit, fufius Auctor edisserit.

Hæc, quæ ad ductum Auctoris hæctenus commemoravimus, ad A. 1661 usque in causa Jansenistica gesta sunt. Nunc cetera summatim saltem indicabimus, cum ex dictis, quam Auctor teneat tractandi rationem, satis constet. In quarto itaque libro edisserit, qua ratione colloquium inter Ferrerium Jesuitam & Jansenistas quosdam, ad lites hæc finendas, fuerit institutum, eo quidem evento, ut acrioribus odiis utraque pars inflammata, editis variis libellis, priores controversias novarum accessione auxerit. Namque cum non essent publica auctoritate constituti, qui dicta utriusque calamo exciperent, utraque pars ea, quæ in hisce colloquiis gesta erant, ita in publicis scriptis enarravit, prout commodis suis hoc expedire arbitrata est. Equidem in quibusdam concedere aliquid adversariis suis Jansenistæ visi sunt, ut ipse Pontifex Alexander VII, scriptis ad Clerum Gallicanum litteris, eo hæc interpretaretur, ac si Jansenistæ quidam bona fide Pontificum decretis se submiserint; sed vero, præterquam quod Arnaldus se illis, qui in has pacis conditiones consenserant, neutiquam accedere professus est, declara-

Lib. IV,

tio ista Clero Gallicano tandem nondum sufficere visa est, unde omnis concordia spes rursus evanuit. Ceterum Alexander VII Pontifex, in litteris antea memoratis, Clero Gallicano facultatem dissentientes quovis modo ad obsequium redigendi concesserat, simulque significaverat, implorandum esse brachiumulare, si alia ratione ad subscribendum formulæ adduci non possent. In id ergo

Lib. V. Anti-Jansenistæ A. 1664 & 65 sedulo incumbabant, ut facultate ad opprimendos adversarios suos sibi concessa strenue uterentur. Atque hoc quinto hujus operis libro pluribus Auctor edisserit. Nec tamen sibi defuerunt Jansenistæ. Hominibus admodum ingeniosis facile fuit, contra hanc quoque Pontificis Bullam, quæ jugulum ipsorum petere videbatur, excogitare exceptionem. Fatebantur, constitutum esse in hac Bulla quovis modo adigere Jansenistas, ut decretis Pontificum obedirent, neququam autem, ut formulæ a Clero Gallicano concinnatæ subscriberent. Rex itaque Galliarum, ut tandem omnes vias elabendi Jansenistis eriperet, ad Pontificem Alexandrum scripsit, petiitque ab eo, ut ipse formulam, quam omnes calculo suo probare necessario haberent, præscriberet. Id quod haud difficulter obtinuit. Interim Nicolius, Vir præcipuè inter Jansenistas auctoritatis, editis epistolis de hæresi imaginaria, Jansenistarum agebat causam, atque præsertim epistola quinta, contra excommunicationem Pontificis, quæ illis imminere videbatur, ut intrepido eam exciperent pectore, suorum præparare animos anitebatur. Idem porro institutum suum, cum jam formula a Pontifice præscripta advenisset, Nicolius prosecutus est, atque probare aggressus, omnium Theologorum sententiæ, ipsis fidei principiis, Reipublicæque securitati repugnare hanc sententiam, quæ in factis quoque Romano Pontifici supremum judicium deferat. Et tum sane litem istam de auctoritate Ecclesiæ in factis dijudicandis maxime opere recruduisse, editisque scriptis, quorum præcipua ab Auctore indicantur, fuisse agitatam memorat. Summam quoque hujus disputationis argumentorumque, quibus utrinque pugnatum fuit, apud Auctorem legere licet, quam hic repetere non necesse erit.

Lib. VI.

Dum hæc inter utramque partem disputabantur, Anti-Jansenistæ nihil faciebant reliqui, ut omnes dissentientes ad subscribendum formulæ a Pontifice transmissæ cogèrent. Ast reluctaban-

bantur inter ipsos Episcopos Gallie, Apamiensis, Andegavensis, Bellovacensis & Alectensis. In hisce compescendis dum & Rex & Pontifex laborant, nova Jansenistis enata est disputandi occasio. Namque Jansenistæ asserunt, eo tandem rem deductam esse, ut Clemens IX Pontifex illis concesserit, adhibita distinctione facti & juris, formulæ subscribere, ut quod ad factum attinet, ea crederent quidem quæ veritati consentanea ducerent, sed ad obsequium tamen erga Pontificem demonstrandum, sacro silentio sententiam suam involverent. Negant vero hoc Anti-Jansenistæ, asserentes, coactos fuisse Antistites simpliciter, & nulla adhibita ejusmodi distinctione, formulæ subscribere. Rationes utrinque allatas in toto libro sexto prolixè Auctor recenset, & in ipsa historia hujus negotii cum primis nititur *relatione Cardinalis Rospigliosi, de eo quod in causa Jansenistica actum est*. Id tamen dissimulare non possumus, tum hic, tum alibi, Auctorem, quantumvis a studio partium plane alienus videri velit, ita se gerere, ut haud obscure pateat, propenso admodum in Anti-Jansenianos eum esse animo. Ceterum ne disputationes ad historiam hanc spectantes, prolixiores tamen, inferendo, filum historię interrumperet Auctor, eas de præcipuis argumentis tractantes titulo Declarationum operi huic subjecit. In prima itaque disquirat, an Jansenistæ circa sensum quinque propositionum, ante illarum condemnationem, cum adversariis suis consenserint: in secunda, de scripto quod deputati Jansenistarum de sensu harum propositionum die 19 Maji 1653 Romano Pontifici exhibuerunt: in tertia, de censura propositioni Arnaldi, quod gratia ad omnes actiones bonas necessaria destituerit Petrum peccantem, inusta: in quarta, de variatione sententiarum Jansenistis a Paschali & Thomistis quibusdam objecta: in quinta, quid Episcopi Gallie de facto Jansenii existimaverint, & in sexta denique de conditionibus, quibus quatuor Episcopi supra memorati in gratiam a Clemente IX Pontifice sint recepti.

CONSILIORUM TUBINGENSIIUM VOLUMEN VI. QVOD, potissimum partem, nomine Amplissima Facultatis Juridica in Per-anti-qua Eberhardiana conscripfit FERDINAND-CHRISTOPHORUS HARPRECHT II. J. D. & Antecessor.

Tubingæ, impensis Johann. Georgii Cottæ, 1699 in fol. 3. alph. 18. plag. Con-

Consiliis LXXXII, quæ quinque prioribus utilissimi hujus operis voluminibus, quæ jam recensuimus, comprehenduntur, nunc octodecim alia Illustris Auctor adjecit; e quibus, speciminis loco, pauca delibabimus. In Consilio 85 proponitur quæstio, an parentes in testamento suo liberis remittere possint necessitatem juramento, vel, quæ ei apud Wurtembergenses quodammodo æquipollet, asseveratione; stipulata manu facta, (*Ablegung der Hand* *Streu*) indicandi ea, quæ ab ipsis acceperant; quo medio alioquin ad inveniendam hæreditatis quantitatem, divisionemque æqualiter instituendam, opus videbatur? quam Noster affirmative decidit: cum enim certum sit, quod parentes liberis necessitatem conferendi remittere possint, modo hi in Legitima non lædantur, inde utique affirmativa quæstionis propositæ decisio sequitur; neque enim juramenti memorati eique surrogatæ asseverationis remissio aliud est, quam tacita a necessitate a parentibus accepta conferendi liberatio; læsionem autem in Legitima, ista remissione esse futuram, in casu nostro non apparebat. In Consilio 86 dederat aliquis sacculum ducentis florenis repletum tabellario equiti gratis transportandum: hic eum anteriori ephippii parti, sine ulla religatione negligenter reposuit, ac in itinere, ut causabatur, amisit. Consultus hac de re Noster pronunciavit, tabellarium ad restitutionem pecuniæ amissæ esse obstructum, dummodo læsus juramento suo quantitatem illam asserat: nam verum hic subfuit mandatum, in quo mandatarius ad culpæ etiam levissimæ præstationem obligatur, hic vero maximam commiserat; præterea nec hoc tabellario in excusationem prodesse poterat, quod somno se in itinere obrutum diceret, cum & hic ipsius culpa concurreret; imo ne quidem ille amissionem pecuniæ probabiliter asserere potuit, sed furtivæ potius suppressionis suspectus non immerito habebatur. In Consilio 88 proponitur incendium, culpa ancillæ in stabulo excitatum, circa quod ostendit Noster, culpam domini, maxime si alias de ejus diligentia satis constet, non præsumi, sed probandam esse ab allegantibus, contra quod multi interpretes nituntur; deinde examinat rationes, quibus culpam domino imputabant adversarii. Causabantur illi primo, dominum sine præscitu Magistratus, horreum in stabulum mutasse; sed hanc rationem in facto non esse

esse fundatam ostendit, cum ex actis & depositione constet, dum locum illum ejusdem fuisse conditionis: addit, quod si omnino aliqua culpa domini heic subfuerit, illa merito cum culpa adversariorum, qualitatem loci scientium & nihilominus tacentium, compensari debuerit. Deinde hoc domino imputabant, quod stabulum omni lumine (asser Hellung) privaverit, adeo ut accensis faculis semper fuerit adeundum; sed nec hanc imputationem veritati esse consentaneam, ex testium effatis Noster demonstrat. Tertia imputatio erat, quod dominus machinamenti seu contignationis (eines Gerüstes) stramine & foeno deinceps onerandæ erectione, debitam stabuli altitudinem imminuerit; verum & hoc inscio domino esse factum, & nihil ista exstruktionem legitimæ stabuli altitudini decessisse, suffragantibus oculari inspectione & testium effatis, respondet, atque ita eum a culpa absolvit Noster. Gravior adhuc erat inculpatio quarta, ancillam aperto lumine stabulum adiisse, ac dominum hujus rei conscium in famulatu eam nihilominus retinuisse; ast utrumque in facto esse dubium, nec satis ab adversariis ad liquidum deductum, Noster excipit, atque ita dominum a necessitate damnum refarciendi immunem pronunciat. Consilium 89 pecuniæ lustricæ destinatum est. Promiserat avus nepti suæ 4000 imperiales loco pecuniæ lustricæ; postea in transactione quadam, cum liberis suis inita, quoad executionem promissionis, donator ille mortis suæ fecerat mentionem: hinc enascebatur dubium, utrum donatio illa lustrica pro donatione inter vivos, an mortis causa haberi debeat? quorum prius in dicto Consilio asseritur.

RERUM IN SERENISSIMORUM DUCUM SAXONIÆ DICASTERIIS Jenensibus Decisarum Centuria Quinque, ex Regestis & Cura Præsidis eorundem Ordinarii Dn. NICOLAI CHRISTOPHORI DE LYCKER, Consilarii Status Ducalis Sax. Viniariensis Intimi.

Jenæ apud Joh. Bielkium, 1700. in 4to.

2. alph. plag. 11.

Quibus seriâ solidaque legum cognitio curæ est, illi rebus suis non melius consulere posse videntur, quam si, jactis fundamentis, rerum in dicasteriis juridicis decisarum autoritatem dili-

generi sectentur. Nam uti magna veritatis præsumptio pro iis militat, ita quæ facta, opem Jurisprudentiæ desiderantia, in vita communi evenire soleant, tum quid ex tam vario jure iis applicandum sit, aut quid speciatim in hoc aut illo territorio valeat, una opera exinde licet addiscere. Agnovere dubio procul instituti hujus utilitatem Coleri, Richteri, Berlichii, Carpzovii, Mevii, illustria Jctorum nostratum nomina, alios plures ut nunc taceamus, dum in emolumentum eorum, quibus in scholis vel foro jura tractanda sunt, res in curiis juridicis decisas vulgarunt. Atque hujus sententiæ, nisi fallimur, etiam fuit Perillustri Autor noster, & munerum amplitudine, & acquisitæ dignitatis splendore, & inexhausto omnigenæ eruditionis apparatu Jctus celebratissimus, dum pro eo, quo publicam rem prosequitur, affectu, benigne annuit, ut Bibliopola industrius juvandæque rei literariæ impense deditus, ex ipsius Regestis Decisionum selectiorum Centurias quinque typis exscriberet. Brevitate sua imprimis eas esse lectoribus placituras arbitremur: nihil enim, nisi rei nervus, factum scilicet ejusque decisio, additis subinde quibusdam decidendi rationibus, exhibetur. Omnium summam heic exhibere nobis, brevitati deditis, haud licet: quamobrem more in hujus generis scriptis hætenus adhiberi solito, exempla quædam saltem adjiciemus. Matrem in foro Saxonico, quoad bona feudalia, tutela fungî non posse, Decis. 5 pronunciat. Patrem binubum bona materna prioris matrimonii liberis ex secundo natis concedere posse, si modo liberi priores neque in legitima paterna neque materna lædantur, ipsisque per compensationem prospiciatur, Decis. 9 ostenditur. Si inter dominum subditosque ratione graminis secandi (wegen Gras abhauens) lis vertatur, dominusque, pendente ea, servitium illud postulet, ac reluctantes per pignorationem cogat, tum attentatum committitur, illudque, rebus restitutis, illico revocandum est, ceu deciditur Dec. 10. In Falcidiam de fidei commissis universalibus, post heredis mortem restituendis, deducendam imputari fructus tempore intermedio perceptos, certi juris est; idem quoad Falcidiam de legatis detrahendam obtinere, Dec. 17 docetur. Fustigationem in incestu cum sororis marito, in multam pecuniariam v. gr. 20 thalerorum converti posse, ostenditur Dec. 23. Obtinuerat quis privilegium im-

mu-

muneris ab omnibus oneribus ordinariis & extraordinariis, sed vicini iniquiores ab eodem extuderant, ut una & altera vice ad metata conferret; orta deinceps lite, privilegiatus ab obligatione amplius quid solvendi Decif. 24 absolvitur, dum solam solutionem tollendo privilegio non sufficere, sed lapsum temporis ac prescriptionem insuper requiri existimatur. Si concursus creditorum in certo aliquo foro oriatur, ac quis arrestum in bona debitoris immobilia alibi sita impetret, tum in loco arresti processum institui ac eousque debitum peti posse, ut documenta a reo recognosci & sententia desuper ferri debeant, postea vero causa demum ad forum concursus remittenda sit, Dec. 26 asseritur. Juramentum purgatorium inculpati de adulterio, indicia adversus foeminam, quae ex carcere, cum realiter terrenda esset, aufugerat, eatenus infirmare, ut ea, cum expensis, absolvi queat, Decif. 32 docetur. Dominum feudi, invitis simultanee investitis, mente captum ad successionem feudalem admittere posse, cum exclusio solum domini favorem respiciat, deciditur Dec. 34. Conf. Decif. 136. Si maritus cum foemina soluta adulterium committat ac aufugiat, nec ei uxor ignoscat, ille vero aliam insuper ducat uxorem, tum eum solum ut adulterum, non etiam ut bigamum, puniendum esse, ea ratione Decif. 39 defenditur, quod prima uxor ultro velut marito aufugienti renunciaverit, eidemque secundae nuptiae, si petiisset, haud fuissent denegatae. Reum urphedam jurare, ac e territorio migrare recusantem, eo modo compelli posse Dec. 53 ostenditur, si ejus loco urphedam juret apparitor, ipse vero currui impositus per vim finibus ejiciatur, addita comminatione, quod reverso, non secus ac si proprium juramentum violasset, duo digiti sint amputandi, aliaque gravior poena imponenda; add. Decif. 295. Inquisitus, cui poena capitis in fustigationem convertitur, ab expensis liber est, sed qui loco fustigationis, multam sentit pecuniariam, expensas solvere tenetur, docente Decif. 55. Possessionem non civilissimam, ut loquuntur, seu fictam, sed realem & veram, moribus Germaniae in heredes quosvis ipso jure sine praevia apprehensione transferre, Decif. 57 ostenditur, cum alias mores Germaniae a scitis Romani juris non differrent. Divortium ob alias etiam causas, quae adulterio & malitiosae desertioni similes sunt, v. gr. ob insidias vi-

tæ aut virilitati structas, ob abortus procurationem, ob urgentem adulterii præsumtionem, locum habet; prout decisum est, accedente Theologicæ Facultatis suffragio, Decis. 71. Commendatarius Ordinis Teutonici de fructibus commendæ nihil donare potest, cum Equites illi, dum Ordinem assumunt, jurati promittunt, se sine proprietate vivere velle, decernente ita Decis. 73. Stupra a fœminis in somno admissa dari & impunè esse, Decis. 80. asseritur. Tutorem forenses in loco domicilii pupilli, in causis ad tutelæ administrationem relatis, quamvis delicti privati, v. gr. injuriarum fuerint, stare teneri, deciditur Decis. 88. Non esse restituendum spoliatum, licet superioris jussu possessionem v. gr. des Bier-einleugens / cepisset, quando de non jure ejus ex actis constat, Decis. 109. habetur. Carnifici curationem ægrorum, ex vulnere cumprimis, permitti posse a domino territoriali, docetur Decis. 110. Incolæ Saxones actione personali in loco rei sitæ conveniri non possunt, cum quoad externos solum bona forum generale in curiis tribuant, prout decretum Decis. 226. Nobilis, si arripientem gladium, a quo alapam acceperat, præveniendò transfodit, absolvitur, adeo ut ne quidem pœna extraordinaria afficiatur, si certum sit, quod occisus post impactam alapam, prius etiam gladium strinxerit, ceu docetur Decis. 142. Reus confessionem in tortura factam & deinde repetitam, frustra postea revocat, quod ex Ord. Crim. art. 19 probatur Decis. 155; conf. Decis. 245. Patronus Ecclesiæ jubere nequit, ut ob recuperatam sanitatem, *ro Te Deum laudamus* canatur, cum ordinatio precum ad Episcopum spectet, uti pronunciatum in Decis. 165. Pœnam corporis afflictivam ac speciatim fustigationem regulariter, obtenta in id sententia Prudentum; in multam pecuniariam eum, qui merum habet imperium, mutare posse, defenditur Decis. 255. Ad fidei commissum sub conditione des Wohlverhaltens relictum, commissio stupro, fidei commissarius non admittitur, ex decreto Decis. 258. Boetho, qui se ipsum ex petulantia & malitia suspendit, & tyroni, qui laqueo abscisso, ipsum sibi restituit, id apud collegium haud officere, deciditur Decis. 299. Laudemia, quæ emptor præstitit de bonis tempore possessionis suæ, venditorem sub pacto retrovenditionis ea reluiturum, emptori refundere non teneri, decretum Decis. 311. Per liberos Le-
gata-

gatarii non venire nepotes ejus, si ipsum ante testatorem, mori contigerit, docetur Decif. 318. Caupones cerevisiarios (Schencf: Wirthe) de recepto non teneri, Decif. 331 docetur. Actio ad palinodiam cum criminali ad fustigationem cumulari potest, juxta pronuntiatum Decif. 370. Non tenetur Magistratus oppidanus ad reparationem lithostroti in illa platea, per quam via publica dirigitur (des Pflasters der Gasse, wodurch die Straße gehet) sed dominus vectigalis, ex decifio Decif. 387. Pluribus centenam habentibus, unoque ex condominis in extraneum delinquente, caterorum imperio & jurisdictioni delinquens subjicitur, juxta doctrinam Decif. 392. Syndicus ob dignitatem majorem, in urbe etiam, præcedentiam habet præ Consule, ex sententia Decif. 419. Vidua, mortuo marito, statim alii nupserrat, post septem menses parit filium; is pro filio prioris mariti in Decif. 426 habetur. Mendici in senio defuncti divitiæ, ceu validi mendicantis, confiscari non possunt, juxta Decif. 457. Opifex injuriatus (ein gescholtener Meister) si actionem injuriarum omiserit; opificio ejicitur, ex decreto Decif. 500 & 323. Illud tandem reticendum hic non est, quod Decisionibus amplissimus index, quo & usus uberrimus earum simul ac doctrinarum juris, & non minus intellectus Decisionum exponitur, sit subjectus.

PHILIBERTI BRUSSELI, JCTI ET CONSILIARII REGIS Hispania celeberrimi, Tractatus insignis ac utilissimus de Conditionibus Testamentorum, Contractuum & Pactorum: nec non Paulus Duran Episcopus Urgellensis de Conditionibus & Modis impossibilibus at jure prohibitis, Contractibus & Testamentis adscriptis. Nunc userque denuo excusus & a multis priorum editionum erroribus expurgatus, cum indicibus capitum, rerum ac verborum locupletissimis.

Francofurti & Lipsiæ, sumptibus Wolfgangi Michaelis, 1700. 4. alph. 3. plag. 10.

INter materias difficiles intricasque, quibus jus Romanum abundat, suo merito etiam referri conditiones & modos, variis artibus humanis adjici solitos, multis exemplis ostendi posset, si hac

de re commentari nobis nunc esset propositum. Bene igitur merentur de jurisprudentia, qui materiam istam sibi excolendam sumunt; quo nomine dudum inclaruerunt Brusselius & Duranus, eo sine nobis jam nominandi, ut eorum conjunctionem, opera non inutili factam, eruditis indicarem: nam a necessitate eos excerpenti, institutum nostrum, libris novis solum dicatum, nos absolvit.

*DIONYSII PETAVII DOGMATA THEOLOGICA
in sex Tomos distributa.*

Antverpiæ, apud G. Gallet, A. 1700. fol. Alphab. 29.

UT neminem Eruditorum fore nobis plane persuademus, qui profundum Dionysii Petavii ingenium, diffusissimamque, cui totus incubuit, Patrum antiquorum lectionem, & congestos hinc uberrimos doctrinæ thesauros, inque doctrinæ Pontificiæ defensionem (quam recte semper, alii judicent) rursus erogatos, ignoret: sic dudum per orbem nota literarium fuerunt Dogmata, quæ divulgavit ille quondam, Theologica, vastum opus atque eruditum, in quo ad bibliothecarum selectissimarum ornamentum comparando certarunt velut plurimi, usque adeo, ut istud in librariis officinis jam pridem disparuerit, alibi vero obvium insigni semper fuerit redemptum pretio. Quamobrem optime meritos arbitramur, qui de eo recudendo, nitoreque haud minori, ac qualem in Parisina olim editione idem præ se tulerat, induendo cogitarunt, advocata in subsidium Jo. Clerici diligentia, qui sub assumpto, post tot alia, Theophili Alethini nomine prodire nunc in publicum gestiit. Vindicandum vero is peculiari in Præfatione ante omnia Petavium existimavit adversus Christophori Sandij conatus, quibus Arianismi notam inurere ei hic in Historiæ Ecclesiasticæ Nucleo allaboravit, arrepta quidem occasione ex iis, quæ ille in secundi voluminis libro primo de sacrosancta Trinitate docuerat, Patres nempe, qui ante Nicænam Synodum vixerunt, a Catholica regula, saltè loquendi usu, discrepasse. At uti hoc negandum minime venire Clericus affirmat, ita nihilominus Petavium libris secundo tertioque ejusdem operis & alibi omnes intendisse respondet ingenii nervos, ut illorum tamen Patrum
Catho-

Catholicam mentem fuisse ostenderet, & præterea passim per totum opus in Arianos, ubicunque tulerit occasio, gravissime inventum, firmis eos rationibus, cum ex antiquitate, tum ex suo ipsius penu depromtis, confutasse intuit. Hinc monet porro, quam falsa sit conjectura ista Sandii, ex ipsis Petavii scriptis non immerito judicasse in proœmio Defensionis fidei Nicænæ celeberrimum Ecclesiæ Anglicanæ Presbyterum, Georgium Bullum, sed qui vicissim audaciam ac temeritatem in sanctis Patribus censendis & notandis, eamque solitam, Petavio male imputarit. Id quod sane non possit non mirum valde videri his, qui legerint vel Prolegomena tomi primi & secundi, in quibus a dissidentibus ab Ecclesia Catholica perhibetur multo plus, quam par est, Patribus tribuisse: imo hoc toto opere abunde ipsum ostendisse ait, quanti eos faceret, quippe quos perpetuo testes & autores allegarit, agnoveritque iudices in rebus Theologicis, maxima insuper cum reverentia locutus de iisdem fuerit, nec ab iis unquam discesserit, nisi post impensam frustra omnem diligentiam, qua Catholicam ex eorum verbis mentem exculpere valeret. Neque famen sola est præfatio, qua novam hanc Petavianorum Dogmatum editionem augere Alethinus studuit, sed moris sui non semel hætenus observati tenax, notulas insuper paginarum oræ extremæ, testimoniis Græcis ab Autore destinata, subinde annexuit, quas trium ipse monet esse generum. Nam in nonnullis clarius explicari & confirmari, quod habeat Petavius; in aliis quidpiam inventis ejus addi; in aliis denique pauca quædam, in quibus lapsus ille videatur, confutari. Insuper omnia alia opuscula Petavii Theologica conquisivit, ut, quatenus liceret, supplerentur, quæ ipse, nisi mors intervenisset, procul dubio fuisset additurus. Hunc etenim in finem tractatus quosdam, separatim antea vulgatos, suo quemque loco congrue inseruit, estque inter eos primus de *Interpretatione Concilii Tridentini & S. Augustini doctrina*, quem isto tempore condidit Petavius, quo a Jansenio ex variis Augustini sententiis hinc inde excerptis ingrata Pontificiis de Gratia opinio invecata fuerat. Clauduit ille tomum quartum, proximumque a libro de Pelagianorum & Semi-Pelagianorum hæresi locum occupat, tribus de Hierarchia libris, qui in editione priori volumina tertium finiebant, in quartum rejectis; ubi duos eadem de re,

qui

qui antea ad calcem quinti voluminis comparebant, comites indepti sunt. Hos sequuntur duo libri *Dissertationum Ecclesiasticarum contra Claudium Salmasium*, itidem in prima horum operum editione haud reperiendi. Cum enim hic in Dissertatione de Fœnore Trapezitico id probare satégisset, nullum ab origine prima vetustisque & Apostolicis Ecclesiæ temporibus, ac deinceps diu, fuisse discrimen Episcopos inter & Presbyteros; male istud Petavium habuit, ac proinde calamum adversus ipsum strinxit, insimulque alia quædam in ista Dissertatione occurrentia redarguit. Ulterius inter ea, quæ huic editioni accessere, *Diatriba* comparet, *de potestate consecrandi & sacrificandi Sacerdotibus a Deo concessa*, quajam A. 1638 Hugoni Grotio (cujus tamen nomini in titulo tunc perpercit,) qui sacramentum consecrandi offerendique potestatem laicis quoque vindicare annifus erat, Petavius se opposuit. Denique erudita *de Pœnitentia publica & preparatione ad Communionem Dissertatio*, Antonii Arnaldi librum de Frequenti Communione oppugnans, subnectitur, quam Gallico quondam idiomate conscripsit Petavius, eo quidem nitore atque ornatu sermonis, Henrico Valefio si fides adhibenda, ut mirum videatur, hominem Græcæ, Latinæ, Hebraicæque linguæ tanta peritia instructum, vernacula etiam tam diserte & compte scribere potuisse. E Gallico tamen sermone in Latinum nunc translata comparet, summamque in ea vertenda curam atque diligentiam adhibitam fuisse, Alethinus in præfatione superius commemorata asserit.

JOHANNIS JACOBI RAU RESPONSIO

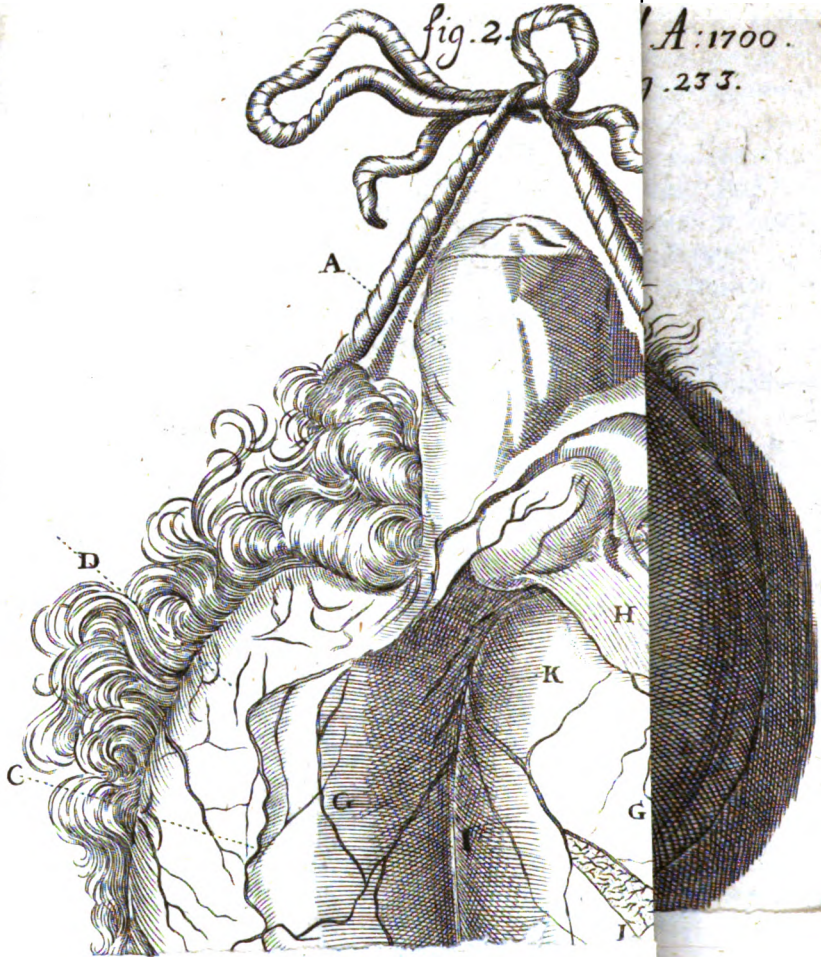
ad qualemcunque Defensionem Frederici Ruyschii.

Amstelædami, apud Ianssonio-Waesbergios, 1700. in 4. plagul. 4.

Sistitur hic ab *Autore Clarissimo*, una cum *Epistola de Inventoribus Septi scroti*, *Responsio* ad Apologiam eam, quam *Nobilissimum Ruyschium* sub calcem *Epistolæ Problematicæ duodecimæ* opposuisse *Nostro*, in *Actu superioris anni, mense Novembri p. 519* ex parte commemoravimus. . Quemadmodum vero nec omnem litis istius Anatomicæ originem, nec singula controversiæ agitatz momenta, in præsentis lubet exhibere : ita in Lectoris unice gratiam Bartischianum

fig. 2.

A: 1700.
7. 233.

num instrumentum correctum in phalangosi rite adhibendi modum, veramque, quam tunicæ scroti musculosæ *Autor* detexit, conformationem indigitasse, ac figuris dilucidasse sufficiat. Scilicet, cum in phalangosis, sive palpebræ superioris relaxatæ medela, quæ Chirurgi manu peragenda, imprimis portiuncula palpebræ rescindi, vulnerisque labia futuræ adminiculo invicem conjungi debeant, instrumentum autem ferreum, quod Georgius Bartisch in *Ὀφθαλμοδελία* Germanica p. 300 commendat, satis imaginarium videatur, *Nostro* ad eam potius faciem, qua *Tab. IV. Fig. I.* apparet, redigere illud, talique ratione palpebræ relaxatæ adaptare visum fuit, ut utrumque inter brachium cupreum palpebræ tantum, quantum rescandum, ante omnia comprimeret, mox per instrumenti cochlea firmati foramina incurvatam acum cum filo trajiceret, filamentumque trajectum ad trium digitorum latitudinem utrinque relinqueret, hinc propendentem palpebram ipsam ad instrumentum cultello acuto rescinderet, ac instrumento denique caute remoto, extremitates filorum cum in modum, quo in futura interficiuntur alias fieri consuevit, absque multo dolore sanguinisque profluvio, inter se connecteret. Homini autem non unum scrotum esse, sed duo cuti involuta, i. e. carnosam scroti membranam, communem hactenus falso vocatam, ab utroque latere penis in duos sacculos spheroides circa binos testiculos comprehensos expandi, expansorumque parietes contingentes facili negotio a se invicem divelli, ubi ea cutis portio separata fuerit, quæ illorum conjunctionis rimam obtegendo futuram vulgo dictam constituit, exacte pariter observatur, atque *figuris 2 & 3* (quemadmodum testiculus processu adhuc vaginali obvolutus *figura 4*) illustratur: ad quarum singularum quoque explicationem, ipsis *Autoris* verbis instituendam, recto nunc pede licebit progredi.

Tab. IV. FIG. I.

TAB. IV.

Instrumentum indicat, quo in operatione, quam instituo in phalangosi, utor, ex duabus cupreis lamellis conflatum tenuissimis; sed tamen eo usque rigidis, ne facile flectantur. Applicatur palpebræ superiori relaxatæ adeo, ut excavatio palpebram, cochlea canthum oculi minorem respiciat. Geniuam habet magnitudinem, ad figuram palpebræ appro-

/

Gg

pria-

ACTA ERUDITORUM

priatam, tamen debet vel minus, vel majus fieri respectu palpebræ relaxatæ.

- A. B. Duo instrumenti brachia cuprea.
 C. Brachiorum junctura.
 D. D. D. Tria foramina in superiore lamella, quorum circumferentia spiratim excavata, cochleæ spiræ respondere debet.
 E. Unum foramen in brachio inferiore, quod nulla spirali excavatione indiget.
 F. Cochlea.
 G. G. G. G. G. G. Foramina in utroque brachio sibi invicem ex directo superposita.
 H. H. Filum abscissum, per duo foramina utriusque lamellæ tractum, ope acus; quam K. K. indicat.
 I. Filum per acus foramen pendens, quod longius esse debet, quam hic representatur.
 K. K. Acus per utriusque lamellæ foramen trajecta, leviter curvata, ne ossis frontalis eminentia, quæ orbitæ partem superiorem, & exteriorem, constituit, impedimento sit ejus traductioni.

FIG. II.

Scrotum humanum pubescentis mediocriter inflatum, & ligatum representat.

- A. Penis flaccidus, ad posteriora reflexus.
 B. Cutis sursum reflexa, & in illa scroti parte separata, quæ suturam insculptam habet.
 C. C. C. C. Cutis, ab membrana subjacente carnosâ, magis lateraliter separata, & reflexa.
 D. D. D. D. Cutis, quæ adhuc membranz carnosæ, duos sacculos efformanti, adhærescit.
 E. Arteriarum & venarum in cute scroti congeries, quasi rete exhibens, quatenus in hoc scroto se visui absque ulla prævia præparatione exhibebat.
 Cutis, suturam scroti oculis subjiciens, quæ a flatu, simul cum sacculis paulisper explicata, adeo translucet,

- lucet, ut sacculorum duorum hiatus, per hanc cutis partem, clare conspiciatur.
- G. G. Duo scrota seu sacculi, ex membrana carnosa formati, quatenus se, dempta cute, offerunt.
- H. Fibrae sinistri sacculi carnosae, ad penem excurrentes.
- I. Rima seu hiatus, ubi duo sacculorum interni parietes concurrunt, perperam mediastini nomine descriptus.
- K. Fasciculus vasorum, per interstitium duorum sacculorum pullulans, quae variae disseminata vasa membranae carnosae & cuti, (nam inter hanc & illam excurrunt) prospiciunt.
- L. Vasculosum rete in sacculo sinistro ex arteriis & venis conflatum, quatenus illud oculis conspici a depicatore potuit: nam in aliis praeterea locis, ubi se aequae visui offerebat, non curavi ut depingeretur; quandoquidem non opus esse judicavi.

FIG. III.

Duos fere sphaeroideos, ex membrana carnosa formatos sacculos ab invicem separatos exhibet, & leviter inflatos.

- A. Penis flaccidus & reflexus sursum, & ad posteriora.
- B. Cutis, ut in praecedente Figura II litera B. notatur.
- C. C. C. C. Cutis, ut in praecedente Figura II adhuc carnosis sacculis adhazescens notatur.
- D. Testiculus dexter in vaginali suo processu adhuc involutus, & per hunc dexterum sacculum quasi per umbram visus.
- E. E. Duo sacculi seu scrota ex membrana *scrotov* formata, ab invicem separati.
- F. F. Cutis separata a sacculis carnosis, & reflexa, ut in Fig. II, C. C. C. C. notatur.

FIG. IV.

Testiculum sinistrum in suo adhuc processu peritonaei, vaginali dicto hazentem demonstrat.

- A. Testiculus ex sinistro scroto, Fig. III exemptus, suo adhuc processu vaginali obvolutus.

Gg 2

B.

- B. Idem vaginalis processus inflatus, & lig.
 C. Vasa testiculi spermatica, hujus processus superficiei internæ adhærentia, & per membranam transparentia.

THOMÆ CRENI ANIMADVERSIONUM PHILOLOGICARUM & HISTORICARUM Pars septima.

Lugduni Batavorum, apud Abrah. van der Myn, 1700. in 8. Plag. 16.

DUm ad septenarium jam perduxit Animadversionum suarum numerum eruditissimus Crenius, tantum abest, ut in decerpendis ex iisdem floribus elegantioribus (quanquam nihil sit in iis, quod ab elegantia se haud commendet,) tædio affici nos sentiamus, ut partes etiam plures, quas posthac superadditum iri persuasum nobis est, avide admodum expectemus. Comparet autem in fronte statim hujus partis sagacissimus naturæ indagator Plinius, cuius varias editiones p. 1. sqq. recenset Autor, & ex istis splendidam illam in Delphini usum a Jo. Harduino adornatam imprimis celebrat, eamque inter libros, qui in usum Delphini prodierunt, reliquos, potissimum abs se æstimari, p. 12. f. innuit. De Plinii vero Junioris Epistolis pauca quædam p. 24. f. commentatur, & p. 26. de Sexti Julii Frontini *Στρατηγηματικῶν*, sive de solertibus Ducum factis & dictis libris quatuor, quam optime præter alios Samuelem Tennulium meritum affirmat. Quæ sint Eruditorum de Petri Ravanelli Bibliotheca Sacra censuræ & judicia, p. 31. f. exponit, similique industria, quid de Adriano Turnebo diversis visum fuerit, p. 64. f. ostendit. Admissos a Rich. Simonio in Critica Veteris Testamenti lapsus quosdam, & foedos maxime circa Sunniam & Freteplam errores, p. 40. f. explodit, quanquam nec Andream Rivetum de his recte statuisse p. 42. innuat. Joannis Vittrarii prolixissimum elogium ex Erasmo p. 150. f. repetit, ac Jo. Hoornbeekium taxat, quod nonnulla ab Erasmo de Vittrario hoc dicta ad Jo. Coletum retulerit. Justi Lipsii aliquoties meminit, dum modo, an per plagium Mureto quædam in suis ad Tacitum annotatis furripuerit, p. 4. f. disquirit; modo in ejus apostasiam p. 54. invehitur; modo de Maria ejus Hallensi p. 15. differit. Plagium autem dum nominamus, non abs re fuerit, hoc loco simul indicare, quod ab isto crimine

mine Cont. Rittershusium p. 50, Josephum Scaligerum p. 54, Erasimum Roterodamum p. 209. f. Crenius noster absolvat. Num Lapide Philosophico gavifus sit Jo. Arndius, p. 137. disputat, ibidemque & paulo ante, ut Alchimix vanitatem palam ostendat, valde operosum se gerit. Andrea Lancelotti determinationem Theologicam de decimis, p. 122. f. sub examen revocat. Quanta cum paupertate colluctatus primum, sed ea non obstante ad maxima quæque grassatus fuerit Wolfgangus Musculus, p. 156. f. enarrat. Nec inficeta sunt, quæ de decoro & generatim spectato, p. 94. f. & sigillatim de oratorio, p. 100 f. in medium adducit. Status olim in clarorum virorum memoriam erigi intra Bibliothecarum splendidiorum cancellos suevise, contra Jo. Pricæum id negantem p. 154. f. contendit. Allegoriarum usum & abusum p. 188. f. pandit. Artem quandam manuariam ab his, qui Ministerio sacro se parant, addiscendam, p. 201 haud dissuadet, occasione quidem epistolæ, qua Jo. Everhardi Gesteranus, persecutionis metu adactus, ad istam confugere se velle anchoram Jo. Coddæo significat, quamque non minus ac plures alias nondum hactenus vulgatas, pro more suo, in lucem prodire jubet. Sunt & in his sequentes, quas lectu præcæteris digniores existimamus: Ecclesiarum Scholarumque quatuor Civitatum Helveticarum, Tigurinæ, Bernensis, Basileensis & Schaphusianæ, nec non Genevensis, Pastorum atque Professorum ad Doctores & Professores Academiæ Lugdunensis Batavæ, qua & Arminianismum extirpandum suadent, & erigendam Amstelodami novam Academiam dissuadent, p. 172. f. Tychonis Brahe ad Joach. Camerarium juniorem, ædes Philosophicas in insula Huena sumtibus haud exiguis erigendas intimans, p. 232. T. Jordani ad Carolum Clusium, de Dudaim, p. 229. Ludovici de Dieu ad Jo. Christoph. Hübnerum, qua suum erga Ufferium affectum testatur, p. 223. Fausti Socini ad Jo. Krzessium, æris, in quod aqua Scepusii ferrum immissum convertat, libras aliquot expetens, p. 217. Conradi Vorstii ad Hugonem Bruchtonum, qua hujus ille de significatione vocis *αδης*, deque descensu Christi ad inferos sententiam declarari sibi cupit, p. 221. f. Rudolphi Capelli ad Stanislaum Lubienitzkium, in qua is Mithradates, non Mithridates, scribendum venire opinatur, p. 224. f.

ACTA ERUDITORUM
LIBRI NOVI.

- The Oceana of James Harrington, and his other Works; some vvhher of are now first publish'd from his own Manuscripts, The whole collected, methodiz'd, and review'd, with an exact Account of his Life prefix'd, by John Toland. London, printed and are to be sold by the Booksellers of London and Westminster, 1700. fol.*
- Fables ancient and modern; translated into Verse, from Homer, Ovid, Boccace, & Chaucer: with Original Poems. By Mr. Dryden. London, printed for Jacob Tonson, 1700. fol.*
- A Paraphrase on the Book of Job: as likewise on the Songs of Moses, Deborah, David: on four select Psalms &c. By Sir Richard Blackmore. London, printed for Awnsham and John Churchill, 1700. fol.*
- Orang-Outang, sive Homo Sylvestris: Or, the Anatomy of a Pygmy compared with that of a Monkey, an Ape, and a Man. To which is added a Philological Essay concerning the Pygmies, the Cynocephali, the Satyrs, and Spingees of the Ancients. By Edward Tyson. London, printed for Tho. Bennet, 1699. 4.*
- Johannis Gravii, olim Astronomia in Academia Oxoniensi Professoris Saviliani, Vita. Scriptore Thoma Smitho. Londini 1699. 4.*
- Memoirs of the most material Transactions in England, for the last hundred Years preceding the Revolution in 1688. By James Welwood. London printed for T. Goodwin, 1700. 8.*
- The Vanities of Philosophy and Physick. By Gideon Harvey. London, printed for W. Turner, 1700. 8.*
- An Essay concerning Self-Murder. Wherein is endeavour'd to prove, that it is unlawful according to Natural Principles. By J. Adams. London, printed for Tho. Bennet, 1700. 8.*
- An Account of the Court of Portugal, under the Reign of the present King Dom Pedro II. with some Discourses on the Interests of Portugal, with Regard to other Sovereigns. London, printed for Tho. Bennet, 1700. 8.*
- An Abridgment of Sir Walter Raleigh's History of the World, in five Books. Publish'd by Philip Raleigh, Esquire, the only Grandson to Sir Walter. London, printed for M. Gillyflower, 1700. 8.*
- An Account of the Islands of Orkney. To which is added an Essay*

cen-

- concerning the *Tbule of the Ancients*. London, printed for Jacob Tonson, 1700. 8.
- A Demonstration of the Messias*. In which the Truth of the Christian Religion is defended, especially against the Jews. Part III. By the Right Rev. Father in God, Richard, Lord Bishop of Bath and Wells. London, printed for W. Rogers, 1700. 8.
- Henrici Dodwelli Chronologia Xenophontea*. Oxonia e theatro Sheldoniano, 1700. 8.
- The Rights, Powers, and Priviledges, of an English Convocation, stated and vindicated, in Answer to a late Book of Dr. Wake's, entitled, The Authority of Christian Princes over their Ecclesiastical Synods asserted &c.* London, printed for Tho. Bennet, 1700. 8.
- Campania Felix*. Or, a Discourse of the Benefits and Improvements of Husbandry. London, printed for Tho. Bennet, 1700. 8.
- The wise and ingenious Companion, French and English: or, a Collection of the Wit of the Illustrious Persons, both Ancient and Modern*. By Mr. Boyer, Author of the Royal Dictionary. London printed for Tho. Newborough, 1700. 8.
- A Collection of original Voyages: published by Capt. William Hacke*. London, printed for James Knapton, 1699. 8.
- A Defense of a Book intituled, The Snake in the Grass*. In Reply to several Answers put out to it by George Whithead, Joseph Wyetb &c. London, printed for C. Brome &c. 1700. 8.
- Catalogus universalis Librorum in omni Facultate Linguaeque insignium & rarissimorum*. Londini apud Jo. Hartley, 1699. 8.
- Letters written by Sir W. Temple, and other Ministers of State, both at Home and Abroad*. Containing an Account of the most important Transactions that pass'd in Christendom from 1665 to 1672. Review'd by Sir W. Temple sometime before his Death: and published by Jonathan Swift. London, printed for J. Tonson &c. 1700. 8.
- A compleat History or Survey of all the Dispensations and Methods of Religion, from the beginning of the World to the Consummation of all things*. By John Edwards. London, printed for Daniel Brown &c. 1699. 8.
- The Royal Dictionary, in two Parts*. First French and English. Secondly English and French. By Mr. Boyer. London, printed for R. Clavel, &c. 1699. 4.

- The Royal Dictionary abridged. By Mr. Boyer. London, printed for R. Clavel &c. 1700. 8.*
- Jo. Schilteri de Pace Religiosa Liber singularis. Accesserunt Acta, Consilia, Responsa & similia hoc argumentum illustrantia. Argentorati, sumptibus Jo. Reinb. Dulfseckeri, 1700. 8.*
- Johann Sebastian Müllers Annales des Chur- und Fürstlichen Hauses Sachsen. Weimar, in Verlegung J. L. Gleditsch, 1700. fol.*
- Nicolai Parthenii Giannettasis S. J. Bellica. Neapoli apud Jac. Railard, 1699. 12.*
- Procli Philosophi Platonici Vita, scriptore Marino Neapolitano, quam nunc demum integram edidit Jo. Albertus Fabricius. Hamburgi apud Godofr. Liebezeit, 1700. 4.*
- Georgii Wolffgangi Vedelii Exercitationes Semiotico-Pathologicae. Jena, apud Jo. Bielkium, 1700. 4.*
- Metamorphosis naturalis, sive Insectorum Historia, ubi quam diligentissime eorum natura, doctes & varia metamorphoses aperiantur a Jo. Goedart. Amstelod. apud G. Galles, 1700. 8.*
- Antiquitates Meieriana, sive de Meieris Dissertatio: auctore Joachimo Meiero. Gottingae, typis Josquini VVoyken, 1700. 8.*
- B. Adami Tribbeckovii Historia Naturalismi. Jena, apud Jo. Bielkium, 1700. 4.*
- Flora Noribergensis, sive Catalogus Plantarum in Agro Noribergensisam sponte nascentium quam exoticarum &c. Auctore Job. Georgio Volckamero. Noriberga, sumptibus Michaelianis, 1700. 4.*
- Job. Dieterici Lectiones Quotidiana, sive Milkenarii Observationum Singularium. Lipsiae, sumptibus Henr. Boye, 1700. 8.*
- Jo. Jacobi Schude Compendium Historia Judaica. Francof. ad Maenum, apud Frid. Knoebium, 1700. 8.*
- Ostbonis Sperlingii de Nummorum traſſeatorum & cavorum origine & progressu. Lubeca sumptibus Petri Böckmanni, 1700. 4.*
- Justini Martyris cum Tryphone Judaei Dialogus, secundum regulas criticae examinatus & falsitatis convictus, opera Christiani Gottlieb Koch. Kiloni, sumptibus J. S. Riechbelii, 1700. 8.*
- Alberti a Felde Epistola ad Cb. G. Koch de Dialogo Justini Martyris cum Tryphone Judaei. Sleswici, impensis Autoris, 1700. 8.*
- Joachimi Hildebrandi Antiquitates ex univ. Scriptura S. selectae. Helmstadii, apud G. VV. Hammium, 1700. 4.*

* * * * *

ACTA ERUDITORUM,

*Publicata Lipsia
Calendis Junii, Anno M DCC.*

MAGNUM OECUMENICUM CONSTANTIENSE CONCILIUM
*de Universali Ecclesia Reformatione, Unione & Fide, VI Tomis com-
prehensum. Serenissimi Brunsvicensium Ducis RUDOLPHI AUGUSTI
auspiciis, ex ingenti antiquissimorum & fide dignissimorum MSCtorum
mole diligentissime erusum ac recensitum, multisque figuris aeneis exor-
natum, opera & labore Hermanni von der Hardt/ Canobii
Mariabergensis Prepositi & Academia Julia
Professoris.*

Francofurti & Lipsiæ in officina Christiani Genschii, 1700. fol.

Constat 38 circiter alphabetis, & figurarum ænearum
alphab. i. plag. 7.

Regum ac Principum hæc præ ceteris decora, qui non so-
lum armis rem sacram & civilem tueantur, sed & literis
utramque illustrent & propagent. Quanquam enim
in quolibet foro constituerint viros rerum gerendarum
peritos; sine Principum tamen celsissima manu pene-
trantissimoque nutu nonnulla momenta illi versare atque efficere
non audent vel sustineant: quod ipse interdum majestatis autori-
tatisque fulgor, Principis propensio & voluntas, viam detegere ac
commutantibus animum addere, sumptuum demique nervus for-
tissimo debeat esse præsidio. Beata Europa Christiana his Princi-
pibus, qui publicam salutem non armis duntaxat munire, sed & li-
terarum monumentis sartam tectam conservare, integramque po-
tæritati committere allaborant. In quo augusto Principum Euro-

Hh

pe

pæ confeffu, *SERENISSIMUM BRUNSVICENSIVM AC LUNÆBURGENSIUM DUCEM, RUDOLPHUM AUGUSTUM*, orbis literatus fereno plaufu hoc quoque nomine veneratur, quod non duntaxat literatos foveat, largis illos beneficiis afficere fuetus, literariamque fupellectilem magno fumptu componat, fed & quod præcipuum, *ex reconditis ac oblivione fepulcis antiquis monumentis publica rei, facræ & civili, ornamenta ac præfidia pavare* pofterisque fuggere, magno animo & felici fuffeffu contendat. Ut alia mitamus, in *Actis* fuo loco memorata, vel unum, fed grande atque illufre *Opus Conftantienfis Concilii*, quod orbi jam dedit literato, abunde docebit, quanta follicitudine, Principe digna, non *Germania* folum, *Imperiique Romano-Germanici, Cæfaru ac Principum* fub hoc cælo, fed & univerfi *Orbis Chriftiani*, Regumque tunc-torum, fines etiam Europæ tenentium, *autoritatem, jura, falutem & tranquillitatem*, præclaris Majorum argumentis illuftrare ac *corroborare* fit annifus. Profecto, non fuit hominis privati, hoc Opus moliri, profundis mersum tenebris, nec viri vel fagaciffimi, fontes perfpicere, unde hæc publicæ rei adjumenta atque decora promenda. Intererat Germanicæ gentis, exacte fcire, quid pro publicæ falute Conftantiæ quondam confeciffet aut apparaffet Imperator Auguftiffimus. Intererat cunctorum Principum Regumque, curatius noffe, quid & ipfi in œcumenica hac Synodo pro publicæ rei commodis monuiffent vel inftroxiffent, aut quæ tanti moliminis fata illa tempeftate exitiffent. Quippe quæ Majorum, Principumve, fapientiam, dignitatem, virtutem, valde commendent, ac vel æmulandi viam monftrent, vel cavendi materiam fubmittiffent. Vidit autem laudatiffimus Princeps, has *Conftantia Germanorum* proditas Principum, Magnatum ac Virorum eruditorum res gefas, minima ex parte tot feculis expofitas & in lucem effe productas. Quare, quo in publica commoda fertur amore, quo in Cæfaris Imperiique dignitatem ducitur ftudio, quo in Regum Principumque res fortiter gefas rapitur affectu, nil Sibi intermittendum putavit, modo ex latebris produceret, ex tenebris erueret, ex geauinis & antiquis *MS. Cæis codicibus*, in reconditis Europæ tabulis latentibus, *magni illius Concilii facta & fata* tanquam ex ruderibus eruderet. Factumque adeo, ut *Auguftiffimus Imperator* nofter LEO-

POL-

POLDUS MAGNUS, impensæ huic Ducis in Imperii salutem affectioni indefessæque curæ clementissime annueret, atque ex *angustissima Sua Casarea Vindobonensi Bibliotheca, incomparabili MSCtorum thesauro*, ingentem inestimabilium MSCtorum huc facientium apparatus gratiosissimo nutu commodaret. Maxime, quod intelligeret, omnem recensum integerrimum futurum, quo nullius dignitas vellicaretur, & res a Cæsare & Principibus quondam gestas sincere & dilucide, absque omni censura, expositum & declaratum iri. Neque dissimulabimus, potiora atque illustriora monumenta, Constantiæ in Concilii luce ab illustribus viris edita, tenebris hætenus pressa, admirabili fato ex *vere aureis istis MSCtis Casareis* fuisse derivata. Neque desistere Principes alii, ex suis quoque sanctioribus tabulis illa antiqua *MSCtorum volumina* Duci suppeditare, quæ ad augendam hanc Majorum gloriam factura videbantur. Liberæ quoque Imperii civitates, aliæque urbes, his opibus literariis abundantes, similiter & nobilissimæ Academiæ, in Germania, Gallia & Anglia, peregrina Duci submittere antiquæ hujus rei argumenta, codices MSStos præclarissimos. Ex hoc igitur *ingenti MSCtorum cumulo & pretiosissimo apparatu* hausta *Magni illius & in Germania primi Universalis Concilii, Constantiæ ad Rhenum* magnificentissime celebrati, *Acta publica*, sex Tomis comprehensa, maxima ex parte hætenus *inedita*. Quæ *decenti ordine* ita sunt distributæ, ut integra rarioraque magnorum virorum monumenta, illa ætate Constantiæ in Concilii flore orbi exhibita, quibus *Ecclesiastica disciplina emendationem ac reformationem universalem* vel postularent, vel describerent, vel formarent, magno numero, juxta rei gestæ seriem & nexum, in principio sint recensitæ, Tantoque sollicitius hæc ex abstrusis latebris eruta, quanto minus de arduo isthoc *Concilii Constantiensis argumento*, primo certe ac potissimo, publice in hunc usque diem constitisse, cum spondano falli Historici solertiores. Atque hæc quidem integrum *primum* absolvunt *Tomum*. Deinde, publicæ pacis & tranquillitatis argumentum, ex *tribus Pontificibus*, illo tempore in Ecclesia existentibus, *sede motis*, ex suis *Tomo secundo* detectum originibus. Post hæc, quibus ultro citroque scriptis, in Concilio publicatis, *varia religionis momenta* viri eruditi ventilant, ex genuinis suis fontibus

Tomo tertio enarratum. Tomus quartus vastum comprehendit Corpus Consultationum & Decretorum, Sessionibus XLV Congregationibus publicis & nationalibus millenis absolutum, ex authenticis permultis codicibus MSCtis diffuso labore derivatum. Tomus quintus præclarum Concilii apparatus, & admirabilem pompam, amplissimumque rerum agendarum ordinem MSCtorum ope expluit. Tomus sextus de auctoritate & factis hujus Concilii, testibus Concilii patribus allectis, disseruit. Quod perdifficile negotium a literatissimo Principe commissum illustri remotæque antiquitatis amanti & publicæ salutis cupido Viro Hermanno van der Hardt, Academiæ suæ Juliz Professore celeberrimo: qui omni studio, integro quin-quennio, in id incubuit, ut ex centenis laudatis MSCtis, res tantas tanquam ex profundis sepulcris ex voto Principis effoderet, suo loco omni fide recenseret, ac pro fatis ornatas publico conspectui exhiberet. Decor etiam quæsitus ex figuris aeneis, per suos quibusque Tomos distributis, ad conservandam illarum quoque Urbium & Academiarum memoriam, ex quibus rara MSCtorum præsidia essent suggesta & subministrata, sedulo compositis. Habebit posteritas in tanto Principe, quod æmuletur; habebit emolumentum publicum, quod sibi gratuletur. Faxit Deus, vivat Heros Septuagenario major, ut quæ secundæ luculentiori magni Operis editioni ex aliis MSCtorum reliquiis jam parat, aliudque non minoris molis Opus, Basileensis Concilii Acta complexum, multis Tomis distribuendum, MSCtorum subsidio, ut serio molitur, pari fortuna ex densa antiquitatis caligine liberalissime ac munificentissime producat.

THE ENGLISH HISTORICAL LIBRARY &c.

five

BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ ANGLICANÆ PARS III.

Siñens recensum Tabularum publicarum, Librorum Juris municipalium, ac Nummorum, ab invasione Normannorum usque ad decessum Elisabethæ Reginae celeberrimæ, quatenus historia inservire possunt.

Auctore GULIELMO NICOLSON A. M. Archiepiscopo Carleolensi.

Londini, apud Timoth. Childe, 1699. 8. plag. 22.

Di-

Digniffimum patriæ suæ civem rerumque Albionensium strenuam adfertorem ut sese præstaret Celeberrimus Autor, nihil intentatum omittere voluit, quod absolutionem maneris pensique adeo gloriosi ullo modo maturare posset. Quapropter non contentus instructissima supellectile historica, quam e monumentis vel profanis vel ecclesiasticis jam adornaverat, cujusque duo priores tomi, quorum primum mense Januario A. 1697, alterum sectione sexta tomi III Supplementorum recensuimus, eruditis indicium fecerunt; cum subodoraretur, quamplurima adhuc in legum voluminibus, commentariis publicis, ac nummis paulo antiquioribus recondi, quæ neglecta historiam Anglicam magna splendoris sui parte mutilarent, de tertio tomo in lucem evulgando consilia secum intulit, eique ceu horreo residuas spicas hinc inde collectas concedidit. In præfatione ergo civium suorum studia ad detegendas legum ac jurium, quibus utuntur, origines gravi parænesi excitat, Polydorum Vergilium instar omnium in scenam producens, qui cum hospes esset in Historia legum Anglicarum, a creberrima cespitatione sibi cavere non valuit. Hinc Camdenum quoque, Cottonum, aliosque Viros cordatos, qui initio hujus seculi Londini Societatem illam Antiquariorum conciliare studuerunt, hanc imprimis operam subire voluisse refert, ut domesticarum legum antiquitates ex inveteratis fabularum fordibus in clariorem lucem protraherent. Perniciosa enim socordia detinebantur Leguleji fere omnes, ut quoties vocem vel consuetudinem paulo antiquiorem observarent, cujus origo in impressis statutis, commentariis aut manualibus ipsis enodata non exhiberetur, eam confestim sub rubricam Juris communis compingerent, præclare secum agi rati, quod extracto tam opportuno ignorantie suæ asylo, ab ulteriore indagatione sibi otiosis esse liceret. Nimirum Jus istud commune, ac si cum Palladio Trojano cœlitus delapsum fuisset, non eandem cum reliquis rebus conditionem induisset, sed inconcussam semper mansisse comminiscabantur, adeo ut nec Romani, nec Saxones, nec Dani, vel Normanni, animadversa ejus æquitate summa, & dictamini rectæ rationis per omnia congruente, quicquam circa illud immutare, aliasque leges subrogare, sibi integrum putaverint. Nonnulli vero, quibus delirare non concessum, appellationem Juris communis illi

rhapsodiæ, quam e legibus prædecessorum suorum Eduardus Confessor compilavit, ac Gulielmus Conquestor enixis Anglorum præcibus permotus, inspersis feudalibus legibus, postea confirmavit, tributum esse arbitrantur. His æternitatem vel immutabilitatem si quis vendicare non erubescat, humanæ profecto forti eas profus eximeret, atque ad divinam originem nimis temere referret. Ut ut enim inter omnes in confesso sit, singulas fere gentes a principiis sanæ rationis, quæ nullam mutationem agnoscunt, & divinarum legum partem constituunt, plurima præcepta mutuatas esse, ipsum tamen Systema Juris municipalis cujusvis populi, iisdem conversionibus a deliquis cum statu politico subjacuisse, negari pariter nequit. Tantas igitur legum vices si quis attente lustraverit, ad causas earum sagacem narem subinde adplicans, optimam demum atque utilissimam historię partem suppeditaverit. Idem quoque emolumenti in patriam brevi derivatum iri conjicit Autor, reviviscente nunc inter populares antiquitatum Britannicarum amore, genioque eruditorum magis pronò ad fontes legum vernacularum indagandos, quibus & speciminis & incitamenti loco, opulentiam rerum hujus farinæ materiem in septem capita congestam obtulit. *Primum* quidem de Proclamationibus, Mandatis Concilii sanctioris, aliisque Instrumentis publicis intra ambitum Curię Regiæ Palatiique Regalis; *Secundum* de Actis, Decretis, Diariis &c. utriusque Parlamenti; *Tertium* de Tabulis publicis Judiciorum Regalium, quæ Westmonasterii habentur; *Quartum* de Comitiorum Provincialium, ac Sessionum, quæ ab Irenarchis seu Judicibus criminalibus celebrantur, aliorumque Judiciorum inferiorum in Angliæ & Walliæ Commentariis; *Quintum* de Compileribus Legum, Annalibus ac Relationibus; *Sextum* de Judiciis Ecclesiasticis illorumque Commentariis; *Septimum* de Instrumentis alienationis, Syngraphis aliisque Testimoniis, quæ sub privatorum custodia delitescunt, inscribitur. Nobis in præsentem missis iis, quæ indigenarum curiositatem magis exposcunt, nonnulla e tanto apparatu libere animus est, quæ Lectoris, quantumvis extra orbem Britannicum constituti, palato apta noverimus.

Pag. 2. seqq. ostendit, antiquos Reges sigillis, quibus Diplomata firmarunt, suam effigiem ab uno lateri folio, ab

ab aëro equo infidentem semper exhibuisse, donec Richardus I insignibus armorum gentilitiorum, duobus scilicet leonibus primus uti coepit; quibus cum paulo post Johannes, jure Ducatus Aquitaniae, tertium superaddidisset, reliquos Reges ad unum omnes imitatores nactus est. Eduardus III, anno tertio supra decimum regiminis, a viro *deymari* lilia Francica sociavit, duas areolas illis in quadripartito scuto assignans, totumque interdum lemmate Equitum periscelidis, *Honi soit* &c. circumdans: illud quippe supremæ potestatis insigne, *Dieu & mon Droit*, Richardus jam adsumerat; sed neutri ante tempora Henrici VIII in signaculo majori locus concessus fuit. Plus diversitatis in titulis regis intercessisse nescit, siquidem Wilhelmi ambo, Conquestor & Rufus, Henricus I item ac Stephanus, *Reges Anglorum*, vel tantum, vel adjectis interdum verbis *Dei gratia*, sese scripserunt: Henricus vero II *Rex Anglia Dux Normannia & Aquitania & Comes Andegavia* insigniri voluit; quem titulum Johannes elogio *Domini Hibernia* auctiorem reddidit, sed rursus mutilavit Henricus III anno quadagesimo quarto regni, ita ut tantum *Rex Anglia, Dominus Hibernia & Dux Aquitania* scriberetur. Obtinuit quoque hic titulus usque ad annum decimum tertium Edoardi III, quo ejusdem tenor hic fere fuit: *Eduardus Dei Gratia Rex Anglia & Francia & Dominus Hibernia*. Richardus II postmodum, ac Henricus IV inverso ordine *Reges Francia & Anglia*; ac demum Henricus V *Rex Anglia, Hares & Regens Francia* dici maluerunt. Novum regalibus titulis incrementum adjecit Henricus VIII, cum ob causam Papalem scriptis contra Lutherum propugnata a Leone X encomio *Defensoris fidei* madretur; licet non desint, qui istud jam ante ab aliis Regibus usurpatum fuisse contendunt. Idem Henricus *Supremum* quoque *Caput Ecclesie Anglicanae*, assensu Curiaë utriusque, vocari coepit, quem honorem Eduardus IV agnovit, nec Maria, utut Pontificis majestatem revereri adfucta, regni sui primordio averfata est, Elisabetha autem semper repudiavit. Plurale in numerum & vocem *Nos* in epistolis primus introduxit Johannes, ejusque Successores constanter retinuerunt. Pag. 16, ubi Acta Legationum diligenter inspicienda commendat, in Bibliotheca Cottoniana quadraginta tria volumina se vidisse narrat Autor, quibus tantum pacta & conventiones inter Anglos, Scotos, & Gallos inite contineantur. Pag. 35, priusquam *Charta magna*

magna sic dictæ, quam Spelmanus Augustissimum Libertatum Anglicarum Diploma & Sacram Anchoram appellat, mentionem injiciat, e Joh. Sarisberiensis lib. 8. c. 22. de Nugis Curialium meminit, etate Stephani Regis, adeo exosum fuisse in Anglia legum Romanarum nomen, ut cum domus Theobaldi Britanniarum Primatis ex Italia eas adscivisset, regio edicto fuerit prohibitum, ne a quoquam leges illæ retinerentur. Huc quadrant, quæ probata antiquitate Curia Cancellaria, priscis Saxonum temporibus jam notæ, p. 84. de Registro de Cancellaria, prout vulgò audit, discurrit, ex cujus præclari monimenti inspectione evidentissimum argumentum emanare putat, Jus Commune seu Municipale Anglicum minime conflatum esse ex Romano, cum in illo vix unicam dictionem eo significato acceptam reperias, ac quidem in Jure Romano occurrat. Notatu dignissima sunt, quæ pag. 88. seqq. de Curia Fiscii regii (Exchequer) & pag. 96. sequ. de libro Censuali totius Angliæ, quem Domesday Book vernacula lingua vocant, in medium affert. Hunc quippe venerandæ vetustatis librum duobus voluminibus distinctum, & antiquis literarum ductibus ac siglis exaratum, Guilielmus Conquestor, postquam ablegati ejus quatuor (vel ut alii volunt sex) annos integros periegesi ditionum præcipuarum impendissent, anno vigesimo regiminis sui confici, inque illum non modo nomina omnium urbium, oppidorum ac pagorum Angliæ, (exceptis quatuor Comitatibus Septentrionalibus, Dunelmensi, Northumbrico, Cumbrensi & Velsmariensi) recensum item Baronatum, Feudorum equestrium arborumque singulorum, sed etiam numerum familiarum, vasallorum, militum, agrorum, servorum ac pecudum, & quantos redditus, quot prata, pascua, saltus, compascua, paludes, planities &c. unusquisque possederit, exacte referri jussit. Quin & tanta hodiernum pollere autoritate a Nostro asseritur, ut in litibus aliisque negotiis dirimendis sententiam decretoriam, a qua partibus discedere haud licet, suppeditet. Sub triplici autem sera eum custodiri, & quoties quis eundem sui instruendi causa consulere velit, toties honorarii nomine sex solidos cum octo denariis, & pro cujusvis lineæ transcriptione quatuor denarios exolvere debere. Ad p. 212. seqq. innuit, causas testamentarias apud Normannos olim ad forum Ecclesiasticum pertinuisse.

tabu-

tabulasque ultimarum voluntatum in praesentia parochi vel vicarii parochiae, in qua testator vixit, ac notarii Apostolici fuisse apertas, istaque solemnitate plenum probandi robur accepisse. Pag. 225 seqq. de sigillis privatorum prolixè non minus quam ingeniosè tractat, multosque in ea versari opinione docet, quod facultas propriis sigillis utendi, ante tempora Eduardi III, non promiscue omnibus competierit, Regis utpote Pariumque Regni prerogativis accensita. Alii statuerunt, neminem, qui militares annos nondum attigisset, aut militari balteo nondum fuisset cinctus, peculiare sigillum habuisse, sed necessitate exigente patrem, matrem, vel tutorem suum apposuisse, istudque provide ita fuisse sancitum, ne quis iudicii atque ætatis fragilitate seductus, sigillo in rei familiaris dispendium uteretur. Sed Autor contrariam sententiam, quod nimirum sigillorum usus generalis, & mature statim post irruptionem Normannorum receptus fuerit, firmiori talo inniti, pluribus ostendit, illamque testimoniis Ingulphi, Granvilli aliorumque Historiicorum satis evinci putat, hoc insuper addens, quod ubi quis nudum sigillum tantum in iudicio antiquitus recognoverit, tum omnino conventionè in chirographo expressa stare debuerit, quærela amissionis sigilli vel fraudulosa interceptionis nequicquam iuvante; suæ enim negligentiae tum imputare debuisse damnum, culpa sigilli male custoditi contractum. Sed nostri non est institutum tam referta granaria prorsus evacuare, inprimis cum *ostium* seu ultimum caput, in quo de moneta ac numismatibus Anglicis distincte agitur, uberrimam adhuc messem ostendat. Autor enim persuasus, supellectilem nummariam bibliothecarum ornamentis non modo, verum etiam maxime utilibus ac necessariis appendicibus, nostro ævo accenseri, nec præsentem, publico usui apertam, exacta rei nummariae pertractatione carere sustinuit. Memoratis ergo scriptoribus tam editis quam ineditis, qui in hac arena diu ante defudarunt, suoque iudicio de illorum laboribus, nimis perfunctoriis, strictim exposito, laudat ingeniosissimi Evelyni sagacitatem circa numismata solemnia conquirenda; duo tamen, sub Elisabetha percussa, ejus industriam effugisse indicat. Unum quidem exhibet caput Reginae corona cinctum, additis verbis, *QUID NOS SINE TE*; in averfa autem illius parte castellum globo innitens

cum epigrapha , *QUID HOC SINE ARMIS* : alterum vero figuræ viri, mulieris & duorum puerulorum gestu precantium refert, numero anni 1588 subscripto, impressaque sententia , *HOMO PROPONIT, DEUS DISPONIT* ; in altera facie navigium fluctibus agitatum exhibet, cum verbis, *HISPANI FUGIUNT ET PEREUNT NEMINE SEQUENTE*. Inde progressus ad monetam, in commercio Anglis usurpari solitam, per singulas ætates, filum consuetæ epochæ sequens, eandem examinat, astruens argentum, quod ambo Guilielmi, Conquestor & Rufus, signari fecerunt, valore & figuræ exilitate ab illo, quod Reges Saxonici introduxerunt, minime discrepasse, obversamque faciem Regis, dextra crucem, læva sceptrum tenentis, diademate unionibus distincto, ac lemniscis ab utraque aure pendentibus, arcu insuper caput ejus obliquante, ceu nummis Imperatorum Orientis familiare est, ostendisse, verbis circumscriptis , *WILLEM. REX. ANGLO. vel WILLEM. II. REX, vel etiam LE REY WILAM*: aversum vero latus representasse crucem floridam cum quatuor bacillis sese decussantibus, ac nomine urbis, quæ officina monetali inclaruit. Cæterum in tanta denariorum exilitate, majores summâs non numeratas, sed appensas, ac juxta pondus libræ, marcæ &c. solutas fuisse, Noster probat. Henrici I denarius, ut ut non disparis cælaturæ ac moduli, hanc inscriptionem tribuit, *HENRIC. REX. & LEFPARD. ON. SV†* : cumque dicto Principi studium pecuniam integre conservandi apprime cordi fuerit, hinc severas in ejus adulteratores pœnas eum promulgasse ait. Ita namque usus increbuerat, ut Regiæ officinæ monetariæ a cæteris, quæ in provinciis passim erectæ erant, pro singulis formis vel cuneis census determinatus solveretur, quod *Monetarium commune* appellarunt; officinatoribus autem ad pecuniam corrupendam conversis, Henricus grassantem in dies nequitiam refrænaturus, maleferiatis istis hominibus inferiores corporis partes, manusque dextras præscindi jussit. Hac occasione Cl. Autor illos quoque scrupulis liberaturus, qui in tanta Regum serie, quibus Eduardi vel Henrici nomen præfulsit, difficulter admodum aut nullo modo eorum nummos distinguere posse conqueruntur, vel coronarum figuras, vel lemniscos & titulos, vel temperamentum metalli nummique modulum considerare jubet, atque exinde diversitatem abunde deprehensum iri.

affir-

affirmat. Regnante Stephano, magnam argenti vim signatam fuisse, hariolatur ex verbis Gulielmi Neubrigensis, eo quod tum temporis *tot quodammodo Reges vel potius Tyranni extiterunt, quot Domini castellorum, habentes singuli percussuram proprii numismatis & potestatem subditis regio more dicendi jus.* Imo peregrina quoque pecunia in commercium adoptari meruit, præsertim Byzantina ex auro & argento fabricata, cujus valorem hic Autor expendit. Posthinc de Henrici II nummis dicturus, in denominatione monetæ Sterlingicæ eruenda operosus est, atque ex Kenneto observat, vocem Sterilensis jam Orderici Vitalis ævo, qui ejusdem in gestis anni 1082 mentionem facit, tritam fuisse, ac juxta ejus opinionem, ob exactam temperaturam ac bonitatem pecuniæ, a Saxonibus vocibus *Steor* vel *Steoran*, quæ *Regulam* & *Regulare* significant, derivari. Spelmanno vero aliisque potius placuit ab *Esterling*, specie normæ mercatoribus ex Orientalibus plagis in Angliam appellentibus usitata, vel ab ipsis primis monetæ culatoribus, qui ex Orientalibus oris forte fuerint, vocabuli radices deducere. Verum enim vero his opinionibus quo minus calculum adjiciat Autor, fecit, quod in plurimis instrumentis invenerit, Sterlingum idem denotare ac denarium, atque utrumque vocabulum promiscue applicari monetæ parvæ, quam præfati Reges cudi jusserunt, adeoque in stellulis, (*Stars*) in averfa ejus facie conspicuis, appellationis causam querendam existimat. In Richardi I & Johannis nummis vix aliam præter nominis mutationem observat, nisi quod prior ob expeditionem inanem in Terram Sanctam, atque enorme lytrum, in reditu persolutum, pecuniam potius adulteravit quam auxit. Regnum Henrici III pessimum genus hominum produxit, qui monetam ita, ut literarum egypti prorsus delerentur, radere ausi sunt, in quos pœnarum rigore fuit animadversum, mercatoribusque, ut ponderis rationem inirent in solutione, severe injunctum. Eduardus I, ut multa alia a patre suo incepta laudabiliter perfecit, ita monetæ quoque anno tertio, postquam sceptrum capesserat, certam justamque normam dedit, jussitque uti in posterum as monetæ undecim unciis, duobus denariis & semiobulo argenti bracteati puri, & septendecim denariis obuloque cum semisse temperamenti constaret: hujusmodi libra e duodecim unciis composita viginti solidorum

dorum tritumque denariorum valorem haberet, quælibet vero uncia
 viginti denarios, & quivis denarius viginti quatuor grana cum di-
 midio penderet. Circa exoticam pecuniam copiose in Angliam
 affluentem sapientissime providit, ut adulterina penitus e commer-
 cio exularet, quædam cum moderamine toleraretur. Num ejus
 autoritate Grossorum usus acpercussio invaluerit, Autor disputat,
 pariterque ambigit, an Eduardus II unquam pecuniam signari
 curaverit. Verum Eduardus III Regum ingenio & imperii gloria
 sua ætate clarissimus, avi sui vestigia premens severe prohibuit, ne
 fallax exterarum regionum pecunia ad defraudandos subditos suos
 inventa importaretur. Grossi ejus, quibus valor quatuor denario-
 rum inhaesit, faciem ejus obversam coronatamque ostendunt, cum
 inscriptione, *EDWARD. D. GRA. REX. ANGL. ET FRAN.*
D. HYB: aversum vero latus symbolum, quod omnibus quo-
 que successoribus usque ad Regnorum unionem arripit, in majori
 circulo gerit, *POSUI DEUM ADJUTOREM MEUM;* in mi-
 nori exhibet verba, *CIVITAS LONDON.* vel *CIVITAS EBO-*
RACI. Potestatem autem minutæ pecuniæ feriendæ Abbatibus &
 aliisque regni Proceribus fuisse indultam, diploma Regis in testimo-
 nium adducit, in quo *Abbati & Monachis de Radyng tres Cuneos*
de duro & competenti metallo, unum pro sterlingis, alium pro obo-
lis, & tertium pro sterlingis concessisse legitur. Hic quoque primus
 aurum signari atque exinde Florenos & nummos Rosatos conflare
 fecit, in quarum vocum origines Autor pro more inquirat, ac pri-
 ores quidem in conventionione, quæ inter Petrum Arragoniæ Regem
 atque Eduardum, de stipendio exercitui Anglicano exsolvendo, an-
 no 1365 fuit iuncta, descriptos legi notat *Cognos de Florentia boni*
auri & legitimi ponderis. De moneta Richardi II, quæ symbolum,
AUXILIUM MEUM A DOMINO, inscriptum habuit, nec non
 de nummis Henricorum IV & V fusius agit, atque ab hoc novum
 numisma aureum excogitatum fuisse observat, in quo Angelus Bea-
 tam Virginem salutans conspiciebatur, illi quidem insignibus Angliæ,
 huic Franciæ appositis, cum elogio Regis, verbisque in aversa facie
 rutilantibus: *CHRISTUS VINCIT. CHRISTUS REGNAT.*
CHRISTUS IMPERAT. quæ inscriptio in aureis Ludovici Magni
 apparet, ac Cangio iudice una cum characterè Franciæ soli vindi-
 canda.

canda. Reliqua, quæ de sequentium Regum nummis, tam aureis quam argenteis, eorumque valore atque bonitate retulit Autor, singulatim enarrare superfedemus, veriti, ne nimia rerum copia Lectorem onerasse videamur. Liceat modo ad memorabiles epigraphas Eduardi VI, quibus monetam suam condecorare voluit, pedem paulisper figere: *TIMOR DOMINI EST FONS VITÆ; INIMICOS EJUS INDUAM CONFUSIONE; SCUTUM FIDÆI PROTEGET EUM.* Nec præterire fas erit inscriptiones, quæ in aureis numismatibus Mariæ R, ejus sororis resplendent: *A DNO. FACTUM EST ISTUD, ET EST MIRABILE IN OCULIS NRIS.* Sed antequam prorsus abrumpamus, adhuc monendos arbitramur literati orbis cives, a perindustrio atque ornatissimo juvene Wantlejo, cui vetustam scribendi rationem, ductusque literarum superioribus sæculis familiares ex antiquis codicibus investigare ac digere in deliciis fuit, *Rem Angliæ Diplomaticam* incredibili solertia parari, quam, ubi auras aspexerit, Autori suo non minores applausus excitaturam, quam Clarissimum hujus Bibliothecæ Conditorum promeruisse constat, plane speramus. Lectores vero nostros admonitis cupimus, in recensenda Nicolsonii nostri Bibliotheca Historica nos more nostro versatos sic fuisse, ut bona fide, quæ ab ipso tradita sunt, proposuerimus, examine singulorum & censura aliis relicta. Nam, si vel unicum hoc annotare hic licet, non dissimulamus, quoad ea quæ de sigillis Regum Angliæ supra ex Autore memoravimus, non de omnium consensu fidejubere nos posse. Certe si cui volupe fuerit, Francisci Sandfordii Historiam Genealogicam Regum Angliæ, Londini A. 1683 editam, & a nobis in Adis A. 1684 primo statim loco recensitam, evolvere, non poterit non in nonnullis discrepantiam aliquam animadvertere. Noster enim, ut supra diximus, tradit, Richardum I duos leones in sigillo expressisse, quibus tertium Ducatus Aquitanix nomine Johannes adjecerit. Ast apud Sandfordium pag. 55 ipsius Richardi sigillum comparet, tres leones, nec non titulum Ducis Aquitanix exhibens. Noster docet, Eduardum III titulum usurpasse *Regi Angliæ & Francia*, Richardum II vero & Henricum IV inverso ordine *Reges Francia & Angliæ* dictos. Ast apud Sandfordium pag. 124 Eduardus etiam III *Rex Francia & Angliæ* in sigillo vocatur. Do-

cet Noster, Henricum V *Regem Anglia, Hæredem & Regentem Francia* dici maluisse, & (quod quidem supra non observavimus) toto regiminis sui tempore titulum hunc retinuisse. Apud Sandfordium nihilominus pag. 239 sigillum Henrici V conspicitur, quo *Rex Anglia & Francia* salutatur. Sed de his talibus Anglorum esto iudicium.

*D. VITI RIEDLINI, MEDICI AUGUSTANI, LINEARUM
Medicarum Annus Quintus.*

Augustæ Vindel. apud Kronigerum & Hæredes Gœbelii.

A. 1700. in 8. Alph. 4.

Quintus hic Linearum Medicarum ab Experientissimo Autore sistitur Annus, Hydram morborum oppugnaturus non minus egregie, ac Anni præcedenci, adjuvans, adeoque & eadem methodo, qua hosce in Actis A. 1696. p. 474. A. 1698. p. 192. & A. 1699. p. 283. e Mensibus singulis unicam Lineam excerptendo recensuimus, nunc indigitandus. Inter traumatica videlicet, in Januarii Observatione XIX, non ultimus locus Hyosciami conceditur succo, quod talis festo Johannis Evangelistæ in olla integra, (in quam ab herba laudata recenti, sub Johannis Baptistæ festum decerpta & sufficienter incisa, per aliam ollam hinc inde perforatam, atque cum priori exacte munitam, in cella destillavit,) sub Olei S. Johannis titulo collectus, antiqua ulcera curet certissime. Quanto avidius autem mercatoris Veneti filiolus novem annorum, in Linea XXI Februarii, ipsarum variolarum sine noxa deglutivit crustulas; tanto minus quidam Jure-Consultus, cum morbo chronico diu conflictatus, a remedio alio, quam a Levistico in vino generoso decocto, secundum Martii Historiam XVII, appetitum recepit. Trepanum post tres demum a læso cranio hebdomadas, feliciter applicatum, sanguinisque nondum corrupti notabilem tunc quantitatem remotam fuisse, rarissimum est Aprilis VIII exemplum; neque adeo frequens, quod Empyematicus, propter venæsectionem in Peripneumonia omissam, ex duplici tandem pectoris perforatione sanitatem in Linea XXX Maji recuperavit. Equidem Seleri radicem in acetariis alias habent in deliciis; a recenti tamen in taleolas divisa mammae cancerosæ dolores insigniter mitigari, in Historia XIV Junii traditur;

tur; quemadmodum Bellidis virtus humores incrassatos resolvendi & antiquo suo fluori restituendi, Observatione XX Julii confirmatur præsentanea. Remedia inter, quæ Colicis doloribus brevi demulcendis omnium paratu existant facillima, tam pulverisata fistula, qua Nicotianæ fumus aliquamdiu haustus, quam Spiritus vini vel frumenti, cui contusum allium infusum, in Augusti Lineæ XXV commendatur. Quemadmodum ex Observatione III Septembris facile intelligitur, quam pessime plerumque calidiora in Fistula ani, quam salutariter vero sepiæ ossa calcinata & in pulverem redacta, adhibeantur: ita & Febri ex ani fistula subortæ ipsam Chinam Chinæ exoptato mederi, in Historia XXI Octobris annotatur. Tandem, quæ in puero decem annorum somnolentia præternaturalis nullis discuti valuit remediis, præeunte Linea XXIX Novembris, soli cessit terrori, aliquando a foetore, qualis e mortuis alias exhare solet, incusso; quæ Præfectum autem quendam lecto affixum tenuit Arthritis, innuente Historia I Decembris, per vehementiorem iram, occasione verberum cum in finem a lanione inflictorum, expugnata fuit.

*DESCRIPTIO DUARUM GLANDULARUM UNA CUM DU-
BIBUS excretoriis in corpore humano haud ita pridem a GUILIELMO
COWPERO, Societatis Regiæ Socio, detestiarum, in Philosophi-
cis Actis Anglicanis Mens. Novemb. A. 1699 N. 258
exhibita, hucque Latine reddita.*

ET si præsentis sæculo Anatome a multis egregio successu fuit ex-
cultata, nullum tamen dubium, quin plura posthac inveniendæ,
variaque etiam utilia & œconomix animalis recte intelligendæ ap-
prime necessaria organa supersint detegenda, quorum cognitionem
nos delituisse posteri æque admirabuntur, ac permirum nobis vi-
detur, quod observationum nostrarum nostri antecessores nullam
notitiam habuerint. Exemplum ejusmodi inventi eo præstantius
duæ nunc præbeant glandulæ, a nemine adhuc, quantum novimus,
in subjecto humano annotatæ, quo magis in tali eadem reperiun-
tur parte, quam non solum alii exacte descripserunt, sed & ego
met ipse sæpe ac sollicitè examinavi, antequam perspicere ipsas li-
cuerit. Id quod animus nobis addet, ne vel desperemus, ubi cun-
ctæ

Et indagando ne quicquam invenimus, vel nimium etiam nobis arrogemus, si in re aliqua eruenda liceat esse felicioribus. Infortunio quippe culpa tribuenda, quod Viri nobis diligentiores ac solertiores exoptato interdum destituantur eventu.

Tab. V.

Ad quartam circiter pollicis partem sub Prostatibus (*Fig. 1. E.*) glandulis duas alias minores reperiebam glandulas, (GG.) utrinque ad urethram (F.) paulo supra spongiosi corporis bulbum (I.) locatas. Glandulæ hæc depressa erant figura ovali, neque magnitudinem phaseoli parvi excedebant. Separata videlicet ea Musculi Acceleratoris (LL.) parte, quæ dictas glandulas transcendit, deprehendes easdem, instar duorum corporum durorum, utrinque ad urethram sitas. Prostatarum more ad flavescens vergunt colorem. Excretorii eorum ductus in superficie interna (*Fig. 2. A b.*) prope internam urethræ (*Fig. 2. C.*) membranam apparent, ad longitudinem dimidii pollicis inde descendentes, priusquam attenuati membranam hanc osculis (D.) intra urethram hiantibus ac secretum liquorem eructantibus, oblique perforant. Superiori namque urethræ parte ad penis dorsum incisa, ejusque membrana expansa, ubi glandulas ejusmodi compresseris, humorem earundem valde transparentem ac tenacem per duo distincta egredi orificia notabis, intra urethram, præcise infra hujus flexuram, sub ossibus pubis in perinæo patentia.

Stupendum certe Naturæ artificium, dum talem memoratis glandulis earumque canaliculis excretoriis assignavit situm, ut in penis erectione, bulbi spongiosi urethræ corporis distensione, necessario simul comprimantur, sicque liquor ductibus excretoriis comprehensus, per duo oscula in urethræ cavitatem urgeatur; compressionem tamen ea acceleratoris musculi portione, quam glandulas ipsas supergredi modo indigitavi, multum adjuvante. Quæ agentium in comprimendo conspiratio requiri omnino videtur, quod liquor ab iisdem secretus tenacissimus & sit, & necessario propter usum, quibus impenditur, esse debeat.

Primario nempe, propter magnum generationis opus, descriptas glandulas a Natura fuisse efformatas, evidentius e similibus organorum in aliis animantibus elucescet examine. In gliribus glandulæ tales insignes ac ita locatæ habentur, ut penis, dum erigitur, tur-

Tab

turgescencia & ad ossa pubis appositione intermedia compriman-
tur; quale & in brutis aliis, speciatim in erinaceis, poterit obser-
vari.

Apris eadem glandulæ perquam sunt magnæ, ac materia ab
ipsis secreta multo tenacior, non tamen ita transparens, ac in re-
liquis animalibus a me examinatis; in conformatione autem earum
aliquid singulare obtinet, dum quælibet glandula peculiari mu-
sculo, ingluviei nonnullarum avium haud absimili, tegitur; qualis
mechanismus videtur inventus, ut tanto vehementius compriman-
tur ad tenacissima contenta, non coitus tantummodo, sed & alio
tempore quocunque, in urethram excernenda; id quod singula-
rius in creaturis istis requiri videtur, quoniam urinæ canalem ha-
bent longissimum, ideoque copiosiori ejusmodi materia glutinosa
etiam oblinendum, ut ab urinæ salium defendatur injuriis. Quem-
modum enim diverforum animalium urina pungentibus salibus
minusve imprægnatur, ita glandularum quoque harum pro-
portio non secus ac ratione diversæ longitudinis urethræ discre-
pat. Notatu dignum, tales in fœminis haud potuisse a nobis de-
prehendi glandulas, quæ cum illis virorum convenirent, quamvis
analogis quodammodo gaudeant, in mulieribus a Grassio prostata-
tarum mulierum titulo descriptis; nihilominus cum hæ excreto-
riorum ductuum osculis ad egressum urethræ pateant, non nisi Nym-
phis ac Pudendi labiis ab urinosi salibus tuendis inserviunt, liquo-
remque secretum in coitu emittunt, prout alibi a me traditum; u-
niversa interim urethra ita brevi in mulieribus existente, ut sphin-
cteris vesicæ contractio quibusvis urinæ reliquiis ex eadem expel-
lendis sufficiat. Usus glandularum in præsentibus exhibitarum duplex
occurrit: primum, penis dum erigitur, tantum liquoris in urethram
ab iis deponitur, quantum omnibus urinæ reliquiis ejiciendis ha-
rumque cum semine commixtionem præcavendam sufficit; deinde ve-
ro, quæ alio tempore liquoris ab ipsis in urethram jugiter emitti-
tur portio, canalem hunc ab urinæ salibus defendit. Similis nam-
que exsudatio continua, nec a prostatarum, nec a vesicularum semi-
nalium ductibus excretoriis valet proficisci, quia liquoris per pri-
orum oscula exitum interna urethræ membrana, a vicino sphin-
ctere admodum coarctata, seminis autem & posterioribus sive se-
minis.

minialibus vesiculis emissionem præposita caruncula seu caput gallinaginis arceat, eaque propter diaphragmatis, musculorum, abdominis ac levatorum ani adjumento partes istæ veniant comprimendæ, quo contenta secernant.

Probabilitate haud caret, glutinosam eam materiam, quæ sub finem curationis Venereæ luis exstillat, a nostris glandulis, non autem a prostaticis vel vesiculis seminalibus, ex hypothese ordinaria, promanare, adeoque injectionem in talibus casibus egregie conferre, tametsi earum loca nonnulli Practicorum ægrotos suos catharticis drasticis onerare, magnaque adstringentium farragine infarcire malint. Prompte licebit concipere, quomodo ejusmodi glutinis excretio aliquando pertinacissima, si non penitus incurabilis, evadat, modo ab ulcere tunc ipsa ejusmodi ductuum excretiorum oscula supponamus corrosa.

FIG. I.

- AA. Portio vesicæ urinariæ.
 BB. Ureterum portio.
 CC. Vasorum deferentium portio.
 DD. Vesiculæ seminales distentæ quodammodo aëre, per vasa deferentia intrusæ.
 a a. Vasa sanguifera vesicularum seminalium.
 E. Glandulæ Prostatae.
 F. Urethra expansa, postquam superior & anterior ejus portio incisa fuit, quo ductuum excretiorum sequentium glandularum oscula patescerent.
 GG. Duæ glandulæ superius descriptæ, a liquore, quem secernunt, Glandulæ mucosæ appellandæ.
 h. Alterius glandularum memoratarum ductus excretorius, priusquam sub bulbo cavernosi corporis urethræ pergat.
 J. Bulbus spongiosi urethræ corporis, ex parte aëre distentus, ac a musculo acceleratore denudatus, ut externa ejus membrana tenuissima appareat; qua ratione musculus modoneminatus tanto æqualius bulbum comprimit, sanguinemque contentum versus glandem, dum erigitur penis, propellit.

K,

- K. Tertium pars musculorum penis.
- LL. Musculus accelerator quoad mediam ejus commissuram in bulbo divisus, atque ab hoc postmodum separatus & expansus.
- II. Superior hujus musculi portio, quæ glandulas mucosas immediate transcendit.
- MM. Musculi directores penis.
- NN. Spongiosa corpora penis.
- O. Spongiosum corpus urethrae.
- P. Vinculum injectum, ne aer e spongioso urethrae corpore, ejusque bulbo egrediatur.
- Q. Foramen, per quod flatus fuit immixtus.

FIG. 11.

Altera mucosarum glandularum, postquam in aqua macerata, ejusque canalis excretorius mercurio vivo repletus fuit.

- A. Glandula mucosa quodammodo distenta.
- b. Ductus ejus excretorius.
- C. Portio internæ membranæ urethrae expansæ.
- D. Ostium ductus excretorii modo indigitati.

JAC. BERNOULLI SOLUTIO PROPRIA

Problematis Isoperimetrici

Propositi in Actis Lips. m. Majo 1697, p. 214.

Cum genuina solutio hujus Problematis nondum a quoquam fuerit exhibita, eam hic, donec suo tempore sequatur analysi, curioso Lectori in sequente Tabella contemplandam sisto, in qua literas a & b pono designare quantitates constantes, x & y coordinatas curvæ quæ sitæ, t ipsam curvam, p quantitatem quamcunque datam per x , & q quantitatem datam per t :

1. Si $dy \propto p dx: \sqrt{aa - pp}$, quantitas $spdy$ erit *Maximum.*
 & $sd: p$ -- *Minimum.*
2. $- dy \propto a - p dx: \sqrt{2ap - pp}$ -- $spdy$ -- *Min.*
3. $- dy \propto ap dx: \sqrt{bb - aa, pp - 2aabp + aa}$, $sd: p$ -- *Max.*

Kk 2

4

4. - $dy \propto a dx: \sqrt{pp-aa}$ - - $fdy:p$ - - *Max.*
 & $spdt$ - - *Min.*
5. - $dy \propto p - a dx: \sqrt{zap-aa}$ - - $fdy:p$ - - *Min.*
6. - $dy \propto a dx: \sqrt{bb-2bp \mp pp-aa}$ - - $spdt$ - - *Max.*
7. - $dy \propto q dt: \sqrt{aa \mp qq}$ - - $sqdy$ - - *Max.*
 & $fydq$ - - *Min. vel Max.*
8. - $dy \propto a - q dt: \sqrt{bb-2iq \mp qq}$ - - $sqdy$ - - *Min.*
 & $fydq.$ - - *Max. vel Min.*
9. - $dy \propto adt: \sqrt{aa \mp qq}$ - - $fdy:q$ - - *Max.;*
 & $fxdq$ - - *Min. vel Max.*
10. - $dy \propto aq - b dt: \sqrt{bb-2iq \mp qq}$ - - $fdy:q$ - - *Min.*
11. - $dy \propto adt: \sqrt{aa \mp bb-2bq \mp qq}$ - - $fxdq$ - - *Max. vel Min.*

Ut solutiones reddantur generalissimæ, observandum, in omnibus istis æquationibus lit. p & q augeri minuive posse quantitate quacunque constante c , eaque ratione id effici, ut curva inventa non tantum conditioni præscriptæ satisfaciat, sed datæ quoque fiat longitudinis: ex. gr. l̄co primæ æquationis $dy \propto p dx: \sqrt{aa-pp}$ substitui potest $dy \propto p \mp c dx: \sqrt{aa-pp-2cp-cc}$, vel etiam ista, $dy \propto p - c dx: \sqrt{aa-pp \mp 2cp-cc}$; quibus curvæ denotantur, quæ *Maximum* $sqdy$ comprehendunt, insuperque determinatam longitudinem, eamque pro quantitate literæ c majorem minoremve, obtinent.

Sciendum etiam est, reperiri posse æquationes curvarum, quarum $spdy$, $sqdy$, &c. est *Maximum Minimumve*, cum quantitates, quæ literis p & q designantur, non tantum simpliciter datæ sunt per x vel t , sed etiam promiscue ex x & y , vel t & y compositæ. Hoc fini sumo differentiale ipsius p (considerando y instar constantis) quod voco mdx , facioque $p \propto smdx$, & denique $dy \propto r dx: \sqrt{aa-rr}$; quo pacto habebō æquationem curvæ, cujus $spdy$ est *Maximum*. Similiter si differentiale ipsius q (sumta semper y constante) vocetur ndt , fiatque $v \propto sndt$, ac $dy \propto v dt: \sqrt{aa-rr}$, prodibit curva, cujus $sqdy$ est *Maximum*: Esto ex. gr. $p \propto \sqrt{xx \mp yy}$, hoc est, supponendum

sum sit in fig. applicatam PZ vel GH æquari chordæ BF , erit dif-
ferentia ipsius p , $xdx : \sqrt{xx + yy} : Curva$ igitur, cujus $dy \sqrt{xx + yy}$ est

V. fig.
Journ. de
Sc. 1698. p.
357.

$$\text{Maximum, sit } dy \propto (rdx : \sqrt{aa - rr} \propto) dx \int \frac{xdx}{\sqrt{xx + yy}} : \sqrt{aa - rr} \propto$$

$\int \frac{xdx}{\sqrt{xx + yy}}$; nihilque ad omnimodam Problematis resolutionem
deest, præter artificium separandi quantitates indeterminatas a se
invicem, quod prosequi instituti nostri non est. Dantur vero e-
tiam casus, ubi nec opus est separatione, nempe cum lit. y non am-
plius ingreditur differentiale ipsius p ; velut si ponatur $p \propto \sqrt{xx + yy}$;

a , vel $\propto \sqrt{xx + yy} - by : a, \&c.$ hoc enim in casu æquatio curvæ non erit
diversa ab ipsa $dy \propto xdx : \sqrt{aa - rr} \propto$; sic ut hinc concludamus, e-
andem curvam BTN Problemati satisfacere, sive applicatam PZ
quadrato applicatæ PF , sive quadrato chordæ BE , aut infinitis aliis
modis proportionari supponamus; pariterque etiam in aliis. Obi-
ter hic noto, quod Frater mentione hujus curvæ facta in Ephem. Journ. d. Sc.
Gall. asserit, illam esse, quam refert linteum a pondere liquidi expan- 1697.2. Dec.
sum, quam ego quoque mea Elastica attribuo. Dicendum potius p. 461.
fuisset, esse Elastica, quam ego quoque asseram figura linteæ; quan-
doquidem post demonstrationem a me in Actis Lips. exhibitam de 1695. m. Dec.
Elastica nemo dubitare possit, cum contra de figura linteæ id aliter
hucusque non constiterit, nisi quod illud sæpenumero affirmaverim p. 538. V.
in Actis, eo jam tempore, quo Frater adhuc longe diversum sen-
tiebat. Sed gaudeo, Geometris veritatem asserti mei polatim a-
gnosci.

Quod *Minima* concernit; quæ Tabula inserui, hoc noto pé-
culiare; quod quanquam eadem sit curva, quæ *Maximum* $spdy$ &
Minimum $sdz : p$ suppeditat, ista tamen curva priore prærogativa
in genere duntaxat figurarum Isoperimetrarum, altera vero in or-
dine ad omnes omnino curvas potitur. Secus se res habet cum
Minimo $spdy$ & *Maximo* $sdz : p$; præterquam enim quod non datur
Maximum $sdz : p$, quod tale sit in ordine ad omnes curvas, hoc
quod tale tantum est inter figuras Isoperimétras, eidem curvæ non
competit, cui *Minimum* quadrat $spdy$, ut ex Tabella liquet. Quem-

admodum etiam non existimandum est, curvam illam, quæ uno in situ *Minimum* *spdy* subministrat, in alio exhibere *Maximum*, sive, duas priores Tabulæ hujus æquationes designare positiones tantum diversas unius ejusdemque curvæ; quanquam in casu $p \propto x$ utraque conveniat Circulo: Ratio est, quod si per p potentia quædam intelligitur ipsius x , pro exponente habens fractionem, cujus numerator est unitas, denominator numerus quilibet n , curva æquationis $dy \propto 1 - p dx: \sqrt{2p - pp}$ perpetuo mechanica est & a quadratura Circuli dependet (solo quem dixi casu excepto ubi $n \propto 1$) cum observante Fratre illa, quæ æquationi $dy \propto p dx: \sqrt{1 - pp}$ respondet, sit alternatim algebraica: reperio enim, si $n \propto 2$, applicatam y alterius curvæ fore $\propto p \pm 1 \sqrt{2p - pp} - f dp: \sqrt{2p - pp}$; si $n \propto 3, y$ fore $\frac{pp \pm p \pm 3 \sqrt{2p - pp} - f_3 dp}{\sqrt{2p - pp}}$; si $n \propto 4, y \propto p^3 \pm pp \pm \frac{1}{2} p \pm \frac{1}{2} p^2: \sqrt{2p - pp} - f \frac{x^5}{2} dp: \sqrt{2p - pp}$; & generaliter $y \propto p^n - 1 \pm p^n - 2 \pm ap^n - 3 \pm bp^n - 4 \pm cp^n - 5$ &c. usq; ad $\pm e \sqrt{2p - pp} - f dp: \sqrt{2p - pp}$, sumendo nempe $a \propto \frac{2n-3}{n-2}, b \propto \frac{2n-3 \cdot 2n-5}{n-2 \cdot n-3}, c \propto \frac{2n-3 \cdot 2n-5 \cdot 2n-7}{3 \cdot n-4},$ &c. $e \propto \frac{2n-3 \cdot 2n-5 \cdot 2n-7 \dots 3}{n-2 \cdot n-3 \cdot n-4 \dots 1}$.

Instituta jam collocatione inter æquationem $dy \propto dx \int \frac{p dx}{x}$

$\sqrt{1 - \square} \int \frac{p dx}{x}$ a Fratre m. Dec. 1697 exhibitam, & meam $dy \propto p dx:$

Journ. de Sc. 1697 p. 462, l. 7.

$\sqrt{1 - pp}$ hic traditam, facile est animadvertere, utrique conveniri non posse, nisi cum p simpliciter potestatem denotat ipsius x , qui quidem ipsissimus ille casus est, quem ego initio proposueram: a deo ut si ejus solutione Fater acquiescisset, neque extendere Problema latius voluisset, cæteraque dissimulasset, quod concernit arcum BF , sive *Maximum* *sqdy*, nunquam certe in paralogismi suspicionem apud me incidisset; quandoquidem solo hoc superponio, quo suam solutionem generaliorem efficere voluit, vitium methodi suæ mihi prodidit, sicque etiam iis, quæ in se alias proba erant, pretium ademit.

Di.

Dico dissimulandam fuisse omnino partem Problematis, quæ spectat arcum DF , quippe quæ de illa profert, generaliter fallunt,

neque æquatio legitima huc pertinens est $dy \propto dx \int \frac{qdx}{x}$, $\sqrt{1-\square}$

$\int \frac{qdx}{x}$, uti per verba sua: *D'où il est evident, &c.* innuere velle vi-

detur; nec etiam $dy \propto qdx: \sqrt{1-qq}$; sed potius juxta Tabulam *p. 462. l. 2.*

$\propto q. 7. dy \propto qdx: \sqrt{1 \mp qq}$, quæ ab illis non modo planè diversa est, etiam quando per q simplex denotatur potestas ipsius t , verum quoque curvas repræsentat, quæ primam mechanicarum classem nunquam excedunt, qualiscunque statuatur relatio algebraica inter t & q ; præterquam quod omnes rectificationem admittunt, tangensque anguli, quem ipsæ cum suis applicatis constituunt, quantitati q semper proportionatur. In specie observare possumus, si q potentiam denotat ipsius t , cujus index est fractio, pro numeratore habens unitatem, & pro denominatore quemvis numerum n , constructionem curvæ ope solius Logarithmicæ perfici posse, una coordinatarum x & y semper existente algebraica & altera mechanica, idque alternatim juxta ordinem numerorum 1, 2, 3, 4 &c. quos lit. n significare potest. Reperio enim, si hæc denotet numerum imparem, fore $y \propto \frac{q^n - 1 - aq^n - 3 \mp bq^n - 5 - cq^n - 7 \&c.}{\dots}$

que ad $8 \epsilon \sqrt{1 \mp qq}$; & si parem, $y \propto \frac{q^n - 1 - aq^n - 3 \mp bq^n - 5}{\dots}$
 $\dots - cq^n - 7 \dots R. eq \sqrt{1 \mp qq} \& seqd: \sqrt{1 \mp qq}$, sumtis $a \propto \frac{n-1}{n-2}$

$b \propto \frac{n-1. n-3}{n-2. n-4}$, $c \propto \frac{n-1. n-3. n-5}{n-2. n-4. n-6}$, &c $\propto \frac{n-1. n-3. n-5 \dots 2}{n-2. n-4. n-6 \dots 1}$

pro priorè-hypothesi, vel $e \propto \frac{n-1. n-3. n-5 \dots 3}{n-2. n-4. n-6 \dots 2}$ pro posteriorè

re; ne quid dicam de altera coordinatarum x , quæ eodem modo per q definietur. Sumta igitur recta quadam indeterminata, quæ vocetur q , perspicuum est inveniri per illam posse x & y , unam algebraicæ & per logarithmos alteram, longitudinemque curvæ t semper fore $\propto q^n$. Me

Memoratu porro digna sunt, ut alia præteream, Quod una eademque curva est, quæ (in diversis positionibus) simul & *Max. sqdy* & *Max. sdy*: q suppeditat: Quod eadem quoque exhibet *Minimum Maximumve sqdq* vel *sxdq* (*Minimum*, si crescentibus x, y & t crescit q ; *Maximum*, si decrescit): & Quod denique *Catenariis* privilegio inter alia non contemnendo plura comprehendit *Maxima Minimaque*; nempe *Maxima sdy*: $x, sdy, sdy: t, sdyt, sxdy$; *Minima sdy, sxdy, sdyt*, prout ex æquationibus 4, 7, 8, 9, 11 elucet, quæ omnes in casu $p \propto x$, & $q \propto t$ curvæ huic conveniunt. Cæterum non possum quin moneam, superfluum Fratrem operam impendisse quærendis radiis curvaturæ seu osculi suarum curvarum; quippe quod jam dudum in Actis Lipsiæ, a me factum fuerat; exscribenda tantum fuissent quæ habentur m. Jan. p. 4. p. 267 seq. cum hæc curvæ nil sint nisi totidem diversæ species mearum Elasticarum.

Journ. d. Sc.
1697, 2. Dec.
p. 462. l. 15.
seqq.

Journ. d. Sc.
1698. p. 172.
seqq.

Hæc ad priorem solutionem fraternam, quæ m. Dec. 1697 comparuit, notanda fuerunt. Quod alteram solutionem seu prioris potius correctionem m. Apr. 1698 insertam concernit, notum me rogasse fratrem, ut illam iteratæ revisioni subjeceret, ipsum vero in hunc usque diem nondum exorari se passum. Quapropter ejus hic vices suppleo, Lectoresque nostros moneo, conjecturas has secundas quoad *Maximum sqdy*, recte quidem, at hæud æque feliciter quantum ad *Maximum sqdy* cessisse, locoque æquationis $dq \propto$ (vocando q quod ipsi est v) $\propto ddy: dt^2 - dy^2$ scribendum fuisse $dq \propto addy: dx$, sumpto elemento non ipsius curvæ dt , sed ordinatæ dx pro constanti; quod ex æquatione 7ma Tabulæ meæ facile ostenditur: Æquatio est $dy \propto qdt: \sqrt{aa + qq}$; hinc fit $dx (\sqrt{dt^2 - dy^2}) \propto adi: \sqrt{aa + qq}$; adeoque $dy. dx: q. a$, hoc est $ady \propto qdx$, & differentiando $addy \propto dqdx$, sive $dq \propto addy: dx$. Q. E. D.

**JOH. BERNOULLI AD NOVAS SPATIORUM CYCLOIDALI-
um quadraturarum, in Actis 1699, m. Jul. exhibitæ Augmentum;
& de centro gravitatis quadam.**

Momenti alicujus, & nobile satis inventum esse, quod in Actis exhibui, quadraturæ infinitorum spatiorum, præsertim vero segmentorum hujus per integrum sæculum decantatissimæ curvæ, testatur

statum splendidum iudicium mihi perscriptum, quod de eo tulit Regia Scientiarum Academia, cui id antequam publicarem submisseram. Interim plane non miror, quod glacie a me prius fracta inventus sit modus, spatia cycloidalia quadraturas admittentia determinandi: nihil enim factum video, quod non a quovis mediocri ingenio, nedum a perspicacioribus, fieri posse praevidebam; testibus verbis quae in fine schedialimatis mei *Aët. superioris annip.* 320, non inconsulto adjeci: *Ejusdem methodi usu varia alia spatia cycloidalia, quadraturarum capacia algebraice determinantur, qua omnia hic asserere supervacaneum duco, praesertim cum perspicacioribus arduum non sit futurum, illa ex jam dictis eruere, novaque augere.* Superest tamen circa hanc materiam feracissimus novorum inventorum campus, sed quae paulo plus artificii requirunt quam jam exhibita; adeo ut multum desit quo minus totum pensum absolutum sit: horumque nonnulla specimina hic dabo. Videamus autem prius, quid in solutione *Fraternae* Zonarum quadrabilium, *Aët. anni 1699 p.* 427, animadverterim.

In æquatione, ad quam pervenit, terminos illos, qui ex arcibus circularibus constant, æquales ponit nihilo (quod fundamentum esse solutionis meae recte quidem sed facile augurari poterat) unde residui æquationis termini meras figuras rectilineas designant: Sic in æquatione *Zonæ IKDB* $= aq - \frac{1}{2} qz - ap + \frac{1}{2} px + \frac{1}{2} at - zt - \frac{1}{2} as + xs$, facit terminos, in quibus arcus s & t reperiuntur æquales nihilo, nempe $\frac{1}{2} at - zt - \frac{1}{2} as + xs = 0$, ubi si ponatur t habere ad s rationem quamcunque numeri tamen ad numerum (de qua cautela, unde artificium hausisse videtur, praemonui in *schediasmate meo pag.* 320, l 13) habetur æquatio, quae literis t & s eliminatis, relationem ipsius z ad x patefacit; nempe si $t = z$ fit $z = \frac{4 + 2x}{4}$; si $t = 3s$ habetur $z = \frac{2a + 2x}{6}$ si $t = 4s$, fit $z = \frac{3a + 2x}{8}$ & sic perpetuo in eadem progressionem: Optime, sed quidquid est negotii hujus, ex ipso schematico meo generaliter sic brevissime explico. Concipiatur punctum medium inter A & H , quod vocetur P : dico, si quantantur arcus AM , AL , rationem habentes reciprocam distantiarum suorum sinuum a puncto P , id est, qui sint ut PI ad PK ; erit, si P cadit extra K & I , differentia segmentorum cycloidalium BAI , DAK , id est *Zona IKDB*, quadrabilis; sin intra cadit, erit summa seg-

mentororum eorundem (quæ ad partes oppositas sumi possunt, ut si-
at figura unico arcu cycloidali & meris rectis comprehensa, qualis
representatur in Fig. 1 per IBADKI iterum quadrabilis. Revera
igitur quæstio huc redit, ut pervulgata analysi, ex sinu arcus AM,
quæratür sinus arcus multipli submultiplice alicujus; cujus quidem
tres primostantum casus simplicissimos exhibet *Frater*, sed in qui-
bus nulla omnino elucet progressionis uniformitas pro altioribus ar-
cuum multiplicibus, nedam pro eorum submultiplicibus, determinan-
dis. Quocirca ut problemata Zonarum quadrabilium generaliter
solvat, quærat, rogò, sinum arcus habentis ad arcum expositum ra-
tionem, ut n ad 1; ut ita habeatur formula universalis, quam ego ad-
inveni, pro quavis arcus multiplicatione vel divisione; uade jam in-
tricatissimum sectionum angularium problema plenissime & simul
universalissime solutum habemus: namque per n intelligo num-
merum quemvis, sive integrum sive fractum, imò & surdum: quod,
an a quoquam hætenus tentatum, mihi nondum constat.

At vero missis istis, en quædam specimina modo supra pro-
missa, quæ dixi solo illo fundamento a *Fratre* indicato non niti, quæ-
que, si nulli alii suppetent solvendi fontes, desperata forent: Ut si
ex omnibus segmentis cycloidicis rectis quæratür quoddam illud sit,
cujus centrum gravitatis *algebraice*, id est citra ullam quadraturam,
determinari queat. Esto radius AH = a (vid. fig. III, Tab. IV, A&.
1699) AK = x , arcus AL = t : reperietür distantia centri gravita-
tis segmenti cycloidici BADB a vertice A, = $6xxt - 3aat + 4xx + ax +$
 $3aa\sqrt{2ax} - xx$, : $\sqrt{2xt} - 6xt + 6x + 6a\sqrt{2ax} - xx$, ubi tam in de-
nominatore quam in numeratore litera t , seu arcus circularis involvi-
tur: quem igitur si eliminare vellemus nudo illo fundamento adhi-
bito, ponendo scilicet quantitates, ubi t reperitur, utrobique æqua-
les nihilo, ita ut tam $6xt - 3aat = 0$, quam $12xt - 6xt = 0$, pro-
veniret ex illa æquatione, $x = a\sqrt{\frac{a}{2}}$, ex hæc vero, $x = \frac{1}{2}a$, quæ si-
mul stare non possunt. Talis igitur arcuum circularium destructio
in hac aliisque similibus occasionibus prorsus inutilis est: interim
alia nobis sunt adminicula, quibus quæsitæ claustra referamus. E-
orum unum hoc est: pono quantitates, ubi t reperitur, in numera-
tore eandem habere rationem ad quantitates, ubi t reperitur in de-
no-

nominatore, quam habent reliquæ numeratoris quantitates, ad reli-
 quas denominatoris quantitates: id est pono $6xx - 3aa$, ad $12xt -$
 $6at$ (seu $2xx - aa$, ad $4x - 2$) ut $4xx + ax + 3aa$, $\sqrt{2ax - xx}$ ad
 $6x + 6a \sqrt{2ax - xx}$ (seu $4xx + ax + 3aa$ ad $6x + 6a$) id quod dat
 $x = 2a$; hac operatione fit, ut $6xx - 3aa + 4xx + ax + 3aa$
 $\sqrt{2ax - xx}$, : $12xt - 6at + 6x + 6a \sqrt{2ax - xx}$ convertatur in $6xx -$
 $3aa$: $12xt - 6at$ quod jam per communem t dividi potest, & fit
 $6xx - 3aa$: $12x - 6a = (ob x = 2a) \frac{7}{2}a$: unde sequitur, facta $x = 2a$,
 seu summa $AK = AF$, segmentum cycloidicum, quod hoc casu degene-
 rat in spatium cycloidis totale, habere suum centrum gravitatis
 distans a vertice A , $\frac{7}{8}a$, seu $\frac{7}{8}$ totius diametri circuli generatoris;
 & hoc unicum esse omnium segmentorum rectorum, cujus centrum
 gravitatis independenter ab ulla quadratura sit assignabile.

Eadem methodo si queratur, quænam portio curvæ cycloida-
 lis AB , conversa circa axem AK , describat superficiem conoideam,
 habentem contrum gravitatis algebraice determinabile, reperietur
 iterum, AK sumendam esse æqualem AF : atque tunc centrum gra-
 vitatis superficiæ, a Cycloide tota ABE circa axem AF descriptæ, di-
 stare a vertice A , $\frac{7}{8}$ AH seu $\frac{7}{8}$ axis totius AF ; & sic præter inte-
 gram superficiem cycloidis circa axem conversæ, aliam partialem
 nullam dari quæsito respondentem.

Quod si vero idem postuletur pro ipso conoide, ist est pro
 solido segmenti recti circa axem conversi, respondeo rem esse o-
 mnino impossibilem: singula enim istorum solidorum (nullo ex-
 cepto) ut & totum conoides, vel potius semisphæroides, EAG , cen-
 tri gravitatis determinationem non admittunt, nisi assumpta quadra-
 tura circuli, vel dimensione arcus circularis.

Interim, quod memorabile est, inveni sectorem solidum $IBAD$,
 qui nempe oritur ex conversione sectoris plani IAB circa axem
 AI , qui unicus est inter infinitos alios, cujus centrum gravitatis sub
 potestatem algebraicam cadit: quem, non obstante, quod hic me-
 thodum meam maxima parte aperuerim, inveniendum *Fratri* pro-
 pono. Quæro itaque ab ipso, quis ille sit sector planus AIB , qui ro-
 tatus circa AI faciat sectorem solidum, in quo sit centrum grava-
 tis independens ab ulla quadratura vel rectificatione; hoc quod e

me præstitum est, non provocationis causa, multo minus ad ostentationem ipsi propositum volo; sed tantum, ut illi de hujusmodi inventis benignius sentire ansam suppeditem, si forte in hoc plus negotii deprehenderit, quam initio putaverat.

Cæterum & hoc prætermitti non debet: quæ hanc circa materiam dicta sunt. sive de particularibus spatiorum quadraturis; sive de centrīs gravitatis in uno alterove casu algebraice assignabilibus, deque aliis id genus; ea multis aliis lineis curvis commode & eleganter applicari posse: ex. gr. illi curvæ, quam *Robervallium* vocat *Trochoidis* id est *Cycloidis Sociam* vel *Comitem*, quæ ejus temporis Geometris non minus fere quam ipsa Cyclois celebrata fuit; quamque etiam *Walliso* sub nomine *Curva sinuum versorum*, aliisque nostrorum annorum Mathematicis egregiis consideratam reperio. Generatur autem applicando ubique ad *K* rectam æqualem arcui circulari *AL*, vel etiam motu quodam continuo, aliisque modis, quos vide apud *Robervallium*, qui de ea juxta & de Cycloide fusc scripsit, deditque quidquid fere desiderari potest: sit pro spatiorum solidorumque variis modis factorum dimensione; sit pro eorundem centrōrum gravitatis, utut per quadraturas, determinatione: nihil tamen de ipsius curvæ longitudine habet, quæ reperitur æqualis circumferentiæ ellipsis alicujus, in qua axis major duplus est suæ parametri. De algebraicis vero casibus, de quibus hic sermo, nec apud ipsum nec apud alios vel hilum extat. Dico itaque, etiam in hujus curvæ spatio infinita esse segmenta absolute quadrabilia. Ductis enim duabus applicatis, una ad dextram, altera ad sinistram, & a centro circuli generatoris hinc inde æqualiter distantibus; recta connectens applicatarum extremitates abscondet segmentum, quod est æquale rectangulo sub diametro & sub correspondenti applicata circuli: reliqua de sectoribus, Zonis, conoidum superficiebus & solidis, ut & de centrīs gravitatis, quod unicuique nunc pateant, lubens prætereo.

Deberem hic aliquid dicere de Cycloidibus *contractis* & *protractis*, etenim etiam hisce fere omnis competunt quæ de *primaria* ostendi; suffecerit autem si hic generalem regulam indicavero, pro determinatione omnium segmentorum absolute quadrabilium, sive in *contractis* sive in *protractis Cycloidibus*: alii qui plus otii na-

cti

Et sunt, reliqua ex dictis facile indagabunt. Esto radius circuli generatoris seu distantia puncti describentis a centro rotationis = a , radius vero circuli super recta rotati = b ; applicentur duæ ordinatæ ad partes axis sive easdem sive oppositas, quæ a vertice Cycloidis ita distent, ut earum distantiarum simul sumptæ sint = $2a - (aa : b)$ Dico lineam rectam connectentem extremitates duarum harum applicatarum refecare segmentum quadrabile in ista Cycloide, quæ erit vel *contracta* vel *protracta*, prout a vel b major est. Hoc autem segmentum, si applicatæ sunt ad easdem partes, erit = $b - \frac{1}{2}a + \frac{1}{2}y \sqrt{2ax - xx} - b + \frac{1}{2}a - \frac{1}{2}x \sqrt{2ay - yy}$, sin ad oppositas erit = $b - \frac{1}{2}a + \frac{1}{2}y \sqrt{2ax - xx} + b - \frac{1}{2}a - \frac{1}{2}x \sqrt{2ay - yy}$, intelligo per x & y distantias duarum applicatarum a vertice Cycloidis, ita ut $x + y$ sit = $2a - (aa : b)$ unde patet si $2a - (aa : b)$ sit vel nihilo æqualis, vel quantitas negativa, id est si $2a$ sit = vel $< aa : b$; seu si b sit = vel $< \frac{1}{2}a$, segmentum quadrabile fore tunc imaginarium, adeoque impossibile: hinc memorabile fluit, omnes quidem Cycloides *protractas* habere infinita segmenta quadrabilia, sed non omnes *contractas*: etenim illæ tantum, quæ b majus habent quam $\frac{1}{2}a$, pariter gaudent infinitis hujusmodi segmentis, reliquæ vero omnes ne unico quidem.

SPICILEGIUM SS. PATRUM, UT ET HÆRETICORUM, Seculi post Christum natum I, II & III. Autore JOANNE ERNESTO GRABIO. Seculi II. Tom. I.

Oxoniz, e Theatro Sheldoniano, 1699. in 8. plag. dimid. 33½.

Laudabile Clarissimi Auctoris institutum mense Junio superioris anni pag. 256 exposuimus, primi Seculi fragmenta ab illo eruta recensentes. Nunc ad secundum procedentes, ex Dedicacione monemus, Auctorem præterea novæ S. Irenzi editioni expolindæ & adornandæ strenue insudare; in præfatione autem indicem Patrum texere, quorum fragmenta in MSSis Bibliothecæ Bodleianæ Catenis reperiuntur, adjecto alio insigni dicto, quod Chryostomus sive alius citavit absque auctoris nomine, licet S. Ignatium ab eo indigitatum fuisse, Grabius suspicetur.

Ipsium Spicilegium a S. Ignatio initium ducit, cujus patriam,

Ll 3

Noram

Noram Sardiniz, a Tentzelio ex Abulpharagio detectam (vide, G placet, Acta nostra An. 1692, pag. 540.) doctissimi Hydii suffragio firmat; originem fabulæ de corde Ignatii dissecto aureisque nominis Jesu litteris signato, ex genuina cognominis Θεοφόρος notionè derivat; de Actis Martyrii genuinis, sed ultima parte interpolatis, differit; septem epistolas cum Pearsonio adversus Dallæum asserit, non obstantibus Laroquani exceptionibus; novam objectionem adversus S. Ignatii pariter ac aliorum Apostolicorum Patrum epistolas, quod Canonis librorum N. T. non insertæ sint, diluit; denique nonnulla de aliis Ignatii scriptis subjiciens, ipsa *Martyrii Acta*, sive potius *Passionem S. Martyris Ignatii*, primum Latine ab Usserio, deinceps Græcè a Ruinaro edita, exhibet, ultimamque eorum partem spuriam esse, variis evincit argumentis. Sequuntur tria Ignatii fragmenta, quorum duo in Damasceni Paralleliis ex genuina quondam Ignatii ad Antiochenos epistola, tertium vero a Chrysostomo vel ex eadem, vel ex alia, vel potius ex Didascalia ejus nominis adscripta desumptum esse putat. Hinc *librorum Papia de expositione oraculorum Dominicorum fragmenta* ex Irenzo, Eusebio, Andrea Casariensi & aliis collecturus, quædam de Papiaz præceptoribus, encomiis & martyrio præmittit.

Pari modo *Fragmenta Commentariorum Basilidis Hæresiarcha* auspiciatur a brevi disquisitione de ætate & libris ejusdem, ostenditque, eum sub Hadriano maxime floruisse: & *Fragmenta Valentini Hæresiarcha* orditur de tempore & occasione factæ ab illo conditæ, variisque scriptis propagatæ. Sic & *Fragmentis* reliquorum hæreticorum, *Epiphani, Isidori, Ptolemai, Heracleonis*, quæ ad ætatem scriptaque illorum faciunt, præmittit, hancque sectionem claudit duobus spurii *Evangelii sive Traditionum Matthie Fragmentis*.

Inde ad Orthodoxos regressus, breve *Fragmentum Apologiae Quadrati pro Christianis* ex Eusebio recitaturus, adversus Valesium cum D. Cavio unum tantum statuit Quadratum, qui Apostolorum discipulus & Atheniensium Episcopus fuerit, & Hadriano Apologiam obtulerit. Brevius sequitur *Monitum de Aristidis Apologia*, cujus restitutionem sperat & a peregrinantibus requirit Grabius, ex quo in Itinerario D. la Guilletiere legimus, adhuc in Bibliotheca Calogerorum, qui prope Athenas in monasterio Midelli habitant, detectam

Atam Apologiam fervari. Brevissimis absolvit *Agrippam Castorem*, & excerptum ex ejus tractatu contra *Basiliidem herefarcham*. Paulo prolixior est in *Aristone Pellao*, quem Maximus in Commentariis ad Dionysium Pseudo-Areopagitam, auctorem facit *Disputationis Iasonis & Papifsi*, Gravius autem ab Aristone, tertio Smyrnæ Episcopo, distinguit: deinde scriptum ipsum ex Origene adversus Celsum delineans, Græce id periisse dolet; Latine autem versionis solum superesse præfationem inter Cypriani opera. Quatuor exigua *Fragmenta* ipse ex Eusebio, Hieronymo & Maximo collegit, notisque illustravit.

Prolissimus est in *vita Justini Martyris*, & scriptis tam editis, quam ineditis, horumque *fragmentis* recensendis, iisque septuaginta columnas imperidens claudit voto omnium eruditorum, ut quantum prodeat nova accuratissimaque Justini Martyris editio, quam parat Thomas Creech, S. Theol. Baccalaureus & Collegii omnium Animarum Socius. De *Hegeffo* pauca reperit dicenda, ejusque *fragmenta* ex Eusebio & Photio recitat. Nec plura ferme de *Dionysio Corinthio*, quam Eusebius & Nicephorus habet, addito Baronii errore, a recentioribus emendato. Ultima *fragmenta Theophili Antiocheni* sunt, de cujus vita & scriptis nonnulla prælibans, intactam modo relinquit controversiam inter Dodwellum & Cavium motam, an libri ad Autolyicum ab illo Theophilo Episcopo, aliove scripti sint? Nec definire audet, an ejusdem sint Commentaria Allegorica in Evangelia, quæ Latine tantum hodie supersunt.

In *Notis pag. 225. 226.* adversus Ulserium contendit, famosum epistolarum Ignatianarum mangonem non Apollinaristam, sed Arianum fuisse; occasionemque fingendarum & interpolandarum inde cepisse putat, quod ab Athanasio, & aliis forte, objecta fuerit impiæ huic sectæ S. Martyris auctoritas; quam ut eluderet, & erroris sui adversarium in patronum ejusdem transformaret, eum pravo stylo corrumpere, falsasque literas illius nomini supponere voluisse. *Pag. 227. 228.* sinceritatem codicis Florentini harum epistolarum adversus objectiones Tenzelii defendere satagit: *Versus autem in Adamum Græcos*, Ignatii nomen præferentes, non hujus S. Martyris esse, sed alterius multo recentioris, Ignatii Diaconi, auctoris *Tetractichorum*, quibus fabulas quasdam Æsopi illigavit, per-

peram

peram Babriæ sive Gabriæ adscriptorum, pro certo habet. *Pag. 229* de duplici sensu dicti Ignatiani, *Amor meus crucifixus est*, & utriusque patronis agit. *Pag. 230* putat, Paulum Philip. IV, 3 per *γῆσιον σίζουρον* non Episcopum, sed conjugem suam intelligere. *Pag. 233* apprime notandum dicit testimonium Heracleonis, asserentis, ex S. Apostolis Matthæum, Philippum, Thomam, & Levi, sive Lebbæum, Jacobi fratrem, citra martyrium mortem obiisse. Cui, licet hæretico, sed Apostolorum ætati perquam vicino, in hac re historica majorem fidem habendam putat, quam fabulosis recentiorum scriptorum narrationibus de cruenta laudatorum Apostolorum morte. Sed de his alibi pluribus aget Gravius. *Pag. 236* inserit tria Heracleonis fragmenta, supra omissa. *Pag. 239, 240* observat morem Tertulliani, perpetuo fere Veteres, qui ante ipsum scripserant, imitantis; unde concludit, ex Dialogo quoque Jasonis & Papisci eum quædam in librum contra Judæos transtulisse. *Pag. 240 seqq.* docet, quomodo Gentiles in suis mysteriis Baptismi & Eucharistiæ sacramenta æmulati fuerint. *Pag. 245* Libros XII in Hexæmeron Anastasio Patriarchæ Antiocheno seniori, qui seculo VI vixit, vindicat, & cum ultimus tantum Græce a Petro Allixio vulgatus sit, novam omnium eadem lingua editionem aliquando suscipiet Gravius. Hinc quoque ætatem Olympiodori ab Anastasio allegati elicit, & seculo quinto vel VI affigit, quem inter incertos retulerat, seculoque decimo adscripserat Cavius. *Pag. 251. 252* occurrit Græcus integer Eusebii locus, in Catena Corderii in Lucam Latine tantum, mutileque allegatus.

JACOBI TOLLII EPISTOLÆ ITINERARIÆ:
ex Auctoris schedis postumis recensita, suppleta, digesta; Annotationibus & figuris adornata, cura & studio HENRICI CHRISTIANI HENNINII.

Amstelodami, typis Francisci Halmæ, 1700. 4. Alphab. 1. plag. 13. fig. zn. 18.

TAm celebre splendidumque & Auctoris & Editoris nomen est, in nostris quoque Actis sæpius memoratum, ut ampliori elogio haud indigere videatur. Præterita igitur Dedicatione ad *Per illustrem*

Item Westphalum, COS. Amsteladamentem, cujus erga litteras amor, & studium in detegendis orbis ad septem Triones vertentis plagis, reque nautica describenda laudatur; ac CL. Henninii præfatione, qua rationem harum epistolarum operamque a se in iis vulgandis præstitam delineat: ad ipsas perlustrandas statim accingimur. *Epistola* 1. Tollius incipit a duabus inscriptionibus Romæ in basi prægrandi inventis, in quibus ANTINOITON & EUNOSTIDON mentio fit; quorum priores ipsi videntur fuisse collegium *Antinoitarum*, qui Antinoo, Hadriani quondam delicio ministrarent, jam in Deorum numerum relato: posteriores vero collegium Sacerdotum, vel quorumvis aliorum hominum, vota *pro felici itu & reditu Principis* facientium. Addit alias tam Latinas, quam Græcas inscriptiones, quarum duas in annotationibus ita illustrat Henninius *pag. 20*, ut prius marmor æri incisum sistat, in quo conspicitur pater Zenodotus, mater Demetria, & filius discens Menestratus, cum libro: habitu onanes Græcanico. Iter suum ingressus Tollius 20. mensis Januarii die A. 1687, primo in Westphalorum rusticorum sordes invenitur, censetque illum, qui in Taciti libellum de moribus Germanorum commentarium scribere voluerit, Westphalos tantum adire debere, inventurum illic uberrimam commentandi materiam. Plura huc confert Henninius *pag. 21. 22. 23*, inprimis elegantissimum Torckii carmen. Tollius Hannoveram delatus palatium Principis minus sibi magnificum visum fatetur, præclarius autem Cellense. Brunsvici laudat mommam, ut præstantissimam omnium quotquot biberit, cerevisiam. In Guelpherbytana bibliotheca, omnium præconiis celebratissima, sibi occurrisse memorat tabellam plumbeam in sepulcro Lotharii II Imperatoris reperiendam, qua is dicitur *regnasse annos XII, menses III, dies XII, obiisse autem III Nonas Decembris*: præterea MS. Chemicum Græcum Heliodori, carmine jambico, Xenophontis nonnulla, Philelphi &c. e Latinis Quintilianum, Tibullum, Virgilium &c. Erat & vocabularium MS. Italico Arabicum, cui *tabula* duæ insertæ *Geographica Arabia Felicia & Egypti*: ordo ipse vocabulorum & expressa Italico caractere pronuntiatio perpulere Tollium, ut illius editionem accuratissime commendaret. Ex gazophylacio Principis notat Theraph, sive Theraphinum, seu cranium humanum, opere musivo cœrulei coloris

segmentato incrustatum, arteque olim magica ad oracula reddenda conformatum: quam tamen sententiam impugnat Henninius pag. 25. 26, censetque, cranium illud vel ad sanctorum quondam reliquias pertinuisse, vel poculum fuisse, ex hostili cranio, ut oculis placeret, ita incrustatum. Dehinc Goslarienses vicinasque fodinas describens Tollius, non solum singularia quædam inprimis de vitriolo virente, durissimo & omnes crystallos nativo splendore superante; sed & quædam tam Principi, quam privatis dominis multum profutura, de faciliore sulfuris a cupro solvendi, ferrum in cuprum mutandi, &c. ratione aperit: quibus rei metallicæ studiosi Henninii notas pag. 26 seqq. utiliter jungere poterunt. Hic etiam pag. 31 usque ad 35 proluxe de Crodone & Bûstericho, Germanorum quondam idolis, agit, propositis etiam iconibus, de quibus vix tria verba dixerat Tollius, ad incommoda diversorium iterum dilapsus, quæ non sine risu, imo & invidia, non diffidente in notis pag. 35. 37 Henninio, perstringit. Denique Tollius pag. 19 delineat prisca sepulcrorum Germanorum monumenta, in via, quæ Magdeburgo Brandenburgum tendit, conspicua, ingentium nempe lapidum series in longum porrectas. Id ex pluribus auctoribus confirmat Henninius pag. 38, corrigens simul Tollii querelas de vehiculis nostris veredariis in fine motas.

Epist. II continentur, quæ cum Serenissimo Electore Brandenburgico, FRIDERICO WILHELMO, Potsdami egerat Tollius, offerens illi nummos quosdam ex omni metallo, æreis cum primis *Hospitaliani, Gordiani & Vaballarbi*, quos rarissimos dicit Henninius pag. 51, explicata ex alio Tollii loco ratione conficiendi nummos artis Chemicæ, quorum quatuor Tollius se Electori attulisse scribit, binos æreos, quæis argentum; & binos argenteos, quibus aurum ita infusum, ut imaginem tincturæ exhiberent Philosophicæ: Ubi vero Elector vicissim inter alia Tollio ostendit arborem, cui cervina calvaria cum cornibus inolita erat; reprehendit Noster adultores, qui dixerint, nil in terrarum orbe simile inveniri: cum tamen ipse postea in uno Serenissimi Electoris Saxonie gazophylacio tria istiusmodi viderit, & in pinacotheca Augustissimi Cæsaris Bohemica aliud. Censet igitur, dolum venatorum esse, gratiam Principis captantium, & crescentibus arboribus novellis illa inferentium, quæ dein,

dein, tanquam innata, crescendo complectantur. Henninius pag. 52 tria ejus notæ ex Jacobæi Musæo Danico Regio adfert, putatque Tollii conjecturam non omnino vanam esse; observans tamen, & ipsos cervos sæpe cornua tenerioribus arboribus intrudendo abrumpere. Laudatum a Tollio in Electore rerum omnium antiquarum & elegantium amorem summum, ex Ephemeridibus Naturæ Curiosorum comprobatur Henninius, censens, talia in vita privata maximi Principis commemorari potius decere, quam alia minus jucunda & necessaria. Tollius autem pluribus hæc illustrat exemplis, & inter alia a Potentissimo Electore relatum sibi inter sermocinandum fuisse memorat, Vandalos Regem habere gentilem, sed clanculum, cui tamen nec corona desit, nec sceptrum; huic illos annum in capita tributum conferre singulos sestertios: illum sibi Regem aliquando oculis visum, juvenem corpore pariter & animo validum, quem cum attentius consideraret, atque id cuidam ejusdem gentis seniori, & sine dubio non minimæ auctoritatis, esset animadversum, istum seniore, ut sibi (Principi Electori) suspicionem illam demeret, Regi suo baculum impigisse, cumque ita, velut vile mancipium, abegisse, &c. Quin & de curiosis discessisse, ut de conchulis, unde argentum purum excreverat; de lapidibus illis superius memoratis, ac certa serie inter Magdeburgum & Brandenburgum dispositis; quas quondam in Holsatia effodi curaverat Elector, ea mente atque suspitione, inventurum se aliquid ossium gigantorum, at nil reperisse, nisi numismata quædam vetera. Posthæc Tollius exhibet carmen Belgica lingua conscriptum, quo natalem Electori gratulatus erat; profectusque Berolinum, insignem vidit bibliothecam, & in ea magnam Arabicorum Orientaliumque librorum (Sinensium maxime, advertente in notis p. 53 Henninio,) copiam; duos codices, quorum alter Græcus, duobus voluminibus Novum Testamentum complectebatur, absque accentuum notis perscriptus, alter versionem continebat Latinam Vulgatam antiquissimam, quo se Erasmus plurimo cum fructu usum, bis sua manu annotaverat. In nummis laudat studium eruditissimi & harum deliciarum intelligentissimi Begeri, refertque, plures quam ducentos, e sex septemve milibus selectos, iis se addidisse; & in his unicum illum, quantum

hactenus audire ac discere licuerit, *Tmjanum*, cum inscriptione, in imitatoris Hadriani nummo ab illustri Virò, Ezechiele Spanhemio imprimis laudata: LOCUPLETATORI ORBIS TERRARUM. Hunc nummum amplius commendat defenditque Henninius in notis p. 53, 54, 55, præmissis quibusdam maxime eximiis, Electorali gazæ a Tollo illatis: aureo nempe *Julii Casaris Dictatoris*, cum *Hirtii* in averſa parte epigraphæ; *Emiliano* ex ære, Trienteque prisca Reipublicæ antiquissimo. Porro notabilis est discursus Tollii cum Kunkelio de Lapidis Philosophici vera confectioe, quam quidem experiri tunc voluit Noster; sed quod discedendi tempus aderat, jam fere peracti Lapidis materiam in plateam projecit, cujus facti velut ultrix Fortuna nunquam deinde reparandi erroris occasionem voluit concedere. Quibus grave monitum subjicit Henninius p. 55, addens, se semper Tollio auctorem fuisse, ne blandiretur amabili ipse insanæ. Tollius autem aliis Ministris Electoralibus laudatis, singularia quædam ad Polonorum mores spectantia, quæ ab eorum aliquo audiverat, adfert, prolixius ab Henninio ex optimis ejus gentis constitutionibus scriptoribusque asserta a pag. 56. usque ad 61. Nec spernenda Tollius Henniniusque producunt de lignis in lapidem mutatis, & fontibus nonnullis id efficientibus: sed mysteria chemica, a Tollio in pictura quadam Herculis Potsdami quæsita, ridet & ad mythologiæ leges explicat Henninius. Claudit tandem Tollius, tam Potsdami, quam Electoralis remunerationis elogio.

Epistolam III inscribit Gerardo de Vries, clarissimo Philosopho, cujus laudes in notis pag. 77 celebrans Henninius observat, cum magnum, & quo se ipse victurus sit, moliri opus, Lucretiumque commentariis Philosophicis illustraturum, additis Tollii emendationibus, collationibus & notis postumis. De Wittenberga abjectius judicans Tollius, nihil eam habere, quod advenas alliciat, nisi famam nominis, emendatur ab Henninio, partim ob veneranda illic Germaniæ eruditæ decora, Schurtzschium, Kirchmayeros; partim ob alia non pauca visu digna, qua in re Carolus Patinus in *Epist. Itiner. Gallicæ* editis ipsi viam monstrare potuisset. Nostram vero Lipsiam prolixius commendat Tollius, una cum Bibliotheca Academica & Senatoria, virisque nonnullis doctis, imprimis delectatissimis Collegis nostris, Joach. Fellerò, Frid. Bened.

Carp.

Carpzovio, & superstitie adhuc Joan. Gothofredo Herrichio. Nec pauca confert Henninius *pag. 77. seqq.* tam de MSS. Græcis, in Academiæ bibliotheca Tollio visis, Josephi, Theodori Studitzæ, Naucratiæ, & Macarii: quam ad Herrichii encomia, integrum ejus de Thea herba Doricum Melydrion inferendo. Hinc Dresdam abiens Tollius, jucunditatem ex agro urbeque Misnensi, imo & rusticorum vestitu abs se captam memorat; tum apud Oschatzium, & vitrioli & latentis in proximo metalli indicia: false autem perstringit partim metallicos, qui inanè ac fallaci virgæ suæ indicio fodinas instituunt; partim chemicos, e quorum numero ne quidem seipsum eximit, quæ fumum lacrimas post exciturum multo probò & excocto auro argentoque commercari solent. Inter alia bibliothecæ Dresdenensis Electoralis MSSta celebrat duos S. Scripturæ codices, tot fabulis refertos, ut ea ipsa de causa asserventur; & plures ejusmodi tam ipse, quam Henninius in notis *pag. 84.* recenset: ex profanis porro Ciceronis aliquot, & Catulli, Lucani, Virgilii, Ovidii, plurimumque aliorum auctorum; ex cæteris Lutheri autographa, & in his carmen vernaculum tabellæ subscriptum, in qua Romanus Pontifex Imperatori Romano caput gladio amputat.

Via Pragensi breviter defunctus Tollius, ipsa urbe nullam in Gallia, Germania, Hungaria, Belgioque visu amœniorem dicit, elegantique eam carmine dilaudat. In arce Regia est incredibilis pretii pinacotheca optimorum pictorum tabulis referta, quarum una Tintoretto, & arte & ipsa pretii magnitudine eminebat, duodecim thalerorum millibus redempta. Vidit ibidem statuam Amazonis Bohemicæ, quæ a milite ad stuprum petita miro fortitudinis ausu sese liberaverat: vidit varia, vel fortunæ, vel naturæ, in cervinis cornibus, lusu exempla: vidit binas imagines concubinæ Cesaris Rudolphi II; qui cum a Tychone Brahe monitus esset, ne quam uxorem duceret, quod, qui ex ipso nascerentur, futuri essent crudelissimi ac truculenti, abstinuit a conjugio, & hac usus est concubina perpulcra: verum ex ea natus filius nothus tam sævo ingenio fuit, ut jam adultus amasiam minus sibi obsequentem immatrem in modum conciderit; qua re motus Rudolphus jussit ei venas incidere, sicque se & alios terrore pestiferi hominis liberavit. Sed quæ de folio Diaboli, & redditis sibi oraculis fabulatur Tollius, Hen-

ninius *pag. 86* ne quidem refutatu digna censet, quippe memorie Imperatoris optimi injuria: & mox de somno eleganter explicat signum pueri, leonis pelliculæ indormientis, quod delineaverat & de Cupidine acceperat Tollius. Hic addit nonnulla ad historiam dejectorum ex altissimis fenestris Cæsareorum Ministrorum, belli Bohemici initio, facientia. Palatium ipsum vocat quidem amplum & spatiosum, verum minime splendidum, nec sumtuosum; ut sint Imperatoria omnia, tam hic, quam Viennæ & alibi: neque enim Austriacos Principes superbis & in speciem magnificis palatiis delectari. Quædam his jungit de aliis Pragæ templis & cœnobiis, & de viris præstantibus, quibuscum notitiam contraxit: tum de via, qua Viennam petiit, paucissima inspergens de Bohemæ metallifodiis, quem defectum supplet Henninius *pag. 88 seqq.* integra Joan. Georgii Greifelij narratione, ex Ephemeridibus Naturæ Curiosorum Decuriæ primæ Anno II mutuata.

Epistolam IV. a bibliotheca Cæsareâ auspiciatus Tollius, deploret paucas reliquias Buda advectas, quas majoris ponderis esse crediderat. Nonnullos tamen ex iisdem codicibus MSStos Græcos Latinosque refert, unde jam notasse sufficiat quatuor Achmetis Onirocriticôn, quos cum editione Rigaltiana contulit, atque inde omnes in hac hiatus explevit, & plura, quam mille, ne dicam bis mille, menda sustulit. Henninius *pag. 118* monet, id opus nunc existare apud Tollii ex fratre filios, forsan aliquando edendum; additque præter alia de MSStis Tollio memoratis observata, geminam bibliothecæ Cæsareæ inscriptionem. Varios argumenti chemici sermones, quos cum variis maximæ dignationis viris Viennæ misit Tollius, & huic epistolæ hinc inde inseruit, Henninius autem sæpe repressit sive correxit, consulto, tanquam prolixiores. præterimus, tribus tantum enotatis. Primum *ex pag. 103 & 129* de Helmontii Paradoxis Chemicis, ex Anglico a Tollio versis, iidem hodie apud fratris ejus filios exstantibus, qui aliquando publico non invidebunt patris sui laborem. Alterum *ex pag. 110* de nummo aureo, Pragæ a quodam Chemico injecta tinctura, argento in aurum mutato, cujus imaginem & descriptionem ex Bechero repetit Henninius *pag. 138*, adjecto epiphonemate de misera Becheri morte in pandocheo sive xenodochio Londinensi. Tertium *ex pag. 111 seqq.*

in. *seqq.* de Wenceslao Reinersberg, monacho Augustiniano, quem Tollius quidem sine ullo dubio possessorem tincturæ fuisse pronunciat, a Priore Ordinis sui acceptæ, ad quem a Comite Schlickio, Pragæ mortuo, devenerat. Sed relatis nonnullis de eo fabulis ait, impostorem illum deceptis pluribus ad plures abiisse: qui cum ipse tincturam in plumbum Mercuriumve projiceret, verissimum & purissimum e catillo effundebatur aurum; cum alii dedisset, nihil minus. Unde regerit Henninius *pag. 138*, veram tincturam nunquam ab eo alii datam; variosque subjicit imposturæ modos.

Nos ad alia pergimus certiora. *Pag. 102. 103. 104* Tollius, præeunte Archiepiscopo Pragensi, egregie ostendit, metalla cuncta, uti cætera vegetabilia, crescere & decrescere: idque plurimis experimentis *a pag. 121. usque ad 129.* studiosissime collectis confirmat Henninius; ac totidem mox paginas infumit jucundissimæ margaritarum contemplationi, additis figuris æneis non tantum aliquot concharum & cochlearum margaritiferarum, sed & instrumentorum, quibus conchæ bivalviæ absque ulla læsione aperiri, unionibus privari, ac rursus in suas aquas, ad novum partum, immitti possint: cujus artis subobscuram Tollio *pag. 105* mentionem fecerat Pragensis Archiepiscopus. Cæterum singularia de Turcarum castris in obsidione Viennensi habet Tollius *pag. 106*, & alia binis sequentibus de Joanne, Polonorum Rege demortuo, quod post liberatam Viennam nihil egerit dignum nominis fama, lactatus incerta spe obtinendæ Filio per pecuniam Gallicam in Regno Poloniz successione: qua tamen in narratione acumen judicii Tolliani desiderat Henninius *p. 137. 338*. Inæstimabilem Cæsareæ gazæ thesaurum ita describit, ut primo collocet celebrem illam Rudolphi II coronam Bohemicam, aliasque aliorum; inde pergat ad enses & acinaces, aliaque arma pretiosissimis lapillis exornata; ad Gustavi Adolphi thoracem, ex alcis corio, in quo vitam victor exhalavit; ad patinam a Lambecio effigiatam, gemmam a Rubenio expositam, vasa integra ex unico lapide pretioso exsculpta aut elaborata; ad auri fossilis argentique frustra, in quibus eum nihil magis cepit, quam illa virga aurea, quæ Tockaji inter vineas excrevisse fertur; atque inde Cæsari dono missa est, extremitatibus instar clavicularum, quibus se involverat, inflexis. Præterea Tollium mirifice delecta.

lectabat magna veterum gemmarum copia, tam cum insculptis, quam cum exstantibus omnis generis imaginibus, Deorum, Dearumque, Heroum, Heroidum, Cæsarum, Augustarum, Symbolorum & similiarum. Dolet autem, sibi eas non licuisse cera exprimere: unde cum Henninio pag. 139 publicis votis ab Augustissimo LEOPOLDO contendimus, ut totius Orbis admirationi publico libro, sed quem erudita manus componat, artifex dextra cælo exaret, exhibeantur gazæ Augustæ, tot curiosa, tot rara, tot spectabilia, cum naturæ, tum artis miracula.

Epistola quinta iter Tollii Hungaricum pandens longissima quidem est, plurimisque figuris urbium æneis ab Henninio ornata; sed quoniam regnum illud elapsi belli tempore a multis descriptum est, & nec urbes, nec aurifodinæ ejusdem facile ignorantur, brevioribus nobis nunc esse liceat. Initium fit a Posonio, ubi insignem veterum numismatum congeriem lustravit Tollius, multos Græcos Gothicosque hactenus non visos animadvertens; inter Gothicos quosdam duplici vultu insignes, quibus inscriptum BIATEG, item UNNO. Hos, ut & alios multos, maritum Petronella urbe accepisse Vidua asserbat. Hungariæ fecunditatem inde repetit Tollius, quia totum fere calce viva substratum est ejus solum, cujus subigendi rationem amplius exponit. Pag. 145. 146 vitam rationemque iter faciendi militarem non sine quadam animi voluptate a se spectatam delineat. Inde Jaurinum Comaroniumque sistens observat, virginum hic perexiguum esse numerum: ratio enim tertium quartumve decimum ætatis annum attingunt, quin nubant. Est namque Hungarorum natio virginum amantiissima; hinc ut integritatis illarum certi sint, duodecennes tredecennesve ducuntur: nec vidua fere ulla, licet & juvenis & bella, attingitur. Pag. 156. seqq. prolixus est in Schemnizio metallique fodinis, cui ab illis præsertim, qui Germanica subinde injecta nesciunt, jungendæ sunt Henninii annotationes pag. 207, 108. Peculiarè considerationem merentur Tollii verba, pag. 161 narrantis, se visum esse sibi in fodinis illis invenisse rationem æris in argentum, & argenti in aurum commutandi, Cæsarique obtulisse, sed ab eo, ut putavit, admittam non esse. Curiosa etiam & non protrita de Carpatho monte ex observatione insignis mathematici Davidis Frölichii

lichii adscribit Henninius *pag. 109. 110.* Cæterum Tollius *pag. 165 seqq.* ad literarum seriem recenset fodinas quas in Hungaria cognovit; & *pag. 174* Cremnizenses diligentissime perlustrat, præmissa oppidi incolarumque descriptione; & gravissima querela de intolerabili rapacitate non paucorum ducum & militum Cæsarei exercitus; optat proinde, ut in sanctissimas Cæsaris manus hæc sua scripta aliquando perveniant, quem nunquam non *Cæsarem miraculorum* appellare solet, quod inopinatis semper & omnino miraculosis, divinitus submissis, suppetiis intentato sibi exitio eripiat. Inde *pag. 183. seqq.* Neufolium adjectasque fodinas transiens, plurima habet curiosa scituque digna. Cujusmodi est *pag. 191. 192* naturæ miraculum, fons nempe in profundiori fodinæ æraræ cuniculo, perenni scaturigine aquam mineralem fundens clarissimam, quæ alveis excepta ligneis, ferrum injectum consumit, formaque ejus essentiali ferrea corrupta, materiei reliquæ ita se circumfundit, ut sex vel septem hebdomadis pro ferro æs exhibeat eadem figura & forma. Rationem hujus rei non solum Tollius exquirat, sed Henninius quoque in notis *pag. 214. seqq.* præclaris exemplis illustrat. Quando vero Tollius *pag. 193* refert, Altsolii, aurum aliquando tritici semet radicibus involvisse, & a servo arante repertum dominoque allatum, sed nec volam dehinc, nec vestigium illius fodiendo agnitum, licet *virgula* etiam *Mercuriali* quaesiti: hinc Henninius occasionem capit, integra Dissertatione, a *pag. 217 usque ad 235*, virgæ illius vanitatem demonstrandi. Tollius denique Budam quoque accessit, itinere cum militibus instituto, indeque partim secundo Danubio, partim equis vectus Viennam rediit, licet ob stupendam Sclavicæ gentis in arte nautica imperitiam, periculis haud exiguis objectus. Nos adhuc ab eo *pag. 201* mutuabimur novissimam Cingarorum descriptionem, quos Pæsti, oppido Budæ objacente, reperit. Hic ego plurimos vidi, inquit, quos Germani vocant *Zigeuner*; Galli *Egyptiens* aut *Bohemiens*, Batavi Germanique inferiores appellant *Heidens*: sparsa est hæc natio per *Daciam*, *Moesiam*, vicinasque regiones, suosque habet ritus, mores ac linguam peculiare. Degunt sub tentoriis, exercentque artes manuales, quibus se tuentur, uti & cœmundis divendendisque, quæ clandestinum ad ipsos deferuntur, mercibus. Religionem præ se ferunt

Græcæ, cum sub Christianorum sunt dominio, Pagani alias, sive, ut vulgo dici solet, Religionis nullius: neque enim idola habent, venerantur tamen unum Numen, sed ritu Barbaro.

Sexta & ultima epistola ad aliud quidem iter Graziense spectat, quod Tollius adolescens annorum circiter viginti, teste Henninio initio notatum, descriperat, ipseque A. 1671 Ausonio suo inse- ruerat: sed quoniam paulo emendatiorem ab ultima Auctoris ma- nu huic transtulit, variisque observationibus auxit Henninius, nos quoque coronidis loco quædam excerpemus. Tædia itineris enu- merans Tollius, plerosque illorum montium, qui Vienna Græzium tendentibus superandi veniunt, incolas strumis, vel capitis, vel ovi, vel mali grandiusculi magnitudinem referentibus, deformatos ob- servat. Unde occasionem sumit Henninius pag. 246. seqq. causam ejus rei ex Daniele Heremita & Georgio Agricola altius inquirendi, huncque adversus illum, acutissimi judicii virum, ac iniquissimum Germanico nomini, defendendi. Porro Tollius brevi Græzii, ho- magiique Cæsari se tunc præsentem præstiti, delineatione functus, re- liquam fere epistolæ partem in laudes Nicolai, Comitæ Serinii, Tur- carum terroris, variarumque rerum apud ipsum visarum, insumit. Henninius pag. 250 aliud annectit elogium, Serinio circa A. 1667 defuncto, a Tollio in prima hujus epistolæ editione suspensum. Quando Tollius inter numismata antiqua apud Comitem sibi visa Horatii Ovidiique recenset, Henninius pag. 151 asserit, eum cum eru- ditis postea agnovisse, tales nummos non esse genuinos. Idem corrigit pag. 252. 254 Tollium asserentem, in sepulcro quodam Romano lucernam ardentem, integrumque cadaver contactu dila- psam fuisse inventa: utrumque enim inter fabulas recenset Hen- ninus, totum Opus claudens aliquot Inscriptionibus, a Tollio Wormatiæ Colonizæque collectis, quibus notulas ipse adspersit, indicem rerum & verborum notabilium, Magnatum & virorum celebrium, locorumque accuratissimum subjiciens.

HERMANNI WITSII MISCELLANEORUM SACRORUM

Tomus alter.

Amstelædami & Ultrajecti, apud Franc. Halmam & Guil. van de Water, 1700. 4. Alphab. 5 1/2.

Quid

Quid in priori Miscellaneorum Sacrorum parte præsterit Doctissimus Witfius, dudum est, quod Eruditi haud citra insignem animi voluptatem, perspexerunt. Nec nostro nos officio defuimus, quando in Actis nostris A. 1692. p. 227. seq. itemque p. 319 seq. primam, & A. 1695. p. 502. seq. iteratam eorundem editionem recensuimus. Non poterit proinde non Tomus, qui nunc insequitur, secundus (& ille quidem aliquot selectissimi argumenti dissertationibus constans,) gratissimus esse omnibus illis, qui paulo norunt accuratius, quanta divinarum rerum scientia, qua iudicii *ακριβεία* & sermonis facundia instructus atque exornatus Noster sit. Dissimulandum tamen haud est, quod plurima heic repetantur, quæ & olim separatim edita, & a nobis quoque alibi prolixius jam recensita fuerunt. Ea igitur ob labores anteaotos nunc quidem nobis otium relinquunt, cum ad ejusmodi tractatum recensum pridem factos Lectorem Benevolum ablegasse suffecerit. E tribus namque & viginti Exercitationibus, quæ maximam Tomi hujus partem conficiunt, sicco nunc pede transilire licet duodecim istas, quas in *Exercitationum Academicarum Duodecadem* A. 1694 editam, & a nobis A. 1695. p. 67 memoratam constipatas, & inde rursus huc translatas comperimus. Sed & *Irenica ad controversias, quæ sub Antinomorum & Neonomorum nominibus in Britannia agitari ante annos aliquot ceperunt, Animadversiones* hoc in volumine repetuntur, quarum summam nos A. 1696. p. 378. L. exhibuimus. Quamobrem non nisi undecim Exercitationes sunt ac quinque Orationes, de quibus in præsens monere quædam nostrum est. Inter eas prima tituli loco præfixam gerit *Gloriam Messie Regis in demonstratione Justitie & Gratia Jesaia revelatam*, quæ ad capitis Jesajani sexti illustrationem ex instituto facit, & gloriolam apparitionem Dei in Christo regnantis ad v. 1--5; sanctificationem dehinc & missionem Jesaia ad prædictionem earum rerum, quæ eventuræ erant populo, v. 6--8, ac denique pronuntiationem infandi iudicii in Israelitas refractarios v. 9--13 eleganter atque operose dilucidat. Secunda, *vorivum Pauli anaibema Rom. IX. 3.* conceptum examinât, istudque non de sola morte violenta atque de annihilatione, nec de separatione modo ab Ecclesia, sed & de avulsione ab ipsomet Christo, & ea in æternum quoque duratura, exclusis tamen damnatorum peccatis,

intelligendum venire monet, tametsi Paulum nonnisi sub conditione locutum testatumque fuisse addat, tam immensa & incredibili charitate fratres suos Israelitas se prosequi, ut, quando ad eam felicitatem, a qua exciderint, miseriamque, in quam se præcipitarint, attendat, æternæ suæ salutis dispendio, siquidem id salvo Dei beneplacito fieri posset, redemptos cupiat, ut gloria Dei in universi potius populi salute, quam in privata sua, luculentissime fulgeret. Post interjectas duas, unam *περὶ τοῦ λόγου*, alteramque *de Michaele* differentes, quarum utraque in Duodecade jam olim proposita fuit, quinta sequitur *de monte Agar*, in qua negotium quam maxime Autori intercedit cum Richardo Bentlejo, qui in epistola ad Joannem Millium, excusa ad calcem Historiæ Chronicæ Joannis Malalæ, scripturam Pauli, quæ nunc extat, imperitorum hominum audacia insigniter corruptam fuisse contendit, ac integram istam pericopam, *Σινᾶ ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ*, quippe quæ de libri margine in orationem ipsam irrepsit, expungendam venire arbitratur. Vicissim vero Noster verba singula retineri cupit, eorumque istum esse sensum ait, Agar significat Sina montem, sive idem, quod Sina significat. Integra enim pericopa Gal. IV, 21--26. in typos sibi & antitypos opponi ait duas matres, duos montes, & duos filios. Matres ipsi sunt, hinc Agar serva, prius Abrahamo pariens, aliquando ejicienda; inde Sara libera, serius pariens, mansura. Agar figura ei audit Testamenti Sinaitici legalis; est Sara Testamenti pure Evangelici: quorum istud servitutis fuerit, & informatione sua Deo populum pepererit externe fœderatum, & tandem aliquando exturbationem pati necessum habuerit; hoc vero tam ab elementis mundi, quam a lege, ut conditione, liberum, mater serior quidem, sed populi spiritualis, perpetuoque perennaturum sit. Montes deinde allegat duos, hinc Sina, horrentem rubetis, terribilem tonitribus ac fulgetris, & situm in deserto; inde Sion, amœnum, a Domino gratiose habitatum, inque meditullio terræ situm. Montes hos pariter duo notare ait Testamenta: Sina, legale, pungens conscientiam peccati exprobratione, terrenis intentione maledictionis, ac non valens introducere in cœlum; Sion vero Evangelicum, jucundum, blandis signis initiatum, inque cœlum amœnissime deducens. Duos comparere notat Filios, hinc Ismaelem, pri-

primogenitum, ex serva, & ad servitutem natum, persequentem fratrem, ac demum ejiciendum; inde Isaacum, post, & ex promissione natum, liberum, persecutiones patientem, at hæredem permanentem. Duobus his filiis duos designari populos: Ismaele Hierosolymam præsentem, seu populum carnalem; at Isaaco Hierosolymam supernam, seu Ecclesiam Christianam spiritualem. Sed pergimus ad nonam, (de sexta enim *ad Eccl. XII, 1-7.* septimaque *de uxore Lotbi, & octava, qua anquiritur: quinam Assyriorum nomine in Sacris literis veniant?* dicta olim repetere haud opus est,) quæ *de Rechabitis* agit, & inter alia Hebræos redarguit, qui, quod Jonadab instituto suo posteris de parabili victu prospicere voluerit, contendunt. Subfuisse enim longe majora Autor innuit, quippe cum præscriptæ Rechabitis leges ad fovendam pietatem fecerint, fidemque Prophetarum oraculis imminentes Judæis calamitates repetitis carminibus decantantibus adstruxerint, ac denique terram istam, quam Judæi tam efflicam deperibant, propter se tanti faciendam non esse ostenderint. Tres subsequentes *Historiam* pandunt *Hierosolyma*, decimaque tertia & quarta controversiam *de Evangelio per Apostolos Americanis olim prædicato* pertractat, quod itidem jam antea a nobis fuit monitum. Hinc ex decima quinta *Johannis Baptistæ vitam* ad ductum Evangelicæ imprimis Historiæ adornatam sistente, speciminis in vicem observamus, quod Johannem, licet in spiritu & virtute Eliæ venerit, miracula tamen patrandi potestate ideo destitutum fuisse moneat, ut constaret, doctrinam ipsius nihil habere novi, quod extraordinariam confirmationem requireret, sed esse testificationem rei vel instantis vel præsentis, quam voce unanimi Prophetæ omnes prænunciaverint. Addit, quod miraculorum a Johannis ministerio absentia necessaria propemodum fuerit, ne forte, si similia præstitisset iis, quæ Messiam præstare oportebat, præcipiti judiciorum temeritate a multis pro Messia haberetur. *Vita Timothei*, quæ in Exercitatione decima sexta comparet, olim a nobis memorata est. Decima septima *de usu & abusu rationis* agit, & quæstionem: utrum satius sit Scripturæ verba flectere, ut cum rationis axiomatibus convenient? an rationis axiomata ad eum sensum corrigere, quem Scripturæ verba fundant? sic decidit, ut priori sententia explosa, posteriorem

statuinet. Decima octava de *conscientia nunquam, an aliquando errante* agit; & ab iis plane recedit, qui conscientia aliquando errores agnoscentibus exprobrarunt, quod isthoc facto certissime Atheismo & Scepticismo pateret janua. De conscientia enim uti de facultate, eaque aliquando errante qui loquantur, eos Scripturam ac rationem ducem habere innuit. Decima nona tractatum exhibet de *efficacia & utilitate Baptismi*, quem A. 1693. separatim primum evulgatum in Actis A. 16; 4. p. 90--92. iusto studio recensuimus. Quatuor, quae post leguntur, dissertationum facies ante biennium, occasione dissertationis, quam de praecipuis controversiis aetate Pauli vigentibus Guil. Cave Antiquitatibus suis Apostolicis, & calci quidem vitae Pauli Sect. IX. annexam inseruerat, Belgica lingua adumbrata fuit. Cum enim controversiam de Justificatione paulo aliter, ac in Ecclesia Belgica fieri soleat, celeberrimus Caveus pertractarit, hinc *Gentilium* aequae ac *Judaorum Theologiam circa Justificationem* latius exponit, *controversias etiam Apostolorum aetate in Ecclesia Christiana circa praesentem fidei articulum motas* recenset, ac denique *Pauli de Justificatione mentem, & illius cum Jacobo convenientiam* examinat. E quinario Orationum subjunctarum numero, prima *veri ac sinceri Theologiam* praeformat; secunda *Evangelica veritate praestantiam* commendat; tertia *modestiam* depingit, *qua hominem deceat Theologum*, quaeque in rerum divinarum tractatione religiose servanda sit; quarta *Theocrasiam Israelitarum*, ejusque tenuia quidem initia, sed mirabilem profus auctum, totamque adeo illius indolem ac rationem exponit; ac quinta tandem de *felici an infelici Reipublica literaria hoc seculo statum* agit, & quid gratulandum nobis in hac rerum conditione sit, quid deplorandum, quid laudandum, quid desiderandum, exploratum perspectumque reddit. Non absimilem puta Rempublicam literariam hoc tempore videri ait navi affabre factae, pretiosisque mercibus probe onustae, & cursum desideratum versus patriam tenenti, sed quam gubernatores, nautae, vectores, aliis cessantibus, paucis Dei hominumque fidem frustra inclamantibus, nefario ausu spolient, & de partiendis mercibus scelerate altercantes, omisso gubernaculo, cautibus allidendam, fluctibus absorbendam, praedonibusque diripiendam ventorum arbitrio exponant,

NOVA

NOVA LITERARIA.

Memorabile est, tametsi lugendum merito, illustrium duarum Germaniæ Academiarum, Jenensis atque Juliæ, fatum, quarum utraque hoc anno, intra brevè temporis spatium, triumviros amisit Professorii ordinis celeberrimos. Jenæ nimirum die 1 Martii *Casparus Posnerus*, Gera Variscus, Philosophiæ Naturalis per annos fere quadraginta sex Professor, totiusque ad extremum illustris Academiæ Senior, cum annum ætatis septuagesimum quartum ægeret, mortem obiit, successorem in munere Professorio nactus filium Jo. Casparum, quem spes est non minus præclare de studiosa Juventute in Academia Jenensi meriturum, quam meretur dudum in illustri Fridericiana gener Jo. Franciscus Buddeus. Non multo post, die nempe 17 Aprilis, mortem ibidem cum vita commutavit, anno ætatis quinquagesimo sexto, *Valentinus Velebemi*, Hala Magdeburgicus, S. Theol. Doctor, Moralis primum & Civilis Philosophiæ, Logicæ dehinc & Metaphysicæ, denique ab anno 1683 S. Theologiæ Professor meritissimus. Hunc triduo post, die 20 Aprilis, secutus est *Joannes Weissenbornius*, Siglicio Thuringus, S. Theol. Doctor, qui cum non ita pridem Erfordia, ubi in æde Prædicatorum Pastoris ac primarii sacrarum Antistitis munere functus fuerat, Jenam venisset, suscepissetque Superintendentis illius dioceseos spartam, essetque jam in eo, ut S. Theologiæ Professionem a Serenissimis Academiæ Nutriciis sibi destinatam auspicaretur, improvise morte, ætatis annum quinquagesimum sextum nuper admodum ingressus, decesit.

Ad illustrem vero Academiæ Juliam seu Helmstadiensem quod attinet, experta quidem illa cladem haud levem jam A. 1668 fuerat, cum tres Professores magni nominis, *Henricus Habnius*, *Joannes Hornejus*, *Enochus Gläserus*, intra sex menses ad plures abiissent: ast eo atrocior nupera censenda est, quod tres Professorii ordinis clarissimi Viri intra unius mensis spatium vivis sunt crepti. Primus eorum fuit Polyhistor celeberrimus, & præclarissimis in Rempublicam Literariam universam meritis illustris, nobisque etiam in his *Eruditorum Actis* non semel

mel ex merito laudatus Vir, *Henricus Meibomius*, Medicinæ Præ-
 Æticæ per annos quadraginta, Historiarum item & Poëseos per
 viginti & duos annos Professor spectatissimus, cum ætatis an-
 num sexagesimum secundum ageret, die 26 Martii defunctus. Et
 hic quidem vitæ gloriæque satur poterat videri, etsi diutius su-
 perstitem nemo non optasset. Ast duos reliquos in perfectis-
 simo ætatis flore mors immatura abstulit. Alter enim eorum, *Joh.
 Andreas Strisserus*, Medicinæ Professor, & Chemicus imprimis at-
 que Botanicus insignis, anno demum 1657, die 19 Januarii, Lücho-
 viæ in Ducatu Luneburgico; alter, *Caspar Cörberus*, Eloquentiæ
 Professor, Goslaræ anno 1658, die Februarii 25, erant nati. Quo-
 rum ille, cum nuper Epistolam ad Illustrem Leibnitium de variis
 erroribus Chemiæ ignorantia in Medicina commissis edidisset &
 erudita opera alia moliretur, die 21 Aprilis, morbo, ut apparet,
 ex nimia ægritudine, quam mors dilectissimæ conjugis attulerat,
 contracto extinctus est: hic paulo ante, die nempe 15 Aprilis decessit,
 Vir omnibus ob elegantem doctrinam morumque suavitatem gravi-
 tate temperatam desideratissimus, & nobis insuper eo etiam nomine
 dolendus, quod ad Acta hæc nostra suas quoque symbolas conferre
 ab aliquo tempore coperat, sperabaturque refarturus jacturam, quam
 superiore anno per obitum Frid. Ben. Carpzovii nostri (cujus
 Bibliothecæ uberrimæ, consueto auctionis more dividendæ, Ca-
 talogum typis Andreæ Zeidleri excusum proflare, hac occasione
 monemus,) passus eram.

Quod superest, indicandum Benevolo Lectori censemus, appa-
 rari nunc in nostris his ditionibus sub titulo *Welleri Redivivi*, editio-
 nem omnium beati Hieronymi Welleri de Molsdorf, Theologi
 quondam Saxonici summi, Operum, in duos distribuendorum To-
 mos, quorum alter Latina, alter Germanica complectetur. Sigillatim
 continebuntur in iis 1. Commentarii in Libros S. Codicis prope o-
 mnes. 2. Enarrationes Pericoparum Epistolico-Evangelicarum so-
 lemniis diebus sacris & festis. 3. Expositiones præcipuorum Chri-
 stianæ Religionis capitum. 4. Opuscula varia & Epistolæ. Quod o-
 pus quin & verbi Divini Ministris, & S. Theologiæ cultori-
 bus utilissimum sit futurum, non est cur dubitemus,

* * * * *

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno M DCC.

JOHANNIS BRAUNII, PALATINI, THEOLOGICÆ DOCTORIS,
ejusdemque & Hebrææ Lingua in Academia Groningæ & Omlandia
Professoris, *SELECTA SACRA.*

Amstelædami, apud Henr. Wetstenium, 1700. in 4.
Alphab. 5. Plag. 8.

Quam in Theologia Didactico-Elenctica docendi rationem tenere soleat celeberrimus Braunius, dudum est, quod in Actis nostris Erudito Lectori demonstravimus; cum enim is doctrinam Fœderum sive Theologiæ Didacticæ & Elencticæ Systema A. 1688 edidisset, mense istius anni Augusto p. 452 sq. de eadem diximus. Sed qua is ratione in interpretandis Scripturæ Sacræ locis versetur, ostendere nobis per commodam occasionem nondum licuit. Illustre enim, quod pertinere huc videri queat, de vestitu Sacerdotum Hebræorum opus Actorum nostrorum initium, anno quippe 1680 jam evulgatum, antevertit. Scripto tamen alio isthac de re differendi ansam nunc demum subministrari nobis merito gaudemus, quandoquidem maxima voluminis præsentis pars in librorum doctorumque veteris æque ac novi Testamenti cum primis notabiliorum enucleatione occupatur. Selecta videlicet hæc Sacra in quinque libros distinxit maxime Reverendus Autor, quorum primus de iis agit, ad quos Apostolorum scriptæ sint Epistolæ. Secundus septimum sigillum ex Apocalypsi Johanniæ illustrat. Tertius sanctitatem & perfectionem Summi Pontificis, ad ductum testimonii Paulini Hebr. VII, 27. celebrat. Quartus planctum ob Thammuz ex Ezech. VIII, 14. considerat. Quintus denique varias de materiis a jucunditate pariter ac utilitate insigni se commendantibus

tibus exercitationes complectitur. De singulis igitur pro instituti nostri ratione nonnihil differere operæ nos pretium facturos existimamus.

In exponendis *Apostolorum Epistolis* crassissimos a Viris etiam doctis errores ideo committi observat, quod non attenderint, cujusnam nationis atque gentis illi fuerint, ad quos scriptionem suam Viri *ἑθνοπνευστοί* direxerint. Perperam sane ab iis pro Gentilibus habitos fuisse omnes, quotquot extra Judæam fixum in Asia, Africa, & Europa domicilium tenuerint, cum potius plurimam illi partem Judæi fuerint; hos etenim inter omnes gentes dispersos ubique habuisse jus civitatis, scholas, synagogas, academias, ad varia quoque munera & dignitates publicas indultu Principum & Magistratum Ethnicorum evectos fuisse probat, ac proinde Apostolos horum præcipuam curam habuisse contendit, utpote quos pro tribulibus atque fratribus suis agnoverint, atque eapropter, ut in fide Jesu Christi, promissi Patribus Messæ, dextre informarentur, omni studio allaboraverint, Gentilibus interim haudquaquam penitus neglectis. Mox itaque sub *libri primi* initium id monet, verisimile esse, Judæos, qui habitaverint istis temporibus inter Gentiles in Asia, Græcia, Romæ atque alibi, ad veritatem Evangelicam minori difficultate adduci potuisse, quam qui Hierosolymis, & in reliquis Judææ civitatibus domicilia sua exstruxerint, cum hi splendore Hierosolymorum, forma Reipublicæ, umbra alicujus jurisdictionis magni Synedrii, & gloria Sacerdotii quotidie ipsis ante oculos versantis majori fascino excæcati, difficiliter ad Christum converti potuerint. Hinc de singulis Epistolis seorsim agit, & quid in quolibet capite, quinimo in versu ferme quolibet, dictum sit Judæis, quid Gentilibus, examinat, cumque multi ex tenore nominum propriorum ad Gentiles applicuerint, quod Judæis potius deberetur, nomina ista tum virorum, tum mulierum, quæ passim apud Apostolos sunt obvia, curatius indagat, & plurima quidem Gentiles notare fatetur, si originem ac etymon eorum unice respexeris, sed tamen Judæos quoque inter Gentiles habitantes Ethnicorum assumpsisse nomina ostendit; unde non statim Gentilis existimandus sit, qui Ethnicorum nomen præ se ferat. Probat id cum primis in expositione capitis decimi sexti Epistolæ ad Romanos, in quo nomi-

na propria, si non omnia, saltem plurima Judæos notasse, imo Apostolum, dum scriberet hanc Epistolam, magis ad Judæos quam, ad Gentiles respexisse innuit. Parili ratione in Ecclesia Corinthiaca Judæos Gentilibus interspersos vixisse, ac nullatenus probari posse asserit, Apostolum in utraque illa ad Corinthios Epistola solos allocutum fuisse Gentiles. Epistolam ad Galatas totam unice ad Judæos fuisse scriptam affirmare haud veretur, sive illi natione Judæi, sive ante conversionem ad Christum confessione fuerint profelyti. In Ecclesia Ephesina magnum fuisse Gentilium numerum, pro manifesto agnoscit, sed & in ea multos quoque vitam transgressisse Judæos, neminem, qui vel Apostolorum Acta legat, in dubium vocare posse, sibi penitus persuadet. Huic argumento & istud accedere existimat, quod Paulus conqueratur coram Timotheo, multos esse Ephesi in Ecclesia, qui fabulas & genealogias doceant, i. Tim. I, 3. 4. Hos ergo pro Judæis habet, quippe qui fabulis suorum patrum, quas hodie Talmudicas nuncupare usus ferat, ipsorum etiam Gentilium ineptias superarint, & quamvis Gentiles suas quoque genealogias habuerint, maxime Deorum, Dearumque, Heroam item, & Principum, tamen cum Judaicis eas conferendas esse haud censet, dum omnes verpæ gloriari suerint, se habere Abrahamum patrem, ac minimus inter eos cum maximo Principe Gentilium, quoad dignitatem generis & sanctitatem, conferri noluisse. Quanquam majorem fuisse apud Ephesios Gentilium credentium quam Judæorum numerum, non inficiatur, indeque factum esse ait, ut per totam Epistolam solos Paulus Gentiles videatur alloqui. In Epistola ad Philippenfes alloquium Pauli ad Gentiles dirigi non admittit, ac pari ratione in Epistola ad Colossenses præcipua dicta Judæos respicere contendit. Equidem ad Gentiles trahi posse non diffitetur, quæ de creptione ex potestate tenebrarum, deque translatione in regnum filii Dei, cap. I, 13. doceantur; at nihilominus tamen & de Judæis istorum temporum optimo jure intelligenda eadem venire regerit, idque eo magis, quod & ipse Paulus istis se adscripserit, factus, quod Pharisaismo olim implicitus sub potestate tenebrarum misere cœcutiverit. Cap. II, 8. non necessario Philosophiam Gentilium, Platonis, Aristotelis, Stoicorum, aliorumque intelligendam venire putat, cum & ipsi Judæi suam habuerint

Philosophiam, eamque omnino talem, qualis heic describitur, consistentem nempe in traditione hominum secundum elementa mundi. Scribas certe & Phariseos Judæorum fuisse Philosophos, eorumque doctrinam, quam docuerint de Patrum Traditionibus, sophismata & argutatiunculas, quibus plebem corruerint, ac in suam massam discipulos allicere studuerint, hodiernum docere opus Talmudicum, existimat. Principes & Potestates Cap. II, 15, memoratas pro Sacerdotibus, Scribis, Doctoribus, vere principibus viris magni Synedrii, apud quos suprema potestas in rebus politicis & ecclesiasticis vigerit, agnoscit, quos Christus palam traduxerit ac de iis triumpharit, dum ipsis omnem potestatem & auctoritatem in populum hæctenus exercitam ademerit, suamque hanc mentem adversus Marckii objectiones prolixè vindicat. Primam ad Thessalonenses, ad Judæos potius, quam ad Gentiles conversos scriptam innuit, ac Grotium laudat, qui, quod ad Jasonem Judæum directæ ea fuerit, non male animadvertat, ac alteram quoque ad Judæos quosdam, qui inter primos Christum amplexi, orta post mortem Stephani persecutione, in Syriam, ac deinceps in Cyprum, aliaque loca concesserint. In utraque ad Timotheum, itemque in iis, quæ ad Titum & Philemonem exarata legantur, nihil animadverti, quod Gentiles propius, quam Judæos spectet. Ad quos autem scripta sit Epistola ad Hebræos, vel ex titulo patere, sed & hanc id sibi peculiare habere monet, quod, cum reliquæ nonnunquam Gentiles non minus ac Judæos, hæc solos Judæos respiciat. Jacobi Epistolam Judæos alloqui, e nominatis in ipso statim titulo duodecim tribubus constare, & Petrinæ sanctos in dispersione, quorum singulos pro Judæis habet, in ipsa compellatione allegare observat. Quod Johannes Judæos animo complectatur, inde probat, quoniam se cum suis, ad quos scribit, a Gentilibus distinguat. Equidem in Epistola tertia, commate statim primo, Gaji nomen occurrere, quem Macedonem fuisse notum sit, sed ipsum tamen ex parentibus Judæis ortum traxisse conjicit. Quod tandem attinet ad Judææ Epistolam, nihil & in hac offerre se existimat, quod de certa aliqua natione magis, quam de reliquis populis omnibus intelligi possit.

In secundo Libro, septimum sigillum Apocalypticum exponit,
 &

& ad illud non silentium modo semihorii, sed & singula, quæ Apoc. VIII, 1. 2. 3. 4. 5. legantur, referenda esse arbitratur. Depingi autem ibi censet statum Ecclesiæ ultimis temporibus, sive regnum Christi gloriosum sub septima & ultima periodo futurum. Christum namque tanquam egregium Sacerdotem præfigurari per Angelum, qui thura in altari aureo obtulerit, prunasque ab eodem collegerit, focium aliquem alium haud adhibens; sic enim & istum solum ultima periodo Ecclesiæ suæ curam habiturum, solum pro ea intercessurum, solum Sanctorum preces Deo oblaturum, reliquaque omnia, quæ heic nascentur, peracturum. Ignem in terram projectum ad dona Spiritus Sancti sub ultimis Ecclesiæ fatis abundantissime effundenda; voces, & tonitrua, & fulgura, & terræ motus ad Evangelii prædicationem universalem ultimis temporibus futuram; eodemque modo dicta ibi alia ad scopum plane similem accommodat. Cum autem Spiritum Sanctum ubique respexisse arbitretur ad mores, ritus, consuetudines circa oblationem thymiæm in templo, ad aromata, & quidem multa, & data Angelo sive Sacerdoti suffitu offerenti, ad silentium, ad preces, & ad voces, & plures quidem, quæ fiebant in templo tempore thymiæm; ad Angelos, nempe ad Sacerdotes, Levitas, & Israëlitas, qui ore & tubis laudes Dei, soluto suffitu, canebant; ad altare, ad ignes in altari inde desumptos, & in terram cadentes, ad tonitru, fulmina, fulgura, ad motus, atque alia, quæ tunc animadvertebantur, & ad varia vasa sacra, quæ adhiberi solebant, idcirco singula hæc, prout ad sensus quoque literalis ductum spectanda sunt, ex omni antiquitate Judaica latius describit, ac insuper præcipua vasa, maxime vero thuribulum male hæctenus a pictoribus, ut ait, delineatum, & pejus ab autoribus descriptum, ex opere Talmudico ac numismatibus quibusdam, in tabellis æneis conspiciendum dat.

Liber tertius sanctitatem Summi Pontificis Jesu Christi dignis effert laudibus, utque Pauli de eadem testimonium Hebr. VII, 26. allatum eo capiatur melius, justam de Pontifice maximo Veteris Testamenti commentationem instituit. Postquam enim Autor de distinctione Sacerdotum eorumque sanctitate & perfectione generatim, quinimo & de sanctarum in populo Judaico rerum personarumque aliarum præminentia disseruit, superantem multum re-

liquos Sacerdotes omnes Summi Pontificis sanctimoniam declarat, & quomodo omnia ad perfectionem cum reliquorum Sacerdotum totius ordinis, tum Summi etiam Pontificis pertinentia picturam Jesu Christi præbuerint, inque eo tanquam in suo corpore atque antitypo plenissime consummata reperiantur, ad oculum demonstrat. Insuper ad mores, ritus & consuetudines, quibus Summus Pontifex in solenni expiatione die Tisri decimo facta adstrictus fuerit, Apostolum citato loco respexisse quoniam existimat, & in istis describendis, ac ad Christum applicandis multus est. Nec ulli mirum videri debere cupit, Paulum Hebræum ex Hebræis, Pharisaum, qui olim sederit ad pedes Gamalielis, ideoque rituum veterum sapientissimum, omnes istos ritus tam luculenter explicasse de Christo, vero Messia & Summo Sacerdote, cum Judæorum vetustissimi Sapientes, Chaldæi & Hierosolymitani Targumistæ, Gemarici, & alii, antequam religio fuisset deturpata, agnoverint ipsum Messiam summum Pontificem, per quem remissionem peccatorum obtinerent, Filium Dei, verum Jehova, Deum omnipotentem, omniscientem atque immortalem; id quod ad convincendos obstinatos Judæos, Jesu Christi hostes pertinacissimos, plurimis testimoniis probatum dat, necessitatemque Pontificatus Christi uberius evincit.

Liber *quartus* circa celebrem non minus quam vexatum Ezechielis locum cap. VIII, 14. versatur, ubi mulieres ad ostium portæ domus Domini, quæ est versus Aquilonem, sedentes, ac *Thammuz* plorantes introducuntur, Memorata proinde generatim, Israëlitarum impietate, & planctu ob mortuos, quisnam & qualis ille Thammuz sit, disquirat, ac totum se iis associat, qui per eundem Adonidem notari statuant. Deus autem ille omnibus gentibus notissimus plurima cum nomina habuerit, Osiris quippe alijs dictus, & Serapis, & Bacchus, & Jupiter Hammon, & Pluto, & Pan, & Saturnus, & Belus, ideo singula exponit, tandemque, quisnam per idolum tot nominibus insignitum denotatus proprie fuerit, sollicite disputat, non alium hunc esse concludens, quam Josephum, maximam in Ægypto nominis celebritatem consecutum. Bovem quoque Osiris clarissimam esse Josephi imaginem contendit, & Moseochum, qui ipsi idem est, ac Thammuz, una cum Remphan sive Chiun

Chiun delineat, ad illustrationem locorum Act. VII, 26. & Amos V, 26. Varias hic idolorum a Gentilibus, & ex caezelia a Judæis etiam cultorum figuras, æri eleganter incisas cernere, quemadmodum & eruditissimos discursus de idololatria Israëlitarum, de vitulo in deserto, deque vitulis Jeroboami in Dan & Bethel legere conceditur. Tandem vero sepulturæ Osiridis & Josephi inter se conferuntur.

Librum *quintum* septem varii argumenti Dissertationes seu Orationes diversis habitæ temporibus conscribunt, quarum duæ *primæ* sapientia veterum Hebræorum celebrandæ destinatæ sunt. Ac *prima* quidem de eadem usque ad captivitatem Babylonicam agit, *secunda* vero conditionem ejus a captivitate ad seculum usque post natum Christum septimum, sive ad finem Gemaræ contemplandam exhibet. Ac sapientiam sane inter Hebræos semper floruisse statuit, quod ipsi etiam Patres, auctoresque Græci & Romani palam professi fuerint. Hebræorum insuper Sapientes præcipuos, qui toto isto tempore vixerunt, eorumque Scholas, Academias, Synagogas, operaque & libros ab ipsis conscriptos recitat. Imprius vero de Opere Talmudico agit, insignemque ejus usum ad exponendam Scripturam Sacram, & ad intelligendam antiquitatem Græcam Romanamque maxime necessarium commendat, Ouwenii & Isaaci Vossii, studium Talmudicum magno fastu rejicientium, sententiam examinans. Ignoranter enim non minus quam falso dicit asseri, Talmudicos sua habere ex Novo Testamento, ex Patribus & aliis. Multo plura Scripturæ Sacræ loca nervosius & solidius ex Opere Talmudico, quam ex omnibus Græcis & Romanis Autoribus exponi probat, inque addendis ad binas istas Exercitationes denno respondet Isaaco Vossio, magna audacia affirmanti: linguam Hebræam perisse, esse linguam mutam, barbaram, clinguem; Hebræos nullam habuisse Grammaticam per tot secula, spatio mille annorum non legisse verbum Dei nisi Græco sermone, non nisi Græce scripsisse, nullos habuisse libros, nullas Traditiones ante tempora Hieronymi; primum librum Hebræorum fuisse Misnam tempore Justiniani, ipsam Misnam traditam fuisse Græco sermone, & quæ sunt plura ejusdem generis. *Tertia* Exercitatio *stylis Hebræis Veteri Testamento obviæ elegantiam extollit*, & contra va-

nas

nas impiasque Atheorum & profanorum verbi divini oforum criminationes, quibus stylum sacrum humilem, repentem, barbarum, obscurum, dubium, Deo indignum pronunciare haud vereantur, vindicat, Morini etiam ac denuo Isaaci Vossii sententiam non parum in Codicem Sacrum injuriam explodit. Cæterum Gallorum alicubi mentionem iniecerat, qui linguam suam omnium hodie elegantissimam, tersissimam ac perfectissimam gloriatur: in laudibus vero istis ebuccinandis cum præ cæteris modestiæ limites nimium transilierit notissimus inter Gallos Monachus Criticus, Bohourius, in peculiari ad Exercitationem antecedentem appendice, ignorantiam ipsius, quam vocat, exhibet, & ex ipsis Linguarum elegantiarum a Monacho præscriptis legibus Linguam Gallicam omnium absurdissimam, maximeque barbaram, eique Germanicam ob causas plurimas multum præferendam esse, ostendere conatur. *Quarta*, cui titulus: *Somnium de Delta Ægyptiaco*, brevem exhibet descriptionem rerum præcipuarum Ægypti inferioris, in qua situs terræ, fluvius Nilus, ejusque ostia, circuitusque totius istius regionis, civitates item, populi, eorumque cibi, vestimenta, sapientia, religio excutiuntur. Agitur etiam de eorum moribus, mercatura, agricultura, piscatione, opibus, & ærario publico. Ostenditur tandem, omnia, quæ in Delta Ægyptiaco observata fuerunt, reperiri quoque in Belgio fœderato. Utrumque enim habere figuram Δ Delta: ut Delta Ægyptiacum dicatur Ægyptus inferior, ita Belgium fœderatum in Germania esse inferiorem; ubique non solum quoad terram, fluvios Nilum & Rhenum, sed & quoad urbes, imo quoad mores, victum, vestitum, mercaturam, piscationem, opes, & ærarium publicum, magnam esse convenientiam. Sigillatim comparantur duæ urbes splendidæ & potentissimæ, Pelusium, & Amstelædamum. Somnium hæc vocat, quod ante viginti quinque annos, & amplius habuerit, ideo, quod totidem abhinc annis, cum Herodotum, Diodorum, aliosque autores legisset, in istam sententiam primum inciderit. *Quinta* occasione moniti Paulini 1. Tim. V, 22. de antiquissimo $\chi\rho\rho$ $\rho\epsilon\sigma\iota\alpha\varsigma$ risu disserit. *Sexta* repertam prope Thyatiram inscriptionem, inque ea vocem $\sigma\alpha\mu\beta\alpha\delta\eta\sigma\iota\omega\nu$ examinat, eaque Judæorum Synagogam aut $\pi\rho\sigma\epsilon\upsilon\kappa\eta\eta\rho\iota\omega\nu$ notari affirmat. *Septima* similis fere argumenti est, quidque sibi in inscriptione itidem Græ-

ca inter rudera Palmyrae inventa velit Θεός ιαρέβωλος, disceptat, ac quod hoc nomine fluviorum & fontium Deus designetur, si non certissimum, saltem verisimillimum esse respondet.

NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII S. J. BELLICA.
Neapolî apud Jac. Raillard, 1699. 8. Alph. 1. fig. 21. 17.

EX quo celeberrimi Autoris *Piscatoria & Nautica*, nec non *Halieutica*, quorum illa tomo I Supplementorum p. 1. seqq. hæc p. 577 seqq. ejusdem tomi recensuimus, Orbi Erudito innotuerunt, & spes facta publice est, *Bellica* quoque ejusdem pari studio ac nitore elaborata in lucem proditura, dici non potest, quanto hæc desiderio ab omnibus, qui elegantiores literas amant, fuerint expetita. Eo magis ergo gratulandum Reipublicæ literariæ, quod & *Bellica* hæc, quibus componendis & elimandis octo annorum horas subcivivas ingeniosissimus Parthenius impendit, publico nunc omnium conspectui & lectioni jucundissimæ pateant. Argumentum ipsum quam sit sublime, & quam arduum sit omnem disciplinam militarem, veteraque ac recentia ineundorum rite prætorum, ac oppugnandarum propugnandarumque urbium artificia elegantî carmine complecti, næ id nemo non agnoscit; quam scite, accurateque & eleganter rem universam in *Bellicis* his doctissimus Auctor expediverit, deprehendent nullo negotio, quibus non perillustrare tantum ea, sed justo studio perlegere vacaverit, fueritve volupe. Nobis, qui toties Parthenii ingenium ac eruditionem laudavimus (nam & editas ab ipso profa oratione *Æstates Surrentinas* Tomo III Supplementorum Sect. IV. p. 145. seqq. *Autumnos* item *Surrentinos* in Actis A. 1699. mense Julio p. 329. seqq. recensuimus) nunc quidem totius operis libris quindecim absoluti œconomiam, ipsius Auctoris versibus primordialibus, ex quibus eam nullo negotio sagacior paulo Lector intelliget, exhibuisse suffecerit. Sic enim orditur:

Quæ melior bello pubes, quibus illa sub armis
Eniteat, structaque acie quæ signa sequatur,
Seu peditum turmæ, seu componantur equestres;
Muneraque, & variæ quot bellatoribus artes,

P p

Sive

Sive struant, variantque jugis, & versibus agmen:
 Nec non fulminei quæ Martis machina, & usus
 Qui sit: quæ leges & disciplina adhibenda:
 Qui Ducis & magni labor, & solertia quanta,
 Seu moveat, seu castra locet, sive explicet omnem
 In campis aciem, & pugna jam provocet hostem:
 Quanta & bellaces ordiri industria fraudes:
 Quin etiam docto fuerit quæ cura Magistro
 Obsidii, & validas detur quibus artibus arces
 Expugnare, quibusque acri defendere ab hoste,
 Jam canere, & levibus paulum me attollere cœptis
 Incipiam.

A PARAPHRASE ON THE BOOK OF JOB.

Id est,

Paraphrasis Libri Jobi, ut & cantionum Moſis, Debora, Davidis, quatuor item ſelectorum Pſalmodum, aliquot Capitum Eſaie & Capitula III Habakuk. Autore RICHARDO BLACKMORE, M. D.

Regiæ Magnæ Britannia Archiatro Ordinario & Socio Collegii Medicorum Londinenſis.

Londini apud Awnſham & J. Churchill, 1700. Fol. Alph. 3. pl. II.

Nobilissimus hujus operis Auctor Ciceronianæ sententiæ, quam in ipſo titulo exhibet, probe memor, *ut ſi occupati proſuimus aliquid, proſimus etiam otioſi*, quicquid temporis vacuum a gravissimis negotiis habet, in ſacris meditationibus collocare aſſolet. Et quoniam poëſin amat eximie, illa non, ut plerumque fit, ad lasciviam & ſales, verum in ipſis Sacris Literis exornandis utitur, magni quippe faciens Cowlæi elegantissimi apud Anglos poëtæ judicium, qui in præfatione poëmatum ſuorum, nusquam ſubjecta poëſeos nobiliora, quam in S. Bibliis reperiri dixit. Jobum itaque potissimum aggressus Noſter est, a Sandysio quoque, qui & Pſalmos & alia quædam carminice reddidit, ſed minus accurate verſu deſcriptum; cujus adeo non verſionem quidem, quæ minus grata foret, ſed liberioſam paraphraſin adornavit, atque una cum aliis nonnullis poëmatibus ſacris in publicum emiſit. Nos de ipſis quidem

quidem poematibus dicere superfedemus, præfationem vero, quam Autor præmisit satis prolixam, plane intactam relinquere haud possumus. In ea vero postquam poetarum Anglicorum, speciatim Dramaticorum effrænem licentiam & retinendi gentilium nomina pertinaciam castigasset, de Jobi libro differit, quem qui carmine exprimere velit, Diis fabulosis vel Græcorum Latinorumque Poëtarum imitatione opus non habeat. Attamen illum non esse a poemate alienum, si minus metro scriptum credamus, certe narrationem, allusiones, similia & dictionem ipsam indicium facere putat. Ceterum neque eorum sententiæ accedit, qui fingi hic Jobum quendam more parabolico, vel historiam quidem veram, at poëtico stylo, quod Lucanus fecit, describi hic existimant. Et quanquam neque Epici generis poëma hic exhiberi, quale Homerus scripsit, cum iis persusum plane habeat, qui carminis Epici requisita omnia eo in libro invenisse sibi videntur, adeo ut ne machinam quidem desiderent, auctorem vero Divino quodam spiritu afflari censeant: Jobi tamen characterem a genere Epico profus abhorreere negat. Primum enim falso asseri probat, Heroem in omni carmine Epico ad exempla Virgilio & Homeri, qui soli aggressi hoc genus poëmatis sunt, præterea vero in alio solo alioque tempore vixerunt, constituendum esse agentem, non patientem; finem certe, qui est instruere, non minus descriptione earum rerum, quas passi sunt viri illustres, obtineri, neque Homerum plane repugnare, cujus Odyssæa non tam, quæ egerat Ulysses, quam quæ passus fuerat, depingat. Proinde Jobum Heroem esse poëmati Epico idoneum, quippe quod fortitudinem & constantiam inter afflictiones continuas servaverit inconcussam, atque ideo præmium denique nactus fuerit egregium. Porro Heroem in poemate Epico non ab omni plane vitio debere esse immunem, qui si sit, absterri magis difficultate lectores, quam ad imitationem instigari. Denique in Jobo pulcras & commoventes meditationes, præcepta ad instruendum apta, & nescio quid sublime & majestate plenum deprehendi, admisceri identidem similitudines elegantes, miras metaphoras, descriptiones vivas & naturæ rerum convenientes. Itaque Virgilio & Homero æquiparandum in omnibus Jobum esse, præferendum vero etiam in eo, quod non gentilium Deorum n-

nias, quæ non possunt non Christiano displicere, sed quæ divi-
 revelatione manifesta sint, complectatur. Illos deinde carpit Au-
 ctor, qui illustrandis vertendisque Græcis & Latinis Poëtis vitam
 omnem inutiliter perdant, cum S. Scripturæ libri poëtici studia
 nostra multo magis sibi deposcant. Ut vero ad Jobum cum Au-
 ctore redeamus, de tempore quo vixit, ita censet, vixisse eum vel
 ante tempora Mosis, vel Mosis certe fuisse plane coævum, quod sa-
 crificavit Deo, (id quod Mosaica disciplina Sacerdotibus tantum
 licuisse ait:) quod Judaicæ religionis, quos Moses instituit, ritus
 omnes ignorarit: quod Legis & Prophetarum, miraculorum in Æ-
 gypto factorum, profectiois Israëlitarum in terram Canaan, cum
 frequens illi fuisset occasio, mentionem fecerit nullam: quod vi-
 tam denique per ducentos annos protraxerit, more Patriarcharum.
 Inde de patria Jobi Utz, cujus nominis triplex regio celebratur,
 quid sibi videatur, omiſſis aliis opinionibus, non dissimulat. Nempe
 quoniam illius ditiones incursionibus Chaldæorum, populi Ori-
 entalis Arabiæ, continuo patebant, patriam Jobi in Australi Arabiæ
 parte fuisse sitam, prope fluvium Euphratem, Jobumquæ fuisse e-
 posteris Nachoris, persuasissimum habet. Itaque quæ de fonte Jo-
 bi prope Hierusalemum narrantur, de sepulcro item in planitie jux-
 ta Jordanum, & de ditionibus ejus in Syria Septentrionali, ubi ho-
 dienum incolæ Jobi sedem iter illac facientibus monstrant, inter
 fabulas refert; atque hos ait multo absurdissimos, qui Jobum vi-
 xisse Constantinopoli perhibent, cum sepulcrum Jobi in Armenia
 Turcæ forsitan cujusdam cognominis sit. Quod ad ipsum attinet
 hujus libri auctorem, non contendit quidem Noster cum iis, qui
 vel Mosen ipsum, vel Esaiam, vel Hebræum certe aliquem non
 indoctum exarasse librum ajunt; neque prolixè disquirunt, utrum
 Mosis tempore Auctor vixerit, an post Davidem & Salomonem an-
 te tempora Ezechielis, a quo citatur Jobus: iisdem tamen ferme
 rationibus adductus, quibus supra Jobum ipsum antiquissimum as-
 seruerat, Scriptorem quoque omnium, qui prostant hodie, esse
 longe vetustissimum existimat; saltim non credit eum adeo tem-
 perare sibi potuisse, quo minus rituum Judaicorum vel semel fecis-
 set mentionem, si perspectos illos habuisset. Ceterum quod fuse
 postea describit, ipsum poëmatis argumentum finemque, ubi de
 cau-

causis, quare divinæ providentiæ moderamen haud satis intelligamus, ingeniose dissierit, non attingimus. Id tamen, quod vel obiter hic inserit Auctor, quasi colophonis loco addimus. Nimirum stellas & planetas rationalibus creaturis habitari, vix dubitat, quod improbabile illi videtur, hoc terræ punctum tot hominibus oppletum, cetera vero opera divina, quæ mundo hoc multo nobiliore sunt, profus habitatoribus destitui.

RESPONSIO AD ANIMADVERSIONEM AD DAVIDIS

GREGORII *Catenariam*, *Ab. Eruditatum Lipsæ, Mense*

Februarii A. 1699.

Excerpta ex Actis Philosophicis Anglicanis Mens. Dec. 1699.

pag. 419 seqq.

QUÆ in Animadversione ad nostras de Catenaria Demonstrationes objicit Anonymus, sunt hæc. Quod rem ab aliis jam ante septennium inventam & publice expositam demonstrare aggressus sim, modo quodam meo. Ita quidem est, & me hoc facturum in ipsa præfatione sum professus. Quid vero hic redarguendum sit, non capio. Celeberrimi viri Hugenius, Leibnitiuss & Bernoullius plurimas Catenariæ proprietates detexerunt & ediderunt, at non demonstrarunt. Ego, quod suscepi, demonstrationes pertexui. An Archimodi honeste objiciatur, illum *post diuturnam temporis moram eorum de Helicibus Theorematum demonstrationes edidisse, quæ Conon repperit ac non demonstravit?* Hoc tamen profitetur, in *præf. ad Librum de istius lineæ, Archimedes*. Ego certe credo, ita demum Geometriæ suam sinceritatem, decusque constare, si nihil non demonstratum in publicum proferatur, saltem per annos plures non demonstratum maneat.

Sed an res hæc (nempe Catenariæ natura & proprietates primaria) ab aliis inventa & publice exposita fuit? Certe ista Catenariæ proprietas, Corol. 6. Prop. 2. aliis indicata est penitus ante editas hæc demonstrationes. Cum tamen sit, ni fallor, inter primarias illius proprietates, & omnium longe utilissima, & ad vitæ communis usus facillime reducenda. Ab omni ævo, in ædificiis publicis fornices arcusque tam ad firmitatem quam pulchritudinem adhibuerunt Architecti: Qualis tamen sit forniciæ figura legitima, ad usque editas nostras demonstrationes ignoratum est. Citato e-

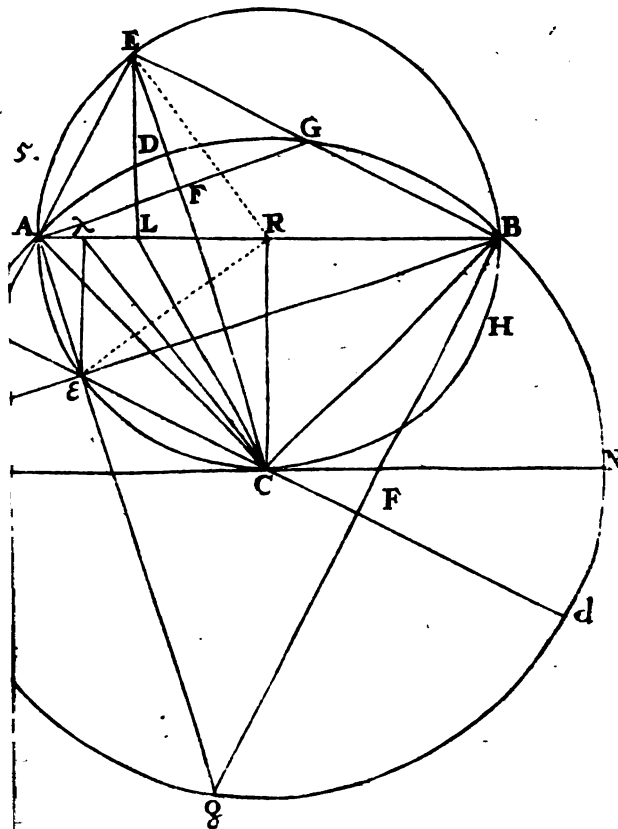
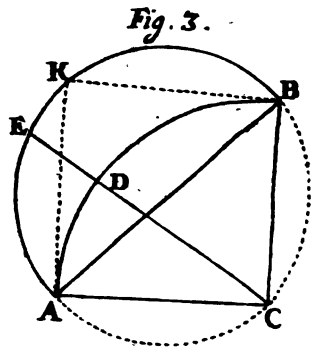
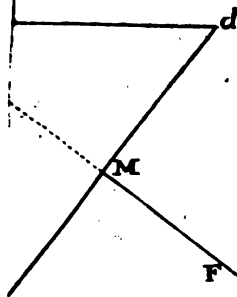
nim Corollario dictum est primo, *Catenam in plano verticali, sed situ inverso, figuram servare nec decidere, adeoque arcum seu fornitem facere tenuissimum: Hoc est sphaeras minimas rigidas & lubricas in inversa curva Catenaria dispositas arcum constituere, cujus nulla pars ab aliis extrorsum vel introrsum propellitur; sed manentibus infinis punctis immotis, virtute sua figura sustineri.* Verum quidem est fornices firmos jam olim fuisse extractos: sed ad dictum Corol. ostensum id exinde fieri, quod in *crassitie cujuslibet eorum quadam Catenaria inclusa sit, neque si tenuissimus esset, partesque haberet lubricas, sustineretur alterius figura arcus.*

Agnoscit tamen postea Animadversionis Auctor operæ pretium fore, si res licet cognita dudum, ex novo sed solido principio derivaretur. Quomodo Res Geometrica non demonstrata dici possit cognita, ego non capio, nisi assertum pro cognito habeatur, axioma certe Geometriæ promovendæ parum idoneum. Nullus dubito, quin Celebres supra nominati Viri Theorematum inventores illorum demonstrationes noverint. At certe non ediderunt, nec alios ab illis edendis arcere voluerunt: Neque omnia ad Funiculariam attinentia exhausserunt, ut ex dictis de Fornicis figura constat. Si priorum pulcherrimorum Theorematum demonstrationes publici juris fecissent, ego de aliis demonstrationibus condendis, neque forsan de aliis Theorematis inveniendis cogitarem nunquam.

Sufficere ait Animadversor, si consideretur, quomodo propositionem primam & primariam, cui reliquæ superstruuntur, demonstraverim ego. Neque illi suffecisse credendum, nisi quia in aliis quod commentario suo in pejus detorquere posset, invenire nequibat. Et certe si, assumpta primaria Catenariæ proprietate, ad alia exinde eruenda me protinus contulisset, nihil fecissem quod a principibus Geometris non sit factum: Et in isto casu proprietates sequentibus propositionibus 6, & 29 corollariis, de assumpta Curva legitime demonstratæ (quod ante non erat factum) jure habendæ forent. Malui tamen ex Catænæ natura proprietatem istam in antecessum eruere per prop. hanc primam, quam attente considerandam sibi proponit Animadversor.

Primum quod reprehendat invenit, quod quædam ex Mécha-

B. VI.
Fig. 1.

chanicis constare dixerim, quæ distinctius enunciare atque etiam applicare operæ pretium fuisse ait. Ego qui Geometris demonstranda Theoremata quædam susceperam, omnia minutim exequenda non credebam, sed vulgo nota & ex aliis scientiis petita assumere fas esse etiamnum arbitror, præsertim si ipsum Theorema, ut in casu præsentis, aperte enunciauerim. Verum ut Animadversori gratum faciam, Lemma istud demonstrabo, cum distinctius enunciare nequeam, quam est hæcenus factum in hæc verba.

L E M M A.

Potentia tres in æquilibrio posita eandem habent rationem cum rectis tribus ad ipsarum directiones parallelis, vel in dato angulo inclinatis, a mutuo occurso terminatis.

Putæ si potentia tres trahentes, impellentes vel utcunque agentes, secundum rectas PA, PB, PC sint in æquilibrio; & inclinentur ad has directiones tres rectæ EF, FD, DE in angulo quovis dato, hoc est, si anguli EAP, FBP, DCP fuerint æquales, Dico potentias A, B & C esse inter se ut rectæ FE, FD & DE. Producantur rectæ AP, BP, CP in G, H & K.

T A B. VI.
Fig. 1.

In quadrilatero FAPB, cum angulus externus EAP sit, ex hypothesi, æqualis interno & opposito PBF, erunt interni duo oppositi FAP & FBP æquales duobus rectis; Cumque omnes quatuor interni quatuor rectis æquentur, erunt reliqui duo F & APB in eodem quadrilatero oppositi, duobus rectis etiam æquales. Sed APB & BPG efficiunt duos rectos, & igitur angulus F est æqualis angulo BPG. Similiter ostenduntur D & BPK æquales, item E & APK.

Quoniam tres potentia sunt in æquilibrio, sunt immotæ, & igitur earum qualibet pro hypomochlio haberi potest reliquarum duarum respectu quæ in æquilibrio manent. Si B habeatur pro hypomochlio, per Mechanicæ notissimum theorema, potentia A est ad potentiam C, sicut sinus anguli BPK ad sinum anguli BPG, hoc est sinus anguli D ad sinum anguli F, hoc est recta FE ad rectam DE. Rursus, posito C hypomochlio, potentia A est ad potentiam B ut sinus anguli CPH ad sinum anguli CPG, sive sinus anguli

anguli BPK ad finum anguli APK, hoc est sinus anguli D ad finum anguli E, hoc est ut recta FE ad rectam FD. Tres igitur potentia A, B & C sunt ut rectæ FE, FD & DE q. e. d.

Prima Demonstrationis meæ verba vera esse agnoscit *lin. 16. pag. 88.* in sensu ibi posito, quem ego vicissim pro vero & meo agnosco: Sed hæc facilius ex præmissis Lemmate sequuntur, si mecum concipiatur totius lineolæ dD gravitas in ejus medium punctum congregari, nempe grave in ejus centrum gravitatis, ut Geometris solenne est; atque grave hoc, rotatione circa d centrum, in situm perpendiculararem, sive inter d & Terræ centrum ferri; hoc est, primo momento, per rectam ad dD normalem.

Demonstrationis meæ verba sequentia aliquot *lin. 24. pag. 88.* & seqq. apponit, quibus suum in illa commentarium subnectit, in cujus ultimis verbis nempe, *ut constans quadam recta est ad illam ipsam portionem,* æquivocationi fundamentum ponit. Si per *constantem hanc rectam* intelligat infinite parvam, ejusdemque generis cum dD *viz.* constantem fluxionem ordinatæ in Catenaria, mecum facit, estque illud ipsum quod dixi in primis vocibus ab illo citatis, *lin. 14. & seqq.* Sed in hoc sensu non explicant verba mea ultimo citata, quibus explicandis adduci videntur. In illis enim loquor non de gravitate lineæ dD quæ in situm verticalem se componere conatur, sed de gravitatis hujus causa, quam ad distinctionem voco *Gravitatis actionem* in Dd normaliter exercitam, Atque causam hanc exponi jubeo per rectam *a*, ejusdem nempe generis lineam cum Catenæ longitudine quam ille assignabilem vocat. Superius quidem lineæ Dd gravitatis partem eam qua in situm verticalem se componere conatur, representari ostendi per infinite parvam sed constantem d δ : At hujus causam, quam gravitatis actionem voco, per assignabilem & constantem *a* expono. Verba enim mea sunt, *Gravitatis actio in partes correspondentes Catenæ Dd normaliter exercita etiam constans erit sive ubique eadem. Exponatur hæc per rectam a.* Falso igitur post verba hæc, *Exponatur hæc* subjungit (*constans Gravitationis quantitas*) Et ut fidem falsæ hinc expositioni faciat, prius & etiam postea (*lineis 29 & 35 pag. 88.*) vocem *gravitationis* scribit caractere Italico, quali ubique mea verba a suis distinguit, cum interim a voce hæc nimis ambigua prorsus

fus abſtineo, & gravitatem pro effectu, gravitatis actionem pro causa uſurpo ſemper. Potuiſſet Cauſa, ſive Gravitationis Actio, per eandem δd etiam exponi: Et ita quidem feciſſem, ſi nulla fuiſſet occaſio hunc applicandi potentias modum mutare. Verum cum in decurſu hoc ſit factum, ita ut ponderis per MF trahentis vis infinite quam nunc major evadat, ideo Cauſam utrique modo applicationis communem, per lineam ordinariam exponere volui,

Postquam ſemel invenit, vel inveniſſe fingit me, gravitationis quantitatem qua linea $d D$ circa d mobilis ſitum verticalem affectat, per lineam a exponere vel repræſentare, multa undique illi occurrunt monſtra, quibuſcum *pag.* 89 & 90 fortiter pugnat. De horum (quippe ſuorum) ſalute videat ipſe: ad me nihil attinent: Ego ſiquidem de ponderibus π & z ab ipſo in ſcenam productis ne verbum; qui in vocibus ab ipſo citatis ſic aio, *d δ repræſentabit gravitatis partem eam qua ſit ut Dd in ſitum verticalem ſe componere conetur*; & rectam assignabilem a exponere jubeo gravitatis prædictæ actionem, quarum altera eſt effectus, altera cauſa. Licetque, ni fallor, cauſam ab effectu diſtinguere, & per lineas diverſas exponere, modo hæ ſemper ſint proportionales, ut in noſtra repræſentatione ſit: effectum ſiquidem per conſtantem infinite parvam, cauſam per conſtantem assignabilem.

Posteriore parte pagina 89, poſt citata quædam ex meis verbis, ait non ſatis apparere Lemmatis Mechanici vel ſenſum vel applicationem. De ejus ſenſu hætenus dictum, quem nunc ſatis apparere non dubito: De applicatione nunc agendum.

Si concipiatur (ut ſupra dictum) lineolæ $d D$ gravitas abſoluta per $d D$ expoſita, in ejus centro gravitatis M collecta, & grave hoc ſecundum directionem MF ad $d D$ normalem vi gravitatis ſuæ deſcendere: Potentia ſecundum MD trahens, quæ i æquilibrio eſt cum prædicto gravi, per præmiſſum lemma, eſt ad ejus momentum ſive potentiam trahentem ſecundum MF, ſicut δD ad δd . Nam angulus $\delta D d$, quo $D \delta$ inclinatur ad MD, æqualis eſt angulo $d e F$ quo $d \delta$ inclinatur ad MF; viz. uterque complementum anguli d ad rectum. Atque hoc etiam obtinet agnoſcente Animadvertore, ſi ut in vulgari Mechanica, prædictum grave plano MF incumbens,

TAB VI.
Fig. 2.

interposita trochlea ad M, trahatur ab alio gravi ipsi MD incumbente: Erit hoc ad illud sicut $D\delta$ ad $d\delta$.

Quod si, reliquis manentibus, modus applicationis harum potentiarum mutetur, ita ut ad flexilis lineæ dD , cujus extremum d immotum, punctum medium M applicetur pondus secundum MF vires exerens, quippe arcum centro d , radio dM , in descensu descripturum: Erit Ponderis hujus vis, ad flexilem lineam rectam ad M incurvandam, infinita, respectu vis suæ gravitatis absolutæ; & vis secundum MD trahens, ad modo descriptam incurvationem impediendam requisita, etiam infinita, respectu ejus quæ prius requirebatur ad pondus M in plano MF sustinendum. Adeo ut potentia, quæ, in priore applicationis modo, exponebantur per $d\delta$, dD , nunc exponendæ veniant per infinite majores prioribus proportionales: Nam, ut prius, pondus M trahit secundum directionem MF , & potentia illud sustinens secundum MD ; & hæc duo esse in æquilibrio, ex partium Catenæ quiete constat. Eadem igitur manebit harum ratio, quæ prius fuerat. Sed causa quæ lineam flexilem dD (cujus extremum d immotum, cujusque medio puncto M applicatur grave infinite quidem parvum, sed cujus vires per hunc applicationis modum infinite majores redduntur, & proinde in Animadversoris phrasi assignabiles fiunt) in rectam extendit, est Catenæ DA gravitas, quæ est ipsius longitudini proportionalis. Hæc ergo est ad constantem & assignabilem a (constanti sed inassignabili $d\delta$ proportionalem) ut $D\delta$ ad $d\delta$. Atque sic Animadversori patere credo veram conclusionem absque assumptis erroneis fuisse, probatam.

A LETTER OF DR. WALLIS TO DR. SLOAN.

Hoc est,

EPISTOLA D. WALLISII ad D. SLOAN, CONCERNENS
Quadraturam partium Lunulæ Hippocratis Chii, a JOANNE
PERKS exhibitam; cum ulterioribus DAVIDIS GREGORII &
JOANNIS CASWELLI ad eandem additionibus.

Translata ex Actis Philosophicis Anglicanis, Mens. Dec.

1699, pag. 411 seqq.

Qua-

Quadratura certæ Lunule Hippocratis Chii, jamdudum pluribus seculis (quoad totam Lunulam) cognita est. Verum (quantum ad ejus partes, & quæ huc spectant) nova inventa nuperrime detecta sunt, quæ neminem antehac animadvertisse reor.

Accepi mense Novembri 1699 a Dn. Joanne Perks, præfecto Nosocomii in Old-Swynford Comitatus Vigorniensis, a Dn. Thoma Foley fundati, brevem descriptionem hujus Quadraturæ portionum Lunule Hippocratis, quam Tibi non ingratham fore confido.

Hæc ut tanto melius intelligatur, tanquam notum (quippe dudum demonstratum) præsuppono: si super AB, (chordam arcus ADB, quadrantis circuli majoris, cujus centrum est C) tanquam diametrum describatur semicirculus ABE, hunc fore æqualem illi quadranti; quoniam quadrata diametrorum, hujus & illius, se habent ut 2 ad 1 (atque in hac proportione sunt illorum respectivi circuli; adeoque quadrans unius æqualis est semissi alterius.)

TAB. VI.
Fig. 3

Et consequenter, si ab utraque horum subtrahatur commune segmentum ARD, residua Lunula ADBE (ab uno latere) æqualis erit residuo Triangulo (ab altero latere) ABC. (Aut ipsi ABK, supposito arcum AB bisectum esse in K; hoc est, semissi Quadrati CK, minori circulo inscripti; Atque hæc communiter vocatur Quadratura Lunule Hippocratis; hoc est, inventio figura rectilinearis (quæ facile ad quadraturam reduci potest,) huic Lunule æqualis.

Hoc præmissis: caput negotii est Quadratura datæ portionis ejusmodi Lunule: supposito, ADB esse secam recta CDE, ducta ex centro C. Quod Dn. Perks (nescius ab ullo alio antehac simile quid tentatum) hoc modo præstat. Videlicet

Ductis rectis EA, & EB (arcum DB in G secante) & ad AG, perpendiculari EF (quæ, quia ipsam AG ad angulos rectos bisecat, per centrum C transibit) Triangulum rectilineum AFE, æquale est Triangulo ADE, propositæ portioni Lunule. TAB. VI. Fig. 4

Demonstratio ejus ad hunc modum se habet. ADB cum sit arcus quadrantis Angulus AGB erit sesquirectus (eique junctus angulus EGA, semirectus) Et hic angulus (tanquam externus Trianguli AGE) æqualis est duobus internis oppositis GEA & EAG.

Qq 2

Quo-

Quorum GEA (quia angulus est in semicirculo AEB) est rectus; & propterea EAG est semirectus (quales præterea sunt FEG & FEA) Et tria Triangula AFE, GFE, & GEA singula semisses quadrati. Et AG ad AE ut $\sqrt{2}$ ad 1 (proportionaliter respectivis radiis duorum circulorum.) Et similia segmenta ADG, AE in eorum circulis respectivis (ut Quadrata suorum respectivorum radiorum) ut 2 ad 1. Ac proinde semisegmentum AFD æquale segmento AE. Et consequenter (uno eorum tantum a Triangulo auferente, quantum alterum eidem addit) portio Lunulæ ADE, æqualis Triangulo AFE. Q. E. D.

Liceat mihi (tam hic quam in sequentibus) a verbis Autoris paulisper discedere (sed retento eodem sensu, & ut nihil ipsis decedat) ita ut designem eadem respectiva puncta (in omnibus figuris) iisdem literis. Id quod brevitati conducit (absque nova repetitione ejusdem constructionis pro unaquaque figura) & confusionem præcavet, quæ phantasiæ oboriri posset; si nempe eadem respectiva puncta, in diversis figuris, differentibus literis essent designata; eademque literæ in differentibus figuris designarent differentia puncta.

Si contingat punctum E poni in K (medium arcus AEB) nulla erit intersectio in G (cum puncta G B tunc coincident, citra ullam tamen demonstrationis turbationem) si ultra versus B, tunc G erit in altero latere; & quod dictum hic est de EGB, accommodandum est ad EGA: quæ adeo obvia sunt, ut prolixo discursu opus non habeant.

Hoc univèrsim procedit juxta eandem generalem notionem, cum hac quadratura totius Lunule (& quarundam aliarum figurarum Curvilinearum) ut si tantum addatur uni lateri, quantum demum est alteri, æqualitas remaneat.

Et momentum demonstrationis in eo consistit, ut probetur, *segmenta* ADG, & AE esse *similia*, atque adeo circulis respectivis proportionalia; integrum scilicet unius, æquale semissi alterius.

Fundamentum totius processus simpliciter hoc est. Cum Angulus ACE sit angulus ad centrum majoris circuli, sed ad circumferentiam minoris; linea CDE (dum a CA ad CB progreditur) dividit

vidit in eadem proportione arcum quadrantis ADB, & semicirculi AEB: unde reliqua sponte sua consequuntur.

Atque hoc applicari potest aliis *Lunulis* (præter *Hippocrateam*) si (translato angulo in F, aut alia ratione) talem portionem communis segmenti ABD assumamus in uno latere (loco ipsius AE ab altero latere reflectæ) qualem proportio duorum circulorum requirit.

Communicavi hanc Quadraturam Dni. *Perks*, Dn. *Davidi Gregorio* (doctissimo nostro Professore Astronomiæ *Oxonienfi*) qui sententiam suam de eadem (cum propriis additionibus) in literis ad me exposuit, quàm verbis ipsius huc transcribam.

Vir Venerande, Quadratura partium *Lunula Hippocratis Cbii*, per Dn. *Perks*, quam mihi communicasti, oppido est elegans.

Memini simile quid aliquot ab hinc annis præstitum fuisse a Dno. *Tschirnhausen*; qui æqualem huic ipsi portioni facit, non idem triangulum Dni. *Perks*, sed aliud, quod huic æquivalens (quemadmodum mox ostendam.) Extat hoc theorema in *Actis Lipsiensibus* mense Sept. anno 1687; sed absque ulla demonstratione. Verum neuter ex his argumenti hujus amplitudinem videtur attendisse.

Quod si enim compleas duos circulos, quorum arcus continent *Lunulam Hippocratis*, verum idem est, non tantum de punctis in altero semicirculo ACB, sed etiam in illis semicirculi AEB, propter easdem rationes. Quemadmodum apparet ex Schemate annexo, in quo notavi puncta in semicirculo ACB (correspondentia punctis Dni *Perks* in AEB) correspondentibus literis minutis Latini & Græci alphabeti.

Si Dn. *Perks* constructionem suam reddidisset universalem, efficiendo ut utraque linea EA & EB, occurreret majori circulo (quod futurum fuisset; protrahendo has lineas & majorem circulum, usque dum concurrerent) potuisset forte invenire, portiones spatiorum AεCM, BHCN (supponendo MCN parallelam ipsi AB) esse quadrabiles, æque ac illas *Lunula Hippocrateæ*; & cum EA sit recta, portionem AED *Lunula Hippocrateæ* esse ad Aεδ (correspondentem ipsi AεCM) in duplicata proportione ipsius Cε ad Aε. Nam ERε (ad R. centrum minoris circuli) est in hoc casu angulus rectus.

Qq 3

Porro

TAB. VI.

Fig. 5.

Porro : si sumatur punctum quoddam ϵ in semicirculo ACB, & procedatur juxta Dn. Perks constructionem, universalem, juxta supra dicta, redditam; inveniatur ab uno latere trilineum $A\epsilon\delta$ (contentum arcibus $A\epsilon$, $A\delta$, & recta $\epsilon\delta$) æquale triangulo rectilineo $A\epsilon\phi$. Et ab altero latere, trilineum contentum arcu $B\epsilon$ (complemento ipsius ϵA ad semicircumferentiam) & arcu $B\delta$ (complemento ipsius $A\delta$ ad quartam partem circumferentia) & recta $\epsilon\delta$ (hoc est, trilineum BHCd diminutum segmento $C\epsilon$) æquale triangulo rectilineo $B\epsilon\phi$. Et quod duo illa spatia $A\epsilon\delta$, & differentia ipsius BHCd a segmento $C\epsilon$ (partes Lunulæ ACB $g\gamma A$) junctim sumta æqualia sint triangulo ACB; æque ac duo spatia AED & GED, partes Lunula Hippocrateæ.

Ita ut summatim appareat, quod si duo circuli (continentes Lunulam Hippocrateæ) compleantur; hæc Lunula AEBGA & altera ACB $g\gamma A$, conficiant unum systema, & sint conjugatæ figuræ.

Nam (ducta ut libet, recta CDE, vel $C\epsilon\delta$, vel $C\phi\delta$, per C centrum majoris circuli, duos hos circulos secante) spatium contentum duobus arcibus duorum horum circularum, & parte dictæ rectæ (scilicet AED, aut $A\epsilon\delta$, aut BHCd) æquale est respectivo triangulo rectilineo AEF, aut $A\epsilon\phi$; aut $B\epsilon\phi$.

Et accidit quidem, ut, si hæc linea ex C procedens sit ad idem latus Diametri MN cum Lunula Hippocrateæ, antea dictum spatium (quod perfecte quadrabile est) solitarium sit (plane ut sunt partes Lunula Hippocrateæ, & duorum spatiorum $A\epsilon CM$, BHCN; quæ adeo sunt partes Lunula propiorem ad invicem relationem habentes.

Quod si vero linea illa ex C procedens, sit ad alterum latus ipsius MN, tum spatium, quod æquale est triangulo rectilineo est differentia duarum mixtilinearum figurarum (unius, trilinei; alterius, segmenti minoris circuli) ut supra dictum, quarum neutra separatim quadrari potest.

Singula hæc patent ex demonstratione Dni Perks; quæ, cum exigua variatione (prout usu venit in differentibus casibus ejusdem Theorematis) illis omnibus applicari potest, quanquam ipse idem non adverterit.

In dimensione partium Lunula Hippocrateæ, præsumi forte posset,

set, triangulum æquale statutum portioni *Lunula*, fore partem trianguli, cui tota illa *Lunula* æqualis cenferi consuevit (hoc est, triangulum æquale statutum portioni ADE, debere esse respectivam partem ipsius ACB, quæ æqualis est toti *Lunula*) quod in ea Dni *Perks* non habetur.

Verum in illa supra memorata Dn. *Tschirnhausii* continetur, quod hic propositum est.

Si ex puncto quodam circumferentiæ minoris circuli E, dimittatur ad AB perpendicularis, secans eandem in L, ducaturque recta CL; triangulum CAL est æquale portioni *Lunula* AED (Et consequenter triangulum CBL, æquale portioni BED.)

Quod (quoniam a Dno. *Tschirnhausen* prorsus non est factum) brevis demonstrabo, ita ut demonstratio attingere possit *portiones* conjugati spatii ACB γ A.

Nam triangula ACB, AEF, sunt similia, cum unumquodque sit semis quadrati; atque adeo per 10 Viti, triangulum ACB est ad triangulum AEF in duplicata proportione ipsius BA, ad AE; hoc est, per 8 Viti, ut BA ad AL. Verum, per 1 Viti, triangulum ACB est ad triangulum ACL, ut BA ad AL. Itaque, per 9 Viti, triangula ACL & AEF sunt æqualia. Sed triangulum AEF demonstratum est (a Dn. *Perks*) æquale portioni AED. Atque adeo dicta portio AED æqualis etiam est triangulo ACL. *Hucusque* Gregorius.

Cogitavit de hac Quadratura Dni. *Perks* Dnus *Caswellus* (antequam Dn. *Gregorius* vel Ego, eam vidissemus,) deditque ejus specimen, quod porro proferri posset. Verum, cum otio non abundaret, adeoque laborem ejus per omnia momenta persequendi suscipere nollet, constituebam ego (ejus cum venia) dicendum specimen hic inferere. Id quod ipse consulto declinans, supervacaneum rebatur, cum Dn. *Gregorius* interea temporis simile quid plenius prastitisset. Res eo redit: ex centro B per A tertium circulum ducit, aliam *Lunulam* ab *Hippocratea* formantem; & portiones hujus *Lunulæ* admodum accurate quadrat: nosque manuducit ad novum systema, quod simili ratione tractari potest, ac *Hippocrateam* versavit Dn. *Gregorius*.

Eruditis his de subjecto adeo trito disquisitionibus præter rem
fuc-

fuerit multa adjicere. Breviter tantum comparabo duas Quadraturas Dn. *Tschirnhausii* & Dn. *Perks*, in quantum inter se convenient, aut ab invicem differant; deinde etiam ostendam, quomodo per alterutram harum dividi possit *Lunula*, in quacunque data proportione.

TAB. VI.
Fig. 6.

Dnus *Tschirnhausen*, demittens ex E ad AB perpendicularem EL, determinat triangulum ALC æquale portioni ADE.

Hoc concessio: dividere *Lunulam* possumus quacunque data proportione. Si dividamus AB ad L in tali data proportione; CL (propter communem altitudinem) in eadem proportione dividet triangulum ACB (quod æquale est toti *Lunula*) Et LE, ipsi ALB ad rectos angulos insistens, determinabit punctum E; a quo si ducatur recta EC ad C, hæc, ad DE, dividet *Lunulam* in eadem proportione.

TAB. VI.
Fig. 7.

Dnus *Perks*, ad EDC ducens perpendicularem AF, semiquadratum AFE æquale demonstrat propositæ portioni ADE; quod semiquadratum est similis similiterque sita figura ad AE; ut ABC ad AB.

Atque adeo (quia similes figuræ sunt in duplicata ratione suorum laterum respectivorum) si AE ita inscribamus, ut quadratum ab AE sit ad quadratum AB, in tali data proportione, *Lunula* ad DE divisa erit, prout requiritur.

Atque hoc obtinebit (si debite applicetur, prout diversi casus requirunt) utut E (continuato Semicirculo) ponatur ultra B. Nihilominus enim similes figuræ erunt in duplicata proportione, respectivorum suorum laterum; & $CE = CD \neq DE$. Atque id etiam multo amplius perfici potest.

Omitto hoc, ne tædio sim, applicare singulis partibus systematis, a Dn. *Gregorio* aut Dn. *Ciswell*, considerati.

Multo minus laborem sumturus sum contemplandi Solida, quæ conversione ejus, aut partium suarum fiunt, circa datum axem (ex. c. MN, aut AB, aut AC, aut BC) cum ipsorum superficiebus & centris gravitatis; quemadmodum alibi feci pro Cycloide, Cui otium ad id suppetet (idque tanti æstimabit) id præstare potest methodis, illi similibus, quam pro Cycloide adhibui.

SAMU-

*SAMUELIS STRIMESII, THEOLOGIE DOCTORIS ET
Professoris in Ecclesia & Universitate Francofurtensi, Critica Con-
cionatoria, cum appendice quadruplici de Gratia Dei uni-
versali & particulari.*

Francofurti ad Viadrum, apud Joh. Völckerum, 1700. in 12.

Plag. 7.

IN suppeditandis artis Concionatoriae regulis (quas Homileticæ Studiosis merito commendamus,) dum occupatur Maxime Reverendus libelli hujus Autor, uberiolem paulo excursum instituit ad doctrinam de Gratia universali & particulari; occasione quidem usus adhortatorii & consolatorii, quorum illum universalem, hunc particularem Dei Gratiam supponere perhibet. Monet vero universalem illam tum objectivam esse, Christi nempe mortem atque meritum, tum subjectivam, seu potentiam in Christum credendi, hujusque mortem ac merita sibi applicandi. Particularem contra nequaquam absolute talem omnisque distributionis incapacem esse, sed universalitate potius quadam certa pollere pronunciat, unde alias universalis accommoda dicatur. Particularem enim Gratiam, uti particularis sit respectu hominum lapsorum simpliciter consideratorum, ita respectu credentium universalem dicendam venire asserit. Quemadmodum ergo ex universali Gratia certus esse queat auditor, quod viribus a malo abstinendi & bonum peragendi minime destituatur: ita ex particularis Gratiae hypothese quemlibet fidelem isto erigi contendit solatio, quod & ad ipsum divinæ utique benevolentia pertineat. Nec obstare putat, quod objicias, saltem fidei deliquium passis, itemque convertendis adhuc sed nondum conversis, nullum isto pacto applicari posse solatium; hos ipsos namque duorum ait fore generum, vel tales, qui peccatorum suorum onere pressi levamen anhelent, sicque spiritualiter esuriant ac sitiant; vel tales, qui Gratiam Divinam aspernentur, deque earum sint solliciti. Posterioribus quidem non consolatorium, sed adhortatorium potius applicari debere usum; verum prioribus palam ob oculos ponendum esse innuit, quod falsa animi persuasio hæc nunquam esse possit, Christum omnes vere contritos, vanaeque cupidos homines redemisse, utpote quæ extantissimis Christi, quem

Rr

ipsam

ipsam fateri veritatem fas sit, testimoniis innitatur. Atque horum testimoniorum infallibilium intuitu uti desiderare quispiam ac petere possit, ut sibi propter Christum mortuum condonentur delicta sua: ita non minus in Christi merito, velut in antilytro suo (quatenus scilicet peccatorum suorum veniam desideret ac petat,) recumbere ipsum atque acquiescere valere. Isthanc vero doctrinæ de Gratia universali & particulari applicationem a Maxime Reverendo Autore factam ideo allegandam, & vel hunc in finem præsentis libelli mentionem injiciendam duximus, ut aliquem inde prægustum Lectores eruditi, caperent operis multo majoris, quo ille conciliationem Gratia Dei salutiferæ universalis & particularis molitur, quodque eo magis expetitur iri a non paucis plane nobis persuademus, quo illustrior est Reformatorum de Gratia disceptatio. Circa istam vero quid Reformatæ in Marchia Ecclesiæ aut sentiant, aut sentire certe teneantur, constare potest affatim e quadruplici appendice, quam Autor heic attexuit, dum primo sententiam trium in Ecclesia Reformata per ditiones Brandenburgicas observari injunctarum confessionum de Gratia Dei circa salvandos homines; articulum deinde quartum & decimum quartum e Potentissimi Electoris Brandenburgici Frederici III dato ad Concionatores suos Aulicos Rescripto, quos se in doctrina de Gratia Dei observare velle, Ministri Ecclesiæ in regionibus Electoralibus Reformati quicunque subscriptione sua hodiernum pollicentur; porro Theologorum Francofurtensium de Gratia universali & particulari, cum objectiva tum subjectiva, transcriptam A. 1640 ad Hermannum Hildebrandum Bremensem declarationem; ac denique consensus Ecclesiæ Reformatæ Marchicæ, cum Ecclesiis in & extra Germaniam Reformatis aliis in eadem doctrina succinctam expositionem superaddidit.

WOLFERDI SENGUERDII, PHILOSOPHIÆ IN ACADEMIA

Lugduno-Batava Professoris Ordinarii, Inquisitiones Experimentales.

Editio secunda, priore plus quam altera parte auctior.

Lugduni Batavorum, apud Corn. Boutesteyn, 1699. 4.

Constat alphab. i. plag. 5. cum figuris æneis

Maxi

MAximi momenti est, perspectam habere Aëris atmosphærici naturam: non eam modo, quæ in genere, & in quavis terræ plaga indiscriminatim competit, sed speciatim mente complecti aëris, quem inspiramus, ac qui prædominatur in ea mundi regione, quam incolimus, essentiam, qualitates insipientes, stas vicissitudines caloris, frigoris, elasticitatis, gravitatis, aliarumque affectionum, certis anni temporibus recurrentium, incrementa & remissionem; qui extremi earum gradus sint, quantaque recipiant decremента. Etenim ab his, uti plurimarum rerum, ita non minus vitæ humanæ salus, & conservatio, ægritudo, vel ipsa quandoque mors derivatur. Hoc inductus argumento exercitatissimus in Physica experimentalis Senguerdus, urgente typhotheta, alteram editionem Inquisitionum Experimentalium, quas publici primum juris fecit anno 1690, eodem in Actis his mense Martio pag. 137 recensitas, adornavit, iisdemque adjecit *primo* Dissertationem de Aëre atmosphærico, quem asserit esse congeriem diversissimorum exiguorum corpusculorum, ejusque examinat & experimentis probat elasticitatem, gravitatem, & passivam resistantiam, harumque effectus, in quibus (1) adscensus fluidorum in anthliarum tubis varians multimodis; (2) seminum pullulatio & plantarum excretio; (3) intumescentiæ in corporibus debilitatio; (4) Satyrorum vel homuncionum vitreorum in aqua motus sursum ac deorsum; (5) soni productio & propagatio; (6) motus suberis, liquoris in thermometris, aquæ e fonticulis, glandium ex sclopetis pneumaticis; (7) evacuatorum hæmisphæriorum firma cohesio; (8) retardatus corporum in aëre motus, aliique.

Secundo addidit Ephemerides constitutionis Aëris Lugdunæ, præter Mercurii in baroscopiis & fluidorum in thermometris altitudinem, exhibentes ventorum, siccitatis, pluviz, nivis, grandinis, serenitatis, aliarumque Aëris nostri qualitatum vicissitudines dietim observatas ab initio Februarii A. 1697 ad finem usque Anni subsequenti 1698. Quibus Ephemeridibus, præter thermoscopiorum & barometrorum usum, atque fallaces, quas priora passim ipsi ingesserant, suspiciones de aeris statu & conditione, deprehendit summæ aeris Lugduni Batavorum pressioni respondere pondus Mercurii 19 digitos; & 5 lineas elevati; qualem observa-

vit d. 28 Octobr. A. 1697; minimam vero æquivalere cylindro mercuriali 27 digitorum, adjectis 10 lineis, quanta fuit ejusdem subſidentia d. 30 Sept. A. 1697 & 4 Feb. 1698. Calorem autem & frigus intensiſſimis ſui gradibus conciliare ad ſummum liquori contento in uno thermometro elevationem 146 partium; in altero thermometro 158, in tertio thermometro 170, in quarto thermometro 130, uti acciderit 31 Jan. 1698; ſubſidentiam vero maximam in thermometro primo 63, in ſecundo 41, in tertio 63, in quarto 71 partium, qualis fuerit 14 Maji A. 1697. Ut vero Atmospherici Aeris conditio, ejusque luſus ac vices exquisitiuſ dignoſcantur, non obſervationum modo, aut eventuum, ſed & instrumentorum, quæ huic inſerviunt negotio, & circumſtantiarum accuratam rationem habendam eſſe monet, quod fluidorum motus, & indicatio conſtitutionis, aut ſtatus cæli plurimum variant, non ſolum pro instrumentorum, quæ adhibentur, conditione, ſed etiam pro externi aeris affluxu magis minusve libero, & locorum, quibus barometra & thermoscopia exponuntur, aliarumque circumſtantiarum diverſitate. Eadem enim thermometra, & tubuli barometrici, in diverſis non ſolum conſtituta locis, alium atque alium quaſi aeris ſtatum exhibent; verum quoque eodem tempore, iisdem in locis, eidem expoſita cælo, ſi longitudine, figura, vel amplitudine diſcrepent, inæquali fluidorum elevatione, quaſi diverſa aeri competeret preſſio, elatiſcitas, calor, frigus &c. indicant. Hanc ob rem ipſe deſcribit instrumenta, quibus uſus eſt in Ephemeridibus conſiciendis, & quibus ea locis repoſita habuerit.

TRACTATUS POLITICO-JURIDICUS DE LIGNO ET LAPIDE, auctore PHILIPPO HELFRICO KREBS, antea Haſſiaco, nunc Electorali Brunſvic. Luneb. Conſiliario.

Auguſtæ Vindelicorum apud Laur. Kronigerum & hæredes Th. Gœbelii, 1706. in 4. alph. 6. plag. 3.

Nihil eſt in hoc univerſo terrarum orbe, ſi modo uſibus hominum pateat, vel iis damno eſſe poſſit, quod non, citra aliarum diſciplinarum præjudicium, propria ſua ratione ſibi aſſerat Juris prudentia. Cum metallariis ad imas terræ cavernas ſe demittit; quic-

quicquid marium fluminumque profunditas ambitusque complectitur, aut terræ continentis sistit amplitudo, vel inconstans aeris regio exhibet, id omne suis illa subiecit meditationibus. Quæ cum ita sint, nemo mirabitur, quod de Ligno & Lapide tractatus Politico-Juridicus diligentissimo Autori nostro fuerit subnatus. Jecit autem ejus fundamenta anno 1671, quo in Academia Gießensî disputationem inauguralem hac de re exhibuit. Ab hoc tempore meditationes creverunt, donec justî tractatus formam assumerent. Dissecitur ille in duas partes generales, quarum utraque plures rerum classes, sectionibus specialibus amplius distinctas continet. Prior pars *Lignum* exhibet. Et in prima quidem ejus classe de lignorum generatione, fere ad ductum S. Scripturæ, Noster philosophatur; inde legum circa ligna ferendarum occasionem exponit. In classe secunda de lignorum plantatione & cultu tam in genere, quam in specie, ratione Magistratus, disserit, variasque variorum Principum ordinationes eo nomine recenset; in qua tractatione id imprimis erudito Lectori placitum esse arbitremur, quod in excusationem gentis Mexicanæ Noster sect. 2 §. 1 profert. Nimirum solebat illa Regem novum juramento obstringere, quo efficeret, ut *Sol cursum splendoremque suum teneret, nubes pluerent, rivi currerent, & terra produceret omne genus frugum.* Hoc velut ineptum fatuumque passim ridetur, sed Noster contendit, juramenti non alium esse sensum, quam quod Rex bonis legibus, rectoque & pio imperio, Naturam ejusque Autorem in commoda Reipublicæ flectere debeat. Quid vero curæ, qua ligna Imperantes prosequi debent, obstet, deinde recenset Autor perindustrius, adductis plantationum ex qualitate locorum impedimentis, juribusque eo pertinentibus. Inde digreditur ad classem tertiam, dominio lignorum dicatam, eoque generaliter, imprimis etiam juxta jus Saxonieum, aliaque jura provincialia exposito, deinde speciatim de arboribus in confinio, vel prope illud positis, in alieno solo plantatis, feudalibus, emphyteuticis similibusque agit. In classe quarta effectum dominiî arborum expendit, ea quidem ratione, ut per modum disquisitionis præliminaris, de avibus & apibus, in arboribus confidentibus, nec non ostreis, ex semine per fluctus marinos alliso ibidem exclusis, earumque dominio vel acquisitione

quædam præmittat, postea vero fructus arborum voluptuariorum, ac funestarum, i. e. sepeliendis mortuis destinatarum, perceptio- nem glandium, jus lignandi seu succidendi arbores, inprimis ra- tione Vasallorum similiumque possessorum, vel eorum, qui præ- scriptione illud acquisiverunt, aut ex venandi jure sibi asserunt, la- te satis, ex juribus etiam Germanicis, persequatur; addita obliga- tione eorum, qui jure lignandi fruuntur, commemoratisque plu- ribus restrictionibus, quibus dominium arborum circumscripti solet, dum hostis alienis arboribus utitur, jurisdictionem in iis exer- cet, & delinquentes ab illis suspendi curat, tempore pestis eas ex- scindere licet, vel speciali conventionè aliis illæ acquiruntur (qua- les esse solent arbores finales, & Sycaminones i. e. continendis ag- geribus plantatæ) nec non ob jus venandi aut pascendi alii quæ- situm, vel publicæ utilitatis rationem, eique innexas leges prohibi- tivas, succidi nequeunt. Uti vero his casibus alii arbores alienas merito sibi suo modo asserunt, aut saltem, ne domus indistincte iis utatur, impediunt: ita contra furtivæ contrectationes jura do- minorum haut imminuunt; hinc quomodo hæc contra illas de- fendenda sint, amplius prolixèque Noster exponit, addito tempe- ramento, quod illa succisio nequiquam illicita censerì debeat, quæ ob publicam utilitatem, aut, quod magis est, ex mandato Dei, per hostem, ad coercenda peccata immissum, fiat. Classis quinta in- fra præcedentis prolixitatem longe subsistit, in eaque Noster homi- cidii, occasione succisionis lignorum, securi scilicet manubrio excussa, vel ramorum, aut ipsius arboris cæsæ dejectione, contin- gentis, moralitatem breviter explicat. Atque hæcenus arbores ut solo coherentes fere consideratæ sunt; deinde earum, ut separata- rum, tractatio quoque instituenda venit. In classe igitur sexta ge- neraliter primo de rutis & cæsis eorumque dominio Consultissimus Autor differit, deinde speciatim commercium lignorum rutorum cæforum, ac jus Grutiæ declarat. Posthæc usum lignorum, quem in vita civili præstant, expositurus, eadem velut materiam ad ful- ciendum, ædificandum aliosvè usus aptam sistit, ac nominatim de palis, perticis, pedamentis, ligno exasciato quædam proponit in- classe septima. Inde ad res ex ligno efformari solitas digressus, in classe octava & nona generatim eas recenset, in classe vero deci-

decima de speciebus ex ligno ad usum sacrum efformatis, nempe de Diis ligneis, templis eorumque partibus, baculo pastorali, & crucibus sepulchralibus, vel prope viam positis differit. His adjicit species, ex ligno ad usum profanum publicum confectas, hinc de pontibus ligneis, navibus, portis, de postellis, quos vocat, jurisdictionalibus, i. e. signis significandæ jurisdictioni similive juri erectis, de ligneis suppliciorum instrumentis, crucibus scilicet ac in earum locum surrogatis patibulis aliisque ejus generis rebus, denique de baculis, in judicio adhiberi solitis, de tabula nigra, bacillis fissis, de baculorum in exercitio juris forestalis, & domesticæ ac scholasticæ disciplinæ usu, haut proletaria in classe undecima Nostro subnata est disquisitio. Hanc excipiunt species ex ligno ad usum privatum efformatæ ac in classe duodecima propositæ. Quem ergo ligna in excitanda ac temperanda Venere conjugali, usum præbeant, primum Noster edisserit, dum artificiosis elegantibusque picturis, fœminæ concumbentis adspectui expositis, liberorum pulchritudinem promoveri, in viris autem tardioribus modico verberum virgarumque usu Venerem excitari docet. Postea de ædificiis tignoque juncto, supellectile lignea, ligneis domus fundique, officinarum & artificiorum, nec non ludorum instrumentis, de usu virgarum in incitandis pecoribus, de telis ligneis, amplius exponit. Ex his satis liquet, quem usum ligna in fulciendo, ædificando, variasque species suppeditando habeant. Sed non minor est utilitas, quam eadem in foco instruendo præbent. Hanc in classe XIII Noster persequitur, dum ligna combustibilia seu cremialia, ut in l. 7. §. 12. *solut. matrim.* legitur, eorumque jura tradit. Uti autem omnia subditorum bona imperio civili oneribusque publicis regulariter sunt subjecta: ita quid eos de sylvis ac arboretis suis pendere oporteat, in classe XIV Noster explicat, dum speciatim census ac decimas arborum expendit.

Pars Secunda, ad exemplum præcedentis, classibus & sectionibus distincta, *Lapides* proponit. In prima classe dicenda pertinet Noster, in secunda de gemmis differit, in tertia, utilitate metallorum mineraliumque explicata, de dominio ac jure fodiendi satagit, inde ad jus metallifodinarum Regale explicandum se accingit, eoque labore perfunctus, concessiones metallifodinarum ab Imperan-

perante per locationem perpetuam & temporariam fieri solitas expendit, qua ratione metallifodinarum conductores, quos vocat, varios intuitu partium suarum contractus inire cum aliis soleant, deinceps adjiciens. Hinc ad mensurationem metallifodinarum provehitur, & quæ onera ab earum possessoribus exigi soleant, nec non quæ officialium operariorumque metallicorum jura sint, docet. His expositis officinas metallarias excoctorias subit, totamque disquisitionem metallariam prolixiori judicii metallici explanatione obsignat. Postquam igitur solerti opera Noster metalla lapidesque e cavernis suis eruit, usum quoque eorum amplius demonstrat; hinc de marmore statuisque marmoreis, de ære; auro, argento & speciebus inde confectis doctrina fusiori disserit. In classe IV lapides & res lapideas, usibus sacris dicatas, sigillatim persequitur, eoque nomine partes templorum lapideas, sepulchra, lapidesque sepulchrales commemorat. Hinc ordine, in prima parte etiam adhibito, ad classem V deducitur, lapides profanis usibus publicis destinatos in eadem expositurus. Primo igitur pontes & lapides, milliarium indices. subeunt, hinc de straturis platearum ac viarum instituitur dissertatio, quam de muris urbium, lapideis suppliciorum instrumentis, patibulis scilicet, pegmatibus feralibus, lapidibus famosis sive ignominie causa impositis, denique de testimoniis & juramentis per lapides, tractatio excipit. In classe VI lapidum lapideorumque profanus & privatus usus exponitur, ea ratione, ut de ædificiis & tignis lapideis prima instituitur a Nostro disquisitio, post quam, ordine in ligneis adhibito instrumenta ædium, fundorum, artificiorum, officinarum, nec non supellestem lapideam idem percenset, ac novi operis nunciationem, lapilli jactu fieri solitam, lapides finales, scopelismum, lapides in agro coniectos, ac tela lapidea addit, eaque tractatione toti operi finem imponit.

In majorem Tractatus hujus elucidationem adjecit Noster fasciculum octodecim questionum miscellanearum, in quibus de politia in statu primævo: Principe legibus soluto: obligatione præstandi id quod alteri prodest & præstanti non nocet: jure Principis circa tributa: herbarum absque hominis industria sponte nascentium dominio; jurisdictione Status Imperii, in alterius territorio:

rio: dominio hominum in res creatas, ex Psalmo VIII probando: domini sylvarum, finium, pascuorum, lignationum probatione: distinctione domini in directum & utile: necessitate templorum: discrimine rerum mobilium & immobilium: speciei ex aliena materia effectæ dominio: decimarum ex vineis solvendarum mensuratione: relatione criminis alieni impunita: poena brutorum: obligatione furiosi: jure domini sylvæ aut territorialis, circa arceda pecora ejus, cui jus pascendi competit, & probatione territorii ejusque finium: denique de rei monetariæ emendatione discutitur; quæ indicasse sufficiet.

FABLES ANCIENT AND MODERN &c.

id est,

FABULÆ ANTIQUÆ ET MODERNÆ, EX HOMERO, OVIDIO, BOCCACIO & CHAUCERO, ANGLICO CARMINE TRANSLATA, UNA CUM POEMATIBUS PROPRIIS, AUCTORE JOHANNÉ DRYDEN.

Londini apud Jacobum Tonson A. 1700. in Fol.

Constant Alph. 6. pl. 6.

Quæ in laudem Chauceri, poetarum Anglorum communis velut patris, præposuisse in titulo hujus operis videtur auctor *Johannes Dryden*, ex Virgilio Æneid, Lib. 5:

*Nunc ulro ad cineres ipsius & ossa parentis
(Haud equidem sine mente, reor, sine Numine Divum)
Adsumus;*

non sine omine Angli jam ad ipsum Auctorem applicare poterunt. Oportet enim ut haud longe præcesserit hujus operis editio mortem excellentissimi Poëtæ, quam incidisse quippe in undecimum Maji diem hujus anni, Novellæ nobis nuntiarunt. Ex quibus cognovimus insuper, funus ejus quarto post die magna pompa ductum, corpusque in Abbatia Westmonasteriensis terræ mandatum fuisse, recitatoque Panegyrico Latino, novo exemplo Odam XXX ex L. IV Horatii, cujus initium:

Exegi monumentum aie perennius,

concinne fidium aliorumque instrumentorum musicorum concentu decantatam. Annos, cum hæc ederet, natus erat duos de septuaginta, quantum ex præfatione hariolari licet. Qua ætate ta-

men ait neque nimium memoriae suae decessisse, & iudicium augeri potius quam imminui, meditationes vero sponte sibi nasci frequentes, quas nempe sive carmine exprimere, sive prosa oratione (nam in utroque excelluit,) exornare velit, habeat paratissimas. Certe inter Anglos hactenus praecipue emineuit, seu cetera species poematum genera, seu, quod difficillimum est, Tragœdiam, in qua neque Gallorum Cornelio cessit, neque Anglorum Shakespario, atque hoc tanto praestantior fuit, quanto magis litteras calluit. Commendatur ejus tragœdia, cujus titulus: *All for Love, or the World well lost*, qua amores Antonii & Cleopatrae elegantissimo depinxit; celebratur *OEdipus*, quem cum praeter Sophoclem effingere nemo tentasset, quo rectius exprimeret, socium adscivit poetam non infandum *Lee*. Memorantur plura illius dramata, quorum catalogum exhibent Langbainius ejusque continuator Gildonus in *Vitis & Characteribus Poëtarum Dramaticorum Anglorum* p. 41. seq. neque vulgaris eruditionis est, quam *de Dramatica Poësi* Anglice scripsit, dissertatio, quamlibet haud multarum plagularum. Verum ut ad nostrum hoc opus convertamur, plane id videtur tempori huic consentaneum, quippe *Fabulas* continet, quibus, ut in litteris quoque & inprimis poësi vicissitudo quaedam est, Angli nunc oppido delectantur. Neque vero diffitetur Auctor, Anglos minus aptos inveniendis rebus, quam quae ab aliis inventae sunt, exornandis; unde tot videas in Anglia poëtarum Graecorum atque Latinorum versiones Anglicas elegantissimas. Nam & Noster Virgilium, olim ab Ogilbio translatum, nova versione dignatus est, & Juvenalem aliosque poëtas traduxit, praemissis, ut ubique consuevit, eruditis praefationibus; & ne a proximis temporibus recedamus longius, unus Thomas Creech, Lucretii editor, & a quo Justinum Martyrem nuper expectabamus, (sed quem indigno *Autographo* crimine extinctum accepimus) Theocritum, Horatium, Manilium, Lucretium, integros in versus Anglicos transfudit. Noster quoque hic Auctor non tam suas, quam alienas fabulas exhibet; nimirum Homeri *Iliados* librum I, (totum vero opus transferre meditabatur, quod versio Hobbessii, qui sero ad Poësin non minus quam ad Mathematica accesserat. nemini satis ad palatum esset,) ex Ovi-
pii *Metamorphoseon* libris quaedam, Boccacii item nonnulla Itali-
ca,

ca, & Chauceri maxime obsoleto idiomate Anglico scripta. De his cum in præfatione differit, pulcre primum Homerum cum Virgilio committit, atque illum huic præstare, accurate edisserit. Ex utriusque enim poemate patere existimat, quam diversa auctores animi propensione fuerint. Virgilium quippe quieti & sedati temperamenti; Homerum fuisse acrem, impetuosum, spiritu abundantem: illum proprietate meditationum quidem & ornamentis verborum excellere; hunc rapi cogitatione, licentia vero tum numeri tum expressionum, quantum lingua atque ætas patiebantur, non inepte uti: Homeri inventionem latius patere, Virgilianam constringi magis; quin & Virgilio Æneida alteram velut Iliadis partem constituere, pluribus docet. Etsi itaque non inficietur, ipsam narrandi formam Virgilio soli deberi, cumque Homero, si expressiones elegantes & ad numerum aptas spectemus, si minus anteferri, æquiparari saltem posse; inventionem tamen illum longe Homero posteriorem esse censet. Ceterum quoniam alter, ut vel ex dictis patet, cholero-sanguineus, alter phlegmatico-melancholicus esset, idcirco utrumque probat cum in formanda, tum in exequenda fabula temperamento suo instituisse. Inde enim, ut de Heroë videamus, quem primo curat Epicus, Achilles Homero est *impiger, iracundus, inexorabilis, acer*; Æneas contra Virgilio patiens, circumspectus, providens est, hostium miseretur, voluntati Deorum acquiescit, *quo fata trahunt, retrahuntque*. Tum vero plus ait Noster vigoris in actione Homeri, quam Virgilio spectari, neque unquam remittere ab impetu Homerum, festinato gradu ad majora continuo raptum. Cui adeo transferendo etsi otia interponenda sæpius sibi fuisse fateatur, ne spiritus nempe perpetua agitatione labefactarentur, majori tamen voluptate Homeri quam Virgilio quoscunque versus abs se transferri asserit. Inde Ovidium quoque cum Chaucero poëta Anglo admodum vetusto comparat, & utrumque ait patriam linguam percoluisse, utrumque fuisse ingenuum, festivum, amantem, utrumque Philosophiæ, Philologiæ, Astronomiæ operam dedisse; facilem utrique esse dictionem, sed neutrum propriis inventis multum excellere: Ovidium quippe Græcorum fabulas descripsisse, Chaucerum Italorum sui temporis poemata in suum usum convertisse; aliqua tamen Chaucerum in-

venisse, Ovidium, quantum constat, nihil profusus. Neque minus præstare Chaucerum in affectibus atque actionibus personarum ad vivum describendis, atque ipsa verborum simplicitate, cum natura rerum minus sæpe ferre videatur verborum & sententiarum flexus, quales apud Ovidium ubique ferme offendas. Quid quod Chaucerum eodem loco Anglis habendum putat, quo Græci Homerum, & Virgilium Romani habebant? Neque enim vel ubi desinendum, cum plebe poetarum nescivit, vel naturam supergressus est, ut *nimis poeta* ex sententia Catulli videri posset; in characteribus vero personarum describendis parem habuit neminem. Quod si vero numerus durior neque sibi per omnia æqualis quempiam offendat, is temporis errores illos tribuat, quo nimirum poësis etiamnum in cunis erat. Quippe primus linguam Anglicam a Provinciali, cui erat tum permixta, studiose separavit Chaucerus, ut exinde familiam duxerit inter poëtas Anglos; quippe Spencerus quoque, ducentis post annis, sibi visus est Chauceri anima agitari, cujus deinde, ut Poëtarum quoque stirpes sunt, natum se professus est Miltonus, ut Wallerus Fairfaxii. Quin & Noster, ut in iisdem, in quibus Chaucerus quondam, studiis versatus fuit, ita ad idem carminis genus ferri se præcipua quadam propensione fatetur, eoque vitio sibi verti nequaquam posse censet, quod in Chaucero nova quasi veste induendo alia rescecaverit pro lubitu, quædam & assuerit. At tamen nec omnia ejus opera perpolianda sumpsit, verum in quibus lascivior fuerat, intacta reliquit, & si in hæc quoque nequiora quædam irreperint, totum hoc indictum vellet. Qua occasione ingenue fatetur, se multis antehac procaci carmine offensioni fuisse, sed vere nunc dolere, & ad culpam pro virili corrigendam paratissimum esse. Ceterum gratulatur Chaucero de fato feliciori, quod post tantum intervallum ejus reviviscat memoria. Namque nuntiatum sibi ait in Gallia Fœminam doctissimam *de Scudery*, jam seniolem, auctori huic in Gallicam linguam transferendo nunc incumbere. Unde colligit, jam olim Chauceri poëmata in linguam veterem Provincialelem fuisse traducta; nam ut obsoleta Anglica intelligi a fœminina Galla credat, adduci non potest. Quod porro ad Boccacium, illum quidem ab aliis, ab illo multa Chaucerum mutuatum asserit; utrumque vero fuisse ejusdem ingenii, eorundem

demque studiorum. Itaque ut alia Boccacii multa, ita Poëma vere Epicum, cujus titulus *Palamon & Arcite*, Noster in Anglicum sermonem transfudit, cujus ait historiam Iliade & Æneide longe jucundior, modos æque perfectos esse, dictionem quoque poeticam, eruditionem pariter solidam & variam, ac dispositionem non minus artificiosam. Denique quæ ultimo loco iis Auctor noster respondet, quorum hactenus censuris fuerat impetitus, recensere non immerito superfedemus.

A CONFERENCE WITH A THEIST &c.

h. e.

COLLOCUTIONIS CUM THEISTA PARS IV ET ULTIMA, in qua (1) auctoritas librorum Veteris ac Novi Testamenti defenditur, (2) stylus Scripturae S. a methodi ac eloquentia defectu, nec non ab obscuritate atque vulgari loquendi genere vindicatur, (3) argumenta pro Christiana Religionis præstantia atque veritate adferuntur, Auctore GUILIELMO NICHOLLS S. T. D.

Londini apud Fr. Saunders & Thom. Bennet, 1699. 8. plag. 20.

Constituerat equidem Rev. Auctor omnem Credentii cum Philologo disceptationem tribus partibus, quas antea recensuimus, absolvere; verum cum rerum amplitudinem ac ubertatem perspiceret, facturus sibi operæ pretium visus est, si quartam hanc quoque adderet, in qua primo Philologum contra Scripturæ S. auctoritatem pluribus verbis disputantem introducit. Is enim singulos V. T. libros ordine examinat, atque Simonii, Spinosa, Peirerii & Hobbesii vestigiis insistens, eorum fidem variis argumentis labefactare annititur; quæ cum prolixiora sint, quam ut a nobis repetantur, inprimis si ea, quæ accurate respondentur, adungere vellemus, videbimus modo, quomodo Credentius Philologum refellat, qui cum Spinosa omnes V. T. libros uni auctori & quidem Esdræ adscribendos esse statuit, ea de causa tantum conscriptos, ut gentis Judaicæ fata orbi exponerentur. Scilicet Credentius vel ex Scripturæ diverso dicendi genere Scriptorum varietatem concludi posse, Esdræ vero omnes ejusdem libros supposuisse non verosimile videri ait, dum futurum fuisse existimat, ut nequetiam graves duræ:

duræque leges Judæis proponerentur, neque tam multa, quæ eorum famæ labem adspargunt, simul legerentur, si quidem Judaicus Sacerdos illos supposuisset. Iſtam vero rationem ſacris Scripturis propoſitam fuiſſe, ut præter Judaici populi fata nihil traderent, exinde negat, quod multa ab iis memorentur, quæ aut plane Judæos non reſpiciant, aut præterea ad alias quoque gentes referenda ſint. Quærit quidem Philologus, quomodo quis perſuaſus eſſe poſſit, libros iſtos Divino inſtinctu eſſe exaratos, dum fieri potuiſſe ait, partim ut illi Prophetæ adpellarentur, qui ſeculo rudi doctrina leviter imbuti erant, partim ut Judæi loco auctorum Divinorum, rerum profanorum ſcriptores in canonem referrent: ſed neminem apud Judæos abſque miraculis Prophetæ nomen tuari potuiſſe, eosque, qui Prophetas ſe mentiebantur, graviffimas poenas manſiſſe; Prophetas etiam non ob doctrinam, qua & alii inter eos præſtabant, ſed ob revelationem obſervatos atque cultos fuiſſe, Credentius reſpondet. Addit, eo tempore, cum Canon conſtitueretur, inter Judæos omnes conſtituiſſe, quinam libri a Deo promanaverint, nec dubium eſſe, quin ipſe Eſdras in libris ſacris colligendis, Divino Spiritu agitato fuerit. Porro quoque auctoritatem librorum V. T. Philologus oppugnat, eosque ſupponi perinde potuiſſe autumat, uti multa ſpuria ſcripta primis Eccleſiæ temporibus fuerint circumlata. Verum Credentius falſa Eccleſiam monumenta, tanquam cum fide pugnantia atque auctoritate deſtituta, omni tempore rejeciſſe, genuina vero reverenter ſuſcepiffiſſe; illa a quibusdam ſolum adprobata, hæc vero totius Eccleſiæ ſuffragio obſignata fuiſſe regerit, ſimulque cujuſvis libri auctoritatem antiquitatis teſtimonio inſigniti, ſigillatim demonſtrat. Hæc quamvis in dubium vocare Philologus nequeat, fraudem tamen ante teſtium illorum tempora adornari, caſuque fieri potuiſſe exiſtimat, ut illa ſcripta majori quam alia conſenſu reciperentur. Sed laudat, Credentius præſcorum in ſcriptis examinandis curam & diligentiam, quam ut verum a falſo diſtinguerent, adhibuerunt; & quanquam non dici poſſit accurate, quando & quomodo libri iſti ad Eccleſiam pervenerint, traditionem tamen iſtam univerſalem ſatis probare ait, eos ab illis conſcriptos eſſe, quorum nomine inſigniuntur, eoque magis eorum fidem conſirmari, quo certiora ex Tertulliano atque Ignatii epiſtulis

his testimonia proferri possint, ipsa eorum archetypa isto tempore
 adhuc extitisse. Et quamvis neget Philologus, omnes libros ab u-
 niversis receptos fuisse, dum multi plures rejecerint, universam ta-
 men Ecclesiam eos adprobasse, Credentius monstrat, contra quam
 quorundam hæreticorum exempla nihil valeant. Objicit præter-
 ea Philologus, non Deo auctore N. T. libros conscriptos videri,
 quod Apostoli diversum longe dicendi genus a Prophetis sequan-
 tur, quod barbare loquantur, quod nudis rationibus insistant, nec
 Dei nomen æque ac Prophetæ obtendant, & quæ alia profert in me-
 dium, quibus sacrorum librorum Divinitatem infringere conatur,
 quæ tamen omnia Credentius facile diluit. Urget inprimis Phi-
 lologus diversos interpretum sententias, quorum alii singula verba
 omnesque syllabas, alii solum sensum verborum a Deo profu-
 xisse statuunt; alii rursus putent Scriptores sacros in rebus leviori-
 bus errare omnino potuisse, sanctumque Spiritum iis solum ad-
 stitisse, ne in rebus majoris momenti laberentur. Credentius er-
 go, postquam ostendisset, istam auctorum circa modum dissensio-
 nem, ipsam inspirationis veritatem nequaquam tollere, Philologum
 tum de ipsius rei certitudine edocet, tum quousque inspiratio sit
 extendenda informat. Quod enim sancti viri Divino adflatu agi-
 tati scripserint, tum ex ratione, tum ex Scriptura ipsa, tum ex anti-
 quitate probat. Ex ratione, tum quod ipse Spinoza concedat Ap-
 ostopolorum conciones a Deo originem traxisse, unde Scripturam
 quoque ab ipso promanasse multo magis verosimile esse demon-
 strat; tum quod magna eorum apud omnes semper fuerit venera-
 tio atque auctoritas; tum quod nullum inspiratione aptius medium
 Christianam religionem conservandi possit excogitari. Ex Scripturis
 ad evincendam causam, præter alia loca, illa ex Luc. 12. 11. Joh.
 14. 26. I. Cor. 2. 13. I. Tim. 1. 14. adfert; & denique Clementis Roma-
 ni, Theophili Antiocheni, Irenæi, Justini Martyris, Clementis A-
 lexandrini atque Tertulliani testimoniis rem confirmat. Quod ve-
 ro modum inspirationis attinet, non quidem omnes litteras atque
 syllabas a Deo provenisse, adeoque amanuensium solum partes A-
 postolos egisse arbitratur, cum hoc Divinarum operationum con-
 ditioni contrarium sit, quæ talem vim humanæ naturæ nunquam
 inferre solet, sed factum potius fuisse credit, ut ipsi scribentium

rationi suæ partes relinquenterentur, quod vel ex styli varietate adpareat, qui secundum eorum genium atque educationem diversus sit. Interim adfirmandum omnino esse, maximam ac principalem sensus partem Divino lumine Apostolis infusam fuisse, & quanquam dici nequeat perfecte, quæ rationi & quæ inspirationi originem debeant, sufficere tamen, quod Spiritus S. ita Scriptoribus sacris adfuerit, ut ipsorum scripta nullius falsitatis accusari queant.

120.

Nunc quoque dicendi genus in Scriptoribus usitatum reprehendit Philologus, quod ex ejus sententia splendidiore longe eloquentia illustratum foret, si quidem a Divina mente prodiiisset; jam vero id longe abesse a Græcorum Latinorumque elegantia, ad quam nec verborum numero, nec dicendi copia, nec argumenti præstantia, nec methodi cura accedat. Ad hæc Credentius respondens, eloquentiam in Scriptura æque non necessariam esse, inquit, ac in Medicorum formulis stylum Ciceronianum; nec constitutum Deo fuisse, humana arte hominum animos persuadere, sed perspicuas vitæ regulas tradere, deque salute sua homines erudire, quorum cum maxima pars plebeja sit, atque a litterarum cognitione remota, Scripturam Rhetorum in morem conscriptam non intellexisset.

122.

Frustra vero in sacris litteris eloquentiam requiri probat, tum quod ipsius Dei loquentis auctoritas ad persuadendum valida satis, tum quod præmia & pœnæ, quibus ad obedientiam Deo præstandam homines adducantur, argumenta sint quavis eloquentiæ vi superiora. Neque tamen veram eloquentiam tantum ad Græcorum atque Latinorum modulum metiendam esse subjungit, in quo cum gentes non conveniant, Moysen quidem atque Jesaiam se Orientalium populorum consuetudini accommodasse. Imo Ethnicorum istam facundiam inferiorem sæpe esse illa sacrorum Scriptorum existimat, utpote quæ vitiis careat, quibus illa abundet, nec inutilem verborum farraginem toties coacervet. Inconspicuas autem formas, ob quas Scriptura a quibusdam contemnatur, ex versionibus ejusdem, nec non ex ritibus Judæorum nunc obsoletis provenire observat.

124.

127.

131.

139.

Attamen veram eloquentiam scripturæ nequaquam denegandam esse, Credentius evincit, tantumque abesse dicit, ut ipsa contemni mereatur, ut potius vehementi admiratione digna sit. Quanquam enim neque secundum Aristotelis neque Quintiliani regulas

gulas composita sit, omnia tamen adesse ipsi adserit, quæ ad persuadendum idonea inveniuntur. Ipsam enim dicendi materiam esse veram, argumenta apta & adæquata, lectorum animos moveri, elocutionem hominum captui accommodari, nec orationis lumina abesse, distincte docet, exemplisque declarat. Quod methodum attinet, quam Philologus reprehendit, Credentius non posse expectari a Judæis, ut secundum methodum a Gentilibus inventam sibi que plane incognitam scriberent; indignam videri methodo tali & rerum sacrarum dignitatem, & ipsam inspirationem, quæ sæpe ab humanæ mentis ratiocinatione longius distet: quanquam non omnem abesse methodum, ex Mosis historia aliisque V. T. scriptis comprobet. Propterea autem absque methodo libros sacros comscriptos aliquando videri dicit, quod & crebræ transitiones fiant; inprimis ad Messiam, & Hebræa illi lingua consignati sint, cujus verba plures res significant, quæque interdum male transferatur, dum conjungenda dividantur, & dividenda jungantur. Dum obscuritatis sacras litteras accusat Philologus, negat Credentius quasvis earum partes obscuras atque difficiles dici posse, cum & historiarum simplici sermone proferantur, & res, quæ salutem spectant, facile intelligantur; si quid vero paulo obscurius videatur, id rerum sublimitati, & humani intellectus angustia adscribendum esse existimat. Addit, multa quæ aut ad statum Ecclesiæ, aut regnum Antichristi, aut Judæorum conversionem pertinent, nunc involuta, olim aperienda esse; obscuritatem quandam sæpe ex historiarum, consuetudinum, ac linguæ Hebræicæ ignorantia oriri; vaticinia ut ante complementum lateant, necesse esse; quædam vero obscuriora Scripturæ loca ad reverentiam, humilitatem ac diligentiam homines impellere. Putat etiam Philologus, multa in Divinis litteris præter rem adduci, res leviores prolixis verbis tradi, cum contra de gravioribus non nisi in transcurso agatur: aut Credentius & minimam Scripturæ partem ad perfectionem illius necessariam esse monstrat, inprimis cum multæ historiæ ad Patriarcharum familiam pertineant, ex qua Christus originem suam duxerit; nec Scriptores sacros illum Gentilium dictionis cultum aucupari, atque historias apte componendi Græcis quidem notissimam, Judæis vero ignotam plane fuisse. Multa præterea esse typica, propheti-

146.

157.

167.

172.

179.

184.

phetica, & ad refutandas hæreses longo demum post tempore futuras adducta, quæ quidem primo præter rem allata esse videantur, verum vel ad veritatem aliquam confirmandam, vel præscam consuetudinem, quandam explicandam faciunt. Porro ob repetitiones tam frequentes earundem rerum, Divinos Scriptores Philologus carpit: cui respondet Credentius, officia quæ ad mores spectent, crebrius repetenda, hominumque mentibus hoc modo inculcanda esse; & quidem in sacris litteris diversis plerumque argumentis id fieri, dum modo justitia, modo clementia Dei proponatur, ut hac ratione diversa hominum ingenia diverso modo moveantur. Contra persuadendi rationem in Scripturis obviam quoque insurgit Philologus, eaque longe præstitisse Ciceronem adfirmare non dubitat; cum sacrarum rerum Scriptores ea quæ dicunt, argumentis, ac rationibus minime confirmant. Veruntamen excipit Credentius, in doctrina morali commendanda uti omnino Scripturam argumentis, & quidem ejusmodi, præ quibus omnia Ethnicorum evanescent; id quod Moïsi ad obedientiam legibus præstandam adhortantis, & Prophetarum a peccatis dehortantium, nec non Servatoris nostri atque Pauli exemplis confirmat, ceterumque Divinam auctoritatem cunctas hominum rationes longo intervallo superare ostendit. Dum tandem Philologus id agit, ut & Scripturam contradictionum convincat, & quæ in illa traduntur, contorta admodum atque difficilia esse probet, egregie quidem ista omnia Credentius diluit, & denique Philologum similisque farinae homines admonet, ne verbum Dei risui exponant, ut Scripturam in lingua, qua primum conscripta est, perlegant, vitamque honestam atque virtutibus conspicuam degant; sic enim fore ait, ut sacris litteris magis que adficiantur.

Denique veritatem ac præstantiam Christianæ religionis novam argumentis idem Credentius demonstrat. Primum enim quam absurda, vana & paradoxa Infidelium sint principia exponit, & deinde quam pulchra partium omnium Christianæ religionis inter se sit consensus, considerat. Tertio non leviter hujus religionis veritatem confirmari dicit progressu ejus incredibili, qui absque singulari Dei providentia fieri non potuerit; si præsertim tot viros prudentes atque eruditos, qui sese eidem opponebant, per-

pendas; reliquas religiones, quæ contra Christianam pugnabant, civili potentia defensas fuisse cogites; præjudicia hominum, persecutiones Christianorum, infirmitatem etiam atque simplicitatem eorum consideres, qui istam doctrinam propagabant, doctissimosque viros ad eam perducebant. Equidem Philologus Mahumetismum atque Quakerismum opponit, quæ religiones parvo temporis spatio longe lateque se diffuderint; sed illarum diversam plane atque Christianæ rationem esse, Credentius docet. Muhammedanorum fidem scilicet vi atque gladio, Christianorum vero absque violentia ulla fuisse propagatam; illam barbaro seculo inter rudes & stupidas gentes, hanc vero eo tempore, quo artes maxime florebant Athenis atque Romæ, radices egisse. Quakeros Christianis longe inferiores numero esse, nec mirum videri, quod istorum doctrina tam brevi tempore tanta incrementa ceperit, cum Quakerismi auctores non novam religionem condere, veluti Christianismi duces, sed Christianam solum expolire videri voluerint: Quakeros non tot, quot Christiani pertulerunt, persecutiones passos fuisse, eosque plurimum commodi atque utilitatis in vita civili ex sua religione percipere, quod de primis Christianis dici nequeat. Quarto non leve pro nostra religione argumentum esse inquit, quod tot yaticinia in N. T. exhibita eventu fuerint comprobata, quod absque singulari Numinis cura fieri non potuerit. Quinto vero tot fulcris niti religionem Christianam ait, quot miraculis ipsa & Christi ac Apostolorum tempore, & sequenti atate illustris reddita fuerit; quorum exempla & ipse profert, & lectorem ad Cl. Dodwelli Dissert. II in Irenæum remittit. Sextum argumentum a præstantia præceptorum atque doctrinæ Christianæ religionis deducit, qua eam omnes reliquas anteire, in secunda Collationis parte se ostendisse non modo memorat, sed etiam sententiam suam tum ex theoreticarum tum prædicarum Christianæ religionis partium consideratione denuo probat. Septimo veritatem religionis Christianæ facile adparere dicit, si ceteræ cum ipsa comparentur: tunc enim videri, eandem minime futilibus atque absonis opinionibus, ut quidem reliquas, constare. Octavo arguit, vel propterea Christianorum doctrinam reliquis præferendam, quod ea hominum vitam vel maxime emendet; quanquam enim nec inter Christianos

244.

248.

258.

269.

283.

vitia penitus exulent, eadem tamen nec tam magna nec tam crebra esse, veluti forsitan inter Gentiles soleant, demonstrat. Cum vero iste Philologum adhuc vexet scrupulus, num hodierna Christianorum religio eadem sit, quæ ab Apostolis tradita fuit, & hunc ei Credentius eximit, atque Nono eandem, non aliam, nostram doctrinam cum illa Apostolorum esse, varie & imprimis antiquorum auctorum testimoniis evincit. Tandem hortatur Philologum, ut virtutibus studens voluptatesque fugiens, non quævis Divina ad rationis mensuram metiatur, non jocis atque facetiis tantum indulgeat, non statim de Christiana religione male cogitet, si non quævis dubia, quæ circa illam proferri possint, accurate solvere queat, & in posterum infidelium societatem evitet. Quæ cum Philologus grato animo agnovisset, abit huicque Colloquio finem imponit.

SUCCINCTA SUCCINI PRUSSICI HISTORIA ET DEMONSTRATIO. Auctore PHILIPPO JACOBO Hartmanni Phil. & Med. D. Professore Medicina Extraordinario, S. R. I. Naturæ Curiosorum Collegæ.

Berolinæ, apud J. M. Nüdiget / 1699. 4. Plag. 6.

IN sex potissimum sectiones dispescere præsentem tractatum placuit Autori celeberrimo, ita ut in prima regiones, in quibus per universam terrarum orbem succinum generatur, vel generari perhibetur, evolvantur; in secunda matrix succini vera ex ligno fossili constituitur, modusque quo generatur idem, demonstratur; in tertia ipsa succini substantia, & quæ in eadem apparent, aut ipsi adherent, vel includuntur, considerentur; in quarta, ad quam classem illud sit referendum, determinetur, & quot modis a reliquis differat mineralibus, edoceatur; in quinta non solum succinum, verum etiam ejus matrix lignea, aliaque litoris Sudavici mineralia Chymico & Pharmaceutico examini subjiciantur; in sexta denique, quomodo prudentia civilis succinum in rem suam vertat, excutiat.

Initio quidem, quanquam celebre succini nomen, pluribus ante Christum natum seculis, apud Scriptores Græcos, Philosophos æque ac Historicos & Poetas fuerit commemoratum, eorum tamen

Auto

Autor noster non subscribit opinioni, qui existimant, in Africa Hesperidum hortos, Ægyptum, Æthiopiã, Numidiã; in Asia Indiam & Arabiam regiones succiniferas fuisse: nec recentiorum admittit auctoritatem, qui succinum Orientale ex Asia, Africa, & America afferri perhibent; non quod naturæ impotentiam illis in locis accuset, sed quod certiora saltem hac de re monumenta desideret. Nomen vero Ambari sive Ambræ, quod succino cum fragrantissimo illo Orientali bitumine commune est, & resinam Copal, succini Orientalis nomine ab officinis adoptatam, non paucos in errorem induxisse credit. Idemque sentiendum pronunciat de provinciis Europæ, Italia, Hispania, Britannia, Pannonia, quod Gægates succini nigri appellatione scriptoribus imposuisse videatur. De Polonicis, Silesiacis, Bohemicis succinis illustriora adesse ait monumenta; Germanici vero succini crebriorem & evidentiorum esse memoriam. Loca imprimis mari Baltico vicina succinis observari feracissima, quorum magnus proventus reperitur in Suecia Danique, & insulis Cimbriam & Holsatiam allambentibus; liberalior in Samogitia, Curonia, & Livonia; copiosissimus in Prussiarum locis maritimis æque ac a mari longe distitis, & montibus litoreis, ita ut totum Prussiarum fundum succineum affirmare Autor non dubitet. Nec Pomerania sua defraudatur laude, utpote cujus maritima æque ac mediterranea tanta succini copia abundant, ut Curoniæ & Samogitiæ palmam dubiam reddat. Quoniam vero succina in Prussia litoris Sudavici amore præcipue detinentur, hujus descriptionem Geographicam brevibus exhibet, & interanea recensens, vitrioli diversas species, terram corticosam, lignum quod litoreos montes longo tractu medios dividit, terram flavescens quæ ochram æmulatur, lutum cæruleum; ex lapidibus dactylos Idæos, saxa mari vicina, alia parte durissima, alia friabilia, ligna petrefacta, lapides alga marina luxuriantes, adamantes, & jaspides commemorat.

Matricem succini indagans Auctor, eam non in omnibus corporibus, in quibus hoc invenitur, ut in alga, vitriolo, terra flava, sabulo aut luto cæruleo, sed in ligno, eoque non vegetabili, sed fossili quaerit, quod sequenti modo generari existimat. Scilicet postquam colliculos, in litore Sudavico hinc inde exurgentes, nihil conservatorum corticum cumulos observaverat, hos ab uda te-

naci seu bituminosa terra originem suam sortiri credit, putatque hanc a maris salugine, aliis subterraneis salibus, vitriolicis putata, aluminosis & nitrosis admixta, subactam & maceratam, secedente humore superfluo, ab aere aut Solis calore exsiccari; siccitate vero partes, quarum pinguedo exhalavit, aut intus concessit, a se invicem secedere; alias glutine hoc abundantes, licet in crustas compactae fuerint, mutuo cohaerere, speciemque ligni referre, ubi iusta siccitas qualicunque multarum crustarum cohaesioni lignosam formam conciliavit. Lignum enim nisi siccitate & qualicunque soliditate, qua magis compactum longiori fibrarum proensione continuo cohaeret, a corticibus istis non differre existimat. Qua cognita matrice, veram subjungit succini generationem, quam, prout Autor refert, nemo hactenus Erudito Orbi perspicuam reddidit; dicitque, calorem subterraneum bituminis exhalationes per interanea dispersas undique consociare, & in guttas cogere, inprimis ex corticosa aut lignosa matrice eadem congregare, & eo ipso vicina salia pervadere, horumque effluvia bituminosis guttis admiscere; salina tum spicula intra matricem adacta fluorem bituminosum sistere, & si nullae suppetitae bituminosarum guttarum a calore submittantur, glebam pro modulo incunabuli formam subire, omnique exhalationum motu sopito, caloreque evanescente, salinas particulas rigorem recuperare, sociatasque succineam gemmam producere. Eandemque statui debere generationem docet succinorum, quae ex mari hauriuntur, ex collibus utpote vel litoreis vel submarinis a fluctibus abrasorum, eorumque, quae extra matricem lignosam in luto coeruleo, terra corticosa, flava, sabulosa, vitriolica nascuntur, cum ex bituminosis exhalationibus in guttas condensatis salium iusta miscela istae glebae compactae fuerint; multo minus in animalium ventriculis succina generata credendum esse, quoniam omnis generis animalia, terrestria, aquatilia & volatilia succineas glebas avidè deglutiant.

Cognita origine succini, triplex hoc pronuntiat, haustile aliud, quod ex aqua hauritur; aliud lectum, quod in litore invenitur; aliud denique fossile, quod fodiendo acquiritur. Quocunque vero modo colligatur illud, nunquam molle, sed durum ubique deprehendi asserit, negatque ullam fossilia inter & haustilia succina ratione

tione duritiei, puritatis & crustæ intercedere. differentiam, cum utraque pro circumstantiarum diversitate diversas extra matricem notas subire valeant. Posthæc facta variarum, sub quibus rudes glabæ cernuntur, specierum, competitorumque succinis adhærentium mentione, animalcula hisce inclusa altius rimatur, dicitque, insecta, si tempestatum aut, hyemis injuria compellantur in latebras & cavernas, inibique somno sepulta delitescant, a liquore bituminoso in succini matricem, tanquam horum dormitorium, destillante impli-
cari & obtegi, & si a calore subterraneo excitentur, vel viva a fluore bituminoso irretiantur, nullum invenire effugium; hinc ista præcipue insecta, quæ cavernas in dormitoria eligunt, succino inclusa esse: perfectiora vero animalia, ut ranas, lacertas, pisciculos succino nunquam, nisi per artis fallacias, condita deprehendi. Casu haud absimili, quæcunque ex plantis, ut semina, muscum, cortices, ligna, festucas, mineralibusve, ut vitriolum, ferum, pyritem, armaturam auream & argenteam, succinum complectitur, dum in matricem illapsa sunt, a fluore bituminoso obsideri, atque occupari existimat. Aquearum vero guttarum intra succinum occlusarum eam dicit rationem: uda scilicet matrice a calida bituminosa exhalatione obsepta, aquam intro compulsam a calore subterraneo consumi nesciam, ob copiam circumstantis bituminosi laticis nullam rimam, qua diffunderet, invenire; præcluso itaque exitu, captivam se includi passam esse.

Quid sit succinum, determinaturus Hartmannus, hoc non inter metalla, cum nec ductile sit, nec liquabile; nec inter terras aut salia, cum terris arctius cohæreat, & salibus sit pinguius, utrisque etiam humidius; nec inter bitumina & sulphura, cum sit nimis durum atque solidum: sed inter lapides ratione duritiei, inter gemmas ratione splendoris collocat; ipsiusque vim levia corporisque humani humores attrahendi, oleosis particulis adscribendam deprædicat; odorem, saporem, colorem & succini levitatem, quibus a plerisque gemmis differt, collaudat; ususque medicos, quibus tam citra quam per præparationem artis pharmaceuticæ corpori nostro inservit, recenset; præ reliquis balsamum suum succineum, in quo remotis terrestribus graveolentibus partibus, volatiliores atque deliciores amicissimo floris nexu cohærent, nullo
alieno

alieno in societatem admisso, commendat, ceu medicamentum, omnia, quæcunque a succino crudo aut arte quomodocunque præparato expectari possunt, citius, tutius, & jucundius præstans.

Sed intimiorem quoque succini analysin docet, modumque sal, oleum, infusionem, tincturam & magisterium succini parandi tradit. Demum & matricem ligneam destillationi & examini domesticastico subijcit, atque vitriolum Prussicum non cum cupro sed cum Marte sociatum, terram corticosam ejusdem esse naturæ cum ligno fossili, flavam vero ad Martem inclinare & vitriolici quid traxisse advertit.

Qua ratione prudentia civilis in rem suam vertat succinum, tradens Autor, munia recenset, quæ circa succinum colligendum & vendendum administratorem, litoris equites, servos Camerae &c. obire decet. Porro quantum lucri fisco æque ac privatis apporet succinum rude & elaboratum, breviter determinat. Denique qua ratione illustre succinei operis Musæum, cui omnium, quotquot Europæus orbis celebrat, gazophylaciorum splendor cedat, extrui & adornari possit, delineat.

LIBRI NOVI.

Continuatio Historiæ Cultus Sinenfium, seu varia Scripta de Cultibus Sinarum, inter Vicarios Apostolicos Gallos aliosque Missionarios, & Patres Societatis Jesu controversis. Amstelod. apud J. Lud. de Lorme, 1700. 8.

De la Generation des Vers dans le Corps de l'Homme. Par Mr. Nicolas Andry. A Paris, chez Laurent d'Houry, 1700. 12.

Oeuvres du Sieur de la Chapelle. A Paris, chez Jean Amisson, 1700. 12.

La Foi & l'Innocence du Clergé de Hollande, défendues contre un libelle diffamatoire intitulé, Mémoire touchant le progrès du Jansenisme en Hollande. A Delft, chez Henry van Rbyn, 1700. 12.

Instructions de l'Empereur Charles Quint à Philippe II Roy d'Espagne; & de Philippe II au Prince Philippe son Fils. Mises en François par Antoine Teiffier. A la Haye, chez Louis & Henri van Dole, 1700. 12.

Le Platonisme Devoilé. Ou, Essai touchant le Verbe Platonicien. A Cologne, 1700. 8.

Sciat Lector Benevolus, una cum mensè hoc Julio prodire Sectionem VI Tomi III Supplementorum,

* * * * *

TAB.VII. ad A.1700. pag. 436.

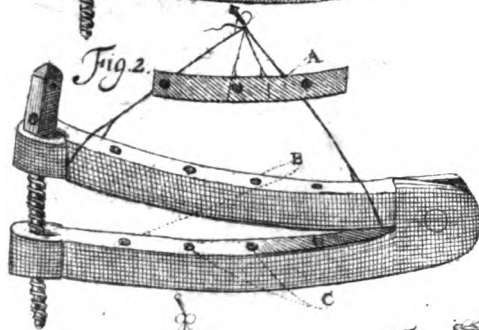
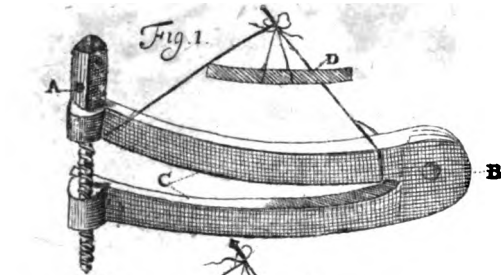
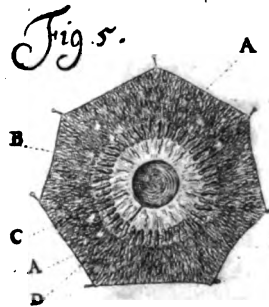
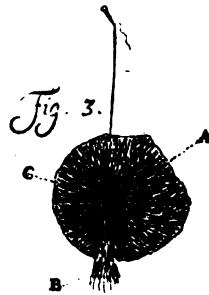
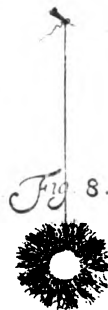
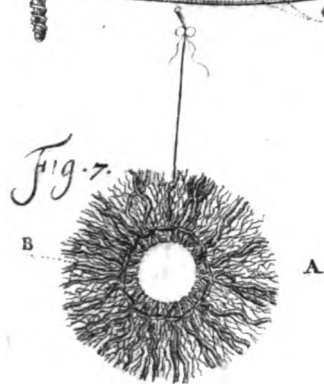

Fig. 6.

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno M DCC.

HISTORIÆ CONGREGATIONUM DE AUXILIIS DIVINÆ

Gratiæ, sub Summis Pontificibus Clemente VIII & Paulo V,

Libri quatuor. Autore AUGUSTINO

LE BLANC.

Lovanii apud Ægidium Denique, 1700. in fol.

Alph. 9, Pl. 20.

NOn una ratio est, quæ ad domestica Ecclesiæ Romanæ certamina paulo accuratius cognoscenda, tum illos, qui in ejus gremio degunt, tum illos, qui ea relicta suas sibi res seorsim habere inceperunt, impellat. Hi enim veritatis hinc inde in ipsis certaminibus stricturas colligere, & Romani Pontificis infirmam admodum ad lites illas sopiendas auctoritatem, artes quoque & fraudes & callidissimas partium machinationes inde perspicere, e re sua esse putant. Illi contra, quam penes partem stet veritas, & cui accedere debeant, habere exploratum, nec ignorare quid respondendum sit adversariis ad sua commoda hæc trahentibus, suarum esse partium ducent, turpeque reputabunt sollicitum esse de externis, & nescire quid domi agatur. Atque ad hæc cum celebritas istius certaminis, quod de auxiliis gratiæ Dominicanos inter & Jesuitas per tot annos magnis animorum motibus agitatum fuit, accedat, multorum calculum sibi pollicetur Auctor *Augustinus le Blanc*, quisquis est, dum in controversiæ hujus historia, fide, quam præfert, incorrupta ad posteros transmittenda, operam studiumque suum collocavit.

Causas autem, quibus ad scribendum adductus sit, enumerans,

U u

acri.

Præf.

acriter in recentiores, ut vocat, Historiæ hujus corruptores insurgit, & ex ipsorum propria confessione eos redarguit. Sherlogum, qui sub Pauli Leonardi nomine lateat, profiteri, disputationum aut judiciorum acta se non legisse: Gabrielem Henao de actorum quidem lectione gloriari, ast insimul fateri, quod suæ causæ non faveant: cujusmodi quid & veritatis vis extorsit a Petro Fuliensi. Sed & ceteros, Theophilum Raynaudum, Franciscum Annatum, Johannem de Ripalda, Jacobum Platelium, Eugenium Philadelphum, Christophorum Ortegam, Franciscum Perrinum, Philippum Brietium, Petrum Possinum, Michaëlem Tellerium, & censuræ adversus Archiepiscopum Remeensem editæ auctorem, omni merito auctoritate apud probos omnes atque cordatos destitui, quod nullis actorum monumentis innitantur. Primam porro litem de actorum hac in controversia fide, A. 1630 ortam docet. Nonnullos enim tum prodidisse, scientiam mediam nullo in Auxiliorum Congregationibus judicio petitam esse. Ast contrarium mox Carmelitas strictioris instituti in Academia Salmanticensi probasse, præfertim ex Diario Thomæ de Lemos: prolixius idem deduxisse Guilielmum Gibieuf Doctorem Sorbonicum in opere, quod noster eruditum vocat, de *libertate Dei & creatura*: confirmasse hoc Prædicatores Duacenses in altera editione Historiæ Pelagianæ Didaci Alvaresii: quibus denique A. 1637 Johannes a S. Thoma accesserit, qui testimonio Lemosii addiderit suffragium Pegnæ. Tum vero Molinæ sectatores, velut agmine facto, pro causa sua defendenda expeditivisse arma, Johannem scilicet Martinesium de Ripalda, Petrum a S. Joseph Fuliensem, Paulum Leonardum, Franciscum Annatum, aliosque: quibus Vincentius Baronius, Antoninus Reginaldus, Joannes Casalafius, Paulus Fasseaulius aliique se opposuerint. Qui tamen, quod Congregationum acta non legissent, Andabatarum more pugnaverint, res compertissimas vocaverint in dubium, planas atque apertas detorserint, & quadrata miscuerint rotundis. Ad recentiora autem certamina conversus Auctor, quæ A. 1696 & sequentibus in Gallia hac de re gesta sint, paucis enarrat. Gabrielem namque Thirioux, e Societate Jesu Theologum, in Theſibus A. 1696 die 5 Dec. publice ventilatis denuo asseruisse, Molinam ex hoc certamine per sententiam Pontificis discessisse

cessisse superiorem: id quod & alius ejusdem Societatis die 17 ejusdem mensis asseruerit. Hanc Jesuitarum audaciam Carolus Mauritium Le Tellier, Archiepiscopum Remensem, edito die 15 Julii A. 1697 ad Academiam Remensem edicto, coercuisse: cui anonymus *Monitionem supplicem* (ita titulus libri se habet) *Illustrissimo Remensium Archiepiscopo factam super decreto edito die 15 Jul. 1697 &c.* opposuerit, in auctoritatem pariter Archiepiscopi ac ipsam veritatem injuriam. Hunc ergo rem istam detulisse ad Regem, & Societatis Jesu Praepositos Parisiis degentes in jus vocasse, qui & ad imminentem tempestatem evitandam facile se induci passi sint, ut scripto quodam supplici laesae dignitatis Episcopalis veniam ab Archipraefule peterent. Videri posse magnum Societati hoc ipso inustum dedecus, nisi viri isti & incommoda sua in gloriae argumentum vertere didicissent, adeoque & in hoc negotio persuadere orbi conati essent, amica transactione litem inter Archiepiscopum & Societatem finitam esse. Interim ne causam deseruisse viderentur, eos Rothomagi A. 1698 die 20 Januarii novam Molinae instruxisse triumphum docet, in dubium vocantes quicquid de ejus condemnatione dicitur: id quod moribus Societatis Noster imputat, a quibus non possint non similia expectari. Haec omnia licet satis evincere videantur, quod Auctor cupit, accuratam & incorruptam Congregationum de auxiliis gratiae historiam maxime necessariam esse, addit tamen adhuc aliquid de litteraria, ut vocat, concertatione Natalis Alexandri Ord. Praedicatorum, & Gabrielis Danjelis Jesuitae. Jacobum namque Nicolaum Colbertum Rothomagensium Archiepiscopum A. 1696 in mandato Pastoralis suis commendasse inter Auctores, ad morum doctrinam accuratius imbibendam, Theologiam Dogmaticam & Moralem Natalis Alexandri. Hunc delectum statim nonnullis movisse stomachum, libellumque Gallicum mox comparuisse sub titulo: *Difficultates propositae Illustrissimo Rothomagensium Archi-Episcopo, circa Theologiam Dogmaticam R. P. Natalis Alexandri Dominici*; cujus auctor duas supra viginti propositiones seu erroneas in dicto Alexandri opere notaverit. Alexandrum itaque, cum compertum haberet, libellum huncce a Patribus Jesuitis hinc inde studiose disseminari, scriptum aliquod Gallico idiomate ei opposuisse, sub titulo: *Blucidatio praesentiarum diff-*

ficulatum &c. quo suam sententiam ita defenderit, ut adversarii sui errores gravissimos de Probabilitate, Simonia, &c. insimul perstringeret & accurate refelleret. Interim P. Buffier Jesuitam infligenti delicto, quod libellum Natali Alexandro oppositum disseminaret, deprehensum, sui criminis gravissimas dedisse poenas: ipsum autem libellum a Rothomagensium Archiepiscopo in epistola Pastoralis gravi censura notatum damnatumque esse. Gabrielem Danielelem autem Jesuitam, cum diutius se latere posse non crederet, tandem prodiisse in lucem, epistolamque die primo Januarii 1697 ad Alexandrum scriptam promulgasse, qua æquivocationum suscepit defensionem, eique mox, aliis adhuc causis commotum, novem alias epistolas intra menses aliquot addidisse, quibus profligata jam pridem Societatis suæ dogmata novis pigmentis ornata denuo in scenam producere ausus fuerit. Nec tamen huic impune licuisse laceffere gentem Dominicanam. Theologum enim quendam anonymum, quem ipsum Alexandrum esse viri omnes eruditi persuasum habuerint, editis sex epistolis Patribus Jesuitis inscriptis, ad Danielis epistolas respondisse, acriterque quæ in iis perperam dicta erant, profligasse. Cumque interea Jesuitæ Lugdunenses die 26 Aug. A. 1697 theses quasdam multis erroribus scatentes propugnassent, eundem Theologum duobus Doctori Sorbonico inscriptis epistolis hos errores detexisse & refutasse, addito libello, cui titulus: *Theses Jesuitarum Lugdunensium censoriis notis dispunctæ atque confixæ.* Jesuitas autem, cum viderent inferiorem ex hoc certamine discessurum partium suarum defensorem (ita enim Auctor illorum consilia interpretatur) Regem Galliarum rogasse, ut utrique silentium imponeret: id quod haud difficulter obtinuerint. Et Natalem quidem Alexandrum sui officii erga Regem memorem conquievissè, indeque ultimam Danielis epistolam sine responsione dimississè. Danielelem vero Jesuitam, ut famæ, quam in ista concertatione, ut Auctor loquitur, fecerat, jacturam resarciret, Regis mandato insuper habito, Alexandri & suas epistolas junctim Lugduni odidissè, præmissa præfatione, in qua cecinerit triumphum, victoriamque palam sibi asseruerit. Ast detexissè fraudes quendam Thomisticæ scholæ fautorem, novamque harum epistolarum curassè editionem, & in præfatione

ei præmissa rerum gestarum exposuisse seriem, & ita vanam Danielis retudisse gloriationem. Et hæc quidem ex præfatione Auctoris delibare paucis volumus, inde ut constaret, has Jesuitarum & Dominicanorum lites nondum consopitas esse, sed hodiernum, quotiescunque occasio se offerat, odia quibus se mutuo prosequuntur, in ejusmodi certamina, argumentum illis præbente celeberrima de gratiæ auxiliis controversia, erumpere. Ceterum satis prolixè etiam Auctor in eadem præfatione de codicibus MStis, ex quibus historiam suam concinnaverit, disserit. Idque necessitate quadam inductus fecit. Cum enim jam fama hocce opus propediem in lucem emittendum celebraret, epistola quædam Leodii impressa comparuit, sub titulo: *Lettre à M. l'Abbé *** sur la nouvelle Histoire de Auxiliis, qu'il prepare;* in qua hoc unice egit Auctor, ut MStorum codicum, quorum in hac historia aliquis usus esse potuit, fidem imminueret, Gregorii quoque Coronelli, Francisci Pegnæ, Thomæ de Lemos, ad quorum testimonia itidem sæpius provocatur, auctoritatem labefactaret penitus atque contelleret. Quo ipso cum fundamenta, quibus opus hocce innititur, peterentur, sua omnino Auctor referre existimavit, ut dictos viros & MStos quoque codices ab ejusmodi insultibus vindicaret, & fidem illorum assereret ac in tuto collocaret. Et possent sane ex hisce varia memoratu digna afferri, præsertim vero ex iis, quæ de Grimano Patriarcha Aquileiensi, quem Augustinianæ ac Thomisticæ doctrinæ vindicem vocat, hæreseos suspecto, sed tandem in Concilio Tridentino absoluto, postquam tractationem de MStorum codicum fide & auctoritate absolvit, prolixè in medium affert, certaminis hujus historiam texens; sed accedendum tandem est ad ipsum opus.

Quatuor libris hæc Congregationum de auxiliis divinæ gratiæ Lib. I. Historia absolvitur, quorum primus controversiæ originem, & quæ de ea in Belgio atque Hispania usque ad A. 1597, quò Romam tandem delata fuit, disputata sunt, exhibet. Prudenter namque Ignatium Lojoram Soc. Jesu conditorem cavisse, ait Noster, ne Ordinis a se instituti alumni a recepta in Ecclesia doctrina discederent; eumque in finem inter alias hanc quoque eis præscripsisse legem: *in Theologia legatur vetus atque novum Testamentum, & doctrina Scholastica S. Thoma.* Eundem etiam, quamdiu inter mortales fuit,

strenue in id incubuisse, ut ad has leges se componerent, quos in suam recipiebat Societatem. Ast eo mortuo, cum omnium suffragiis Didacus Laynes A. 1558 Societati præficeretur, speciosæ interpretationis obtentu concussam hanc legem fuisse, ut *accommodatiori usiliorique Theologia*, (hac formula enim ipsos Societatis Patres usos dicit,) in scholis eorum locus esset. Certe hoc tempore, cum illud constitutum est, & Molinam & Fonsecaam novas animo concepisse opiniones, quas deinceps tandem in lucem protruderent, nullum Auctori videtur dubium. Primum tamen, qui palam a recepto tramite discesserit, fuisse *Prudentium de Monte-Major*, quippe qui A. 1581 in disputatione Salmanticæ habita, & absoluta Dei erga actus liberos decreta, & gratuitam quoque prædestinationem explodere ausus fuerit. Ast opposuisse tamen illi se Dominicum Bannes, Theologiæ in eadem Academia Professore; imo ipsam Academiam Prudentii sententiam atro notasse lapillo: & ita hæc quidem vice litem illam in Hispania consopitam fuisse, licet Gregorius de Valentia A. 1584 Ingolstadtii scientiæ mediæ defensionem susceperit. Eodem anno Claudium Aquavivam Societatis Præpositum generalem, sex doctissimos Societatis viros, Johannem Azorium ex Hispania, Casparum Gonzales e Lusitania, Jacobum Tiri-um e Gallia, ex Austria Petrum Buzzum, Antonium Guisanum e Germania, Romam evocasse, ut collatis cum Stephano Tuccio Italo consiliis, librum de ratione studiorum ederent; ejusque instituti sui in tractatu de *opinionum delectu* speciosam dedisse rationem, existimationem scilicet apud exteros retinendam, opinionumque stabiliendarum necessitatem, ne omni doctrinæ vento circumferrentur; ipsum vero librum a Patribus hisce concinnatum A. 1586 prodiiisse sub titulo: *Ratio asque institutio studiorum per sex Patres ad id jussu Reverendi Patri Generalis deputatos, conscripta*. In hoc itaque libro id eos agere, ut frena sibi suæque Societati in novis opinionibus adoptandis, & doctrina Thomistica liberius rejicienda, magis magisque laxent. Namque in quinta regula Theologiæ Professoribus præscripta sanciri, Thomam quidem, sed paucis exceptis, sequendum esse, & deinceps quænam illa sint, quæ excipi-antur, declarari. Atque hæc dum Auctor refert, *ὡν ἐν παράδειῳ* simul animadvertit, Jesuitas tum bona fide eam Thomæ mentem agno-

gnovisse, quam deinceps ejus doctrinam esse pernegarint, eo quod Societatis hæc ita juberent commoda. Ceterum licet hoc institutum Jesuitarum, & aliis ex ipsa Societate, & Philippo II quoque Hispaniarum Regi admodum displiceret, Pontifices quoque in viam eos revocare anniterentur, in varias tamèn se vertendo partes, & obsequium erga Pontifices verbis præ se ferendo, eorum autem jussa nunquam sincere exequendo effecisse, ut eodem res maneret loco, nec unquam pristinum in illorum scholis locum Thomas recuperaverit. Et sane fructum novæ hujus constitutionis mox apparuisse, Auctor autumat, Leonhardum enim Lessium & Johannem Hamelium, Theologiæ in collegio Societatis, quod Lovanii est, Professores A. 1585 & 1586 ejusmodi defendendas suscepisse propositiones, quas ab Academia Lovaniensi damnari atque proscribi oportuerit. Lovaniensi autem Academiæ Duacensem etiam accessisse, & utrique Belgii Præsules suffragatos fuisse, Auctor refert, qui & dissidium hinc inter dictas Academias & Societatem Jesu ortum uberius profequitur. Prolixum nimis & contra instituti nostri leges foret, si hæc omnia ex eo repetere vellemus; judicium tamen, quod de Trevirensi & Moguntina Academia hac occasione Auctor fert, non possumus præterire. *Geminis, inquit, Academia-rum (Lovaniensis & Duacensis) censuris petiti, desperatis rebus consulendum Jesuita judicarunt. Academias Trevirensensem & Moguntinam concitarunt in sua doctrina qualecunque presidium: obscuri certe nominis Academias, in quibus non triduo, ut de causarum patronis ajebat Tullius, sed uno mane Doctores Theologi fabricantur &c.* Ceterum licet Sixtus V Pontifex per Nuntium Apostolicum lites hæc componere anniteretur, causaque Romam advocata utrique parti silentium imponeret, Duaci tamen mox recruderunt, Societatis Professoribus falsis, ut Auctor ait, criminationibus & Academiæ & Nuntium Apostolicum circumvenientibus. Prolixius hæc edisserit, & censuram quoque Lovaniensem contra aliorum criminationes defendit, de Innocentio quoque XI & XII Belgicas censuras approbantibus, verba multa facit, quæ omnia tamen nobis sicco prætereunda sunt pede, cum graviora restent, quæ nostram sibi deposcant industriam. Præludia fuerunt ea omnia, de quibus diximus, futuri certaminis a Ludovico Molina, edito Concordiæ libro

libro excitandi. Hunc vero in Lusitaniam se contulisse memorat, ut jampridem animo conceptos errores eo tutius ibi in lucem proferret; quod in Hispania non licuerit, eo quod placita ista a Molina in scenam producta, a Cardinale Caspate Quiroga, Archiepiscopo Toletano ac supremo fidei Quasitore, ceu erronea damnata essent. Opportune admodum autem Molinæ accidisse, quod super premi Lusitanæ Inquisitionis officio eo tempore functus sit Cardinalis Albertus Archi - Dux Austriæ, Rudolphi II Imperatoris frater, quippe qui singularem erga Societatem Jesu amorem a matre velut hæreditario acceperit jure. Ludovicum Molinam insuper libro nomini ejus inscripto gratiam Alberti captasse, facileque adeo libertatem opus suum promulgandi impetrasse, cum unius solum censoris Bartholomæi Ferreiræ approbatione esset munitum. Vix quidem huncce Molinæ factum aspexisse lucem, cum Dominicus Bannes errores Molinæ detegeret, demonstraretque, proscripta ab Inquisitione Castellana in hoc opere recudi placita: ast Molinam auctoritatem Castellanae Inquisitionis derisisse, data responsione, Inquisitionem Castellanam non esse extra errandi periculum constitutam, ut Concilium aliquod generale, seque legibus ejus, quamdiu in Lusitania versetur, nequaquam obstringi. Sustinuit, inquit Auctor, responsionis audaciam Principum gratia. Albertum enim Cardinalem tum Matris precibus, tum suo ipsius, quo Societatem prosequeretur favore, tum aliis etiam causis, ad causam Molinæ approbandam tuendamque inductum fuisse. Hæc ita porro exsequitur Auctor, ut ostendat, nullam Jesuitas habuisse causam ob istam Lusitanicæ Inquisitionis approbationem sese jactandi. Esse quidem nonnullos, qui Bartholomæo Ferreiræ Johannem de las Cuentas, Castellanae provinciae Ordinis Prædicatorum Provincialem, Molinæ approbatorem adjungant, sed hocce magnopere falli, haud perfunctorie demonstrat. Ceterum Ludovicum Molinam suum de Concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis librum, intra breve tempus variis typis edi curasse observat, ipsasque editiones indicat. Sed addit, in singulis sane editionibus mutatum aliquid ab eo fuisse; id quod Molinæ defensoribus opportune admodum acciderit, in Congregationibus hanc ob causam institutis, ad Auctorem defendendum, mox ad hanc, mox ad aliam editionem provocantibus. Docet porro

porro vix Molinæ librum prodiisse, cum inventæ scientiæ mediæ famam apud suos obtineret, ut ipsius etiam nomine vocati sint, qui hanc sententiam defendendam susceperint: sed Petrum tamen Fonseca, hanc quippe gloriam illi invidentem, gravissimam ei movisse litem. Et fatetur sane Auctor, Fonseca hanc sententiam jam anno 1560 Eboræ suis auditoribus tradidisse, quos inter cum Molina etiam fuerit, suam hunc ex eo fecisse primumque dedisse in lucem. Fonseca autem, cum a discipulo isto honore spoliatum se videret, edidisse suam Metaphysicam, in qua rem, ut acta erat, exposuerit, novæque illius sententiæ se professus sit auctorem. Ast Molinæ tamen condonandum Noster censet, cum sententiam a Fonseca acceptam ita poliverit ornaveritque, ut eam merito suam dicere potuerit. Ceterum non tam multos approbatores Molinæ librum invenisse porro docet, ut non plures nactus sit censores. Namque a viris in Ecclesia maximi nominis statim male eum habitum fuisse, ob gravissimam suscitati Pelagianismi suspicionem. Hos inter præcipuum locum concedit Cæsari Baronio Cardinali, cujus epistolam integram ad Petrum de Villars Archiepiscopum Viennensem, in qua censuram satis acrem in Molinam expedit, lectori exhibet. Fatetur in ea Baronius, se ad quinquaginta & amplius notasse propositiones, verba, phrasas, quas saltem affines esse erroribus Pelagianorum sive Semi-Pelagianorum, neminem qui absque affectu illa perlegerit, negaturum putat. Statim quoque subjicit: *Quid Ecclesia Dei indiget hujus Molina libri, ut discat, qua a tot sanctis Patribus, Conciliis atque decretis jam ante tot secula didicit atque docuit?* Imo ipsis Societatis & primi quidem subsellii Theologis Molinæ librum initio displicuisse, & ab iis strenue fuisse refutatum, memorat. Provocat hic ad Bellarminum, Benedictum Ferrerium, Henricum Henriques, aliosque. Quinquennio demum post editum Molinæ librum elapso, totam Societatem Auctor refert causam ejus defendendam suscepisse. Didacum namque Nunnum, qui Regentis officio tum in Collegio S. Gregorii Vallisoletani Ordinis Prædicatorum functus est, A. 1594 acriter contra Molinæ sententiam insurrexisse: quod cum intellexerint Societatis Theologi, qui in eadem Academia debebant, univeos Ordinis honorem in discrimen vocari existimasse, si Molinam ea

occasione indefensum relinquerent. Atque ex eo tempore ex privata Molinæ causa communem totius Societatis factam esse, observat Auctor, idque fufius profequitur. Hinc quo pacto litem adverfus Molinam apud generalem Hispaniarum Inquisitionem instruxerint Dominicani, quam tandem ferendo iudicio maturam Romam advocaverit Clemens VIII Pontifex, Societatis precibus laceffitus, indicto interim utrique parti de divinæ gratiæ quæftionibus silentio, commemorat: tum vero scripta utriusque partis & censuras a generali Hispaniæ Inquisitore Romam transmissas, accurate diligenterque enumerat. Hæc omnia nunc instituti memores mittimus, sicut & ea, quæ Auctor de silentio utriusque parti indicto a Pontifice, novisque diffidiis, quæ ne Philippus quidem II H. R. sua auctoritate comprimere potuerit, hinc exortis, ceteraque huc spectantia prolixè ab Auctore expofita, sicco, quod ajunt, nunc nos oportet præterire pede.

Lib. II.

In secundo operis hujus libro Auctor quadruplicem causæ cognitionem in Romanis Congregationibus ab A. 1597 ad A. 1602 habitam describit. Hic quid in singulis Congregationibus actum sit, ad minutias usque profequitur: sed ejus vestigiis nobis insistere non licet, quia hoc prolixum nimis foret; adeoque quæ hinc inde notatu digna se offerunt, delibabimus. Primos qui in Societatis defensionem prodierint, Robertum Bellarminum & Petrum de Arrubal fuisse docet. Et de Bellarmino quidem observat, eum initio pro Augustiniana, quam vocat, doctrina in scholis editisque libris acriter decertasse, & Molinæ sententiam cõdemnasse: postea autem mutato consilio inter ejus propugnatores facile primum obtinuisse locum. Id vero mirum non esse, cum inter leges Societatis una quoque sit, quæ præcipiat, ut in opinionum delectu communi Societatis iudicio pareant; & licet inter Cardinales cooptatus esset Bellarminus, non tamen aliter eum hic se gerere potuisse, cum Jesuitæ etiam ad ecclesiasticas dignitates assumpti, Propofiti Generalis monita sequi debeant, ex simplici voto. An autem cum sermone mentem etiam mutaverit Bellarminus, definire Auctor non audet: imo non mutasse verosimile esse, adductis quibusdam rationibus probat. Interim hac occasione observat, Patres Societatis, qui in Germania opera Bellarmini ediderunt, nonnullas

las ejus opiniones aut sustulisse aut immutasse, aliisque voluisse per suatum, quod Bellarminus æquo hæc tulisset animo. Et ita immutatas & vitiatas prodiisse Controversiarum editiones Ingolstadtenses A. 1587, 1588, 1590, imo & Lugdunensem A. 1593. At neutquam Bellarmino hanc immutationem placuisse, ex eo colligit, quod Controversias suas A. 1596 recognoscens, novisque typis Ingolstadtensibus mandans, lectores initio monuerit, nolle se omnino ut priores editiones pro suis agnoscerentur. Addit, eundem in temperantem illam de Thomisticis opinionibus censuram (ita enim illam Auctor vocat) ex lib. IV c. XIV expungi voluisse, nova Venetiis editione curata A. 1599. Rogasse etiam præmissa admonitione typographos, ut juxta hujus unius exempli fidem sua deinceps opera recuderent. Eandem equidem censuram & lib. I, c. XII legi, nec in ista editione fuisse expunctam, sed id casu potius, quam destinato Auctoris consilio factum fuisse putat. Et hanc editionis Venetæ emendationem alias deinceps editiones, Venetam alteram A. 1602, Parisiensem A. 1608, aliasque expressisse. Sed hæc Auctor *ως ἐν παράδειχτι*. Revertimur cum eo in viam. Id vero cumprimis, dum singularum Congregationum historiam pandit, agit, ut Jesuitarum consilia atque artes, quibus aut judicii progressum, aut definitionem quoque atque sententiam hac in lite ferendam, impedire atque sufflaminare conati sint, indicet. Mox eos accusat, quod in domestica doctrina exponenda minus fuerint sinceri, & quod Cardinali Madrutio, in vera illorum sententia expiscanda, multum fuerit desudandum: mox quod mortuo Cardinali Madrutio Pontificem a ferenda sententia, tum aliis rationibus, tum ea imprimis, quod in magnum auctoritatem suam adducturus esset discrimen, si forte sententia ejus ab Academiis non approbaretur, deterrere conati sint: mox quod callide novas compositionis conditiones rogaverint, & quæ sunt alia ejusdem comnatis. Cum vero in triginta & duabus Congregationibus eo res deducta esset, ut a Pontifice sententia ferri posset, & Hispaniæ quoque Rex Philippus III causæ hujus definitionem, tum per epistolas, tum per administratos suos urgeret, tum demum ad fulmen hocce declinandum & impediendam definitionem, omnes Auctor ait collegisse vires Jesuitas, omnia contulisse consilia. Et primo quidem q-

omnia dogmata Molinæ, etiam periculiosiora, aperto Marte in Hispania propugnare, & longe lateque disseminare cœpisse, ut exorturi schismatis metum Clementi VIII incuterent, si contrarium dēcereret. Intellexisse hoc probe Pontificem addit; hinc & Francisco Pegnæ effusis lacrymis exoranti, ut tot emergentibus periculis occurreret, respondisse, *se pristini propofiti tenacem in artibus minime concuti.* Ast non ita inopes fuisse ait consiliorum Jesuitas, ut non aliæ artes ad impediendam definitionem illis suppeterent. Antonium namque Rosam Sylvanectensium Episcopum refert ad suas eos pertraxisse partes, & ita instruxisse, Pontifici ut persuaderet, sententiam Thomisticam de prædeterminatione ab Academia Parisiensi condemnatam esse, imo Molinismum in ista Academia plurimos habere approbatores. Percussum quidem hoc nuncio vehementer fuisse Clementem, ægreque tulisse, quod Academia Parisiensis Sedis Apostolicæ judicium antevertisset: ast cum in veritatem hujus rei per epistolas inquisivisset, statim intellexisse, falsa ea omnia esse, quæ retulisset Sylvanectensis Antistes. Tam infelici tamen consiliorum suorum successu, non fuisse deterritos Jesuitas, addit. Namque cum reliquis præfidiis se nudatos viderent, Concilium generale eos convocari voluisse, ubi de controversis dogmatibus judicaretur. Hanc scenam primum A. 1601 instruxisse quendam nomine *Rosam*, quem virum ignarum & audacem Noster vocat, palamque asseruisse, Pontificem in definiendis fidei controversiis errori obnoxium, Censores pro rei dignitate minus eruditos, institutum examen non satis maturum, unamque propterea generalis Concilii viam occurrere, qua excitata controversia definiri possent. Hunc vero, cum postea in Hispaniam discessisset, rumoremque de Concilio disseminare non desisteret, imo id ageret ut Regi Hispaniæ hoc consilium finiendi hoc modo eam litem subministraretur, ab Officio Inquisitionis jussu Pontificis comprehensum & in S. Officii carcerem conjectum fuisse. *Quantumvis* autem magnam adhiberet diligentiam Pontifex, ne quis Concilii mentionem injiceret, impedire tamen eum non potuisse, quin indies rumor latius spargeretur, idque potissimum opera Jesuitarum. Tandem vero & ipsum Cardinalem Bellarminum illis accessisse, qui Concilium postulabant. Iccirco & Pontificem eum die 20 Jan. ad

se

se vocatum severiori animadversione excepisse, & ostenso S. Augustini loco ex lib. IV ad Bonifacium demonstrasse, quod Pelagiani olim easdem circulationes quæverint, ut Pontificiæ auctoritatis judicium effugerent. Respondisse Bellarminum, nusquam se negasse, quin per sese & absque Concilio definire Pontifex posset, tametsi falsus esset, convenientius fore, ut Concilium haberetur. Istam responsionem Pontificem pro contumeliosa reputasse, nec sine stomacho regessisse: *Bellum profecto, si definiendi potestatem in dubium verteres. Attende ergo quid dicas: si magis expedit convocari Concilium, non expedit ergo controversiam a nobis definiri.* Ad hæc nihil reponere ausum Bellarminum, etiamsi Pontifex pergeret, ostenderetque, Pelagianos gratiam interioris inspirationis ac illuminationis non secus ac Molinistas admisisse. Postea tamen epistolam scripsisse ad Pontificem, in qua non tantum, quæ de interioribus inspirationibus ab eo sibi objecta erant, diluere, sed etiam denuo Concilii injicere mentionem, & ejus ad hanc litteram componendam necessitatem urgere, ausus fuerit. Et eam quidem, ex Italico idiomate in Latinam linguam conversam, integram hic Auctor exhibet. Cum vero & hac ratione nondum ex voto ad rei summam proficerent Jesuitæ, per litteras commendatitias flectere ad suas partes Pontificis animum, ut porro Auctor commemorat, annisi sunt. Data itaque hunc in finem litteræ sunt a Johanne Borgia ad Clementem VIII, a Petro Ruiz Rectore Complutensis Academiæ ad Cardinalem Arragonium, quibus & Theologorum Complutensium, Senatus Lusitanæ Inquisitionis, tredecim Theologorum Academiæ Herbipolensis, aliorumque, Ducis item Bavariz & aliorum Germaniz Principum epistolæ accessere: quibus tandem irritatus Pontifex, Generalem Societatis objurgavit, quod summo veritatis & Ecclesiæ damno, favoris & gratiæ viam tot artibus iniissent. Eodem tempore & libros submisisse Societatis Patres Auctor ait, quorum auctores coelesti se lumine perfosos, & Molinianæ sententiæ veritatem divinitus se edoctos, mentirentur; cujus generis fuerit liber Parisiis A. 1601 typis editus, sub hoc titulo: *Tractatus de Prædestinatione, in Scripturam S. & veram Evangelicam lucem, divina mediante gratia, ab idiota Ferdinando de las Infantas, Presbytero Cordubensi compositus, & extra omnem prætensionem, ipsi vera luci*

Christo Dei filio, a quo accepit omnia, dicatur. Auctorem enim hujus libri se finxisse idiotam, sed a Deo derepente per revelationem edoctum, quæcunque in eo tractabantur, interim in eo totum fuisse, ut Moliniana atque Pelagiana dogmata defenderet & inculcasset. Refert Auctor & alias revelationes hunc in finem fictas, de quibus quicquam addere necesse non est. Post tot itaque maximam partem frustra susceptas molitiones, ad avertendam definitionem hoc unum adhuc superfuit, ut Pontificiam auctoritatem ipsam in dubium vocarent, ut quicquid tandem ab ea de controversis questionibus sanciretur, declinari facile posset. In Academia itaque Complutensi inter propositiones quæ ad disputandum a quodam proponebantur, hæ quoque fuere: *Non est de fide, hunc numero Papam, exempli gratia Clementem VIII, esse verum Papam: Major pars Patrum in Concilio, adhuc ante confirmationem summi Pontificis, est infallibilis veritas.* Elapsis diebus aliquot, ita Auctor pergit, eadem illæ assertiones in Patrum Societatis collegio propugnatae sunt, præside Gabriele Vasques, eo duntaxat adhibito temperamento, quod Clementem VIII in exemplum non adduxissent. Quo animo Pontifex hosce ausus acceperit, conjectura quilibet facile assequi potest: sed ea tamen Patrum Jesuitarum fuit felicitas, ut Romanus Pontifex Clemens VIII hanc Doctorum Complutensium ac Jesuitarum causam ad Hispaniensem Inquisitionem transmitteret. Carceri quidem mancipati sunt Jesuitæ sententiæ hujus defensores, spesque maxima facta erat Pontifici, quod gravissima pœna in eos animadverturi essent, ad quos ejusmodi rerum spectat dijudicatio, sed promissis, ut Auctor docet, minime responderunt facta. Generalem enim refert Inquisitorem, precibus undiquaque lacessitum, imo ab ipso Rege per transmissam schedulam rogatum, Jesuitas carcere detentos libertate donasse, nulla delicti soluta pœna. Egerrime hæc omnia tulisse Pontificem, cui tamen, quod Regem ipsum incaute circumventum, & huic negotio implicitum videret, pœna delinquentium in opportunum tempus differenda fuerit, propositionibus ipsis interim a Romana Inquisitione ceu erroneis & totius Catholicæ fidei fundamentum Sedisque Apostolicæ auctoritatem subvertentibus, damnatis. Ast ortam hanc ob causam novam Jesuitas inter & Fratres Prædicatores litem fusius Auctor prosequitur,

Ban-

Bannessium namque Ordini Dominicanorum addictum Pontificiæ auctoritatis impugnatæ rerum egit Michael Vasques de Padilla, ac si is propugnatam a Jesuitis Complutensibus propositionem suis primum Commentariis defendisset: qua de re certior factus Baroni-
us Cardinalis a Vasquesio, rogatusque est, Pontifici ut hoc significaret. Ast Baronius, inspecto prius Bannessii loco, deprehendit, multum ejus sententiam discrepare ab opinione Jesuitarum Complutensium, quippe qui duntaxat doceat, *id non esse de fide per se primo & immediate revelatum*, licet non neget, *id esse de fide secundo*, uti in scholis loquuntur. Non ergo Pontifici id indicavit, qui tamen aliunde hæc edoctus Baronio dixit, ne dignum quidem esse Vasquesium, cujus literis respondeat. Bannessius itaque, cognito litis exitu, cum aliis Dominicanis disputationes varias pro confirmanda Pontificis auctoritate habuit, quibus cum alia ratione obviam ire non possent Jesuitæ, itidem pro auctoritate Pontificis scripserunt, ita tamen ut Bannessium perfringerent, ac si nimis jejune hac de re scripisset. Mortuo tandem Clemente VIII, scenaque adeo mutata, rursus, si Auctori credendum, Jesuitæ mutarunt sententiam, & in disputatione quadam Barcinone die 4 Jan. A. 1666 habita, has propositiones defenderunt: *de fide debebamus credere, Clementem VIII fuisse rite electum ac verum Pontificem: certitudine vero morali, Paulum V esse verum Pontificem*. Sed nolumus plura addere, ut de reliquis libris vel tria adhuc subjicere verba queamus.

In tertio itaque libro quintam causæ cognitionem, & quid in ea ab A. 1602 ad A. 1605 coram Clemente VIII, Cardinalibus, Inquisitoribus aliisque Censoribus deputatis actum sit, edisserit. Sexaginta & octo Congregationibus hæc cognitio fuit absoluta: quid in singulis actum sit, ex Auctore cognoscere licet. Multa hic se offerunt lectu digna: sed unicum saltem afferemus. De Gregorio scilicet Valentia, Jesuitarum præcipuo in hac cognitione defensore, narrat, eum ausum esse, ipso præsentente Pontifice, quædam Augustini verba depravare, ut ejus cum Molina consensum demonstraret. Inauditam petulantiam, ut vocat, a Lemosio statim revictam, minacique vultu a Clemente VIII repressam fuisse: Gregorium autem tanto pudore fuisse suffusum, ut mentis vertigine captus in terram concideret: id quod ex Lemosii Diario prolixius Auctor enarrat. Ceterum cum

Lib. III

cum in hisce quintæ cognitionis Congregationibus subinde Molinæ sententiâ atro notata fuerit lapillo, & vero Jesuitæ contendant, non satis liquido constare, quid in iis decretum definitumque sit, Auctor sedulo demonstrat, frustra hæc omnia dici, ad exceptiones quoque adversus Clementem VIII a recentioribus confictas respondet, & denique Clementem VIII ferendæ sententiæ voluntatem ad mortem usque retinuisse, nec Cardinalis Perronii consiliis ab ea dimotum esse, demonstrat. De Perronio autem Cardinali observat, si vel maxime concedatur, quod Jesuitæ commemorant, cum Clementi Prædicatorum sententiæ definitionem meditati significasse, *curaturum se, si, quod weditabatur, definiret, ut huic Pontificio decreto univèrsi Europa Sæcularii subscriberent, sancitamque doctrinam suis chirographis communicarent*; perperam tamen hoc eo trahi, ac si Thomisticæ doctrinæ Lutheri ac Calvinii (hos enim conjungit, sensumque illorum hæreticum vocat) sensum afflexerit, eaque arte Pontificem ab edenda definitione detertere voluerit: sed hoc sibi voluisse Perronium, Calvinianos & Lutheranos, a Pelagianismo vel maxime alienos, eo viso decreto, facilius ad Ecclesiæ gremium redituros. Nec in eo aberrasse Perronium putat, cum constet, Lutheranos pariter ac Calvinianos, relictis jam dogmatum Romanensium falsis præjudiciis, Magistrorum suorum pristinis aberrationibus emollitis, imo fere explosis, hoc in capite a Romanæ Ecclesiæ doctrina vix dissentire; id quod tum aliis rationibus, tum maxime testimoniis Cardinalis Richelii, Fratrum de Walenburch, Bossueti, Vincentii Baronii, aliorumque demonstrare allaborat.

Lib. IV.

Quarto denique sive ultimo libro ultimam causæ cognitionem ab A. 1605 ad A. 1607 eodem Paulo V Pontifice habitam enarrat. Frustra namque renitentibus, & in omnem se versantibus partem Societatis Patribus, causam istam sub Paulo V resumtam fuisse. Septemdecim itaque Congregationibus cum tandem negotium hocce fuisset absolutum, Paulum V finiendæ controversiæ iniisse consilium, Bullamque Pontificiam Consultoribus delineandam commississe, quam illi etiam diligenti studio elaboratam Pontifici tradiderint. Quæ posteaquam ordine exposita ab Auctore sunt, ad Auctorem Leonensis epistolæ, supra jam memoratæ, paulisper digreditur, & ejus in Diplomatis Pontificii editores criminationes refel-

fellit. Inter alia vero Auctor dictæ epistolæ hæc protulerat: *Diploma illud Pontificium a viris profecto in illo controversiarum genere minus versatis delineatum fuisse, necesse est: cum propositiones inibi damnentur, a D. Thoma ipsi etiam terminis propugnata, aliaque nonnulla Baji erroribus, a summis Pontificibus jam diu proscriptis, e diametro repugnantes.* Nec mitiora reliqua sunt, quæ ut male Nostrum habent, ita in iis confutandis repellendisque is acrem se strenuumque præbet. Ast utcunque se diploma habeat, opportune admodum Jesuitis accidisse porro Auctor docet, quod Paulus V ejus promulgationem in aliud tempus distulerit. Quod ut faceret, occultis rationibus permotum Pontificem dicit: nec tamen occultas illas rationes nos ignorare finit. Ortam namque Pontificem inter & Rempublicam Venetam gravem & auctoritati illius periculosam contentionem, curas ejus aliorsum flexisse: atque cum in istis diffidiis Jesuitæ pro auctoritate Pontificis contra Rempublicam starent, ut Venetiis excedere, quam Pontificis in discrimen adducere auctoritatem maluerint, eos ita illius sibi devinxisse animum, ut Paulus ex eo tempore nihil non, ut Ordini Jesuitarum gratificaretur, egerit. Hinc & omnem cum movisse lapidem, ut a Venetis iterum reciperentur, id quod tamen nulla ratione impetrare potuerit. Et ita post tot ambages lis ista ad hodiernum usque diem indecisa mansit, ut Auctor contra Jesuitas probat, qui & addit, Jesuitas Hispanos, audito rei nuncio, victoriam sibi accinentes privatis rescriptis a Paulo V compressos & in ordinem redactos fuisse. Interim ad concordiam inter utrumque Ordinem fovendam Paulum V nihil fecisse reliqui, sed silentium utrique de auxiliis divinis indixisse, donec aliquando opportunius tempus controversiæ decisionem permetteret. Philippum quoque tertium Hispaniæ Regem Prædicatores & Jesuitas ut in mutuam gratiam reduceret, dedisse operam, datis servandæ inter sese, dum de doctrina disputarent, humanitatis & charitatis conditionibus: ast has mox violasse Jesuitas, servasse vero hætenus Prædicatores, sententiæque Pontificiæ promulgationem urfisse, cui tamen vel maxime, contra promissorum fidem, obsistant Jesuitæ. Claudium Aquavivam tamen Societatis Præpositum, infaustum rerum exitum novamque tempestatem metuentem, quasdam Molinæ sententias solenni decreto

damnaſſe, ſervato tamen doctrinæ capite. Denique Jeſuitas dicit, ſuſcitatis de conceptione B. Virginis invidioſis controverſiſ, plebem commoviſſe, ut extremos Prædicatorum conatus, novasque pro obtinenda ſententiæ promulgatione ſupplicationes eliderent; quæ poſtquam fuſius ediſſeruit, colophonem operi huic imponit. Ceterum ſubjecta hiftoriæ huic eſt appendix, qua varia continentur inſtrumenta atque ſcripta paulo prolixiore, quam ut commode hiftoriæ ipſi inferi poterint.

*AN EXPOSITION OF THE 'THIRTY-NINE ARTICLES OF
the Church of England, written by GILBERT Bishop of Sarum.*

h. e.

*EXPOSITIO UNDEQUADRAGINTA ARTICULORUM EC-
cleſiæ Anglicanæ, ſcripta a GILBERTO BURNETO,
Epifcopo Salisburienſi.*

Londini apud Rich. Chiswel, 1700. fol. Alphabet. 4. plag. 16.

Altera hæc eſt editio Operis præſtantiffimi, quod intra anni ſpatium Anglico idiomate bis præla Londinenſia ſubiit, & Latine verſum in Belgio jam ſub prælis ſudare dicitur. Unice hoc ad diſſidia litesque Eccleſiaſticas in Anglia componendas ac ſopiendas comparatum eſſe, non obſcure innuit Autor Illuſtris, & tot aliis præclariffimis ingenii monumentis celeberrimus, ac paſſim in hiſce Actis merito ſuo cum laude nobis nominatus. Neque quicquam magis neceſſarium eſſe putat, aut Regis pariter, cui opus ſuum inſcripſit, Epifcoporumque cura dignum, quam ut pax Eccleſiaſtica, tam fœde tam temere luxata, tandem aliquando felicibus auſpiciis Angliæ reſtituatur. Narrat ſe, cum A. 1686 in Germania verſaretur, Theologo cuidam Lutherano affirmante, ſe mirari, cur unio Eccleſiæ noſtræ cum Reformata, tot votis expetita, tot tentata modis, adhuc inter deſiderata eſſet, neque quicquam intermiſiſſe argumentorum, quibus æquitatem ejus rei maturandæ, ac præſenti poſtiſſimum rerum ſtatu neceſſitatem, illi perſuaderet: ſed ab eo tu- liſſe reſponſum, quod ſibi longe magis mirum videatur, hæc adeo urgeri a Theologo Anglo, cum in ſummis Reipublicæ Anglicæ tempeſtatibus diſſidia Eccleſiaſtica in Anglia ita componi non poterint,

erint, ut maxima potius animorum contentione etiamnum agitentur: jam Lutheranos inter ac Reformatos, non esse controversas de rebus nihili, sed de attributis Divinis, de providentia Dei, de peccato utrum ad Deum velut autorem referendum sit, an ad homines, & utrum homini integrum sit facultatibus suis recte uti, an potius totum hoc pendeat a gratia irresistibili; e contrario in Anglia jam ultra seculi spatium tantis viribus funem contentio- nis gravissimæ duci de forma hierarchiæ, de externis ritibus rebus- que aliis minoris momenti atque indifferentibus: æquissimum ægitur esse, ut Anglicana Ecclesia prius propriis medeatur vulneri- bus, deinde conetur etiam reliquarum Ecclesiarum Protestantium unioni ac concordie promovendæ prospicere.

Articuli XXXIX, quos exponendos sibi Illustris Burnetus pro- posuit, probati fuerunt ab Archi-Episcopis & Episcopis Angliæ & Clero universo in Synodo Londini A. 1562. Anglice hinc & Latine editi sunt A. 1571, autoritate Regiæ Elisabethæ. Ac Latine quidem universi universo operi, Anglice singuli singulorum expositioni ab Autore præmittuntur. In Introductione statim observat, primis Ecclesiæ temporibus confessionem fidei sive declarationem formæ doctrinæ, a Christianis ipsisque adeo Episcopis requisitam, paucis- simis capitibus constituisse, & generalibus verbis expressam fuisse: at ingruentibus interjecto tempore variis hæresibus, & certamini- bus in Ecclesia obortis, auctam Symbolorum & Confessionum am- plitudinem, singula strictius determinata, quo disertius rejiceren- tur perverla dogmata, & occultantibus sese sub generalium verbo- rum involucro sectariis ansa fallendi incautos præriperetur. Ne- gat primitus ab Apostolis statam Symboli formulam missam fuisse in literas, quod antiquissimi Ecclesiæ Doctores, qui Apologias pro Christiana Religione ediderunt, cum summam credendorum ex- hibent, non una eademque utuntur, sed verbis numero & ordine inter se variant. Singulis autem Ecclesiis fuisse ejusmodi formu- las, ab Apostolo quodam vel Apostolico viro traditas, nec easdem per omnia nec eodem modo conceptas cum aliarum Ecclesiarum formulis. Sic v. g. per Romanam Ecclesiam pluresque finitimas in omnibus Symbolis fuisse Christum passum sub Pontio Pilato, quod non similiter observare liceat in primis Ecclesiarum Orienta-

lium Symbolis. Episcopus recens creatos fidei suæ professionem congruentem formulæ Ecclesiarum, quibus præesse deberent, ad alios Episcopos misisse, atque ita in communionem illorum receptos fuisse. Additionem homousii a Symbolo Nicæno factam imprimis necessariam fuisse affirmat, quo Ethnicis præcideretur ansa calumniæ, quasi Christiani quoque adorarent aliquem, qui non esset verus Deus.

Cæterum quod Ecclesia Anglicana tot Articulos, & in his tot negativos, sive erroribus & abusibus variis oppositos sanciverit, duas præterea causas notat extitisse, alteram quidem, quod uti sub initium statim prædicati Evangelii, ita Reformationis quoque, frequentissimæ hæreses ortæ fuerint, post controversias nempe semel circa religionem motas, multorum, ut sit, ambitione & luxuriantem ingenio, vel etiam inscitia, illas tam frequentes procreante: alteram, quod sub jugo Pontificio per tantum temporis spatium, & novissime sub Regina Maria tam graviter afflictæ ac gementes, merito postquam illud feliciter iterum excusserant, omnibus modis cavere sibi voluerint, ne admissis in Clerum errorum Papiſticorum fautoribus, in illud postliminio vel inviti relaberentur. Equidem in rebus historicis vel naturalibus perdificile fere esse fatetur, negantem propositionem audacter tueri; at in rebus fidei recte constitui articulos negativos, postquam in confesso sit, universa creditu necessaria sacris contineri literis. Laudat librum temporibus Henrici VIII editum, & Pontificiis erroribus oppositum, qui inscribitur *the necessary erudition sive Institutio necessaria*, sed negat, quemquam obligatum fuisse, ut isti libro subscriberet vel assentiretur. Articulos vero illos a *Cranmero & Ridleyo* primum, ut videtur, compositos, pro illa temporum, quibus animi plerorumque fermentescebant, irregularitate, non potuisse ante primam promulgationem examini Synodorum & Conventuum subijci, quia verendum fuerat, ne abusus & errores, tam utiles Clero, a majore illius parte probarentur. Quanquam autem Regia autoritate articuli publicati sint, neutiquam tamen Reges Angliæ sibi arrogare auctoritatem de rebus fidei judicium decretorium ferendi, aut controversias Theologicas decidendi, neque Regia autoritate articulos ipsos fieri veriores: sed ceu omnibus privatis fas est ex conscientie

tizæ propriæ persuasione rebus Divinis habere fidem, sic Principi quoque sive legislatori idem licere, qui præterea pondus & auctoritatem legalem in ditionibus suis addere possit dogmatibus, quæ vera esse persuasus fuerit. Neque aliud quicquam facere Reges Angliæ, quam quod olim Theodosius, cujus Imperatoris laudatissimi edictum pro Religione occurrit in limine Codicis Justiniani. Porro *respectu Laicorum*, Illustris Autor ex *Laudi & Bramballi* sententia docet, articulos hosce esse debere Symbolum communionis Ecclesiasticæ, neque credendos obrudi sub anathemate, quemadmodum fiat in Canonibus Concilii Tridentini: sed satis esse, si quis in illis nullum errorem deprehendat tanti momenti, ut propterea communionem Ecclesiasticam dissolvere necesse ipsi sit; quamvis non de omnibus articulis ita plene sit persuasus, ut singulis per omnia assentiatur. Distinguendum esse monet inter *articulos fidei & articulos doctrinæ*: atque hos vocat universa illa, quæ ex sacris Literis probari posse creduntur; illos vero pauca admodum, sine quorum fide nemini locus est in fœdere gratiæ, & quæ non modo in sacris Literis diserte tradita sunt, sed de quorum necessitate ad salutem etiam ex Scriptura evidenter constat. Non statim dissolvendam esse communionem Ecclesiasticam ab iis, qui articulos doctrinæ admittunt, quorum nos veritatem minime agnoscimus: at dissolvi posse, si alii articulos doctrinæ, de quorum falsitate persuasi sumus, nobis obrudant tanquam necessarios articulos fidei. Ita ab Apostolis toleratos esse Judaizantes Christianos quantumvis in errore versantes, sed contendentibus ad salutem necessariam esse observationem ceremoniarum legalium, Apostolos sese opposuisse, & Christi meritum irritum ab illis reddi demonstrasse, *Respectu Clericorum* ostendit, articulos hosce esse debere Symbolum consensus in doctrina, ut omnes & singuli lubentes & animo iis subscribant, atque ita testentur, vera sibi & sacris Literis congruentia videri, quæ in articulis continentur, omnia ac singula. Neque integrum esse, verba articulorum contra sensum nativum ac Grammaticum detorquere in alienam sententiam; ceu singulari Regis Jacobi I constitutione cautum sit, occasione ortarum Synodi Dordracenæ tempore in Angliâ controversiarum, & dissidentium Doctorum utriusque ad articulorum consensum provocantium. Si

vero Grammaticus etiam & nativus articulorum sensus diversas expositiones patiat, harum quamlibet amplecti licere, salva subscriptionis fide & autoritate articulorum. V. g. in articulo tertio, qui Christum ad inferos descendisse affirmat, fas esse per inferos intelligere vel caliginosum illum Spirituum damnatorum carcerem, quo sensu primos autores, qui articulos sub Rege Eduardo composuerunt, vocem illam accepisse fatetur: aut vero sepulchrum, cum Symbola quaedam vetera, quae descensum Christi ad inferos memorant, non meminerint ejus sepulturae, ac vicissim: aut denique statum animarum, quae e corpore emigrarunt, quo collineet doctissimus Pearsonius in commentario ad Symbolum Apostolicum, & pluribus prosequitur Illustris Autor infra, ubi ad expositionem articuli tertii devenit. Quo in loco verba Petri I. Epist. III, 19. interpretatur de praedicatione Evangelii per Spiritum Christi, sive homines a Spiritu Christi agitados, facta inter gentes, quas vocari ait *spiritus in carcere*, h. e. vinculis errorum & idololatriae gravissimis arctissime constrictos & compressos. Antequam vero ad expositionem ipsam articulorum descendit, subjungit denique omissiones, additiones, mutationes & varias lectiones, quas in illis collato MSto originario, quod extat in Collegio Corporis Christi Cantabrigiae, & antiquissimis editionibus diligenter comparatis observavit. Ex quibus ut unicum specimen addamus, articulus tertius his verbis hodie absolvitur: *Quemadmodum Christus pro nobis mortuus est, & sepultus, ita est etiam credendus ad inferos descendisse.* Ast in MSto Cantabrigiensi haec insuper adduntur, (minio quidem subducto, sed a recentiore longe manu) *corpus enim ipsius, donec resurgeret, in sepulchro extitit, verum anima a corpore separata interfuit Spiritibus in carcere h. e. in inferno detentis, itaque praedicavit.*

In Articulo primo haec sex capita tradi observat, 1) esse Deum, 2) eumque unum, 3) corpore, partibus & affectibus destitutum, vicissim 4) infinita gaudentem potentia, sapientia ac bonitate, 5) creasse primum, & jam conservare universa, visibilia & invisibilia, corpora & spiritus, & 6) esse Trinum. Singulas deinde veritates istas selectis argumentis docte & ingeniose confirmat. Trinitatem vero negat ullo modo ex ratione, nec nisi obscure ex veteri Testamento colli-

colligi posse; claris autem & certis argumentis de ea constare ex novo Fœdere, quorum præcipua in medium adducit, etsi loco i. Joh. V, 7, utpote nimis multis dubiis, atque objectionibus obnoxio, rem tanti momenti non audeat superstruere, cum non desint alia haud inficianda, ex quibus idem plane ac certo evinci possit. At argumentum a consensu Ecclesiarum minime prætereundum esse putat, quæ universæ per totum orbem dogma de Trinitate communiter amplexæ sint, antequam illud poruisset autoritate seculari Principum propagari ac stabiliri. Neque Concilium Nicænum quicquam aliud quam solam homousii vocem addidisse, quæ per se consequatur & subintelligenda sit, si reliqua Symboli verba sint exploratæ veritatis. Animadvertendum autem imprimis, quod primorum Christianorum, adversus Gentes eorumque πολυθεότητα tam strenue pugnantium, vel maxime interfuisset, doctrinam de Trinitate suppressere ac rejicere, nisi certissime persuasi fuissent, hanc esse necessarium ac fundamentale caput fidei Christianæ.

Simili accuratione reliquos articulos universos XXXVIII Maxime Reverendus Autor resolvit, sensum eorumdem interpretatur ac confirmat, vindicatque a præcipuis objectionibus. Inprimis multa erudite observat adversus Pontificios, utpote quorum erroribus plurimos ex Articulis oppositos esse constat. Cum autem pro instituto nostro nimis longum videatur singula persequi, & liber ipse integer dignissimus lectu sit, præterea controversiæ Pontificiæ a pluribus fuscè nec infeliciter pertractatæ versentur in omnium manibus, juvat in præsentia duntaxat breviter alia quædam pauca selecta hinc inde delibare.

Ad articulum quintum, qui agit de Spiritu S. non modo explodit subtilitates Scholasticorum, temere explicare volentium, quomodo *processio* differat a *generatione*, sed & discrimen sententiarum Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis de processione Spiritus S. a Filio negat tanti momenti esse, ut tam infelix certamen & tantum schisma inde enasci debuerit: verum id omne profectum fuisse ex ambitione & invidia, quæ efferatos seculo IX Clericorum per controversias de jurisdictione animos moverit, ut utrinque quærent ansam criminationum, quam Græci optatissimam invenerint in additione verbi *Filioque* ad Symbolum CPolitanum, in E-
phe-

phesino probatum, per Latinos sub extremum seculi VI facta; Latinis vicissim hanc additionem suam acriter & mordicus contra Græcos tuentibus. Subjungit, Ecclesiam Anglicanam utique sequi hac in parte Latinorum iudicium, ac credere, quod Spiritus S. a Patre & Filio procedat, cum non tantum Pater, sed & Filius Spiritum S. mittere dicatur Joh. XV, 26, etsi statim addat Christus, non, *qui procedit a Patre & me*, sed *qui procedit a Patre*: vehementer tamen abhorreret a crudeli condemnatione, qua Ecclesiam Orientalem Latini profecuti fuerint, longeque abesse ab ea sententia, quæ putet argumentum illud a Latinis productum tam certum & explicitum esse, ut iustum esse probet separari ab ea Ecclesia illamve condemnare, quæ rejecta ista Latinorum additione primis Symbolis adhereret.

Ad Articulum VIII, quo tria Symbola, Nicænum, Athanasianum, & quod vulgo Apostolicum audit, credenda recipiuntur, notat verba in Symbolo Athanasiano: *Quicumque vult salvus esse &c. &c. qui hæc non crediderit, in æternum peribit*, non respicere singulas hujus Symboli periodos ac sententias, sed Christianam Religionem generatim spectatam, quia statim sub initium mentio disertat Catholicæ fidei: deinde verbis illis non peti homines, qui de illis fidei articulis nunquam inaudiverunt, sed qui patefactas sibi de Christo veritates improbe rejiciunt atque exhibitant. Similiter ad Articulum XVIII, quo anathematizantur, quotquot dicere audent, *unumquemque per legem aut sectam, quam proficetur, esse servandum, cum sacra litera tantum Jesu nomen prædicent*, distinguit inter salvari per legem aut sectam, & servari in lege aut secta aliqua. Prius tantum rejici, non posterius; esse enim in Anglico: *be saved by the Law or Sect, non in the Law*. Videtur nempe Illustris viri memoriam, cum hæc scriberet, fugisse, quod in Latino exemplo articulorum, quod huic operi præfigi diximus, diserte legatur: *unumquemque in lege aut secta quam proficetur &c.* Arbitratur itaque, salva articuli hujus autoritate credi posse, quod Dei misericordia salvatrix extendat se etiam ad homines in alia quam Christiana Religione viventes, etsi non per illam salventur, sed per Christum, cujus meritum ipsis etiam nesciis profit, perinde atque infantibus recens natis.

Præ

Præ cæteris digna consideratione sunt, quæ attulit ad exponendum Articulum decimum septimum, qui agit de Prædestinatione & Electione: nihil enim videtur omisisse eorum, quæ ad illustrandam hanc controversiam faciunt, qua nulla jampridem est inter Protestantes celebrior. Accurate etiam inquisivit & annotavit, quæ ex utraque parte dissidentium in hac causa sibi invicem conceduntur, quibus imprimis accenset hæc duo axiomata, *bonum non arrogandum nobis, nec malum imputandum Deo.* Quamvis autem verba articuli hujus XVII non dissitetur favere sententiæ Calvinii, cui nec ipse accedit, putat tamen illi recte subscribere posse etiam Remonstrantes, modo non negent, Deum præscire singula, quæ inter homines geruntur. In expositione Articuli XXVIII, qui agit de Sacra Cœna, non minus Lutheranam sententiam quam Pontificiorum transubstantiationem diserte rejicit & impugnat, contenditque, de qualibet re æque vere dici posse, quod sit Christi sanguis & corpus, quam a nostris affirmetur vel corpus Christi esse ubique, vel. ejus corpus sanguinemque præsentia esse in elementis sacramenti. Facile tamen ferri posse nostram opinionem, quod in mera speculatione subsistat, neque, ut apud Pontificios, erumpat in idolatriam elementorum. Impiis porro corpus & sanguinem Christi in S. Cœna exhiberi, cum aliis Reformatis non minus perspicue inficiatur ad Articulum XXIX, adductis testimoniis Origenis, Zenonis Veronensis, Hieronymi, Augustini, quibus idem sensisse videntur; unde Maxime Reverendus Autor etiam colligit, ipsos præsentiam corporis & sanguinis Christi in Cœna similiter negasse, cum unum ex altero consequatur.

Ad Articulum XXXV, quo probantur & legendi in Ecclesia commendantur duo tomi brevium Homiliarum, quæ initio Reformationis, cum justus numerus Concionatorum recte sentientium adhuc deesset, in usum publicum sub Eduardo VI & Elisabetha Regina vulgaræ sunt, animadvertit, non omnia & singula, quæ in illis Homiliis continentur, universas expositiones Scripturæ, item omnes loquendi formulas, aut omnia argumenta ad confirmandum dogma aliquod allata probari, sed tantum in genere dogmata ipsa, quæ tomis illis continentur, atque ex sacris literis deducuntur. Reliqua quæ de jure Magistratus Civilis circa sacra, de capitalibus

supplicii, de bello, de proprietate bonorum, & de jurejurando ad tres postremos Articulos Illustris Burnetus docte ac prudenter observavit, non minus quam innumera alia notatu dignissima per totum commentarium sparsa, ne instituti nostri modum excedamus, de industria prætervehimur, ad opus ipsum præstantissimum evolvendum, Lectorem ablegantes.

*THE REVEREND AND LEARNED DR. HAMMOND AND
his Paraphrase and Annotations on the New Testament Vin-
dicated &c.*

*HENR. HAMMONDI PARAPHRASIS ET ANNOTATIONES
IN N. T. vindicata ab observationibus JOHANNIS CLERICI in Sup-
plemento ad Hammondii Paraphrasin: una cum brevibus ani-
madversionibus in Epistolam ejusdem Clerici
Supplemento præfixam.*

Londini apud Lucam Meredith, 1699. 8. plag. 6.

NON mediocrem ab eruditis gratiam iniit doctissimus Clericus edita antè biennium Latina translatione Hammondii in Novum Testamentum, cui passim locis suis Supplementa quædam adsperfit, in quibus varia Novi Fœderis & ipse illustrat novis observationibus, & Hammondum subinde emendat errorisque arguit ac refellit, ceu diximus in Actis A. 1699 pag. 6. Duplici autem nomine Anglis quibusdam invisâ esse cœperunt hæc Viri Clarissimi Supplementa, ex quo illa anno superiore de Latino idiomate in Anglicum translata, & seorsim Londini recusa sunt forma octava, una cum expositione priorum duodeviginti versuum capituli primi Johannis itidem Anglice versa, & præmissa Epistola Clerici Apologetica occasione Supplementorum Hammondianorum eorundemque Anglicæ translationis scripta ad Amicum. Primum quidem indigna illis res visa fuit, Hammondum virum maximum & cujus ingens merito est apud suos autoritas, libere ab homine extero carpi ac reprehendi, & illas castigationes censurasque non modo Hammondiano operi Latine translato interspersas una cum illo Latine legi ab exteris, sed & Anglis ipsis vernaculo & eodem, quo Hammondus scri-

scripsit, idiomate seorsim legendas proponi ac commendari. Deinde non ferendum esse duxerunt, præsentì tempore, quo Socinianos & Arianos magno numero jam a pluribus annis in Angliâ efferre se constat, Anglice vulgari illas Clerici observationes, quibus multa N. T. loca, contra Unitarios rectè ab aliis laudata, vel, ut ajunt illi, enervantur, vel plane in Socinianum aut Ariamum sensum explicantur ac detorquentur.

Bina isthæc capita fusiùs persequitur Autor hujus libelli, & super iis acrem diem adversario suo scribere non dubitat. Non procul initio integras statim quatuor paginas replet collectis ex Clerici supplemento locis, quibus Vir Clarissimus de Hammondo ejusque expositionibus paulo liberius sententiam suam exposuerat. Quæ omnia abunde confutata esse opinatur, dum ostenderit, Hammondum fuisse virum doctum & pium, ejusque opus in Novum Testamentum omnium eruditorum judicio esse longe præstantissimum, & Clerico ipsi dignum visum, quod in Latinam linguam converteret. Mox conatur probare, levis momenti aut etiam falsa esse, quæ vel addiderit ipse, vel in Hammondo reprehenderit: nullamque occasionem prætermittit, qua dictis & interpretationibus Clerici invidiam confleret. Inter alia graviter in eum invehitur, quod suspicatus sit, tentationem Christi Matth. IV. non revera, sed in visione vel somnio accidisse: quod loquum Matth. XI. 28. restrinxerit ad Judæos: quod ad Matth. XVIII. 35. neget singulas *αἰσθητοδύσεως* circumstantias in justitia divina animadverti debere: quod denique *baptizari in nomine Patris, Filii & Spiritus S.* ad Matth. XXVIII exposuerit, *ita baptizari, ut deinceps discipulos se Patri, Filii & Spiritus Sancti profiteantur & de illorum nomine vocentur.* Quam postremam Clerici sententiam novissime etiam impugnavit Vir Clarissimus Campegius Vitringa, in nupera Observationum Sacrarum editione quatuor libros complexa, p. 800. seqq. In expositione primorum duodeviginti versuum capituli primi Johannis, quæ præter hanc Anglicam editionem seorsim Latine in forma octava, & ante commentarium Clerici in quatuor postremos Mosis libros prodiit, in Actis hisce A. 1695 p. 342. seqq. recensita, adversariosque nacta est Eliam Benedictum, Johannem Van der Wayen & alios; Vindiciarum autor contendit, Clericum alia quidem ratione

p. 2.6.

p. 7. sq.

p. 13. sq.

p. 69.

p. 22. sq.

p. 25. sq.

p. 35. sq.

p. 32.

p. 42.

- ac Socinus, ad eandem tamen hæresin confirmandam verba Evangelistæ explicasse, ac præterea loca Joh. XVII. 3. XX. 28. Eph. IV. 30. Philip. II. 6. Coloss. I. 15. Hebr. I. 3. ita interpretatum esse, ut Unitariis faveant; in eorundemque gratiam elaborasse, ut locum 1. Joh. V. 7. hypobolizatum esse ostenderet. Remissionem peccatorum & adoptionem Matth. XVIII. 35. & Rom. VIII. 23. pessime ab eo rejici ad judicium extremum, nec rectius ab eo ad Rom. XIII. 9. negari, quod ex præcepto Decalogi, quo patrem & matrem honorare jubemur, deduci non possit cultus, qui debetur Magistratibus.
- P. 43. 45.
61. 63. sq.
66.
- P. 69. sq.
P. 37. 46.
- P. 48. seqq.
P. 54.
- P. 55. sq.
- Aversatur etiam, quod ad 1. Cor. III. 9. scripserit Clericus: *an minus effemus Christiani, si periissent aliquot Epistola Apostolorum ex iis quas habemus?* & quod in 1. Cor. X. 3. impugnare non vereatur significationes Mysticas rerum N. T. sub Veteri Fœdere factas & adumbratas.

Sequuntur animadversiones ad Epistolam Apologeticam, quam Clericus Anglicæ Supplementi sui Hammondiani editioni præfigendam ratus est, tum ut præverteret sinistra quorundam judicia, quæ suam in Hammondo præstitam operam, librumque istum in Anglia Anglico idiomate recudendum exceptura, non vane conjiciebat, tum ut Arterum suam Criticam tueretur adversus autorem schediasmatis Anglice vulgati sub titulo: *a free but modest censure of some late controversial books, i. e. libera ac modesta censura nuperorum quorundam librorum controversorum.* Eadem Clerici Apologetica Latine subjecta est Epistolis ipsius Criticis hoc ipso anno editis, & alibi a nobis recensendis. Autor vero Animadversionum, de quibus in præsentem agimus, affirmat, illum in isthac Apologia potius errores sibi objectos auxisse, quam emendasse aut a se removisse.

P. 74. sq.

P. 79.

Nam & in hac negare ipsum, Christi mortem esse proprie dictum sacrificium, etsi efficaciam sacrificii illi concedat: ut alia hujus generis objecta prætermittamus, quibus perspicuum esse ait, Clericum in Arte Critica Socinianismo propagando insudasse, etsi ipse libenter agnoscit, Virum Clarissimum diserte hoc negare, & quod nihil tale sibi Artem Criticam scribenti in mentem venerit, conceptis verbis protestari.

Das

Das schwer zu bekehrende Juden, Herq/

hoc est:

COR JUDÆORUM DIFFICULTER ADMODUM CONVER-
tendum. Autore M. SIGISMUNDO HOSMANNO, Confistorii
Affessore & Concionatore Cellenfi.

Cellis apud Hieron. Frid. Hoffmannum, 1699. in 4. Alph. 2.

Quamvis irritus plerumque videatur conatus, quem in Judæorum conversionem impendunt Christiani Doctores, nequaquam tamen eum utilitate omni destitutum esse, probant tot virorum eruditiorum monumenta hinc enata, in quibus malitiam & fraudes Judæorum ista occasione clarius patefacta in orbis Christiani notitiam protraxerunt, quidque Judæorum conversionem aut remorari aut promovere vicissim valeat, dextre solideque exposuerunt. Elapsum abhinc est quadriennium, (lubet enim ad recentissima modo tempora respicere,) ex quo Martinus Diefenbachius *Judæum convertendum*, sive varia Theologorum celeberrimorum doctorumque Virorum aliorum judicia & consilia, quo pacto Judæi alicujus conversio omnium optime institui queat, edidit, posteaquam duobus Judæis ob facinora sua Francofurti ad Moenum ultimo supplicio afficiendis adesse, eorundemque ad fidem Christi conversionem tentare jussus fuerat. (Vid. Acta nostra A. 1697. p. 162. seqq.) Negotium vero prorsus simile præsentem peperit Tractatum. Notum namque vulgo est, quod inter sceleratissimos istos fures, qui sub duce velut suo, Nicolao Listio, per universam Germaniam longe lateque fraudes suas annis aliquot superioribus exercuerunt, non pauci quoque Judæorum nomen suum professi fuerint. Quandoquidem vero justissimo Serenissimi Principis Brunsvico-Cellenfis zelo, colluvies hæc nebulonum pessimorum maximam partem haud ita pridem e vivis sublata fuit, dignam quoque Judæi quidam mercedem nacti sunt. Hos inter unus, Sámuel Löbel, conversionem equidem simulaverat, sed fraudulenter atque subdole, confusus, isto pacto fore, ut pœnæ aut condonationem aut mitigationem impetraret, qua spe frustratus, detestandam suam hypocrisim manifeste prodidit. Alter vero, Jonas Meier, ut pertinaci semper studio in a-

vita perseveravit superstitione: ita in supplicii locum delatus, ferallique ligno jamjam proximus, execrandas adversus Jesum nostrum in secula benedictum blasphemias evomuit, dignissimo post mortem etiam opprobrio affectus. Quemadmodum proinde non captivis modo his, sed ad supplicium quoque adductis, adfuit ex officii ratione Per-Reverendus Hosmannus: ita commissum sibi gregem in peculiari concione excitandum tunc ad contemplandam Judæorum malitiam, deque mediis adversus eam adhibendis informandum existimavit. Ne tamen laboris istius fructus intra exiguòs Ecclesiæ unius cancellos subsisteret, ulterius deducendam sibi concionem, inque justii alicujus tractatus formam redigendam sumisit, ac adeo universam agendi rationem penes modernos Judæos usitatam latius ante omnia descripsit. Et auspiciatur quidem ab eorum astutia, qua Magnatum aulis sese ingerant, superbissimi quippe & nationem suam super omnes populos proterve extollentes. Inde ad eorum odia, quæ contra Jesum nostrum Nazarenum alant, progreditur, titulosque, quibus eum proscindant, ignominiosos, ac impias, quas de eo comminiscantur, traditiones, convitia porro, quibus Christianos onerent, complura recenset. Nec tumultus omittit ac seditiones, quas per singula a nato Christo secula ciere adversus eodem annis sunt; ubi simul latrocinia ab ipsis ut in alios quoscunque, sic in parvulos imprimis infantes frequentius exercita commemorat. Ulterius eorum perfidiam detestatur, & quantum in juramentis adhibere suerint vafritiem, exponit, quin & eorum foenerandi libidinem, dolosque ac fraudes, & passim alias & in amplectenda potissimum fide Christiana admittas, ex antiquioribus æque ac recentioribus scriptoribus allegat. Id dum agit, silentio haud prætereundum judicat, famosissimos Atheos ac Naturalistas, qui scriptis quoque publicis non leve rei Christianæ damnum intulerint, e Judaica gente ortum suum traxisse, quod vel Benedicti Spinozæ & Johannis Bodini exemplo satis constat. Quod vero attinet ad media, quibus promoveri Judæorum queat conversio, impedimenta primum, quæ huic ponant obicem, enumerat, Judæorum nempe incredulitatem, falsam de lege Moſis ejusque ac integri cultus Levitici perennitate persuasionem, legis ipsius depravationem & in sensum carnalem detorsionem, vanam de gente sua

jactant-

factantiam, perversissima de persona & officio Messiae ac de Jesu Nazareno praedicta, scandalum denique, quod ex prava Christianorum vita & ex eorum in doctrina dissensione accipiant. Deinceps inter adminicula, quae sublevare possint hoc negotium, primo loco ponit efficacem Spiritus Christi operationem, cui tamen mox Judaeorum ex aulis Principum ejectionem associat, utque Magistratus Christianus quilibet in id intendat, quo Judaei praesentem suam calamitatem serio persentiscant, requirit. Eum in finem Synagogas eorum occludi cultumque publicum inhiberi, e contra ad audiendas doctorum Christianorum conciones eos adigi, Rabbinos eorum ab ipsis semoveri, typographia iisdem negari, narrationes Christianae Religioni contrarias inque Salvatorem nostrum injurias, consuetamque Christianorum sub nomine Goyim designationem, actusque singulos nationi Christianae opprobrium afferentes interdici postulat. Ex ipsis vero Christi affectis quemlibet a nimia cum Judaeis familiaritate dehortatur, & poenas tandem delinquentibus ex eorum gente gravissimas infligendas Magistratui commendat. Praecipua autem haecenus dictorum adjectis in appendice peculiari observationibus sat prolixis uberius deducit, & inter alia longam de Judaeorum Pseudo-Messiae dissertationem annectit, in qua imprimis decantati illius impostoris, Sabathai Sevi, historiam latius recenset.

GEORGII WOLFGANGI WEDELII EXERCITATIONES

Semiotico - Pathologicae.

Jenae, . apud Joh. Bielckium, 1700. in 4. Alph. 1. pl. 6. 1/2.

Signorum specialium Doctrinam jamdiu magnopere fuisse desideratam ab Artis tyronibus, prout non latuit Illustrem Auctorem, ita post editionem Exercitationum Pathologico-Therapeutiarum, quae anno 1697 in lucem prodire, de edenda Signorum Doctrina cum Pathologia combinata maximopere fuit sollicitus. Tandem igitur, post Praxin triginta annorum felicissime a se administratam, praesentem de Signis tractatum publici juris fecit, insigni cum omnium Praxin Medicam exercentium emolumento, Tot enim reversa observationes, quot effata signorum, prout

Au.

Autor ipse in Præfatione ad Lectorem fatetur, in hoc tractatu inveniuntur, non ex aliis autoribus desumpta, nec fando saltem accepta, sed multiplici atque infinita fere experientia ab Autore ipso accuratissime observata. Jure igitur meritoque Exercitationum titulum obtinet tractatus præfens, quippe qui a tanto Medico per tam amplum temporis spatium strenue Praxin exercente, enatus est. Ut autem de aureo hoc libello constet plenius, selectiora quædam, & notatu maxime digna visa, Semioticam & Pathologiam spectantia, ex eodem recensimus; de ordine interim hujus tractatus generali minus solliciti, quippe qui nil peculiare habet. Affectus enim particulariter saltem recensentur a capite hominis ad calcem usque, modo dudum Arabibus, hinc & Europæis aliis Medicis, ut Autor loquitur, comprobato. Quoad specialissimam vero singulorum capitum pertractationem annotandum, ita fere procedere Illustrem nostrum Autorem, ut 1. alleget signa cujusvis morbi specialia & propria, 2. differentiam & species ejusdem potiores, 3. morbos, quibus ut symptoma supervenit, itemque symptomata, quæ eundem, ut morbum primarium stipare solent, 4. phænomena e cadaveribus desumpta, 5. juvantia & nocentia, & 6. demum ex his omnibus cujusvis morbi formet Pathologiam. Hanc methodum per omnia nominati tractatus capita constantiter servat; qua occasione & plura occurrunt Mechanicam, Anatomiam & Chemicam spectantia, quibus egregie illustrat abstrusa Pathologiz præcepta; occasione autem juvantium & nocentium, simul & remedium mentio fit, ut vel sic quoque perfecta ad Praxin Medicam manuductio inde scaturiat, & legentibus, velut aliud agendo, in-
 tinuetur.

Sed ad rem. Pertinet ad rarioris generis observationes illa, quam Cap. III de doloribus capitis legimus, ubi in cranio cujusdam, qui vivus cephalæa exquisitissima laboravit, nullam plane futuram repertam fuisse testatur, quod ipsum de doloris causa cogitandi præbuisse occasionem asserit. Capite VIII perquam apposite explicat Autor, unde metus & aversio omnium liquidorum in rabie canina accidat illis, qui hydrophobia laborare a symptomate hoc dicuntur: profundius scilicet inflammatas esse fibras musculosas & nerveas faucium, ut nec constringi, nec depri-
 mi

mi satis possint; hinc vel strangulari ægros, vel potum ad nares, si propinetur, necessario regurgitare. Urgere enim vel maxime miseris sitim, manifestissimum esse præsupponit, sed si bibere tentent, cum metu suffocationis id fieri & per nares resilitione, ex dictis jam causis, unde a visu & sono etiam liquoris inhorrescant, non quod non velint, sed quod non possint bibere. Rarissimum affectum, & Apuliz incolis alias quasi proprium, Choream S. Viti, etiam a se ipso in Germania nostra fuisse visum & observatum in puella quadam, annotavit cap. IX. Leviozem enim & velut prurientem spasmum, ab ictu tarantularum alias illatum, non minus etiam posse a peculiari sanguinis crassi oriri, non improbable esse docet. Circa epilepsiam singulare quid observavit cap. XIII in infante tenello, qui per nares excussit, durante paroxysmo, quasi pressione displotiva, cerebri particulam. Cap. XVIII, ubi de visus vitii, fetus calidi circa oculos usu frequentiori abstinere nos jubet, exemplum allegans juvenis cujusdam, qui a fotu calido repetito cataractam perfectam unius oculi passus fuerit. De polypo porro & crudis pulmonum tuberculis, affectibus post mortem magis in conspectum venientibus, signa allegat cap. XXV, quibus adjuti in vivis etiam subjectis de iisdem præsentibus judicare valemus: alterationem nimirum in pulsu, qui constanter intercurrentens, parvus itidem, debilis atque inæqualis sit, indicio, impedimentum aliquod intercedere, ne justa systoles & diastoles fiat æciprocatio. Oppido vero rarum est, quod de Emyrica quadam cap. XXVII refert exemplum, eandem scilicet, malo adhuc latente & chronico, per sex menses circiter, noctu semper salivationem sustinuisse cum lipothymia & dentium vacillatione. Nec prætereunda illa est observatio, quam de vomitu cruento cap. XXXVI habet, visum scilicet quoque fuisse sanguinem vomitu excretum solum dextro lateri incumbentibus ægris, in quibus post mortem cruoris via manifesta patuerit per anatomen, vaso brevi, uno vel altero ramo e liene simul majori in ventriculum hiante, ad calamitiam scriptorii magnitudinem. De crepatura viscerum in ileo, rarissimo casu, Autor noster oculatus testis est cap. XLIII, ubi habet sequentia: Finitur ad mortem ileum, (quod in quibusdam videmus) si ipsius viventis adhuc, & non adeo male habere visus ægri,

manifesto sensu, facta disphosione sonora, crepare intestinum observetur. Ichuriam desperatam judicandam esse, præter torporem, palpitationem cordis & anxietatem, inflammationem faucium, peculiariter ex sudore in facie instar salis concrecente, cap. LV docet. De prociencia uteri vero, affectu a quibusdam in totum negato, postquam manifestas rationes & exempla dedit, cap. LXIII eandem etiam in virginibus, & nondum virum passis se observasse, tribus distinctis exemplis probat. Cap. LXX notabile exemplum cancri mammarum allegat, ubi scilicet a dextra mamma affecta, totum latus dextrum capitis & brachii tumidum & infinitis glandulis conspicuum se observasse testatur.

JO. CHRISTOPHORI STURMII, PHIL. NAT. ET MATHEM.
P. P. *Mathesis Juvenilis. Tomus prior &c.*

Norimbergæ, apud Jo. Hoffmanni Viduam & Engelbertum
Strechium, in 8. Alph. 2. plag. 12. Figurarum plag. 6.

Qui de Mathesi naturalique scientia per complures annos, cum doctrina publice privatimque in Academia Altorfina indefesso studio instituta, tum egregiis ingenii sui monumentis orbi erudito publicatis (quorum subinde in *Actis nostris* recensus est) præclarissime meruit Celeberrimus *Sturmius*, præsentis scripto disciplinis Mathematicis, in academiis non solum, sed & in scholis & gymnasiis, apud studiosam juventutem provehendis, velificari constituit.

Cum enim juxta cum aliis, scientias has publice professis, plus satis perspectum haberet, quantam vastitatem culturæ mathematicæ academiis, mox ipsis etiam rebus publicis, induceret neglectus matheseos in scholis trivialibus; nihil consultius in hoc negotio ratus est, vehementiusque optavit, quam ut, qui Græcorum scholis olim solennis mos fuit, hodie revocaretur, teneræque ætatis institutionem mathematica etiam argumenta auspicarentur, eaque inter primordia essent præceptorum, quæ in infimis scholis tradi consueverunt. Quod votum, hinc inde apud alios expositum, postquam Serenissimo Würtembergiæ Duci Carolo Friderico, qui sub illud tempus Illustre Gymnasium Stutgardiæ condiderat, innotuisset, occasione fuit, ut suam super hac re sententiam laudato Principi *Autor noster* fusiori declaratione exponeret. Hæc cogitata

tata sua generalius concepta, præsentique scripto in limine præmissa, gemino deinceps specimine, pro infimis duabus scholarum clasibus specialius elaborato, porro illustravit & auxit, ut consilii sui ratio exinde magis elucesceret.

Prodit interim huic fini scripta *Mathesis Juvenilibus*, facilis, plana ac demonstrationibus discentium captui accommodatis illustrata: quam quidem *Autor* unico tomo integram exhibere constituit; mutato vero consilio ut in duos partiretur, adductus fuit: quorum *prior* nunc prodiens, Arithmetica vulgaris cum Algebra, Geometria insuper cum Trigonometria, Architecturam militarem & civilem denique cum Mechanica sistit; *posteriori* Opticam, Astronomiam cum usu globorum, Chronologiam, Eclipsiographiam, Horographiam &c. complexuro.

Ipsam doctrinam visum est *Autori* per quæstiones expedire, methodo & jam veteribus Philosophis non insueta, & plurimis Mathematicorum non sine ratione usurpata; subjuncto unicuique disciplinæ non tantum gemino specimine supra indicato, pro duabus infimis scholarum clasibus; sed & auctarii loco, peculiari instructione in gratiam & usum cæterarum clasium, partitis singularium clasium capitibus, in hanc illamve cum fructu introducendis; quam syllabus ubique subsequitur celebriorum aliquot veteris & recentis ævi in illo genere scriptorum,

Singula singularum Operis hujus partium contenta non est ut sigillatim recenseamus, cum ea conjectare cuius rerum mathematicarum non ignaro in præclivi sit. Clarissimo vero *Autori* uti de luculenta hac opera studiosæ juventuti navata oppido gratulamur, & ut propediem, quod ejus adhuc restat, publico impertiatur, peroptamus; sic juvenibus ut in eadem pervolvenda gnavam operam, studiis ipsorum certissime profuturam collocare ne dubitent, serio suademus.

THE LIFE OF JOHN MILTON &c.
id est,

VITA JOHANNIS MILTONI, CONTINENS PRÆ-
ter operum ejus historiam, characteres extraordinarios hominum,
librorum item, sectarum, partium & opinionum.

Londini apud Johannem Darby, 1699. in 8. Plag. II.

Aaa 2

Cum

Cum auctorem hujus libri esse *Johannem Tolant*, Hibernum, cognovissemus, quem Socinianis non minus, quam Monarchomachis addictum vulgo putant, & cujus dissertationem, *Christianity not mysterious*, i. e. *Christianismus mysterii expers*, Parlamenti Hibernici jussu crematam fuisse minime nos latet, fatemur equidem aliquamdiu deliberatum nobis fuisse, utrum Vitæ huic fides in omnibus habenda sit, ejusque recensio inferenda Actis nostris. Denique multa nos permoverunt, ut non omnino nullam ejus mentionem faciendam esse decerneremus. Nam, ut statutum nobis semper fuit, libros eorumque argumenta historice recensemus, nulla habita Auctorum, & eorum, quæ passim ab illorum affectibus profluere potuerunt, minus sæpe ad rem facientium ratione. Noster vero uti neque omnia fingendi causas habuit, neque vitia ipsa Miltoni celavit, & præterea subsidiis ad vitam hanc concinnandam instructus fuit satis luculentis: ita nulli dubitamus, quin grata futura sit Lectori qualiscunque vitæ Miltonianæ & imprimis librorum a Miltono editorum recensio. Cum vero seorsim prodeat hic Vita, non possumus non præmonere Lectorem, cuncta Miltoni opera eodem A. 1699 Londini prodidiisse, ejusdem Auctoris cura, in folio, ut loqui amant, & Anglicâ quidem duobus tomis, Latina tertio comprehensa, quibus Cl. Editor eandem Vitam præmisit. At quoniam opera illa ad nos advecta nondum sunt, tanto magis e re futurum arbitramur, ut eorum hoc loco catalogum consignemus.

Johannes Miltonus, stirpe nobili oriundus, patre Johanne, musico eccellente, sed professione scriba (quippe quem parentes adeo, quod Protestantium religionem amplexus fuerat, hæreditate privaverant) matre Sara Castonia, Londini A. 1606 natus, sororem habuit Annam, quæ nupsit Eduardo Philippo, fratrem vero Christophorum ad discenda jura educatum, sed nostro dissimillimum & ad res gerendas minime aptum. A puero fuit discendi cupidissimus, adeo ut post duodecimum annum ante mediam noctem raro cubitum iverit; unde minus mirum videri possit, eum oculorum deinde, quo magis adolevit, aciem amisisse, atque capitis quoque doloribus vexatum frequenter fuisse. Missus deinde anno ætatis decimo quinto Cantabrigiam fuit, quo anno prima poëtici genii

genii documenta dedit, a Psalmis potissimum exorsus, quorum aliquos carmine transposuit. Postquam itaque commoratus illic fuisset per septennium, Magistri artium honores suscepit, atque annos deinde aliquot ruri degens, Græcos Latinosque scriptores diurna nocturnaue manu versavit, evagatus quandoque etiam Londinum, cum librorum emendorum gratia, tum potissimum ut in Mathesi vel Musica proficeret, quibus ille studiis mire delectabatur. Ad peregrinationem inde animum applicans, in Galliam primo profectus est, atque illic Anglici Legati commendatione innotuit celeberrimo Grotio, Reginæ Sueciæ isto tempore Legato. Isthinc discessit in Italiam, in qua prima illum cepit linguæ elegantia & civium comitate Florentia; hic enim in Caroli Dati, Gaddi, Chimentelli aliorumque doctorum amicitiam pervenit, & Societatibus eruditis, quas Academias vocant, frequens interfuit. Sed Romæ postea non minus suaviter eum excepit Lucas Holstenius, quo conciliatore ipsi Cardinali Barberino cœpit innotescere; amicissimum vero habuit par poetarum egregium, Salsillum & Salvaggiu, quorum ita de Milto ille:

*Cede Meles, cedat depressa Mincius urna,
Sebetus Tassum desinat usque loqui;
At Thamesis victor cunctis ferat altior undas,
Nam per te, Milto, par tribus unus erit;*

Hic paulo brevius, nec minus honorifice:

*Græcia Maonidem, jactet sibi Roma Maronem;
Anglia Miltonum jactat utrique parem.*

Neapoli in summi Mæcenatis Johannis Baptistæ Mansi amicitiam receptus, hoc ab illo distichon meruit:

*Ut mens, forma, decor, facies, mos; si pietas sic;
Non Anglus, verum hercle Angelus ipse fores;*

cui ut se non ingratum præstaret, tersissimam elegiam composuit, nomine *Mansus*. Inde in reditu Genevam divertens, Illustrissimum Ezechielem Spanhemium convenit, ibidemque intimam familiaritatem contraxit cum Carolo Deodato, Professore Theologiæ, origine Lucensi, sed nativitate Anglo, Physices bene perito, Græcarumque litterarum scientissimo, id quod testari Auctor ait epistolæ duas Græcas, quæ penes se sint; ejus vero immaturum fatum

Aaa 3

Mil.

Miltonus lamentatur ecloga *Damon*, quæ Virgiliti Daphnidi Auctoris iudicio minime cedit. Tandem postquam rediisset Londinum, ne nullam nepotum ex sorore curam haberet, illos in Græcis, Latinis & Hebraicis, nec non Matheseos partibus nonnullis, Cosmographia item, Historia, linguisque modernis Gallica & Italica erudiebat, aliis quoque amicorum filiis in doctrinæ societatem adscitis. His præter alios auctores, quos in scholis explicare consueverunt Angli, Catonem, Varronem, Columellam, Palladium, Cornelium Celsum, Plinii Historiam Naturalem, Vitruvium, Frontinum & Philosophos Poetas Lucretium atque Manilium, nec non Græcos, Aratum, Dionysium Periegetem, Oppianum, Q. Calabrum, Apollonium Rhodium, Plutarchum, Xenophontem, Æliani Tactica & Polixeni Stratagemata exposuit. Cum vero eo tempore in Angliam rediisset, quo multorum in se animos concitaverant Episcopi, libertatis Anglicæ propugnatores se professus, sponte se litibus illis immiscebat, & primos de *Reformatione* libros Anglicæ edebat A. 1641. Postea cum Ministri nonnulli adversus dignitatem Episcopalem librum vulgassent sub titulo *Smectymnus*, quo vocabulo initiales auctorum literæ continebantur, eique responsum opposuisset Usserius, Episcopus Armachanus, dignum eum putabat Miltonus, quem confutaret tractatu singulari de *Præfultu Episcoporum*, Anglico itidem idiomate scripto. Quin & alium non multo post contra Usserium edidit librum, ejusdem ferme argumenti, neque minus ad librum Josephi Hall, quo is Smectymnum refutaverat, *Animadversiones* Anglicas scripsit, & cum rursus ille scurriles eas vocasset, & criminatus præterea fuisset Miltonum, edita *Apologia* non modo odium in Episcopos, Diaconos & Capellanos non dissimulavit, verum & objecta crimina diluit, atque amorem, cujus in poematibus suis passim testimonia existunt, honestum, non lascivum fuisse probavit. Duxerat deinde uxorem A. 1643 Mariam, Richardi Powel, Irenarchæ filiam; ast illa, sive quod philosophica Miltoni vita foeminae in celebritate versari solita non arri-deret, sive quod, cum omnis ejus affinitas Regiis officiis esset devincta, mariti ad democratiam propensionem, seu aliud quippiam ferre non posset, postquam ad amicos, pace quidem Miltoni, mox post nuptias discessisset, neque tempore, de quo convenerant, re-
ver-

vertebatur, & insuper habitis Miltoni litteris, eos quoque, quos ac-
 cerditum eam miserat, cum contumelia dimittebat. Quibus rebus ex-
 acerbatus tandem Miltonus, nunquam illam decrevit in thorum
 recipere, ideoque A. 1644. librum Anglicum, *doctrinam & disci-
 plinam divortii* complexum, Parlamento offerebat, enixe contendens,
 ut inter tot curas, quas pro reformatione Angliæ susciperent, sui
 quoque rationem aliquam haberent. Id vero potissimum proba-
 re eo libro nitebatur, ingenium difficile & contrarium prægnan-
 tiorem longe divortii causam esse adulterio vel impotentia natu-
 rali, modo utraque pars a separatione non abhorreat. Hoc cum
 illico Theologi detestarentur, jamque non nemo cremandum li-
 brum pro concione censuisset, alium mox Parlamento exhibebat
 librum, *Tetrachordon*, quod scilicet quatuor potissimum Scripturæ
 loca Gen. I. 27. sq. Deut. XXIV, 1. &c. Matth. V. 31. & Matth. XXIX,
 3. &c. in eo explicarentur, appellatum. Præterea ne novam do-
 ctrinam videretur professus, non solum Martini Bucerii sententiam
 de divortio cum sua consentire publico scripto docebat, sed pro-
 babat simul, sibi Paulum Fagium, Petrum Martyrem, Erasmum,
 Grotium aliosque non minimæ famæ viros suffragari. Denique his
 scriptis *Colasterion* quoque addidit, quo eandem sententiam con-
 tra adversarium parum moderatum acerrime defendit. Per idem
 tamen tempus *de educatione* quoque libellum Anglicum scripsit,
 quippe ea sola libertati & gubernationi Reipublicæ provideri optime
 posse censens. Prodierunt non multo post *Areopagitica*, seu O-
 ratio ad Parlamentum pro licentiâ imprimendi libros sine censura,
 qua minime eam licentiam cum ordine in Republica pugnare probat,
 exemplis potissimum Græcorum atque Romanorum, quibus præ-
 ter atheos & famosos libellos nulli sub censuram venerint. Cum
 deinde Miltonus de alia uxore ducenda cogitaret, ecce subito ad
 genua ejus provolvitur profuga illa, cui veniam cum lacrymis ro-
 ganti dedit, filiamque ex ea nondum elapso anno suscepit, quin &
 parentes ejus, sororesque aliquas & fratres, rebus Regis inclinatis,
 domi aluit, donec paulo melior fortuna affulgeret. Paulo post
 Cromwellio & Fairfaxio Londinum cum exercitu peragranti-
 bus, ut Brownii & Massii seditionem sedarent, augustas ædes suas com-
 mutabat Miltonus cum remotioribus, ut inter tot turbas externas
 quietus

quietus cum Musis habitaret. Verum cum Carolo I capite plexo Presbyteriani quoque, qui Regi nuper fuerant infensissimi, metuentes ne sectis nonnullis licentia daretur, publice pro inviolabilitate Regis declamarent, non poterat amplius a publica controversia abstinere Miltonus, editoque A. 1649 libro Anglico, cui titulus, *Tenure of Kings and Magistrates*, probare multis rationibus conatus est, Tyrannos a Magistratu quolibet inferiori, vel si is quoque recusaverit, ab ipso populo & confusa plebe, jure meritoque, & ex consuetudine omnium omnis ætatis nationum liberarum, in jus vocari posse, & si criminis atrocioris rei fuerint, capitis damnari. Eo libro de Parlamento optime meritus, cum minime putaret, (nam scribendæ tum *Anglia Historia* unice incumbere) hanc gratiam retulit, ut munus Secretarii Concilii Status in negotiis externis, quæ Latino idiomate tractanda erant, ipsi deferretur. Atque illæ quidem epistolæ quas Senatus Populique Anglicani, nec non Cromwelli & Richardi nomine ad externos scripsit, post mortem Miltoni prodierunt, Lipsiæ quoque nostræ recusæ, elegantes profecto & acutæ. Interea cum post mortem Regis Caroli I liber prodisset sub ejus nomine, ΕΙΚΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, solus idoneus habebatur Miltonus, qui, ne populus in alia omnia traheretur, libri censuram adornaret, quam itidem Anglice edidit, *Biconoclastes* inscriptam. In ea quoniam suppositus Regi factus ille Miltono fuerat creditus, hinc de industria Biographus noster de fraude ea, si modo fraus fuit, disserit. Nimirum suspectas sibi imprimis ait præcationes, quæ passim Caroline operi immiscentur; earum enim aliquam vix verbo immutatam repertam sibi fuisse in Arcadia Philippi Sidnei: phrasæ vero Theologicas cathedram potius vel systema quoddam Theologicum sapere, quam a Rege videri profectas. Tum vero e testimonio, quod horum operum exemplari cuidam ipsius Anglesæ manu adnotatum hodieque existat, aperte probat patere, Regem Carolum II & Jacobum tum Ducem Eboracensem sæpius affirmasse, librum nequam Regem Carolum habuisse auctorem, verum a Gaudenio Episcopo Exoniensi exaratum fuisse. Denique rem omnem a D. Antonio Walkero aliisque studiosè ait expediri, quorum argumenta eo lubentius omittimus, quo minus ad vitam Miltoni vere spectant, tum quod ab aliis sub examen revocata sunt, Properandum nobis

bis potius est ad ea scripta, quæ contra Salmasium edidit Miltonus, pro mala quidem causa, sed elegantissima. Nempe Salmasius A. 1649 a Carolo II exule multo ære conductus, *Defensionem Regiam* ediderat, in qua & iudicium politicum, & puriorem Latinitatem, Anglicorumque nominum peritiam, non immerito desiderari a Milto- no, Noster existimat, tanto vero imprudentiorem Salmasium videri, quod, cum a Batavis, gente libera, stipendia acciperet, contra libertatem pugnaret. Cum vero in Angliam ejus haud pauca exemplaria pervenissent, Milto- no ex omnium votis id negotii dedit Par- lamentum, ut respon- sionem quanto posset studio elucubraret. Ita- que haud multo post edidit *Defensionem pro Populo Anglicano*, sty- lo scriptam eleganti, sed acerbiori paulo, quam fas erat, quod nec Noster plane diffitetur; tanto vero apud Anglos receptam plausu, ut mille librarum sterlinensium præmium Milto- no rependerent. Certo ipse Episcopus Bramhal, cum postea causam Regiam tecto quidem nomine defendisset, refutatus quidem a Johanne Philippo, Milto- ni e sorore nepote etiamnum superstite, minime dissimulavit, *De- fensionis Salmasiana* unicam editionem divendi vix potuisse, *Mil- tonianam* vero toties recudi, ut paginis editionum adeo discrepan- tibus, vix indicari illæ Lectoribus satis commode in respon- sione possint. Quin & Noster ait, Salmasium, qui interea in aula- m Christianæ Reginae Sueciæ fuerat adscitus, simul atque Milto- ni re- sponsio eo advecta fuisset, contemptum haberi cœpisse, atque inde dis- cedentem Apologiam adornasse quidem, sed cui quo minus ulti- mam manum adderet, morte fuerit præventus. Miltonum con- tra, etsi liber ejus Parisiis a carnifice, non tam Parla- menti jussu, quam instigatione Cleri, & postea quoque Tholosæ igni fuerit traditus, meruisse tamen non modo Legatorum, qui Londini tum aderant, imprimis Belgicorum, sed exterorum quoque, Germanorum pari- ter & Gallorum prolixas laudes. Nactus deinde, ut sperabat, ma- jus otium Milto- nus, A. 1652 hospitio mutato secundam uxorem du- cit, paulo post nuptias extinctam. Cumque eodem anno pro- diisset apud exteros liber, sub titulo, *Clamor Regi Sanguinis ad Calum &c.* (cujus quanquam genuinus auctor esset *Petrus Mo- lineus*, junior, Præbendarius Cantuariensis, tamen quoniam ab A- lexandro Moro concionatore Gallico fuerat prelo mandatus, qui

& nomine bibliopolæ dedicaverat librum Carolo II, is auctor ple-
rumque habebatur) Miltonus mox *Defensionem secundam pro Popu-
lo Anglicano* edidit, in qua neque Moro pepercit, quem subinde sale
satyrico perfricuit, & objectum cœcitatæ supplicium ita diluit, ut
haud peccasse se pro libertate scribendo contenderet, & oculorum
morbum continua lucubratione contractum sibi jamdiu ante pro-
baret, quam contra Salmasium calamum, strinxisset. Editio inde
a Moro novo libro, cui *Fidei Publica* titulum fecit, aliam *Defen-
sionem pro se* divulgabat, cui Morus denique acquievit. Hinc cum
paulisper ad alios labores, *Historiam* nempe *Magna Britannia, The-
saurum lingua Latina*, & poëma heroicum, *Paradisum Amissum*,
(quod unum ex his perfectum in lucem tandem opus produit,) re-
diisset, interim tamen & dissertationes alias *de potestate civili in
rebus ecclesiasticis*, *de modo item submovendi conductitios ex ecclesia*,
Anglico sermone edidit. Mortuo vero Cromwello, & Richardo ab
exercitu dejecto, non destitit contra Monarchiam scriptis pu-
gnare, & defendere Democratia commoda; qua in re tamen non-
dum ad Harringtoni famam processisse Auctori nostro dicitur, cu-
jus quippe cura nuperrime prodierunt Harringtoniana opera cum
vita auctoris, a nobis forte propediem recensenda. Ast Rege in
Angliam reduce facto, in tutiora se recepit Miltonus, donec amne-
stia promulgata veniam impetraret, a publicis solummodo officiis
deinceps excludendus. Inde tertiam uxorem duxit, cum qua ste-
rile illi conjugium fuit. Interim duas e primo matrimonio filias
ita erudiverat, ut Hebraica, Græca, Latina, Hispanica, Italica, Gal-
lica, etsi minime intelligerent, legere sine hæsitacione possent, quod
ipsi jam oculorum usu destituto insigniter profuit. Etsi vero com-
mercio litterario, quod illi erat cum Millio, Oldenburgio, Heim-
bachio, de Brass, Leone ab Aizema, Emerico Bigotio aliisque, quo-
rum nomina passim inscripta litteris ejus familiaribus videas in
nova Operum Miltonianorum editione, ab A. 1652 usque ad 1660
præcipue occuparetur, nec qualibet anni tempestate ad poëma scri-
bendum aptus esset, (nullum enim ei tempus erat convenientius,
quam quod brumale & æstivum solstitium interjacet,) tamen *Amis-
sum Paradisum* elucubravit tandem, & A. 1666 primum in lucem
emisit, Quod poëma quoniam ex merito laudavimus, cum novæ
ejus

ejus editionis mentionem faceremus in Actis A. 1696, p. 227, iudicium Drydeni, summi poetæ, in cuius laudes Noster quoque excurrit, & qui ex toto opere tragœdiam eodem titulo concinnavit, recensere ex Auctore superfedemus. Post A. 1670 edidit *Paradisum Reparatum*, Amisso multo, ut omnes censent, inferiorem; unde dictum percubuit, Miltonum frustra quæri in Paradiso Reparato. Procuderat una quoque tragœdiam, *Samson Agonistes*, eodemque anno prodiit quidem *Historia Magna Britannia*, Anglice, ut pleræque ejus opera, conscripta, sed quam ultra Normannorum tempora producere non potuerat. Ut vero alios ejus libros minoris momenti taceamus, duorum amplius mentionem facimus; alter est *Epistolarum familiarium liber unus, cui accesserunt Prolusiones quadam Oratorie*, alter Anglicus, idemque postremus Miltoni factus, *de vera religione, heresi, schismate, tolerantia & modis optimis, quibus præveniri Papismo possit*, uterque A. 1674, quo ex vita discessit, excusus. *Tthesaurus Lingua Latina*, quo Stephanum complere statuerat, nunquam prodiit, Littletono tamen lexicographo non nulli usui fuit. Ceterum quod Bibliothecæ suæ partem maximam paulo ante obitum vendiderit, minime paupertatis in illo indicium fuisse Auctor ait, quippe 1500 libras Sterling. post se reliquit, extinctus podagra, qua vehementer per complures annos laboravit, insigni adhuc monumento ornandus, quo constet omnibus, suum etiam sub Potentissimo Rege Wilhelmo eruditus in Anglia honorem haberi. Exhibet ultimo loco characterem ejus Biographus, neque laudibus parcat, quas huc transferre nostrum non est; inconstantiæ tamen signa luculenta non possumus ex ipso tacere. Nempe religionæ varius fuit Miltonus, quippe Protestantium, qui tum Puritani vocabantur, partibus accessit juvenis, inde media ætate Independentibus & Anabaptistis arctius adhæsit, senex vero nulli Ecclesiæ nomen subscripsit, neque templa amplius frequentavit, incertum quam ob causam,

Quod restat, ignorare Lectorem benevolum nolumus, libri hujus refutationem quandam suscepisse auctorem anonymum opusculo, cui titulus, *Remarks on the Life of Mr. Milton*, eique iterum responsum a Biographo fuisse libello alio, quem inscripsit, *Amyntor*, quorum, si tanti videbuntur, recensum alibi forsitan sumus exhibituri.

SERIES CHRONOLOGICA OLYMPIADUM, PYTHIADUM, ISTHMIADUM, NEMEADUM, quibus veteres Greci tempora suamettebantur &c. per GUILIELMUM LLOYD, A. M. Episcopi Wigorniensis Filium.

Oxoniz, e Theatro Sheldoniano, A. 1700, fol. plag. 14.

Cum in Actis nostris A. 1698 mense Martio pag. 118, 119, novam Pindari editionem Oxoniensem recenseremus, non omisimus indicare maximum ejus ornamentum, Chronologicam nempe seriem Olympionicarum, a Reverendo admodum Episcopo, tunc Lichfieldensi, hodie Wigorniensis, *Guilielmo Lloyd*, adornatam. Hoc autem opusculum, Richardo West, Pindari editori, inscriptum, nos docet, eam a doctissimo Episcopi Filio cognomine, Parentis jussu ac hortatu concinnatam esse, sed tyopthetarum incuria imperitiave tam infeliciter excusam, ut in tabulis illis cum Pindaro editis, æra Christi a capite ad calcem decurreret, cum Olympiadum annis male composita; & præterea Olympionicarum nomina, ad tertium quemque Olympiadum annum apponerentur. Huic infortunio ut mederetur, Patrisque honori pro officio consulere, tabulis Chronologicis manum iterum admovit, ita ut æra nati Christi primum laterculum teneat; proximos Olympiadum & Pythiadum lustra, cum nominibus in studio Olympico victorum; Isthmiadum & Nemeadum trieterides sequantur; quibus apposuit omnia ad singulos Ludos spectantia, quæ ex antiquis auctoribus, ad certa illorum tempora affixa, colligere licuerit. Anni Romæ conditæ, & Regum ex Ptolemæi Canone desumpti, columnis præcedentibus accommodantur: Epocha Nabonassari, apud Astronomos omnium celeberrima, agmen claudit. Annos ab Orbe condito omisit: tum propter numerorum, majorum, quam ut memoria quis complecti queat, incommoditatem; tum ob principum Chronologorum, in hujus Æræ rationibus ineundis subducendisquediscrepantiam. Præfationem sequuntur Notæ quædam Chronologicæ, de origine & variationibus horum ludorum; quas excipiunt ipsæ Tabulæ, nominibus præsertim victorum Olympicorum, variisque ad ludos pertinentibus observationibus Historicis subinde distinctæ. Incipiunt anno ante Christum 776, finiunt anno
Chr.

Christi 220. Longum foret ire per singula, nec nostro iudicio operam male ludet, qui opusculum hoc brevissimum, sed summam in omni veterum Græcorum historia utilitatem præstans, perlegere voluerit integrum.

JOH. KEPLERI & JACOBI BARTSCHII TABULÆ MANUALES
Logarithmica &c. curante JOH. CASP. EISENSCHMID,
P. E. M. D.

Argentorati, apud Theodoricum Lersē, A. 1700. in 8. plag 19 $\frac{1}{2}$.

Tædiōssimas calculorum Trigonometricorum tricas, adolescente hoc, quod proxime finituri sumus, seculo, Illustrē *Neperum* ingenioso Logarithmorum invento felicissime expeditivisse, tam certum vulgatumque est, ut apud rerum mathematicarum peritos omnis eam in rem oratio merito censerī debeat supervacanea. Eorum usum primus omnium in Tabulas Motuum Cœlestium (*Rudolphinas* suas) introduxit solertissimus *Johannes Keplerus*: condita in hunc finem Heptacosiae Logarithmorum Logistica, pro calculo, alias ex Logistica veterum Sexagenaria operose instituta; translato etiam ex *Nepero* Logarithmorum & Antilogarithmorum Canone ad singula minuta, & Meso-Logarithmis, quousque eorum hic usus est, hoc est, ad quadrantis 10 gradus priores, adjectis. Verum, quod Logarithmi Heptacosiadis ad quina secunda, reliqui ad prima tantum scrupula in *Rudolphinis* exhiberentur; in supputationibus vero Astronomicis ut plurimum arcus quærantur scrupulis secundis definiti; huic fini obtinendo, ut quicquid ejus defectus esset, perficiendis iis Tabulis commode suppleretur, merito desideratum est. Restabat porro & medicina, calculo anomaliz orbis quinque Planetarum faciēda, quem *Keplerus* molestissima falsæ positionis regula in *Rudolphinis* instruxerat; ope tamen Tabulæ cujusdam, Indicis Prostaphæreseos, in *Epitome Astronomia Copernicæ* p. 751 promissæ, planum reddere constituit.

Totum autem hoc negotium, sub auspiciis foceri sui *Kepleri*, annis 1630 & 1631 perfecit gener *Jacobus Bartschius*, Magni Canonē Logarithmorum & Mesologarithmorum *Benjaminis Ursini*, relictis tribus ultimis cyphis curtato, & in alium ordinem reducto, ut

tamen singulis secundis scrupulis eruendis sufficeret; supputata in-
super particula (duorum graduum & 6 minutorum) Antilogarith-
morum exactiorum ad eadem sed bina singula scrupula. Tabu-
lam vero Prosthaphæreseos Indicem a *Keplero* laxius supputatam, i-
pse pleniorum reddidit, indito eidem, a numero Logarithmorum
contentorum, Chiliadis nomine; *Keplerianam* etiam Heptacosia-
dem ad singula secunda extendit, & a 3600 quibus constat Loga-
rithmis, Trichilhexacosiadem nuncupavit. Hæc junctim *Bart-*
schius Sagani Silesiorum in forma manuali & commoda, quam
octavam dicimus, typis excudi curavit, sed sine ulla Introductione.
Eodem tamen tempore harum Tabularum aliquas, adjunctis aliis,
cum dilucida illarum descriptione forma majori, & ad *Tabulas Ru-*
dolphinas accommodata edidit, quaque ratione loca Planetarum ea-
rum ope ex *Rudolphinu* computanda sint, perspicue docuit. Dum
hæc commodo Astronomiæ aguntur, *Keplerum* febre acuta Ratis-
bonæ, imminente bruma anno 1630, nec adeo multo post tem-
pore *Bartschium* peste correptos, humanis rebus mors exemit: su-
pellestique eorum literaria vel direpta vel dispersa, perpauca me-
moratarum Tabularum exemplaria e naufragio isthoc evaserunt,
ipsæque adeo ad paucorum noticiam pervenere.

Hunc itaque libellum utilissimum ab imminente interitu
vindicare, ex usu studiorum mathematicorum publico non imme-
rito Clarissimus *Editor* duxit; eumque forma quidem pristina, sed
a mendis, quibus olim laborabat, typorum purgatum, nova vero
Introductione auctum exornatumque, nuperrime communis usus
& juris denuo fecit. Præfationis loco præmisit Introductioni hi-
storiam, libelli fata complexam, quæ modo dictorum materi-
am nobis præbuit; ipsa vero Introductione, post generalia quæ-
dam de modo ex Tabulis excerpti, & tractatione signorum
prosthaphæreticorum sive algebraicorum, singularum libelli partium,
quas supra recensuimus usum, quem in calculo *Rudolphinarum præ-*
bent, ejusque rationes distincte exhibet; quomodoque tandem uni-
versim quibusque Trigonometricis operis solvendorum Triangu-
lorum tam rectilineorum quam sphericorum, cujuscunque speciei
inserviant, per certa præcepta dilucide inculcat.

DE-

DECLARATIO DATA ILLUSTRISSIMO ARCHIEPISCOPO
 Parisiensi a Theologo Societatis Jesu GERMANO BESCHEFER, Re-
 ctore Collegii Parisiensis offerente, Novitiatus quoque Rectore præ-
 sente, ut offensionem ex Theſi publica oborta fieret satis.

DElatiſ ad Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Eccleſiæ Prin-
 cipem Archiepiſcopum Pariſienſem querelis, ſuper quadam po-
 ſitione mea de excœcatorum & obduratorum peccatis, ex Theſi
 quam die 14. Decembris anni 1699 propugnavi, quæque ſic habet:

*Unum peccatum ſape eſt pœna alterius peccati, non tamen per ſe,
 ſed tantum per accidens, quatenus nempe obcœcatione punitur
 & obdurate, cum Deus prius deſertus peccatorem deſerit.
 Tres ſunt deſertionis gradus. Primus gratiam uberiorem, ſe-
 cundus minorem aliam, tertius vero omnem omnino excludit.
 Peccata gravia primo & ſecundo deſertionis gradu in hac vita
 puniuntur: nulla autem puniri deſertione ſumma, ita ut Deus
 opem gratia omnem peccatori ſubtrahat, magis videtur Augu-
 ſtini opinioni congruere, & aperte docet Author libri de voca-
 tione gentium. Eorum, qui ajunt peccatores nonnullos ita de-
 ſeri a Deo, ut ab interiore illius luce penitus ſecludantur, &
 priventur omni motu, non una eſt opinio. Alii enim errant,
 dum aſſerunt peccatori plane obcœcato & indurato peccata ni-
 hilominus imputari: alii tolerabilius ſentiunt, dum negant,*

hanc mentis meæ explicationem eidem Illuſtriſſimo Præſuli
 ſumma qua par eſt animi ſubmiſſione obtuli, paratus deinceps,
 quoties occaſio tulerit, quam maxima potero obſequii mei argu-
 menta pari cum fiducia reverentiaque exhibere: ut intelligant om-
 nes, quantum tribuam judicio atque authoritati ſapientiſſimi Anti-
 ſtitis, quem ſummo Eccleſiæ bono inter ſacræ Doctrinæ cuſtodes at-
 que interpretes divina diſpoſitio conſtituit.

Primum itaque profiteor, nunquam in ea me ſententia fuiſſe, ut
 crederem eos, qui vocantur obcœcati & indurati, non peccare am-
 plius, vel ſua illis peccata minime imputari a Deo; immo me ſem-
 per tenuiſſe & nunc etiam tenere, ex Scriptura & Patribus certè con-
 ſtare, quod peccent, & quod peccata illis imputentur. Simul agnoſco
 poſitionem meam ita generalibus verbis conceptam fuiſſe, ut juſtam
 hujus explicationis poſtulandæ cauſam præbuerit.

Pro-

Profiteor in super, quantumvis mihi persuasum sit, obduratos nequaquam omni carere interiori gratia, quæ ad implenda præcepta sufficiat, haud propterea voluisse me ulla censura notare illos, qui nec pauci sunt, nec infimi nominis, Theologos e Catholicis, quos contraria in opinione æque in Ecclesia permessa versari certum est: neque, cum in prædicta positione dixi errare illos, aliud a me intellectum esse, quam quod fallantur:

Cujus sententiæ meæ, pariter & singularis adversus Illustrissimum ac Reverendissimum Ecclesiæ Principem observantiæ ac submissio- nis, ipso benigne annuente, perpetuum hoc extare monumentum vo- luit manu mea subscriptum. Parisiis die tertia Aprilis A. 1700.

GERMANUS BESCHEFER.

LIBRI NOVI.

S. G. Fl. Gregorii Episcopi Turonensis Opera omnia; nec non Fredegarii Scholastici Epitome & Chronicum; cum notis & observationibus Theodorici Ruinart. Parisiis, apud Fr. Muguel, 1699. fol. Methodicus ad Positivam Theologiam Apparatus, auctore P. Petro Annato. Parisiis, apud Nic. Couterot, 1700. 4.

Traité Methodique & Abregé de toutes les Mathematiques; par Mr. Charles de Newveglise. A Lion, chez Leonard Plaignard, 1700. 8. Nouvelle Instruction pour la Culture des Fleurs; par feu Mr. De la Quintinye, Directeur de tous les Jardins du Roy. A Paris, par la Compagnie des Libraires, 1700. 4.

Historia Flagellantium. De recto & perverso Flagrorum usu apud Christianos. Parisiis apud Jo. Anisson, 1700. 12.

Elemens de Mechanique & de Physique, où l'on donne Geometrique- ment les principes du choc & des equilibres entre toutes sortes de corps. Par M. A. Parent. Chez Florentin & Pierre De Laulne, 1700. 12.

Idee Generale de l'Histoire Universelle; par Mr. A. D. C. Prêtre. A Paris, chez Pierre Emery, 1700. 12.

Les Elemens de l'Histoire, ou ce qu'il faut savoir de Chronologie, de Geographie, de Blazon, de l'Histoire Universelle &c. avant que de lire l'Histoire Particuliere. Par M. P. L. L. de Vallemont. A Paris, chez

Jean Anisson, 1700. 12.

* * * * *

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsia

Kalendis Septembris Anno MDCC.

*DISPUNCTIO NOTARUM XL, QUAS SCRIPTOR ANONY-
mus Eminentissimi Cardinalis SFONDRATI libro, cui titulus, Nodus
Prædestinationis, quantum homini licet, dissolutus, inussit.*

Coloniz apud Servatium Noethen, A. 1699. in 8. Alph. 1. plag. 6.

Quod magni nominis hominibus plerumque accidit, ut ab his laudeatur, ab illis carpantur, utque omnes ipsorum actiones, velut in luce positæ, tanquam siderum phænomena, contrariis multorum judiciis excipiantur, hoc Eminentissimo etiam Cardinali E. R. *Celestino Sfondrato* contigisse observamus. Ejus profecto fama inter eruditos ob varia partim proprio, partim ascito Eugenii Lombardi nomine edita, dudum immortalitatem attigit, quæ singula nos, ea qua solemus fide, recensuimus. Sed nec unicum inter illa extat, quod non Auctori magnam controversiarum ac molestiarum nubem creaverit, præsertim cum lites fonticas in illis ut plurimum tractaverit. Inter ea ultimum, quod in Actis hisce A. 1697 recensitum deprehendetur, inscribitur: *Nodus Prædestinationis, quantum hominilicet, dissolutus*; in quo Jansenianos cum primis oppugnavit, & quos homines isti ex difficili Prædestinationis dogmate neclunt, Gordios velut nodos dissolvere conatus est. Etsi enim ambigue plerique de illo senserint, multique fuerint, qui Sfondratum Jesuitis magnopere adversari, favere autem Jansenianis crediderint; ita tamen hoc libello mentem suam declaravit, ut, minimum in Prædestinationis negotio, nihil illi cum Jansenio fuisse commercii, appareat. Quamobrem Jansenianorum censuras effugere non potuit, hominum qui nullam scribendi occasionem temere præterlabi sinunt. Ex eorum

Ccc

offi-

officinis *Disquisitiones dua de gratuita Prædestinatione & de Gratia seipsa efficaci*, & similes libelli prodierunt, præsertim vero *Propositiones excerptæ ex libro, cui titulus, Nodus Prædestinationis &c. cum adjunctis quibusdam notis*, quibus Cardinalis noster acerbissima censura excipitur. Suscepit itaque ejus defensionem Anonymus ex Romanæ Ecclesiæ asseclis, qui se Theologiæ Professore egisse in *Præfatione* ait, in Academia, ni fallimur, Jesuitarum regulas sequenti. Partitur opusculum illud in sex sectiones, quarum *prima* agit de peccato originis & statu parvulorum sine baptismo decedentium, ac X propositiones continet, quas contra Censoris acumen Anonymus propugnat. Docuerat Sfondratus lib. cit. p. 144. (ut nodum, ex exclusione puerorum sine baptismo decedentium ex æterna felicitate constrictum solveret) *parvulos, qui sine baptismo decedunt, licet culpa propria careant, non tamen carere aliena & paterna.* Hic Cenfor graviter exaggerat denegatam pueris omnem læbem inherentem, omnem culpam propriam. Noster respondet, primum, Cardinalem originale peccatum nunquam negasse, sed in hoc ipso scripto controverso clare docuisse, illudque descripsisse ut intrinsicam maculam, & certa ratione cuilibet homini propriam. Distinguit porro inter culpam personalem, & originalem sive paternam; hanc a Sfondrato alienam vocari, illam propriam. Nam peccatum originale non fieri & committi, sed ab alio commissum contrahi. Cum vero Sfondratus hic simili ab amissione feudi etiam in posteros extensa rem illustraverit, illudque Cenfor ne periculosum repudiaverit, ostendit Noster, Jo. Viguerium & Andr. Duvallium Romano-Catholicos eodem usos esse. Sfondratus, ut nodum amissæ propter parentum peccatum totius humani generis felicitatis nodum secaret, affirmaverat p. 48, *Adamo peccante, totam quoque posteritatem, quippe ex patre rebeli natam, omni jure ad cælestem regnum spoliatam esse, & id ipsum peccatum originale esse.* Cenforem male habuit, quod Cardinalis doceat, peccatum originale nihil aliud esse, quam privationem juris ad æternam beatitudinem, quæ tamen pœna hujus peccati sit, non ipsum peccatum: unde non solum in hoc, sed & in aliis dogmatibus Auctorem læsæ Concilii Tridentini auctoritatis accusat. Noster respondet, omnium fere Scholasticorum consensu peccatum originis esse privationem

justitiæ

Prop. I.

Prop. II.

justitiæ originalis, quæ sit ipsum jus ad cœlestè regnum, adeoque Sfondratum non errasse, sed non minus, quam Augustinum aliosque doctores, hoc peccatum intrinsicè & inhærens credidisse. Solvendus quoque Sfondrato erat nodus infelicitatis infantium non baptizatorum, cujus gratia p. 114 defendit, *parvulos, qui sine baptismo decedunt, beatos quidem non esse, nec tamen perire.* Censor monet, totum genus hominum, atque adeo hos etiam infantes, lapsu Adami periisse, idque Ambrosium, Prosperum & Bernardum docere. Hic facile est Nostro respondere, vocem pereundi hic notare non solam exclusionem e regno cœlorum, sed supplicium æternum, auctoritate præsertim Augustini & Bernardi. Sfondratum igitur nihil aliud docuisse, quam quod Corn. Mussus & omnes prope Romano-Catholici statuunt, nimirum poenam parvulorum istorum esse damni, non sensus. Cardinalis eodem intuitu affirmaverat p. 118. 164, *parvulos illos non damnari.* Hoc Censor adversari ait effato Paulino Rom. V, 18, quod damnationem omnibus adscribit, sententiæ Episcoporum Africæ in Sardinia exulum, Fulgentii & Gelasii; imo Bellerminum, qui poenam sensus illis non tribuat, tamen eorum damnationem pro certa habere. Nostro responsionem prægerit amphibolia vocis *damnare*, quæ aliquando exclusionem a regno gloriæ, aliquando, & præsertim hic, poenam infernalem denotet, & hoc sensu damnationem parvulorum quoque negare Salmeronem & Requiesium: Patres istos studio Pelagianis contradicendi peculiarem fovisse de parvulis sententiam, eos nempe etiam poena sensus, hoc est plenaria damnatione, affici: Bellarmini sententiam videri immodicam, & rectius parvulis illis aliquam beatitudinem naturalem & modicam tribuere Richardum, Lyranum, Marsilium, Lessium, Arriagam, Catharinum, Pighium, Venostum, Viguierium & alios. Eodem tendit Sfondrati assertum p. 98: *qui solo originali peccato tenentur, dici non possunt, Deum deserere.* Ergo, *antequam peccata actualia præviderentur, sicque quantum ex parte Dei fuit, nemo desertus, nemo reprobus, ergo nemo non electus.* Censor ostendit, propter solum peccatum originis parvulos negative reprobari, sive excludi e regno cœlorum, cum Cardin. de Lauze. Noster reponit, Sfondratum solum de reprobatione adultorum loqui. Referuntur quoque ad eandem materiam, quæ Cardin.

Prop. III.

Prop. IV.

Prop. V.

Prop. VI.

dinalis p. 164 docuit: *parvulis sine baptismo decedentibus exhiberi beneficium longe præstantius, quam gratiam sufficientem; nam propter merita & redemptionem Christi eos præservari, ne peccent, innocentiam amittant, & æternum crucientur, quod cœlesti gloria certa ratione præferendum sit.* In his primum carpit Censor, quod meritum Christi participationem his infantibus tribuat, quæ tamen non nisi baptismo acquiratur. Noster ad hoc respondet: parvulis non baptizatis misericordiam & beneficia Dei non esse deneganda, idque auctoritate Bonaventuræ, Brigittæ & Bernardini probat: porro ad illos meritum Christi pertinere, imo illis etiam applicari, ex Suarezio, Martinono & Sala propugnat: duplicem esse Christi redemptionem, liberativam & præservativam; posteriorem his parvulis propriam esse ex Salmerone, damnationem vero æternam longe minus malum esse, quam peccatum, adeoque præservationem a peccando ex jure contrariorum ipsi æternæ beatitudini præferendam, testimoniis Chrysostomi, Basilii, Ruperti Tuitiensis, Tauleri, Soto & aliorum contendit. Censor porro arguit, male præservationem a peccando cœlesti gloriæ anteponi; & Ecclesiam longe alia ratione infantes considerare, quippe quos sub potestate Diaboli esse, verbo exorcismo testetur. Noster ad prius jam antea responderat: ad posterius regerit, esse eos sub Diaboli potestate qua maculam originalem & pœnam damni. Pertinet huc alia Sfondrati thesis, quam p. 14 & 120 defenderat: *Infantes baptismo non rino. Hos ad aliquid, quod ipsa vita æterna melius sit, & quod omnes sapientes, si potestas eligendi daretur, longe cælo præferrent, destinari.* Censori hoc inauditum audit, aliquid cœlesti gloria præstantius dari: hoc concessio, sanctissimos quosque justitiæ sibi per fidem collatæ & omnibus divinæ gratiæ thesauris statum horum parvulorum anteferre debere, imo Petrum aliosque summates sanctos talibus infantibus esse postponendos. Ad hæc Noster respondet, per bonum illud cœlesti gloria majus, intelligi innocentiam personalem & præservationem offensæ Dei: Sfondratum de gloria cœlitum præclare sentire: de statu istorum infantum, qui pœnam damni patiuntur, ita loqui, ut infelix exilium appellet, si in se consideretur; ipsorum vero innocentiam cœlesti felicitati adultorum, qui peccatores olim fuerint, anteferri, si offensi Dei ratio habeatur: cœlestem gloriam

hic

Prop. VII.
& VIII.

hic considerari abstractivè: majus esse malum culpæ, quam pœnæ; ergo etiam majus bonum esse carentiam mali culpæ, quam oppositam malo pœnæ æternam gloriam: probum quemlibet, data optione inter carentiam beatitudinis sine ullo peccato, & fruitionem ejus post perpetrata mille peccata, priorem electurum esse: melius enim esse in æternum annihilari, quam unicum peccatum committere: huc pertineré Mosis, Pauli, Anselmi, Mariæ Magdalenzæ de Pazzis, & Alex. a S. Francisco vota, damnationem sibi exoptantium, ut ulteriorem Dei offensam impedirent: Catharinam Genuensem rectè docuisse, minimam Dei offensam intolerabiliorem inferno esse: Sanctos, qui olim peccaverant, non anteponi innocentibus parvulis in se, sed intuitu electionis, quam ipsi, si possent, facturi fuissent; imò Ruifium rectè docere, Deum innocentem magis amare, quam poenitentem. Pungit quoque Censorem, quod Sfondratus p. 98 proposuerat, parvulos istos Deum nunquam deseruisse, adeoque etiam a Deo non deseri; ubi Noster desertionem per peccata actualia, quæ causa reprobationis positivæ sit, intelligi ait. Denique cum Sfondratus p. 119 inquit, *rationem & omnium Theologorum auctoritatem evincere, quod dicti infantes a pœna sensus immunes sint*, Censor colligit, ex Cardinalis sententiâ Augustinum, Fulgentium, Gelasium, Gregorium M. Isidorum Hispalensem, Alcimium, Anselmum, Ariminensem, Oviedum, Conrium, Paludanum, Cocquium & Norisium ratione destitui, & Theologos non esse, quia pœnam sensus illis parvulis adscribant. Respondet Noster, non ideo rationem adversariis denegari, quia nostram sententiam sana ratione niti dicamus: per Theologos hic intelligi non Patres, sed Scholasticos Sententionarios, & vocem *omnes* etiam in ipsa S. Scriptura sæpe accipi pro plerisque. Sequitur *sect. II*, quæ de amore Dei, & merito Christi universali tractat. Hic Sfondratus, ut dissecaret nodum, quem nonnulli constringunt, dum Deo causam reprobationis multorum hominum tribuunt, dixerat p. 6: *duas esse in Deo voluntates, primam absolutam, efficacem & independentem ab hominum merito, qua Deus naturaliter velit omnium salutem, & hanc vocari antecedentem: alteram conditionatam, & hanc dici consequentem*. Censori displicet, quod voluntatem antecedentem efficacem & absolutam appellat: sed respondetur, ita Scholasticos

Prop. IX.

Prop. X.

Prop. XI.

- sticos plerosque loqui; nominari autem eam efficacem, quantum in Deo sit, & absolutam, non respectu ipsius salutis, ut finis, sed intuitu mediorum. Cardinalis de voluntate antecedente docuerat
- Prop. XII.** p. 2. & 43: *Deum serio, impensissime, & quantum in se est, efficacissime omnium salutem velle.* Censor illum castigat, aitque, omnipotentiam Dei ruinam pati, si quid non fiat, quod Deus serio & efficacissime velit; itaque antecedentem voluntatem esse potius velleitatem, quam veram voluntatem. Noster ostendit, hæc esse Calvinianorum *ἐγκλήματα*: voluntatem antecedentem non esse executivam, & propterea omnipotentiam Dei non tolli, si in actum non traducatur ob hominis resistantiam, quam Deus vi auferre nolit: esse eam efficacem secundum quid, & in actu primo ac inadæquate velleitatem interdum vocari, sed in sensu puriori, ut tamen actum formalem in Deo dicat: manere eam conditionatam ex parte finis
- Prop. XIII.** principalis. Porro cum Sfondratus p. 128 affirmasset, *Deum omnibus hominibus effusissime omnia salutis media suppeditare, qua non modo sufficiant, sed etiam abundant;* Censor in medium vocat infantes ante baptismum obeuntes, Gentiles, qui ante Christi adventum vixere, & Barbaros in novo orbe, omnes salutis mediis destitutos. Defensor infantes illos a Sfondrato manifeste excipi, Gentilibus vero & Barbaris partim lumen naturæ, partim inspirationes bonas ex divite penu misericordiæ divinæ datas esse, plurium & majorum beneficiorum ob repugnantiam indignis, respondet. Spectat huc
- Prop. XIV.** aliud Cardinalis assertum p. 17, 18: *palam esse, nullum hominum esse, quem Christus nolit efficaciter salvum esse.* Censor opponit ex Jo. XVII, 9, Christum non pro mundo orasse; sed responsi loco accipit, quasdam orationes Christi pro rebus singularibus, qualis hæc fit, particulares esse, reliquas pro hominum æterna salute universales. Idem Cardinalis docuerat p. 10: *Christum non fore omnium Dominum & Mediatorem, si non omnium salutem efficaciter vellet;* ubi Noster ad Censoris argutias refutandas addit, *quantum est ex se.* Denique p. 15 Sfondratus dixerat: *temerarios esse eos, qui Scriptura toties & tam claris verbis docente, Christum pro omnibus esse mortuum, ita hæc explicant, ut ex omnibus aliquos faciant, vel de generibus singulorum intelligant.* Hyperaspistes subjicit, Augustinum igitur, Fulgentium, Prosperum, Gregorium, Remigium Lug-
- du-

durantem, Thomam, Estiam, Fromondum, Lauræam temerarios esse, qui ita doceant. Hos Auctor noster excusat, vel quod ob controversias cum Pelagianis ita locuti sint, vel quod alibi melius mentem suam proponant. *Sectio tertia* agit de gratia orandi, quæ omnibus datur; ita enim appellant gratiæ convertentis initium. Sfondratus solutus nodem Janfenianum, quod Deus non omnibus sufficientia salutis media suppeditet, monuerat p. 181, 138. *gratiam orandi omnibus oportuno tempore dari.* Censor paratragædiatur, prorsus absurdum esse, orationem dari, ubi nulla sit fides, nempe in Paganis. Noster ait, intelligi primum gradum orationis, si ve preces imperfectas & desideria bona, idemque cum Sfondrato docere Cardinales Bellarminum, Lugo, de Lauræa, Aguirrium & Norisium, Episcopos Habertum & Abelium, nec non Ferrium Thomistam, Mastrium Scotistam, & Lemonium Sorbonistam. Idem Cardinalis p. 184. asserit: *frustra omnes ad quærendam salutem invitari, si donum orandi non haberent.* Hoc Censor Pelagianum vocat: Defensor vero negat, additque, Pelagianos donum orandi pro naturali habuisse, Sfondratum vero illud gratiæ vindicare. Alium nodum solvit Cardinalis p. 182. docens, *gratiam orandi quoad initium non a Deo peti, sed ultero dari,* ne vel in Pelagianismum, vel progressum in infinitum incidamus. Censor excipit, omnino hanc gratiam precibus Ecclesiæ a Deo peti & Paganis impetrari. Ad quæ Noster, de propriis, non alienis precibus agi, respondet. Postquam de Augustini & Thomæ Aquinatis sententia circa hanc controversiam disputassent, quam quilibet suam facit, alia Sfondrati propositio in censum venit, quando videlicet p. 148. dicitur: *sine gratia orandi neminem habere potestatem legem servandi, atque ideo eam peccato nullo amitti, imo illa sublata, libertatem omnem tolli.* Intolerabile hoc Censori videtur; inde enim sequi putat, quod gratia illa, non aliter, ac ratio, omnibus etiam citra Christi meritum naturaliter debeatur; quod fides, quæ cum ratione indivulsum connexa est, nec per apostasiam, vel atheismum amitti possit: quærit, quo pacto gratia ista esse possit in Stoicis, qui se virtutem a seipsis habere putabant; in Epicureis, qui curam rerum nostrorum Deo denegabant; in Judæis, quin & Pelagianis, qui auxilio Dei se non indigere putabant; denique in Atheis? Noster ad hæc referit,

Prop.
XVIII

Prop. XIX.

Prop. XX.

Prop. XXI.

Prop. XXII.
XXIII.

- gerit, non id omne naturæ esse, quod commune sit, sed gratiam quoque primam communem esse, etsi Janseniani negent; hoc in resurrectione mortuorum elucescere, quæ universalis, non tamen naturalis futura sit: Stoicos, Epicureos, Judæos, Pelagianos & Atheos habuisse gratiam orandi incompletam & remotam, quam, ut completa & proxima fieret, ipsi erroribus suis impederint. Progrediuntur disceptantes ad *sectionem quartam*, de gratia sufficienti & efficaci agentem, & postquam de *γρηγόρητι* quorundam Augustini librorum disputaverant, assertionem Sfondrati p. 36 occurrentem, *quod Nabuchodonosor, non Pharaos, punientem Deum agnoverit, id ad merum ipsorum arbitrium referendum esse*, examinant. Censor eam Pelagianam vocat; Defensor negat, & hunc illi sensum tribuit: si quæretur, cur Pharaos, aut alius reprobus non convertatur, omnem rem ultimo resolvi in defectum voluntatis reprobis, qui in peccato persistere voluit; si interrogetur, cur electus convertatur, ultimo recurri ad divinam gratiam, omnemque ad eandem huic integram manere. Solvendus erat Cardinali difficillimus nodus, cur gratia Dei non semper efficax sit. Hanc in rem affirmaverat p. 129: *Gratiam sufficientem & efficacem esse, quæ interdum impletur, interdum repugnante libero hominis arbitrio non impletur*. Censor criminatur, ita efficaciam gratiæ a nostra voluntate suspendi. Noster respondet, hanc stare Cardinali sententiam: omnem gratiam Dei esse efficacem in actu primo, quandam vero effectricem, sive efficacem in actu secundo, ob obicem non positum. Ubi notari par est, Bullas Pontificum circa hanc materiam *si* contradictentium, ex una parte Clementis VIII & Pauli V, ex altera Urbani VIII & Innocentii X ab ipso Auctore citari. Idem Cardinalis p. 129 contendit: *eos, qui statuunt gratiam sufficientem, quæ nunquam effectum suum assequatur, statuere gratiam, quæ gratia non est*. Censor hanc omnium Thomistarum sententiam esse ait: Noster negat, & ad Thomam Lemos, Thomistam provocat, ac vocem *sufficientis* in suo conceptu efficaciam (etsi non semper effectivam) involvere, arguit. Defendit quoque aliam Sfondrati Propositionem ex p. 129 petitam, quod scilicet *Anti Janseniani non omnem gratiam sufficientem negent, sed solum Janseniano sensu acceptam, hoc est, quæ efficaci opponatur*. Cum Cardinalis p. 217 dixisset,
- Prop. XXIV.
- Prop. XXV.
- p. 252
- Prop. XXVI.
- Prop. XXVII.
- Prop. XXVIII.

xisset, ex sententia Augustini gratiam effectricem nihil aliud esse, quam quod Deus objectum sibi proportionatum, & tali modo proponat, ut voluntas ad illud amplectendum magnetismo & sympathia quadam certissime moveatur; Censor hoc Pelagianum vocat, & gratiam eo pacto enervari clamat: Noster, non de sola persuasione, sed de potenti simul voluntatis motu hæc verba intelligenda esse, ex magnetismi & sympathiæ vocabulis probat. Præterea Sfondratus docet p. 220, voluntatem a nullo alio quam seipsa determinari, idque Thomam apertissime statuere. Censor objicit, doctrinam de præmotio-
 ne Thomistis usitatissimam: Noster addit, omiſſa esse Sfondrati verba, dependentes a causa prima, quibus præmotio voluntatis salvetur. Sfondratus extricaturus nodum, quem nonnulli ex gratia reprobis parcius quam electis data neciunt, affirmaverat p. 67, 106, 107, plures & majores interdum gratias reprobis, v. gr. Judæ, quam electis, v. gr. Petro, Zacchæo dari. Contradicit Censor, quia omnia ob electos fiant, hos Deus singulariter amet, & summo perfeverantiæ dono beet: præsertim dolet, Petrum, Ecclesiæ principem, in gradu gratiæ Judæ postponi. Noster reponit, sermonem hic esse non de gratia effectrici & victrici, sed de efficaci: gratiam Judæ datam majorem dici gratia Petro data, non absolute, sed in ordine ad evitandum peccatum præditionis; septies enim Judam a Christo monitum esse, Petrum semel: imo idem docere Hurantium, Frassenium, Vieyram, & alios. Observat hic quoque Censor, Sfondratum per auxilia gratiæ non intelligere inspirationes, motiones internas & subministrations Spiritus, sed adhortationes, minas, beneficia & alia externa: hoc Respondens negat, & interna auxilia ab externis in Sfondrati libro distingui probat. Propugnat Cardinalis p. 99, Deum etiam induratos ita non deserere, ut non eis gratiam tribuat, qua penitere possint, & actum peniteant, idque Pharaonis exemplo patere. Censor sugillat, quod Pharaon vere pœnitens dicatur, & gratia cum induratione stare posse putetur, cum tamen induratio subtractio gratiæ sit. Respondetur, de pœnitentia Pharaonis idem docuisse Augustinum, Driedo, Ruissum & Gouy-ardum; induratis vero auxilia gratiæ omnia non subtrahi, esse communem Conciliorum & Patrum, nec non Medinæ, Soto, Abellii & aliorum sententiam. Denique dixerat Cardinalis p. 162, 195, 197,

Prop.
XXIX.

Prop.
XXX.

Prop.
XXXI.

Prop.
XXXII.

Ddd

nec

*nec Tiberium, nec Neronem, nec scelestissimum quemque a Deo ple-
ne deserere, sed per conscientiam moneri.* Hoc portentosum Censori
habetur, & contrarium Apostoli verbis Rom. I, 24. de traditione
in reprobum sensum. Noster respondet, idem docere Bailium,
Pennotum & Philippum a SS. Trinitate; diurnitatem peccandi in-
ferre quidem difficultatem, non vero impossibilitatem emendatio-
nis. In *Sectione V* tractatur de Prædestinatione & Reprobatione.
Offerebat se hic nodus de reprobatione, necessitatem pereundi re-
probis imponente. Hunc Sfondratus ita secat. Primum docet,
p. 22, *Deum in negotio prædestinationis neminem deserere, aut ex-
cludere; ubi Noster monet, eum solum de adultis loqui.* Porro
defendit, *Deum in prædestinando, quantum in se est, inter electum
& reprobum non distinguere, sed omnium salutem equaliter velle, &
indiscriminatim omnibus dare media, quæ non solum sufficiant, sed es-
iam abundant.* Censor in his taxat, quod ab arbitrio humano
salutis negotium suspendatur, contra 1. Cor. V, 7. & Rom. IX, 16.
ubi Deo volenti omnia ultimato asserantur; quod æqualitas me-
diorum salutis statuatur contra clara Scripturæ verba, populo Isra-
elitico majorem quam aliis gratiæ gradum tribuentis. Nostro
facile est respondere, Sfondratum loqui de voluntate antecedenti;
omnino quæ actum electionis, omnia in Deum resolvenda esse, quæ
bonum hominis velle a Deo sit, & hanc esse mentem dictorum
Paulinorum. Interspergit hoc loco Censor magni momenti ob-
servationem, nimirum solutionem nodorum Prædestinationis ex
ductu rationis, qualem Cardinalis tentet, periculofam & Spiritus
S. intentioni contrariam esse, qui hanc doctrinam abyssum imper-
scrutabilem esse voluerit. Noster hæc ita solvit: in Prædestina-
tione quædam facilia captu esse, quædam difficillima, nempe ratio-
nes, cur uni, non alteri, media Deus providerit, quibus efficeretur,
ut salvari vellet. His positis Sfondratus docet p. 41, *in arbitrio
& potestate hominis esse, ut eligatur.* Censor hoc negat, quia hoc
pacto numerus electorum incertus & nequaquam ab æterno de-
finitus esset; Defensor respondet, id dici ratione nostri, non re-
spectu Dei. Superest *sectio sexta*, in qua de Peccato Philosophico
& ignorantia, nec non de salute Gentilium disquiritur. Sfondra-
tus, ut solvat nodos ex ignorantia Dei apud barbaras gentes nexos
affir.

Prop.
XXXII.
Prop.
XXXIV.

P. 330.

Prop.
XXXV.

affirmat p. 161, *quicquid non fit contra conscientiam, non esse peccatum*. Censor inde sequi ait, quod nulla dentur peccata ignorantia. Noster respondet, Sfondratum loqui, non de regula fundamentali & objectiva actionum moralium, sed de formali & proxima, nempe conscientia, quæ respectu nostri actum bonum vel malum facit. Consimili ex scopo docuerat Sfondratus p. 152, *sublatâ cognitione Dei, necessario sequi, nec peccatum, nec pœnam æternam esse*. Censor hoc Philosophico peccato magis horrendum esse clamat, & barbarorum furta, adulteria, similesque labes hoc pacto laude dignas fieri. Noster replicat, Cardinalem passim docerè, neminem esse, vel ex summe barbaris, qui Deum invincibiliter ignoret, adeoque casum impossibilem ponere, dum de plenaria sublatione cognitionis Dei loquitur; idem Salmanticenses, Palavicinum, Aguirrium & alios docere. Statuerat quoque Cardinalis p. 152, *Barbaros v. gr. Brasiliânos magnum beneficium accepisse ex ignorantia Dei, dum per illam impeccabiles redditi sint*. Censori hic monere placuit, ignorantiam pœnam p̄tius, quam beneficium esse; imo si id omne pro beneficio habendum esset, quod impeccabiles reddit, lapidi majus beneficium, quam homini a Deo collatum esse. Noster respondet, propositionem illam conditionalem esse, & quidem in re impossibili, adeoque nihil ponere; posse aliquid simul beneficium & pœnam esse, diverso respectu. Postremo Sfondratus docuerat p. 153. 169, *non improbable, videri, Socratem, Platonem, & Sibyllas veram religionem agnovisse*. Censor objicit, Socratem Dæmonium habuisse, Æsculapium coluisse, puerorum turpi amori litasse; Platonem idola coluisse, uxorum communionem docuisse, infantium cædem permisisse. Ad hæc Noster respondet, ex Justino Martyre Cardinalem sua hausisse, & hunc male a Casaubono perstringi, quod docuerit, solam rationem posse hominem ad salutem perducere; Justinum enim per

Prop.
XXXVI.

Prop.
XXXVII.

Prop.
XXXVIII.
XXXIX.

Prop. XL.

indignabundus perorat, Cenforemque, quod religioni non duxerit, Eminentiſſimum Cardinalem ob Apologiam pro unigenito Filio Dei humani generis vindice, immenſaque Dei bonitate & miſericordia erga humanum genus, ſapientiſſime contra errores Calvini & Janſenii elucubratam audacter exagitare, graviffimis verbis redarguit, & ad palinodiam hortatur.

THESAURUS LIBRORUM PHILOLOGICORUM ET HISTORICORUM. Collegit ac recensuit THOMAS CRENIUS.

Lugd. Batav. apud. Henr. Teeringh, 1700. in 8. Alph. i. Plag. 8.

Maximopere, nec præter rem omnino, Celeberrimus ingemiſcit Crenius ob adverſa fata, quæ libros ſæpe eruditiffimos poſt Auctorum obitus manere ſoleant, quæque non ex aliena modo, ſed propria etiam experientia recenſet. Inter alia enim, quæ in præfatione hujus, quem nuncupavit, Theſauri erudite diſſerit, ad incuriam provocat hæredum magni ejuſdam in Germania Theologi, cujus bibliothecam luſtrare ipſe conſtituerit, aſt præter omnem opinionem non librorum modo reſitoria magna ex parte vacua librisque optimis privata, ſed & eruditiffimorum maximorumque in Germania Theologorum epiftolas manuſcriptas, conſiliaque & reſponſa iſti Theologo ſuppeditata, una cum ipſius illius ſchedis, in terram projecta, pedibusque conculcata repererit. Neque edendorum modo librorum adverſam hanc fortunam eſſe queritur, ſed editorum quoque, præſertim minutiorum, qui parum vulgo curati diſpergantur nimis cito, poſteritatiſque ſubtrahantur. Ubi cum primis indignatur, Litanias, Lectiones & Conciones publicas, a Seelandiæ Episcopis vel Concionatoribus aulicis in ſolemnibus deprecationum & ſupplicationum diebus dictas, junctim haud vulgari, cum tamen palam ſit, quantum Brochmandus, Winſtrupius, Reſenius, Suaningius in ſtudio exegetico valuerint. Ab his ergo ſæculi perverſi moribus alieniſſimum ſe ut nunquam non probavit Crenius, ita & impoſterum non minus talem ſe futurum ſanctè pollicetur, inque ejus rei fidem Syllogen hanc tractatum utiliſſimorum, ſed quorum copia ægre hæcenus obtineri potuit, cum gratis operum eruditorum, mole licet exiguorum, æſtimatoribus communi-

municat. Complectitur autem hæc I. Bonaventuræ Cornelii Bertrami Lucubrationses Francktalenses, a loco, ubi, Geneva relicta, cum eadem consignaret, agebat, appellatas. II. Theodorici Hackspanii Interpretem errabundum. III. Laurentii Fabricii Partitiones Codicis Hebræi. IV. Joannis Erici Ostermanini Dissertationem de consultationibus veterum. Quod vero ad singulorum horum tractatum contenta attinet, non est cur pluribus eadem prosequamur, cum dudum illi manibus eruditorum triti fuerint; nec omisit Editor solertissimus testimonia allegare, e quibus, quid de plerisque viri docti senserint, abunde dispalescit.

ANGELI CANINII ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ,
ex editione THOMÆ CRENIÆ.

Lugd. Batav. apud Frid. Haaring, 1700. in 8. Alph. z. plag. 7.

Angelum Caninium omnibus Grammaticis Græcis, quot sunt, quotve fuerunt, longius anteponendum esse, dudum judicavit Tanaquillus Faber; unde ejus Hellenismum seu Grammaticam Græcam de Dialectis optime tractantem eo lubentius in lucem publicam denuo emisit Clarissimus Crenius, quo diutius ea ab elegantiorum harum literarum studiosis in tabernis librariis hæctenus, post secundam editionem Londinensem, quæsitæ fuit. Legit verò eam, recensuit, emendavit, & adjecta Græcarum dictionum versione Latina adauxit, loca scriptorum a Caninio citata contulit, multa correxit, plurimaque omissa addidit. Ejusdem præterea Autoris dedicationem & præfationem Institutionibus, quas scripserat, Linguae Syriacæ præmissas, una cum ipsius explicatione non inutili nec indocta locorum Novi Testamenti adjunxit, ipsis quidem Institutionibus omissis, quippe quas & diligentia & accuracione recentiorum scriptorum facile vinci, persuasum sibi habuit. More autem suo nonnulla, & prolixè satis, præfatus est de Angelis, eo, quod Angeli prænomine clarum deprehendit Caninium. Eximium proinde quodvis, ac præ cæteris elegans, in Scriptura Sacra Angeli nomine venire, ex adductis in medium locis, Judic. XIII, 6. II. Sam. XIV, 17. XIX, 27. aliisque probatum dat, maxime vero omnium circa Psalmi LXXIIX versiculum 25 occupatur, quidque sibi velit po-

mis אַנגֶל, quem Vulgatus & Lutherus panem Angelorum dixere, disquirit. Deinde inter scriptores Angeli nomine claros nullum esse inuit, qui non eximius & præ cæteris egregius vocari mereatur. Hocce suum effatum ut eo magis erudito Lectori approbet, integrum virorum isthoc nomine illustrium catalogum nedit, in quo tamen multum præ reliquis operæ impendit in Angelum Politianum & Joannem Angelum a Werdenhagen, illius namque famam a pag. 19 ad 34. vindicat, -hujus. vero historiam a pag. 68 ad 74. enarrat. Quinimo & fœminas aliquot Angelico nomine insignitas, Angelam puæ virginem, Raimundi Bohemorum Regis filiam, quæ in Tyro Palæstinæ post mortem genitoris sub Doctore Brocardo Hierosolymitano, circa finem seculi duodecimi, Carmeli velamen accepit, vitamque duxit anachoreticam; Angelam Zabatam, Ludovici Vivis civem, & Angelam Sartoriam Wolfgangi Musculi matrem, commemorat, inque indice Angelam de Fulgino notatam a Sandæo in Theologia mystica superaddit.

DE REBUS GESTIS CHRISTIANORUM SUB APOSTOLIS
Commentarius PHILIPPI JACOBI HARTMANNI, D. & PP.

Berolini, apud Joannem Völckerum, 1699. in 4. Alph. 3. plag. 15.

Male admodum cohærere antiquitatum Christianarum memoriam, aliorum scriptis ad nos derivatam, eruditissimus Autor dum conqueritur, ejus rei causam potissimum isti adscribendam negligentia existimat, quod nemo civili doctrinæ Christianas origines conformat, deque gubernandi rationibus in rebus præcorum tradendis fuerit sollicitus, ut societatem, non turbam, ut corpus, non factionem, ut ecclesiam, non tumultuarium cœtum olim extitisse pateret. Sibi ergo ex muneris, quo in illustri Academia Regiomontana fungitur, historias pandendi ratione, id incumbere existimavit, ut malo huic pro virili mederetur, ecclesiasticamque historiam ea, quæ civili alias vulgaris, ratione delinearet, ac Christianismum non aliam, quam societatis alicujus, faciem præ se ferre ostenderet. Natum inde opus, cujus aliquam tantummodo partem se jam exhibere testatur, quandoquidem in condenda antiquitatum Christianarum historia non ultra ævum Constantini M. progredi voluerit,
 Fate-

Fatetur vero, se non satis ad stipulari Centuriatorum Magdeburgensium desiderijs, quando omnem Christianorum & Hæreticorum doctrinam cum animadversionibus Historiæ Ecclesiasticæ inferendam contenderint: nihil enim aliud tunc Historiam quam Theologicam demonstrationem aut disputationem fore arbitratur; cum vicissim Historicus doctrinam equidem attingat, verum nude, prout in publicis documentis extet, non explicans aut confirmans vel refellens ullum caput, nisi de testimonio fidei fuerit disceptatio, aut singulari eventu doctrinam probari rejicere contigerit. Ipse ergo curam istam abs se in alios devolvit, nudumque se acturam esse Historicum pollicetur. Equidem primis his, quæ persequenda sibi sumit, temporibus magnam idoneorum testimoniorum penuriam deprehendi monet, deque ea in duabus dissertationibus peculiaribus prolixè commentaturum se promittit; at ea tamen, quæ undique colligere potuerit, ad duo maxime memorabilium temporum intervalla reducit, quorum alterum sub Apostolis primo a nato Christo sæculo, alterumque sub Episcopis per duo sæcula sequentia elapsum fuerit. Statum igitur ante omnia Judaicum & Gentilem sub Apostolis considerat, ubi nempe post ascensum Salvatoris in cælos Gentiles legem ex natura solum, Judæi vero ex revelatione divina cognitam habuerint. At Gentilium nihilominus ac Judæorum Societates tunc corruptissimas fuisse, ex multitudine sectarum utriusque obvia probatum dat, quippe quæ non parum divinas æque ac naturales leges corruerit, prout & sigillatim religionis scopus, dilectioque & contemplatio Numinis perquam male ideo curata deprehendatur. Inde Judaicæ religionis imperfectionem ad universum humanam genus convertendum, eorum quoque antiquiorum consensu manifestam reddere nititur; in Gentili vero, non obstante Philosophorum disciplina, Theologiæ veræ everisionem culculentam demonstrat. Merito itaque Apostolos de horum defectuum mutatione cogitasse monet, qui Judæis primum ac postea Gentilibus ostenderint, quomodo leges naturales ac divinas ab illis concessæ sint, & qui scopus actionum æcto Numinis cultu præcipue attingi debeat. Ek his illis, qui rebus apud Judæos & Gentiles præfuerint, salutaria Apostolorum consilia rejicisse, privatis interim eadem præstantibus, & horum numero crescente, inunda

fue-

fuerit societas, ita tamen, ut hi non illico a Judæis secessionem facerent, sed legibus patriis convenienter viverent, Gentibusque obsequium solito more præstarent. At vero posteaquam Præfeci Judæorum & Gentium ea, quæ legibus naturalibus & divinis repugnarent, imperarint, veritatisque propagationem interdixerint, cœtibus seorsim institutis proprium Christianorum nomen eos esse consecutos, Tiberii forsan aut Claudii temporibus. Facta ergo societas & politia quasi aut civitate Christianorum, ordinem in ea servandum minime desideratum fuisse innuit. Summum imperium non penes homines, sed penes leges stetit, unde ut Judæorum Respublica Theocratia, sic Christianorum Christocratia dici mereatur, cujus unicum caput, Rex unicus, Archipresbyter & Archiepiscopus Christus. Apostolos non ut Clericos sive ratione officii Sacerdotalis, sed ut fundatores & gubernatores Ecclesiarum, adeoque respectu officii regii, a Christo majestatem accepisse, istaque ratione Apostolorum successores non esse Sacerdotes, sed Christianos Principes. Primam Christianorum societatem Hierosolymam inquit Apostolis imperium transcripsisse, non jure cujusdam cum Christo cognationis, sed merito virtutis & scientiæ, qua alios discipulos superariat. Eos autem imperium gessisse non divisim, sed conjunctim, ut collegas, asserit, nullamque Monarchiæ speciem tunc obviam agnoscit. Ordinem hunc Apostolorum Aristocraticum discessu unius alteriusve mutatum fuisse negat, & imprimis Jacobi Episcopatum sine collegis in urbe Hierosolymitana administratum impugnat. Apostolis Diaconos adjungit & subordinat, septuaginta Discipulos populo accenset, at eos una cum Pharisæis, Sacerdotibus & Levitis subditos vocandos venire non concedit, quippe qui jura Politicæ exercuerint; unde Hierosolymitanæ gubernationis formam ex Politia & Aristocratia mixtam fuisse contendit. Presbyteros Hierosolymitanos Populari magis quam Aristocratico ordini annumerat, nullumque eorum peculiare munus agnoscit, nisi quod in consultationibus & judiciis populum repræsentarint. Extra Hierosolymas plures mox societates Christianas coaluisse, e tot Ecclesiis passim celebratis colligit, licet integras civitates cum Senatu populoque fidem Christianam seculo primo aut secundo amplexas fuisse, haud credat. De Indorum, Parthorum,

Æthio-

Æthiopumve Ecclesiis nihil distincti aut certi ex horum temporum monumentis elici posse, & Africanarum nullam mentionem fieri fatetur, Asiaticas vero & Europæas latius recenset. Quod crescente ubique Christianorum numero, idem ordo, qui in Hierosolymitana, etiam in aliis Ecclesiis observatus fuerit, indubitato profus affirmare non audet. Inter Gentes in gubernandis Ecclesiis quosdam ab Apostolis peculiariter commendatos, initio quasi arbitro inter neophytos ceteros egisse, iusta autem multitudine enata eosdem Presbyterorum vel Episcoporum nomine solenniter ab Apostolis aut discipulis vicariis iisdem præfectos; formulas electionis ordinationisve successu demum temporis, ad evitandos tumultus adhibitas; potestatem eligendi penes Apostolos & illorum discipulos vicarios stetit; candidatos ex virtutis & scientiæ meritis æstimatos; solennia oratione, jejunio & manu impositione celebrata fuisse; alicubi Presbyteros & Diaconos simul, verum alibi solos Presbyteros repertos, quosvis autem in Ecclesiis nascentibus pro lubitu Diaconos egisse extemporales; Presbyterorum & Diaconorum numerum nusquam definitum; Episcopum supra Presbyteros cum Diaconis ætatem hanc haud agnovisse, Episcoporumque & Presbyterorum vocabula in Scripturis æquipollere docet. Populum aut de rerum summa participasse; in Ecclesiis extra Hierosolymas munia non fuisse distincta, ideoque idoneis promiscue permessa, unde & mulieres virilia officia obiisse videantur; qua occasione de viduis seu Diaconissis commentarius inseritur. Jus etiam Christianæ civitatis patuisse omnibus docet, quippe quod per fidei in Trinitatem professionem ante Baptismum adipisci quilibet poterit. Inter societates Christianas diversarum regionum confederationem admittit, inque ea Hierosolymitanæ, ac post istam Antiochenæ & Ephesinæ Ecclesiæ prærogativam tribuit; de aliis vero hac in parte nil constare putat, nisi quod in illustrioribus urbibus Apostoli diutius commorari, aut ad easdem literas peculiare exarare suerint. Neque tamen in hac consideratione ulli Ecclesiæ in alteram potestatem concessam putat, ordinisque specialis Dioecesanæ, Provincialis aut universalis confederationis per Imperium Romanum nulla vestigia superesse perhibet; majores autem Ecclesias Aristocratiam quasi, & minores Politiam formasse conjicit.

Ecc

His

His deductis ad media, quæ Societates Christianas conservarint, progreditur, interque ea primo loco nominat Chrematisticam. Communionem bonorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ velut propriam vindicat, eamque nec Thessalonitensi, nec Antiochenæ, nec Corinthiæ communem fuisse largitur. Introductum postea monet ærarium, quo salaria illis, qui Ecclesiæ præessent, & stipēs indigentibus suppeterent; ubi maxime delectum Christiani habuerint eorum, quos publicis sustentarint sumtibus. Ærarium pios locupletasse libere & sponte ait, ac sub decimarum nomine tributum ullum impositum penitus inficiatur. Ærarii curam Rectoribus Ecclesiæ adscribit, nec nummos solum, verum res quoque alias offerre usum tulisse significat. Alterum conservandi Societates Christianas institutum facit educationem, corporis ac animi cultum respicientem. Ac corpus quidem in virtutum patientiam frugalitate victus & sanctimonia, contra quam apud Gentiles, assuefactum; quam vestem quis gestare vellet, cujuslibet permissum arbitrio, modo simplex, luxusque & lascivix ignara ea esset. Pallii usum Christo, Apostolis & Ascetis, secus, quam visum Salmasio, abjudicat. Habitus muliebris & virilis discrimen allegat, velamenque mulieribus Corinthiæ a Paulo commendatum non ubivis adhibitum existimat. Plus autem animi culturæ datum affirmat, ansamque inde capit ad vitam integram scelerisque puram, a qua Esseni commendentur, excurrendi. Hos quidem cum Therapeutis coincidere, adversus Valesium, eosque theoreticos æque ac practicos fuisse, contra Scaligerum, hos ab istis dividendum, adstruit; sed & de Disciplina arcani adversus Schelstratenum disputat, ac doctores inter Christianos nil quicquam discendi cupidos & idoneos, seu Pagani illi, seu Judæi, seu Catechumeni essent, celasse obtendit. Animi culturam maxima ex parte Scripturæ Sacræ cognitione absolutam monstrat, ac proin de libris Novi potissimum Testamenti, eorundemque autoritate atque ordine paulo prolixiorem commentarium subnectit. Tertium adminiculum amicitiam appellat civilem, quæ & in herili, paterna & conjugali societate illibata viguerit; quarum postrema maxime per coelibatus exactionem sublata aut ignominix exposita nequaquam reperitur. Digamiam successivam, suspiciam legi censet prohibitam, utut monogamix prerogativa, apud

apud Clericos imprimis, quamvis non per modum præcepti, sed consilii, asserta constat. Fraternitatis Christianorum Autor hoc in loco non est immemor, ac usum osculorum, agapas item institutaque alia ad eandem fovendam facientia enumerat. Quin & obedientiam Christianorum erga Majestatem & Magistratus Paganorum Judæorumve vindicat: Quarto loco justitiam quoad commutationes, præmia & pœnas in medium profert. Damni lucrive ergo in jus vocare, non licuisse statuit. Præmia in vivos rarius, frequentius vicissim in mortuos collata ubi memorat, de cœmeteriis veterum Christianorum Lectorem instruit, & sepulchralia Apostolorum monumenta attingit; cultum autem reliquiis extra sepulchrum exhiberi consuevisse, totus abnuat. Metum futuri judicii magis in officio continuïssè Christianos, quam Paganos & Judæos corporalia supplicia, quorum apud istos usus ullus haud floruerit, unicam si excommunicationem exceperis; cujus modum atque rationem dilucidius heic pandit. Religio ipsi quantum est Societates Christianas conservandi institutum, quatenus ea diversimode exercita inveniatur, utpote circa congregationes primo & illarum loca publica, quorsum Synagogas & (quæ ipsi non diversè ab his videntur) Proseuchas refert; Templorum vero magnificentiam, imò & nomen præcis seculis obvium ignorat, certas tamen ædes publicis conventibus dicasse Christianos non diffitetur. Quoad tempus, religionem primævam congregationes interdiu & noctu permisisse; horarum Canonicarum tertiæ, sextæ & nonæ observationem a privatorum arbitrio ortum traxisse reputat: ac diem Dominicum non statim nascente Christianismo cultui Numinis celsisse autumat, sed Sabbathum, in ejus locum seculo demum adulto iste furrogatus fuerit; Paschatis & Pentecostes festum diei Dominico & Sabbatho associat, istud autem ab Apostolis autoribus ut derivetur, haud concedit; Nativitatis Christi festum in seculi secundi monumentis primum memorari, hocque ipso legitima & stata jejunia, quæ porro describit, coepisse observat. Religionem circa agenda declaratam constituisse ait in precibus primum, dehinc in lectione Scripturæ & ejusdem interpretatione, itemque in Eucharistiæ celebratione, circa quæ singula ulterius occupatur. Baptisimum in congregatione administratum removet; Chrismatis

num Apostolis multo recentiore constituit, manuumque in Baptismo impositionem ab aliis plane, quam ab his, derivat. Religionem circa personas, quæ sacris publicis interfuerint aut præferint, dum excutit, neminem, cujuscunque sexus aut ætatis, a congregatione arceri solitum probat, personarum vero sacra, & Eucharistiam cum primis, tractantium obscura indicia superesse dolet. Omnibus fuisse facultatem datam innuit donis, quibus quisque poleret, in congregationibus utendi, quamvis citra ullam confusionem, imposito cæteroquin mulieribus silentio. Instrumentorum ornamentorumque religionem quod concernit, panis inter alia Eucharistici meminit, eumque sub primordia Ecclesiæ obvium quemvis, sive azymum sive fermentatum, esse potuisse dicit, sed deinceps ob Judaizantes, rejecto azymo, fermentatum solum obtinuisse, & solidum quidem, non foliaceum aut bracteatum. Habitum sacra administrantium peculiarem haud facit. Thymiamata, quæ Canones Apostolorum vocitent, nullos tum sparsisse vult odores. Mensarum suffecisse ministerium, altaribus ne seculo quidem secundo cognitis. Vasa consecrata nulla, nedum argentea aut aurea comparuisse; luminaria nonnisi vesperi aut noctu arsisse; nulla seu statuarum seu imaginum simulacra, nullos suggestus, nulla subsellia; nullas Apostolorum cathedras admittit. Ad pacem denique & bellum, tanquam ad sextum Societates Christianas conservandi institutum properans, Judæos velut persecutionum contra Christianos exortarum autores accusat, causasque illorum in hos odii indagat; mox mota Paganorum adversus Christianos bella contemplatur, ultimoque Hæreticorum & Schismaticorum impugnationes nominat; ubi simul Hæreseologorum vitia taxat, quando videlicet præter rem innocua vitæ instituta, errores qualescunque, Judæorum & Paganorum pravas sententias aut superstitiones, Magorum itidem, Atheorum & impostorum præstigias, in hæresium numerum referant, & unam harum classem constituent, cum tamen Hæretici, qui regulam fidei sive Symbolum Apostolicum tenuerint, adeoque non opus habuerint rebaptizari, ab aliis discernendi veniant, qui haud istius generis fuerint, nisi forsitan istos numero Hæreticorum prorsus eximere, & inter errantes aut dissidentes collocare volueris. Sed & multas sæpe hæreses ad unam refer-

ri posse ait, inglorias & turpissimas omitti optat, & quæ sunt alia. Ante Concilium Nicænum Scripturæ tantum, non Patrum autoritate adversus hæreses pugnatum, sed post Concilium & ad horum consensum provocari coeptum esse docet, non tamen, ut *ναὶ εἰ ληθῆται* ex illo certi quid demonstraretur, sed ut Hæretici *ναὶ εἰ ἴστωσαν* facilius refellerentur. Christianorum interea in fugienda Hæreticorum conversatione prudentiam, Apostolorumque vigilantiam extollit; hisque ipsis remediis, post schismata quoque suppressa, virginalis decus Ecclesiæ illibatum mansisse innuit. Adit denique anacephalozofia cum crisi, quod Evangelici multo propius ad Christianorum primavorum mores accedant quam Pontificii, idque e collatis istorum institutis cum superioribus Apostolici ævi pariter & cum Pontificiorum in Concilio Tridentino placitis evidẽtum dat.

JO. SCHILTERI DE PACE RELIGIOSA LIBER SINGULARIS. Accesserunt Acta, Consilia, Responsa & similia hoc argumentum illustrantia.

Argentorati apud Jo. Reinh. Dulfsecker, 1700. 8. Alph. 1. pl. 8.

Dum Pacis Religiosæ, occasione Reformationis in Germania factæ, historiam ac moralitatem Illustris Auctor persecuturus est, initio quidem præsupponit, Ecclesiam tam internam, quam externam, esse unam, eamque unitatem per unionem Ecclesiæ cum Republica, imperante Constantino M. magis fuisse stabilitam, ac in Occidente per generalia Concilia, & Imperatorum atque Regum manutentionem, usque ad Sec. XVI conservatam. Hinc ob subingressos abusos in doctrina & disciplina, Reformationem diu desideratam primo privatim, mox publica etiam autoritate coepisse; & primo quidem modum reformandi sine schismate placuisse, sed Aula Romana abusos pertinaciter defendente, schisma securum esse, quod adeo illi, non Protestantibus imputandum sit. Ab hoc tempore res ad bellum spectavit, quo etiam secuto, auspiciis Electoris Mauritii tandem *Pacem Religiosam perpetuam* esse obtentam, Noster amplius ostendit, eamque recte etiam *publicam* vel *civilem* dici, insuper docet. Explicata ita generaliter in cap. 1. Pacis Religiosæ

origine & natura, deinde ejus historiam & tenorem specialius persequitur cap. 2. Quid igitur in Comitibus Noricis, A. 1524 celebratis, eo nomine actum sit, per excerpta Recessus proprii indicat, eaque observationibus aliquot illustrat; inde acta sequentium Comitiorum, inspersis pro re nata documentis publicis, pertexit usque ad annum 1532, quo prima Pax Religiosa Norimbergæ die 23. Julii, durantibus Comitibus Ratisbonensibus confecta est, cujus formulam, eum in corpore Recessuum Imperii non exstet, ex Goldasto exhibet, additis pro ejus illustratione diversis monitis. Hinc novæ lites oriébantur, imprimis vero contentio inter Ferdinandum & Jo. Fridericum, de illius in Regem Romanorum electione, existebat, quæ res conventui & transactioni Cadaviensi occasionem præbuit, cujus formulam Germanicam ex Hortlederò, notulis hinc inde inspersis, Noster adducit. Inter alia vero abolitionem processuum Cameralium in causis religionem concernentibus illa continebat, sed Camera neglectis inhibitionibus perseverabat; hinc eam Protestantes velut judicium suspectum recusabant, ex quo nova litigia aliique conventus propullularunt, quæ usque ad transactionem Passaviensem, A. 1552. d. 2. Aug. initam, Noster persequitur, addita ejus formula Latina. Ista transactio in Comitibus præcipue Augustanis A. 1555 unanimi consensu confirmata est, unde tandem salutaris Pax Religiosa prodiit, quam integram ex Recessu proprio Noster recenset, adjuncto ex Pace Westphalica aliquo ejus supplemento & confirmatione. In cap. 3. justitiam Pacis Noster deducturus, primo quidem generales quasdam assertiones, ex quibus applicatio deinde facienda sit, profert; nempe summam in Republica Potestatem posse & debere religionem, quam veram, causa satis cognita, judicat, præcipere, & falsam ac seductoriam prohibere & non admittere. Quod si illa officium negligat, istam curam ad Superioritatem territorialem devolvi; hac etiam muneris sui oblita, quemvis subditorum teneri verum salutis medium indagare & amplecti. Porro jus & obligationem conservandi veram & puram religionem, quoad summam Potestatem, eo etiam extendi, ut Doctores falsæ religionis, causa satis cognita, ejicere, eosque in casu contumaciæ aut blasphemix, pœna condigna, etiam capitali, cum hæresi accedat crimen publicum læsæ Majestatis divinæ aut humanæ, affi-

afficere debeat; denique ad totam provinciam obligationem illam pertinere, ea ratione, ut exercitium publicum heterodoxæ religionis in illa haut sit tolerandum, sed potius provinciales ad media legitima, quibus orthodoxa religio agnosci possit, adigantur; nam nec jus divinum omnem vim externam excludere, & hac ratione Constantini M. successores, nec non Carolum M. paganissimum sustulisse; quamvis de tolerantia amplius ex diversitate religionis receptæ & recipiendæ, impuræ & falsæ, judicandum esse arbitretur. Postea in specie diluit Noster dubium a defectu consensus Clericis petitum, existimans consensum Cleri Germanici conventionibus religiosis accessisse, Sedis Romanæ autem approbationem haut esse necessariam; cum pacem religiosam facere, non sit actus juris sacrorum; nec enim circa ipsam religionem articulos ejus occupari, sed dissentientium saltem tolerantiam civilem. In cap. 4. articulum XVIII Pacificationis Religiosæ, seu Reservatum Ecclesiasticum expendit Noster, ejusque historiam ex autoribus propriis vel indicat vel exponit, in specie docens, quod Legati Protestantium in Comitibus Augustanis A. 1555 suo non satisfecerint officio, dum Recensum subscriptione sua quoad omnia puncta pure receperint, cum tamen, vel ex propria confessione, debuerint contra declarationem Regiam protestari; porro, quod rectius acturi fuissent Status Protestantes, si consilium Lutheri, quod in prima pacificatione religiosa Norimbergenſi dederat, secuti, controversiam de Episcoporum reformatione in Episcopatibus suis plane omisissent, nec intemptiva admonitione Reservato Ecclesiastico occasionem præbuisſent. In cap. 5, quid pro libertate subditorum quoad amplectendam Protestantium religionem, & contra iniquioris emigrationis necessitatem, irrito tamen fere conatu, actum sit, breviter recenset. In cap. 6. circa extensionem Pacis Religiosæ ad Reformatos occupatur Autor Clarissimus, & ab initio quidem, dubiis velut votis de exclusionem vel admisionem Reformatorum certabatur, donec hi per Formulam Concordiæ, ab Augustana Confessione penitus excluderentur; tum enim animosius Pontificii pacis religiosæ communionem negare Reformati, hi contra potentia aucti, vehementius eam sibi asserere coeperunt, secutoque ferali bello civili, hoc porro egerunt, ut lege publica Religio reformata palam probaretur, quod etiam,

obni-

obnitentibus licet aliquamdiu adversariis, tandem in Pace Westphalica obtinuerunt. Cum autem Protestantes conventionibus religiosis plura bona ecclesiastica consecuti sint, inde Noster cap. 7. occasionem sumsit disquirendi, an etiam habeant jus illa secularisandi seu ad usus seculares adhibendi? Regulariter id negat, cum illa bona sint extra commercium privatorum, & dominium eorum ad Ecclesiam pertineat, adeoque inde fluat regula: *Bona Ecclesiastica ab usu sacro, cui in perpetuum appropriata, invita Ecclesia sua aut societate Ecclesiastica, ad usus profanos repeti, h. e. secularisari non posse, sed suum Ecclesia relinquendum;* quam deinde varie ampliat, restringit ac contra objectiones, a dominio illarum rerum, libertate Ecclesiae, a fundatione bonorum superstitiosa, erronea, idololatrica, a dolosa illorum acquisitione, luxuriosa ac perdita Cleri administratione, ab Imperatorum bona sacra Gentilium fisco vindicantium exemplo petitas, defendere nititur. In cap. 8. confirmationem pacis religiosae Osnabrugensi Pacificatione factam adducit, ac partitim hujus Artic. V. exponit, inter alia observans, quod ex sancita inter Status Pontificios & Protestantes æqualitate, sequatur, hos etiam solii Imperialis capaces esse, secus ac scriptori Gallico, Caninio visum fuerat. Tandem in cap. 9. quaestiones dubias, quae ex pace Religiosa & Osnabrugensi oriundae, decisionem in Comitibus adhuc desiderent, ex Legati cujusdam, A. 1652 ad Comitibus Ratisbonensibus missi, instructione recenset, quidque sibi circa illa dubia videatur, inspersis notis ostendit. In majorem tractatus, breviter hactenus relati, illustrationem, adjecit Celeberrimus Autor dissertationem Academicam, solenniter defensam a Nobilissimo Domino Philippo Jacobo Reinhardo, de Terminis a quo Restitutionis Bonorum Ecclesiasticorum ad Instr. Pac. Westph. art. 5. §. 2. in qua id demonstrandum sibi sumsit, sanctionem illam pertinere solum ad Pontificios & Protestantes inter se spectatos, nec non ad bona post pacem religiosam occasione Reformationis occupata. Denique Actorum miscellorum ad pacem religiosam facientium adjunctione toti labori finem imposuit.

Des

ELECTORALIS DUCALISQUE DOMUS SAXONICÆ AN-
nales, ab A. 1400 ad A. 1700. Auctore JOH. SEBASTIANO
MULLERO.

Vinariz, sumptibus Joh. Ludovici Gleditsch, Bibliopola Lipsienfis,
 1700. fol. Constant Alph. 9 & plag. 14.

Quanto pauciora extant Saxonica Historiæ monumenta, quæ quidem quantivis videri possint pretii: tanto majorem apud omnes gratiam Clarissimum Auctorem existimamus initurum, qui non justis quidem commentariis Historiam hanc contexuit integram, attamen trium novissimorum seculorum memorabilia, Annalium in modum, insigni hoc opere est complexus. Neque vero est, ut quis arbitretur, non nisi tempestates, incendia, inundationes aquarum, pestilentias, allata fontibus supplicia, similiaque alia, ut fieri fere solet in vulgaribus Chroniconum libris, in eo enarrari, sed Principum potius natales, cretiones ditionum, conjugia, tabulas dotales, peregrinationes, pacta, fœdera, testaments, decessus, funera, & quæ sunt alia pragmatici generis, studiose annotanda, non neglectis tamen plane reliquis, diligentissimus Auctor sumpsit, & investiturarum imprimis feudaliū solennia, ceremoniasque alias inter Principes usu receptas, at pro temporum ratione mutationibus obnoxias, ea accuratione recensuit, ut videri jure meritoque possit, non Chronicon solum, sed vel maxime *Ceremoniale Saxonicum* exhibuisse. Nec quæ in eo literis consignata deprehenduntur, ex vanis rumoribus famaue subinde fallacissima, aut libellis trivialibus hausta sunt, sed magnam partem ex chartophylaciis secretioribus Principum deprompta; cum ea Auctori felicitas obtigerit, ut non solum ultra quadraginta annos Archivo, tum quod Serenissimæ Domus Saxonica Stirpi Ernestinae commune est, tum quod Vinarienfis & Isenacensibus Ducibus proprium, præfuerit, sed occasionem quoque nactus fuerit, commune universæ Domus Saxonicae Archivum, quod Wittenbergæ custoditur, perlustrandi, atque ex eo observandi, quæ suo instituto inservirent. Quæ cum ita

Fff

sint,

sunt, neminem futurum arbitramur, qui non præclara quæque ex hoc opere sibi polliceatur. Nos vero ex tanta rerum notabilium, quæ obviæ in eo sunt, copia, pro instituti nostri ratione nonnisi paucissima quædam, speciminis in modum, delibabimus.

Ad A. 1474 notat Auctor, Flagellantium hæresi Thuringiam quoque infectam fuisse, tresque illorum, quod renuntiare errori præfracte abnuerent, vivos Sangerhusæ combustos. Ad A. 1479 obiter monet, celebrem Fraconia urbem ac Episcopatus sedem, Herbipolim hodie vulgo dictam, olim non Würzburg, quasi ab herbis aut aromatibus, sed Birtheburg seu *Virorum Castellum* (vocæ enim Birthe) quemlibet patremfamilias designari) appellatam fuisse. Ad A. 1436 & sequentes de Sigismundo Friderici Bellicosi filio, Friderici Placidi & Wilhelmi fratre, memorat non ubi vis forte obvia: Principem nimirum monialis cujusdam nobilis amore incensum, ut eo secretius illi indulgeret, Sacerdotali ordini se addixisse, a Martisburgensi Episcopo solenniter initiatum: mox, cum clandestini amores erupissent, captum a Fratribus, Friburgi-que datum in custodiam: eorundem tamen studio A. 1441 ad Episcopatum Herbipolitanum promotum, sed postquam illum triennio post, regimini forte impar, aut vi majore compulsus resignasset, a Fratribus in custodiam retractum, inque ea Scharfensteinii primum, post Rochlitii, ad A. 1464 usque, quo ex hydrope decessit, habitum. Ad A. 1477 originem refert *Advocatie Abbatias Quedlinburgensis*, occasione dissidiorum inter Abbatissam Hedwigem, Ernesti & Alberti Saxoniae Ducum sororem, & civitatem Quedlinburgensem exortorum, Saxonicae Domui vindicatae. Ernestum enim Electorem, ut sorori velificaretur, urbem obsedisse, expugnasse, diripuisse, statua etiam Rolandina, libertatis monumento, everfa: vicissim Hedwigem fratribus Ernesto & Alberto Advocatiam Quedlinburgensem in feudum jure perpetuo concessisse; tametsi id non nisi improprie & abusive feudum dici, & hoc loco Auctor monet, & ad A. 1695 uberius declarat. *Peregrinationes a Saxoniae etiam Ducibus in Palestinam*, ad invensum Sanctissimi Servatoris nostri, quod creditur, sepulchrum, pro temporum illorum curiositate dicam an religione susceptas, & Wilhelmi III quidem ad A. 1461, Alberti Animosi ad A. 1476, Friderici Sapientis Electo-

Electoris ad A. 1493, studiose enarrat, singulorum etiam comitatu, tantis Principibus digno, accurate descripto. Ad A. 1519 memorat, Electorem Saxonie *Fridericum Sapientem* unanimi cæterorum Electorum suffragio Francofurti Imperatorem Romanum fuisse designatum, inque ea sententia per integrum triduum Electores persistisse; at constanter ac generose supremam hanc dignitatem, ob ingravescentem ætatem, declinasse Fridericum, commendato potius enixe Carolo Aufriaco, & titulo tantum *Imperii Locum Tenentis Generalis* (quippe quo usus, etiam in moneta publica, jam sub Maximiliano fuerat) usque dum viveret, sibi reservato. Unde & Carolus V axioma hoc ipsi perpetuo tribuerit: *dem Hochgebohrnen/ unserm lieben Oheim/ Churfürsten/ Rath/ und Stadthalter / General Friedrichen / Herzog zu Sachsen.* Ad A. 1538 monet, Johannem Fridericum Electorem Saxonie *Burggravium Magdeburgicum*, quem Saxonie olim ex stirpe Anhaltina Electores civitati Magdeburgensi pro 2000 florenis aureis Rhenanis oppignoraverant, reluisse & Burggravii etiam resumpsisse titulum. Magnus fuit in his ditionibus *Georgii Barbatii Ducis Saxonie*, Alberti Animosi ex Zedena Bohemica filii, nomen, tum ob amplitudinem regionum quas possidebat, tum maxime quod Vatiniano odio & beato Lutherum & omnes Evangelicam fidem professos prosequeretur. Nobis ex Auctore ad A. 1537 & 1599 duo de illo annotare liceat. Primum est, quod paulo ante obitum suum, impediturus ne ad fratrem Henricum Primum Evangelicæ religionis imbutum ditiones devolverentur, filio unico, quem ex pluribus habebat superstitem, Friderico, triginta quinque tum annos nato, hebetis licet ingenii Principi & ad regnandum parum idoneo, non conjugem solum conciliaverit Elisabetham, Ernesti Mansfeldensis Comitum filiam, Romano-Catholicæ religioni addictissimam, sed & provinciarum regimen vivus tradiderit, adjunctis tamen, qui consiliis ejus moderarentur, quindecim Nobilibus, quatuor Sacerdotibus & octo Senatoribus oppidanis: tametsi omne institutum mox evanuit, Friderico improvisa morte extincto. Alterum est, quod idem Georgius, quantumcunque in Evangelicam fidem odium toto vitæ suæ decursu esset professus, tamen & filium alium Johannem A. 1537 defunctum, cum in extremis esset,

non confidere meritis operum suorum, non Sanctorum invocare opem, sed in solum Christum mundi Servatorem fiduciam omnem collocare. jufferit, & ipsemet A. 1539 jam moribundus spem omnem salutis unice in Jesu Christi passione & morte reposuerit. Ad A. 1566 & 1567 Historia proscripti cum Wilhelmo Grumbachio ejusque complicibus *Johannis Friderici II Saxonie Ducis*, executionis Augusto Electori Saxonie a Cesare demandata & ab illo suscepta, Gothæ urbis cum arce Grimmenstein obsessæ adque ditionem adactæ moenibusque spoliata, captivitatis Job. Friderici, supplicii de proscriptis reliquis sumpti, late accurateque traditur, sed quam huc transcribere prolixum nimis foret. Cum A. 1609 Joannes Wilhelmus, Dux Juliaci, Clivie & Montium, nullis relictis liberis decessisset, & Serenissimæ Domus Electoralis ac Ducalis Saxonice in has iisque annexas ditiones jus suum dudum acquisitum tueri atque prosequi constituisset, splendida *Legatio* universæ Domus nomine ad Gallie, Magnæque Britannie Reges, Albertum & Isabelam Belgii Hispanici Principes, Fœderati Belgii Ordines, Electorem Moguntinum, Ducemque Lotharingie decreta susceptaque fuit, cujus successum & servata ubivis solennia diligentissimus Auctor ad A. 1609 & 1610 accurate enarrat. Quemadmodum nec referre omittit, quibus ceremoniis Imperator Rudolphus II. Pragæ *Christiano II* Electori Saxonie universæque Domui, in præsentia Moguntini & Coloniensis Electorum, aliorumque Imperii Principum, investituram Juliacensium annexarumque ditionum, titulorum item ac insignium contulerit; nec non quo ritu in Aula Bruxellensi Serenissimæ Domus Legatus, Petrus Fuxius, Brabantinis feudis, quæ Duces Juliacenses possederant, fuerit investitus. Quæ omnia lectu gratissima iis sunt futura, qui aut curiositate sua, aut ipsa necessitate ad pragmatica hæc talia noscenda impelluntur. Ad A. 1614 conventus ille solennis a Potentissimis Germanie Domibus, Saxonica, Brandenburgica & Hassiaca, Numburgi hoc anno, renovandæ unionis hæreditariæ causa, celebratus operose describitur, Aulicorum etiam cæterorumque omnium, quos in comitatu Princeps quisque secum adduxerat, annotatis nominibus. Fuere autem præsentibus e Domo quidem Saxonice Elector *Johannes Georgius I.*, qui comitia indixerat, eiusque frater Dux *Augustus*, *Johannes Casimirus*.

firmus Dux Saxoniz Coburgensis, *Johannes Ernestus* senior Dux: Saxoniz Ifenacensis, *Joannes Ernestus* junior, *Fridericus*, *Wilhelmus*, & *Albertus* Duces Saxoniz Vinarienses, *Johannes Philippus* & *Fridericus* Duces Saxoniz Altenburgenses: ex Brandenburgica Domo, *Johannes Sigismundus* Elector, ejusque filius *Joachimus Sigismundus*, nec non ejusdem patruum *Georgius Albertus*, *Sigismundus*, atque *Johannes*, *Christianus* item Marchio Brandenburgo-Bamthinus, Marchio *Johannes Georgius* Jägerndorfenfis, & Marchio *Christianus Wilhelmus* Magdeburgensis Archiepiscopus: ex Domo denique Hassiaca *Ludovicus* Landgravius Hassio-Darmstadinus, *Philippus* Landgravius Butzbachensis, & *Fridericus* Landgravius Homburgicus; nam *Mauritius* quidem Landgravius Hassio-Cassellanus Legatum Ottonem Starschedelium miserat: Nobis ex pluribus notatu dignis, quæ in tam splendida tot Principum congressione contigerunt, id unum observasse suffecerit, quod die 30 Martii inter tres Serenissimas Domus Unio Hæreditaria, (die Erb-Einigung) die 1 Aprilis vero Confraternitas Hæreditaria (die Erb-Verbrüderung) seu pactum mutuz successionis non nisi inter Domus Saxoniam & Hassiacam solenni ritu fuerit instaurata, & a cunctis, nisi qui jam olim in conventu Numburgensi A. 1587 celebrato id jam præstiterant, jurejurando confirmata: Hinc enim non obscurum esse arbitramur, Unionis quidem hæreditariæ; non item Confraternitatis (quæ a nonnullis videas confundi) Serenissimam Domum Brandenburgicam esse participem. Tametsi enim jam A. 1457 Domus Saxonica & Hassiaca hæreditariam etiam Confraternitatem eum Brandenburgica Domo ferantur inivisse, & in Conventu in primis Numburgensi A. 1587 a trium Domuum Consiliariis certæ talis Confraternitatis seu pacti de mutua successione formula non concepta solum; sed & subscripta fuerit, ejusque confirmatio a Cæsare petita, ut res confecta videri posset; negotium tamen hoc ad omnimodam perfectionem deductum non fuisse, eventus docuit. De Illustrissimo etiam in Germania Ordine Palmari seu *Societate Fructifera* (der Fruchtbringenden Gesellschaft) decori & puritati linguæ Germanicæ conservandæ instituta, hic illic quædam ab Auctore notata deprehenduntur. Ad annum enim 1617 primam ejus originem refert, quo tempore caput Ordinis seu Director *Ludovicus* Princeps Anhaltino-Cœthenfis constitutus est: ex quo obiter:

obſervare nobis liceat, Societatem hanc integros ſeptendecim annos prævertiſſe Academiam Francicam hodieque florentiſſimam, pari inſtituto, ad promovendum nempe Gallicæ linguæ cultum, Cardinalis Richelii auſpiciis A. 1635 Pariſiis ſtabilitam. Ad annum vero 1651 memorat, ut poſt Ludovici Anhaltini obitum, regimen Ordinis a viginti quatuor Sociis ſenioribus Wilhelmo Duci Saxo-Vinarienſi ſolenniter fuerit collatum. Aſt quod maxime ad Societatis ſplendorem decusque pertinet, ad A. 1658 accurate exponit, quibus ceremoniis ipſe Saxoniz Elector *Johannes Georgius II*, cum Purpuratorum, qui præſentes erant, præcipuis, in Ordinem hunc Vinariæ a Wilhelmo Duce fuerit receptus. Qua occasione temperate nobis non poſſumus, quin Germaniz Principes ac Procæres publico, ſi fas eſt, nomine rogemus ac obteſtemur, ut laudabile Majorum ſuorum inſtitutum ſtrenue proſequantur, nec inſignem illam Societatem patiantur intermori. Ad A. 1672, quo Senatui civibusque Weiſſenfelenſibus confirmata a Ducibus Saxo-Vinarienſibus immunitas a vectigalibus per univerſam Thuringiam memoratur, videas occaſionem acquiſiti olim hujus privilegii, nempe quod ad liberandum e carcere Gibenchenſteinſi Ludovicum Thuringiz Comitem, cognomine Saltatorem, majores eorum plusculum contuliſſent, exponi. Sed hæc ſpeciminis loco ſuffecerint.

Duo tamen monenda ſuperſunt. Unum eſt, quod Clarifſimus Auctor exhibuerit hoc opere Tabulas Genealogicas Sereniſſimæ Domus Saxoniz, omnium quæ hætenus prodierunt, accuratiſſimas locupletiſſimasque. Alterum quod indices operi ſubjecti ſint ampliſſimi & diligentia plane inuſitata conſecti.

HISTORIA FLAGELLANTIUM.

Pariſiis, apud Joannem Aniſſon, 1700. in 12. Plagula 16.

Stud equidem longius ab ſe abeſſe cupit hujus, qui nonnullas nuper in Gallia turbas dedit, libelli Autor anonymus, ut adverſus corporis auſteritatem ſtylum ſuum exerceat, aut in variis ac diſcrepantes attenuandæ libidinis aut emaciandæ carnis artes calamum ſtringat; ſed eam modo defendendam ſibi ſumit ſententiam, penitus ignotas atque inauditas fuiſſe vernantibus Eccleſiæ diebus ſpontaneas flagellationes, quibus poenitentes vibicibus tergora ſua
quæſi

quasi conscribissent, aut propria manu nates inhonestis scuticis, funiculis nodosis, aut virgis vimineis cruentent. Quod ut perficiat, nulla primo istius disciplina in sacris literis occurrere vestigia observat. Nam quæ de Israëlitis Ægyptiorum flagellationibus expressis Exod. V, 14 memorentur, hæc minime trahenda existimat, vel ideo, quod præter voluntatem suam ab aliis iidem cæsi fuerint. Deum vero plagas transgressoribus ab aliis infligendas Lev. XIX, 20. Deut. XXV, 23, satis temperasse, ac omnem forditatem inde exurgentem serio vitandam injunxisse monet. At vicissim fieri haud posse addit, quin foede lacerati sanieque & tabo lividi videantur plures in monasteriis seu asceteriis, in quibus singulis hebdomadibus ter aut quater horrenda flagrorum crepitacula exaudiuntur. Legem Moysi abrogatam esse, istisque præceptis judicialibus neminem e Christianis teneri, si quis forteam objecerit, supervacaneum id esse respondet, cum ratio legis hujusmodi ex visceribus juris naturalis neutiquam violandi, & nostra æque ac Moysi ætate observandi, derivetur. Quæ de se David Ps. LXXIII, 14 perhibeat: *Et fui flagellatus tota die, Et castigatio mea in matutinis*, id sensu figurato dici notat, de tribulationibus nempe & calamitatibus, quibus justis quotidie afficiantur. Insuper nec hoc silentio prætereundum autumat, quod Esseni seu Therapeutæ, qui inter veteris & novum Testamentum medii, domandæ quidem carnis artibus multum floruerint, flagellationum tamen usum penitus repudiarent. Verum istud haud dissimulat, apud Judæos ab eo tempore, quo Talmud Babylonicum conscriptum fuerit, anno puta Christi 476, quandam spontaneam flagellationum speciem obtinuisse, dum post peractas preces & peccatorum confessionem, alter ab altero in comitio Synagogæ vapulare scuticisque cædi fuerit. At enim vero nec propria manu inflictas hasce flagellationes, nec a superstitione alienas fuisse regerit. In sacro Novi Testamenti codice quinque memorari flagella Christo inflicta, sed invito, & verbera non secus sustinenti quam ipsam mortem, ad quam usque Patris juste judicanti factus fuerit obediens; quinque autem aliis in locis, utpote Job. II, 15. Act. V, 40. II. Cor. VI, 5. XI, 24. 25. & Hebr. XI, 36. eadem repugnantibus quam maxime obtigisse, nulli non patere ostendit. *Ἐπιπαισθηθήσεται* Paulinum, I. Cor. IX, 27, qui aliquod heic

fices.

facessere posse videatur negotium, minime pro flagellatione, sed pro laboribus potius, inedia, vigiliis ac castigationibus aliis, quibus Paulus corpus suum cohibuerit, habendum arbitratur, Græcosque non minus ac Latinos Patres, Irenæum, Chrysoſtomum, Theodoretum, Baſilium M. Iſidorum Peluſiotam, Oecumenium, Ambroſium, Hieronymum, Auſtinum, Fulgentium, Paulinum, Gregorium M. idem ſtatueræ, quin & Petrum Chryſologum, cujus autoritatem contrariæ ſententiæ patroni jaſtent, ab hac mente haud alienum fuiſſe contendit. Ad Ethnicos proinde primam flagrorum ſpontaneorum labem refert, apud quos, præter flagellationes non voluntarias, tyrannidis ſigna & autoritatis prætorialis in ſervos ſubditosque terriculamenta, ſpontaneæ etiam receptæ uſu fuerint; quandoquidem & Tertullianus celeberrimum apud Lacedæmonios diem feſtum, *διαμασίγων* nuncupatum, & Artemidorus generoſos in Thracia adoleſcentes haud citra ſuam voluntatem flagris caſos, & Plutarchus Zopyrum, exercitus ducem, verbera ſibi manu ſuaſte inſipientem, & Moſonius apud Stobæum pueros hac flagellatione lætantes, aliique alia huc pertinentia commemorent. Quid? quod & Romæ flagratores, genus hominum, qui mercede flagris caſi fuerint, extiſſe, Sextus Pompejus Feſtus animadvertit. Ejusmodi ergo conſuetudinem eo magis exoſam fuiſſe dicit Chriſtianis, quo magis eam iſti a Gentilibus frequentari intellexerint: unde ſi legantur epiſtolæ Ignatii martyris, apologiæ Juſtini, omnes Canones Apoſtolorum nomine inſcripti, attributæ Clementi Romano conſtitutiones, Origenis Adamantii opera omnia, Clementis Alexandrini Stromata, Eufebii Cæſareenſis, Chryſoſtomi, Gregorii Nazianzeni & Nyſſeni, Baſilii Magni & Seleucienſis, ac generatim omnia Græcorum Latinorumque ſcripta, nulla penitus occurrant iſtiusmodi flagellationum, propria vapulantis manu inſiſtarum, aut ab aliena voluntarie libenterque receptarum veſtigia. Exacerbationem potius flagrorum, quibus primis Eccleſiæ temporibus Romano more ſervos, & Auſtini ævo hæreticos afficere inſolens haud fuerit, multis modis Chriſtianos præſules viroſque graves alios ad mitius moderamen revocaſſe probat, idque & in flagellandi jure ab Epiſcopis ad Abbates & Præpoſitos monaſteriorum, ut fontes emendarentur, delato utramque paginam feciſſe ſuper-

superaddit. Allegatos apud Joannem Climacum solitarios, qui semetipsos diverberarint, ex Latina verborum ejus versione a Græco textu plane discrepante prognatos, & Cyrillum Alexandrinum in verbis, *Εαυτὸς γὰρ αἰκίζόμενος*, non de flagellantibus, sed affligentibus & dolore luctuive semetipsos afficientibus locutum judicat, cum genuina hæc verbi *αἰκίζω* sit significatio. Pectoris verbera, quæ ex Hieronymo aliqui objiciant, de pectoris percussione, trita illa & vulgari poenitentium consuetudine, exponit. Theodoretum, Cyri Episcopum, dedita opera scripsisse historiam religiosam, in qua triginta vitas referat solitariorum Orientis, qui se carnis vexationibus & austera vita supra vires prope humanas intensa illustres fecerint, neminem tamen horum nominare, qui se flagello aut scuticis verberarit. In vita Pardulphi circa A. C. 737 clari, quam, post Hugonem Menardum, Phil. Labbe ediderit, memorari concedit inter alia, tempore quadragesimæ nudatum toto corpore Pardulphum a quodam discipulo virgis se cædi passum esse. Sed vitam istam ducentis demum post istius Sancti mortem annis, usibus flagellationum jam jam erumpentibus, compositam causatur, ac præterea flagellationem istam, velut rem insolentem minimeque imitatione ulla exprimendam, inibi adduci perhibet. Tacemus, quæ ad argumenta ejus generis alia modo non multum ab hoc diverso reponit. Neque primos regularum monasticarum in Oriente & Occidente institutores Ordinumque autores voluntarias flagellationes præscripsisse, ex inductione S. Antonii, Isayæ, quem vocat, Abbatis, Serapionis, Macarii, Pachomii, Oresiesii, Benedicti, Columbani, Isidori Hispalensis, aliorumque evictum dare nititur; invitis contra & repugnantibus pro criminum mensura eas imposuisse istos, latius demonstrat. Omnium igitur primum fuisse ait Petrum Damiani, seculo undecimo celebrem, qui armatos scopis & flagellis homines cucullatos de suo ludere çorio cognoverit: verum tamen flagellandi ritum eo tempore introductum fidelibus in exemplum proponi posse negat, cum flagellationes adeo immensæ ac immoderatæ fuerint, ut vires humanas multum superarint, easque sustinere sine miraculo nec viris fortissimis licuerit; id quod ex allatis in medium e Petro Damiani exemplis affatim constare innuit. Adversus eas vèro multos isto sæculo insurrexisse, mox subnectit, ac

Petrum Damiani, qui in epistola ad Petrum quendam Cerebrosum, monachum, flagra ista vehementer fugillantem & quasi ludicra pipulo differentem, vindicare eadem conatus sit, flagellationes tantummodo invitis factas autoritate Scripturæ confirmasse; de cætero vero Petro Cerebroso nunquam erroris aut hæreseus crimen impegnisse, quin & Stephanum Cardinalem, qui flagellationes fugillando deriserat iisque penitus interdixerat, piæ memoriæ virum appellasse testatur. Quem vero Jac. Gretserus flagellationum patronus ex iis, quibus flagellationibus corium suum radere placuerit, primum prodat Anhelmum, Episcopum Bellicensem, inclinato demum seculo duodecimo vixisse monet; ast Guidonem, Monachum Pomposianum, jam ante medium seculi undecimi, quo flagellationes hæc radices egisse visæ sint, vixisse non diffitetur. Allegatum aliquem in Joannis a Bosco Bibliotheca Floriacensi Lugduni A. 1605 edita sermonem, flagrorum usum ad annum Christi quingentesimum retrahentem, autoritatis plane nullius esse, manifestum reddit; magnoque tandem eos in discrimine versari docet, qui singulatim quoscunque virorum sanctorum actus imitatione sua consequi præsumant; id quod exemplis aliquot haud inficetis, illustrat. Potissimum præterea in ascessu flagellandi Petri Damiani tempore exorta id taxat, quod nudatis plane corporibus eadem peragenda fuerit; id enim quam ab honestate alienum sit, affatim declarat, & quam parum Petri istius successores vestigia illius legerint, commonstrat. Ast seculo Damiani elapso, cum Petrus Mauricii, dictus Venerabilis, Abbatem Cluniacensem ageret, flagellationum spontaneorum usum in illius monasterio obtinuisse, haud negat. Quantopere vero flagellandi libido mentes hominum tunc fascinarit, in exemplis non unis conspiciendum dat, dum non Monachos solum, sed Sacerdotes quoque, Episcopos, Archi-Diaconos, & quos sequi hosce jubet, Reges Principesque vapulasse refert. Enatam tamen A. 1260 peculiarem Flagellantium sectam, a summo Pontifice multisque Principibus repudiatam & explosam, narrat; sicuti &, cum illa circa A. 1349 recrudesceret, præ cæteris Trium. Viri celeberrimi, Hermannus a Schildis, Joannes ab Indagine, & Joannes Gerson eidem masculose opposuerint, nihil prius aut potius in eadem taxantes, præterquam ipsasmet flagellationes sponte factas, quas qua ratione Gerson

non possët, sed devolvi oporteret. Marci XI. 13. locum, variis interpretum disceptationibus celeberrimum, illustrat allatis verbis Athenæi II. 24. Dipnosoph. in quibus καιρὸς σύκων explicatur per verba ὅταν ἀκμάζη τὰ σύκα. Non itaque audicandum Hammondum, cui verba ἔγὰρ ἦν καιρὸς σύκων sonant: *non serax ficuum fuit ille annus.* Illius potius loci hunc esse sensum: *tempus ficuum jam praterierat;* quod præcoces ficus, quæ sub tempus paschatis colligebantur, jam essent decerptæ, serotinæ vero tempore autumnali demum maturefcerent. Animadversione autem dignum esse putat, quod Evangelista non dicit ἔγω, sed ἔγὰρ ἦν καιρὸς σύκων, quo putat eos refelli, qui exponunt: *nondum ad plenam maturitatem ficus pervenerant.* Luc. I. 17. ita reddit: *Et rebelles, suadendo justitiam, reddat Domino instructum populum, ut ἐν Φροήσει δικαίων cum sequentibus connectatur, & idem sit ac διὰ τῆς φρονείν δίκαια.* I. 18. κατὰ τί subintelligendum σημήιον, ex Luciano docet. III. 23. ὡς ἐρομιζέιο, ut putabatur, eodem sensu de filio legi apud Appianum, & de patre apud Heliodorum. Ad IX. 49. Aristophanis, Platonis, Isocratis & aliorum locis probat, optimos quosque scriptores Græcos dixisse ἐπεσθαι μετὰ τινος. XI. 41. τὴ ἐνείη, non quod reliquum est, sed quantum res & facultates ferunt, reddendum esse, ex Luciano & Heliodoro ostendit. XII. 29. μετῶριζομαι suspenso animo esse, sublimibus cogitationibus distrabi, quo sensu μετῶρα dixit Aristophanes in Nubibus. Ad XVII. 35. etiam apud Græcos servas molam egisse, docet ex Homero, Aristophane, Callimacho. Et ad XVIII. 13. notat ex Theocrito & eodem Callimacho similem precandi formulam in gentium hymnis. In XX. 35. non esse delendum τὸ τυχεῖν, ex optimis scriptoribus ostendit contra Pricæum. Ut Joh. I. 4. sic & apud Lucianum positum esse observat Φάος ἀνθρώποισι de eo, qui ingens emolumentum, magnam salutem generi mortalium affert. In oraculo autem apud eundem Lucianum in Pseudomante T. I. p. 754. obiter docet per Τύσιν intelligi Aboni mœnia, ubi Alexander ille impostor præstigias suas exercuit. πρώτη μονάς ibidem est litera α, τ, ιω αὶ δεκάδες, λ. πένθ' ἑξῆραι μονάδες, ε, & εἰκοσάς τρισάριθμος, litera ξ: unde prodeunt primæ literæ nominis Alexander, & vocis ἀλεξήηρ. Joh. I. 5. ex Æliano, Heliodoro, & ex Joh. 12. 35. ostendit, ἔκαλεσθαι reddendum esse, *tenebra lucem non circumfuderunt,*

runt, non obscurarunt, ut sensus sit idem qui 1. Joh I. 5. II. 15. *προ αινε-ρεψε* legendum conjicit *ανετρεψε*. IV. 46. βασιλικὸν reddit *Regalem*, h. e. filium vel cognatum Regis. VII. 20. δαιμόνιον ἔχεις i. e. furis, atra bilis te agitat. Ad VIII. 56, notat Aristophanem quos que in Pace dixisse: *ὃ γὰρ μοι γένοτ' ἰδῆν τὰύτην τὴν ἡμέραν ποῦε.*

O mihi si detur istum videre diem!

Act. I. 13. ὑπερῶν male vulgo derivari ab ὑπὲρ & ὤιον *simbria*, vel ὤων qua voce partem supremam domus notari ait Eustathius, sed esse adjectivum, & subintelligi ὀικημα, postremas vero duas syllabas esse meram terminationem, quales sunt apud Græcos admodum variaz, in *ινος, ικός, αἰος, ἦος, ὠδης, ἦρης, ὠος* &c. Deduci nempe ab ὑπὲρ, unde ὑπερὸς *superus, υπερῶος, υπερῶος*. Similiter perperam verbum βασκάνω deduci a φάσει κείνεν, oculis necare, cum postremæ syllabæ sint mera terminatio, a φάω, dico, φάσκω, βιάσκειν, βασκάνειν, βασκαίνειν, dicere, maledicere. Act. II. 24. phrasin λύσαι ἄδιναις ἔθανάγεις, desumptam esse ostendit ab eo, qui parturienti mulieri dolorum vincula solvit, facitque ut partu liberetur. V. 3. ψεύσασθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ex Aristoph. Appiano, & Herodiano docet reddendum esse *fallere Spiritum Sanctum*, V. 36. πρὸ τῶν vertit, *ante bos dies*, ut apud Phædrum:

ante bos sex menses male, ait, dixisti mihi.

ac deinde μετὰ τῶν ita esse intelligendum, ut retro ad tempora superiora numeretur, neque necessum sit duos fingere Theudas. Locus autem Luciani quem affert, quod pace Viri clarissimi dicimus, parum juvat ipsius sententiam. Nam μετὰ δὲ τῶν ibi sunt verba Luciani aliud exemplum afferentis post ea, quæ jam attulerat, non vero affirmantis, illum de quo dicturus est, μετ' ἐκείνους ante ἴκος, de quibus jam dixerat, extitisse. Unde patet μετὰ ibi valere post, sensu vulgatissimo illius particulæ, & longe esse aliud, cum Lucas ait μετὰ τῶν ἀνέστη &c. Non male autem Vir Clarissimus observat, verbum χρημασίβειν proprie denotare, *ex re aliqua, ex actis suis appellationem sibi seu nomen comparare & acquirere*, atque ita accipiendum Act. XI. 26. Rom. VII. 3. Ad Act. XVI. 13, docet verba δοκῆν, φάνεσθαι, νομίζεσθαι sapius etiam poni pro rei veritate, atque ita verba ἔνομίζετο προσευχῆ εἶναι, esse reddenda, *ubi erat profuscha sive domus precatationis*. XVII. 14. ὡς ἐπὶ τὴν

θάλασσαν recte verti, *sive ad mare* (non *tanquam ad mare*) ex variis Polybii locis ostendit, & Atticas locutiones ὡς ἐμὲ, ὡς οἶκον & similes notat esse ellipticas, pro ὡς ἐπ' ἐμὲ, ὡς ἐπ' οἶκον &c. XXVII. 2. 3. ἀνάγεσθαι & κατὰ γέσθαι observat verba esse nautica. XXVII. 13. ἄραντες ait dici elliptice pro ἄραντες τὴν ἀγκύραν, ut citra ellipsin dixit Plutarchus: Heinsum autem male conjungere ἄραντες ἄσσαν pro ἀναφῆναντες, cum *Asson aperuissent*; a nullo enim scriptore Græco ἄρειν eo sensu accipi, & ἄσσαν h. l. esse adverbium conjungendum cum sequentibus, ut viro summo Hug. Grotio etiam recte observatum. XXVII. 15. itidem esse ellipsin, ἐπιδόντες nempe πλείον τῷ ἀνέμῳ. XXVIII. 4. θηριον pro vipera dixisse & Lucianum in Philopseude, & πίμπρασθαι, quod v. 6. occurrit, pro intumescere, eundem Lucianum & Ælianum in historia animalium. Ad Rom. I. 30. ex Polluce notat, tragicam esse vocem θεοσυγεῖς, *osores Dei*. II. 8. θυμόν καὶ ὄργην recte verti *iram & exandescenciam*, quæ autore Cicerone IV. Tusc. est ira nascens. II. 18. & Phil. I. 10. δοκιμάζεις τὰ διαφέροισα, contendit reddendum esse *explorans controversias sive quaestiones*, allato loco Lysiae, quo τὰ διαφέροισα hoc sensu accipiuntur. V. 1. εἰρήνην ἔχομεν πρὸς θεόν, optime reddi, *pacem habemus cum Deo*, & simili phrasi usos Polybium, Lucianum, Plutarchum. V. 2. ἐσχῆκαμεν, *adepti sumus*. VII. 1. ὑπανδρῶ γυνή, pro *connubio junctæ viro*. Num. V. 20. Prov. VI. 29. & apud Athenæum lib. IX. Dipnosoph. VII. 21. putat ita construendum esse, εὕρισκω ἄρα ἔτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παρακεῖται τῷ θελοντί μοι τὸ καλὸν ποιεῖν τὸν νόμον; cæterum τὸν νόμον dici elliptice pro κατὰ τὸν νόμον, ut τὸν ὅμοιον τρόπον pro κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον Judæ 7. Vicissim ἐμοὶ per pleonasmum Atticum bis poni, ut Judæ 5. ἐμᾶς, ut totius loci hic sit sensus: *comperio igitur volenti mihi facere bonum secundum legem, adjacere malum*. VIII. 26. σεναγμοῖς ἀλαλήτοις vertit *occultis suspiriis*, ut Cic. II. 21. ad Atticum: *sed cum diu occulte suspirassent, postea jam gemere, ad extremum vero loqui omnes & clamare ceperunt*. Ad IX. 20. observat πλάσσειν proprie dici de figulo, & Aristophanem in Avibus hominem apposite ad hunc Pauli locum vocasse πλάσμασα πηλῆ, sive ut apud Clementem Alex. legitur, πλάσμασα κηρῶ, *formationses luti vel cera*. Ad XII. 1. ex Luciano observat, τὸ παριστάνειν proprium esse in sacrificiis verbum, quo

quo hostia Deo offertur & consecratur. XII. 19. *δοτε τόπον τῇ ὀργῇ*, eleganter reddit phrasi Liviana, *date ira spatium*, nec statim in vindictam prorumpite. Pluribus ostendit, quid XIII. 13. sit *περιπατεῖν κώμοις*, nempe conviviis lascivia ac petulantia abundantibus indulgere. XIV. 8. *τῷ Κυρίῳ ζῶμεν* ex Dionysio Halicarnassensi interpretatur, *Domini arbitrato vivimus*. I. Cor. III. 13. pro *ὅτι ἐν πυρὶ* legit *ὅτε* quando in igne revelabitur. Ad IV. 13. erudite differit de *καθάρμασι*, & *περιψήμασι*, ac vocem priorem derivat ab Ebræo *קור* suffivit, vel potius a *קרב* *expiavit*, quod non infrequens sit litterarum *Φ* & *θ* permutatio, & Stephano Byzantino autore, idem promontorium Euboeæ, ad quod navigantes lustrabantur, dictum sit *καθηρέως* & *καθηρεύς*. Præclare etiam ex antiquitatibus Athleticis illustrat locum Apostoli IX. 27. & XIII. 7. ubi de charitate dicitur quod *πάντα σέγει*, hoc exponit *patitur omnia*, sive devorat injurias ab aliis sibi illatas, ut in Terentii Adelphis: *patiamur ne, an narremus cuiquam?* XIII. 12. *δι' ἐσόπτρου* ipsi est *per specular*, qualia e cornu aut lapide pellucido veteres habebant, per quæ Sol in ædes admittebatur, ut hodie fit per fenestras vitreas. Vicissim 2. Cor. III. 18. *καλοσπορίζομενοι*, *tanquam in speculum intuentes*. Ad 1. Cor. XVI. 9. observat similiter dixisse Plutarchum, *μεγάλας δ' αὐτῶν κλεισιάδας*, cum magnas ipsi fores ad *Remp.* aperirent genus *Ἔ* *divitia*. 2. Cor. IV. 2. monet *συνικρίσεις* poni absolute, & ad verba τῆ *Φανερώσει τῆς ἀληθείας*, referendum esse quod sequitur: *πρὸς πάντων συνικρίσει ἀνθρώπων*. X. 12. *αὐτοὶ ἐν ἐαυτοῖς ἐαυτοῖς μετρέουσιν, καὶ συγκρίνουσιν ἐαυτοῖς ἐαυτοῖς, & συνίσχουσιν*, ipsi nostro nos modulo metientes, nosque comparantes nobis ipsis, non sapientibus. Verba Galat. III. 1 *τίς ὑμᾶς ἐβάσκαρε*, *quis praestigator vos extantavit?* confert cum V. 7. *τίς ὑμᾶς ἀνέκοψε*, *quis cursum vestrum imbibuit?* & a Viro Cl. Antonio Schultingio monitus, alludi notat ad veneficos illos, qui in ludis Circensibus adhibere solebant veneficia, quibus inhibebant & impediabant cursus equorum, cujus rei mentio in Codice Theodosiano. Locum celebrem Phil. II. 6. ita explicat: Christus cum jam esset in forma Dei, illum statum futuræ exaltationis & gloriosæ sessionis ad dextram Patris, qui ipsi propositus erat, non duxisse prædam, non putasse tale esse aliquid, quod temere cum impetu vanaque gloria, sine ullo labore, molestia

&

& modestia adoriretur. Coloss. II. 18. ἃ μὴ ἐώρακεν ἐμβατεύων, Livi-
 viana phrasi reddit: *in ea qua non vidit ingrediens*, h. e. ea quæ cap-
 tum ipsius superant scrutans in eaque penetrans. II. 13. λόγον ἔχον-
 ῖα, *speciem præbentia* sive *habentia*, ut apud Sophoclem & Dionysium
 Halicarnass. Ad I. Thess. I. 9. & I. Joh. V. 20. ubi occurrunt
 voces Θεὸς ἀληθινός, notat ἀληθινός & ἀληθινὸν non promiscue
 semper usurpari, sed ἀληθινὸν sæpius ac proprie poni pro eo quod
 natura & revera est id, quod dicitur & opponitur fictitio, sive ei
 quod speciem tantum rei habet: quam in rem affert quædam lo-
 ça Luciani. I. Thess. III. 10. ὑπερ᾽ ἐκπερισσῶ δέομενοι, interpretatur
vehementissime orantes, & discedit a sententia Clarissimi Clerici, qui
 trajectionem h. l. statuit. 2. Thess. II. 7. ὁ κατέχων ἄρῃ, conjicit
 non incommode verti posse, *qui nunc tenet imperium*, ut subin-
 telligas vocem ἀρχὴν, quæ phrasi κατέχων ἀρχὴν scriptoribus Græ-
 cis est usitatissima, Dionysio Halicarnasseo, Luciano, Æliano &c.
 I. Tim. VI. 3. II. Tim. IV. 3. ὑγιαινοῦσας λόγους exponit verba
 sincera, pura, incorrupta, *vera*, quæ falsi nihil admixtum habent; sic
 enim vocem illam accipi a Luciano & Plutarcho. Tit. II. 3. ὄνω δε-
 δλωμένους notat a Phædro IV. 4 dici *vino devotas*. Ut Tit. II. 12.
 sic & apud Lucianum in Somnio conjungi σωφροσύνην, δικαιοσύνην
 & εὐσεβείαν, tanquam incorruptum animi ornamentum. Hebr. II. I.
 μήποτε παραβῶμεν docet reddendum esse, *ne quando prater-
 fluere ea sinamus*. Ad V. II. νῶθερς ταῖς ἀκοαῖς ostendit, pro-
 prie dici senes, quibus ob ætatem languidior & hebetior est audi-
 tus. VI. 4. ita transfert: *Fieri non potest, ut qui semel illuminati fue-
 re. — & qui prolapsi sunt, rursus ad penitentiam eos renovaremus, ut
 qui sibimetipsis quasi cruci affigant filium Dei eumque ostentui habe-
 ant*. Negat verbi ἀνασταυρῶν vim esse *rursus crucifigere*, cum ἀνά
 in hoc multisque aliis verbis significet *sursum*, adeoque ἀνασταυρῶν
 sit *in crucem tollere*. VII. 3. ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές reddit *sacerdos
 perpetuus*, ut latinis dicitur *Diētator perpetuus*, & X. 12. verba εἰς τὴ
 διηνεκές contendit referenda ad hæc quæ præcedunt, προσερχο-
 κας θυσίαν, non ad hæc quæ sequuntur, ἐκάρτισεν ἐν δεξιᾷ τῷ Θεῷ.
 Ad XI. 24 μέγαν pro eo qui ad adultam ætatem pervenit obser-
 vat dici & apud Homerum Odyss. II. ἐγὼ δ' ἐῖ, νήπιος ἦα. Nῦν δ' ὄλε
 θ' ἢ μέγας εἰμί, XII. 7. ὡς υἱοῖς προσφέρῃαι ὑμῶν ἐ θεός, *Dem se
 gerit*

*gerit erga vos, tractat vos ut filios, eadem phrasi docet sapius hoc sensu usum Lucianum. XII. 11. καρπὸν εἰρημικὸν fructum jucundum. XII. 27. erudite ita exponit : illo dicto significat Deus se. economiam V. T. ex diutina jactatione instar navis fluctuantis instabilem & fluctuantem, ita ut quassata fatiscat, & ἐγγὺς ἀφανισμῷ sit, sede sua remoturum. XII. 28. βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, cum heredes simus regni inconcussi, economiz puta Evangelicæ, ἔχωμεν χάριν, non debiti sed gratia & immeriti beneficii loco ducamus. XIII. 9. μὴ περιφέρεσθε, ne circumferamini tanquam ventis. Jac. I. 3. τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως, id quo probatur & spectatur fides. III. 6. τροχὸν τῆς γενέσεως exponit indefinentem successionem hominum aliorum post alios nascentium, observatque pari modo ποταμὸν τῆς γενέσεως dixisse Plutarchum Consolat. ad Apolloniam, I. Petr. IV. 4. ἀνάχυσιν ex Hesychio interpretatur sordes, inquinamentum. Ad II. Petr. III. 16. notat, vocem δυσνόητον obviama-
 pud Laërtium in Heraclito. I. Joh. IV. 18. κόλασιν vertit obstraculum, atque ita accipi docet etiam a Dionysio Halicarnassensi. ut non necesse sit, κώλυσιν ibi legere, cum Pollux quoque τὸ κολάζειν exponat per συλλάβειν seu reprimeret. Jud. 6. θεομοίσι ἀείδεις ex Seneca Hercule fur. reddit vinculis perpetuis. Jud. 20. non probat conjecturam Heinssii, sed ita transfert: sanctissima vestra fidei superadificantes vos invicem, alter alterum excitando &c. Ad Apoc. I. 18. observat, apud Platonem, Pausaniam & alios memorari Plutonis claves sive claves inferorum, quas servare traditur Æacus apud Apollodorum 3. Bibl. Geminum quod Apoc. H. 5. legitur apud Ciceron. IV. 16. ad Attic. Non recorder unde ceciderim. IV. 16. mare vitreum ut pontam vitreum dixit Horat. h. e. vitri crystallini instar pellucidum. IX. 28. τὰ δαιμόνια, Deos fictitios. Ad XIII. 1. ex Plutarchi Pericle notat, etiam Græcorum hariolis τὸ κέρας sive cornu habitum fuisse signum roboris. XIX. 11. ὀφθαλμοὶ ὡς πυρὸς, ut apud Livium VII. 33. ardere visi Romanorum oculi, quo furor vel ardentissimum hostes frangendi studium innuitur. Similiter sæpe, apud Homer. XXI. 8. δειλοῖς ex eodem Homero docet reddendum malis sive improbiis.*

Hh4

PAG.

Marino, quam altera parte auctiorem & nunc demum primum integram cum Prolegomenis, Versione, Notis & Scriptorum Procli Elenco edidit JO. ALBERTUS FABRICIUS, SS. Th. D.

*& Philos. Moral. ac Eloq. in Gymnas. Hamburgensi
Prof. Publ.*

Hamburgi apud Godofr. Liebezeit, 1700. 4. plag. 18.

Aliquoties lucem adspexit Procli Platonicæ Philosophi vita a Marino discipulo ejus & sectatore conscripta. A Guilielmo enim Xylandro cum versione Latina edita, Tiguri anno 1599 una cum Imp. Marci Antonini libris XII de rebus suis comparuit. Eandem sex Procli de Theologia Platonica libris Hamburgi anno 1618 a se editis præfixit Æmilius Portus: denuoque Lugduni anno 1626 seorsum excusa prodit. Verum manz illaz editiones fuere omnes, & parte hujus scripti minime ignobilissima mutilaz. Jam olim tamen hujus jacturz resarciendaz spem orbi erudito fecit, qui fragmentum ineditum nactus alicubi fuerat, Vir optimarum litterarum bono natus, Lucas Holstenius. Eam vero prævertentibus factis, nemo deinceps repertus est, qui officium istud litterariæ reipublicæ præstaret, donec faustis auspiciis e bibliotheca Gudiana erutus iste thesaurus in clarissimi Fabricii potestatem veniret. Ille ut est minime suorum invidus bonorum, de eo cum aliis communicando statim cogitavit: nec notis tantum & versione, partim a se emendata, partim confecta, sed prolegomenis etiam ornatiorem hanc vitam prodire jussit. In his de Marino primum, vitæ Procli scriptore, ex Damascii potissimum vita Isidori agit; eum a Marino vel Mariano sub Anastasio Imp. Prætorio præfecto, qui Procli Philosophi, alterius scilicet a nostro, opera in navali pugna adversus Vitalianum Tyrannum usus fuerat, solícite distinguit; alios ei *δμάνιμης* commemorat, reliqua scripta ejus recenset, Suidæque loco restituto, quæ de vita Procli metricè scripta ex eo colligi posse videbantur, explodit: verba enim Suidæ *ἔγραψε βίον Προκλεῖς ἡ αὐτοῦ διδασκαλὴ καὶ καταλογαδὴν καὶ ἐπικῶς καὶ ἄλλα τινὰ φιλοσόφων ζητήματα*, ita restitui jubet: *ἔγραψε βίον Προκλεῖς ἡ αὐτοῦ διδασκαλὴ, φιλοσοφικὰ ζητήματα καὶ ἄλλα τινὰ καὶ καταλογαδὴν*

γὰρ ἀθηναίᾳ ἐπισημῶς. Proximo loco de ætate, gente, magistris & successoribus Procli disputat. Ubi potissimum in confutanda Lambecii de Procli ætate sententia operosus est. Falsum enim esse, quod ille putat, Proclum anno Chr. 443 natum, vivere desuisse anno 519, ingeniose evincit ex themate Procli natalitio, a Marino exhibitio; situm enim astrorum, quem illud repræsentat, nonnisi in seculi quinti, quo doctiores quique Proclum floruisse consentiunt, annum XII, & quidem in diem VII Februarii incidere potuisse, Astrologicis rationibus firmat, solide profligatis, quæ a Lambecio allata fuerant pro sua sententia, argumentis. Quæ vero de homonymis Procli itemque successoribus ejus afferuntur, prolixiora sunt, quam ut nostra brevitatis eorum repetitionem ferre valeat. De gradibus inde virtutum, secundum quas Proclum laudavit Marinus, disceptationem instituit; ubi primo diligenter Philosophorum in IV virtutes cardinales consensum exponit, indeque juniorum Platoniorum gradus, quorum primus erat virtutum cardinalium physicarum, ethicarum secundus, tertius politicarum, quartus purgatoriarum, purgati animi quintus, sextus theoreticarum, septimus theurgicarum, ex Simplicii potissimum ad Epictetum commentario, Porphyrio atque Macrobio explicat. Illa occasione memorabilem Olympiodori locum affert ex commentario inedito in Platonis Alcibiadem, de triplici purgatione, Pythagorica, Socratica, & Peripatetica sive Stoicæ, quarum hanc per contraria procedere, iræ opponendo amorem: istam a similibus ad similia, utpote quæ opum v. g. appetenti, quæ sit vera αὐταρξία, ob oculos ponat: illam paulisper cedendo passioni, eamque extremis, quod dicitur, digitis degustando, animum purgare docet. Nec minus observandus alter locus Procli ex commentario inedito in eundem Alcibiadem Platonis, in quo triplex itidem purgatio, διὰ πλεσικῆς, διὰ φιλοσοφίας, & δι' ἐπισημῆς διαλεκτικῆς commemoratur. Jam quantum ad ipsius opus, notulis tam ad versionis antiquioris ipsiusque textus emendationem, quam ad historiam philosophicam variorumque rituum illustrationem pertinentibus illud exornatum videmus. Cumque pars hæc inedita ad theoreticas & theurgicas Procli virtutes potissimum spectet, miraculisque adeo ab hoc Philosopho editis, & familiaribus cum Diis conversationibus tota scateat, passim cum si-

milibus Jamblichi, Philostrati & aliorum hujus fursuris Scriptorum, imo etiam recentiorum Pontificiorum figmentis ista Marini nugamenta comparantur. Quoniam vero sub finem operis Marinus scriptorum Procli mentionem fecit quidem, catalogi tamen eorum conficiendi laborem subterfugit, accuratissime de iis sibi Cl. Fabricius agendum esse censuit, hocque ipso labore egregiam Bibliothecæ suæ, quam dudum molitur, Græcæ specimen edidit.

Multa hic observat minime vulgaria. *Ἐπιχειρήματα* Procli *κατὰ Χρ.:ιστιανῶν* II, pariter ac Philoponi opus, quo ea evertere conatus fuerat, intercidisse, perperam existimare in Scriptorum Ecclesiasticæ Historia Litteraria Virum doctissimum Gulielmum Caveum, Suidæ verbis parum accurate expensis persuasum, universam religionem Christianam *ἐπιχειρήμασιν* istis XVIII impugnatam fuisse. At aliter se rem habere. *Ἐπιχειρήματα* enim Procli directæ potissimum esse adversus unum dogma Christianorum de mundo non æterno, & etiamnum extare in Joannis Philoponi libris duodeviginti de æternitate mundi contra Proclum, quod ipsam opus sit Philoponi tantis a Suida celebratum laudibus. Istud ipsum porro Philoponi opus esse, quod nomine ejus suppresso oppugnavit Simplicius commentariis in lib. 1. Aristotelis de Cælo & alibi. Errare eos, qui cum ad *καθηγεμόνα* suum provocare Proclum in commentariis ad Platonis Timæum animadvertissent, per illum Ammonium intelligendum esse in margine notarunt, cum Syrianus ista appellatione semper apud Proclum intelligendus veniat, quorum hic præceptor, ille discipulus Procli fuit; dolendum esse insuper librariorum tot esse conspurcatum erroribus hoc opus, in quibus expurgandis cum aliquid operæ olim posuerit, ejus etiam fructum ad nos deinceps perventurum esse pollicetur. Occasione commentariorum in Politiam Platonis, de allegoricis fabularum interpretationibus, quas mira *κακοζήλεια* in Scripturis quoque explicandis nonnulli secuti fuerunt, quædam annotavit, cum Proclus in isto opere ex instituto Homero defendendo, & fabulis ejus explicandis operam navaverit. De commentario Procli in Alcibiadem agens, observat eum citari ab Olympiodoro in suo ad eundem Platonis Dialogum commentario: indeque Olympiodorum hujus commentarii autorem alium esse a Procli præceptore & recentiorem,

col.

cōlligere mavult, quam interpolatum commentarium Olympiodorī recentioris manu cum Lambecio statuere. Proclo qui ἐξηγησιν anonymi in Ptolemæi περὶ βιβλῶν tribuunt, errare existimat, ἐξηγησιν istam cum παρεμφερεσι Procli in eundem librum confundentes. Contra in Philebum commentatum esse Proclum, idque patere ex Damascii vita Isidori, ubi Marino in eundem dialogum suos Isidoro commentarios offerenti, nil aliud Isidorus respondit, quam ἰκανὰ εἶναι τὰ τῆς διδασκαλίας, h. e. sufficere posse ea, quæ a Præceptore (Proclo) scripta essent, quorum verborum sensus fugiē Photianum interpretem. *Christomachiam* Procli apud Gesnerum ortam esse ex falsa lectione vocis χρησμοδία &c. Sed tacemus reliquas diligentes pariter ac jucundas Viri Clarissimi observationes, ne ipsi libro, exscribendo eum, pretium detrahere velle videamur.

L' IMMORTALITÀ DELL' ANIMA
h. e.

IMMORTALITAS ANIMÆ. SPECIMEN MEDITATIONUM
BERNHARDI TREVISANI, Patricii Veneti.

Venetis apud Andream Polettum, 1699. in 4. formæ major.
Constat 1 alphab. & 17 plagul.

NON diffitetur Perillustri Autor Bernardus Trevisanus, Patricius Venetus, multos fuisse, qui de animæ humanæ immortalitate ingenii monumenta ediderunt. Neque tamen abs re fore arbitratu est, si & ipse eruditas suas cogitationes super hoc negotio Literato Orbi communicaret, quamlibet pro sua modestia fateatur, se non tam scripsisse commentationem hanc, ut doceret alios quam ut disceret ipse. Proludere ea voluit operibus aliis diffusioribus, sex tomis comprehendendis & suo tempore prodituris. Quoad librum ipsum studio Illustris Magliabechii ad nos delatum attinet, ad tria summa capita is reducitur. Primo quaeritur, ejusnam sit essentia anima, dein probatur illam esse immortalem, & denique refelluntur argumenta, quæ in contrarium afferri solent. Decem meditationibus omnia sunt inclusa, quarum hic summam exhibebimus, cum instituti nostri ratio haud ferat prolixius singula recensere. Meditatione prima ostenditur, dari in no-

Hhh 3 bis

bis animam, ut ut non desint, qui omnem hunc laborem irritum, animamque ipsam nomen inane dicere, haud erubescunt. Eam autem non esse factam e corpusculis orbicularibus, quæ sententia veterum quorundam philosophorum fuit; neque idem quid esse cum phantasia. Dum enim res universales & ab omni materia abstractas quis considerat, fieri hoc dicit Autor sine operatione sensuum, remotis objectis & phantasia. Vim igitur dari majorem ipsa phantasia in nobis, quæ Aristoteli Entelecheia audiat. Meditatione altera demonstratur, animam non esse harmoniam, neque operationes ejus cum harmoniæ operationibus conciliari posse; tertia, illam non esse pinguem aut materialem aliquam substantiam, sed rem quandam purissimam, a corpore ipso distinctam, sicque incorpoream. Et rationibus hoc confirmatur, & testimoniis prudentum, quodque Cartesius recte dixerit, animam esse rem cogitantem, ostenditur. Pergit hinc Autor Excellentissimus ad alia, & quemlibet hominem suam habere propriam animam, neque animam mundi universalem dari, quarta meditatione demonstrat. Quinta vero asserit, eam ita esse comparatam, ut naturæ ejus haud repugnet, esse immortalem. Quin imo, si operationes ejus respicias, animam nostram revera & actu ipso immortalem esse, sequenti meditatione docet. Septima philosophatur super re omnium difficillima, unione animæ, tanquam entis spiritualis & æterni, cum corpore, substantia illa materiali & mortali. Hinc ex meditatione octava facile patet, animam hominis a brutorum anima longe lateque differre. Quæ cum ita se habeant, nona meditatione dicit, satis se mirari haud posse, quod nonnulli immortalitatem animæ in dubium vocent, alii negare prorsus haud vereantur, omnes vita excedere reformident; cum nulla fere gens sit aut fuerit, quæ hoc non crediderit aut credat. Tandem meditatione decima eaque ultima fatetur, immortalitatem animæ non demonstrari probationibus in sensus incurrentibus, sed ex operationibus ejus internis. Quibus ita explicatis sermonem ad se ipsum dirigit, animam suam alloquitur, dumque eam immortalem & post funera superfuturam certus est, ut illi æternum bene sit, optat.

AUGU-

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCC. 431
*AUGUSTI Pfeiffers, S. S. THEOL. D. und Lübeckischer Kirchen
Superintendentis, Bericht und Unterricht von der Reformir-
ten Religion &c.*

hoc est,

*AUGUSTI PFEIFFERI, S. S. THEOL. D. ET ECCLESIARUM
Lubecensium Superintendentis, ANTICALVINISMUS.*

Lubecæ, apud Petrum Böckmann, 1699. in 8. Alph. 1.

UT Chiliastarum primum ac postea Enthusiastarum errores, istos quidem in Anti-Chiliasmo A. 1691, hos vero in Anti-Enthusiasmo A. 1692 evulgato, studiose discussit atque refutavit Maxime Reverendus Pfeifferus, Præsul Lubecensium desideratissimus; ita & in subjuendis Calvinianorum dogmatibus ab orthodoxa fide alienis parilem industriam adhibuit, inque aliquot sermonibus sacris ad numerosum populum habitis præcipua capita, quæ inter Lutheranos atque Reformatos controversa sunt, exposuit. Ut autem expositionis istius nervosæ atque solidæ fructus & ad plures perveniret, ea, quæ pro cathedra ecclesiastica dixerat, in formam aliquantum mutata redegit, præloque parata moriens post se reliquit. Noluerunt ergo committere hæredes, ut in scriniis delitesceret thesaurus, præsertim cum impressionis initia ipse jam tum vidisset B. Autor, cui eam de cætero heic methodum observare libuit, ut sententia orthodoxa circa unumquodque caput primo statim loco exhibeatur, Reformatorumque post sententia huic opponatur, status inde controversiæ formetur, mox argumenta nostratium recenseantur, & deinceps Reformatorum objectiones refutentur, ac denique solatium e thesi orthodoxa fluens paucis insinuetur. Ad istum itaque modum sequentes deduxit articulos: de usu rationis in rebus fidei; de providentia Dei circa malum; de communicatione majestatica humanæ Christi naturæ facta; de omnipræsentia carnis Christi, & præcipue præsentia gratiosa; de gratia Dei universali; de universalitate meriti Christi; de vocatione universali; de æterna prædestinatione; de absoluto reprobationis decreto; de gratia conversionis, an sit irresistibilis; de amissibilitate fidei, seu possibili Sanctorum apostasia; de efficacia & necessitate Baptismi; de præsentia corporis & sanguinis Christi in S. Coena; de adiaphoris.

Qui.

Quibus deductis, fundamentalem tandem dissensum inter nos & Calvirianos deprehendi, ostendit.

LIBRI NOVI.

Le Gemme antiche figurate di Michel Angelo Causeo de la Chausse. Roma, per Gio. Giacomo Komarek. 1700. 4.

Jo. Vaillant Historia Ptolemaorum Ægypti Regum, ad fidem Numismatum accommodata. Amsteladami apud G. Gallet, præfatum typographia Huguetavorum, 1700. fol.

Ejusdem Numismata Græca. Amstel. apud eundem, 1700. fol.

Francisci & Joannis Hotomanorum, & Clarorum Virorum ad eos Epistola. Ex bibliotheca Jani Guil. Meelii. Amstel. apud eundem, 1700. 4.

Nouvelle Geographie, ou Description exacte de l' Univers par Mr de Martineau du Plessis. A Amsterdam, chez le même, 1700. 12.

Vita dell' Invittissimo Imperatore Carolo V. scritta da Gregorio Leti. Amsterdamo, appresso G. Gallet, 1700. 12.

Essai Philosophique concernant l' Entendement Humain. Traduit de l' Anglois de Mr. Locke, par Pierre Coste. A Amsterd., chez H. Scelte, 1700. 4.

Histoire de France, par Mr. Louis le Gendre. A Paris, chez les Guignards, 1700. 12.

Histoire des Isles Mariannes, par le P. Charles le Gobien. A Paris, chez Nic. Pepie, 1700. 12.

Memoires & Instructions pour les Ambassadeurs, ou Lettres & Negotiations de Walsingham; Traduit de l' Anglois. A Amsterdam, chez G. Gallet, 1700. 4.

ERRATA.

Pag. 209. l. 19. pro *adm*: *m* leg. *adm*: *mm*, deinde inseratur hæc

tota linea a typhotheta omiffa Hinc *mdy*: a seu $dx \equiv (3m \overset{3}{dm} : a)$
 $\times (2mdm : a) - (adm : m)$ pag. 210. l. 9. a fine pro signo additionis

\times ponatur signum multiplicationis X, & pro *BC* leg. $BC \overset{2}$ pag. 211.
 l. 5. pro $\times AC$ leg. $X AC$. pag. 212. l. 17. pro *lm* leg. $lm \overset{2}$ pag.

213. l. 4. pro $2dx \overset{2}{dy}$ leg. $2adx \overset{2}{dy}$. pag. 268. l. 11. a fine pro \sqrt{axt} leg.
 $12xt$. pag. 269 l. 3. pro 2 leg. $2a$.

* * * * *

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Kalendis Octobris Anno MDCC.

*EPISTOLA ANATOMICA, PROBLEMATICA, TERTIA ET
Decima, Authore CHRISTIANO WEDELIO, ad Virum Claris-
simum FREDERICUM RUYSCHIIUM, Med. Doct. Anatomie
ac Botanices Professore, cum hujus Responsione, de
Oculorum Tunicis.*

Amstelodami, apud Joannem Wolters, 1700. in 4. plag. 1.
Figur. tab. 1.

Qua methodo singulari Celeberrimus *Ruysebius* variarum
hactenus partium corporis humani accuratorem extri-
cavit structuram, eadem & oculorum fabricam in præ-
senti exactius scrutatur, ex octo distinctis tunicis resul-
tantem. Primam nempe oculorum tunicam cum aliis
adnatam sive conjunctivam ab usu vocat, quod oculum orbitæ al-
liget, ejusque, cum periostrio vel pericranio continuati, sanguifera
vasa innumera non minus artificiosæ suæ impletionis ope annotat.
Huic subjectam alteram, & modo innominatam, modo tendineam
dictam, a tendinibus quidem musculorum oculos moventium de-
ducit, terminum tamen ejus ad quem, ob intimiorem cum sclero-
tica cohesionem, vix audet certo definire. In tertia, quæ sclero-
tica habetur, cujusque pars anterior pellucida sive cornea inter-
dum prominet convexior, quamvis Autor dexterrimus artificio suo
vasa sanguifera non æque copiosa, ac in tunicis adnata, *Ruysehi-
ana* & retina, valuerit detegere, præter ductum nihilominus Nu-
ckianum, plurima vascula nova secundum longitudinem se videre
arbitratur, quæ lymphaticorum æmula humorem aqueum, per Nu-

ckii ductum aliumve ignotum apportari solitum, fortassis reducant. Neque nervi ciliares hic negligendi, qui scleroticam circa oculi medium perforare, ac per choroideæ superficiem ad ligamentum & processum ciliaria propter motum abire perhibentur, satis tunc conspicui, quando arteriolæ tunicæ quartæ sive choroideæ rubicunda cera fuerunt repletæ. Quemadmodum enim Clarissimus *Mulinius* in eadem Epistola, qua sub calcem Elephantinæ Anatomies in brutorum oculis nova propalaverat ligamenta, nervis istis ciliaribus forsitan affinia, choroideam quoque & uveam tunicam, cum processibus & ligamentis ciliaribus, e vasis unice sanguiferis contextam, monstrantibus *Actis nostris A. 1684, p. 552*, jamjam asseruit; ita Noster memoratarum partium structuram vasculosam longe penitius investigans, choroidem ipsam e duplici lamella seu membrana notat conflata, quarum exteriorem noto choroideæ nomine, interiorem vero a se, tanquam inventore, cum Filio Clarissimo appellat. Atque in ejusmodi choroidea tot arteriarum, ut plures recipi nequeant, peculiarem reptatum variosque ramusculos, e trunculis oriundos, in orbem dispositos innuit. In anteriori autem hujus parte, quæ alias uvea audit, atque ligamentum & processum ciliaria cum iride comprehendit, partim ciliare ligamentum indigitat cum humoris crySTALLINI & ex parte etiam vitrei tunicis posterius connecti, plurimisque jugis undulatis pigmento nigro obsitis ditari; partim processum ciliarem posterius fibris longitudinalibus, pectinatim locatis ac nigro itidem pigmento obductis, nec non arteriis, diversâ a prioribus ratione progredientibus, gaudere, antèrius autem constituere iridem, in duos circulos inæqualis magnitudinis divisam. Conjecturæ interim vice proponit, num juga illa undulata in ligamento ciliari, tanquam muscoli exiles, fibræ vero longitudinales, per processum ciliarem distributæ, veluti tendines, debeant considerari, cum in dilatatione & angustatione pupillæ evidens quidem processus ciliaris percipiatur motus, peculiare tamen fibræ motrices præter dicta juga nondum habeantur exploratæ. Sed ad tunicam quintam, eamque RuySCHIANAM, accedens, non solum commemorat, quomodo casu eam primum invenerit, sed & quam solícite eadem ab ipsa choroidea, nisi hæc iusto tenuior fuerit, arteriis cera prius repletis, debeat separari, quod

quod tenuissima deprehendatur, arteriisque choroideæ arterias in modum, crucis interfecantibus ac post pigmenti demum pulli absterfionem visibilibus, dotata. Tum in retina, ceu sexta tunica, peculiarem ostendit membranulam, ab arteriolarum, ex oculi fundo distributarum, numerosissimis extremitatibus arctissimeque invicem unitis ita contextam, ut decantata substantia medullaris ipsi videatur incumbere. Tandem, postquam vitream & crystallinam tunicas ultimas, humorem vitreum & crystallinum cœrcentes, membranulas subtilissimas esse, diaphanas nullisque vasculis sanguineis visibilibus ditatas, paucis declaravit, prolixiorem istius *Responsionis*, quam *J. J. Rau* non ita pridem Nostro reposuit, quamque & in *Actu mense Majo presentis Anni p. 232* exhibuimus, aggreditur refutationem. Verum sicuti tunc, lite omni seposita, non nisi ea proferre libuit, quæ vel *Cl. Rau* Bartischianum instrumentum correctum in phalangosi rite adhibendi methodum, vel traditam ab ipso mauculosa tunicæ scroti conformationem respicerent: ita hac quoque vice vix alia transcribere placet, quam quæ Nobilissimus *Ruyfchii* circa utrumque nostrum excerptum monuerit. Instrumentum videlicet, quod superiori palpebræ decurtandæ laudabatur accommodatum, ineptum plane reputatur, quia in decurtatione palpebræ non solum cutis, sed & cartilago ex parte esset amputanda, quo tamen facto in pejorem statum præcipitaretur æger. Conceditur nihilominus, in cutis, sive solius, sive cum carne, excrescentiis nimis, usum quandoque illud habere posse, prout *Clar. Chirurgus Petrus Verduyn, Adriani Filius*, ejusmodi tenaculo multis ab hinc annis in elongato præputio rescindendo, præsentis Autore, fuerit usus. Quale instrumentum, ab Experientissimo etiam *Ruyfchio* publice aliquando ostensum, vel ideo in *Fig. 1. & 2.* delineatur, ut differentia ejus innotescat ab ipso, quod *J. J. Rau*, neutiquam vero Noster, adhibere consueverit. Quod carnosam vero scroti tunicam concernit, in duos sacculos sphæroideos expansam, parietes horum, ubi se invicem contingunt, facilius a se invicem posse divelli, quam reliquas membranas corporis humani subcutaneas, oppido negatur. Cæterum e viginti & una figuris, octo solum cum eorum explanatione visum fuit huc transferre, quæ apud Autorem 2. 3. 7. 10. 13. 14. 17. & 18. constituunt.

TAB. VII.

Figura 1. Instrumentum seu Tenaculum exhibet, ad Bartholomaei Instrumenti imaginem, a magistro Petro Verduyn fabricatum, ad amputandas excrescentias cutaneas aptum, nullis foraminibus pertusum, cujus brachia admodum tenuia, ne, si quis acumin usum vocare velit, nimia cutis portio relinquatur post amputationem; acus autem, filo sericeo duplicato munita, pone brachia trajicienda. A. Cochlea, B. utriusque brachii conjunctio, C. Brachia, D. Brachiorum tenuitas.

Figura 2. idem Instrumentum indigitat, foraminibus perforatum. Estque aliquanto majus. A. Instrumenti crassities. B. & C. Foramina.

Figura 3. adumbratur Tunica Ruyschiana, e cujus medio tunicae retinae portio dependet, medullosa ejus substantia ablata. A. Tunicae Ruyschianae portio magna. B. Tunicae retinae portio dependens, & e fundo oculi prodiens. C. Arteriolarum myriades, per Tunicam Ruyschianam disseminatae, ex oculi fundo emergentes, reptatuque diversae ab iis, quibus gaudet choroidea. Notandum interim, hic non representari Tunicam Ruyschianam integram, sed portionem ejus expansam, idque e pueri cadavere.

Figura 4. Tunica choroidea sese videndam exhibet lacertam, partim arteriolis privatam, partim quoque ditatam. Id quod studio quoque factum puta, ut luculentius oculos incurrat particula tunicae choroideae, a Ruyschiana avulsa & reflexa. A. Tunicae choroideae portio, nullis arteriis ditata. B. Portio Tunicae choroideae a Ruyschiana avulsa & reflexa, ut subjecta Ruyschiana lit. C. notata, oculos incurreret. D. Arteriolarum per choroideam dispersarum. E. Nervi Optici portio.

Figura 5. Faciem internam Tunicae Ruyschianae expansam denotat, cum ligamento ciliari, ut & ejus processu, idque ex homine adulto. A. A. Portio Tunicae Ruyschianae facie posteriore visa, tot Arteriis ditata, ut plures recipere vix ac ne vix quidem possit. B. Ligamentum ciliare; pluribus jugis undulatis praeditum, per quod ligamentum dicta Tunica Ruyschiana quoque expansa est. C. Processus ciliaris, per quem fibrae longitudinales reptant, donec

donec ad circulum minorem pervenere. D. Circulus minor, pupillæ proxime aditus, Tunica Ruyschiana, neque ejusdem arterialis privatus.

Figura 6. Juga aliquot ligamenti ciliaris, oculis armatis visa, & per consequens naturali magnitudine multis numeris majora, suntque arterioliis Tunicæ Ruyschianæ instructa, quæ non solum per spatia interjugalìa, verum etiam per eorum dorsum jucundo spectaculo repunt.

Figura 7. Iridis arteriolas, oculis armatis visas, exhibet.

Figura 8. exhibet Iridis arteriolas, easque naturali magnitudine, in circulum majorem & minorem divisas.

SANCTI GEORGII FLORENTII GREGORII, EPISCOPI TURONENSIS, Opera omnia, nec non FREDEGARII SCHOLASTICÆ Epitome & Chroniolum. Opera & studio THEODERICI RUINARTI, Presbyteri & Monachi Benedictini e Congregatione S. Mauri.

Parisius, apud Franciscum Muguet, 1699. in fol. Alphab. 9. plag. II.

Quemadmodum Parisiensium typographorum officinæ istam sibi vindicare possunt gloriam, quod omnium primo in exscribendis Gregorii, Turonensis Episcopi, operibus occupatæ fuerint: ita & iisdem recentissima nunc horum editio debetur, quam celeberrimi Theoderici Ruinarti industria curavit. Præterquam istorum operum impressionem A. 1511, studio Hieronymi Clichtovei a Joanne Parvo factam, & sequenti anno, Guilielmo Parvo adminiculante, Jodoci Badii typis consummatam novimus, quam deinceps A. 1562 Moreliana, & A. 1568 Flaciana excepit, prout A. 1583 septem Miraculorum libri typis Materni Choliniæ luci publicæ expositi fuerunt. Ut taceamus, quid circa Gregorium hunc in veterum auctororum collectione anno eodem Laurentius de la Barre, & A. 1589 Margarinus de la Bigne in Bibliotheca Sanctorum Patrum, quidque A. 1610 in singulari editione Latina aliæque Gallica Parisiensis præstiterint. Has A. 163 secuta est Marquardi Freheri editio, adæquæ Bibliothecæ Palatinæ, in Historicorum Franciæ collectio-

ne Hanovix typis Wechelianiis adornata. Nec omittendus Andreas du Chesne, qui in collectione amplissima omnium autorum, quotquot de Francorum gente aliquid scripserunt, Tomo primo A. 1636 vulgato, inter cetera diversorum autorum opera, Historix Gregorii, ad quinque codices manuscriptos exacta, printipem locum concessit. Quadriennio post Joannes Balesdens octo Miraculorum libros cum historia septem Dormientium vulgavit Parisiis. Quibus ultimo demum loco accessit omnium omnino Gregorii operum civitate Gallica donatorum & notis illustratorum editio, quæ in lucem prodiit curis Michaelis Marollii, Abbatis Villalupensis, Parisiis ex Frederici Leonardi officina A. 1668. Ast nihilo tamen secius, post tot alias, novam editionem necessariam esse judicavit laudatus supra Ruinartus, hac potissimum ratione motus, quod nondum satis accurate ad Autoris mentem opera illius, ob veterum codicum defectum, impressa fuerint.

Quantum vero momentum, si res imprimis Francorum respicias, in Gregorio hoc situm sit, in præfatione amplissima Ruinartus noster exponit, non præter rem ab Hadriano Valesio Episcopi hujus libros Francicæ historix fundum appellari judicans; quandoquidem ea sit Gregorii fortuna, ut nemo de Francorum regni primordiis absque ejus subsidio scribere valeat; sicut is in hoc quoque laude dignus sit, quod Francorum originem nullis fabulis resperferit, nihilque habeat de Trojanis profugis, quos alii Francorum parentes effinxerint, nihil de aliis ejusmodi nazniis, quibus subsecutis postea scriptoribus narrationem suam farcire placuerit. Qua de causa non pigritur, veterum Francorum historiam ex scriptis Gregorii quasi in compendio exhibere. Eos nempe diu in ista regione stetitisse ait, quæ ultra Rheni ripam posita sit. Reges an olim habuerint Franci, an vero Duces solummodo, aut quovis alio nomine appellatos Principes, Subregulos aut Regales, in medio relinquere Gregorium innuit; qua quidem in re graviter culpetur a Valesio, qui Reges apud Francos semper extitisse contendat. Verum etsi de Regis nomine disputare nolit, non tamen evinci posse ex antiquo monumento arbitratur, unico Regi Francos omnes tunc temporis paruisse; quamvis certum videatur, familiam aliquam inter eos fuisse primam & nobiliorem, ex qua populi

populi Rectores sumi consueverint. Hinc de eorum bellica fortitudine differit, sedemque monstrat, quam Rhenum transeuntes sibi acquisiverint, usque dum Chlodoveus totam ferme Galliam imperio suo adjecerit. Eorum religionem uno verbo indicare docet Gregorium, dum eos Fanaticorum, id est, Paganorum erroribus fuisse detentos asserat, priusquam Chlodoveus Christianam religionem fuisset amplexus; nonnullos tamen ex iis Arianis adhæsisse, colligit ex eodem Autore, qui Lantchildem Chlodovei sororem Arianam commemorat. Sed & officialium & dignitatum gradus inter Francos varios recenset. Leges etiam attingit, Regiorumque liberorum dignitatem celebrat. Absolutam dehinc autoritatem Regum populorum amore conciliatam, horumque sub Francis felicitatem extollit. Episcopos in consilium regium adscitos, & ab ipsis Regibus reverenter admodum habitos commemorat. Quantopere autem Catholicæ religionis professioni addicti Reges semper fuerint, ex eo maxime patere putat, quod uxores hæresi infectas ducere nunquam voluerint. Ut taceamus, quæ ex eodem Gregorio de Ecclesiæ Gallicanæ disciplina, Episcoporum electione, translatione & successione, de servandis Ordinum gradibus, de liturgia Gallicana, de forma Ecclesiarum, de festis, supplicationibus, exequiis, benedictionibus, administratione sacramentorum, deque censura Ecclesiastica commentatur. Neque attingemus, quæ de fidei Romanæ confirmatione ex Gregorio petenda differit. Singula enim hæc vel indice monstrasse digito sufficere jam tum, & pergendum opinamur potius ad apologiam, quam pro Gregorio superaddit.

Dicere nimirum monet aliquos, stylo illum adeo rustico scripsisse, ut absque fastidio vix legi possit; apocrypha veterum scripta ab ipso nonnunquam fuisse laudata; imo non solum incerta pro certis, sed & falsa ab eo data interdum fuisse pro veris, & ipsum in aliquot errores impegisse; denique tantæ fuisse illum simplicitatis & credulitatis, ut quævis promiscue facta pro miraculis habuerit. At enim vero styli rusticitatem non Gregorii, sed ejus ætatis vitium fuisse ait; eo enim tempore, post varias clades, quas sub repetitis toties barbarorum incursionibus Galliæ perpessus fuerint, adeo incultas jacuisse literas, ut nemo inveniri potuerit,

rit, qui res gestas consignare valeret, aut certe, si quis politioris stylo describere sustinisset, inutilem futuram fuisse ejus scriptio- nem causatur, utpote quam plerique non intellexissent. Apocrypha nonnunquam secutum Gregorium, falsisque usum esse mo- numentis, & computationes temporum non satis constantes ad- hibuisse, haud diffitetur. Sed hæc omnia utilitati operum illius vix quicquam detrudere existimat, cum pertineant potissimum ad ve- teres historias, quas ille ex autoribus aliis depromserit, unde etiam citra difficultatem aliunde emondari possint. Neque in creden- dis Sanctorum miraculis faciliorem eum aliquando fuisse inficia- tur. Attamen cum certum sit ex aliis istius avi scriptoribus, tunc temporis miracula multa contigisse, non ob id solummodo, quod miracula sint, rejicienda eadem venire censet, nisi aliqua ratio gravis id suadeat; indeque de miraculorum seculo imprimis sexto frequentia, tunc quidem necessaria & ab ipsis etiam hæreticis a- gnita, uberius differit.

Ad Gregorii scripta quod spectat, nullam occurrere in cata- logo eorum contexendo difficultatem statuit, cum ea in libris suis ipse recensuerit. Et ex istis sane, quos nominet, extare scribit o- mnes, præter librum de cursibus Ecclesiasticis, qui omnino interi- erit, & commentarium in Psalmos, cujus aliquot solummodo fra- gmenta supersint. Laudare etiam Gregorium Apollinaris Sidonii librum de Missis, cui ipse præfationem adjunxerit; sed illud o- pus solo nomine tenus innotuisse addit. Levioris momenti esse docet Passionem Sanctorum septem Dormientium fratrum Ephesi quiescentium, quam se in Latinum transtulisse sermonem, Syri cu- jusdam interpretis ope, Gregorius fateatur; an vero usquam versio hæc extet, in medio relinquit. Eam enim, quam Surius habeat, Gregorianam non esse, vel ex hoc solo conjicit, quod ibi Dormi- entium nomina pleraque alia sint ab iis, quæ ipse Gregorius in li- bro de Gloria Confessorum recenseat. Libelli singulares de vita aliquot Sanctorum, qui a plerisque inter opera Gregorii connume- rantur, utrum re ipsa a vitis Patrum, quæ Gregorium usque au- torem agnoscant, fecernendi sint, parum interesse arbitratur; at censet tamen, Gregorium primo aliquot sanctorum seculi sui Pa- trum vitas in unum librum collegisse, inscriptum de Vita quorun-
dam

dam Felicioforum aut Religioforum; postea vero, cum & aliorum Sanctorum gesta comperta habuisset, de iis libellos edidisse seorsum, quos dehinc vel ipse vel alii sub unico Vitæ Patrum titulo cæteris adjuuxerint. Majorem fore circa sancti Nicolai vitam, quam Sammarthani in Gallia Christiana laudent, difficultatem, nisi esset libratorum manifestus error, aut certe autorum istorum memorie lapsus, qui Nicolai pro Nicetii nomen invexerint. Et enim Sammarthanos, qui soli inter Gregorii opera sancti Nicolai vitam recensent, Vossii locum ex libro de Historicis Latinis exscripsisse; at Vossium sancti Nicolai vitam non habere, sed Nicetii, quam Sammarthani omittant. Librum de mirabilibus sancti Medardi inscriptum inter Gregorii opera quosdam allegare, sed eum a Gregorio conceptum fuisse negat. De antiphona in honorem sancti Medardi, quam sub Gregorii nomine ediderit Surius, vix quicquam certi affirmare audet, cum nihil habeat, unde ejus autor commode dignosci queat. Circa libellum de passione Domini, Episcopo nostro ab aliquibus tributum, iis adstipulatur, qui eum a vulgatis gestis Pilati haud distinguendum esse censeant. Librum de miraculis sancti Andreæ sub Gregorii Turonensis nomine inveniri observat, in codice bibliothecæ Sancti Germani a Pratis, ab annis circiter sexcentis scripto, qui liber in aliis quoque codicibus habeatur, sed absque Gregorii præfatione; hanc autem, sicuti & brevem operis epilogum, Gregorii factum esse, styli & scribendi rationem satis indicare asserit, etsi hujus libri nullam in suorum operum catalogo mentionem fecerit. Præfatiunculam libro sancti Juliani præfixam Gregorii utique styli sapere concedit. Quæ de historia septem Dormientium in utramque partem disputentur, fusius se persequi haud velle asserit, istudque solum observari cupit, quod, etsi epistola operi præfixa Gregorio tribuatur, non inde tamen inferendum sit, historiam ipsam ab eodem autore conscriptam fuisse. Vitæ sanctorum Albini & Maurilii, Episcoporum Andegavensium, quæ in codicibus quibusdam vetustis Gregorio adjudicentur, non alias esse autumat ab iis, quæ sub Fortunati nomine prolent, easque proin a Gregorio non scriptas, sed recognitas forte & emendatas fuisse colligit. In vita sancti Aradii, Abbatis Atanensis, nihil quidem occurrere, quod Gregorio indignum,

dignum, aut ab ejus genio alienum videatur, sed phrasæ tamen quasdam in eadem haberi ex Gregorio Magno, imo & ex Benedicti regula mutuatas, quod moribus Gregorii repugnet. Chronicum peculiare ab eo scriptum negat, & breviarium seu historiam Francorum abbreviatam haud differre a Fredegarii epitome, quam Gregorio tribui mirum haud sit, cum ex ejus verbis omnino constet, ejusque nomen & eandem, quam ipsa historia, præfationem exhibeat. Similem fere fortunam tribuit libro, qui Gesta Francorum inscribatur, quique ex ipsissimis Gregorii verbis ut plurimum contextus sit; ejus tamen autorem ad Theoderici Calensis principatum pertinuisse, omnino certum judicat.

Quonam ordine singulos Gregorius libros conceperit, difficulter determinari posse fatetur, quandoquidem non unum post alterum absolutum describere curavit, sed interrupta unius operis elaboratione alterum aut inchoavit, aut jam inchoatum continuavit, imo & absolutum data opportunitate additamentis novis auxerit. Imprimis vero Historiam pro ingenii ejus postremo fœtu habendam venire, non refragatur. Interpolatam vero esse eam negat atque pernegat, & Caroli Coiatii argumentis in contrarium adductis respondere discursu admodum prolixo nititur.

De diligentia sua in novam hæc operum Gregorii editionem impensa hæc testatur, quod eadem per partes discissa ante & cum variis variorum autorum operibus permixta in unum nunc volumen collegerit, ab infinitis propemodum mendis liberarit, nonnulla nova addiderit, aliquot capitula olim indicata quidem, sed nondum inventa, ex quorundam exemplarium fide suppleverit, Gregorianæ historiae integritatem asseruerit, notasque addiderit marginales, quæ varias manuscriptorum codicum, aut veterum & novarum editionum lectiones exhibeant, tempora rerum gestarum indicent, locorum situs describant, personarumque notitiam suppeditent. Quid? quod & fusiores aliquot notas ad voluminis calcem adjecerit, quibus nonnulla antiquitatis monumenta ad illustrandum Gregorium idonea inserantur. Præterea vitam ex ejus scriptis ab Odone, Abbate, ut putat, Cluniacensi collectam ad multos codices antiquos contulit, eique virorum illustrium de Gregorio testimonia attexuit. Post hæc subsequatur annales Francici, seu

seu veterum autorum, qui Gregorium præcesserunt, loca, & monumenta alia, in quibus Franciæ aut Francorum mentio occurrit, secundum ordinem chronologicum disposita, quæ secum a Clarissimo Viro, Carolo Bultello, liberaliter communicata laudat, nec indicare omittit manuscriptos codices, quibus felici cum successu hoc in opere uti licuerit.

Addendam vero dum existimavit Fredegarii epitomen, quæ historiæ Gregorianæ breviarium dici mereatur, ipsumque ejus Chronicum, ac illius continuatores usque ad Pipini Regis obitum, & ejus filiorum Carolomanni & Caroli inaugurationem, idcirco de hoc Fredegario operibusque ejus nonnulla in antecessum commentatur. Utut enim difficile sit dicere, quinam fuerit Fredegarius, cum ne ejus quidem nomen certum sit, patria tamen eum Burgundionem fuisse, Valesio Gointioque adstipulatus censet, & historicam collectionem, ab ipso mundi exordio ad Guntramni usque ætatem ex variis chronicis adornatam, deberi ei innuit, ac sui postea temporis historiam ab ipso superadditam fuisse statuit. Illius de cætero ætatem ad seculi septimi exitum referre, multis inductus rationibus haud dubitat.

Quod superest, appendicem addidit, varia antiqua monumenta exhibentem, quæ collegit ex vetustis autoribus variisque historiarum collectionibus, quas aut a Gregorio laudari, aut multum ad opera ejusdem illustranda prodesse sensit. Quinimo & brevem monasterii Sancti Germani a Pratis historiam attextuit, inde; quod illustrissimum id pietatis ac munificentiae Childeberti Regis documentum, ipseque in ejus basilica cum Regibus nonnullis aliis sepulchrum adeptus sit. Æri quoque incidi curavit iconem tumuli Fredegundis Reginæ, atque alias istius ævi reliquias, quas multum ad historiam istorum temporum dilucidandam conferre posse, persuasum sibi habuit.

A COLLECTION OF ORIGINAL VOYAGES &c.

h. e.

Sylloge variorum itinerum a **GUILIELMO HACKIO** *edita.*

Londini apud J. Knapton 1699. 8. Plagularum 13 & tabularum ænearum 4.

Kkk 2

14

IN hæc Sylloge exhibentur Culeji Petriplus orbis terrarum,
 Sharpii iter in Darienam Scotorum nuper invasionibus celebra-
 tam, Woodi navigationem ad fretum Magellanicum, & Roberti
 expeditiones piraticas ac descriptionem maris Ægei. In Culeji,
 qui A. 1683 ex Virginia solvit, Hodœporico inter alia hæc memora-
 bilia occurrunt. Incolas insulæ Salis, quæ inter Azores, sive Flan-
 dricas refertur, quamvis nigerrimi sint, tamen Æthiopes audire
 nolle, sed albos se Lusitanos nominare. Mare Australe plu-
 res producere balænas, quam Septentrionale. Prope insulam Jo-
 hannis Ferdinandi in mari Austrino tantam esse piscium copiam
 affirmat, ut vir unus, die una, id capere possit, quod ducentis alean-
 die sufficiat. De Guajanæ incolis refert, nunquam eos cadavera
 mortuorum sepelire, sed Soli exponere, ut putrescant, illosque i-
 psos cuspides hastis ex ossibus cadaverum præfigere, & vulnera iis
 inflicta, nisi intra 7 dies curentur, lethalia esse. Addit quendam
 illorum 40 ictibus sauciatum fuisse, antequam spiritum amitteret.
 In Borneo insula vinum bibere, capital esse tradit. Accolas pro-
 montorii Bonæ Spei, sive Hottentottos candidos quidem nasci, ast
 fordibus nigrorem contrahere. Eosdem non indignari, si uxores
 cum exteris concumbant; ast a popularibus eas violari nolle. Quod
 ad Sharpium attinet, deprehendit ille Regem Americanorum pro-
 pe S. Mariam ferme centenarium, refertque Anglum quendam ab
 esu pomorum Mancenillæ virulentorum totum emaciatum diem
 tandem obiisse. Woodius observavit, Pinguinas aves nunquam
 plura uno foetu ova excludere, quam tria, & accolas freti Magel-
 lanici instar Scytharum vagari, nec certas sedes habere. Rober-
 tus tandem vitam & mores piratarum, nomine quidem Christiano-
 rum, sed reipsa barbarorum, qui non Turcas, sed miseros Græcu-
 los infestant, ut & quomodo Veneti Chium insulam A. 1694 oc-
 cuparint, curate describit, & inprimis voluntarios piratarum mili-
 tes pessimos nebulones suis coloribus delineat, ingenueque fate-
 tur, sibi septem annorum servitutem Algeriæ serviendam, præ se-
 ptem mensium inter piratas commoratione, arridere. In fine hu-
 jus Hodœporici invenies descriptionem insularum maris Ægei, ut &
 Smyrnæ, celeberrimi Asiæ emporii.

LET

Quod de Tullianis non familiaribus tantum, sed ad Atticum præcipue literis eruditi dudum affirmarunt, civilis prudentiæ locuples eas penù esse, id jure quoque optimo de his Viri illustri Guiljelmi Templæi ad summos Europæ Proceres epistolis, quicunque eas cum cura perlegerit, asseverabit. Enim vero character Viri non modo prudentis, sed probi etiam atque honesti, ex singulis ferme elucet. Pars prima complectitur res a Templæo, durante primo, quod Carolus II Britanniarum Rex cum Belgis Fœderatis A. 1665, 66, 67 susceperat, bello Bruxellis, & Coësveldiæ apud Monasteriensium Præsulem gestas, ut & quæ Hagæ Comitum de fœdere ad conservandam Belgii Hispanici inter Anglos, Succos & Batavos ineundo (triplex vocabant) agitata fuerunt: quibus passim immiscetur epistolæ familiares. Secunda autem continet, quæ A. 1668-670 acciderunt. Ubi inprimis legenda esse putamus, quæ p. 302-308 de aula Anglicanæ inconstantia ad Patrem conqueritur, his verbis sane memorabilibus epistolam quasi obsignans: *Diu jam in aula & in civilibus negotiis versatus didici mundum & meipsum cognoscere, jamque agnosco, mihi cum aularum artibus non convenire, & nec illas, nec me in alios mores degeneratum.* Scilicet in rebus publicis & in rebus privatis quisque suos patimur Manes. Silentio hic involvimus eloquia Johannis Wittii, Ordinum Hollandiæ Advocati, sive ut vulgo loquuntur, Pensionarii, non magis celeberrimi, quam infelicissimi, quem magnis passim laudibus, ringentibus licet, qui in Anglia ad clavum tum sedebant, tantum non in coelum effert. Accedunt utriusque parti epistolæ ab aliis, & inter illos maximis orbis terrarum Proceribus, ad Templæum scriptæ. Enimvero alia quoque hoc ipso anno Hagæ Comitum Gallicæ consuetudini ex Anglico sermone tradita epistolarum Templæi prodiit editio, quam Jonesius curavit. Eam vero longe a nostra diversam esse, si epistolam primam, & illam quidem longe, quam in Anglicano exemplo auctoris, exceperis, ipsa libri inspectio docet. Continet autem epistolæ

stolas a Viro illustri ad Arlintonium & Trevorium pari, quo reliquæ, candore & prudentia exaratas.

VETERA MONIMENTA, IN QUIBUS PRÆCIPUE MUSIVA Opera, sacrarum profanarumque adium structura, ac nonnullis antiquis ritus dissertationibus, iconibusque illustrantur. JOANNIS CIAMPINI Romani &c. PARS SECUNDA post Auctoris obitum evulgata.

Romæ e typographia Bernabo, 1699. fol. Alph. 2. plag. 8.
Tab. æn. 56.

Primam splendidi hujus Operis partem A. 1690 mense Augusto recensuimus, & timorem, ne ob præmaturam Auctoris celeberrimi & de bonis literis meritissimi mortem reliquæ perirent, nunc aliquatenus leniri videmus. Absolvitur autem altera hæc pars *XXX capitibus*; quorum *primo* sistitur & explicatur fragmentum insignis operis Musivi, quod olim in tholo Ecclesiæ S. Constantiæ exstabat, profanum licet, ac rusticationem designans, pluribusque Geniis & aliis figuris ornatum. *Cap. II* duo promantur Musiva, quorum alterum Romæ duas repræsentat fœminas cum equo marino; alterum in pavimento ecclesiæ S. Michaëlis Ticini tam sacris abundat imaginibus, ut Davidis & Goliathi, quam profanis, ut Minotauri a Theseo interfecti; ubi Labyrinthi præsertim formam animadversione dignam judicat Ciampinus. *Caput III* inscribit quidem de antiquis Christianorum sepulcris, in arcibus tamen simul quibusdam Ravennatensibus, quarum una ethnicis insuper figuris ornata, occupatur. *Capite IV* repetit latiusque diducit expositionem duorum sarcophagorum sacri baptismatis ritum indicantium, quam ante triennium peculiari libello, a nobis etiam A. 1698. mense Januario recensito, vulgaverat; adjectis etiam formis veterum baptismalium fontium, Lateranensis inprimis & civitatis Pifarum, quorum hujus integram orthographiam oculis subjicit. *Cap. V* ad æneas ecclesiæ Archiepiscopalis Beneventanæ valvas accedit, variis ex Novo Testamento historiis ornatas, ac rudi manu insculptas; in quibus subinde reprehendit fingendi in pictore temeritatem. Ex adjectis Episcoporum titulis illustrat Sarnelli

Me-

Memorias Chronologicas Episcoporum & Archiepiscoporum Beneventanorum, putatque, valvas has constructas fuisse, postquam hi Suffraganei cessarunt, qui præfatis visuntur in valvis. *Cap. VI* prolixam continet investigationem Historicam de cruce stationali. Primo probat, cruces stationales illas esse, quæ antesignanz erant, & in processionum initio deferebantur. Hinc delineat explicatque duas cruces argenteas, quæ a Capitulo Lateranensis ecclesie in solennioribus extolluntur processionibus. *Capitis VII* initio excutit controversiam de templo Romæ & Veneris, judicatque, hanc structuram duo composuisse conjuncta templa, alterumque, quod in ingressu rotundum est, Romæ, alterum vero oblongum Veneri dicatum fuisse. Templum hoc a Felice III sive IV Papa in basilicam SS. Cosmæ & Damiani A. 530 conversum est, cujus prærogativas recensens Ciampinus, inprimis laudat monumentum Crescentie familie, quod in ea existat. Inde accedit ad illustrandam Tribunam, musivo opere ornatam, cujus summitas agnum & septem candelabra ex Apocalypsi, aliasque figuras; arcus vero Christum sex Sanctis stipatura complectitur. Porro quo brevius *Capite VIII* ecclesiam S. Michaelis Ravennatensem ejusque Musivum absolvit: eo diutius moratur *Cap. IX* in Musivis ecclesie S. Vitalis ejusdem urbis, quorum duo præcipua Justinianum Imp. ejusque conjugem Theodoram cum Imperiali pompa sustant, & a Ciampino melius, quam ab Alemanno & Cangio, ad prototypa efformantur. Ad eundem modum versatur in Musivis aliarum ecclesiarum Ravennatensium, ut *Cap. X* S. Marie in Cosmedin; *Cap. XI* S. Apollinaris in Classe; *Cap. XII* S. Apollinaris Novi; ubique illarum ecclesiarum originem nomenve præmittens. Idem præstat *Cap. XIII* Romam reversus, & illustrans Musivum ecclesie S. Laurentii in agro Verano; *Cap. XIV* alia ecclesie S. Agnetis extra mœnia urbis via Numentana; *Cap. XV* Oratorii S. Venantii, sive Basilicæ Theodori; ubi variorum Sanctorum effigies exhibentur. Quod etiam fit *Cap. XVI* in Musivis ecclesie S. Stephani in monte Celio; *Cap. XVII* ecclesie S. Sebastiani, ubi inprimis ipsius Sancti imago consideratur; *Cap. XVIII* ecclesie S. Euphemie; *Cap. XIX* ecclesie S. Marci; *Cap. XX* ecclesiarum SS. Nerei & Achillei; quarum utriusque origines investigantur, & in postero-

ri Baronius adversus Alemannum defenditur. Quæ vero *Cap. XXI* de Leoniano triclinio habentur, ex ejusdem Alemanni libro de Lateranensibus parietinis excerpta sunt. *Cap. XXII* agit de Aquisgranensi basilica, a Carolo M. constructa, Musivoque ex Apocalypsi ornata, circa A. D. 802. *Cap. XXIII* de ecclesia S. Sufannæ ad duas Domus, sive intra duas Lauros Urbis a Leone III Musiva ornata, ubi inprimis curiosis oculis spectare licet tam Leonis ipsius, quam Caroli Magni effigies, ipsis adhuc viventibus formatas. *Cap. XXIV* de ecclesia S. Mariæ in Dominica Urbis, A. 835 reedificata, musivisque picturis illustrata a Paschali I Papa, cujus itidem viventis, & ad S. Mariæ pedes prostrati icon spectanda est. Idem Paschalis etiam depingitur inter Musiva opera, quibus ecclesiam S. Praxedis, capellam S. Zenonis, & ecclesiam S. Cæciliz, magno numero ornavit, *Capp. XXV, XXVI, & XXVII* sollicitè descriptis. *Caput XXVIII* enucleat Musiva in ecclesia S. Mariæ Novæ, & *Cap. XXIX* in ecclesia Capuana existantia. Ultimum denique *Caput XXX* continet Cyclum Paschalem ex antiquo marmore, qui adhuc in metropolitana Ravennatum ecclesia spectatur, una cum Norisii explicatione, ex opere illius de Epochis Syro-Macedonum deprompta.

90. *ANDR. SCHMIDII TH. D. PP. ABBATIS MARIÆ-vallensis Consilium de Centuriarum Magdeburgensium emendatione, defensione atque continuatione. &c.*

Helmstädi, apud J. M. Sustermannum, 1700. 4. Plag. 5.

Cum Centuriarum Magdeburgensium opus tantum tredecim seculorum historiam Christianam complectatur, ac illi continuando unicum hominem non sufficere, experientia doceat; omnes Protestantium ecclesiarum eruditos in subsidium vocandos existimavit Maxime Reverendus Autor. Postquam igitur de adornandis Centuriarum occasione, deque autorum scopo, ordine translationis, calumniis in autores sparsis, operis versionibus Gallica & Germanica, epitome Osiandrina, Luciana editione, adversariis Bruno, Eissengrenio, Copo, Canisio, Bellarmino, Genebrardo, Turriano, Schuz.

Schellingio &c. e logiis *Balei, Casauboni, Montacutii, Spanhemii &c.*, nœvis tum indicatis tum excusatis, tentata continuatione *Osiandri, Lucii &c.* differuisset; exhibet integrum de continuandis Centuriis consilium *B. Casparis Sagittarii*, quem olim in academia Jenensi collegam atque conjunctissimum amicum habuit. His Sagittarii meditentis subjicit instituti sui rationes, atque Protestantium viros doctos rogat, ut veniant in laboris societatem, dirigantque cogitationes suas ad tria potissimum momenta: quorum primum sit Centuriarum emendatio, cum eas nœvis haud carere, nemo non fateatur. Secundo easdem Centurias defendendas putat, non quidem contra illos, qui dignum aliquid refutatione in illis reperissent, sed contra irrisores & obtrectatores. Tertium idque præcipuum fore dicit, earundem continuationem, quoad historiam, XIV, XV, XVI, & XVII seculorum. Si qui igitur nonnulla, quæ huc faciunt, vel ipsi collegerunt, vel ab aliis collecta noverint, aut denique hac epistola invitati collecturi sint, eos, ut diximus, rogat, ut summi laboris copiam illi faciant. Quod si vero sint, quibus integra capita, ad ductum Magdeburgensium elaborare adlubescat; e re boni publici futurum credidit, ut institutum illorum ei indicetur, cum forte cuiuslibet communicari possint, quæ statum ecclesiarum in illis regionibus, quas quisque inhabitat, proximius attineant. Hortatur denique omnes, ut hac occasione vindicent sanctæ antiquitatis monumenta passim latentia, ne cum tincis & blattis luctari necessum amplius habeant. Nec vana fuisse amica ista monita, hoc ipso tempore jam deprehendit, quando ab amicis edoctus fuit, collectanea ad Centurias XIV, XV, XVI, & epistolas Franc. Balduini Jcti ad collectores conscriptas, quarum mentionem in historia fecerat, non esse deperditas, sed in augustissima, quadam bibliotheca sancte asservari.

S. HIERONYMI CATALOGUS SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM, seu de Viris Illustribus liber, cum notis Erasmi Roterodami, Mariani Victorii, Henrici Gravii, Huberti Mirai & Jo. Alb. Fabricii. ERNESTUS SALOMO CYPRIANUS recensuit & annotationibus illustravit.

Francofurti & Lipsiæ impensis Joannis Melchioris Süstermanni,
Bibliopolæ Helmstädiensis, in 4. 1700. Alph. 1. pl. 16.

PRæmissa dissertatione præliminari, in qua de variis titulis, quibus superscripte Hieronymo liber hic insignitus fuit, nec non de editi libri tempore, codicibus MSCtis, versione Sophronii aliisque agitur; exhibet Cl. Cyprianus textum Hieronymi, in quo raro ab Erasmi lectione recessit. Adduntur deinde doctissimorum virorum scholia & annotationes, quibus multa scitu dignissima habentur. Sub finem adjiciuntur Cypriani ipsius annotationes, quibus indicat, ubi in bibliothecis libri, ab Hieronymo recensiti, in bonæ notæ codicibus manuscriptis habeantur, redditque emendationum suarum rationes. Præcipue vero egregium codicem bibliothecæ Augustæ Guelpherbytanzæ adhibuit, cujus lectionem passim servandam existimavit. Ut specimen exhibeamus, capite XLII, ubi de Apollonio martyre in vulgatis Hieronymi editionibus legitur, Apollonium a *servo Severo* proditum esse, ait, rectius retineri hanc lectionem Guelpherbytani codicis: *sub Commodò principe a Severo proditus*. Cum enim in Eusebio nomen proditoris omissum sit, ac solum dicatur, Apollonium a *servo Diaboli* proditum esse; Hieronymum proditoris nomen adjecisse putat, deinceps vero nonneminem, qui Eusebium cum Hieronymo contulerit, ad vocem *Severo* adscriptis se verba Eusebii, *servo Damonis*, quarum vocum prior in textum deinde irrepsit, posteriori neglecta, aut intricatius scripta, ut legi non posset. Recedit etiam subiade a communi sententia, ut cum

p. 259. Quadratum Atheniensem martyrem fuisse, Joannem Constantino-

p. 246. politanum circa annum DCXXX demum Chrysoptomi nomen ob-

p. 300. tinuisse, Gregorium Nazianzenum, qui hoc ipsemet diffitetur, Nazianzi episcopum egisse contendit, ac synodo Arelatensi interfuisse negat Reticium Augustodunensem, cujus vitam fufius, quam antea quisquam, persequitur. Nonnulla quoque obscuriora loca commode interpretari conatur, ut cum Polycrates capite XLV ait, Joannem apostolum auream laminam in fronte gessisse; quæ verba proprie intelligi haud posse ostendit, sed ita intellecta vult, ut dicimus, alicui fasces submittere, id est, alicui morem gerere. Ut igitur fasces submittere designet obsequium; ita auream laminam

in

in fronte gerere, idem esse putat, ac summum sacerdotium obtinere, cum aurea lamina fuerit insigne summi Judæorum Pontificis, quod ex Josepho probat. Itaque hunc facit verborum Polycratis sensum, Polycratem non posse alia, quam quartadecima Luna celebrare pascha, cum ipse Joannes, qui Pontifex fuerit, & auream laminam gestaverit, id est, qui maxima autoritate in ecclesia enituerit, eo die solitus sit celebrare.

p. 260.

OPERUM CLEMENTIS ALEXANDRINI SUPPLEMENTUM,
exhibens Ejusdem I. Librum: Quis dives salutem consequi possit? II. Adumbrationes in Epistolas aliquot Catholicas. III. Fragmenta. Collegit & cum Præfatione sua Fasciculoque observationum miscellanearum edidit D. THOMAS ITTIGIUS, Tb. P. P. Canonicus Misensensis, Consist. & Fac. Theolog. Assess. ad D. Nisol, Pastor, & Diæceses Lips. Superintendens.

Lipsiæ, apud hæredes Lanckisii, 1700. in 8. plag. 20.

SÆpe quidem hætenus iteratæ fuerunt operum Clementis Alexandrini editiones, sed earum tamen nulla hæc, quæ in titulo voluminis præsentis comparet, opuscula exhibuit. Neque enim in Græca Petri Victorii, quæ omnium prima fuit, anno quippe 1550 Florentiæ vulgata; nec in Latina, quæ hanc anno subsequente ibidem excepit; nec in Basileensi A. 1566, aut Lugdunensi Batava A. 1616 impressa, & Parisiis post aliquoties, ultimumque A. 1641 repetita, aut Coloniensi A. 1688 ad postremam Parisiensem adornata, eadem leguntur, etsi jam pridem e tenebris in lucem protracta fuerint. Junctum ergo ista in editionum modo memoratarum supplementum dare consultum duxit Maxime Reverendus Ittigius.

Et primo quidem loco Clementis Alexandrini *de divinum salute* libellum collocavit, de quo in eruditissima ad Lectorem præfatione observat, quod eum Michael Ghislerius in suis ad Jeremiam commentariis Græce & Latine hoc sub titulo publici juris fecerit: *Origenis homilia vigesima & ultima inter homilias ejusdem super Jeremiam in Græco codice Vaticano repertas, Johanne Matthæo Caryophilo interprete.* Verum deinceps observasse ait Ghislerium, quod tractatus hic non Origeni, sed Clementi Alexandrino debeatur,

tur, unde in præfatione ad suos in Jeremiam commentarios extorem hunc correxerit. Inter reliquas autem tractatus hujus, quas recenset, editiones, cum imprimis, quam Johannes Fell, Episcopus Oxoniensis, Oxoniæ e theatro Sheldoniano edidit, brevibusque scholiis illustravit, sequendam sibi sumsit Autor Maxime Reverendus, retentis etiam uncinulis, quibus ille verba ad supplendas lacunas in suo exemplari occurrentes ex ingenio proprio adjecta includi fecerat, minime neglectis brevibus illis scholiis, quæ Oxoniensis Episcopus itidem adjunxerat. Quin etiam ex Ghisleriana & Combesiana editione varias quasdam lectiones subinde annotavit. Neque tamen negat, adhuc passim Clementis textum medicas manus desiderare, nec defuisse viros doctos, qui occasione data, nonnulla hujus libelli loca, (quorum aliqua allegat,) emendare fategerint.

Primo huic opusculo subjecit ejusdem Clementis in *Catholicas quasdam*, priorem nempe Petri, Judæ item ac duas priores Johannis *Epistolas adumbrationes*, Bibliothecis Patrum jampridem insertas. Græce autem istas amplius haberi negat, sed Latine tantum, nec integras, verum quales Magnus Aurelius Cassiodorus eas esse voluerit, quippe qui in Divinis suis Institutionibus referat, se ita transferri easdem fecisse, ut exclusis quibusdam ostendiculis purificata ejus doctrina securius hauriri posset. Num vero, quæ hodie supersunt, adumbrationes illæ ipsæ sint, quas Cassiodorus a se emendatas dixerit, aliis dijudicandum relinquit. Et nomen quidem adumbrationum ex Græco ὑποτυπώσεις expressum esse, Oxoniensem Episcopum conjectura haud improbabili asserere existimat.

Tertio demum loco varia Clementis *fragmenta* superaddidit, non ea solum, quæ in Anglicana editione extant, partim ex Nicetæ catena in Jobum, partim ex Cordejana in Lucani catena deprompta, sed plura quoque alia ex eadem Nicetæ in Jobum, & ex ejusdem in Matthæum catena, ex Oecumenio quoque & Eusebio excerpta, inque margine hujus editionis duplici asterisco notata. Hæc vero cum jam excusa essent, incidisse se ait in aliud Clementis fragmentum, quod ex quinto Hypotyposicon excerptum recenset Johannes Moschus in Prato spirituali cap. 176, inque bina illa,

illa, quæ ex ejusdem libro de providentia deprompta apud S. Maximimum Tomo II opp. p. 144 & 152, nec non in duo loca, quæ ex tractatu de paschate apud Petavium in Uranologio p. 399 legantur; quæ singula huc transcribit, & plura sibi ex Anglicanis bibliothecis eruta promittit a Johanne Ernesto Grabio, cum in Spicilegio suo ad Clementem Alexandrinum pervenerit.

Postremo ex editione Anglicana addidit *hymnum ad Padagogum*, quem in manuscripto exemplari Græco Pædagogi Clementis, quod Londini in bibliotheca Regia servetur, Episcopus Oxoniensis invenit, alteri hymno, qui in omnibus Clementis editionibus Pædago subijciatur, adjunctum, quemque sub *αδης* titulo codex quidam Bodlejanæ bibliothecæ, collectanea promiscua & Græcis Poëtis continens, exhibeat.

Hæc posteaquam de Clementis opusculis & fragmentis nunc, velut in operum ejusdem supplementum, datis monuit, de iis etiam operibus, quæ in editionibus supra allegatis contineantur, differit, ac inter alia ex Montacutio observat, quod integrum Hypotyposion opus apud Patriarcham Alexandrinum extare, Fronto Jesuita aliquando ad doctissimum Savilium perferipserit. Quæ vero Photius in istis Hypotyposibus a Clemente prolata dicat blasphemata & impia, ea minime ab ipso in Pædago & Stromatibus aperte & copiose defensa innuit, ut Joanni quidem Clerico videatur, sed mavult dicere, quod, si a Clementis manu profecta fuerint, quæ in Hypotyposibus ejusdem legerit Photius, aliorum magis quam suarum is sententiam retulerit, vel etiam ab hæreticis Hypotyposes Clementis corruptas fuisse atque depravatas conjicit. Gelasium & Synodum Romanam Clementis scriptis apocryphorum notam inuisse se dicit, non quod de illorum autore dubitatum fuerit, sed quod aliqua erronea dogmata in illis continerentur, quæ occultari fas esset. Ac sans ab erroribus eum minime absolvit, eorumque causam facit nimiam credulitatem, qua motus autoritate scriptorum, quorundam apocryphorum decipi se passus fuerit. Atque hinc passim sequiora de eo judicia tulisse ait tam Nostrates & Reformatos, tum Pontificios; quanquam nec desint insignia elogia, quibus ob eruditionem suam subinde ab antiquis & recentioribus scriptoribus oratur, usque adeo, ut divi etiam, sancti, quin & sanctissimi

mi titulos eidem vindicari deprehendas, utut alii, quos nominat, æquo istos animo ferendos haud esse iudicarint.

Historiam Iatronis a Johanne Evangelista conversi Clementem utique autorem agnoscere, exinde probat, quod in libello, *quis divitum salvus fiat*, cap. 42 referatur; unde pateat hallucinatio Anastasii Sinaitæ, qui in libris Stromatum eandem referri, in homilia ad Psalmum sextum perhibuerit. Verane autem illa sit an falsa, non disputat. Id potius certum esse dicit, sacramentum confirmationis ejusque antiquitatem ex historia hac probari haud posse, etiamsi Arcudius, Menardus atque alii hoc argumento usi fuerint, & Christophorus Latinus Eusebii interpres signaculum illud Domini, quo Episcopus juvenem suæ fidei commissum, tanquam firma custodia apposita, communivisse dicatur, per sacramentum confirmationis reddiderit, quem Baronius aliique sequantur. Rectius enim per signaculum Domini baptismum intelligi, ad locum illum in suo Eusebio Valesium annotasse regerit. Melius historia hac uti dicit eos, qui diurnam illam penitentiae disciplinam, quæ successu temporis in Ecclesiam invec̄ta sit, Apostolorum ævo nondum floruisse, solide exin demonstrent. Istud etiam superaddit, non videri Scaligerum historiam hanc in mente habuisse, quando in suis ad Thesaurum temporum prolegomenis referat, intervallum illud ab ultimo capite Actuum Apostolicorum, ad medium Trajani imperium, plane ἀδελον vocari posse, cum ex eo nihil certi de rebus Christianorum ad nos pervenerit, ideoque Eusebium, ut hiatum hunc suppleret, inter alia ἐκ τῶν ὑποθέσεων Clementis sine delectu nonnulla depromississe. Et si enim Tillemontius sibi persuadeat, Scaligerum, cum ista scriberet, ad hanc Iatronis conversi historiam respectum habuisse, addatque, ideo Scaligero displicuisse istam, quod cum Calvinianorum placitis parum conveniat, sibi tamen suspicionem illam nulla veritatis specie se probare fatetur, cum Scaliger non de Clementis tractatu, qui de divitum salute agit, sed de Hypotyposibus illius locutus fuerit.

Singula autem hæc sicut in Præfatione latius deduxit Autor Celeberrimus, ita in appendice observationum miscellanearum decadem subnexuit. *Prima observatio Concilium Apostolorum, in quo immaculatam B. Virginis Mariæ conceptionem decretam per-*
hi-

hibeat in Innocentia vindicata Cœlestinus de Sfondrata, Cardinalis, explodit, istudque aliis quibusdam fictitiis primi seculi Conciliis adjungendum monstrat, sive Apostolicis, qualia sint, in quibus Apostoli Symbolum, & canones & constitutiones condidisse, vel Deiparæ Virgini exequias celebrasse, nec non Antiochenum, in quo novem canones ab Apostolis sanciti ferantur, quos a Pamphilo Martyre in Origenis bibliotheca inventos Franciscus Turrianus in lucem protulerit; sive ecclesiasticis, qualia Illiberitanum, in quo sub Neronis imperio nonnullos Jacobi discipulos bonis spoliatos & flammis exustos Flavius Dexter memoret, & Cherstonense A. 60, in quo itidem Jacobi discipulos bonis spoliatos & necatos fabulator iste comminiscatur, ac similibus. *Secunda de numero Canonum Nicænorum* agit, & plures eorum, quam viginti, a Patribus Nicænis conditos fuisse negat, atque argumenta a Cardinali d' Aguirre in contrarium allata, numero quam pondere majora esse ostendit. *Tertia* Joannem Harduinum refellit, statuentem, *ex omnibus Justinii Martyris operibus*, quæ quidem ad ætatem nostram pervenerint, *solum Dialogum cum Tryphone spurium non esse.* *Quarta* Cypriani epistolam ad Stephanum, in causa Martiani ArelatenŒ scriptam, Joanni Launojo præter rem suspectam videri docet, ejusque argumentis undecim, quibus suam probare conatur sententiam, satisfacit. *Quinta* ex infinitis voluminibus, quæ a *Tatiano* scripta testetur Hieronymus, nihil hodie superesse probat, quam orationem adversus Græcos, quæ A. 1546 cum Antonii & Maximi sententiis Latine prodierit, interprete Conrado Gesnero, quem recte nominari a Labbeo, contra virum quendam celeberrimum, Conrado potius Clausero interpretationem isthanc tribuendam esse conjicientem, asserit. *Gregorii opusculum de anima Tatiano inscriptum*, quod Nicolaus le Nourry se primum ex manuscripto didisse, putarit, tanti non esse statuit. Quæ Gesnerus de Tatiano scripserit, Justinii eum Martyris auditorem, & ipsum quoque sub Juliano apostata martyrem fuisse, *αὐτὸν ἀποστόλου* prorsus nuncupanda venire affirmat. *Sexta Athenagoram* a celeberrimo quodam Ecclesiæ nostræ Theologo, in Theologia sua naturali & revelata, B. Ignatii in Antiochena ecclesia successorem per memoriæ lapsum appellari observat. *Libros illius* *περὶ τῶν ἐν ἑαυτῷ* uspiam extare, aut

ab

ab ipso unquam scriptos esse negat. Litis inter eruditos agitata circa quaestionem, obtulerintne Athenagoras apologiam suam Marco Aurelio, ejusque fratri Lucio Vero, an potius Marco Aurelio ejusque filio Commodo, meminit, ac quid Dodwello, quid Stephano le Moyne ea de re visum fuerit, ostendit. *Septima de Damasi operibus agit, & eorum editiones a Cardinali Aguirre & Josepho Maria Suarezio promissas memorat, factam vero a Martio Milefio Sarazonio editionem delineat, ac in praecipuorum quorundam Damasi operum seu ἡριστήρια seu ἡσθίαν inquirat. Οὐάνα Arianos passim Exocionitas cognominari probat, ab Exocionio seu loco quodam urbis Constantinopolitanae, ubi Arianii urbe expulsi conventus suos agere consueverint. Unde perperam Raderus τὸς λεγομένους ἀριθμὸς ἐξωκιονίτας, qui in Chronico Alexandrino a Theodosio expulsi dicantur, διότι numerus Exocionitas fuerit interpretatus. Recte enim Domianum du Fresnoy observasse, pro ἀριθμὸς legendum esse Ἀριανὸς, ac mirum proinde ait, quod Raderus non meminerit, Autorem Chronici Alexandrini alibi quoque Arianorum Exocionitarum mentionem injecisse, Minus etiam probat Viri cum usdam docti conjecturam, qui apud Cedrenum & alios pro Exocionitis Esocionitas legat, & nomen hoc de monachis, qui in columnis sedes suas fixerint, exponat, Nona in haereseos Bonosi historiam inquirat, tandemque decima & apologiam Arbanasi, quae secunda nuncupetur, considerat, & quoniam fundamento Papebrochius aliud ipsi nomen indat, eamque σύλλογον vocandam reputet, demonstrat.*

A DEFENCE OF A BOOK INTITLED *the Snake in the Grass* &c.

i. e.

DEFENSIO LIBRI, CUIUS TITULUS ANGLIS IN HERBA LATENS, qua ad varia respondetur, qua eidem opposita fuerant a GEORGIO WHITEHEAD & JOSEPHO WYETHO &c.

Londini apud C. Brome, 1700. 8. Alph. 1. plag. 9.

Quamvis liber iste, qui sub titulo *Anguis in herba latens* olim contra Quakeros prodit, inque Actis nostris A. 1697. p. 391. seqq.

sequ. recensetur, magno applausu in Anglia fuerit exceptus, ex Fanaticorum tamen, quos diximus, familia non defuerunt, qui variis eundem scriptis impugnare ausi sunt. *Anguem* igitur istum contra adversarios suos defendere Auctor hujus, quem exhibemus, libri satagit, duabus constantis partibus, quibus tertiam quoque accessuram, in admonitione ad lectorem promittit, atque ea, quæ in præfatione *Angui* præfixa, contra Antoniam Burignoniam prolata fuerant, ab exceptionibus recentioris cujusdam scriptoris, qui Apologiam Burignoniæ ejusque librorum confecit, breviter vindicat.

In prima parte Auctor Georgii Whiteheadi tractatum, quem sub *Antidoti* titulo publicavit, examinans, & ejus facetias miratur, dum *Anguem* nulla responsione dignum esse dixerit, & acerrimas, quas Antidotum continet, calumnias carpit, & scriptorem *Anguis* nullam contra Quakeros persecutionem molitum fuisse testatur, Cumque Whiteheadus imprimis id excusare laboret, quod ad questiones, in conventu quodam publico A. 1695 Londini propositas, (quarum mentio in Supplem. *Anguis* N. VII facta est, & quæ in collectione secundæ hujus libri parti annexa N. I leguntur) directè respondere Quakeri noluerint; ea de causa id factum fuisse demonstratur, ne hæreses atque dogmata sua luci exponere cogerentur: quæ quam blasphema sint atque horrenda, pariter ostenditur, Teste scilicet Auctore nostro, Quakeri cum Anthropomorphitis atque Muggletonianis Deo corpus, carnem, sanguinem atque ossa tribuant; Christum naturale ejusmodi corpus ab æterno habuisse hominemque fuisse adserunt, & illam Christi humanitatem, quam spirituales, cœlestem, increatam vocant, ab illa, quam in utero Virginis adsumsit, quæque ipsis terrestris, corruptibilis, creata & æterna adpellatur, distinguunt; externam illam humanitatem non ita Christum adsumsisse, ut vere & realiter pars naturæ ipsius facta fuerit, sed solum veluti vas, velamen & indumentum quoddam cœlestis humanitatis induisse ajunt; omnem hominum redemptionem atque Christi satisfactionem cuidam effectæ passioni, mortis, resurrectioni ac ascensionis humanitatis cœlestis aut luminis æterni adscribunt, cujus typum externam Christi passionem fuisse credunt; Christum externum contemnunt, ejusque passionem ad salutem obtinendam minus efficacem esse contendunt, illumque se-

M m m

cum-

P. 3.

P. 4.

- eundem externam humanitatem jam in caelis esse & tanquam ho-
minem ad judicium aliquando venturum negant; Jesum Nazare-
num sive illam personam, quæ in cruce passa est, proprie Dei fili-
um esse inficiantur; meri denique Deitæ suat, & omnium quidem
pessimi, utpote qui nullam inter Deum atque creaturas differentiam
statuunt, sed quamvis rem, ipsumque adeo Diabolum, Deum esse
credunt. Hæc monstra opinionum Auctor Quakeris intentat, quæ
singula ut in sequentibus prolixè probat, ita primum in eo est, ut quæ
P. 13. primo loco Quakeris objecerat, plurimis ipsorummet testimoniis
demonstret, quæ tamen hic repetere nolumus. Auctor *Anguis in*
23. *herba latens* multos Quakerorum dæmoniacos atque energume-
nos dixerat, ad quod cum Whitheadus præter alia respondisset,
Quakeros non magis quam alios furore quodam diabolico inter-
dum corripì, Auctor noster Quakeros omnino præ reliquis insa-
nare demonstrat. Propterea ad tot eorum exempla provocat, quæ
42. sæpius nudi incedant, qui vestitu pariter ac gestu a communi con-
suetudine recedant, qui se a peccatis vacuos ac Deo æquales ja-
ctent, & prophetico quodam spiritu agitari credant, qui miram il-
lam membrorum distortionem patiantur & in publicis conven-
tibus veluti muti sileant. Confirmat porro sententiam suam Qua-
kerorum Americanorum, quorum insanæ argumenta in *Angue* p.
75. seqq. leguntur, & eorum tandem omnium exemplis, qui fra-
trum suorum dementiam excusare solent. Cum vero plurima alia
44. seqq. in *Angue* perperam Whitheado dicta videantur, Auctor omnia
vindicat, nec falso crassissimorum errorum Quakeros insimulari
demonstrat. In altera hujus libri parte, quæ septem sectiones
comprehendit, Appendix consideratur, quæ Antidoto Whitheadi
juncta Josephi Wyethi nomen subscriptum habet, & titulo *primi*
Christianismi insignitur. Primum itaque non unum, sed plures huic
P. 4. seqq. opusculo manus admovisse suspicatus, methodum, qua Quakeri
in refutandis adversariorum libris uti solent, Auctor describit, &
illorum maledicentiam, calumniandi pruritus, arrogantiam, minas,
versutiam, variasque artes exponit, diversisque exemplis tum ex
hac appendice, tum aliis scriptis desumptis comprobat. Et veluti
vix aliquid in hoc Wyethi scripto esse ait, quod argumenti vicem
112. sustinere possit, si forte contraria testimonia, que contra factas ac-
cusa-

culationes proferuntur, excipias; ita partim docet, hac ratione Quakeros non penitus absolvi, sed potius turpissimarum contradictionum coargui; partim ostendit, testimonia illa objectis erroribus non vere contraria esse, id quod eo magis evincit, quo accuratius singula ponderat, & Quakerorum fraudes atque fallacias in lucem profert. Examinatis deinde illorum responsionibus, quas de matrimonii prohibitionē ac stuprorum commendatione, infalibilitate item ac perfectione toties jactata reprehensi reddunt, Autor rationes in appendice adductas perpendit, ob quas nec caput aperire, nec aliis meritos honorum titulos tribuere, sed in secunda persona reliquos alloqui soleant; quæ omnia non ex morum imperitiis, sed potius ex superbia eoque consilio ab illis fieri existimat, ut communem reipublicæ statum convertant. Tandem illam de lumine interno doctrinam blasphemam æque atque absurdam esse, variis ex rationibus evincit, & varia Scripturæ loca e. g. Rom. 10. 8. Joh. 1. 9. 1 Joh. 2. 20. quibus illam inniti ajunt, ab illorum commentis non modo vindicat, sed etiam diversa sacrarum literarum dicta ipsa opponit, quibus lumen illud obfuscatur penitus atque extinguitur, junctis simul ipsorum Quakerorum testimoniis, qui luminis illius vanitatem satis agnoverunt.

In calce libri variorum scriptorum collectio quædam additur, quæ ad Quakeros & illorum dogmata spectant. Primo leguntur Quæstiones cum responsione Quakerorum a Doct. Lancastrio A. 1695. 17 Maji ipsis propositæ, quarum supra Parte I. p. 9. mentio facta fuit. Secundo narratio quædam Georgii Keithi cernitur, quæ quid in duobus conventibus Londini A. 1678 a Quakeris institutis peractum sit, exponitur. Tertio loca quædam ex MSto quodam Humfredi Northoni desumpta referuntur, ex quibus absona Quakerorum dogmata elucescunt. Quarto exempla quædam proponuntur, quibus probatur, Quakeros in libris doctorum suorum demortuorum, si denuo imprimantur, plurima aut mutare aut omittere. Quinto Epistola producitur Johannis Feildi & Gulielmi Bingleyi, Quakerorum, ad Thomam Lane, Prætozem Londinensem, in qua auctores imprimis decimarum injustitiam demonstrare conantur. Sexto verba quædam recensentur, quæ Quakeri A. 1699. 14. Januarii, seruum novarum scripto nuncio, qui *The Postman* ad-

112.

162.

194.

p. 16.

76.

L.

pellatur, inferi curaverunt, ex quibus patet recentiores Quakeros antiquorum blasphemias adhuc retinere. Septimo scriptum quoddam in medium profertur, quo ridiculis fere argumentis Quakeri contra capillamenta disputant. Octavo anathema contra Gulielmum Wilkinium lacum additur, qui uxorem, quæ non e Quakerorum numero erat, duxerat, & per Ministrum ecclesiæ conrubio cum illa junctus fuerat. Nono tandem scriptum annectitur, quo Quakeri Thomæ Bradleyo jus sepulture denegarunt, quod perinde ac Wilkinus a Sacerdote in matrimonio se collocari permiserit.

*OBSERVATIONS SUR LA MANIERE DE TAILLER &c.
Nouveau Systeme de la Circulation &c.*

id est.

*OBSERVATIONES DE MODO SECANDI ATQUE EXTRA-
bendi Calculum in utroque sexu, prout administrari solet a Fratre Jacobo.
Nec non Systema novum de Circulatione Sanguinis in fetu humano
per foramen Ovale, cum Responsonibus ad Objectiones contra novam
hanc byposbesin factas. Autore JOHANNE MERT, B. Regina
Chirurgo, & Regia Scientiarum Academia Ana-
tomico.*

Parisius, apud Johannem Boudot, 1700. in 12. Constat Alph. 1.
plag. 2, cum sex fig. æneis.

INter duos præsentēs Domini Mery tractatus ordine primus est ille, qui de Sectione Calculi Vesicæ agit, cujus contenta potiora sunt fere sequentia:

Innotuit Lutetiæ Parisiorum A. 1697 Monachus quidam, Frater Tertii Ordinis S. Francisci, nomine Jacobus Beaulieu, qui, postquam Vesontione, ubi in Xenodochio, à la Charité appellato, ordinarie docebat, non minus ac in aliis locis Regni Franciæ pluribus calculi vesicæ sectionem, ut rumor tunc ferebat, satis feliciter administrasset, tandem Parisiis etiam quædam tentavit operationis suæ specimina, & tanta quidem dexteritate atque promptitudine, ut vulgi applausum mox consequeretur, & a plerisque pro Litho-
tome

tōmō inuſitata experientia & artis haberetur. Rumor hic poſtquam & Academia Scientiarum Regia innotuit, Praeſes ejuſdem examen novi huius Lithotomi concedidit praſenti noſtro Autori, Domino Mery, qui, viſa & obſervata in Noſocomio *P Hotel Dieu* dicto, prima ejuſdem ſeſſione, facta in cadavere viri, in cuius veſicam ſtudio calculum intruſerant, non dubitavit in reſponſione Praeſidi tranſmiſſa fateri, eſſe hanc Fratris Jacobi operationem conſuetam aliorum Lithotomorum omnino praerendam, quippe quam abſque ulla muſcularum virgae laeſione, & ſine incifione vaſis cujuſdam maioris, ſequenti modo inſtituiſſet:

Immiſſo in veſicam cathetere ſolido, exacte rotundo, non ſulcato, differente itaque ab illo, quo utuntur, qui modo haecenus conſueto calculum ſecare ſolent, arripuit ſcalpellum ſimile illis, quibus utimur ordinarie, longius tamen, quo ipſo incifionem fecit circa latus ſiniſtrum atque internum protuberantiae oſſis iſchii, & progrediens inde oblique ſuperiora verſus, diſſecuit omne id, quod occurrit a dicta protuberantia uſque ad catheterem ſuum, quem haecenus firmatum retinuit. Facta ſic incifione, intruſit in vulnus veſicae digitum, ad calculum explorandum, atque explorato ejuſdem ſitu, immiſit in veſicam peculiare inſtrumentum ad dilatationem vulneris atque exitum calculi faciliorem adaptatum. Supra hocce inſtrumentum intruſit in veſicam forcipem oblongam, & reperto tandem calculo, retraxit catheterem ſuum ex urethra ſimulque forcipem cum veſicae calculo per patentem vulneris viam: id quod ſingulari praeterea promptitudine, licet adaequaret fore calculus ovi gallinaei magnitudinem. Abſoluta ſic ſeſſione, inquirens Dominus Mery in partes illas, quas ſcalpello ſuo Lithotomus hic penetraverat, obſervavit, applicaſſe eundem ſcalpellum inter muſculum erectorem atque acceleratorem ſiniſtrum, abſque eorundem laeſione, ac diſſecuiſſe tandem veſicae collum per totam ſuam longitudinem a latere, ſimulque corpus veſicae ipſius, ad menſuram pollicis dimidii.

Haecenus bene. Poſtquam autem Dominus Mery non ſolum altera vice operationem novi huius Lithotomi in Noſocomio *P Hotel Dieu* examinaſſet, in foeminae & infantis cadavere inſtitutam: ſed & A. 1698 inſpectiſſet in partes laeſas tredecim ſubjectorum a Fratre Jaco-

bo satis infeliciter sectorum, plane aliter de novo hoc Lithotomo sentire cepit, atque observavit, eundem rei Anatomica penitus ignarum atque inconsiderato audacem, in hoc subjecto perforasse intestinum rectum, in illo separasse urethram & virgam a vesicæ collo; in aliis corpus vesicæ perforasse, modo per exploratorium, modo per scalpellum, in aliis lacerasse vasa hypogastrica cum venis, arterias itidem ac nervos sanguinem & spiritus ad corpus virgæ cavernosum & portionem urethræ spongiosam ferentes; & iterum in aliis musculos virgæ cum elevatore anus sinistro dissolvuisse; in foeminis & puellis perforasse hinc inde vaginam; per operationem autem apparatus minoris fere semper contusionem excitasse lethalem, facta inepta & violenta vesicæ atque intestini re-cti compressione.

Observatis his ineptis Fratris Jacobi operationibus, Dominus Mery, in publici commodum, suam de Lithotomo hoc novatore sententiam edere decrevit, quod præstitit etiam tractatu præsentis, in cujus prioribus octo capitibus sectiones illas omnes cum omnibus circumstantiis proponit, quæ a Fratre Jacobo Parisiis in Nosocomiis publicis à l'Hotel Dieu & à la Charité factæ sunt: in quinque autem sequentibus satis prolixè differit de iisdem, & num Fratris Jacobi operandi modus præferendus sit Lithotomorum reliquorum consuetudo; id quod negat, ex his potissimum rationibus: 1. quod separatio colli vesicæ ab urethra sit affectus ordinarius operationis Fratris Jacobi: 2. quod incontinentia urinæ & fistulæ sint symptomata nullo modo in ejusdem operatione vitanda, quæ tamen in ordinaria atque hæctenus consuetudine rarius sunt metuenda: 3. quod commemorata hæc symptomata per operationem Fratris Jacobi excitata plane sint incurabilia: 4. quod instrumenta ipsi solennia inepta sint atque periculosa, exemplo catheteris minus sulcati, atque dilatatorii inconvenientis. Siquidem præterea annotavit etiam, ex ægris illis, numero sexaginta, a Jacobo Beaufieu sectis, viginti quinque perisse; & ex triginta quinque illis, qui superstitis post operationem fuerunt, non plures quam tredecim perfecte fuisse restitutos, reliquos omnes in Nosocomiis restitisse ægrotantes & laborantes vel urinæ incontinentia, vel fistula, & omnes fere tabe atque marasmo incurabili.

Tan-

Tandem igitur ex his Dominus Mery concludit, Jacobum hunc Beaulieu per conscientiam esse obstrictum, huic operandi modo valedicere, & secare forminas atque puellas modo omnibus Lithotomis confasto; in viris autem ac pueris sequendam ipsi esse methodum illam, quam proponit Autor, nisi culpam incurtere velit gravissimam, in foro humano æque ac divino inexcusabilem.

Consistit autem modus secandi calculum novus, ab Autore nostro p. 98 & 99 præscriptus in sequentibus; ægro ligato & posito in situ ordinario, immittendus statim manu dextra in vesicam catheter sulcatus, deinde manu sinistra inclinandus idem, quoad extremitatem in manu detentam, versus regionem inguinalem dextram, ut curvatura ejusdem applicari queat versus latus internum ossis pubis sinistri, ita ut catheteris sulcata pars lateraliter conspiciatur: postea, assumpto in manum dextram scalpello incurvato, tres aut quatuor pollices longo, trium linearum circiter latitudine in parte convexa acie instructo, atque in extremitate ad pollicis longitudinem aculeato, recta immittendum id ipsum in partem catheteris sulcatam, directam versus angulum illum, quem ossis pubis per unionem suam efformant, pars aculeata autem scalpelli usque in vesicæ collum adigenda, & firmato bene apice in catheteris sulco, inclinanda manus ad faciendam incisionem, descendendo a collo vesicæ, per latus internum ossis pubis, usque ad protuberantiam ossis Ischii: Facta hoc modo incisione, intrudendus in vesicam conductor vesiforceps, ut alias etiam fieri solet. Si hoc procedatur modo, obtineri poterit, ut Autor existimat, eadem extrahendi calculum facilitas, quæ in operatione Jacobi Beaulieu laudanda, absque ullo tamen periculo atrociorum symptomatum, quæ illam comitari solent. Evitari etiam hoc modo poterunt pleraque illa symptomata, in sectione calculi ordinaria metuenda, siquidem urethra dissecatur ad collum vesicæ usque, sine læsione musculorum virgæ, serotum autem penitus illatum permanet, cujus læsio alias fere semper hæmorrhagiis & gangrenæ est obnoxia. Absoluta operatione agrum dextro lateri incumbere jubet, ut scilicet, mediante hoc situ, urina facilius viam invenire per urethram possit; neque negligendam ligaturam consuetam femorum ad genua studet.

Jam

Jam ad alterum Autoris nostri tractatum accedimus, quem ser-
 potissimum absolvit Dissertationibus, quarum prima continet proli-
 xam novæ hypotheseos de Circulatione sanguinis in foetu descri-
 ptionem, prout eadem in Regiæ Scientiarum Academiæ Diarium
 anno 1692. inserta est, & quæ brevissimis in his fere consistit ter-
 minis, quod putet Dominus Mery, sanguinem in foetu humano ex
 auricula sinistra transire per foramen ovale in ventriculum cordis
 dextrum. Displicet enim Autori vulgaris illa, atque ab omnibus
 fere Anatomicis recepta opinio, in foetu portionem sanguinis, quæ
 per venam cavam in cor revertitur, effundi per foramen ovale
 in venam pulmonalem, atque ex hac pergere ad ventriculum cor-
 dis sinistram, absque eo, quod pervadat ventriculum cordis dex-
 trum. Neque enim verisimile esse existimat, sanguinem, qui recte
 profecti posset viam suam in vena cava, averti, ut penetrare queat
 per foramen ovale in venam pulmonalem. Et contrarium ipsi po-
 tius videtur, quod, quemadmodum venæ pulmonis sinistri corre-
 spondent directe cum foramine ovali, quædam sanguinis portio,
 has transiens venas, determinata sit per hanc ipsam directionem ad
 transitum per foramen ovale in venam cavam, atque ex hac in
 ventriculum cordis dextrum, non obstante valvula, quæ adstat circa
 orificium foraminis ovalis, quippe quæ sanguinis in venam cavam
 ingressum impedire nequeat. Conferantur Acta Erudit. A. 1693. p. 237.

Et hanc suam de circulatione sanguinis in foetu sententiam
 confirmare sonatur per observationem quandam curiosam, ex se-
 ctione vel anatome testudinis marinx desumptam, quæ, cum satis
 accurate jam descripta inveniatur Supplem. T. II, p. 228. eandem
 recensere hic prolixius supervacaneum esset. Interim videri in al-
 legati tractatus primæ dissertatione p. 9. seqq. postulata illa maren-
 tur, quæ non minus atque hanc testudinis marinx anatomen fun-
 damenti loco proponit Autor, & quæ demonstrata prius fuisse E-
 xaminatoribus Regiæ Scientiarum Academiæ in quatuordecim cor-
 dibus humanis tam foetuum, quam adultorum, itemque in corde
 vituli atque foetus agnini, ex propria Examinatorum confessione
 ac subscriptione nominum cognoscimus.

In Secunda commemorati tractatus dissertatione respondet
 Dominus Mery ad objectiones contra hanc suam hypothesein, sta-
 tum

non post ejusdem publicationem, a Domino Du Verney in Academiis factas.

Tertia, præter similitudinem foraminis ovalis & canalis communicationis testudinis marinx cum iisdem partibus in foetu humano, loco fundamenti etiam proponit inæqualitatem, quæ occurrit in foetu inter capacitatem trunci aortæ, & capacitatem arteriæ pulmonalis, cum æqualitate illa, quæ reperitur in adultis inter earundem arteriarum capacitatem. In dissertatione quarta respondet objectionibus a Domino Builliere in epistola ad Dominum Bourdelin data propositis.

Dissertatio quinta communis est responsio ad objectiones thesauri Domini Tavry, & epistolæ Domini Verheyen. Unica autem responsione nominatis jam duobus Anatomicis satisfacit, quod Dominus Tavry, uti existimat, maximam argumentorum partem, quibus suam aggreditur hypothesein, ex epistola Domini Verheyen desumpsit.

Sexta demum continet ventilationem trium distinctarum objectionum contra novam hanc hypothesein a Domino Sylvestri propositarum. Et in hac ultima non minus ac in quarta & quinta, non solum provocat Autor ad inæqualitatem capacitatis aortæ & arteriæ pulmonaris, sed præterea etiam ad differentiam illam, quæ reperitur inter capacitatem auricularum ac ventriculorum cordis foetus humani, & ad æqualem capacitatem eorundem in adultis. Demonstrare præterea in tribus his ultimis dissertationibus conatur, quod, dum ventriculus cordis dexter largitur per arteriam pulmonarem ventriculo sinistro omnem illum sanguinem, quem effundit hic ipse in aortam, necessario, ad sustentandam circulationem sanguinis continuam, transire debeat in adultis, uno eodemque tempore, tantum sanguinis per arteriam pulmonarem, quantum per aortam, eadem etiam celeritate, siquidem duo cordis ventriculi, qui in adultis sunt æquales, exonerentur uno eodemque tempore in duas hasce arterias, quarum capacitas itidem est æqualis; & hinc duas iterum format consequentias: 1. quod cordis robur vel ex utraque parte debeat esse æquale, id quod affirmatur in dissertatione quarta & quinta: vel, si robur ventriculorum sit inæquale, proportionatum tamen illud esse oporteat diversæ resistentiæ,

Naq

na;

tie, quam sanguis sustinet in diversis corporis partibus, id quod constanter affirmat sub finem dissertationis sextæ. 2. quod, si capacitas ventriculi cordis sinistri in foetu humano dimidiâ parte minor sit capacitate dextri, & aortæ dimidio minor capacitate arteriæ pulmonaris, sequatur exinde necessario, eadem celeritate dimidio plus sanguinis transire per arteriam pulmonarem, quam per aortam, siquidem duo cordis ventriculi eodem se exonerantes tempore, non possint effundere plus sanguinis in duas hæc arterias, quam continent.

DESCRIPTION DE LA PIECE D' AMBRE GRIS &c.

i. e.

DESCRIPTIO FRAGMENTI AMBRÆ GRYSEÆ
182 librarum, quod ex India Orientali Amstelodamensis Societatis Indica, quam vocant, Camera A. 1694 accepit; una cum Tractatu de ejus origine & virtute, auctore NICOLAO CHEVALERIO.

Amstelodami, apud Auctorem, 1700, 4. Plag. 9. & fig. an. plag. 5.

CUm Societatis Indiæ Orientalis Directores, qui Amstelodamensi Camera præsunt, Ambræ gryseæ fragmentum raræ magnitudinis & incomparabilis pretii, æri incidere, ejusque quas pro diverso situ diversas obtinet facies præsentare, aliquot abhinc annis curavissent; propriis non solum oculis frustum hoc usupare, verum præsentem etiam de eo conscribere tractatum sustinuit Auctor Clarissimus. Antequam autem in hoc caput rei aggrediatur, monetam describit, ejusque iconem apponit, quæ occasione illius fragmenti in honorem modo laudatorum Directorum causa fuerat. Exhibet enim illa ex uno latere ipsam Ambræ gryseæ fragmentum, addito lemmate: OCCULTUM NATURÆ AC NOBILE DORON. Subscripta leguntur verba: FRAGMEN. AMBR. GRYS. LIBRAR. 182. HUC ALLAT. 1694. In averâ facie præsentatur urbs Amstelodamensis, ipsiusque portus cum duabus elafibus, adventante altera, altera discedente. Superius typus urbis scutarius inter duo ornamenta foliis floribusque texta cornitur.

Legn-

Benigna circumstat; SIBI ET URBI. Subscriptio est: VIVANT DII MEI PENATES. Altius dein repetens Auctor originem Ambræ gryfæ, varias variorum Auctorum de ea allegat opiniones, quas Antonius Fureterius in Dictionario Universali Linguae Gallicæ adduxit; iisque subnectit Garciz ab Horto, Antonii Colini, & Nicolai Monardi annotationes materiam hanc concernentes, ac tandem in illorum se descendere confitetur sententiam, qui Ambræ originem a bituminae ex terræ visceribus vel scopulis prodeunte arcessunt. Quod ut clarius deducat, supponit odorem juxta modernorum placitam a sulphure dependere; hoc autem, ceu speciem pinguedinis terrestria seu liquorem oleosum, in bitumine maxime reperiri; bitumen in centro Terræ ab igne continuo liquefactum & ebulliens, per diversos canales, intra montium cavernas aqua salita repletas. (a Kircherō hydrophylacia vocatas) deponi; aquam inibi contentam turbare ac oleosam & sulphuream reddere; accedente dein per montium spiracula sere condensari, non in bitumen quidem, sed mediante sale in Ambram; & reliquorum liquorum instar, in guttas scedere, diffractionibus & fissuris continuum propter calorem obnoxias; huicque calori continuataque coctioni deberi, quo minus Ambræ salsum, sed dulcem saporem, suavemque odorem exhibeat. Sententiæ tandem suæ subjungit sententiam Paracelsi nostri temporis, ut eum vocat, Johannis Petri Fabri. His demum annotationes quasdam de virtutibus Ambræ gryfæ annectit, quas calidas, resolventes, corroborantes, & confortantes dicit: hincque merito cephalicis, nervinis, cordialibus, uterinis ac stomachicis annumerat.

AN ACCOUNT OF THE COURT OF PORTUGAL.

id est,

DESCRIPTIO AULÆ PORTUGALLICÆ

sub moderno Rege PETRO II. &c.

Londini apud Thomam Bennet, 1760 in 8. Constat 1 Alph.

Cum in Lusitania per aliquot annos degeret anonymus libri hujus Auctor, nihil prius habuit, quam ut historiam Lusitanicam sibi redderet apprime familiarem; ideoque cum viris, qui diu iis

Prof.

In terris commorati fuerant, frequenter versatus est, & historicus Lusitanos summo studio sibi comparavit. Factum vero, ut, cum historiam Lusitaniae universam condere aggressus esset, tantum spatium occupare recentiora hæc tempora cognosceret, ut seorsim historiam recentissimam toti operi, velut speciminis loco, præmittere, quam una cum illo demum edere in lucem, consultius judicaret, eam potissimum ob causam, ut vel ex hujus libri fortuna bene vel male universo operi ominari posset. Descripsit vero in hoc volumine non aulam modo moderni Regis, verum & parte altera, rationes ac utilitates Lusitaniae, si ad Pontificem Romanum, Hispaniam item, Galliam, Imperium Germanicum, Belgium, Angliam aliaque Regna respiciatur, late exposuit. Nos ac nihil videamur ex instructissima penu legisse, pauca delibabimus.

P. I.
p. 10.

8. 9.

III. 13.

14.

18.

20.

24.

De Rege moderno nihil gloriosius ab homine peregrino dici potest, quam quod viae publicæ in oppidis & agris, qua nunquam antehac tuto iter fieri potuit, securitatem comparaverit, quod nihil eximium inconsultis Ministris decernat; quod apud gentem alioquin in judicio de Rege suo ferendo licentiores magna polleat existimatione. Certe nullam ait de illo aliam fieri abs populo querelam, quam quod tauros ferociores, quorum cum strenuis viris decertationibus mirifice capiuntur, cum pugna maxime ferret, abduci subito e circo jubeat. Felicem vero gentem, cui ea sola calamitas est! Ter dicitur per septimanam cognoscere causas subditorum cujuscunque conditionis, & tantum non omnes hilares dimittere. Neque id minus spectat ad illius laudes, quod auream æque ac argenteam monetam valori pristino restituit, &c, quo minus detrimenti pauperes caperent, argenti defectum ipse supplevit. Ceterum Regis est in Portugallia, quas velit, leges ferre: quippe harum potissima vis est; Romanis legibus non nisi cum deficiunt illæ, locus est. Quod vero ad reditus Lusitaniae attinet, notat Auctor, nullam a Lusitanis pecuniam sine Bulla Romani Pontificis exigi posse, cujus summa sit quippe iis in terris auctoritas. Non parum certe argenti ex Indulgentiis divenditis collegisse Lusitanos Reges, jam inde ab A. 1591, quo Gregorius XIV Philippo II Hispaniarum tum & Lusitaniae Regi earum vendendarum potestatem sequit Bulla publica, hæcenus fere singulis annis renovata. Sed

Sed in his non licet esse prolixus. Multa sunt pariter, quæ
 Auctor postea occasione primæ *Patris II* conjugis, quæ antea fratri
 ejus *Alphonso VI* nupsit, de ipso *Alphonso*, & quo pacto tandem
 Regno cesserit, per complures paginas refert. Inde cum de altera
 ejus uxore e Domo *Neoburgica* oriunda agit, quantum *Xaverio*
 fuerit dedita, luculenter describit, tum vero, quo amore eam pro-
 secutus Rex fuerit, ut nunquam abs illa, dum ægrætaret, discesse-
 rit, ut in eodem cubiculo decubuerit noctu, ut mortuam impen-
 luxerit. Interjecto deinde de *Catharina Caroli II Regis Angliæ*
 vidua brevi sermone, de *Isabella Ludovica*, Infante, ut loqui a-
 mant, *Portugalliæ* fusius disserit, & quæ causæ fuerint, quare nu-
 ptiz illam inter & *Carolum Emanuelem*, *Sabaudiz Ducem*, ma-
 gnifice apparatus successu caruerint, quam multis præter illum pe-
 tita procis, quam frustra, fuerit, abunde docet. Ad filias postea
 Regias & filios ex secundis nuptiis natos progreditur, & naturalis
 quoque filiz ex plebeja matre natæ meminit, quam A. 1695 e mo-
 nasterio, ubi educata fuerat, Pater exemit, & *Duci Cadevalensi* in ma-
 trimonium collocavit, appellari vero, simul atque eam ex se sus-
 ceptam fassus est, *Regia Celsitudinis* titulo voluit; quod secus est in
 Gallia, ubi liberis Regiis naturalibus non nisi *Celsitudinis Serenissima*
 titulus datur. Inter Ministros aulicos primum nuncupat, non tam
 dignitate (nam nonnullis loco cedit) quam auctoritate & rerum usu,
Emanuelem Telles de Sylva, *Comitem de Villa Majori*, & *Mar-*
chionem Allegrotensem. Is juvenis castra aliquandiu secutus est,
 post tanta cum industria literis incubuit, ut hodie inter ejus gen-
 tis doctissimos viros numeretur. Postquam in aulam adscitus
 fuerat, non ineptus Regi fuit visus, qui legationem susciperet *Hei-*
delbergam, & sponsam Regi in *Lusitaniam* adluceret. In qua ita
 se gessit, ut ubique characterem Regis sui egregie exprimeret, &
 ab *Electore* locum honoratiorem impetraret, qui legatis Regiis a-
 lliis negatus hætenus fuerat. Ceterum quod vacuum illi a nego-
 tiis publicis eo in itinere tempus erat, ita impendit, ut historiam
 vitæ *Johannis II Regis Lusitanici*, quem Principem perfectum vo-
 cant, Latine conscriberet, tanta cum elegantia, ut legentibus non
 possit non esse admirationi.

In Parte II prolixus primum in eo est Auctor, ut quanta Pon-

Nun 3

P. II.
P. 3. sq.

112.

123.

125. sq.
128. sq.

160.

161.

165.

166.

tificis sit in Lusitania auctoritas, demonstrat; quandoquidem ex quo *Obedientissimi Ecclesie Filii* audire amant Reges Lusitani, Regnum illud Pontifex sibi reddidit addictissimum. Omnis certe in Clerum jurisdictio illic penes Nuntium Pontificis est, a quo appellatio, nisi ad Pontificem ipsum, fieri nequit; atqui ea non potest non amplissima esse, quippe plusquam dimidiam incolarum partem Clerus conficit: ut taceamus, politica quoque negotia coram illo tribunali, velut in ordine ad spiritualia, haud raro expediunt. Longum foret hic Pontificis reditus e Lusitania, vel alia, ex Auctore referre, imprimis quæ habentur de Johanne IV Braganino, quam fuerit lentus in confirmando ejus Regno, & Episcopis restituendis Pontifex, qui omnes præter unum per id tempus diem obierant, & quam facilis contra moderno Regi fuerit. *Hispanos Auctor*, post pacem A. 1668 factam, non modo ait a Portugallia abstulisse, sed quoad fieri potuit, amicitiam Lusitanorum diligenter coluisse. Nam cum A. 1681 ob turbas quasdam ab Hispania in Brasilia datas, in eo essent Lusitani, ut bellum illis inferrent, confestim miserunt, qui natas similitudines componeret. Cœpit inde roborari inter utramque gentem amicitia, ex quo uterque Rex uxorem duxit e Serenissima Domo Neoburgica, neque sine causa fuit forte, quod, qui nuper Ulyssipone sedit, legatus Hispanus, Marchio de Castel dos Rios, quotannis in natali Principis Lusitanici natu maximi ludos scenicos, quales *Operas* vocant, composuerit ipse, atque a suis ministris representari non absque magnifico apparatu jussit. Ubi ad Gallos venit Auctor, quoties deserti ab illis vel delusi, quoties adjuti fuerint Lusitani, ex omni historia repetit, additis præsertim, quæ in pace Pyrenæa Hispanos inter & Gallos gesta, & quo prætextu missæ Lusitanis fuerint a Gallis suppeticæ. Observat vero insuper, duobus potissimum rebus Gallorum commoda in Lusitania promoveri, tum quod summis in Lusitania viris uxores Galles collocent Galli, & quo minus peregrine hæc conjugia aspernentur, magna dote illiciant; tum quod Jesuitarum in Portugallia summus inde usque a primis ferme ejus Societatis incunabilis honor fuit, qui quantum Gallicis commodis favent, omnes norunt. Non attingimus denique, quæ de ceteris Regnis refert, præsertim de Anglia, cui quantum Lusitania debeat, eleganter

45.

46.

50.

51.

88.

105.

107.

et de p[ro]fano Anglum decebat, accurate describit, injecta obiter de Inquisitione Lusitanica mentione, quæ nuper modo A. 1697 decretum adigi templorum portis curaverit, quo Angli generatim omnes hæreses atque violentæ usurpationis notis designentur. Quod superest, publico Eruditi Orbis, si fas est, nomine Auctorem rogamus, ut cujus edendæ spem fecit, Lusitaniz Historiam Universam diu haud invideat historiæ cupidis.

172.

HISTOIRE DE L' ORIGENISME.

i. e.

HISTORIA MOTUUM IN ECCLESIA OCCASIONE ORIGENIS ejusque doctrina exortorum. Auctore LUDOVICO DOUCIN, e Soc. Jesu.

Parisii apud Nicolaum le Clerc, 1700. in 12. Plag. 18.

Illustrius est Origenis nomen, quam ut a quoquam ignorari possit. Nec tantum in veteri Ecclesia per aliquot secula plurimos habuit & sectatores admiratoresque, & adversarios ac doctrinæ suæ impugnatores: verum & recentiori ætate extiterunt doctissimi viri, qui in ejus historia concinnanda egregiam navarunt operam. Testantur hoc labores doctissimorum virorum Huetii, Halloisii, Horbii aliorumque. His nunc accedit Ludovicus Ducinus ex Jesuitarum ordine Sacerdos, & aliis jam ingenii monumentis, præsertim historia Nestorianismi, nobis quoque commemorata, orbi erudito notus. Nam Origenismi historiam ita exhibet, ut quæ tum de ipso Origene, tum ejus doctrina & controversiis super hanc motis, magnaque animorum contentione in Ecclesia agitatis, observatu digna occurrunt, velut per compendium exponat. Nos cum ipsa historia satis nota sit, hinc inde saltem nonnulla, quæ observatu digniora fuerint visa, delibabimus.

Primam contentionis inter Demetrium Alexandrinum Episcopum & Origenem coortæ occasionem ab Episcopis Palæstinæ subministratam fuisse docet, quippe qui Origeni, utut solum Catechizæ, facultatem concionandi concesserint, quod ceteroquin Episcoporum munus erat proprium. Demetrium enim non tantum palam asseruisse, violatas eo ipso fuisse leges ecclesiasticas, sed ex eo

Lib. I.

statim tempore animum ab Origene alienum demonstrasse. At vero simul singulares Origene opiniones tum observaverit, ut autem hinc ejus erga illum odium sit, Auctor definire non audeat. Interim id certum putat, Origenem eo tempore suum de Principiis opus composuisse, erroribus variis conspersum, ita tamen inter se connexis & colligatis, ut ex uno prodire principio viderentur. Dogmata ipsa, quæ Origenei ceu erronea exprobrata sunt, ab Auctore indicata, sed satis ceteroquin nota, hic non referemus: id saltem observamus, quod defensoribus Origenei nequiquam adstripuetur. Hi vero cum alia, tum illud quoque pro Origene afferunt, quod ab ejus adversariis erronea quædam effata operibus ejus sint assuta. Quo ipso tamen, iudice Nostro, parum proficiunt. Præterquam enim quod ex historiarum monumentis constat, Origenem ea docuisse, quorum accusatus condemnatusque fuit, in libris de Principiis non unam solum alteramve propositionem hæreticam reperiri, quæ forte inferi huic operi potuerit, aut statim tamen a re ipsa, de qua agitur, aliena forte deprehendatur, sed ipsius libri huius systema, quantum quantum est, erroneum esse, ipsas propositiones fundamentales, quibus ceu fulcris quibusdam opus hoc innititur, ut iis subtractis corruere ipsum hoc ædificium necesse sit, ejusdem esse conditionis. Accedere, quod iidem errores, quibus libri Principiorum infecti sint, in aliis quoque ejus operibus ubique regnent; unde colligatur, constare sibi semper in pravis hisce opinionibus Auctorem, semperque eundem esse. Quem admodum autem non dissimulat, quid in Origene laudandum sit; ita ut approbet, quæ reprehendenda sunt, a se nequiquam impetrare potest. Cumque merito omnes in admirationem conjiciantur, quid demum summi ingenii excellentisque doctrinæ virum ad ejusmodi errores defendendos impulerit, Noster quidem intempestivo studio religionem Christianam philosophiæ Platonice accommodandi, hoc tribuere nullus dubitat. Magna namque flagrasse Origenem cupiditate dicit, ad religionem Christianam philosophos adducendi: ita enim rationes secum subducebat, si hi, qui auctoritate sua plurimos a veritatis cognitione avertunt, victas dederint manus, reliquam turbam sua sponte, missa avita superstitione, ad Christianorum sacra accessuram. Plerique autem cum Platonice philo-

loso-

Iosophia in scholis tum ubique regnanti, essent addicti, nihil aliud sibi superesse putavit, quam ut Christianam religionem philosophia Platonicæ attemperaret.

Demetrii erga Origenem odium haud mediocriter, ut Noster refert, auctum est, cum hic denuo in Palaestinam itinere suscepto Presbyter ibi a Palaestinae Episcopis creatus esset. Magnam hinc apud suos inivit invidiam; simul vero Gentilibus, quibus Origenes sudes in oculis erat, animus ad eum perdendum additus est. Ex multis quidem certaminibus, quæ magno animo subiit, superior evasit; tandem tamen succubuit, ut satiusne esset Æthiopsis libidinem experiri, an thus offerre idolis, dubitans, thure ab adstantium quodam ex manu ejus excusso, suspensionem idololatriæ contraheret. Ita enim rem hanc Noster, Epiphanium secutus, narrat. Erupere tum omnia in Origenem odia, & quod multi hæcenus clausum in pectore habuerant, tum palam factum est. Ejectus fuit ex Ecclesia Alexandrina & excommunicatus: receptus tamen honorifice ab ecclesiis Palaestinae. Miratur autem Auctor, qui factum, ut adversarii Origenis, dum omnia conquirerent, quæ invidiam Origeni constare possent, errorum ejus obliviscerentur. Hoste enim ei objectos fuisse, non legitur. Nihilo secius, licet Historici nullam hujus rei injiciant mentionem, in eam ingreditur opinionem, pravas ejus opiniones aut unicam, aut præcipuam causam fuisse, cur anathematis fulmine ab Episcopo Alexandrino fuerit percussus. Probat suam sententiam ex Hieronymo, qui asserat, in condemnando Origene ecclesie Alexandriae reliquas totius orbis ecclesias accessisse, exceptis Palaestinae, Phoeniciae, Arabiae & Achajæ. Quod si de capite doctrinae nulla fuisset contentio, credibile non esse, quod reliquæ etiam ecclesie huic negotio se immiscuerint. Addit porro, poenam Origeni inflictam duriolem fuisse, quam promeruisset, si de ejus doctrina non simul fuisset questio. Ceteroqui enim non aliud illi obijci potuisse, quam quod se Presbyterum in Palaestina creari passus esset, quo ipso leges quidam ecclesiasticas violaverit, interim tanti non esse hoc delictum, ut ideo fuerit excommunicandus: præsertim cum in persecutionibus ecclesie interdum aliter fieri haud poterit, nec illud fuerit infrequens. Rem omnem autem plane confici putat, si quis secum ex-

Lib. II.

pendat, Origenem in sua Apologia ad Fabianum conqueri, scripta sua esse interpolata, imo hac ipsa de causa ad Pontificem aliosque Episcopos litteras dedisse, illisque fidei suae misisse confessionem, factum etiam esse, assetta quaedam crudiora sibi excidisse, quae tamen noluerit aliis innotescere, simulque Ambrosium amicum suum accusare, quod se invito scripta sua publicae luci exposuisset, quae tamen sub accuratius examen prius a se fuissent revocanda. Haec & similia, inquit Noster, quem in finem ad se defendendum protulisset Origenes, si de ejus doctrina nulla tum ei lis mota fuisset?

Ceterum in exponendis Origenis rebus dum ita versatur Noster, non potest non alias quoque Historiae tum ecclesiasticae, tum civilis, partes attingere. Id enim rerum ac negotiorum nexu requirit. De discipulis itaque Origenis dum loquitur, de Gregorio Thaumaturgo, aliisque celeberrimis ecclesiae doctoribus disserendi illi nascitur occasio. Ad Imperii autem statum dum respicit, Philippi Imperatoris injicit mentionem, quem Christianis annumerare nullus dubitat. Eusebii etiam, Hieronymi, aliorumque testimonia luculentiora esse putat, quam ut hoc negari queat. Quicquid autem recentiores quidam contra disserant, nihil aliud ex omnibus argumentis colligi posse, quam Philippum Christianismum dissimulasse, nec palam se Christianum professum; id quod tum adhuc eum fecisse putat, cum litterarum commercium cum Origenem institueret: cujus & monitis saluberrimis deinceps semper morem gesserit. Laudat hic quoque Babylam, qui concedere Philippo locum inter Christianos prius noluerit, quam vera serisque poenitentia, gravissima, quae adniserat, crimina expiallet: id quod Philippus adeo non aegre tulerit, ut potius animi humilis atque obsequiosi documentum longe pulcherrimum & apud posteros memorandum, ediderit. Sic & de filio Philippi praelare admodum sentit, eumque Christianorum cotui adscribit. Sed ad Origenem tert redeamus, postquam ille A. 254, annos natus sexaginta novem, mortuus Tyrique sepultus esset, ubi & hodie sepulcrum ejus ostenditur, uti Auctor refert, tum deam doctrina ejus certaminibus variis occasionem praebere coepit. Extiterat namque, qui invidendis cum ad eosdem tollerent elogis, quos inter haud postremo: fuit Dionysius Alexandrinus: qui ipsa tamen alios irritarunt, quippe

quippe qui in eam ingressi sunt sententiam, immodicis ejusmodi laudibus nihil aliud effici, quam ut posteri inducantur, ut credant, nihil omnino quod rectum non sit, ab ejusmodi homine dictum aut scriptum esse; id quod tamen in Origene secus se habet. Suerum ergo duxerunt esse partium, errores Origenis detegere, ne alii per eos seducerentur. Præcipuus fere inter hosce fuit Methodius, qui varia contra Origenem composuisse scripta dicitur. Observat quidem Auctor, Socratem asserere, Methodium mutasse sententiam, & ex hosce ejus factum esse laudatorem & panegyristam. Ast Nostro hoc persuaderi nequit. Si enim, inquit, Methodius laudavit Origenem, postquam impugnaverat (esto, hoc ita se habere) ob ingenium solum forte laudavit & eruditionem, sepositis erroribus, qui laudem nullam promerentur. Sed brevius tamen rem expediri posse putat, si dicat, errasse hic Socratem, nec recte distinxisse tempora. Etenim initio Methodium in pretio habuisse Origenem, omnes testantur, ast mente ejus accuratius percepta, intellectisque erroribus, eum repudiasse. Certe nec Rufinum, nec Eusebium, nec Epiphanium, nec Hieronymum illud omisso fuisse, si denuo mutata sententia ex adversario Origenis, ejus factus fuisset defensor & hyperapistes. De ceteris Origenis adversariis & defensoribus, qui in prima scilicet hæc Origenismi scena comparuerunt similiter disserit: sed immorari hisce diutius non licet.

Vix autem hæc contentiones paulisper refrigerant, cum danno in scenam produceretur Origenes, longe plures admiratores adepturus. Etenim cum Ariani (ex mente enim Auctoris hæc ita enarrare placet) per Constantinum Conciliumque Nicæni Patres eoque in ordinem redacti essent, ut palam placita Arii defendere non auderent, alia via ad errores suos propagandos incedere decreverant. Origenem scilicet, in cujus scriptis aut eadem aut similia cum Arii dogmatibus contineri animadvertabant, commendare, simplicioribusque obtrudere, & re sua esse duxerunt, ut ita ab hocce magistro ea edocerentur, quæ ab Ario doceri renebant. Novus hinc splendor Origeni conciliatus, ejusque scripta in omnium mox esse ceperunt manibus. Nec poterant hæc artes fugare strenuos veritatis defensores, præcipue Athanasium, qui ut hoc tela Ariani eriperet, ostendere aggressus est, Origenem ceterosque

Lib. III.

que Ante-Nicanos Patres non Arianis, sed Orthodoxis potius favore. Certe non negat Ducus, subinde ita loqui Origenem, ut propius ad Orthodoxos quam Arianos accedere videatur. Juxta eum enim Verbum ex sinu Luminis increati natum esse, cum Arius contra ex nihilo illud productum asserat: Arium asserere quidem, Verbum ante omnia secula esse productam, est negare illud esse aeternum; Origenem contra aeternitatem Verbi diserte adstruere, & quae alia sunt ejusdem commatis. Nihilo secius tamen in ipso fundamento cum Ario consentire Origenem, non diffatur. Inter praecipua enim & fundamentalia Origenis dogmata haec quaeque esse, primo Verbum non esse substantiam necessariam, deinde Verbum esse inferius Patre. Athanasio tamen, quod excusare Origenem annis fuerit, vitio verti non posse: cum per *alia eaque gravissima negotia*, illi non licuerit tam accurate Origenis opera perlegere, ut omnia ejus placita trutinare atque revocare sub examene potuerit. Imo providentiam quoque Numinis in eo agnoscit, quod Athanasius hosce Origenis errores non detexerit. - Si enim detexisset, nihil aliud ei superfuisset, quam ut Origenem una cum Ario rejiceret; quod eo tempore nimis periculosum futurum fuisse, judicat. Magna enim cum apud omnes esset Origenis auctoritas, multi hoc ipso perduci potuissent ad partes Arianorum amplectendas, si percepissent, fatente ipso Athanasio, jam Origenem ea ipsa decuisse, quae postea docuit Arius. Ergo per Athanasium reliquosque Orthodoxos, qui scriptis exegeticis Origenis maximopere delectabantur, tum crevit Origenis auctoritas. Nec fuit qui de ejus orthodoxia dubitaret, aut errores ejus demonstrare auderet, donec Pachomius, vir non tam ob doctrinam, quam morum integritatem vitaeque sanctitatem clarus, & inter praecipuos monasticae disciplinae auctores referendus, intelligeret, plerosque etiam monasticae vitae adictos, ista Origenis auctoritate velut torrente abripi, ad gravissimos perniciososque errores sensim nemineque animadvertente imbibendos. Hic ergo errores Origenis, reliquis tacentibus, detegere, suosque ut ab iis ceu veneno presentissimo sibi caverent, serio monere & adhortari. Ejus vestigiis successor ejus, & discipulus, Theodorus insicit: sed tamen quo minus indices Origenis

audiorum inualeceret, ejusque sententia inter ipsos monachos plurimos invenirent approbatores, impedire non potuerunt.

Inter reliquos autem, qui Origenis placita sequebantur hoc tempore, circa finem fere seculi quarti, eminuit Didymus Alexandrinus, vir eruditione pariter ac morum sanctitate clarus. Hic tum multos alios, tum etiam Melaniam illustri loco Romæ natam, atque Ruffinum ad Origenis partes pertraxit. Johannes Patriarcha Hierosolymitanus itidem ab Origene non erat alienus: Theophilus autem Alexandrinus per se quidem non favebat Origenis sententia, ast arcta illi intercedebat amicitia cum Isidoro quodam, callido homine, nec litterarum experte, ast Origenistis plane addicto, a quo in omnem partem circumagebatur Theophilus, prout res Origenistarum hoc postulare videbantur. His omnibus solus tum restitit Hieronymus, acerrimus Origenistarum insectator, cujus cum hisce adversariis, præsertim Ruffino amico quondam Hieronymi singulari, certamina in quarto operis hujus libro prolixè enarrantur. Atque cum omnibus Origenistarum moliminibus fortiter obviam iret, hi vehementer erga illum irritati, quicquid excogitare potuerunt, in eum exonerarunt calumniarum. Factum inde, ut Hieronymus seu homo turbulentus, rixator, inquietus, arrogans & ad disputandum pugnandumque natus, pessim traduceretur, maleque audiret etiam apud illos, qui ceteroquin cum Origenistis non faciebant, nec ullam causam Hieronymo irascendi habebant. Origenistis istud peropportune accidit, quippe hac ratione doctissimos passim viros in Hieronymum concitarunt: ipsumque Alypium Augustini amicum, ut eandem de Hieronymo animo conciperet opinionem, adduxerunt. Hunc enim Hierosolymitanam urbem, in qua & Hieronymus tum degebat, vix ingressum circumstiterunt, ejusque animum falsis narrationibus ita obruerunt, ut quam semel imbiberat de Hieronymo sententiam, exuere non posset, sed Augustino auctor esset ad stringendum contra Hieronymum calamm. Occasionem vero versio Hieronymi præcipue subministrabat, Augustino vel hoc nomine displicens, quod a recepta versione recederet, & ita simpliciores, dubios quippe, cuiam versionis accedere deberent, turbaret. Acciter utrinque aliquot scriptis pugnatum: mox tamen Augustino ad mitiora consilia se con-

Lib, IV,

ferente, & Hieronymi innocentiam agnoscente, pax inter eos restituta fuit, magno quidem cum Origenistarum dolore. Hæc omnia fusius ab Auctore edisseruntur, a nobis vel hoc nomine prætermittenda, quod nemini, nisi rerum ecclesiasticarum plane ignaro, ignota sint. Unicum saltem addimus, quod circa initium hujus libri Auctor monet, fuisse quosdam, qui itidem Origenis sectatores videri voluerint, quique ex eo, quod corpus solum carcer & ergastulum animæ sit, neque pro parte hominis censeretur, intulerint, impuritates carnis non posse animum puritate sua privare, aut ejus obstare beatitudini: quo ipso impuris cupiditatibus frena laxantes, maximis flagitiis fenestram aperuerunt. Duplicis hujus Origenismi carnalis & spiritualis mentionem injicere Epiphanium docet, ad stipulaturque Huëtio, ab alio quodam Origene hos originem traxisse neganti. Hæc vero dum refert, occasionem in Molinosium Quietistarum auctorem invehendi arripit, & Jesuitis gloriam detecti primum Quietismi asserit, simulque observat, licet Molinosus etiam qua castitatem cum Origene neutiquam sit comparandus, in eo tamen cum illo convenire, quod itidem duplicis hæreseos carnalis atque spiritualis auctor sit.

Mortuo in Italia Ruffino, extincta ibi cum eo hæresis Origenistarum videbatur, præsertim cum Anastasius Pontifex ei se opponeret, quem magnopere hoc nomine laudat Noster, uti Siricium contra Anastasii antecessorem notat, quod munus sui insuper habita ratione, cœcoque in Ruffinum amore abreptus, venenum hoc longe lateque spargi passus sit. Nihilofecius extiterunt in Italia & post Ruffinum, qui revocarent Origenis dogmata: qui tamen facili negotio in ordinem redacti sunt. Ast longe majores turbas in Oriente dedit Origenismus. Theophilus enim Alexandrinus Episcopus, qui hætenus connivendo velut passus erat, ut inter Monachos ejus diocesi subjectos Origenismus majora in dies caperet incrementa, tandem quorsum cuncta tenderent, secum expendens, & ecclesie periculum animo versans, acrioribus remediis opus esse ratus, paulo severius in præcipuos defensores Origenismi, monachos scilicet Nitrie & eorum antesignanos, præcipue Isidorum illum ante memoratum, qui intellecta Episcopi sententia, ad monachos hosce fugerat, animadvertit. Nonnulli monachorum

a Theophilo in exilium pulforum Constantinopolin concesserunt, fidemque implorarunt Johannis Chrysoftomi, tum Constantinopolitani Patriarchæ. Hic uti propenso erga miseros quosvis erat animo, monachos istos recepit, & ita occasionem præbuit, ut similitates istæ, quæ jam antea ei cum Theophilo intercedebant, in apertum odium, & contentiones longe funestissimas erumperent. Admiratur autem Auctor hic insperatum certaminis hujus eventum. Cum enim jam in eo omnia essent, ut Theophilus judicio Chrysoftomi, magna auctoritate & gratia Imperatoris florentis subjiciendus esset, subito mutata rerum scena est, Eudoxia Imperatrice a Chrysoftomo offensa, & Theophili partes amplectente, eoque res istas dirigente, ut ad sententiam de Chrysoftomo ferendam Constantinopolin accerferetur. Omnia contra Chrysoftomum conspirabant, donec in exilium tandem pelleretur, triumphante Theophilo, succumbente simul Origenismo, quem præcipue Theophilus oppugnabat. Hæc summa illorum est, quæ prolixius de hac contentione ab Auctore narratur, ex quibus unicum saltem adhuc subjungimus. Male nimirum audit apud multos Theophilus, & insolentia, ambitionis ac credulitatis arguitur: sunt etiam, qui eum aliis affinxisse hæreses ajunt, ut hac ratione eos perderet. Ast Duci-nus aliter de eo pronunciat: & licet non dissimulet, ab ambitione non plane eum fuisse immunem, simul tamen pro viro sancto & probò & summe orthodoxo eum habet, eos autem, qui aliis illum affinxisse hæreses ajunt, ex instituto refellit. Nimirum illos, qui ejusmodi quid de Theophilo memoriæ prodiderint, ipsos fuisse hæreticos dicit. De Palladio Episcopo Helenopolitano hoc manifestum esse. Accerrimum eum fuisse Origenistam, non tantum ex testimonio Hieronymi aliorumque constare, sed ex ipso etiam Palladii opere. In eo namque illum Evagrium Ponticum maximis in cælum tollere laudibus, quem tamen Origenistarum fuisse antesignanum constet, imò hujus se palam eum profiteri discipulum. Similiter & Didymum, & Isidorum Alexandrinum, & Rufinum non sine encomiis singularibus eum commemorare, qui tamen anathemate percussi sint, eo quod Origenis erroribus adhæsisent. Accedere ait, quod hic Palladius neutiquam auctor sit libri de vita Chrysoftomi, sed alius quis obscurus homo, cui commodum visum fuerit, Palladii nomen usurpare. Non magis tamen Socrati atque Sozomeno hic credendum esse, quam Pal-

Pal-

Palladio. Utrumque enim tum aliis hæreticis, tum maxime Origenistis additum esse. Præterea tres hosce auctores adeo inter se non convenire, ut dissentiant quam sæpissime, imo ut singuli sibi ipsis contradicant. Denique inquit, quicquid sit de Theophilo, si vel maxime probatum fuerit, cum vindictæ cupiditate abreptum, modestiæ & charitatis limites migrasse, ex eo tamen non colligere licet, Isidorum atque monachos Nitriæ pro orthodoxis habendos esse. Sed cetera prætermittimus: sicuti nec reliqua, quæ in hoc libro de contentione occasione Origenismi inter discipulos Sabbæ, viri sancti, aliosque monachos ortis, itemque de Justiniano Origenismum proscribente, deque Theodoro Cæsarensi callidis machinationibus eidem patrocinate, tandemque de extirpatione ejus disserit, attingere nobis licet. Sed duo tamen adhuc paucis monenda sunt. Primum hoc est, quod circa finem libri quinti synopsis doctrinarum Origenis, vel systema potius errorum ejus ita exhibeat, ut demonstret, Origenem ex unico principio simplicissimaque ratione, nimirum essentiam increatam esse immutabilem, creatam autem mutabilem, omnes errores iusta serie ita derivasse, ut cuncta ejus placita arctissimo nexu inter se devincta essent & colligata. Alterum hoc est, quod universo huic operi subjuncta sit explicatio quædam uberior eorum, quæ veteres de condemnatione Origenis in quinto Concilio œcumenico facta, memoriæ prodiderunt. Summa hæc est. Evagrius rem istam aliter referre videtur, ac Auctor retulerat, dissentireque ab eo qua tempus, qua modum condemnationis. Opponit itaque illi aliorum auctorum testimonia & monumenta fide digna. Opponit etiam acta Concilii, in quibus tamen cum ea neutiquam reperiantur, quæ alii scriptores de hoc negotio retulerunt, nova inde exurgit quæstio, an acta istius Concilii integra sint, an mutilata? Prolixe itaque aliorum auctorum sententias atque rationes affert: tandem vero rejectis atque impugnatibus, tum iis qui integra, tum iis qui mutilata hæc acta crediderunt, suam de hac re ita exponit sententiam, ut contendat, veteres quinti Concilii nomine non tantum illa designasse, quæ per Patres Constantino-poli tempore Vigilii Pontificis congregatos gesta sunt, sed ea omnia, quæ circa capita fidei per quinque ecclesias Patriarchales, durante imperio Justiniani decreta sunt. Unde concludit Auctor, hodiernum actus hujus concilii nihil deesse, & in iis reperiri ea omnia, quæ tum ad Origenismum, tum ad controversiam de tribus capitulis spectant.

* * * * *

N. H.
ACTA
ERUDITORUM,

Publicata Lipsia

Kalendis Novembris Anno M DCC.

LE GEMME ANTICHE FIGURATE &c.

i. e.

GEMMÆ ANTIQVÆ DELINEATÆ, AUCTORE MICH. AN-
GELO *Causse de la Chaussée Parisiensi, Eminentissimo ac Reveren-
dissimo Principi Dn. Cardinali CÆSARI ESTRÆO
consecrata,*

Romæ, apud Jo. Jacob. Komarek, 1700 In 4. ch. aug.
Constat plagulis 13, figuris æneis 200.

HActenus Gorizi, Liceti, Augustini, aliorumque labores,
qui pretiosam pinacothecarum illustrium supellestem,
Gemmas nimirum calaminibus insignes enarrant, earum-
demque ectypa quam nitidissime incisa offerunt, adeo delicatulis
artificiose vetustatis admiratoribus & utilitate & jucunditate sua
sele commendarunt, ut non parvis elogiis eapropter mastati le-
gantur. Tantarum laudam æmulatione accensus Autor hujus o-
peris perindustrius, cujus in annotandis prisca ævi cimeliis fidem
solertiamque spectatores Musci Romani, quod Romæ A 1690 edidit,
jamjam exofculati sunt, presentem sculpturarum farraginem evulga-
re, novaque rei antiquariæ incrementa addere constituit Compegit
autem in hoc Syntagma ducentas figuras in tabulis æneis splendide
sane insculptas, Deorum, Dearumque, Heroum item, Imperatorum,
Philosophorum, sacrificiorum, quadrupedum, volucrum &c. im-
pines exhibentes, quas veteres Romani, cum annuli ferrei, vel e
simplici auro confecti, innocentioris ætatis decora, vilescere cot-
pissent, ac barbararum gentium luxuria & fastus victorum quoque

Ppp

ani

ACTA ERUDITORUM

animis sese infinnasset, ut Achate, Amethysto, Chalcedonio, Crystallo, Corneolo, Iaspide, Hyacintho, Onyche, Sardio &c. aliisque lapillis lectissimis inmani sepe sumtu calari curabant, inque annulorum, vel bullarum, vel fibularum ornamenta adaptabant. Neque vero satis habuit Noster, elegantissimas gemmarum figuras in fecenam produxisse, sed ad singulas quoque expositionem eorum, quae paulo difficiliora videbantur, sive ex suo, sive ex aliorum penu liberaliter suppeditavit, quo tyrones in hanc palaestram recens admitti inoffenso pede feliciter progredi possent. Ceterum ne illorum vota, qui speciminis loco aliquas a nobis hic memorari tacite gestunt, repulsam ferant, e tanto sculpturarum numero paucas indicare se lubet. Fig. 68 Mercurium nudum, sinistro brachio columnae innixum sacculumque tenentem, dextra manu loco caducei *clavam* & ramum olivae habentem, circumstantibus ariete, gallo gallinaeo & corvo, ex amethysto representat. In Fig. 73 Venus victrix apparet, nuda, videlicet & scuto suffulta, dextram hasta, laevam ense armatam gerens; adstat quoque Cupido, qui matri gladium porrigit. Eundem pariter in fig. 99 eodem rotatilem gyratione, telaeque acere videas. Fig. 121 M. Curtium, prout eques insumantem terrae hiatus praecipit, exhibet. In fig. sequente Tucciam virginem Vestalem, aquam e Tiberi cribro hausit (ut ab incestus suspitione se liberaret) ad templum Deae portantem, cernere licet. Figura 146 duos gallos gallinaeos sistit, quorum alter, ac si e pugna superior discessisset, Victoriam corona conspicuam retro imminens habet, erectoque collo triumphum cantare videtur, ut adeo huc quadret illud Plinii Hist. Nat. L. X. c. 21: *quod si palma consigit, statim in victoria canunt, seque ipsi principes testantur.* Reliquae gemmae partim historicum, partim mythicum argumentum involvunt, spectaculumque maxime ludicum praesentem potentosa deliria Priscillianistarum, vel si malis, Paganorum, ridicula schematum hieroglyphicorum agglutinatione delectantium, quae Auctor noster a fig. 175 usque ad fig. 183 ostendit, atque ad eximium auditum accuratius revocat, quo nimirum Lectori ad sacra ista aditum pandere queat. Quod si Jo. Chiffletio *Sculpturas* 176, TAB. VIII. 78 & 181, quas nos hic sub Fig. I, II & III. obtinui curiosam sistimus, sua aetate videre contigisset, nullum est dubium, quin

Fig. I

Fig. IV

TAB. VIII.

ad. A. 1700.

pag. 482. sqq.

7

quin ad gemmas Socraticas retulisset, & vel in honorem vel contumtam Socratis factas esse asseverasset; Noster vero id operose molitur, ut sensum physico-moralem inde eliciat, quem in re adeo dubia atque incerta, impiasque vanæ superstitionis absurditates arguente, suo genio atque otio abundare, lubentissime patimur. Sic in figura I caput arietis de segete, sub signo Arietis in spicas exeunte; caput agreste de Deo Panæ, quem eundem cum Sole omnium rerum parente Gentiles credidere; galli pedes, seu aviscalidissimæ & Soli ea de causa tributæ, de virtute Solari; caput porcusque equinum de aqua, hujus universi, juxta Homeri & Thaletis doctrinam, scaturigine; glandem denique de quibusvis fructibus ad hominis alimentum comparatis accipit. In fig. II juvenem alatum, equum habenis moderantem, genium sive Dæmonem, qui hominis generationi atque actionibus præsidere Jamblichus aliique creditus fuit, interpretatur. In III fig. confirmatis prioribus huc pertinentibus, elatum galli pedem calorem Solis, pedes seu culmos frumenti, quando in Arietis signo versatur, attollentis depingere, argute docet. In primis autem Oedipum agit in explicatione chimæricæ structuræ, quæ in corneolo num. 183. sculpta, hic sub Fig. IV comparat, inque ea originem urbis Romæ ac conditorum ejus symbolice adumbratam latitare credit. Per serpentem enim, qui in fastigio eminet, denotari ait Æneæ in Italiam adventum, posteaquam prope patris sui sepulchrum in Sicilia anguem conspexerat: scrofam vero indicare sacrificium ab Æneæ post appulsum suum eo in loco, ubi deinceps Ascanius Albam urbem fundavit, peractum; vel, cum apud veteres mos obtinuerit, ut in fœderum cærimonis porca mactaretur, forsitan confederationem illam solemnem inter Romulum & Tatium Sabinorum Regem initam designare: lupam duobus parvulis ubera præbentem, vulgaram Romuli & Remi educationem portendere: clavam denique Herculis & caput aperi, quæ in infima parte cernuntur, symbola esse fortitudinis & valoris tam in vitiis coercendis, quam hostibus demandis, quo præfatos Romanos excelluisse constat; quorsum & caput arietis, animalis pugnacissimi ac Marti ideo consecrati, accenseri posset, quod Noster vero Veneris, matris Æneæ, signum esse assumat, quandoquidem apud Elyenses ejus simulacrum arietis inf-

dentis cultum fuerit. Num vero conjecturis suis recte semper collocaverit ad amussim criticam, nostrum examinare non est, sed iudicio Lectorum sagaciorum merito relinquendum.

LE CHRISTIANISME ECLAIRCI &c.

i. e.

CHRISTIANISMUS ILLUSTRATUS QUOAD HODIERNAS de Quietismo controversias; cum Animadversionibus in librum, cuius titulus, Tractatus Historicus de Theologia Mystica.

Amstelodami, apud G. Gallet, 1700. in 12. Alph. 1. pl. 4.

Quæ Archiepiscopum inter Cameracensem & quosdam Galliarum Præsules agitatae sunt lites, per Romani Pontificis sententiam adeo non potuerunt penitus confopiri, ut potius indices novi ad huc libelli controversiæ istius memoriam nobis refricent. Et pleræque quidem hujus commatis scripta merito negligimus, quod aut crambe bis cocta in illis reponatur, aut talia referantur, quæ eruditorum iudicio rectius ignorantur, quam discuntur. At iste, quem nunc exhibemus, libellus longe aliud suo jure sibi postulat fatum. Excellens enim Auctoris prodit ingenium, lectoremque dubium relinquit, an iudicii acumen, an libertatem ab omnibus dissentiendi conatumque veritatem consecrandi, suspicere in eo debeat.

Etenim (ut summam ejus paucis indicemus) Cameracensem atque Meldensem Præsules de Mystica disciplina ita inter se contendisse palam fatetur, ut uterque gravissimos admiserit errores, neuter rei veritatem assecutus sit. Hisce licet se iudicem interposuerit quidam ex Protestantibus, Auctor scilicet Tractatus Theologici de Theologia Mystica, est tamen nec hunc omne tulisse punctum, ut in ipsa tractatione ex instituto ostendit. Causas quidem, cur doctissimi etiam Viri sic a scopo aberraverint, varias esse, præcipuam tamen hanc forte non immerito existimari, quod virtutes quas vocant theologicas, mysticamque disciplinam, & virtutes morales, a se invicem non satis discreverint. Hoc ergo Auctori in hoc opusculo constitutum est, ut theologiarum virtutum, mysticæ disciplinæ, & virtutum moralium indolem explicet, atque discrimen accurate demonstret, simulque errorum hæcenas ad.

admissorum fontes, in discriminis hujus, veræque, qua præsertim mystica disciplina gaudet, indolis ignorantia ostendat.

Virtutum Theologicarum nomine in scholis, uti constat, Sect. I. II. & III. veniunt spes, fides atque charitas. De his itaque primo loco agit, sed ita ut modernis controversiis tractationem suam attemperet. Sic dum de charitate disserit, operosus in eo est, ut demonstret, charitatem sive amorem Dei non excludere penitus amorem sui ipsius, licet hic illi subordinari debeat. Nihil hic dicitur, quod superfluum sit: cuncta etiam ita inter se juncta ac colligata sunt, ut decerpi hinc nihil queat, nisi magnam libri partem huc transcribere vellemus: adeo missis hisce, ad ea progredimur, quæ de mystica disciplina præcipit. Hisce namque paulo diutius immorari, forte operæ pretium fuerit.

Quod itaque Auctor *La Mistique* vocat, nos disciplinam mysticam appellabimus, arcanam quandam Dei in hominis cujusdam anima operationem hac voce indigitantes. Namque Auctor ipse illud, quod *La Mistique* vocat, ab ipsa Theologia Mystica discernit, eaque voce effusionem gratuitam, transeuntem & extraordinariam Dei, in gratiam hominis cujusdam, in quem hunc favorem conferre Deo placuerit, factam, se denotare profitetur. Effusionem eam vocat, ut innuat, arte quadam atque industria hanc comparari non posse; sed tantum requiri subjectum idoneum, virtutibus scilicet theologicis præditum: interim hanc effusionem virtutes theologicas includere, imo his per illam novum gradum unionis atque luminis addi. Gratuitam dum eam dicit, hoc innuit, eam nec zelo, nec vita sancta, nec præparatione, nec austeritate vitæ, nec exemplis, nec imitatione, nec loci sanctitate, nec certo vestimenti genere acquiri posse; Spiritus enim Dei, inquit, fiat ubi vult: quo ipso ingentem Pseudo-Mysticorum turbam prostrernit, qui aliis varias regulas atque instituta, ut mystici evadant, præscribunt. Transeuntem vocat hanc effusionem, ne quis opinetur, per eam statum vitæ mutari in statum comprehensionis, & ordinem sanctificationis in Evangelio præscriptum & constitutum interrumpi. Simul tamen hanc effusionem extraordinariam dicit, non quod ordinem a Deo semel constitutum evertat, sed quod eum transcendat, idque improvisò & ad certa temporis mo-

ments. Rursus Deo hanc effusionem vendicat, ut ostendat, Angelum hic non posse Dei vicem obire: cum Angelus nisi quod habeat, cum aliis communicare nequeat; solus autem Deus seipsum cum aliis communicare possit. Illi denique huncce favorem Numini obtingere autumat, cui eam concedere Deo visum fuit; non ac si quis hunc favorem promereri virtute quadam possit, sed ut indicetur, æternam hominis istius ad hoc electionem plane gratuitam esse, & ut tenerrimus amor Numini, quo in res creatas fertur, demonstretur.

Ex ista itaque definitione, hunc in modum explicata, varias elicit conclusiones. Mysticam scilicet illam Numini perceptionem nec ad salutem necessariam esse, nec ad perfectionem hominis Christiani requiri. Multos extitisse in Ecclesia sanctissimos viros, qui tamen non fuerint mystici. Ex mystica experientia sanctitatis & electionis non posse certum ac indubitatum documentum capi: nec mysticam illam perceptionem inter media sanctitatem consequendi in Evangelio esse præscriptam. In sanctorum numerum non esse referendum, qui fuerit mysticus, etiamsi eum, quod mystica disciplina profitetur, expertum esse constet. Nihilominus secius mysticos ab Ecclesia non rejici, sed explorari: mysticam autem perceptionem pro extraordinario quodam Divini favoris documento recte haberi, licet nec revelata sit, nec promissa: nullum doctorem scholasticum idoneum esse ad sacros recessus mysticæ perceptionis explicandos, imo ne quidem intelligendos. Mysticas operationes rectius sensatione percipi, quam intellectu comprehendendi: easque melius cognosci ab eo, qui eas expertus sit, quam ab eo, qui multos libros mysticos composuerit: imo etiamsi illi scriberent, qui has operationes Numini experti sint, eos tamen omni sua industria efficere non posse, ut lectores ejusmodi quid in se sentiant, ac illi senserunt. Et hinc librorum mysticorum inutilitatem colligit; mysticam tamen perceptionem pro illusionem statim habendam esse, abnuvit. Explicat hinc, quo pacto mystica perceptio differat a miraculo, prophetia, mysterio. Tum porro pronunciat, ad mysticam perceptionem non requiri hominis consensum, quia supra & ultra ordinem alicui obtingat. Eandem ergo ratione dignitatem superiorum esse virtutibus theologis, quas

tamen supponat; aut ratione meriti, durationis, juris, esse inferior-
 rem. Interdum in mystica illa operatione cor hominis incredi-
 bili suavitate perfundi, ut ceterae sensationes omnes cessent, tum-
 que hominem amor proprio, Divino amor subordinato, summas
 delicias percipere, quas non expectasset. Interdum autem Divino
 lumine completi intellectum, ut clarius quaedam videat, quam
 ceteroquin fide complectatur, similemque tum esse ejusmodi ho-
 minem Paulo Apostolo, ut sit ne in corpore, an extra corpus, no-
 sciat. Quod ad cordis istam perceptionem attinet, cum homines
 naturali propensione ad ejusmodi delicias ferantur, contingere
 ut imaginatione decepti deliciis se perfundi credant, quae tamen
 imaginationis solum sint effectus. Atque tum Angelum tenebra-
 rum in Angelum lucis transformari, quae de re multa, sed perpe-
 ram, mystici quidam dicant. Hanc causam praecipuam esse, cur
 multi, mysticorum speciem induentes, se & alios turpiter decipiant,
 a quibus cum infinita mala in Ecclesiam redundent, recte quidem
 ejusmodi hominibus silentium imponi, aut ut homines ejusmodi
 quid sibi ipsis non persuadeant, nulla ratione effici posse. Ad il-
 luminationem vero quod attinet, homines, qui hujus beneficii par-
 ticipes facti sunt, itidem in magno versari periculo, ne sensuum &
 fidei limitibus migratis, dum jam hosce se excessisse putant, in au-
 bitationem tandem quandam incidant, ruantque ita in praecipitium.
 Facilius tamen hosce, quam priores, revocari in viam posse, auto-
 mat. Ceterum non una ratione Divinum lumen in animum ho-
 minum se insinuare porro docet, simulque de ekstasi, visione, ap-
 paritione & revelatione differit. In somniis mysticas perceptio-
 nes locum non habere contendit, licet Divinas revelationes in iis
 hominibus contingere, lubens fateatur. Actum enim quendam
 hominis, scilicet devotionis, mysticam hanc perceptionem praeco-
 dere. Operationem itaque mysticam realem & plane Divinam
 esse concedit, esse illud, quod sensuale est, ad imaginationem per-
 tineat, & pro naturali operatione sit habendum. Atque hic om-
 nes aberrationum causas in compendium mittit. Nonnullos hic
 aberrare, quod nihil unquam mysticae operationis experti sint, li-
 cet illud in votis habuerint: alios, quod hac de re alios perperam
 loquentes secuti sint: alios denique, quod sensuum, carnisque de-

lectis

licii immerſi ad illuſionem & phantaſiæ deliria ea omnia referant, quæ hæc de re dicuntur. Hos poſtquam inter ſe comparavit, pergit, atque teſtimonio divi Pauli probat, quod myſtica iſta perceptio re ipſa fiat, nec ſolum pro imaginationis operatione ſit habenda: aſt ſimul ejuſdem Pauli exemplo probat, quod quæ homo hæc ratione percepit, ea nec poſſit nec debeat effari: *audivi arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Imo non dubitat, illorum doctrinas, qui effari geſtiunt quæ perceperunt, aut percepſiſſe ſe putant, cum Paulo Apoſtolo vocare *doctrinas hominum*, auctoresque ipſos referre ad *docentes quæ non oportet turpis lucræ gratia.* Caput fere hoc eſt totius operis, adeoque hic latius ſe diffundit Auctor, & non tantum rationibus probat, quod perperam agant, qui docere alios, quæ ipſi perceperunt, aggrediuntur, idque tum quod idea perceptionis, quam alius non percepit, in eo non excitari queat, tum quod verba, quibus utuntur, a rebus humanis aut ſenſualibus deſumpta hiſce rebus exprimendis non ſufficiant, tum denique quod contra Pauli exemplum agant; ſed etiam incommoda quæ hinc ſequuntur, enarrat. Scilicet mirum non eſſe inde infert, quod myſtici ſcriptores inter ſe ita diſſentiunt, ut conciliari nequeant, cum unusquisque ſuas perceptiones ſuo modo explicare annis ſit. Teſtatur ſanctæ, ſe ultra ſexaginta libros myſticos perlegiſſe, nec tamen inveniri, qui inter ſe conſentiant. Dicit porro, ſe in peregrinationibus ſuis ultra quinquaginta viros, qui ſe pro myſticis venditaverint, vidiffe atque cum illis fuiſſe colloctum, tandemque intellexiſſe, hoſce homines adeo inter ſe non conſentire, ut quod unus dicit, id alter ne capiat quidem. Atque ex eadem ratione provenire contendit, quod doctiſſimi Franciæ Præſules de rebus myſticis tam diverſos conceptus ſibi formariant, ut conciliari nullo modo poſſint. Omnia hæcce incommoda, imolites & controverſias non poſſe non oriri, quamdiu myſtici non deſinant libros componere, & ſuas perceptiones cum aliis communicare. Nec ſatis eſt Auctori hæc ita expoſuiſſe: objectiones quoque quædam ſibi proponit, in quibus diluendis induſtriam ſuam exercet. Prima hæc eſt, quod multi tamen ſcriptores myſtici inter ſanctos relati ſint: unde concludatur, eos non egiffe perperam de hiſce perceptionibus ſuis commentando. Non una hic ratio.

ratione respondet. Sed placet nobis cumprimis secunda respon-
sio: hos Auctores non ob scripta sua, sed ob vitæ sanctimoniam
in numerum sanctorum relatos esse,

Hæc dum prolixè exequitur, comparisonem inter Quietis-
tas & Mysticos instituit, & singula capita, in quibus aut inter se con-
veniant, aut a se invicem discrepent, edisserit. Sic, ut nunc reliqua
mittamus, in eo utrosque convenire dicit, quod ad eum perfectio-
nis gradum se pervenisse videri velint, ut reliquis nihil aliud re-
lictum sit, quam eos admirari, vestigiaque illorum, ut ad idem sa-
-ctigium sanctitatis perfectionisque veniant, premere. Inter ea
autem capita, in quibus discrepent, primum hoc est, quod Quietis-
tas brevissima via summum perfectionis gradum se attigisse sibi
persuadeant, dum amorem purum introduxerint, a quo etiam spes
æternæ salutis se juncta sit: cum contra veri Mystici eum quoque
amorem perfectum credant, qui cum desiderio æternæ felicitatis,
sed amoris Numinis subordinato, sit conjunctus. Ex his, cujusmo-
di reliqua sint, facile intelligitur. Atque hæc cum velut in trans-
itu Auctor edisseruit, ad mysticam perceptionem ulterius expli-
candam redit. Inter alia autem hoc cumprimis diligenter in-
culcat, mysticam perceptionem pro meditationis fructu aut effe-
ctu nequaquam esse reputandam: contemplationem quoque nec
attrahere, aut conciliare alicui mysticam perceptionem, nec ei obsta-
re. Sed mittimus cetera, quæ ita decerpta vix intelligi possunt; id sal-
tem observantes, id præcipue hic quoque Auctorem agere, ut scri-
pta mysticorum, seu imaginationis solum effectus, & id quod mys-
tici percipiunt, exprimere nequaquam aptæ, aut perperam etiam
hoc exprimenda, impugnet atque rejiciat. Afferit namque diser-
te, si quis mysticam perceptionem per regulas atque præcepta do-
cere aggrediatur, eamque aut certis rationibus a terminis alligare,
aut methodo certa includere contendat, hunc nihil aliud agere,
quam ut inordinatum amorem corruptaque imaginationis deliria
prodat, amorique proprio inserviat.

De amore hominis erga Deum, cum relatione ad amorem
sui ipsius considerato, dum porro Auctor ex instituto agit, quor-
sum tendat facile unusquisque intelligit. Nimirum ad amandum
Deum causis certis homines impelli docet, ita quidem ut sui ipsi-

Sect. V.

us amorem amoris Numinis subiciant, atque postponant, neutquam autem ut eum plane exuant. Et ita quoque homines seiplos Deo offerre in sacrificium, non ut seiplos sub prætextu zelus aut devotionis destruant, sed ut amorem sui ipsius itemque amorem mundi postponant, subordinentque amoris erga Deum. Amplius se hic Auctori pandit disserendi campus, in quem tamen cum eo excurrere per instituta nostri leges nobis non licet: id modo observamus, cum hoc cunq̄ primis hic agere, ut ostendat, si amor erga Deum ordinem a Deo præscriptum non observet, eum hoc nomine plane indignum esse. Adeoque & contendit, ex hoc ordinis neglectu fieri posse, ut virtutes præstantissimæ in vitia degenerent, si quis in excessu peccet. Esse quidem docet, qui secus sentiant, quique odium sui ipsius ab ipso Christo injunctum, poenitentiam ad salutem consequendam summopere necessariam, similisque obijciant; quæ cum præcepta sunt, neminem in iis excedere posse, ut nimis seipsum odio prosequatur, nimis poenitentiam agat. At hæc ita diluit, ut asserat, Christum non hoc velle, ut aliquis animam suam odio prosequatur, cum sibi dicatur, neminem unquam carnem suam odisse, hoc est, illud facere posse: sed sensum esse, quod amorem nostri, qui semper ad imperium adspiret, & æqualem, nedum superiorem, ferre nequeat, amoris Numinis submittamus, eaque omnia prompte ac libenti animo peragamus, quæ Deus a nobis exigit, reclamante licet ac repugnante philautia ista prava. Poenitentiam sane omnibus esse necessariam, at non hoc intelligendum de tali poenitentia, qua ordo naturæ a Deo constitutus evertatur. Sed rectius hæc ceteraque in ipso Auctore leguntur. Proinde his non diutius immorabimur, sicut nec iis, quæ de virtutibus moralibus differit. Hoc nomine enim quid designet, ex dictis utcumque intelligitur. Id vero Auctori præcipue constitutum est, ut ostendat, virtutes hæc revera vitia esse, nisi per virtutes theologicas hoc demum obtineant, ut virtutum Christianarum nomine dignæ censerentur. Sed alia quoque adjungit consideratione digna.

Sect. VI.

Tandem & de notis ejus ad librum, cui titulus, *Traité Historique contenant le jugement d'un Protestant sur la Théologie mystique*, & cujus auctorem celeberrimum Juridum esse fama fort,
li.

liquid dicendum est. Supponere hunc Auctorem dicit, mysticam perceptionem & theologiam mysticam unam idemque esse, adeoque non dari aliquod mysticæ perceptionis systema; mysticam disciplinam non differre a Quietismo: Theologiam Cameracensis Archiepiscopi nihil aliud esse, quam Quietismum mitigatum, aut mysticam disciplinam temperatam: Meldensis autem Episcopi Theologiam nihil aliud esse, quam mysticam disciplinam variationibus obnoxiam, qui ea impugnare sustineat, quæ illa non comprehendat, tandemque tamen statim ac incipiat ita explicare mentem, ut intelligi queat, ea approbare cogatur, quæ antea impugnaverit, &c. Quæ omnia ceteraque in toto opere ab eo proposita ita comparata Noster putat, ut in quibusdam subscribere illi, in quibusdam refragari, suarum esse partiam censeat. Suffragatur illi in eo, quod asserit, Cameracensem Archi-Episcopum ejusque adversarios multum a via regia hic abesse, quod quid mystica perceptio sit, non satis intelligerent. Auctoris tamen hic fuisse monet, paulo accuratius illud explicare, & ea supplere, in quibus Episcopi isti inter se contententes defecerunt. Interim recte ab Auctore eos exhibitari, qui mystici videri, quam esse malint, aut qui in scientiæ formam secretas hæc operationes Numinis redigere, artemque quandam, perfecte scilicet vivendi, hinc extruere audeant. Hic autem denuo sedulo inculcat, maximum intercedere discrimen inter mysticam perceptionem & theologiam mysticam, hoc est scientiam istam, quam illi docent, qui mysticas perceptiones aut habuerunt, aut se habuisse putant. Mysticam perceptionem in dubium vocari non posse, imò ipsum Jurium eam concedere, dum referat exemplum Augustini & matris ejus Monicæ, qui ea gavisi sint, adeoque cum istud facere videatur, eum non satis sibi constare aut perperam agere; theologiam autem mysticam pro factu imaginationis hand raro exorbitantis omnino esse habendam. Hanc distinctionem maximi esse ponderis, ut sine ea quadrata misceantur rotundis: eam tamen insuper habitam neglectamque fuisse a Cameracensi & Meldensi Episcopis, indeque utrumque in eas se difficultates conjecisse, ex quibus se expedire nullo modo queant. Quietismum nihil aliud esse, quam mysticam Theologiam in excessu peccantem, concedit Noster, atque ex suis demum hypothesis hoc

recte intelligi addit. Sententiam autem Cameracensis Archiepiscopi pro Quietismo paulisper emollito habendam esse, illis vix persuaderi posse dicit, qui unquam cum Molinoso collocuti sint. Provocat hic ad colloquia quædam A 1684, præsentæ Christina Sueciæ Regina, cum Molinoso habita, quæ si aliquando in lucem ederentur, manifestum inde fore ait, eos, qui pro sectatoribus Molinosi habitati sint, mentem ejus non percepisse: cum divinarum rerum systema, quod sibi finxerit Molinosus, intellectu longe difficilius sit, quam systema Spinozæ. Certe Cameracensem Præfulem ne seipsum quidem satis intelligere, tantum abesse ut intelligat mysticos. Guyoniam, cujus haud semel in hoc certamine injecta est mentio, habeaturne pro Quietistica, an muliere mentis non satis compote, perinde esse, nec Cameracensi Præsuli hoc fraudi esse posse, quippe qui aperte satis declaraverit, se pietati solum & virtuti mulieris patrocinari. Dixerat Jurius, Theologiam mysticam nondum in systematis cujusdam formam esse redactam. Addit Noster, Theologiam mysticam a perceptione mytica distinctam non posse in systematis formam redigi, quia hoc nomine tantum diversæ & sæpius secum pugnantes hominum mysticorum, aut qui tales videri voluerint, imaginationes designentur. Has vero ut quis pro veris reputet, aut defendat, aut multum de iis sollicitus sit, a nemine requiri. Ast ipsam perceptionem mysticam non esse cum Theologia mystica confundendam, cujus systema ex definitione Auctoris, supra quoque a nobis allata, elucescat. Exagitat Jurius mysticorum placita de Deificatione, statu passivo &c. Merito, inquit Noster. Illi enim, qui de perceptionibus mysticis scribere aggressi sunt, quod tamen facere non potuerunt, nec debuerunt, non potuerunt non in multa absona incidere. Interim cavendum monet, ne simul ipsam perceptionem mysticam in dubium vocemus: præterea vero non has tantum mysticorum notiones, quas Jurius exagitat, incommodis ejusmodi obnoxias esse, sed quæcumque etiam aliquis excogitaverit, ad easdem perceptiones exprimendas, eas similibus incommodis obnoxias fore. Finem Theologiæ mysticæ Jurius esse dicit transformationem in Deum, eamque sententiam explodit. Noster hætenus ei suffragatur, ut concedat falli magnopere, qui per Theologiæ mysticæ regulas atque præcepta hunc

hunc finem se consecuturos sperent. Interim non abnuat, eos qui operationes Divinas in anima sua percipiunt, longe angustius quid percipere, licet nec vox transformationis in Deum, nec alia quaecunque, apta satis sit ad illud, quod percipiunt, exprimendum. Sed reliqua quae addit, quaeque ejusdem commatis sunt, praetermittimus. Quivis enim facile intelligit, qui haec legerit, eo cuncta tendere, ut demonstret, dari perceptionem mysticam, & ut, quae a Jurio ad hanc forte impugnandam dicta videri queant, amoliantur: in iis autem, quae contra ipsam theologiam mysticam a Jurio disputata sunt, lubens ei suffragetur. In tertia tractatus sui historici parte, Jurius ex instituto contra Archiepiscopum Cameracensem disputat, demonstraturus, parum solidis rationibus ad se defendendum Praesulem hunc uti. Nec refragatur Noster, imo fatetur, loquendi formulis parum accuratis eum uti, nec tamen per principia haecenus exposita aliter se rem habere posse. In quarta autem operis sui parte, quae reliquis longe est prolixior, arma sua contra Meldensem Episcopum stringit Jurius. Statim ab initio hunc Episcopum ceu virum aulicum & aulicis rationibus consilia sua accommodantem sistit. Non abnuat plane Noster. Addit solum, ergo nec alia ab eo quam ab aulico Episcopo expectanda esse. Comparationem porro instituit Jurius inter doctrinam moralem Jesuitarum & Cameracensis Archiepiscopi, & cum illa longe pejor sit, miratur, cur eam toleret Meldensis Praesul, cum hanc tamen nullo modo ferre queat. Noster haecenus illi accedit, ut fateatur, moralem Jesuitarum doctrinam erudito ac pio homini neutiquam probari posse; at addit tamen, frustra eam reprehendi, cum nulla speranda sit emendatio. At quod asseruerat Jurius, moralem doctrinam mysticorum praefendam esse morali doctrinae Jesuitarum, in eo neutiquam ei suffragatur. Illam enim in excessu, hanc in defectu peccare. Tam autem graviter eum peccare, qui in excessu peccat, quam qui in defectu peccat. Multa alia adjungit ejusdem argumenti, quae omnia hic recensere supervacaneum esset. Sic Meldensem Episcopum sibi contradixisse fatetur: at non adeo hoc illi exprobrandum fuisse censet, cum Theologia mystica contradictionibus nunquam careat. Quae Jurius porro de politicis considerationibus, quae Romanum Pontificem ad ferendam sententiam

ciam impulerint, de libertate ecclesie Gallicane juribusque in hac controversia imminutis, de Rege Gallie huic negotio sese immiscente disserit, ea Auctor diluere aut excusare annititur: quo successu, alii videant; nobis enim hic tandem subsistendum est.

TRAITE' DES EAUX DE BOURBON L' ARCHAMBAUD &c
par le Sieur JEAN PASCAL,

i. c.

TRACTATUS DE THERMIS BORBONICIS ARCIMBALDI.
Auctore JOHANNE PASCALIO, Doctore Medico.

Parisii apud Laurentium d'Houry, 1699. in 12. Constat pag. 16 1/2.

SItne idem hic Auctor, qui fermentationis directorium universale potentiamque in totum macrocosmum immensam jam olim collaudavit, magnamque ejus vim in homine peculiari tractatu, ante hos 18 annos in lucem edito, & in Actis nostris A. 1684 mense Junio p. 284 recensito, demonstravit, certo affirmare non possumus. Argumentum tamen a priori alienum non est, dum thermas, & speciatim Borbonienses sibi explicandas sumsit. Cum enim nullus hactenus hisce de thermis distinctam proposuerit ideam, Medicorum aequae ac aegrotorum commode consulturum se credidit, si eandem nunc suppeditaret. Ad phaenomena igitur recensenda, quae unicuique hasce thermas visitanti patent, se initio accingit. In puteis scilicet superficiem aquarum aliquantulo pinguem & oleosam notari; ebullitionem insignem ac vehementem, fumumque abundantem adverti; vitro si infusae fuerint, crystallinam fulgere limpiditatem, colore odoreque expertem; si bibantur, calorem insignem, non tamen adurentem deprehendi, indeque nullam vel labiis, vel linguae, vel gulae noxam oboriri; saporem salinum minus a calidis, a frigidis autem magis subacido-salinum linguae imprimi; si ad ebullitionis statum super ignem redigi debeant, idem requiri temporis spatium, siue calidae siue frigidae apponentur, quod aqua communis sibi exposcit. Antequam autem ad earum naturam & generationem explicandam pergat Auctor, scaturiginem earum, in tres puteos, aquas has ad eandem altitudinem continentes, divisam, ductusque per quos aquae ad diversa ducuntur balnea, describit, & nunquam exlicari hos puteos, siue

Part. I.

c. 2.

c. 3.

sive calidissimus ardeat Sirius, sive maxima aquæ quantitas exhauriatur, tradit. Et quoniam præter balneorum usum per multa ibidem secula vigentem, aquæ non solum ore hauriri, verum etiam per embrocationem partibus affectis applicari cœperunt, post balneorum descriptionem, modum pariter, quo stillicidium istud adhiberi soleat, delineat. In reservatoriis, in quibus stagnant aquæ, adherere dicitur fæces calidas fumantes, quas tarterum vocat aquarum, sulphur pingue & sal cum copiosa terra continentem; propter sulphur autem concentratum & sal magis fixum, promptius esse & majori cum impetu partem affectam usu externo adoriri docet, quam ipsas aquas; hinc non solum calidas dicto in loco eas usurpari, sed & in remotas terras transportatas, una cum decoctis cephalicis, nervinis, vel aliis appropriatis calefieri, & sic externe applicari posse. Sed relictis his ad ea progreditur, quæ ante aquarum eruptionem in terræ visceribus contingere supponit; ac dubiam non solummodo eorum opinionem pronuntiat, qui a certis mineris & metallis talium aquarum vim deducunt, quoniam quale sit metallum vel minerale illud, nullus hæcenus determinare ausus fuit, verum penitus falsam vocitat. Cum enim 1) Regnum Minerale corpora solida & gravia, quorum principia per mixtionem combinata motu intestino, a quo alias vita mixtorum dependet, sunt privata, complectatur; 2) fragmenta vel minima a metallis arte separata characterem speciei servent; 3) calor centralis & sulphur radicale, quod in plerisque mixtis observatur, extinctum & suffocatum quasi sit in familia minerali; difficile conceptu esse tradit, quomodo aquæ Borbonenses vivæ, animatæ, per levia principia, extraordinaria penetrandi vi præditæ, & virtute activa sublimi & quasi vivificante dotatæ, ex terræ sinu Sal volatile vel Nitrum subtilissimum secum vehentes, ebullientes, ignitæ, & sulphure vivo imprægnatæ, caloremque notabilem producentes, possint habere ullum characterem Mineralem vel virtutem accipere a familia Metallica. Quod ut clarius deducat, asserit, aquas subterraneas simplices Metalla & Mineralia intacta relinquere, Sale vero vitriolico; aluminoso &c. imprægnatas, dissolvere eadem, horumque portiones subtilissimas secum vehere; adeoque tres ponit characteres, quibus aquæ Minerales a communibus distin-

cap. 4.

cap. 5.

cap. 6.

cap. 7.

cap. 8.

quantas.

quantur. 1) scilicet, saporem illarum esse vel martialem, vel vitriolicum, vel aluminosum &c. 2) si bibantur, citissime eas per urinas & primas vias corpus permeare, nec ventriculum gravare, nec abdomen inflare, obstructions reserare, recrementa p. a. detergere, & tot morborum fomites remove. 3) illis evaporatis relinqui heterogeneum quid, ex particulis metallicis & spiculis salinis mixtum. In aquis autem Borboensibus calidis nullum esse saporem, de minerali absolute testantem, nec in frigefactis talem, qui magis ad mineralium classem, quam ad salia essentialia plantarum succulentarum nitrosarum referri valeat. Licet vero characterem secundum ipsas haud deneget, non tamen particulis mineralibus, sed salibus nitrosis ex terræ abyssu versus superficiem elatis & ab aquis solutis eum deberi docet; tandem sal, quod evaporata humiditate relinquatur, præter tantillum terræ, uniformem, subtile ac tenacitatis & soliditati salis cujusdam Mineralis contrarium pronuntiat; quatenus in aqua promte solvatur, in aëre in deliquium abeat, & in vase terreo clauso repositum diu incorruptum haud perseveret. Quibus denique addit, salia Mineralia præter tartarum & nitrum, (quæ pro Mineralibus Author non habet, cum ille viti, hoc spiritui aëris acido ortum debeat) nunquam sal alealium, vegetabilia vero calcinata copiosum exhibere. Imo ipsum sulphur theriacum vegetabile, vivum, & aquæ vitæ instar mobile pro sententia hac Nostro pugnare videtur, cum sulphur minerale lateat sub salium concretionem, obvolatum ita, ut, nisi aquarum stygiarum vi, resolvi se non patiat. Ex calore igitur aquarum, & sapore vellicante judicat Noster, duas adesse substantias activas, sulphur nimirum vivum, mobile ac animatum, & sal pungens; quoniam autem nulla ignis vestigia nec in manu, nec in ore ab aquis relinquuntur, sulphur nec asperum, nec rapidum, sed mite, balsamicum, corpusculis rotundis & sphericis constans; sal vero nec acre, nec rodens, sed volatile, & temperatum, cuspidibus levibus, & benignis præditum esse existimat. Sed intimius Noster aquarum harum ingredientia examinando invenit, mensuram unam (*une pinte*) aquarum post evaporationem concedere residuum salinum, quod solutum, filtratum, & evaporatum reddat 50 grana salis, relictis in filtro terræ albicantis & levis granis septem. Hanc tamen addit notam & enchiresin, ut scilicet evaporatione

cap. 9.

cap. 10.

ratio instituat in vase collum angustum & fundum amplum ob-
 tinente; sicque in lateribus sal volatile sub forma crystallorum
 subtilium, splendentium, & pyramidalium adherere; in fundo ve-
 ro subsidere sal fixum, non adeo album. Quibus singulis sub exa-
 men vocatis, observavit, sal volatile, omni falso privatum sapore,
 linguam subacidorum instar pupugisse, in loco humido non facile
 per deliquium, commodius in aqua solvi potuisse. Quoniam au-
 tem nec ejus solutio cum sale tartari, sale viperarum, pulvere per-
 larum, coralliorum, cornu cervi calcinato; nec ipsum sal cum aci-
 do sulphuris vel spiritu vitrioli effervescentiam init, sed aspersum
 flammæ candelæ strepitum subito excitat, flammamque cæruleam
 reddit; hujusque solutio Mercurii sublimati corrosivi solutioni al-
 bum, tincturæ heliotropii rubrum colorem conciliat, atque sal Sa-
 turni solutum in pulverem album præcipitat: non sal acidum, nec
 sal alcali actuale, sed sal hermaphroditicum, mediam inter volatile
 & fixum naturam natum, esse concludit; imprimis eum circa o-
 leum tartari, camphoræ & vitrioli solutiones, eosdem quos nitrum
 edat effectus. In salis fixi analysi advertit, hoc solum post fil-
 trationem & evaporationem albescere; saporem subtilem, pungentem,
 subacidum & subsalsum possidere; pulverisatum fundum in
 aqua communi petere, in loco humido in deliquium abire, vas ter-
 reum, in quo per aliquod tempus asservatur, penetrare & extria-
 secus instar filorum crystallinorum adherere, quæ soluta aqua
 reddant pungentem & acidam, ita ut habeat saporem Mercuria-
 lem, & cum nitri per carbones fixati granis aliquot effervescat.
 Quoniam igitur salis solutio cum sale tartari, cum bile animalium,
 cum limatura Martis, cum sale volatili viperarum non ebullit, con-
 cludit Author, hoc texturam valde laxam habere, hujusque unionis
 principium esse acidum subtile. Præterea notavit, sal fixum mixtam
 cum acido sulphuris vel spiritu vitrioli rectificato effervescentiam
 producere, cum aceto forti agitationem excitare, hujusque acidi-
 tatem imminuere; tincturam coralliorum cum aceto destillato
 paratam in pulverem album præcipitare; oleis per succos citri, la-
 pathi acuti, vel berberis coagulatis pristinam restituere fluiditatem;
 ejusque solutionem coagulo lactis affusam, coagulationem dissol-
 vere. Atque ex his omnibus deducit, sal hoc fixum obtinere cha-

R r r

ractq.

esp. II.

racterem alcali. Cautos tamen harum aquarum examinatores esse jubet, quo minus ex salis in fundo relictis phænomenis concludant, eas esse alcalicas, cum alcali soboles sit ignis, postquam scilicet particulæ nitrosæ Mercuriales avolarunt; quemadmodum quotidie videmus, particulas fixas cum terra in foco sub cinerum forma relinqui, si concremetur lignum, acidas vero & nitrosas in fuliginem se elevare; item plantas succulentas & nitrosas parum siccitas sal suum essenziale concedere acidum, super igne vero tractatas sal fixum relinquere. Quod ut clarius evadat, jubet aquas has sub radiis Solaribus evaporare, & tum contrarios observari dicit effectus ab illis, quos edit sal evaporatis super ignem aquis residuum; illud enim liquores acidos in fermentationem sensibilem non cogere, nec solutiones cum acido factas præcipitare, nec fluiditatem pristinam mixto coagulato reddere observavit. Nec alia desunt argumenta, quibus probare conatur, sal naturale aquarum Borboniensium non idem esse, quod in vase evaporatis illis relinquitur; alias thermæ ipsæ Borbonienses eundem deberent exhibere effectum, quem edunt aquæ Borbonienses destillatæ & sale suo naturali exutæ, debita tamen denuo salis fixi in vase relictæ quantitate imprægnatæ. Sed experientia docuit, 1) aquas has calidas obtinere calorem vehementem, urentem, sensationem dolorificam in lingua relinquentem: thermas Borbonias minus; 2) aquas frigefactas gaudere cuspidibus pungentibus & sensibilibus valde: thermas Borbonias sapore subtili, subacido atque nitroso; 3) aquas cum spiritu vitrioli, ac sulphuris, & aceto effervesce, hosque liquores sua aciditate defraudare: thermas Borbonias minus; 4) aquas saponis & lixivii instar sordes detergere, & mundare lintea: thermas Borbonias potius rubras & magis conspicuas reddere maculas; 5) aquas loco aquæ simplicis farinæ fermento imprægnatæ affusas fermentationem valde inhibere: thermas vero eandem promovere; 6) aquas literas solutione gallarum & vitrioli exaratas obscurare: thermas Borbonias minus. Quibus experimentis & hæc addit, scilicet 7) crustam salinam orificiis ductuum majorum adhaerentem in aqua simplici more salium alcalinorum non solvi; 8) terram hanc ante infusionem cum spiritu vitrioli, sulphuris & aceto destillato &c. non effervesce, calcinatam

cap. 11.

tam vero paucis acidi cujusdam guttis infusus ebullire. Postquam igitur Author aquas has nec acidas nec alcalicas esse demonstravit, in eo est, ut sal hermaphroditicum, de acido & alcali participans, illis inexistere probet, idque variis argumentis: 1) quoniam aquæ nec cum acido nec cum salis cujusdam lixiviosi solutione effervescent; 2) quoniam sal naturale corporum externorum impressiones facile suscipit, a particulis ignis promte dissociatur, ac propter laxam sui compagem acidas deperdit particulas; 3) quoniam sal, quod lateribus adhæret, inter evaporandum igni vel candelæ flammæ injectum crepitum excitat, flammamque cœruleam reddit. Cognitis itaque, ex quibus constant aquæ hæ, particulis, modum describit, quo ambo salia connubium hoc ineunt, atque supponit, sinum telluris repletum esse prodigiosa materiæ crassæ, oleosæ, sulphuræ, bituminosæ & inflammabilis abundantia, quæ ex continua spirituum nitrosorum ibidem circulantium pervasione perpetuo deflagret, fuliginesque per montium ignivomorum spiracula emittat; deinde, in terræ sinu multum salis fixi, (quod mari & salinis materiam suppeditet,) dispersum esse, hocque continuo ab igne subterraneo elevatum calcinari & sublimari in sal alcali volatile & fixum, receptis particulis igneis, aptum reddi cum acido fermentationem subeundi, atque ebullitionem & calorem excitandi; tandem adesse cavitates collectionibus nitrosis repletas, quæ instar torrentis liquorum acidorum continuo circulentur, effervescent, & non modo versus centrum præcipitentur, ac metalla ingradientur, sed sublimentur quoque versus superficiem, & vegetabilibus se associant. Quibus positis credit, sub oppido Borboniensis in terræ sinu esse cavitatem aqua dulci repletam, ex diversis scaturiginibus novam ejus proventum recipientem, illucque decurrere duos rivos, unum a meridionali plaga vehementem aquas sale alcalisato repletas, alterum a plaga septentrionali liquorem suppeditantem mercurialem acidum. Ex hoc concursu oriri tumultum, aquam rarefieri, & ebullire, particulas alcalicas, quas acidum tanto cum impetu pervadit, exprimere particulas igneas, ex calcinatione receptas, acidum permeans alcali ligari in coagulum subtile, vel concretionem tenuem, & nitrosam, facile tamen solubilem, sicque continuo, hac fermentatione durante, data Borboni

cap. 14.
cap. 15.

porta, rueret & prorumpere thermas. Quæ vero ratione & cur aquæ Borbonienses ab aliis thermis differant, paucis explicat; atque de virtutibus earum in genere agens, tria perpendenda proponit: 1) Aquas rarefactas conquassari, in spumam resolvi, exinde leviores, subtiliores, fluidiores, penetrantes evadere, atque se expandere. 2) Sulphur in poris alcali latens moveri ab acido per totum aquæ corpus, hancque rarefactionem & subtilitatem ob intestinum impulsus continuo persistere. 3) Sal ex acidi cum alcali conjunctione ortum concretionem esse subtilem, in qua particule fixæ alcalinæ attenuatæ & ad volatilitatem quandam redactæ, acidæ vero in poris alcali edulcatæ sint, ita ut aqua exinde necessario evadat subtilis & dulcis. Ex quibus infert, tales aquas habere vim vivam, potentem, mira subtilitate suffultam, quæ ipsis concedat subitam penetrationem, & motum valde activum; hinc celerrime eas percurrere viscera digestionum, vasa sanguinea & genus nervosum, habitumque corporis. Hinc mirum non esse, eas, quamprimum bibantur, per diuresin, sedes & diaphoresin operari; atque per se constare, quomodo ventriculo, intestinis, utero, vasibus sanguineis, pulmonibus, cerebro &c. auxilium ferant. Quemadmodum autem potæ thermæ suam exerunt virtutem expandendo se a centro versus circumferentiam; ita extrinsecus applicatæ a circumferentia ad centrum penetrant, non solum morbos in habitu depellendo, verum etiam mineras eorum vel in remotissimis locis abditas destruendo. In specie balnea Authori agere dicuntur mundando, detergendo, aperiendo, resolvendo, calefaciendo, humectando. Embrocationem se habere ad balnea, quemadmodum evacuatio particularis ad universalem; ita tamen, ut multo violentior sit illa quam balnea, penetrando interstitia, ductus aperiendo, fibras dilatando, viscositates & quicquid coagulatum est, resolvendo. Sicut autem diversa ingredientia aquarum diversas necessario edunt operationes, in eo Author est, ut declaret, quid sulphuri, quidve sali in acceptis sit referendum. De sulphure differens, quoniam statuit, illud dulce & balsamicum, in matrice subterranea motum intestinum acquirere, ipsiusque partes magis subtiles elevari & per impulsione spirituum nitrosorum sub forma effluviourum urentium & ignitorum se disjungere, majoremque subtilitatem acquiri-

cap. 16.

cap. 17.

quirere, si deflagret, si poros alkali intret, si alkali cum acido coeat, aliter fieri non posse autumat, quin hic ignis subtilifatus, radiorum instar luminosorum maxime tenebrosa loca penetrantium, spiritus sub combinatione salium fixorum depresso exaltet, fermentum in corpore sub phlegmatis coagulati pondere debilitatum refocillet, & calorem naturalem languentem renovet. Sal vero hermaphroditicum sub triplici respectu considerat, vel quatenus sibi adhuc relictum est, & tum nitrum volatile vocat, vel quatenus facta partium suarum divulsione dissolvitur, & sub schemate acidi vel alkali salis examinat. Nitro volatili ad massam sanguineam delato deberi dicit, quod flamma hujus languens restauretur, & fuliginibus obscurata potentiorum vigorem adipiscatur. Disjunctum vero sal diversos producere effectus; acidum quidem, tanquam leve & magis penetrans citius canales transcurrere, ob exilem vero sui copiam sphaeram activitatis valde restrictam habere; hinc ratione prioris sedes & urinam cito movere, ratione posterioris primas vias superficietibus saltem & non radicaliter evacuare; recrementa tamen biliosa infringere & effervescentias sanguinis reprimere; alkali vero triumphare de acido, quocumque in loco haereat. Singulos insuper recenset morbos, in quibus prosint haec aqua, tales scilicet, ubi quid resolvendum, movendum & calefaciendum sit; potissimum tamen in depellendis ventriculi malis egregie se illas commendare asserit; minus autem convenire, ubi humores fusi, iam motu constituti, & calefacti sint; tumque mala non solum non tollere, sed potius augere, scilicet in fermentationibus nitrosis & sulphureis, ubi oleum in motu consistit & alkali praedominatur; ut in febribus, excepta quartana, cujuscuque generis, marasmo, fluxu immoderato haemorrhoidum & uteri, abscessibus &c.

cap. 18.

cap. 19.

cap. 20.

Monitis illis, quae theoriam spectabant, ea nunc aggreditur, quae praxin concernunt; & quoniam virtus aquarum Borboniensium optime se manifestat, si debito modo usurpentur eadem, varia ante usum, circa usum, & post usum thermarum observanda proponit. Ante usum respicere jubet ad causam, fomitem morbi, & temperamentum aegri; ponderandum scilicet esse, num causa morbi ex illarum sit numero, quae per aquas has profligari se patiuntur; inquirendum, annon morbus sit complicatus, ita ut-

Part. II. c. 1

Rrr 3

alte-

cap. 2.

alteruter aquas prohibeat; e. g. in stomachi debilitate frigida & humida cum calida hepatis intemperie: advertendum, num æger temperamenti sit calidi, & habitum habeat exsiccatum &c. Quo anni tempore frequentandæ sint thermæ, explicaturus Noster, vernale & autumnale solum deprædicat commodum; hyeme enim ærem crassum, ponderosum & frigidum alterare corpus, & poros occludere; æstatem nimis calidam siccamque calefacere, & corpus exsiccare; vere autem ærem repletum nitro volatili, & moderate calidum habitum corporis relaxare, poros dilatare, & sanguini novos fermentationis motus conciliare. Autumno ærem remittere de calore, easdemque qualitates, quas verno tempore obtinet, recipere. Ver tamen generatim autumno præfert, quoniam corpus humiditatibus hybernis repletum magis dispositum sit ad calorem aquarum admittendum, utpote qui hoc tempore raro nimios excitet motus; autumno tamen curam instituere suadet illis, qui temperamenti phlegmatici sanguinem salibus fixis & serositatibus replem habent, utpote quorum corpus siccando æstas præparet. Mense igitur Aprili & Augusto bibere aquas, Majo & Septembre balneis & embrocationibus uti suadet. Ante usum aquarum porro suadet, quoniam aquæ cito per vasâ rapiuntur, cum effervescencia operantur, recrementa in primis viis latitantia secum abripiunt, adeoque patulas vias & transpirationis abundantiam efflagitant, ut massa sanguinea ad justam mediocritatem per venæsectionem redigatur, & viæ apertæ per purgationes serventur. Illam ergo ad 6 vel 8 uncias instituendam jubet, præsertim plethorâ, verno tempore, in ægris, qui temperamentum sanguineum obtinent, ætatis vegetæ & juvenilis sunt, plenius vivunt, vitam sedentariam exercent, hæmorrhoides, mensesve suppressos habent &c. Majoris momenti evacuationem per alvum esse, exinde constare putat, quod causæ morborum, quæ evacuationem per alvum, thermas similiter indicent; eam igitur aquarum usui recte præmitti dicit, ne thermæ recrementa ex primis viis ad vasa sanguinea propellant, ipsæque penetrandi vi priventur; repeti vero debere durante thermarum usu & post eum, ut scilicet tartarus, qui, humoribus alteratis, eorumque fluidiore portione evaporata, partibus adhuc inhaeret, abradatur, & aquarum pars crudior crassiorque glandulis vel membra-

cap. 3.

cap. 4.

branarum texturæ adhuc impactæ, abluatur. Selectum interim horum evacuantium commendat, prout recrementa vel sicca & adusta, vel fixa & adhærentia, vel in motu constituta sunt, tumque vel purgantia vel emetica in usum vocanda esse, ita tamen ut ægrorum palato infimul consulatur. Quæ evacuantia qua ratione corpus præparent, postquam edisseruit, de modo utendi aquis prolixè agit, dicens, quosdam bibere tantum aquas in morbis simplicibus & recentibus; quosdam bibere & balneo uti, ubi viscidæ sint fundenda, intemperies acida removenda, & mineræ salinæ circa nervos tollendæ; quosdam embrocationem addere, in morbis inveteratis, ubi in membris particularibus humores concreti & fermenta fixa deprehendantur. Quodsi igitur quis per 8 vel 10 dies aquas Borbonienses debito modo, (quem breviter describit) ore hausserit, balneum, urgente necessitate, non posthabito thermarum potu, commendat, atque ut e. gr. balneo domestico (quod temperatius publico dicit) utens in labro semel de die vel mane jejuno stomacho, vel vesperi tres circiter horas ante passum, per horam unam sedeat, tum lectum petat, sudorem curet, idque ad 7 vel 8 dies continuet, jubet. Embrocationem vero suadet in morbis, quos frigidos vocant, in constitutionibus pituitosis potissimum, vacuo stomacho admittendam, quanquam & reliqua temperaments eandem perferant similiter, nisi sanguinem maxime mobilem possideant ægri; pectus tamen, abdomen & caput hoc modo irrigare ob inflammationis metum prohibet; quemadmodum nec modum laudat, quo spongia inter aquas destillantes & caput interponitur, cum is, si, applicata capiti frigido spongia, non noceat, certe absque fructu sit, quoniam aquarum decidentium impetus ad obstructos poros penetrare non valet. Circa vivendi rationem hac in cura necessariam, tria potissimum respicit: 1) ut primæ viæ serventur apertæ, 2) motus sanguinis naturalis conservetur, 3) & hæbitus corporis maneat perspirabilis. Quodsi vero contingat, ut inter bibendum suppressio urinæ, dolor lumborum; sub balnei usu, tussis, oppressio pectoris; inter embrocationem dolor capitis; suffusiones, tinnitus aurium, vertigo &c. oriatur, quid agendum breviter communicat. Qua ratione demum post thermarum usum cor-

cap. 5.

cap. 6.

cap. 7.

cap. 8.

cap. 9.

cap. 10.

170.

pus purgandum, & reliquæ morbosæ penitus extirbandæ, ut experti consulantur Medici, author est,

CASPARIS CALVÖRII FISSURÆ SIONIS, hoc est, de Schismatibus ac Controversiis, quæ Ecclesiam Domini ab ascensu ejus ad decursum seculi XVII usque agitarunt, Tractatus Theologico-Historicus,

Lipsiæ, apud Jo. Christoph. König, 1700. in 4. Alphab. 8.

Primas lines debere librum hunc bibliothecæ Theodori Jordanis, Consilarii, dum viveret, Ecclesiastici Electoralis Brunsvicensis & Superintendentis in Hercynia Generalis Claufthaliensis, in præfatione ad Lectorem asserit Maxime Reverendus Calvörius, qui abs illius genero, Wilhelmo Mechovio, Physico ac Medico civitatum in Hercynia metallicarum ordinario, rogatum se esse proficitur, ut opusculum illud suo cum præloquio in lucem publicam emitteret. Non diffitetur autem, quod paulo id penitus inspiciens, deprehenderit, autorem ejus (de quo etiamnum, quis qualisve fuerit, sibi non constare ait) fuisse quidem virum perquam eruditum, sed qui non tam mundo, quam sibi, aut paucis forsitan amicis, adeoque securius scripserit. Adnovit ergo manum operi, eliminaturus ea, quæ aut deerant, aut abundabant, aut alias *explicat* studiosiorem requirebant. At enim vero tot se invenisse testatur *καρράματα*, ut iis tollendis labore vel Herculeo opus esse intellexerit. Interea factum est, ut omnem sive religionum sive sectarum historiam diligentius excusserit, ac libellum satis antea exiguum in novum fere opus justique voluminis formam redegerit. Diligentiam autem in eo præcipuam huc contulit, ut, si non ubique, ut plurimum tamen, centrum ac cardinem, hoc est, thesiqu præcipuam religionis sive sectæ cujusvis recensendam sumeret, indeque ceu ex radice totam arborem cum fructibus, hoc est, conclusiones & porismata, additis hypothesibus & principiis, deduceret, ac ordinatum cujuslibet sive religionis sive sectæ systema exhiberet. Potissimam tamen operam in historiam controversiarum nostri temporis impendit, quamvis nusquam nudum voluerit agere Historicum, meras reculentem heterodoxias aut Schismaticorum

corum strophas, sed brevem insimul elenchem consulto adiecit. Præmissa cernitur operi universo tabula, qua orbis hodierni facies quoad sacra ac religionem breviter delineatur; Hermes item varia sive Hæreticorum sive Schismaticorum devia ad Catechesedæ semitam ex Danzo monstrans: quæ præliminaria mox ipsa excipit Historia secundum calculos Chronologicos, additis in margine Imperatoribus ac Pontificibus, religione aut secta quavis emergente vigenteve moderamen rerum civilium ecclesiasticarumque tenentibus, disposita. Sicuti autem ad seculorum ordinem utroque respexit Autor oculo, ita quodvis horum peculiari insignivit titulo, primumque Judaizans, secundum Paganizans; tertium Hypocriticum, quartum Christopneumatomachum, quintum Naturalizans, sextum Eutychnianizans, septimum Barbaro-Papizans, octavum Iconomachum, nonum Prodro-mo-Calvinisticum, decimum Barbarum, undecimum Clerico-Tyrannicum & quærens in crepusculo, duodecimum Monacho-Scholasticum & pulsans in auro, decimum tertium Enthusiastico-superstitiosum at anhelans in nebula, decimum quartum Rapax at fulgurans in caligine, decimum quintum Schismaticum at fulminans sub meridiem, decimum sextum Effringens in meridie at Libertinizans, tandemque decimum septimum Tepelescens ad vesperam attamen novaturicæ cognominavit. Tres, quæ in Europa obtinent, religiones cardinales singulari reservavit mantillæ, cui etiam de Græcis atque Anatolicis, de Coptitis, Habassinis & Muhammedanis sive Turcis commentarios inseruit. Denique, ut apparet, ubinam Potestæia, Evangelica & Reformata, tres Europæ religiones præcipuæ, a se invicem divortium faciant, ubinam ex adverso amicas jungant dextas, in duabus tabulis (tot enim, cum Evangelici & Reformati adversus Romanenses unam instruant aciem, sufficere est arbitratus,) dogmata cum dogmatibus in columnis parallelis comparavit, ut hæc ratione uno intuitu istorum sive concordia sive divortium ob oculos ponatur. Et prima quidem tabula confert Evangelicorum ac Romanensium placita, hoc ordine, ut prima singularum foliorum columna ex libris Symbolicis proponat theses Ecclesiæ Evangelicæ, reliquæ vero columnæ ex Concilio Tridentino in aciem producant decreta Patrum Tridentinorum, ostendant

dantque, ubinam ea cum Evangelicorum placitis aut consentiant aut ab iisdem dissentiant, idque vel vere vel apparenter, aut denique, ubinam fluctent, ac jam in hanc jam in illam partem nutent; in quem censum retulit quoque Autor ambigue dicta, quibus Patres non ausi rotundo ore loqui, Lectorem suspensum ac dubium, quid demum velint, tenent. Altera tabula confert eadem fere methodo, (nisi quod loco dissensus apparentis consensui apparenti peculiaris destinata est columna,) Evangelicos cum Reformatis. Illorum dogmata delineavit Autor ex corpore doctrinae Julio, horum autem doctrinas desumpsit ex confessione Ecclesiae Reformatae Gallicanae, prout eadem in Bibliis Genevensibus majoribus conspicitur.

ORANG OUTANG, SIVE HOMO SILVESTRIS:

Or, the Anatomy of a Pygmy &c.

i. v.

*PYGMÆI ANATOME, CUM CERCOPITHECI, SIMIÆ ET
Hominū Anatomia comparata. Autore EDUARDO TYSONE, M. D.
Collegii Medici atque Societatis Regia Socio, Beblebemensis Xenodochii Medico, atque in Chirurgorum Collegio Anatomia Professore.*

Londini apud Thomam Bennet & Danielem Brown, A. 1699.
in 4. chartæ august. Constat Alph. i. & Figur, Tabul. 8.

Quam egregie hæcenus comparativa Anatomie naturalisque animalium Historia Clarissimi nostri Autoris solertissima increverit manu, e multis, quas exactissimas diversis temporibus communicavit, & descriptionibus animalium diversorum, & observationibus anatomicis, neminem latere poterit, cui vel Anglorum, vel Hassnienſium, vel nostra Acta evolvere, aut unico catalogum earundem præſenti opusculo annexum volupe fuerit inspicere. Animal ipsum rarissimum, ex Angola translatum, cujus accuratissimam hic Anatomiam cum specimine aliquo philologico exhibet, tanto magis Pygmæi nomine indigitat, quod, dum reliqua nomina æquivoca videntur, eam præcise obtineat staturam, quam pygmæi

gnae ex simiarum genere Veteres attribuerunt. Quemadmodum vero, qui de simiis egerunt, numerosissimas harum species vix invicem satis deprehenduntur distinxisse, ita similem confusionem Noster evitaturus, specialem quarumvis Pygmæi dissecti partium, externarum æque ac internarum, solícite non solum conformationem tradit, sed & cum structura earundem partium, tum in simiâ & cercopitheco, tum in humano etiam corpore, utpote cum quo nulla alia simia magis concordet, confert. Postquam enim in lumine integrum de simiis ex Aristotele adduxit locum, eumque Anglice redditum commentario propterea illustravit, ut animalis præsentis cum eodem convenientia aut discrepantia innotesceret, mox animalis, & totius, viginti sex pollices longi, & partium externarum dimensiones ac proportionem curiosius enumerat, figurasque, quibus externam ejus formam ad vivum a Cowpero voluit adumbratam, cum figuris e Tulpio, Bontio & Gesnero transcriptis non minus, ac cum horum multorumque aliorum Autorum descriptionibus comparat. Hinc ad singularum partium, plerumque simul a laudato Cowpero delineatarum, Anatomem accedens, ab intestinis ad abdominis viscera, partes genitales, musculos, contenta thoracis, uvulam, linguam, oculos atque cerebrum progreditur, ac in ossium demum, juxta Riolani ductum, & musculorum ab eodem Cowpero descriptorum, recensione finiens, potiores circumstantias repetit, quibus vel cum humano magis corpore, vel cum simiâ aut cercopitheco Pygmæus congruat, quarumque illæ quadraginta octo, hæ autem non nisi triginta quatuor habeantur. Atque insignis talis ipsius cum homine affinitas nostrum porro permovit Autorem, ut in Specimine Philologico adjecte, Veterum Pygmæos haud amplius ad Strabonis, Aldrovandi, J. C. Scaligeri, Casauboni & Spigeli exemplum, pro mero figmento, sed pro brutis potius cum Herodoto & Philostrato, ac speciatim cum Alberto Magno pro certa simiarum specie reputaret. Homerum namque Poetam pygmæos horumque cum gruibus certamen primum commemorando, verum egisse Historicum, quod Plinius ex Megasthene & Strabo ex Onesicrito rationem Geranomachiae multo probabilior, quam vel Athenæus & Edanus, vel Pomponius Mela, suggesserint, Aristoteles autem ipsam Pygmæorum existentiam fa-

ACTA ERUDITORUM

tis probatam dedit. E diverso ex Historicis Græcis Ctesiam imprimis, Historicæ de pygmæis relationi multas fabulas e cerebello proprio immiscendo, non minus a veritate aberrasse, quam eos, qui modo fabulis ejusmodi fidem præbendo, pro veris homunculibus eosdem habuerint, cumque nanis seu pumilionibus confuderint, v. gr. Gesnerus, Talentonius, Bartholinus, Vossius &c. modo aliis imponendo, simias in Java majori depilatas & speciebus aromaticis conditas alibi pro homunculis marinis, M. Paulo Veneto & Jonstono referentibus, ostenderint. Neque Cynocephali Veterum, Satyri & Sphinges aliis brutis, quam cercopithecis sive simiis caudatis cum Aristotele, Philostorgio & Alberto Magno annumerantur, postquam Ctesias denuo de Cynocephalis, & Tulpinus atque Bontius homines a se visos & depictos sylvestres pro Satyris venditantes, præter alios fuerant notati.

JAC. B. NOVA METHODUS EXPEDITE DETERMINANDI Radii Osculi seu Curvatura in Curvis quibusvis Algebraicis.

Methodus hæc nec in radicum æqualitate, nec in Theorematis nostris Menf. Jun. Act. 1694 exhibitis fundata, sed singulari quadam eruta ratione, radium curvaturæ in omni Curva Algebraica citra ullum differentialium admiculum generaliter exhibet, idque tanta facilitate & promptitudine, ut nihil possit expeditius. Sufficit enim pro singulis æquationis terminis, e vestigio & nullo prævio calculo, alios quosdam substituere, prout è mox dicendis patebit: Esto Curvæ cujusvis Algebraicæ (cujus utique tangens inventa supponitur) abscissa $AB = x$, applicata $BC = y$ & subnormalis $Bb = z$ (quæ omnes datæ sunt ob datam C punctum) & sit inveniendus Radius Osculi seu Curvaturæ CE .

TAB. VIII.
Fig. 5

Regula: Æquatione tota, quæ Curvæ naturam exprimit, ad unam partem constituta, & deleto si adsit termino, quem neutra indeterminatarum x & y ingreditur; reliquorum singuli, in quibus reperitur sola x , represententur per fx ; in quibus sola y , per gy ; & in quibus reperiantur junctim x & y , per $bx y$; denotantibus nampe literis f, g, b terminorum suorum coefficientes, & literis $m, n,$

MENSIS NOVEMBRIS A. M DCC. 509

m, n, r, s exponentes potestatum ipsarum x & y . Tum vero fiat fractio, in cujus . . . numeratore . . . denominatore,

pro fin- gulis	}	f	m	substitua- tur	f	$m-1$	$m-2$
		fx	$x^m fx$		$x^{m-1} fx$		
		fy	$x^{n-1} gy$		$x^{n-2} gy$		
		$bx y$	$x^{r-1} bx y z$		$x^{r-2} bx y z$		
					$bx y z z - 2rsbx y z,$		

hoc est, loco data equationis $fx + gy + bx y + cz = 0$ (quae forma est, ad quam omnes referuntur) scribatur

$$\frac{x^m fx + x^{n-1} gy + x^{r-1} bx y + x^{s-1} cz}{x^{m-1} fx + x^{n-2} gy + x^{r-2} bx y + x^{s-2} cz}$$

$bx y z z - 2rsbx y z$: quo facto, ut denominator fractionis ad ipsius numeratorem, sic erit CD ad radium osculi quaesitum CE .

Exemp. 1. Aequatio pro Parabolis omnis generis est $x = y^2 + a$

Conf. x cum fx , & ay cum gy ; erit $f=1$, $m=1$, $g=1$, & $n=2$: quibus valoribus substitutis resultat fractio $\frac{x+ay}{x-ay}$

$$\frac{x+ay}{x-ay} = (obsp. a=1) \text{ ex. nat. Parab. } \frac{x+ax}{x-ax} \text{ unde } n=1, z$$

$x+ax :: CD. CE$, five $x+2ax :: CD. n-1 CE$; quod propter tangentem Parab. $B. = a$ hanc facillimam constructionem suppeditat: Ex puncto F , ubi tangens CF secat axem, excitetur axis per

PRO. ACTA ERUDITORUM

pendicularis FG , cui occurrat producta DC in G , erit $DG = n \cdot \overline{1}$,

CE , adeoque $CE = \frac{L}{n-1} DG$.

Exemp. 2. Sit Aequatio Curvae $y^3 + x^3 + x^2y - xy^2 + a^3 -$

$axy + aax - axx + ayy = 0$. Neglecto a , & collatis

xy cum gy , habetur $g = 1$, & $n = 3$. $-axy$ cū gy , habetur $g = -a$, & $n = 1$

$+x \dots fx \dots f = 1 \dots m = 3 \dots + aax \dots fx \dots f = aa \dots m = 1$

$+xxy \dots bx y \dots b = 1 \dots s = 1 \dots - axy \dots fx \dots f = -a \dots m = 3$

$-xyy \dots bx y \dots b = -1 \dots s = 2 \dots + ayy \dots gy \dots g = a \dots n = 2$

quibus ubique surrogatis exurgit fractio

$$\frac{3y^3 + 3xxz + 2xyz - xxy - yyz + 2xyy + aay + aax - 2axz - 2ayy}{-6yzz - 6xyy - 2y^3 - 4xyz + 2xzz + 4yyz + 2ayy - 2azz}$$

$$- 6yzz - 6xyy - 2y^3 - 4xyz + 2xzz + 4yyz + 2ayy - 2azz$$

Dico, hujus denominatorem ad numeratorem se habere, ut CD ad quæsitam CE .

Observ. 1. Cum data sit relatio inter x, y, z , seu AB, BC, ED, CD , poterit ejus ope, semper una pluresve harum quantitates e fractione eliminari, eoque quæsitum in terminis plerumque simplicioribus exhiberi; ut supra in 1. exemplo contigit.

2. Non opus est, ex data æquatione tollere prius fractiones & surditates, quando hæ simplices duntaxat potestates quan-

titatum x & y innuunt. Tantiuero enim est x gr, x atque axx ,

\sqrt{ax} atque $a^{\frac{1}{2}}x^{\frac{1}{2}}$, \sqrt{xy} atque $xy^{\frac{1}{2}}$, &c.

3. Imo nunquam illas tollere est opus, etiam si signa radicalia binomia & multinomia involvant. Non minus enim assequari potest, quid pro talibus in fractione sit substituendum. Sic

si habeatur in æquatione quantitas furda $\sqrt{x^m \mp a^m}$, brevitatis cau.

sa dicta p , ejus loco in numeratore fractionis surrogo $\frac{mx}{np^{n-1}}$ z

in denominatore repono $\frac{m-mmx}{np^{n-1}}$ $yy \mp \frac{n-1, mnx}{np^{2n-1}}$ yy , pa-
riterque etiam in aliis.

4. Haud abfimili methodo tangentibus inveniendis regula præscribi potest, quanquam eadem vulgari quoque differentialium calculo haud difficulter eliciatur. Sit rursum data æquatio fx

$\mp gy \mp bx y \mp a = 0$; dico fore

<p>Subnorm. $BD = \frac{-mfx \quad -rbx \quad y}{\mp mgy \quad \mp sbx \quad y}$</p>	<p>Subtang. $BF = \frac{-ngy \quad -sbx \quad y}{\mp mfx \quad \mp rbx \quad y}$</p>
<p>Segm. alic. $AF = \frac{-mgy \quad -sbx \quad y \quad -mfx \quad -rbx \quad y}{\mp mfx \quad \mp rbx \quad y}$; cui similitud.</p>	

Jam regulam in primo Actorum anno exhibuit Nob. D. Tschirghaus, nisi quod ipse in ordinanda æquatione ad maximam potestatem y respicere jubeat, quod hic non est necesse. Sufficit, quod omnes termini æquationis ab una parte collocentur.

Atque hæc sunt, quæ publico hac vice impertiri lubuit. $\frac{1}{2}$ scum veritatem qui examinare velit, regulam nostram tentet in veltis Carvis, de quarum radiis curvaturæ per alias methodos jam constat; qui vero in artificium inventionis ipsam curiosius inquirat, hoc sibi ad solvendum velut ænigma proponat, donec solutam dederit ipse.

ACTA ERUDITORUM
JO. JACOBI SCHUDT COMPENDIUM HISTORIÆ JUDAICÆ
ad dudum Justini Histor. Lib. XXXVI perissimum ex Gentilium Scri-
ptoribus collectum.

Francofurti ad Moenum, apud Frid. Knochium, 1700. in 8.
Alphab. 1. plag. 17.

AUtor libri Clarissimus, qui de Gymnasio Mœno-Francofur-
tonsi hodie quam optime meretur, ac dudum *Deliciis* Hebræo-
Philologicis, tractatu *de SS. Dei nomine*, eruditissimo, quod nuncu-
pavit, *Trifolio* subjuncto, scriptisque aliis nomen sibi famamque
acquisivit, Historiam quoque nunc Judaicam e profanis delineare
Scriptoribus instituit. Utut enim non paucas extare viderit Hi-
storias Judaicas a Christianis & Judæis conscriptas, neminem ta-
men id ex instituto egisse ait, ut, quæ Gentiles de Judæis tradide-
re, colligeret, licet hos non pauca ab aliis prætermittenda, quæque res
Judæorum illustrare possint, annotasse certum sit. Ex iis ergo in-
tegram colligere historiam allaboravit, fragmenta excutiens, quæ
Josephus, Clemens Alexandrinus, Eusebius, aliique conservarint,
ipsis Gentilium Autoribus, qui res Judæorum fusius pertractavere
(quales Hecataeus Abderites, Eupolemus, Artapanus, Alexander
Cornelius Polyhistor, Demetrius, Aristobulus, Justus Tiberienis,
similesque Scriptores Græci,) jam pridem usui legentium ob tem-
poris injuriam subtrahitis. Fundamenti interim in locum substra-
vit Justinum, cæteris, qui hodiernum adhuc extent, in rebus Judæ-
orum enarrandis prolixiorum, tametsi hic quoque a *fabulosis* ini-
tiis exorsus, nonnisi ad Mosis & Aaronis tempora progressus sit,
ubi solum subito abruptat. Nihilofecius se id egisse testatur,
ut, quantum fieri potuerit, res Judæorum secundum seriem tem-
porum digestas, ab ortu & initiis Reipublicæ Judaicæ ad nostra us-
que tempora exhiberet, adeoque Josephum, ubi Gentiles defecè-
rint, sapius in subsidium se advocasse fatetur. Tribus vero libris
integrum negotium absolvit. In *primo* mox ab initio tria priora
capita e Justini libro trigesimo sexto, tanquam historię hujus fun-
damentum exhibet, fidemque dehinc Scriptorum Gentilium in tra-
dendis rebus Judæorum admodum suspectam esse innuit. Ast ea
propter haud pigritur ex iisdem repetere, quæ de afflictis Judæo-
rum

orum rebus sub Regibus Syriae tradidere; ubi simul & Syriae Regum, sub quibus Judaei libertatem recuperarint, res gestas breviter attingit. Post ipsam libertatis restitutionem Judaeis factam examinat, gentis item originem atque nomen pandit, quidque Gentiles de Josepho, de Mose, duce & legislatore, de exitu ex Aegypto, itinereque ac commoratione in deserto scripserint, enarrat. Sabbathum porro Judaeorum adversus Gentiles vindicat, Initia reipublicae Judaicae non sordida, sed honesta & gloriosa fuisse innuit. De institutis insuper & moribus Judaeorum, ac de Sacerdotio & Regia apud Hebraeos maiestate disquirt. Convitia Gentilium in Judaicam gentem, & generationem, & cum primis ob circumcisionem, cultum coeli nubiumque, Bacchi etiam, asini & porcorum conjecta explodit, odium Gentilium & profanum religionis Judaicae contemptum simul accusans; nec convitia mendaciarum reticet, quibus Gentiles Christianos, quos cum Judaeis saepius confundant, cavillentur. In secundo libro de regione Judaeorum agit, ejusque proventus ac fructus, & imprimis balsamum & palmas celebrat; Mare dehinc Mortuum & regionem Sodomiticam ejusque memorabilia ex profanis scriptoribus illustrat. In tertio fata & mutationes reipublicae ac gentis Judaicae ad nostra usque tempora enarrat, sigillatim ostendens, qualia illa fuerint sub dominatione Persarum, Alexandri M. & sub imperio illius successorum, itidemque Romanorum, usque ad excidium urbis & gentis per Titum Vespasianum, sub quo nempe reipublicae Judaicae excidium irruerit. Inde eorundem fata ad Julianum usque Apostatam, irritumque conatum restaurandi templum Hierosolymitanum considerat. Ulterius ingentem & per totum terrarum orbem dispersam Judaeorum multitudinem admiratur, atque de causis & mediis, unde haec proveniat, sollicitum se gerit. Nec de cladibus & exiliis Judaeorum differens omittit, ac Judaizantium quoque meminit, quidque de Judaeis fidem Christianam amplectentibus sit sentiendum, haud dissimulat, ac tandem, qua lege abjectissima Judaeorum hodierna fex & plebs, quam latius describit, in rebus publicis Christianis tolerari queat, ostendit. In appendice, quam subnexuit, de observanda ratione atque methodo in promovenda conversione hominis Judaei, discursus initium fieri omnium com-

modissime existimat a conscientia Judæi, præsertim si morti is vicinus, aut ob admiffa scelera magistratus autoritate e medio tollendus fuerit.

JOANNIS GRAVII, OLIM ASTRONOMIÆ IN ACADEMIA Oxoniensi Professoris Saviliani, Vita, scriptore THOMA SMITHO, S. Theol. Doctore & Societatis Regiæ Londinensis Socio.

Londini, 1699. in 4. plag. 6.

Cum maximopere interfit reipublicæ literariæ, virorum præclare meritorum conservari memoriam, bene certe consuluit illi Auctor Clarissimus, quod Joannis Gravii, Astronomiæ apud Oxonienses Professoris Saviliani, tam luculenter nobis vitam & scripta elucubrata recensuerit. Scilicet is Colmoræ prope Alresfordiam, celebri in provincia Hantonienfî oppido, A. 1602 natus, patrem habuit Joannem Gravium, istius ecclesiæ rectorem, atque juvenum generosioris profæpiæ doctorem. Ab eo cum fratribus tribus, quos vidit postea viros clarissimos, Græcæ & Latine probe doctus, & ingenuis moribus imbutus est. Quare anno ætatis decimo quinto Oxontum profectus Noster, ibique prævioribus Philosophiæ disciplinis institutus, A. 1621 Baccalaurei honores in artibus adeptus est, Magistri titulo post tres annos ornandus, nisi A. 1624 a Custode & Sociis magnifici Collegii Mertonensis, post rigidissimum examen, in ordinem suum receptus, per quatuor annos severiori disciplina exercendus fuisset. Ibi igitur post lectos relectosque classicos Autores, ad Philosophiæ naturalis & Mathematicarum disciplinarum culturam animum ita applicuit, ut A. 1628 mense Junio Magistri laurea donatus, a Viris clarissimis Henrico Briggio, & Johanne Bainbrigio, altero Geometriæ, altero Astronomiæ Professoribus, & insigni Mathematico Petro Turnero, ad intimæ familiaritatis jura admitteretur. Qua re magis ille excitatus, post recentiores Mathematicos, veteres imprimis, Græcos, Arabicos, Persicosque, illarum linguarum peritissimus, ingenti, quod editi ab ipso libri testantur, cum fructu excussit, atque indefesso studio id obtinuit, ut A. 1630 in Collegium, ab Illustri Viro, Thoma Greshamo, ad propagandas natura-

turales scientias institutum Geometriæ Professor, salvis Collegii Mertonensis juribus, vocatus, Guilielmi Laudi Cantuariensis Episcopi favorem adipisceretur. Cujus commendatione & auxilio, cum jam Parisiis fuisset, in Orientem & Ægyptum, acceptis ad Legatum Regis Angliæ apud Turcas literis, Pythagoræ, Platonis, Strabonis, aliorumque exemplo, A. 1637 iter suscepit. Quo Romam delatus, ejus urbis omnia notabiliora, venerandæ inprimis antiquitatis reliquias, quatenus veteris architecturæ rationem repræsentabant, sollicite scrutatus est: non neglectis numismatibus, & reliqua supellectile literaria, ad mensuras, vasa, pondera examinanda idonea. Quod idem & Genæ, Liburni, Pisis, Senis, Patavii, Florentiæ, Venetiis, alibi que fecit. Constantinopolim A. 1638 mense Aprili delatus, a Petro Wichio, Anglico Legato, & Cyrillo Lucari Patriarcha amice exceptus, & in procurandis Græcis codicibus manuscriptis multum adjutus est. Ubi per sex menses moratus, quæ digna ingenio suo collegerit Gravius, aliquando se editurum Autor pollicetur. Constantinopoli relicta Rhodum appulsus est Gravius, inde tandem Alexandriam devectus, ibidem per quinque menses, quicquid in coelo, in terra, vel subtus eam in cavernis, cryptisque rarum & eximium esset, quidque ad naturam, indolem & constitutionem soli & climatis, sive ad artem, veterumque Regum & incolarum ingenium pertineret, exploravit. Inprimis Pyramidum, quarum meminere Herodotus, Diodorus Siculus, Strabo, Plinius, & alii, structuram secundum Mathematicorum regulas (id quod industria & ingenio ejus dignum erat) accuratissime examinavit: & tandem codicibus manuscriptis, gemmis sculptilibus, icunculis, numismatibus, aliisque spoliis litorariis, quæ ex barbarorum manibus redemerat, auctus, A. 1693 per Florentiam, ubi a Serenissimo Magno Duce Ferdinando II, & illustri Viro D. Roberto Dudleyo, artis Nauticæ, Astronomiæ & Geographiæ scientiæ incluto, gratissimus hospes excipiebatur, Romam remeavit, atque observationibus suis ibi recognitis & auctis, A. 1640 felix tandem in patriam rediit. Ubi quidem rebus omnibus ob religionis negotium turbatis, Reverendissimo Laudo Mocenate suo capite plexo, Academicis tandem togas cum sagis militaribus commutantibus, multa impedimenta objecta sunt studiis ejus, donec A. 1643, defuncto Viro CL. Joanne

Bainbrigi, Medicinæ Doctore, & Astronomiæ Professore Saviliano, in ejus locum, servato etiam Mertonensæ Collegii beneficio, Oxoniæ substitueretur. Quo munere fungens, emendando Calendario Juliano, poscente Rege, operam suam impendit; emendatumque illud consilio ejus fuisset, nisi malo fato, Regiis rebus prolapsis, Senatorum Westmonasteriensium jussu a Commissariis Oxoniæ, missis Academia reformata, plurimi Collegiorum Præfecti, Professores ac Socii ob fidem Regi servatam ejecti, ipse denique Gravius, ob pecunias in Collegii ærario repositas Regi ad incitas redacto mutuo datas, excedere Academiæ jussus esset. Quare is ad amolendam ægritudinem animi Londinum profectus, libros, quorum argumenta jam olim animo conceperat, edidit. Inter hoc primum locum mesetur.

Pyramidographia, sive Descriptio Pyramidum in Ægypto, Londini 1646, in 8. Anglice edita. Circa quem librum notat Autor hujus Vitæ, Cl. Gravius solas tres illas celebriores Pyramidas, in ærenosis Libyæ solitudinibus ad occidentale Nili littus collocatas, quarum sæpe meminere veteres, descripsisse: reliquis, quarum viginti fere adsunt, aliorum studio relictis. Illarum vero primum conditores recenset; deinde tempus, quo conditæ fuerint, verissimè millimis rationibus indicat; demum, forma illarum conica explicata, verum illarum finem addit, illasque non ostentationis, vel populi laboribus exercendi gratia, ut Plinio videtur, sed servandorum Regum ac Reginarum corporum causa, ideo extractas asserit, ut Ægyptiæ, ex quorum sententiâ tandem anima in corpore perdurat, quamdiu illud a putredine intactum servatur, Regibus suis immortalitatem quasi præstarent. Qua occasione D. Smithus Joannem Fridericum Hervartum refellit, qui Pyramidas ad reprimeandas Nili eluviones conditas esse asserit. Præmissis generalioribus his dissertationibus, triam illarum Pyramidum structuram & rationem omnem Gravius describit. Quam descriptionem in Itinerario suo Gallice exhibet Thevenotus; Latine se editurum Smithus pollicetur. Cum autem brevi post editam Pyramidographiam aliquis observationibus divulgatis Graviæ fidem dubiam reddere sustinisset, ille secundis curis denuo librum suum recognovit, tandemque, se maximæ pyramidi altitudinem justo minorem assignasse, eamque ad quadringentes nonaginta novem pedes assurgere deprehendit.

MENSIS NOVEMBRIS A. M DCC. 517

II) Syntagma de Pedes Romano & Denario, ex quibus, tanquam ex duobus principiis, mensuræ & pondera antiquorum deduci possint. Londini A. 1647, in 8, Jo. Seldeno inscriptum. In hujus libelli prima parte Autor certam constantemque esse inter mensuras & pondera analogiam demonstravit, & justa computatione habita utraque explicuit. Idque ut perficeret, antiquas Romæ alibi que structuras, pedes, omnemque dimetiendi rationem diligentissime observavit, tandemque Colotianum veram esse antiquorum Romanorum pedem statuit: in fine duplicem tabellam, qua pes Romanus cum Anglicano & aliarum gentium pedibus comparatur, adjunxit. Altera parte omnium antiquorum ponderum rationem a Denario pari judicio exquisivit.

III) CL. V. Joannis Bainbrigii Canicularia; una cum demonstratione ortus Sirii heliaci pro parallelo inferioris Ægypti. Autore Joanne Gravio, Oxoniæ, 1648, 8vo. Tractatum hunc, quem Bainbrigius bello & morte impeditus absolvere nequiverat, rogatu Reverendissimi Usserii Arnachani, cum supplemento necessario Gravius edendum curavit. Cui accedere insigniorum aliorum stellarum longitudes & latitudes ex Astronomicis observationibus Ulug Beigi, Tamerlanis magni nepotis.

IV) Elementa linguæ Persicæ. Londini 1649, 4to. Hæc Seldeni rogatu, ante susceptum iter in Orientem, eodem tempore quo Ludovicus de Dieu, conscripsit Gravius. His additus anonymus Persæ de figlis Arabum & Persarum Astronomicis.

V) Epochæ celebriores, Astronomicis, Historicis, Chronologicis, Chatajorum, Syro-Græcorum, Arabum, Persarum, Chorasmiorum, usitatz, ex traditione Ulug Beigi, Indiæ citra extraque Gangem Principis. Persicæ & Latine, Londini A. 1650, in 4. Hoc opere, recondita Orientalium eruditione refertissimo, ut facilius nostrates ad emendationem Chronologicæ uterentur, epochas illas ad periodum Julianam & epocham Christi Dionysianam revocavit: & in fine adjecit Chorasmicæ & Mawaralnahræ, i. e. regionum extra fluvium Oxum, descriptionem, ex tabulis Abulfedæ Ismaelicæ, Principis Hamah.

VI) Astronomica quædam ex traditione Shah Cholgiæ Persæ, una cum hypothesibus Planetarum, & cum excerptis quibusdam

ex Alfergani elementis Astronomicis & Ali Kushgii de terræ magnitudine & sphaerarum coelestium a terra distantiis. Lond. 1652.4. Adduntur binæ tabulæ Geographicae, una Nassir Eddini Persæ, altera Ulug Beigi Tatari.

VII) Lemnata Archimedis apud Græcos & Latinos jam pridem desiderata, e vetusto codice manuscripto Arabico a Joanne Gravio traducta, & cum Arabum scholiis publicata. Edidit in Miscellaneis suis V. CL. Samuel Forsterus, Astronomiæ in Collegio Greshamensi Professor, Londini 1659. in fol.

VIII) De modo pullos ex ovis in fornacibus lento & moderato igne calefcentibus apud Kahirenses excludendi. Hanc schedam in Actis Philosophicis A. 1677 mense Jan. & Febr. cum figuris æneis impertitus est D. Georgius Entus.

IX) Epistola de latitudinibus Constantinopoleos & Rhodi, ad Reverendissimum Ufferium Armachanum directa. Hanc iisdem Actis inseruit anno 1635 mense Decembri D. Smithus. Libri porro prelo a Gravio parati fuere:

I) Tabulæ integræ longitudinæ & latitudinis stellarum fixarum juxta Ulug Beigi observationes. Contulerat eas cum quinque codicibus manuscriptis. Quas deinde D. Thomas Hydus, tanquam opus a nemine attentatum, aggressus versione Latina donatas edidit Oxonii A. 1665.

II) Versio Georgii Chryfococæ e manuscriptis Persicis Græce facta, prout repererat eam in codice MS. Item Tabella longitudines & latitudines stellarum insignium XXV continens: item *Κανόνιον τῆς μήκους καὶ πλάτους τῶν ἐπισήμων πλέων*. Quas edidit Ismael Bullialdus Gallus, in appendice ad Astronomiam Philo-laicam, Parisiis A. 1645.

III) Descriptio Peninsulæ Arabicæ ex Abulfeda, cum descriptione maris Persici & Rubri, Arabice & Latine. Ejusdem Descriptio ex Ptolemæo, Græce & Latine. Hanc a fratre ejus Thoma Gravio, una cum aliis hujus codicibus MSS. pecuniis suis redemit Academia Oxoniensis, inque Bibliotheca publica reponi curavit.

IV) Narratio Geographica de montibus terræ juxta Arabes ex Abulfeda. Anglice.

V) De Tataris sive Mogolenibus, e Teixeira Hispano, qui pluri-ma ex Emircondo Persæ mutuatus est, Anglice.

IV)

VI) Commentarii in Epochas supra num. V. memoratas, in ipsis Epochis, quanquam in titulo eorum mentionem faciat, omitti.

VII) Versio integra Tabularum Geographicarum Abulfedæ.

VIII) Elementa omnium Scientiarum, præsertim Mathematicarum. Quæ in D. Smithi Bibliotheca asservantur.

IX) Mappæ quædam Chorographiæ e tabulis Nassireddini, Abulfedæ, & Ulug Beigi, ut & minoris Asiæ mappa Chorographica.

X) Apparatus Lexici Perfici, collectis fere sex millibus vocabulis.

XI) Alia multa de Geographis e gente Arabum; de ponderibus & mensuris Arabum: de Mumiis, &c.

Tot rei literariæ & eximie eruditionis monumenta ut in communi Angliæ strage bellicoque tumultu Graviium edere potuisse miramur; ita tristissimam ejus sortem merito dolemus: quippe cuius res privatas, ipso Oxonio pulso, omnibus fortunis, libris omnibus a militibus direptis, schedis laceratis, codicibus MSS. disjectis, afflictißimas fuisse accepimus. Unde, quanquam in vitæ solatium uxore Londini ducta, animi moerore, ob publicam calamitatem affectus, A. 1672, quinquaginta annos natus, literis suis immortalis est; hærede instituto fratre Nicolao ætate sibi proximo: qui ejus consilio & jussu totum machinarum instrumentorumque, coelestium observationum usibus adaptatorum, apparatus in Museo Saviliano repositum, in perpetuum servari ultimis tabellis curavit: quorum index habetur in magno opere Catalogorum Oxon. parte I. p. 302. Id dolendum, quod Epistolæ, quarum cum Viris doctissimis quaqua-versus frequens commercium habuerat Gravius, pari modo non sint asservatæ.

DE LA GENERATION DES VERS DANS LE CORPS DE L'

Homme.

i. e.

TRACTATUS DE GENERATIONE VERMIUM IN CORPORE humano. Auctore NICOLAO ANDRY, Doctore Medicinæ Facultatis Parisiensis.

Lutetiæ Parisiorum ap. Laur. d'Houry, 1700. in 12. Alph. 1. cum fig. 211.

CUm ea sit vermium in ægrotorum corpore nidulantium conditio, ut nullo sæpe suam præsentiam manifestent indicio, quin symptomatibus, variis morbis horumve causis communibus, stip-

ti

ti vel exercitatissimo imponant Medico; merito laudandus est Clarissimus Author, quod in hoc tractatu physice non solummodo vermes examinare, eorumque generationem, diversasque species tradere, sed signa quoque, effectus, prognosin, atque remedia anthelmintica euporista Medicis suppeditare voluerit, pleuriticis potissimum invitatus exemplo, qui a verme lato intestinorum dum occupante contraxerat morbum.

cap. 1.

Etenim cum in insectorum classe alia magna, alia parva deprehendantur, hæc sub vermium nomine comprehendit Author, qui, licet in notabilem satis excrescant quandoque magnitudinem, subtilitate tamen a prioribus discrepant. Omnes fere circa autumnii finem moriuntur; ex ovulis vero, quorum copiam sat amplam reliquunt, appropinquante vere viva excluduntur animalcula; hinc vermis quasi vere micans dicitur Nostro. Ex putredine oriri hos,

cap. 2.

a se impetrare Author non potest ut credat, nisi quis rationem doceat, quomodo casus ordinem spernens membra animalis ordine disposita formet? & quidni plures eorum species, quam quæ nunc cognitæ sunt, producantur? Existimat potius, ex seminibus seu ovulis per calorem in materia apta perfici atque excludi vermes. Ad corpus autem nostrum penetrant ovula, juxta Authorem, triplici modo, vel cum aëre, quem inspiramus, vel cum alimentis, quibus vescimur, vel a rebus, quas tangimus frequentius: quo postremo modo extrinsecus cuti affricantur, ita ut sub squamulis hujus vitam adepti vermes vicina rodant vasa, & sic extravasato & in pus mutato liquore, quem vehebant hæc, sub tuberculis latent & nutriantur. Hinc contingit, ut qui scarabæos & bombyces, infinitis aliis vermibus, eorumque seminibus, æque ac reliqua insecta, scatenentes colunt, scabie ut plurimum defœdentur. His pariter intra carniûm fibras porosque latitantibus, & successu temporis vivum producentibus animal ovulis debetur, quod, si carnis recentis frustra in vitro usque adeo custodiantur, ut nullus muscis pateat aditus, sæpe vermes, (secus ac Dominus Redi observaverat) inibi conspiciantur; quanquam non neget Author, embryones in utero jam tum infestari talismodi insectis, quæ, dum recens nati alvum deponunt, statim rejiciantur. Quamvis verò constat, metallis quoque & vegetabilibus suos esse vermes, tali-

cap. 3.

um

um tamen potissimum in animali regno foecundus apprehenditur proventus, ita ut nec ostreae & conchae excludantur; imprimis in corpore humano copiosissimi tam extra, quam intra intestina notantur, ut pauci sint homines, sive sani sive aegroti, qui eis careant. Qui extra intestina haerent, pro loci diversitate sunt 1) *Encephalici*, qui iterum dividuntur in encephalicos proprie sic dictos qui cerebrum, nascolas qui nares, auriculares qui aures, dentales qui dentes occupant. 2) *Pulmonales*. 3) *Hepatici*: quanquam enim bilis progeniem eorum destruere videatur, nihilominus tamen depravata, amaritiae exuta, & pituitosa reddita, ut in hydropicis, tantum abest, ut eam destruat, ut potius promoveat enormiter. 4) *Cardiaci*, quorum alii cor ipsum, alii pericardium respiciunt. 5) *Sanguinei*, qui intra vasa sanguinea latentes, licet diversae deprehendantur figurae, frequentissimi tamen sunt, quos Borellus balzani-formes vocat. 6) *Vesiculares*, qui ex renibus & vesica per urinam excernuntur. 7) *Spermatoci*, qui in semine nascuntur, digni Auctori vili, quos in peculiari examinaret capite. Tantum siquidem abest, ut pro re toto genere praeternaturali tales habeat, ut, quo perfectiore animal utitur sanitate, eo majori horum frui frequentia illud existimet, adeoque eosdem, Hartloekerum & Leeuwenhoekium, (quorum illius sententiam & inventum in Actis nostris anno 1695 mense Octobri pag 487, hujus autem A. 1683 mense Octobr. p. 324 recensuimus) secutus, similem in animalibus, quem grana & femina in plantis, usum praestare, imo ipsa animalia esse, quae a muliere in lucem produci debeant, credat: quoniam ea solum aetate, quae ad generandum apta est, ejusmodi vermiculi observantur, in gonorrhoea & lue Venerea laborantibus languescunt; impotentes nullos vel non viventes gerunt; ovaria & ova feminarum illis sunt orbata; vermes spermatoci humani, instar embryonum humanorum, majus habent caput, respectu reliquarum corporis partium, quam reliqui; uterus non nisi post coitum illis est refertus; semen, quo majorem eorum copiam continet, eo magis sibi cat; vermes zoophagi (quo nomine omnes in corpore humano insigunt, praeter spermatocios) in febribus plerisque nascuntur, spermatocii destruntur; & qui Veneri nimis litant, eorum proventu deficiunt. Quibus positus breviter exponit, quomodo post coitum

art. I.

cap. II.

Uuu

tum

tum vermis in ovum ingrediatur, & cur non in tanta vermium copia, plures quam unus illud intrent? item, qua ratione mulier undecimo vel duodecimo post mariti obitum mense, foetum absque adulterii suspitione excludere naturaliter possit? Nec omittendum est, cautelas allegari fideliter ab Authore, quas observare illos deceat, quibus diversorum in animalium semine vermes microscopis lustrare volupe est. 8) *Elcophagi*, qui nascuntur in ulceribus, tumoribus, & apostematibus; ut in variolis, carbunculis, bubonibus pestilentialibus, carne gangrænosa &c. 9) *Cutanei*, quorum alii sunt Crinones: alii Cirones, seu Acari: alii Bovini, qui boves ut plurimum infestant, & in hominibus passionis bovinæ, juxta Alfaravium, Avenzoar & Albucasm, authores existunt: alii Sericei, in Æthiopia & India familiares, serico contorto similes, Avicennæ Venæ Medenæ, aliis Dracunculi dicti, in femoribus & cruribus potissimum nati; atque hos vermes vera animalia, non autem tumorem ac abscessum a calido sanguine ortum esse, contra Paræum disputat Author, idque peculiare in illis notat, quod duo habeant capita, in utraque nempe extremitate unum, quorum unum vigilat altero dormiente: alii Tomi, in India Occidentali incolarum pedes affligentes. 10) *Umbilicales*, quos equidem Author intestinalibus accensere mavult, utpote ex intestinis ad umbilicum prorepentibus, & illuc iterum revertentibus; cum verosimile haud videatur, vermem in vasis umbilicalibus latentem abstergentibus propinatis per intestina posse evacuari. 11) *Veneri*, qui in omnibus fere partibus hæc Venerea affectionum latitant. Vermes intestinales sunt vel Teretes, in ventriculo & intestinis tenuibus orti; vel Ascarides, in recto producti; vel Lati, qui nutriuntur modo in pyloro, modo in intestinis tenuibus, & vocantur alio nomine Tæniæ. Harum duæ species observantur: una Tæniæ nomen retinet, & absque capite formato & motu vivit; altera Solium dicitur, quæ capite formato constat, movetur, & absque alterius vermis ejusdem speciei confortio in corpore hæret; ad quam classem Cucurbitarios refert Noster. Solii autem duæ iterum præ reliquis frequentiores observantur species: una per universum corporis tractum spinam nodosam, altera post singulos articulos papillam, in cujus apice apertura advertitur, gerit; hæcque papillæ, pulmonum apertura, totidem

art. 2.

dem trachearum vices sustinent. Atque ex hac classe fuisse illum vermem, quem pleuriticus ultimo excreverat, docet Author, (vid. Fig. Tab. IX.) cujus naturam prolixius prosequitur, Scilicet, caput habuit bene formatum, oculis quatuor præditum; licet enim quidam nunquam caput in Solio se observasse testentur, contigisse tamen hoc putat, quod frustatim ordinario ejiciatur, capite cum collo in intestinis relicto: cutis dura, levis & albissima erat: aperto verme, per totum ejus tractum nil nisi corporum globosorum glomus in conspectum venerat, quæ pro veris ovis, secus ac Hippocrates microscopiorum ope destitutus existimavit, habenda esse censet, & per aperturam papillarum dictarum ad intestina, ex quibus sub forma granorum cucumeris iterum rejiciuntur, deponi judicat Noster. Quo minus autem debitam recipiant hæc ova perfectionem, & excludantur, ex defectu congruæ materiæ & nutrimenti hoc contingere putat, quatenus Solium, quicquid chyli in ventriculo elaboratur, avide absumit, æq; devorat. Quare non per os exitum quærat vermis, determinaturus Author, orificium ventriculi inferius obstrare dicit, per quod corpus vermis, post collum amplam satis crassitiem nactum, penetrare eo usque nequeat. Refutatis tum quibusdam Fernellii, Perdulcis, & Mercurialis de Solio sententiis, num in ventriculo nidulari vermes valeant, prolixius disputat, idque affirmat. Ad generalius igitur convertit se denuo vermium examen, eorumque metamorphosin, dum e. g. in ranas, lacertas, serpentes, scorpiones &c. vel potius in animalia his valde similia, transmutantur, per simplicem partium accretionem, quæ pelliculam, qua teguntur, Nympha dictam, rumpant, contingere tradit, haud secus ac flores novam formam assumere quotidie videmus. Singulos, quos allegat Author, effectus vermium extra intestina hærentium, brevitatis studiosi non recensebimus, hoc unico contenti, quod, cum vermibus debeatur, quicquid molestiæ lue Venereæ affecti patiuntur, Mercurius vivus illos necare Authori dicatur; hinc alii, eodem teste, solis anthelminthicis hoc malum profligaverunt. Inter eos vero, quos intestinales producunt, allegat Noster vocem amissam, famem, erosionem intestinorum, lactis defectum, cujus duo exempla sat notabilia allegat, &c. Solium vero, præter alia, quibus stipatur, symptomata, syncopes, aphoniæ, & a

U u u 2 mor-

cap. 4.
art. 1.

art. 2.

- morbo convalescendi difficultatis auctorem pronuntiat; pleuriti-
dem eo modo concitari addit, dum, absumto a verme probo chy-
lo, massa sanguinea materia, qua dilui debebat, privetur, spissior
reddatur, hinc stagnationibus obnoxia inflammationes proferat. De
febris malignis differens, non examinat quidem, num vermes
productum, an vero causa morbi dicendi sint, illis tamen detentos
tanquam verminosos se tractare, & exclusa vermium progenie,
paucis cordialibus pristinae restituere sanitati fatetur. Quoad si-
gna, quibus vermium presentia manifestetur, particularia recensentur,
& unicuique parti, quae tales continet, propria. Intestinalium
signa in communia & propria dividuntur. Illa a symptomati-
bus, anni tempore, regione, aetate, temperamento, vitae genere &c.
desumuntur: haec prout vermes vel sunt teretes, vel ascarides,
vel lati, differunt; qua occasione Hippocratis effatum, dolores
jejunorum in hypochondrio dextro a Solio hepar intrante excitari,
explicatur & confirmatur. Ut quis autem immunis a vermibus
degat, aërem commendat purum & subtilem; lactinia, cibos a-
ceto paratos, succum pomorum expressum, nucleos pini, melo-
nes, fungos &c. prohibet; alimenta rite assumere jubet, & Vene-
ris abusum cum lucubrationibus nimis dissuadet. Ex vermium
dejectione prognosin format, & attendere praecipit modo ad per-
sonam, num haec sit aegrotata, an sana? num quid comederit, nec
ne? modo ad tempus, num ejiciantur in principio, statu, vel de-
clinatione morbi? modo ad locum, num *ἀνω* per nares, vel os,
aut *κάτω* prodeant? modo ad excrementa, num soli, an cum fa-
cibus exterminentur; modo ad ipsos vermes, num sint vivi, vel
mortui, integri vel discerpti. Etiam si vero acetum, lumbrici exsic-
cati, infusio Mercurii vivi, Mercurius dulcis, fumus tabaci, infu-
sio corticum viridium nucum, tanquam anthelminthica euporista
hactenus fuerint deprædicata, variis tamen edoctus experimentis,
haec tanquam noxia rejicit, ea potius commendans, quae a se fre-
quentiore usu cognita atque probata fuerint. Postquam enim
vermibus extra intestina natis singulis sua remedia primum oppo-
suit; mox contra intestinales talia proponit, quae eos vel necent,
vel expellant. Prae reliquis videlicet ad necandos vermes magna-
rum virium extollit corallinam, oleum, (nucum imprimis, non au-

antem amygdalorum dulcium) vinum, (Alonenſe potiffimum) ſemen cannabis, hypericum; ſi interne ſumantur. Extriſecus autem præter fel bovis, oleum abſynthii, rutæ, amygdalorum amarorum, ſemen cumini, aloen, centsurium minus, commendat emplaſtrum, quod recipit farin. hord. ſucci vermicularis ana ℥j. aceti albi ꝑiv. umbilico applicandum, utpote quod lumbricos non ſolum enecet, ſed febrem etiam conjunctam abigat. Necant & expellunt ſimul aloë, hiera picra, pulvis cortic. aurant. rhabarb. ſaccharum in copia ingeſtum, uvæ paſſæ &c. Illi tamen modo minus ſidendum eſſe dicit, quo ægri bolum aliquem filo alligatum deglutiunt, filum dein una cum verme retrahere conantes; licet enim idem ſuccedere forſan poſſet in animalibus per os in ſtomachum ingreſſis, de ſucceſſu tamen circa vermes in corpore natos dubitat; potius in Aſcaridibus, quos clyſteres potiffimum evocent, lardum filo alligatum ſuppoſitorii loco applicat, illudque Aſcaridibus undique obductum retrahit. Quoniam vero cuncta hæc medicamenta in lumbrico lato ſine fructu propinantur; ne abſque ſolatio relinquat ægros, remedium, quo pleuritici Solium ejecit, fideliter communicat. Recipit ſcilicet Diagridii, Cremoris tartari, diaphoret. Mineral. ana ꝑſ. Rhabarb. Rad. filic. form. ana ꝑſ. Fol. & Flor. Tanacet. campeſtr. Pug. ꝑ. Cort. Rad Mori, antequam arboris fructus matureſcant, collecti, ꝑj. Miſcet & mane in juſculo pinguiore propinat. Quæ alia contra Solium medicamenta in auxilium vocanda, Epistolæ ex Guilliemi Fabricii Obſervationibus ab Authore tranſcriptæ docent. Cautelas denique addit Noſter tam circa dietam ab ægris, quam circa remedia a Medicis obſervandas. Jubet ſcilicet 1) ut verminantes multum comedant, ab iis liberati parum; 2) remedia non niſi Luna decreſcente, nec 3) continua ſerie propinentur, ſed mora aliqua interjecta, ne lumbrici ad inteſtinum colon recedentes omnem medicamentorum vim eludant.

cap. 10.

Lubentes præterimus obſervationes ab Authore hinc inde interſperſas, ejusque digreſſiones, quas ſubinde facit; dum e. g. in præfat. probat, cochinillam non eſſe ſemen, ſed folliculum, ex ſucco plantæ a verme vulneratæ coagmentatum; pag. 137. hypotheſeos de acido & alcali abuſum perſtringit; p. 176. ſpecifica cepha-

Uuu 3

lica,

lica, hepatica, uterina &c. omnino dari probat; pag. 205. tabaci abusum damnat; pag. 237. aquam simplicem pro potu ordinario haustam melancholiam, vel pravos humores generare negat. &c. ne in nimum excreseat nostra relatio. Illud unice addendum: Epistolas Hartsoekeri, & Baglivi, quæ Authoris de vermibus sententiam egregie illustrant, ut & theses, in quibus frequentiore usum tabaci, utpote sale caustico, & sulphure narcotico constanti, mortem accelerare demonstratur, sub præsidio Domini Fagon defensas, huic tractatui esse annexas.

EXPLICATIO FIGURÆ.

TAB. IX.

EXhibet hæc Lumbricum latum, Solium dictum, quem potio anthelminthica ex corpore pleuritici delirantis Lutetiz Parisiorum d. 9. Junii A. 1698. expulit, Latus fuit hic instar tæniæ; 4. ulnas Parisienses cum 3. pollicibus (seu $8\frac{1}{2}$ ulnas nostrates) longus, abque ea portione, quæ in intestinis relicta fuit. Per 5. horas vixit extra intestina, miris se torquens motibus; subtilis & tenuis prope caput, & collum; in medio corporis crassities thalerum, dimidium pollicem latitudo æquabat.

- A. denotat caput nigrum, oculis magnis præditum.
- B. juncturas seu articulos; in quos corpus albicans distinguebatur,
- C. papilla; inter singulos articulos interpositas, quæ pulmonum vices sustinent.
- d. aperturas papillarum, per quas tanquam per totidem tracheas aer ingreditur pulmones.

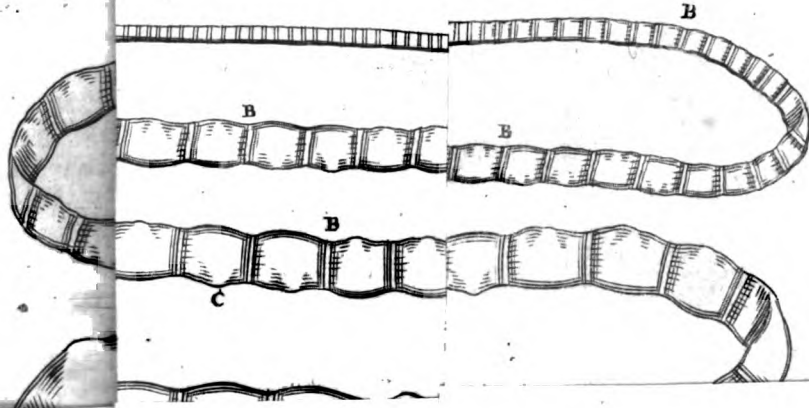
FLORA NORIBERGENSIS, SIVE CATALOGUS PLANTARUM
in agro Noribergensi, tam sponte nascentium, quam exoticarum; opera & labore JOH. GEORGII VOLCKAMERI M. D. Physici ordinarii Noriberg. & Acad. Casareo-Leopold. Collegæ.

Noribergæ sumptibus Michaëlianis, 1700. in 4.
Constat Alph. 2, pl. 12. & Fig. pag. 6.

Cunctis plantarum, quarum nomina ordinem Alphabeticum sectus describit Author Nobilissimus, speciebus florendi tempus, locum natalem, & quandoque culturam, Exoticarum præcipue, quam olitoribus nostris aut sciolis hortulanis ignotam prorsus, Botanophilo indefesso haud dedecori fore, pronuntiat, subjungit.

Ge-

ed A. 1700. pag. 3

Generibus singulis notas characteristicas adjicit, a peritioribus Botaniceis, Paulo Ammanno, Hermanno, Rob. Morifonio, Joh. Rajo, Aug. Quir. Rivino desumptas, ut exin facili negotio absque variorum librorum laboriosa evolutione constet, quibus incapitibus convenient, quibusve discrepent dicti Scriptores. Ultimo notas generaliores & specialiores addit, propriis observationibus illustratas, methodum secutus naturæ & probatiorum in hac scientia Authorum, qui plantarum genera non a seminibus, aut floribus solum, sed a totius plantæ habitu plurimisque attributis, quæ huic vel illi generi competunt, simul junctis desumunt, ita tamen, ut semper primarius habeatur respectus ad fructificationem. A seminibus enim vel sola fructificatione extorqueri posse stirpium notas genericas negat, exemplo Chrysanthemum bacciferi Africani, quod angiospermum est, cum cæteræ hujus generis plantæ fere omnes, si raphanum excipias, septo prædicto præditæ sint. A floribus tantum ac petalorum numero deducere stirpium genera, rem incerti eventus pronuntiat; possidet enim Althæam Noster, ex Africæ decantato Capite Bonæ Spei apportatam, rariorem, flore coeruleo, & quasi cochleato, quæ marcescens in quinque resolvitur petala, reversa ab invicem disjuncta, cum tamen singulæ hætenus, quæ nobis innotuere, ex Malvacæo genere & Alccarum, flore superbiunt monopetalo, quinquefariam diviso. Idem docere dicit Nasturtium Africanum Christophorianæ foliis, ex tetrapetalorum filiquosarum familia oriundum, flores nihilominus pentapetalos constanter suppeditans. Illud adhuc monendum, Authori gymnospermas dici, quæ fructus ferunt binis membranulis cinctos, non facile absque ipsius nuclei damno separabilibus, angiospermas vero, quæ tribus ut plurimum integumentis circumvallata gerunt semina, quorum exterius absque nuclei læsione facile segregari potest; id quod in Tabulis suis Cognationum plantarum mox edendis uberius explanaturum se pollicetur. Rariores demum plantas curioso stirpium rimatore in figuris æneis exhibet, huicque operi adjungit.

LIBRI NOVI.

*Observationum selectarum ad Rem Literariam spectantium Tomus I
& II. Hala Magdeb. in officina Rengeriana, 1700. 8.*

Gründt

Gründliche Anleitung zu nützlichen Wissenschaften / insbesondere zu der *Mathese* und *Physica*, wie sie anjehö von den Gelehrtesten abgehandelt werden. A. 1700. 4.

Via ad Pacem inter Protestantos preliminariter restaurandam, strata per colloquia solennia atque alia Pacificorum scripta irenica, qua Calixtina comitatur Episcopis. Helmstadi apud G. W. Hammium, 1700. 4.

Henrici Leonardi Schurzleischii Historia Ensisferorum, Ordinis Teutonici Livonorum. Witteberga apud J. G. Meycerum & G. Zimmermannum, 1701, in 8.

Georgii Henrici Ursini, Gymnasii Ratisponensis Rectoris ac Prof. Publ. Institutiones plenissima, quibus Lingua Latina & precepta solide traduntur, & causa notis additis accurate etuuntur vel examinantur. Ratispona typis Jo. Georgii Hofmanni, 1700. 8.

Petri Burmanni Jupiter Fulgurator in Cyrrhestarum Nummis. Trajecti ad Rhenum, apud Gu. Van de Water, 1700. 4.

Burmannerum Pietas gratissima B. Parentis memoria communi nomine exhibitae a Francisco Burmanno F. Adjiuntur musca Cl. Limburgi & Fr. Burmanni Epistola. Trajecti ad Rhenum, 1700. 8.

Casparis Thurmanni, J.Cti, Consilarii quondam Saxo-Lauenburgici, Duellica, seu de barbara & bellina duellandi consuetudine, collecta e Bibliotheca sua variarum Juridicarum universali. Hala Magd. 1700. 4.

Ejusdem Bibliotheca Academica de Rebus & Juribus non tantum Academicarum & Academicorum, sed etiam doctorum aliorumque extra Academas videntium, imo universa rei literariae immunitatibus &c. Hala Magd. impensis J. F. Zeulerei & H. G. Musselii, 1700. 4.

Jo. Schotani a Sterringa Physica Caelestis & Terrestris. Franquevra apud Jo. Gyzelaar, 1700. 8.

Pensées ingénieuses des Peres de l'Eglise. Par le P. Bouhours. A Paris chez Louis Joffe, 1700. 12.

Jacobi Lidii Agonistica sacra, cum Additamentis Joannis Lomcleri. Zutphania, apud J. a Spyk & D. Schutten, 1700. 12.

Neu vermehrte Grund-Sätze der Deutschen Sprache im Reden und Schreiben / vorgestellt von Johanne Bödiker. Berlin bey J. V. Meyer und Gottfried Zimmermann / 1701. 8.

* * * * *

ACTA ERUDITORUM,

Publicata Lipsiæ

Kalendis Decembris Anno MDCC.

TRAITÉ DE L'AUTORITÉ DES SENS CONTRE LA
Transsubstantiation.

i. e.

TRACTATUS DE AUCTORITATE SENSUUM CONTRA
Transsubstantiationem, auctore JOANNE LA PLACETTE,
Ministro Ecclesiæ Gallicæ Hafniensis.

Amstelodami apud G. Gallet, 1700. in 12. plag. 14. $\frac{1}{2}$.

NOn incelebre inter Reformatos Theologos nomen est Joannes la Placette, cujus tot lucubrationes eruditæ exstant, ut inter τὰς πικλυράφους jure meritoque referri possit. Nam præter multa ad pietatem promovendam & pacandam conscientiam facientia scripta, qualia sunt *Nouveaux Essais de Morale, Traité de la Conscience, Divers Traitez de Cas de Conscience, Traité de la Foy Divine, Traité de la Restitution, Abregé de la Morale Chrétienne, Communion devote, Traité de l'Aumône, de l'Orgueil, des bonnes Oeuvres*, in refutandis Pontificiorum erroribus diligentissime versatus est, editis sex *Collationibus de Eucharistia, Observationibus Historico-Ecclesiasticis circa Romani Pontificis auctoritatem in definiendis rebus fidei*, quas in Actis A. 1695 p. 452 recensuimus, & *Insanabili Romana Ecclesiæ Scepticismo, quem* A. 1697 p. 264 invenies. In præsentî libello, postquam cap. I præfatus esset, omnes nostræ cognitionis fontes, videlicet sensus, rationem, analogiam fidei, sacram Scripturam, & Patrum scripta contra Transsubstantiationis dogma militare, primo solum, nempe sensuum argumento, se usurum monet, quippe quod & præjudi-

ciis careat, & altercationes omnes tollat, & a quolibet, etiam stupidissimo, facile percipi, ac paucis expediri possit. Hinc *cap. II* observat, Catechesin Tridentinam, Bellarminum, Tapperum, Bailium aliosque Pontificios fateri, quod sensus doctrinæ istî contradicant, & hanc contradictionem, utpote quæ ab omnibus sensibus simul fiat, studiose exaggerat. Exceptiones dein Pontificiorum diligenter enumerat & refellit. Nam *cap. III primam* affert Widefordi, qui omnem certitudinem sensuum inficiatur, & ad baculum provocat, qui in aqua fractus appareat, ad pavorum caudas colorem perpetuo mutantes, ad Isaacum, qui Jacobum pro Esavo ob sensuum deceptionem habuerit. Ad quæ respondet, sensuum certitudine sublata, scepticismo januam aperiri, imo fidem ipsam, quæ ex auditu oriatur, collabi; Romano-Catholicos hic potissimum in discrimine versari, quorum fides Ecclesia, Pontifice, Conciliis, aliisque rebus in sensum cadentibus nitatur; Servatorem ipsum ad sensus nos ablegare, Matth. XI, 4. 5. Luc. XXIV, 38. 39; idem facere Apostolos 1. Joh. I, 2. 2. Petr, I, 16. 17; baculum in aqua fractum videri, ob manifestam diversitatem diaphanorum; caudas pavorum reversa colorem mutare, h. e. lumen diversimode reflectere; exemplum Isaaci, quod Jo. Vitalis, Corn. a Lapide & alii ad Transubstantiationem mire quadrare gloriantur, ἀπὸς Διούσου esse, cum primis ob sensus Isaaci senio debilitatos. *Secundam* exceptionem Maldonati, Richelii Cardinalis & Nueti, quod sensus, etsi in aliis rebus, non tamen in illis, quæ ad fidem spectant, certi sint, *cap. IV* percenset, respondetque, sensum in sacris literis & alibi interdum pro ratione carnali peccato corrupta accipi, non vero hoc loco: absurdos omnino esse eos, qui nihil credant, nisi quod sensibus percipiunt; sed nec eos absurditate carere, qui contraria sensibus pro veris habeant: sensum loqui, ubi fides taceat; fidem docere, ubi sensus sileant: sensum, rationem & fidem esse tria lumina, non opposita, sed subordinata, se invicem perficientia, non destruentia: sic, cum Christus in his terris versaretur, sensum docuisse, illum vero corpore humano fuisse præditum; rationem, in illo corpore animam rationalem esse; fidem, eum isto corpore & anima Divinam quoque naturam unitam esse. *Cap. V tertiam* exceptionem Greg. de Valentia, qui sensibus certitudinem in rebus fidei

fidei tribuit, sed ubi fides illis contradicit, relinquendos & ex illa corrigendos esse, autumat, ita solvit: fidem sensibus nunquam contradicere: hoc quidem veteres Hæreticos, sed impie, docuisse: imo fidem, si sensus corrigeret, se ipsam infirmaturam esse. Pergit *cap. VI*, & affirmat, fidem a sensibus originem ducere, ejusque certitudinem ab iisdem dependere, hocque Martinonum, Papiſtam celebrem largiri. Exceptionem *quartam* Thomæ, Vasquez, Tapperi, Estii & Arnaldi, quod sensus sola accidentia, non vero substantias percipiant, ita *cap. VII* diruit. Sensus ait omnino percipere & discernere substantias, partim vage, cum album ab albedine vel ipsa vulgaris loquendi consuetudo discriminet, & concreta primo in sensus cadant, fatentibus Conimbricensibus & Bernerio, partim distincte; quid ignis, quid aqua sit, etsi id rudi modo fiat: hanc esse, quam vulgo appollent, facultatem æstimativam, & huc Servatorem nostrum respexisse, cum de substantia carnis suæ discipulos vivendo & tangendo convincere vellet, Joh. XX, 27. Subjungit *cap. VIII*, eandem esse Patrum doctrinam, qui contra Marcionitas, & Eutychianos, veritatem corporis & naturæ humanæ Christi impugnantes, hoc cum primis argumentum usurpaverint. Exceptionem *quintam* Bellarmini & Becani, quod nimirum sensus substantias quidem percipiant, sed indirecte solum, per accidens & incerte, non secus ac Patriarchæ Angelos apparentes sæpe pro hominibus habuerint, aggreditur *cap. IX*, id omne negando, reponitque, corpora ab Angelis assumpta a veris discerni potuisse, vel tangendo, quod Thomas, Vasquez & Becanus concedant, vel dissecando, quod Durandus & Tena largiantur. Quam responsionem *cap. X* continuat, & Christi ablegationem ad sensus, Patrum provocationes ad eundem, omnes hominum actiones, præcepta divina, & religionem universam sensuum certitudinem supponere, urget. Progreditur inde ad exceptionem *sextam* Arriagæ & Magnani, quod Deus in organis sensorii ita operetur, ut corpus Christi velut panem percipiant, & *cap. XI* respondet, hoc pacto Deo fraudes & præstigias tribui, & præter naturam sacramenti nullum visibile signum, quod verum sit, in Eucharistia relinqui; ubi etiam eos conficit, qui corpus Christi in Eucharistia per modum spiritus esse nugentur. Hinc *cap. XII septimam* excep-

ciis careat, & altercationes omnes tollat, & a quolibet, etiam stupidissimo, facile percipi, ac paucis expediri possit. Hinc *cap. II* observat, Catechesin Tridentinam, Bellarminum, Tapperum, Baillium aliosque Pontificios fateri, quod sensus doctrinæ isti contradicant, & hanc contradictionem, utpote quæ ab omnibus sensibus simul fiat, studiosè exaggerat. Exceptiones dein Pontificiorum diligenter enumerat & refellit. Nam *cap. III primam* affert Widefordi, qui omnem certitudinem sensuum inficiatur, & ad baculum provocat, qui in aqua fractus appareat, ad pavonum caudas colorem perpetuo mutantem, ad Isaacum, qui Jacobum pro Esavo ob sensuum deceptionem habuerit. Ad quæ respondet, sensuum certitudine sublata, scepticismo januam aperiri, imo fidem ipsam, quæ ex auditu oritur, collabi; Romano-Catholicos hic potissimum in discrimine versari, quorum fides Ecclesia, Pontifice, Conciliis, aliisque rebus in sensum cadentibus nitatur; Servatorem ipsum ad sensus nos ablegare, Matth. XI, 4. 5. Luc. XXIV, 38. 39; idem facere Apostolos 1. Joh. I, 2. 2. Petr. I, 16. 17; baculum in aqua fractum videri, ob manifestam diversitatem diaphanorum; caudas pavonum revera colorem mutare, h. e. lumen diversimode reflectere; exemplum Isaaci, quod Jo. Vitalis, Corn. a Lapide & alii ad Transubstantiationem mire quadrare gloriantur, *ἄπὸς Ἰσραὴλ* esse, cum primis ob sensus Isaaci senio debilitatos. *Secundam* exceptionem Maldonati, Richelii Cardinalis & Nueti, quod sensus, etsi in aliis rebus, non tamen in illis, quæ ad fidem spectant, certi sint, *cap. IV* percenset, respondetque, sensum in sacris literis & alibi interdum pro ratione carnali peccato corrupta accipi, non vero hoc loco: absurdos omnino esse eos, qui nihil credant, nisi quod sensibus percipiunt; sed nec eos absurditate carere, qui contraria sensibus pro veris habeant: sensum loqui, ubi fides taceat; fidem docere, ubi sensus sileant: sensum, rationem & fidem esse tria lumina, non opposita, sed subordinata, se invicem perficientia, non destruentia: sic, cum Christus in his terris versaretur, sensum docuisse, illum vero corpore humano fuisse præditum; rationem, in illo corpore animam rationalem esse; fidem, eum isto corpore & anima Divinam quoque naturam unitam esse. *Cap. V tertiam* exceptionem Greg. de Valentia, qui sensibus certitudinem in rebus fidei

fidei

fidei tribuit, sed ubi fides illis contradicit, relinquendos & ex illa corrigendos esse, autumat, ita solvit: fidem sensibus nunquam contradicere: hoc quidem veteres Hæreticos, sed impie, docuisse: imò fidem, si sensus corrigeret, se ipsam infirmaturam esse. Pergit *cap. VI*, & affirmat, fidem a sensibus originem ducere, ejusque certitudinem ab iisdem dependere, hocque Martinonum, Papistam celebrem largiri. Exceptionem *quartam* Thomæ, Vasquez, Tapperi, Estii & Arnaldi, quod sensus sola accidentia, non vero substantias percipiant, ita *cap. VII* diruit. Sensus ait omnino percipere & discernere substantias, partim vage, cum album ab albedine vel ipsa vulgaris loquendi consuetudo discriminet, & concreta primo in sensus cadant, fatentibus Conimbricentibus & Bernerio, partim distincte; quid ignis, quid aqua sit, etsi id rudi modo fiat: hanc esse, quam vulgo appellent, facultatem æstimatoriam, & huc Servatorem nostrum respexisse, cum de substantia carnis suæ discipulos vivendo & tangendo convincere vellet, Joh. XX, 27. Subjungit *cap. VIII*, eandem esse Patrum doctrinam, qui contra Marcionitas, & Eutychnianos, veritatem corporis & naturæ humanæ Christi impugnantes, hoc cum primis argumentum usurpaverint. Exceptionem *quintam* Bellarmini & Becani, quod nimirum sensus substantias quidem percipiant, sed indirecte solum, per accidens & incerte, non secus ac Patriarchæ Angelos apparentes sæpe pro hominibus habuerint, aggreditur *cap. IX*, id omne negando, reponitque, corpora ab Angelis assumta a veris discerni potuisse, vel tangendo, quod Thomas, Vasquez & Becanus concedant, vel dissecando, quod Durandus & Tena largiantur. Quam responsionem *cap. X* continuat, & Christi ablegationem ad sensus, Patrum provocationes ad eundem, omnes hominum actiones, præcepta divina, & religionem universam sensuum certitudinem supponere, urget. Progreditur inde ad exceptionem *sextam* Arriagæ & Magnani, quod Deus in organis sensoriiis ita operetur, ut corpus Christi velut panem percipiant, & *cap. XI* respondet, hoc pacto Deo fraudes & præstigias tribui, & præter naturam sacramenti nullum visibile signum, quod verum sit, in Eucharistia relinqui; ubi etiam eos conficit, qui corpus Christi in Eucharistia per modum spiritus esse nugantur. Hinc *cap. XII septimam* exce-

ptionem Scholasticorum, qui mutationem in objecto factam esse, & accidentia panis sine subjecto a sola quantitate sustentari docent, peracute refellit, atque speciatim *cap. XIII* demonstrat, accidentia hic sine subjecto esse non posse, quia tum non amplius essent accidentia, & concessio hoc dogmate, dubitari posset, an ultra in universo orbe substantia existeret, cum omnia, quæ dantur, congenericis accidentium esse possent. Porro *cap. XIV* ostendit, nec juxta Cartesianam Philosophiam modos sine substantia subsistere posse, maxime extensionem, quæ juxta illos sit ipsa materia. Denique *etiam* Rohaltii exceptionem, quod omnes modi panis, locus, situs, figura &c. communicentur corpori Christi, *cap. XV* responder, hoc posito, corpus Christi fieri panem, cum juxta eundem Rohaltium collectio modorum sit vera rei essentia, & *cap. XVI* vana Rohaltii effugia, quod Deus per omnipotentiam suam contradictoria vera facere possit, aut essentiam rerum immutare, vel quod forsan systema aliquod Philosophiæ hæcenus ignotum dari possit, ex quo hæc contradictiones conciliari queant, diligentissime confellit.

ABREGE DE LA VIE DES PEINTRES &c.

i. e.

*HISTORIA COMPENDIOSA VITÆ PICTORUM, UNA CUM
eorundem operum censura: & tractatus de Pictore perfecto, de cognitione
Delineationum, & Figurarum ænearum usu.*

Parisiis apud Carolum de Sercey, 1699. in 12. maj.

Constat alphab. 2.

Quantum olim Græcia Arti tribuerit Pictoriæ, vel ex solo hoc constare potest, quod receperit eandem in ipsum Liberalium-chorum, interdicto perpetuo, ut servitia neque addiscerent neque docerent pictores. Ne quis igitur miretur, tanti semper æstimatam fuisse ad hæc usque tempora nobilissimam illam & antiquissimam artem, ut illustrium Virorum manibus etiam tractata, & in summis deliciis habita ab iisdem fuerit. Jacobi Augusti Thuani nomine quid seculo nostro illustrius fuit? Qui quam pingendi diligens fuerit, adolescens maxime, ipse est testis. Bongarsium, Gendios fratres Johannem & Nicolaum, Golzium item & Venium, non minus literis atque elegantissimorum carminum laude quam

quam pingendi artificio clarissimos extitisse, nemo facile ignorat. Præclare itaque de Republica Literaria meritos esse illos, qui artis hujus non solum, sed & pictorum ipsorum historiam ab interitu scriptis suis vindicavere, quos inter eminent præ cæteris ex recentioribus Sandrart, & Felibien quivis facile fatebitur. Sed cum vel pretii excessus, vel diffusa etiam & ampla commemoratorum jam autorum opera, a lectione eorundem nonnullos deterere queant, non minores laudes tribuendæ fovean illis, qui artis hujus historiam & progressum in nucleo curiosis exhibere satagunt. Talis est præsentis hujus tractatus autor Dominus de Piles, qui in compendio nobis tradit quam exactissime Vitæ pictorum celebriorum, i. e. illorum, qui vel ad artis hujus restaurationem, vel ad ejusdem perfectiorem gradum aliquid contribuerunt, vel quorum tabulæ atque picturæ in museis Principum & curiosorum asservantur.

Constat autem tractatus hic septem potissimum libris vel sectionibus.

Liber I brevis est Introductio in artis pictoriæ cognitionem, & proponit ideam Pictoris numeris omnibus absoluti, atque normam certam & regulam de picturis & pingendi characterè rite judicandi: atque in hoc libro satis concise ac brevissimis explicat Autor omnia illa requisita, quæ ad artem pictoriam genuinam necessaria sunt: Qua occasione, sub finem ejusdem libri, cap. 26, 27, & 28 agit etiam de pictorum Delineationibus, quippe quæ non minus atque integræ picturæ in magno habentur a curiosis pretiosæ itemque de Figuris æneis, earundem origine atque utilitate: ut & denique de Tabularum pictarum differentiis, earundemque genuinis autoribus cognoscendis. Nimirum hanc perfecti pictoris ideam præmittere debebat Autor, ut constaret, cuinam fundamento sua de præcipuorum pictorum tabulis censura, quam hinc inde in sequentibus suppeditat, inniteretur.

Libro enim tractatus hujus II aggreditur historiam pictorum eorundemque censuram ipsam, incipiendo ab illis, qui præcis temporibus in Græcia inclauerunt, quorum sex potissimum, inter reliquos celebriores, recenset: Zeuxem nimirum, Parrasium, Pampylum, Timanthem, Apellem atque Protogenem. Et de his quis-

dem, actisque eorundem atque picturis tantum profert; quantum ex relatione veterum Græciæ historicorum constare potest.

De Florentinis atque Romanis pictoribus agit liber III. Et cum de his certiora & clariora per modernorum historicorum monumenta extant, accuratius etiam commemoratorum pictorum vitas describit, ita quidem, ut cujusvis, quantum possibile, recenset patriam, parentes, diem natalem, præceptores, tabulas ab unoquoque pictas, cum locis, ubi adhucdum inveniuntur, dona peculiariora, acta notatu digniora, vitæ terminum, atque discipulos; quam methodum in sequentibus etiam libris constanter servare Auctorem, incidenter hic moneadam. Incipit autem Romanorum & Florentinorum schola cum Florentino quodam Cimabue nomine, qui a pictore ex Græcia oriundo artis fundamenta acceperat, sub finem scilicet seculi XIII.

Erat enim hoc fere tempore, cum Senatus Florentinus pictores arcessebat ex Græcia, ad restaurandam, quam Barbarorum in Italia furor extinxerat, pingendi artem. Posthæc magis magisque iterum exulta atque augustior indies reddita fuit hæc ars, studio & opera Leonhardi de Vinci, Raphaelis Sanzio Urbinatis, Julii Romani, Polydori de Caravage, Francisci Mazzoli Parmensis, Ferrini del Vaga, Michaelis Angeli Bonarotti &c.

Claudit agmen scholæ hujus Petrus Berretinus, civis Romanus, qui medio seculi hujus ad finem properantis inclaruit.

Venetorum scholam comprehendit liber IV, eandemque ut fundator aperit Jacobus Bellinus, cum filiis suis Gentili atque Johanne, quos ut celebriores excipiunt Georgius ex Marca Trevisana, Titianus Vecelli ex Foro Julii, Jacobus Robustus cognomine Tintor, Paulus Caliari Veronensis, & Jacobus de Ponte, qui sub finem seculi præcedentis XVIi vixit.

Lombardorum vitæ recensentur libro Vto, quos inter Antonius Corregiensis agmen ducit, A. 1472 in oppido quodam Ducatus Mutinensis Corregium appellato, natus. Sequuntur hunc, ut artis in hac schola principes, li Carrachi, Guido Reni, Dominicus Zampieri, Johannes Lanfranc, Franciscus Albanus, Franc. Barbieri &c. Ultimus fere ex his est Michael Angelus Merigi, ex Ducatus Mediolanensis burgo quodam, Caravage appellato, unde & cognomen

gnomen traxit, oriundus. Vixit hic sub finem seculi XVI & principium XVII, atque in colorum applicatione vix parem habuisse dicitur.

De Germanorum & Belgarum schola agit liber VI. Hubertus atque Johannes Van Eyk primum in hac obtinent locum, quippe quos gloria foundationis scholæ Belgicæ manet, non minus ac Albertum Durerum Germanicæ, & horum memoria incidit in medium seculi XV. Post Alberti tempora Pet. Paulus Rubens Antverpiensis, (qui honos & decus artis pictoriæ Autori nostro κατ' ἐξοχήν audit,) Antonius Vandeik, & Rembrant Van Rein maxime & præ cæteris hac in schola floruerunt. Claudit numerum pictorum Germanorum & Belgarum Caspar Netscher, Praga Bohemus, qui apud Batavos, & præsertim Hagæ Comitum, maximam vitæ suæ transegit partem ubi & A. 1684 obiit.

Septimus & ultimus hujus tractatus liber Gallorum continet scholam, in qua Johannes Cousin primo recensetur loco, qui A. 1589 e vivis excessit. Sequuntur hunc, ut egregia artis decora, Nicolaus Pousin, Jacobus Stella, Carolus Alphonsus Du Fresnoy, & Philippus de Champagne.

Tandem & scholam hanc concludit Autor cum historia Caroli le Brun & Petri Mignard, quorum prior ad excellentiorem evexit gradum statum Academiæ pictorum, quæ Parisiis floret, & A. 1690 vitam cum morte commutavit: posterioris vero historiam, una cum operum recensione, in peculiari tractatu proxime prodituram promittit Autor.

Ad calcem totius operis, epimetri quasi loco, annectit Dn. de Piles brevem characteris pingendi cuius nationi propriæ descriptionem, quæ eodem absolvit ordine, quem hactenus in recensendis pictorum vitis observavit, incipiendo cum Romanis, ac finiendo cum Gallis. Hanc autem notam nationalem characteristicam si quis probe observaverit, facile de tabularum pictarum genuinis auctoribus iudicare poterit.

*JACOBI LYDII AGONISTICA SACRA,
cum additamentis JOHANNIS LOMEIERI.*

Zut--

Zurphania, apud Johannem a Spyk & Daniele Schutten,
1700. in 12. plag. 12.

Cum superiori anno 1698 doctissimi Lydii posthumum de re militari syntagma in Actis nostris mense Junio recenseremus, inter libros ab ipso vivente olim evulgatos, Agonistica quoque sacra mentionem fecimus. Hanc (cum primæ editionis A. 1657 impressæ exempla disparuisse dudum cognovissent) in gratiam eorum, qui isthac vocum ac phrasum Agonisticarum in Scriptura Sacra & Paulinis maxime Epistolis obviarum explicatione delectantur, excudi denuo fecerunt bibliopolæ Belgæ, ac dum omni penitus accessione eruditissimum opusculum carere noluerunt, clarissimi Lomeieri notas quasdam subjungere. Ex his, utut numero exiguæ sint, nonnihil tamen speciminis in locum allegasse juvabit. Dissentit inter alia a Lydio Lomeierus, quod is cap. XI, p. 48 in verbis Paulinis, ὑποδησάμενοι τὰς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τῆς εὐαγγελίᾳ τῆς εἰρήνης. Eph. VI, 15, a cursoribus sumtam innuerit metaphoram, quippe quorum pedibus maxima laboris pars incubuerit, quare eos calceis quibusdam muniverint. Longe enim aliter se rem habere monet, sive usum calceorum, sive mentem Apostoli, sive denique significationem vocis ἐτοιμασία consideres. Calceamenta nimirum apud veteres quasi pedum quædam vincula fuisse dicit, quæ tantum abest, ut ad currendi alacritatem quid contulerint, ut occupatis potius in cursu certissimam crearint remoram. Apostolum deinde haud instruere cursorem ad celeritatem, sed militem ad pugnam excitare statariam observat, calceosque adeo militi commendasse ait, ne, uliginoso præsertim solo insistent, facile laberetur. Et hanc ipsam quoque vocis ἐτοιμασία significationem facit, quodque eadem basin atque fundamentum denotet, ex usu Græcorum Veteris Testamenti interpretum ostendit. Addimus huic observationi aliam, qua locum Johannem, ἐλευκαναν σολὰς αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῆς ἁγίας, Apoc. VII, 14. illustrat. Multos enim hæere ait in difficultate, quomodo hæ stolæ dealbatæ sanguine dicantur, cum sanguis dealbandi vim non habeat? Parum ergo assentitur illis, qui ad solam respicientes albedinem, pro gloriæ & puritatis emblemate eandem

dem habeant. Judicat e contra, convenientiam inter sanctificationem Sacerdotum Leviticorum & Christianorum ista phrasi significari: Leviticos namque Sacerdotes ad altare non admissos fuisse, nisi ante ipsi una cum vestibus, quas induerant, sanguine aspersi forent, ex Exod. XXIX, 21, & Lev. IX, 30 probatum dat. Sicut ergo hos sanguine mundari oportuerit, ut ad sacerdotium obeundum idonei evaderent: ita Christianos virtute sanguinis Christi ornari ait ad spirituale sacerdotium per stolas albas figuratum; unde locus hic per metonymiam potius adjuncti signi, quam per metaphoram intelligendus sit.

METHODICUS AD POSITIVAM THEOLOGIAM APPARATUS, Autore R. P. PETRO ANNATO.

Parisiis, apud Nicolaum Couterot, 1700. in 4. Alphab. 4.

Quonam apparatu ad Theologiam positivam addiscendam opus esse judicent Doctorum inter Pontificios hodiernorum celeberrimi, haud difficulter ex praesentis Tractatus facie, a nobis breviter jam adumbranda, benevoli Lectores perspicient. In septem ille libros dispartitur, quorum *primus* Positivae & Scholasticae Theologiae discrimen pariter ac utriusque naturam exponit. Et istam certe ab hac non essentia, sed accidentali tantum procedendi modo diversam esse, Clarissimus Autor innuit; neutram sufficere, verum utramque utilem, utramque necessariam esse autumat, Scholasticaeque usum aliqualem in Ecclesia semper viguisse contendit. Dehinc quid sit & unde discernatur fidei Catholicae doctrina? quidque haeretica, vel erronea, aut alia quaelibet fidei nociva? quid denique pure theologiae doctrina sit? disquirat. Dogma Catholicum generice & late sumtum triplex esse ait, imperatum, liberum, & toletatum, atque ex his solum imperatum pro fidei dogmate agnoscit. *Secundus* liber Scripturam Divinam considerat, & illius veritatem ac naturam in antecessum demonstrat. Post librorum Canonicorum qualitatem & numerum investigat. Porro ex omnibus sacrorum codicum editionibus, solam vulgatam Latinam authenticam fideique regulam esse pronunciat. Inspirationem Divinam quoad singula verba singulosque apices, & sensum Scripturae

multiplicem adstruit, regulas pro genuino illius sensu nōscendo sup-
 peditat, obscuras quasdam, ut appellat, loquendi formulas in iisdem
 vilitates, passiones item animi corporisve membra Deo tributa ex-
 planat, ἀνιλογίας apparentes conciliat, ponderaque, monetas, men-
 suras atque vasa passim in sacro codice memorata delineat. Li-
 ber *tertius* circa traditiones occupatur; ubi post harum divisionem
 notas Autor præscribit, quibus mediantibus Divina traditio ab Apo-
 stolica, & Apostolica ab Ecclesiastica secerni queat. Hinc tradi-
 tionis Divinæ existentiam prolixè vindicat, utpote quæ nequiquam
 in nova demum lege orta sit, verum in Mosaica quoque, imo & in
 naturali, vigerit. Judæorum imprimis traditionem, una cum ex-
 plicationibus illius variis, quales nempe Mischna, Gemara, Ma-
 sora & Cabbala, excutit. Traditiones ulla, præterquam Aposto-
 lica disciplinam spectantes, itemque Ecclesiasticas, abrogari posse
 negat. In libro *quarto* sanctos Ecclesiæ Patres in scenam produ-
 cit, Doctorumque ante omnia & Patrum Ecclesiæ descriptionem
 inserit. Hinc nullius seorsim, imo nec plurium idem sentientium,
 sed omnium unanimiter quid adstruentium doctrinam infallibilem
 esse pronunciat. Post regulas autem in legendis Patrum scriptis te-
 nendas, catalogum texit eorum, quos præ cæteris celebrare solet
 Ecclesiæ, & eum pro triplici Patrum ætate disponit. Prima est e-
 orum, qui Apostolicis aut proximis ab his temporibus florere; se-
 cunda ad quintam usque Synodum œcumenicam A. C. 553 sub Vi-
 gilio coactam, & tertia tandem inde ad Doctorem usque Seraphi-
 cum, Bonaventuram, pertingit. *Quintus* liber Concilia qua do-
 gmatice qua historice spectanda sistit, & Apostolica primum, de-
 inceps celebrata post Apostolorum ævum œcumenica, ultimaque
 particularia in causa præcipuarum hæresium habita enumerat. In
sexto libro ad Pontificias Ecclesiæ definitiones se confert Autor, ea-
 rumque infallibilitatem declarat atque limitat. Decretales præ cæ-
 teris Epistolas nec genuinas absolute, nec supposititias vocare audet,
 satis tamen illas, ubi sacris Canonibus haud contrariantur, Theo-
 logi veneratione dignas esse affirmat. Constitutionibus Aposto-
 licis omnem γνησιότητῃ abjudicat, nec mitius censet de Canonibus,
 qui vocentur, Apostolicis. Primatum Romani Pontificis prolixè
 contemplatur, & generalem dici posse hunc admittit Episcopum, eo
 sensu,

sensu, quo particularis Episcoporum particularium cura isto titulo minime tollatur. Quæstionem, sub quonam Pontifice in Gallias primum Christiana introducta fuerit religio? dum inspergit, primo jamtum nascentis Ecclesiæ seculo sub Petro, primo Christi vicario; & Clemente, post Linum & Cletum, Romano Pontifice id factum esse respondet. Anti-Christum de cætero vocandum esse Pontificem Romanum totus negat, vulgatam de Johanna Papiſſa narrationem explodit, deque eminentissimo Cardinalium Collegio non-nihil differit. *Septimus* liber, isque ultimus, præcipuas hæreses in Ecclesia subortas allegat, & strictim percenset; Lutheranos vero dum pessimis hæreticis annumerat, parum feliciter procedit, ac vel in ipso nomine explicando hallucinatur, quandoquidem PROTESTANTES eos ideo dici arbitratur, quod Confessionem Augustanam sectari se jacerent atque *protestentur*; cum tamen longe aliam denominationis hujus originem esse, in vulgus notum sit. Cæterum sub finem librorum singulorum, primum modo si exceperis, notitiam Autorum, qui materiam in quolibet eorum propositam latius excusserint, annectit, & eam ob rem secundo claros in Scripturam Sacram commentatores, tertio Historiæ Ecclesiasticæ traditores, quarto illustrium Ecclesiæ scriptorum, quinto Conciliorum, sexto vitæ summorum Pontificum collectores, & septimo eos, qui circa hæreses versati fuerint, adjungit.

A DEMONSTRATION OF THE MESSIAH

In wibch &c.

l. 6.

DEMONSTRATIO MESSIÆ, QUÆ VERITAS RELIGIONIS Christiana adversus Judæos positissimum defenditur. Pars III. Auctore Maxime Reverendo, in Deo, Patre RICHARDO, Episcopo Bathoniensi & Wellensi.

Londini, apud W. Rogers & M. Wotton, 1700. 8.

Alphabet. 1. plag. 12.

ECce hic partem III operis anti-Judaici præstantissimi, cujus ostendende spem fecimus anno superiore p. 246, cum secundam illius

Yyy 2

hanc partem pro instituto nostro recenseremus. Autor Reverendissimus *Richardus Kidderus* primo loco in illa oppugnandam sibi sumit objectionem Judæorum de perpetuitate legis Mosaicæ ritualis, & præter alia urget locum Hagg. II. 6, variaque adducit testimonia, quibus ipsi profitentur, Deum novam legem daturum per manus Messæ, omniaque sacrificia cessatura esse præter eucharisticum; nec modo tempore necessitatis concessum esse comedere de frumta, aliisque cibis vetitis, sed & Synedrium vel Prophetam posse ad certum tempus dispensare circa omnia præcepta ac ritus legis, excepta idololatria. In loco Matth. V. 17. 18. docet sermonem potissimum esse de lege morali, ceremoniales vero leges singulari ratione Jesum implexisse tanquam antitypum; atque ut implevisse dicitur, quæ a Prophetis de ipso prædicta fuerant, ita neque forensibus legibus ipsum se opposuisse, at has collapsa deinde politia Judaica per se cessasse & concidisse. Similiter respondet ad Rom. III. 31. & Luc. XVI. 29. Alia Judæorum objectio est, qua variis Prophetarum locis promissam urgent temporibus Messæ pacem; cum in præseps usque tempus bella inter Christianos esse non desinant, & Jesus ipse dixerit, se non pacem afferre sed gladium. Sed vicissim negari nequit, Jesu nostri, quo nato pacem terris annunciabant Angeli Luc. II. 10. 14, exemplum ac præcepta meram pacem spirare; tum inimicitia inter Judæos & Ethnicos prædicato Evangelio apud innumeros evanuerunt, & qui vere Christiani fuere, pacem semper sunt amplexi, nec vana spes est, magis magisque hunc Spiritum pacificum Evangelii inter homines prævaliturum. Pax præcipue spiritualis a Jesu nobis parta, cujus regnum non est de hoc mundo, & qui pacem suam dat nobis non ita ut mundus solet, Joh. XIV. 27. Quando autem Matth. X. 34. dixit, se pacem non afferre sed gladium, neutiquam scopum adventus sui causamve, sed eventum exposuit, quod nempe variæ hæreses ac persecutiones Evangelio se essent oppositura.

Quantquam Autor Maxime Reverendus, jam in secunda parte, loca Novi Fœderis ab objectionibus Judæorum liberare instituit, nihilominus capite 3 hujus tertie partis alia adhuc sibi vindicanda superesse intellexit, ex quo ab amico ipsi legendus concessus est liber MS. *Porta Veritatis*, qui Rad. Cudworthi olim fuit, & A. 1694. ad-

adversus Christianos scriptus auctore, qui se *Jacobum Ben Ananiam* appellat, & forte non alius est a *Menasseh Ben Israël*, omnesque vires ac summam industriam ad Christianismum oppugnandum attulisse videtur. Contra hunc igitur late disputat, & Matth. XII. 3. 4. conciliat cum 1. Sam. XXI. 1. similiter Luc. IV. 25. cum 1. Reg. XVIII. 1. Grotium fere secutus. Ad Luc. II. 22. 23. 24. refellit auctorem Portæ, qui ex illis sacris purificationis collegit, Jesum non fuisse conceptum sine peccato, neque si miraculosa fuerit ejus natiuitas, posse de eo dici, quod *αἰῶνι τῆν ἰσὺν πατρ.* Cum loco Marc. X. 19. ubi Judæus Servatori vitio vertit, quod querenti de vita æterna consequenda secundæ tantum tabulæ præcepta commendasset, eleganter confert Psalmum XV. Ad Matth. VIII. 32. ostendit, non posse reprehendi Jesum, quod gregem suillum Dæmonis potestati permiserit, cum inter Judæos summi res scandali opprobriique fuerit sues alere, ut ad illum locum ex scriptoribus Hebræis docet Lightfootus. Quod vero promiserat Servator, se discipulis post resurrectionem appariturum in Galilæa, quod nunquam deinde factum esse ex ipsis Evangelistis demonstrare conetur Judæus, implementum clarissime docet ex Matth. XXVIII. 16. 17. Joh. XXI. 1. Gallicitium proprie dici, quod matutianum tempus proxime antecedit (non quod media nocte auditur) observat e Marc. XIII. 35, atque id intelligi a Mattheo, Luca & Johanne, quando de Petro referunt verba Jesu, quod antequam gallus cantasset, Domitianum suum ter sit abnegaturus. Frustra igitur illis a Judæo opponi Marcum, qui duplicem gallicantum non minus vere memorat. Omittimus quæ accurate deinceps disputantur ad vindicandam inscriptionem Jacobi de duodecim tribubus, & ad loca Joh. XVI. 7. XIX. 39. Matth. XXVIII. 18. Joh. XXI. 25. Gal. III. 10. sq. Hebr. IX. 19; ubi inter alia ostendit, inepte a Judæo argui Paulum, ubi nihil alieni a Mosis sententia scribit, nec tamen Mosis verba se citare indicat, de interpolato Mosis; extolli vero Chaldaicam paraphrasin, plenam additionibus manifestis & sæpe ineptis, ut pluribus exemplis in medium allatis demonstrat. Erudite etiam differit de paschate per Christum anticipato, & die crucifixionis, de quibus Judæus inenarrabilis periter & inter se pugnantia scribi contenderat.

Capite quarto, quinto & sexto dogma Trinitatis ostendit, non,

et cavillantur Judæi, rationi & scriptis V. T. esse adversum ac repugnans, sed in scriptis Moſis ac Prophetarum, tum libris Apocryphis, aliisque scriptis Hæbræorum, Zohar, Midraſh Tillim, &c. paſſim inſinuatam, imò ad Ethnicos uſque famam illius penetrari. Inter alia urget, vocem *Elohim* pluralitatem denotare in Deo, atque hoc contra Abravanelis aliorumque objectiones latius tuctur, laudata etiam Exercitatione Clariffimi hodie Hamburgeniſum Profeſſoris Sebaſtiani Edzardi, in Anglia recuſa, quam de eodem nomine Elohim ante aliquot annos Witebergæ Richardo Simoni oppoſuit. Inprimis vero diligenter colligit & quantivis momenti eſſe putat Philonis Judæi de *Δίγω* aſſerta, neque Chaldæorum Paraphraſtarum præterit *ἑπιμονιον*, quos de *Verbo* tanquam de Divina perſona paſſim loqui, probat adverſus Guil. Vorſtii diatribam, a Rittangelio etiam in *Libra Veritatis* non ita pridem in Belgio recuſa impugnatam. Cum vero huic Rittangelii *Librae* oppoſita pridem a Vorſtio *Bibliotheca*, ſed nuper demum diu poſt autoris obitum itidem in Belgio edita, Mamme Reverendo Kiddero, poſt finitam jam hæc tertiam partem, in manus incidiffet, illam quoque in præſatione ad breve examen revocat, quod ex inſtituto & ſingulari de *Verbo Subſtantiali* diatriba, Hamburgi ante paucos meſes in lucem amiſſa, fecit ideam Clariffimus Edzardus.

Ut porro adverſus Judæos probetur, Meſſiam jam tum neceſſario veniſſe, capite ſexto multis vindicatur locus Gen. XLIX. 10. adverſus exceptiones varias, quæ a Judæis jaſtari ſolent. At etiam in præſatione, ſe conſtituiſſe locum illum liberare a perhermenia Viri doctiffimi Joh. Clerici, niſi in hoc labore ab eodem Edzardo præventum ſe vidiffet. Sperat de cætero fore, ut celeberrimus ille Vir denuo illum locum cum cura retractet, ac ſibi ipſi quam optimo ac ſolidiffime reſpondeat. De Danielis hebdomadibus dicere omiſit, quod ſciret, plenam ſolidamque illius argumenti diſcuſſionem jam a pluriſibus annis a doctiffimo Eccleſiæ Anglicanæ Præſule ſuſceptam, & jam ex parte editam eſſe. Vehementer autem denuo inſiſtit loco Hagg. II. 6. ſequi. cumque præcipue a *Jacobiniſmum ætatem* memorati detorſionibus ſollicite & erudiſſe abſolvit. Cumque vulgatiſſima Judæorum exceptio ſit, adventum Meſſiæ in hoc uſque tempus dilatatum eſſe propter populi peccata, capi-

capite IX. præclare ostendit, promissionem Messia non fuisse hypotheticam, sed absolutam. Nomen vero dierum Messia, qui passim a Prophetis dicuntur *dies ultimi*, optime quadrare in tempus, quo Jesus inter Judæos versatus est; vere enim fuisse illos dies ultimos Ecclesie Judaicæ & Mosaicæ œconomia.

Historiam XXIV Pseudo-Messiarum, quam capite X. textit Autor Maxime Reverendus, tanto lubentius h. l. præterimus, quo magis idem argumentum, a Lentio & aliis traditum, alibi attigisse nos recordamur. Inde variis argumentis exploditur relatio Antonii Montezini, de reliquis adhuc in America decem tribubus, a Menasseh Israëlide avide arrepta, & singulari libro, qui *Spes Israël* inscribitur, defensa, sed a Rev. Theophilo Spizelio τῷ μακαρίῳ in Elevatione relationis Montezinianæ confutata. Denique de quaestione, an conversio Judæorum speranda sit, ad eruditi cujusdam Scriptoris tractatum, qui jam in Anglia sub prælo sudat, lectores remittens, capite XI sive postremo disquirat, quid Principibus & Magistratui, quid Academiis, quid Viris politicis, eruditis, divitibus, quid aliis faciendum sit, quo Judæi insensissimi religionis nostræ hostes ad Christianam fidem amplectendam non sine successu invitentur. Rem esse maximi momenti, ac si recte tractetur, non tantum populi illius faciem, sive vere sive falso Christianum nomen professuram, sed & ditiores & honestiores doctioresque Judæos de veritate religionis Christianæ certo persuasum iri; ne quis forte religionem nostram inutili multitudine mendicorum & hypocritarum onerandam causetur. Cæterum in iis, qui cum Judæis agere volunt, merito detestatur vim, tormenta, injurias, argumenta ficulnea & absurda, convicia denique. Neque tamen in eorum gratiam, quo citius eos lucremur, dogmata quædam verissima relinqui debere. Methodum Judæos ex V. T. convincendi laudat per literas sibi communicatam a Rev. Sene, quo neminem forte plures Judæos, ex quo tempore cessarunt miracula, ad Christi fidem convertisse ait, Esdra Edzardo S. Th. Lic. Suadet a Magistratu eos, quemadmodum Romæ fit, urgendos, ut concionibus & colloquiis Christianorum intersint, ut rationes improbatæ se Christianismi exhibeant eidem Magistratui. In Academiis, & per beneficentiam Mæcenasum, optat summa ope propagari studia Hebræica, & præ-
dura

clara ingenia ad eximios in illis profectus faciendos excitari feverique; a Viris Hebraice doctis autem errores ipsorum & dictorum Prophetiarum detorsiones modeste & solide confutari. Quod caput est, ab omnibus Christianis desiderat, ut Judæi pia illorum vita, Evangelioque digna conversatione, ad amplectendam nostram provocentur religionem. Vicissim monet, ut Judæis diræ solennes in Jesum & Christianos severe interdicanur, prudenter etiam impediatur illi, ne sub Judaismo ad magnas divitias dignitatesque pervenire possint, quia nihil facile sit, quod eorum pertinaciam magis confirmare soleat, quam si se neutiquam rejectum a Deo populum, sed felicem, opulentum & potentem, probabili queant ratione jactare.

D. JOH. FRIDERICI MATERI, CONSILIARII REGII ET DUCALIS in sacris primarii, Professoris Kiloniensis & Hamburgi ad D. Jacobi Pastoris, De Romani Pontificis Electione Commentarius, una cum Accessionibus.

Hamburgi apud Gotfridum Liebezeit, 1700. 4. Alph. 2. plag. 10.

JAM decem anni sunt, cum Maxime Reverendus & celeberrimus Inominis Auctor justo Commentario ritus quosvis in Ecclesia Romana circa electionem novi Pontificis usitatos, a morte usque Pontificis prioris ad recens electi inaugurationem usque, ex ipsis semper Scriptoribus Pontificiis curiose fuit persecutus, additis variis stricturis & observationibus Historico-Theologicis. Subjunxit etiam pridem Commentario suo dissertationem duplicem, quarum una est de titulo Pontificis *Servus servorum*; altera, num dogma Pontificium sit, Papam Romanum esse Deum, quam Grotio opponendam existimavit: & denique Cardinalis Azzolini Aphorismos Politicos de iis, quæ Cardinali Pontificis dignitatem ambienti, vel hujus desiderii faventi, in Conclavi observanda sint, ex Italica lingua in Latinam translatis. Nunc vero cum mortuo Pontifice (quod hoc Chronosticho Max. Rev. Auctor expresit, *InnoCentIVs XII proDeVs PontifeX In Ipso IVbiLao MoritVr*) de novo iterum eligendo Purpurati Patres consilia agitant, novis denovo accessionibus locupletatum hunc commentarium, & Illustri Viro Paulo de Fuchs inscri-

scriptum in lucem prodire jussit. Agitantur autem in illis hæ quæ-
 stiones: utrum vivo adhuc Pontifice, de successore consilia inire,
 vel suffragia colligere liceat Cardinalibus? Utrum uxoratus in Pon-
 tificem eligi possit? An Papa uxoratus possit petere & reddere de-
 bitum conjugale? Utrum Romanus Imperator possit eligi in Pon-
 tificem? qua occasione afferuntur literæ Imperatoris Maximiliani
 ad Paulum de Lichtenstein datæ 16 Sept. 1711, quibus se Pontifi-
 ciam dignitatem ambire perspicue profitetur, & in hunc finem a
 Fuggero 300000 numorum aureorum peti jubet. Agitur porro
 de quæstione, utrum Papale axioma quisquam recusaverit, & u-
 trum electo Pontifici possit constitui Curator? Denique de Cardi-
 nali Decano, qua dignitate Dux Bullioneus hodie fungitur, singu-
 laris disquisitio subjuncta est, qua de prærogativa & muneribus
 illius, variaque alia ad illam dignitatem spectantia, fuscè & diligen-
 ter ex scriptoribus Pontificiis pertractantur,

*SALOMONIS VAN TIL, THEOLOGI DORDRACENI, PHOS-
 phorus Propheticus, seu MOSIS & HABAKUKI Vaticinia novo
 Commentario illustrata, & cum justâ rerum historia accuratius
 collata. Accedit Dissert. paradoxa Theologico-Chro-
 nologica de anno, mense & die nati Christi.*

Lugduni Bat. apud Jordanum Luchtmans, 1700. 4.

Constat 5 Alphabeticis & tabulis æneis 2.

Celeberrimus Autor, in Aâis nostris plus simplici vice ex merito
 laudatus, præsentis commentarios vel ideo in lucem emisisse se
 innuit, ut luculento quodam exemplo ac specimine ostenderet usum
 & praxin regularum suarum hermeneuticarum, quas in Introdu-
 ctione ad scripta Prophetica, Belgico idioma, ante aliquot annos
 vulgata præscripserat.

In Vaticano Mosis five Cantico ejus Prophetico Deut. XXXII
 1-43 illustrando ita versatur, ut autorem Moſen doceat confide-
 randum esse tanquam Prophetam Dei, qui post fata sua ultimis
 Reipublicæ Judaicæ temporibus rediviſus, Judæos Christum Dei fili-

um verum Deum agnoscere nolentes acerrime redarguit. Argumentum Cantici ait esse disceptationem quandam forensam, veluti coram Deo iudice, ubi Moses *κατηγόρος* Joh. V. 45: testes adducti, cœlum & terra: ille cuius a Mose causa agitur, Rupes salutis, cujus magnitudo rapta ponitur in controversiam: rea vero gens Judaica, cui iudicium excidii Moses comminatur, ita, ut simul addat severitatem iudicis temperandam futura reliquiarum Judaicæ gentis ad cor parentum conversione. Sermonis formam ligatam esse monet, sed quo demum carminis genere constet hoc antiquissimum pœma, cum Viris doctissimis ingenue fatetur se ignorare. Sequitur inde, præter Cantici analysin, fusior & diligens singulorum verborum expositio, apodixis, & implementum Historicum cum prophetia ingeniose collatum; de quibus singulis prolixius hoc loco agere, non est nostri instituti.

Simili industria ad Habakuci Prophetiam explicandam accedit, quam scriptam conjicit haud diu ante Nebucadnezaris expeditionem, tempore quo omnia inter Judæos corruptissima jacebant, & publica gentis tribunalia ab hominibus impiis occupata iudicium nequiter perverterant. Deum ait in hac Prophetia occurrere sub schemate iudicis, piorum causam agentis, & hypocritarum atque impiorum iudicium preparantis, ad quem Propheta querelas defert piorum, & a quo vicissim responsa quasi ad populum Judaicum refert, quibus animus eorum erigatur. Cæterum vias Dei cum ante Christi adventum in carnem, tum post illum observandas ab Habakuko exponi observat. Respectu prioris temporis describi consilium Dei de repurganda Ecclesia Judaica, per iudicium populo corruptissimo imminens & per Chaldæos infligendum, cum hoc tamen rerum eventu, ut velit iustus Iudex tandem castigationis suæ instrumentum confringi, & reliquias populi exploratas libertati restitui, atque in statu restituto conservari, donec Christus veniat, & partam iustitiam & salutem denunciet. Respectu vero posterioris temporis doceri in hac causa errantes, regnum Christi quoque habiturum suas adversitates & oppugnationes, verum Dei manu ita coercendas & subigendas, ut os obloquentium & sese veritati opponentium ad plenariam *ἐξουσίαν* tandem redigatur, & Ecclesia triumphis gloriosior sub tutela Regis,

gis, ultima tranquillitate fruatur. Succedit iterum totius Prophetiæ analysi, singulorum verborum expositio, & autoritas Prophetica demonstrata per singulorum prædictorum implementum.

Loco epimetri, Phosphoro huic Prophetico subjecta est dissertatio de anno, die & mense nati Christi, quem cum Herodis morte conjungendum ratus, contendit, & ceu ipse p. 62 sibi pollicetur, *ad omnium convictionem* probat esse diem 21 mensis Octobris anni Juliani 42. Quamvis vero ante hos viginti annos eandem fere sententiam *Micbaël Senesballus* Jesuita, ac similibus fere argumentis defenderit in libro, qui inscribitur: *Tria Evangelica, sive Quæstiones de anno, mense & die Christi nati, baptizati, & mortui, Leodii 1670.* 4. quem celeberrimus Autor oculis usurpasse haud videtur: non ingratum tamen lectoribus nostris futurum existimamus, si argumentum novæ istius, atque, ut ab Autore vocatur, paradoxæ dissertationis hoc loco paucis exposuerimus,

Tota in tres partes distincta est, quarum prima ostendit omnia *κρίτηρια* & fundamenta, quibus sententiam de tempore nati Servatoris superstruere Chronologi hucusque conati sunt, minime sufficientia esse. Initio itaque facto ab æra vulgari, quæ a Dionysio Exiguo Abbate Rom. A. 530 originem ducit, & Christum natum supponit anno Juliano 46, demonstrat illam primæ antiquitati incognitam, & incertis partim, partim falsis nixam fundamentis. Justinus, Irenæus, Tertullianus, Clemens Alex. Eusebius, Sulpicius Severus & alii veteres eam omnes anticiparunt, triennio alii, plerique quadriennio. Neque ante Caroli M. ætatem usurpata videtur, imo vix recepta demum sub Eugenio IV, qui ad Pontificatum evehctus est A. C. 1431. Ut prætereamus, incertum esse, an nativitas a die 25 Dec. quæ Bedæ sententia est, an quod plerique nec ineptis argumentis ducti malunt, conceptionis simul æram (25 Mart.) dare voluerit Dionysius. Deinde nihil incertius esse affirmat traditione de die natali Christi 25 Dec. refellitque ea, quæ pro illa ex primis seculis (sublestæ fere fidei) testimonia afferri solent; quod erudite & plusibus factum est a summe Reverendo Ittigio nostro in dissertatione tertia earum, quas appendici dissertationis de hæresiarchis Apostolicæ & Apostolis proximæ ætatis subjecit. Assentitur autem celeberrimorum virorum Grævii & Harduini

Part. I.
Cap. 1.

Cap. 2.

sententiæ, quorum ille in notis ad Laſtantium de mortibus Perſecutorum, hic in Antirrhethico diem illum conjicit ab Ethnicorum uſu, qui die 25. Dec. natalem Solis celebrabant, ad Chriſti Solis Juſtitie natalem obeundum, per Chriſtianos ſeculi IV revocatum fuiſſe. Facile hinc rejicit argumenta futilia, quæ pro tempore brumali natiuitatis Chriſti quidam allegarunt, v. gr. quod Johannes ait, *oportet eum crefcere* Joh. III. 30, quaſi his verbis reſpexerit rationem anni, in quo fere a die 24 Junii dies decreſcunt, a 25 Dec. accreſcunt: & quod Zacharias, Baptiſtæ genitor, ſacra peregerit die ſolennis pro toto populo expiationis. cum tamen conſtet, Zachariam fuiſſe ex claſſe Abiæ, nec uſquam inter Pontifices maximos memoretur. Potius ſententiæ illi de die 25 Dec. non obſcure repugnare hiftoriam ipſam Evangelicam monet, cum brumali tempori parum conveniant paſtores pecora ſua ſub dio alta nocte cuſtodientes, quos, ut eſt apud Calphurnium

*Non fas ante greges in paſcuſa miſtere clauiſos,
Quam fuerit pacata Pales.*

- Neque ad cenſum inſtituendum fuiſſe oportunum tempus hiemem; quæ duo argumenta aduerſus Kepleri exceptiones vindicat. Neque vero ex deſcriptione Auguſti œcumenica tempus nati Chriſti accurate poſſe deſiniri, quod omnis fere ejus memoria ex hiftoria Romana excidat. Cumque ter cenſum Populi Romani ab Auguſto actum memoret Suetonius, anno Juliano 18, 38, 59, nullum ex hiſce docet eſſe illam a Luca memoratam deſcriptionem, utpote quæ non fuerit ejuſmodi cenſus ſive pecuniarum per capita exactio œcumenica, ſed collectio nominum, ad concinnaandum rationarium Imperii; ut taceamus, deſcriptionem illam, a tempore edicti ad perfectam executionem, potuiſſe rem eſſe plurium annorum. Neque ex locis Luc. III. 1. & 23. rem accurate decidi poſſe demonſtrat, cum incertum ſemper ſit, quomodo & a quo termino annus Tiberii decimus quintus computandus ſit, & ad minimum integram biennii latitudinem dubiam relinquat: deinde verba *ἐτῶν ὡσεὶ τριάκοντα ἀρχόμενος αὐτῶν*, non minus controverſi ſenſus eſſe apud interpretes; denique Johannem potuiſſe incipere munus ſuum anno Tiberii XV, ac recepiffe tamen Jeſum ad baptiſmum ſuum anno demum Tiberii XVI. Obiter etiam hic & in addendis

p. 213, sq. refellit Usserium aliosque, qui aera Tiberii vulgari Romano Consulare substituerunt; at verba *ἐτῶν ἰσθῆ* &c. contra Scaligeri sententiam reddit, *cum quasi triginta annorum esset*. Porro nec calculo Ephemeriarum sacerdotalium rem confici, adversus eundem Scaligerum aliosque probat, ex Sculteto & Cloppenburgio monens, temere tanquam certum supponi, vicibus Hieraticis ab Antiocho interruptis & a Juda Maccabæo restitutis, primam in ordinæ familiam primo quoque munus suum iniisse. Cui accedit, quod unaquæque classis per singulos annos binas sacris operandi vias obire debuit.

Cap. 5.

Pars secunda temporibus Herodis accuratius inquirendis destinata est. Ex Dionē ac Josepho itaque docet, Herodem Ascalonitam, Archelai & Herodis Tetrarchæ patrem, regia dignitate a Romanis decreto Senatus primum auctum esse C. Domitio Calpurnio & C. Asinio Pollione Coss. anno U. C. 714, Juliano 6, period. Jul. 4674. circa autumnum. Cum vero Antigonus Herodis se opposuisset, Romanis præcipue auxiliis non sat candide cum ipso agentibus, post necem Antigoni demum regno potiri illi licuit anno U. C. 717, Juliano 9, period. Jul. 4677, similiter autumnali tempore. Quæ altera regni Herodis epocha variis Josephi locis disertissime hic confirmatur, & adversus Harduinum aliosque defenditur. Neque Josephus, in historia Herodis pergens, aliter fere annos regni Herodis, quam a secunda hac epocha numerate solet. Mors Herodis, ut variis characteribus ex Josepho collectis demonstrat, præcessit Pascha anni Juliani 43 aliquot mensibus. Incidit igitur in annum Aciacum 28, Julianum 42, atque ut a R. Eliefere Josephi æquali in Megillath Thaanith annotatum est, diem 7. Cisletii sive Novembris 25. Cui testimonio plurimum tribuendum esse, post Usserium, Norisium, Schelstratenum, minime dubitat. Examinatis inde variis sententiis eruditorum virorum de Eclipsi Lunari, quam sub ipsum Herodis letalem decubitam accidisse refert Josephus 17. 8. Antiquitatum, contendit innui eam, quæ contigit anno Juliano 42, mensis Septembris die 5 labente.

Part. 1.
Cap. 4.

Cap. 2. & 4.

Cap. 3.

Parte tertia denique sententiam Autor suam, variis argumentis confirmatam, proponit & explicat. Cumque breviter inquisisset, quare Evangelistæ, in descriptione nati Christi annum He-

- rodus & Augusti accuratius designare neglexerint, quod nempe minus curæ ipsis esset, in re præsertim nupera, temporis notationem addere, narrationem ipsam persequi contentis: observat ex Matth.
- Part. 3.** II. 1. constare, Christum natum ante mortem Herodis, adeoque
Cap. 1. ante diem 25 Nov. anni Juliani 42, quo ipso plurimorum Chronologorum sententiæ perspicue evertuntur. Deinde Matth. II. 19. sequ. diem ultimum exilii Christi inter Ægyptios, componi cum die mortis Herodis, & Matth. II. 22. sequ. principium habitationis Nazarethanæ conjungi cum principio regiminis Archelai. Denique Luc. II. 39. diem a nato Domino quadragesimum, quo Mariæ sacra fecit, proxime connecti cum principio habitationis Nazarethanæ, *ὡς ἐτέλεσαν, ὑπέσπευσαν*. Porro circa puerperii statim post mortem Herodis, & proxime a reditu Christi ex Ægypto celebrata fuisse, inter egressum e loco exilii & ingressum in Galilæam ejusque civitatem Nazareth, ex collatione locorum Matth. II.
- Cap. 2.** 22. sequ. & Luc. II. 39. manifestum esse videtur. Certe non fuerunt oblata ante fugam in Ægyptum, quia illis peractis non redierunt parentes Bethlehemum, ubi tamen a Magis sunt inventi, Matth. II. 8. sequ. sed Nazaretham Luc. II. 39; neque cum publice in templo offerrentur, ullum amplius ab Herode periculum esse potuit, qui dum viveret, Hierosolymis versabatur: neque occulta amplius erat de nato Jesu fama, qualis fuit, cum Magi adventassent Matth. II. 8. Quod si biennio demum post Magos accessisse statuamus, natalis Christi referendus esset ad annum Julianum 40, quod res ipsa non fert, & refellitur ex Luc. III. 1. & 23. Proxime igitur a nativitate Christi, (non demum 16 diebus post, ut habet traditio Romana, nedum integris duobus annis interjectis) Magorum adventum statuendum esse, minime ambigit, & adversus Ægidij Strauchii exceptiones pluribus argumentis tuetur; inter adventum autem illorum in Bethlæmum, abitumque in patriam, non plures uno die interjungendos. Hinc collatione anni Juliani 42 cum Judaico facta ostendit, res Herodis & Christi, quæ a Josepho & Evangelistis tunc accidisse narrantur, intra angustum licet 40 dierum spatium commode posse compingi: qua in re maxima dubio procul posita est sententiæ hujus difficultas. Ac ne quis Herodem tempore nati Christi nondum ægrotasse objectet ex Matth. II. 8, respon-
- Cap. 3.** det
- Vid. p. 61.**
- Cap. 4.**

det, Josepho teste Herodis morbum fuisse lentum & chronicum, satque valida quandoque habuisse intervalla, quibus potuerit pati, ut de loco in locum veheretur. Notat vicissim, Josephum & Mariam ideo cum recens nato Jesu, post Herodis mortem, ad maturandum ex Ægypto reditum ab Angelo monitos fuisse, ut sacra puerperii legitimo tempore Hierosolymis celebrari possent, cum ad iter ex Ægypto non majore, secundum Autorem, opus fuerit quam quatuor dierum spatio. Nullo negotio deinde respondet ad objectionem ex Luc. III. 1. & 23, repetitis iis quæ supra part. 1. c. 4. observaverat. Nec minus facile epocham nati Christi a se stabilitam conciliat cum obscuro & incerto calculo Ephemeriarum. Tantum denique abesse putat, ut sententia illa sua pugnet cum traditione Venerandæ Antiquitatis, ut quod summam rei attinet, annum nempe nativitatis Christi, præstantissimos quosque Ecclesiæ Doctores, Justinum Martyrem, (siquidem ponamus, primam ejus Apologiam oblatam in Decennialibus Antonini) Irenæum, Tertullianum &c. secum sensisse putet; quod vero spectat tempus anni autumnale, in eo Christi nativitatem collocasse non modo ex recentioribus Beroaldum, Scaligerum aliosque, sed & ex veteribus Cyrillum ac Clementem Alexandrinos.

Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 7.

Dissertationem claudit appendix duplex, quarum prior sedecim numos veteres, sed jam vulgatos, exhibet atque illustrat. Tredecim priores sub Præsidibus Syriæ cusi sunt, annos æræ Antiochensæ referentes, tres sub Quintilio Varo, quinque sub Silano, singuli sub Petronio, Flacco, Cassio, Quadrato & Publ. Licinio Muciano: reliquorum trium unus sub Tiberio Imp. Pontifice Max. Antiochenorum (qui æram Actiacam etiam sub Tiberio apud Antiochenos obtinuisse docet) & duo Herodis Tetrarchæ. Altera appendix gesta Herodis Magni annalium more non exigua cura & industria persequitur.

JAC. B. QUADRATURA ZONARUM CYCLOIDALIUM PRO-
mosa, Problema item Contri grav. Sectionis solidi Cyclodici
solutum.

Conf. Acta Lips. p. 316 & 417, Anni 1699.

Quemadmodum Problema Sectionis Angularis in ratione de-
terminata numeri ad numerum Algebraicum est, sed indefini-
te

TAB. X.
Fig. I.

te in data ratione quacunq̄ue transcendens: ita quoque Zonæ Cycloïdales quadrabiles, qualis IKDB, algebraïce quidem determinantur, sicubi ratio arcuum AM & AL datur in numeris; indefinite vero & generaliter nulla æquatione algebraïca finita exhiberi possunt, quamvis interim Problema facillime construere liceat hoc modo: Sit AC portio Cycloïdis; A vertex, AH axis, AQ quadrans Circuli genitoris, H circuli centrum. Fiat AP perpendicularis & æqualis ipsi AH, datoque in ea ubivis puncto G biseccetur GP in R, ac junctæ HG ducatur parallela recta RS. Trajecta porro indefinite recta CF parallela ipsi HQ, quæ secet Cycloïdem in C, Circulum Genitorem in E & axem in F, abscindatur in HQ quarta proportionalis ad AH, AG & CE, quæ sit HT: centro T radio Circuli Genitoris describatur arcus circuli secans Cycloïdem in duobus punctis, quorum remotius ab axe sit U, per quod transeat recta UN, parallela ipsi HQ & producta in O, ut sit $NO = HF$: erit O ad curvam quandam OSP, quæ rectam RS secabit in puncto optato S: hinc enim si demittatur in axem SK parallela HQ, eique abscindatur æqualis HI, ac per K & I agantur rectæ KD & IB, itidem parallele ipsi HQ, quæque secent Cycloïdem in D & B, Circulum Genitorem in M & L, erit & Zóna IKDB quadrabilis, h. e. æqualis triangulis rectilineis HAL - HAM + IAL - KAM; & arcus AM ad AL in ratione data AG ad AH, ut requirebatur. Demonstrationem, quæ intellecta nostra analysi p. 427 A. 1699. neminem latere potest, addere supersedeo. Inventio porro Sectoris solidi IBAD (fig. III, Tab. IV, Act. 1699) oriundi ex conversione Sectoris plani IAB circa axem AI, qui centrum grav. habeat algebraïce determinabile, calculum requirit prolixum magis, quam arduum: Salvo enim hujus errore reperio, quod posita $AH = 1$, sumtaque $AK = \frac{1}{2} + \sqrt{\frac{1}{2}}$, & $KI = \frac{2}{3} + \frac{4}{3}\sqrt{\frac{1}{2}}$, distantia centri grav. Sectoris a vertice A sit futura $9 + 22\sqrt{\frac{1}{2}}: 6 + 30\sqrt{\frac{1}{2}}$.

DE FABÆ S. IGNATII EXCERPTA QUEDAM EX EPISTOLA P. GAMELLI AD J. RAYUM & J. PETITUM, exhibita in Actis Anglicanis Societatis Regiæ, A. 1699. p. 87. seqq.

FABÆ S. Ignatii, quæ Indus *Igasur*, & *Mananaog*, i. e. *Victoriosus*; Hispanus nucleos, seu pepitas de *Byfayas*, aut *Cathalogan* vo.

TAB. X aa

Aaaa

Para-

TAB
Fig

vocat, legitimæ sunt Serapionis Nuces Vomica, quæ recentes ab argentea lanugine splendent, & inæquales, varixque formæ deprehenduntur. Harum non raro viginti quatuor in fructu quodam Melone majore, (qui delicatissima cuticula lævi, splendente & viroris luridi, subter quæra alius cortex delitescit substantiæ quasi lapidescentis, cooperitur) coarctantur, carne quadam flava & molli interjecta. Sequitur hic fructus florem suum, & soboles est plantæ *Catalongay* & *Cantara* dictæ; quæ arbores quasvis altissimas sese involvendo scandit, & truncum lignosum, levem, porosum, ad brachii quandoque crassitiem accedentem, corticem scabrum, crassum & cinereum, atque folia ampla, nervosa, amara obtinet. Fabæ exsiccatae avellanæ nuci cum putamine pares, nodosæ, durissimæ, diaphanæ, & quasi corneæ substantiæ sunt, saporis semine citri multo intensius amari, coloris autem inter album & glaucum medij, prout & ipse Serapio tradidit. In insulis Philippinis, quæ natale ipsis concedunt solum, magnarum æstimantur virium. Potissimum præservare a venenoso maleficorum, varia acônita ore recondentium, insufflato halitu, & ab omni veneno, peste, contagio, incantationibus magicis, philtris &c. immunes præstare dicuntur eos, a quorum collo amuleti instar propendent. Interne vel in infuso, vel in substantia sub pulveris forma, vel frustatim assumuntur. Vomitus ut plurimum concitant, dejectiones quandoque, motus spasmodicos & convulsivos fere semper in Hispanis, in Indis minime. Ad expellendum venenum vel compescendos nimios spirituum motus si exhibeantur, quocunque tempore, in aliis morbis mane jejuno stomacho, ad vomitum ciendum una alterave hora post pastum ad ℥ss cum aliis levioribus emeticis sumuntur. Collaudantur præterea nucum harum vires in febris tertiana & quartana; ad urinam & menses provocandos; secundinam, foetum mortuum, lumbricos pellendos; partum difficilem promovendum; dolorem colicum sedandum; cruditates ventriculi, diarrhæam, tenesimum, hepatis atque lienis obstructions tollendæ; &c. Nucis fragmentum, viperæ aliorumve animalium morsui, aut vulneri telo venenato inflicto impositum, venenum lapidis Colubrini instar adhærendo extrahit; ad hæmorrhagias cateroquin sistendas pulvis commendatur. In Catalepsi, Apoplexia,

AAAA

AAAA

Paralyfi, Lethargo, Epilepsia, Asthmate, Catarrho suffocativo & Odontalgia, frustellum linguæ suppositum apoplegmatisimi vices sustinet, ita ut hoc modo agonizantes quasi resuscitati fuerint. ut res suas componere adhuc valuerint. Oleum tandem per infusionem, & aliud compositum ex nucibus paratur, iisdem viribus celeberr.

EXPLICATIO FIGURARUM.

- TAB. X. Fig. II. exhibet florem cum foliis plantæ Catolongay.
 Fig. II. III. III. fructum illius plantæ, melone majorem.
 IV. IV. quatuor nuces vomicas legitimas Serapionis seu Fabas S. Ignatii.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur:

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

<i>Anonymi, Henrici Hammondi Paraphrasis & Annotationes in Nov. Test. vindicatae.</i>	362
<i>Anonymi Christianismus illustratus quoad hodiernas de Quietismo controversias.</i>	484
<i>Anonymi Dispunctio Notarum XL, quas Scriptor anonymus Emin. Cardin. Sfondrati libro inussit.</i>	385
<i>Anonymi Historia Flagellantium.</i>	414
<i>Anonymi Defensio libri, Anguis in herba latens.</i>	456
<i>Annati (Petri) Methodicus ad Positivam Theologiam Apparatus.</i>	537
<i>Bescheffer (Germani) Declaratio data Ill. Archiepiscopo Parisiensi.</i>	383
<i>Blackmore (Richardi) Paraphrasis libri Jobi &c.</i>	298
<i>Le Blanc (Augustini) Historia Congregationum de Auxiliis Divina gratia sub Clemente VIII & Paulo V.</i>	327
	Bos.

INDEX AUCTORUM

Bos (Lamberti) <i>Diatriba, in quibus Novi Federis loca e profanis auctoribus Graecis illustrantur.</i>	555
Braunii (Joannis) <i>Selecta sacra.</i>	419
Burneti (Gilberti) <i>Expositio XXXIX Articulorum Ecclesiae Anglicanae.</i>	289
Calverii (Casparii) <i>Fissura Sionis, b. e. de Schismatibus ac Controversis, qua Ecclesiam Domini agitarunt.</i>	354
Carpzovii (Jo. Benedicti) <i>Disputationes Academicae.</i>	504
Charmot (Nicolaus) <i>de cultu, quem Sinenses Confucio & Defunctis exhibent.</i>	46
Clementis Alexandrini <i>Operum Supplementum cum praefatione Thoma Ittigii.</i>	173
Cypriani (Ernesti Salomonis) <i>Annotationes in S. Hieronymi Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum.</i>	451
Delle (Claudii) <i>Historia aut Antiquitates Status Monastici & Religiosi.</i>	449
Doucin (Ludov.) <i>Historia Origenismi.</i>	64
Gobieni (Caroli) <i>Explanatio Cultus, quem Sinenses Confucio & Defunctis exhibent.</i>	471
Grabii (Jo. Ernesti) <i>Spicilegium SS. Patrum ut & Haeeticorum Seculi II. Tom. I.</i>	169
Gregorii (S. Georgii Florentii) <i>Episcopi Turonensis Opera omnia.</i>	271
Harduini (Joannis) <i>Chronologia Veteris Testamenti ad Vulgatam versionem exacta & nummis antiquis illustrata.</i>	437
Von der Hardt (Hermann) <i>Magnum Oecumenicum Constantiense Concilium, sex tomis comprehensum.</i>	180
Hartmanni (Philippi Jacobi) <i>de rebus gestis Christianorum sub Apostolis.</i>	241
S. Hieronymi <i>Catalogus Scriptorum Ecclesiasticorum.</i>	398
Hofmanni (Sigismundi) <i>Cor Judaeorum difficulter admodum convertendum.</i>	449
Jaqueloti <i>Dissertationes de Messia.</i>	265
Ittigii (Thoma) <i>Operum Clementis Alexandrini Supplementum, cum Fasciculo Observationum Miscellanearum.</i>	149
Kidder (Richardi) <i>Bathoniensis & Wellensis Episcopi Demonstratio Messiae. Pars III.</i>	451
	539

Lomacieri (Joannis) <i>Addimenta in Jac. Lydii Agonisticam Sacram.</i>	536
Lydii (Jacobi) <i>Agonistica Sacra.</i>	535
Du Mas <i>Historia quinque Propositionum Jansenii.</i>	214
Matthiæ (Christiani) <i>Antilogia Biblica.</i>	22
Mayeri (Jo. Friderici) <i>de Romani Pontificis Electione Commentariua, una cum Accessionibus.</i>	544
Nicholls (Guilielmi) <i>Collocutionis cum Theista Pars IV.</i>	325
Petavii (Dionysii) <i>Dogmata Theologica.</i>	230
Petitdidier (Matthai) <i>Dissertationes Historicae, Criticae, Chronologicae in S. Scriptorum Vet. Test.</i>	16
Pfeifferi (Augusti) <i>Anti-Calvinismus.</i>	431
Du Pin (Lud. Ell.) <i>Præfatio ad Biblia Sacra.</i>	1
	<i>Bibliotheca nova Scriptorum Ecclesiasticorum</i>
- - -	<i>Tomus X.</i>
- - -	<i>Tomus XI.</i>
- - -	<i>Tomus XII.</i>
La Placette (Joannis) <i>Tractatus de auctoritate sensuum contra Transubstantiationem.</i>	225
Pontasii (Joannis) <i>Sacra Scriptura ubique sibi constans.</i>	18
Le Roux (Sebastiani) <i>Concordia quatuor Evangelistarum.</i>	82
Schelguignii (Samuelis) <i>Quakerismus refutatus.</i>	106
Schmidii (Jo. Andrea) <i>Consilium de Centuriatorum Magdeburgensium emendatione, defensione atque continuatione.</i>	448
Strimessii (Samuelis) <i>Critica Concionatoria cum Appendice de Gratia Dei universali & particulari.</i>	313
Surenhusii (Guilielmi) <i>Mischna, sive totius Hebraorum Juris Systema.</i>	127
Trevisani (Bernbaradi) <i>Meditationes de Immortalitate Anima.</i>	429
Van Till (Salomonis) <i>Phosphorus Propheticus, seu Moysi & Habakuki vaticinia novo commentario illustrata &c.</i>	545
Witsii (Hermanni) <i>Miscellaneorum Sacrorum Tomus alter.</i>	284

II. Libri Juridici.

B <small>ET</small> sii (Nicolai) <i>tractatus de Statutis, Pactis & Consuetudinibus Familiarum Illustrium, cum Notis Jo. Schilteri.</i>	90
	Brulle-

INDEX AUCTORUM.

Bruffelii (Philiberti) tractatus de Conditionibus Testamentorum, Contractuum & Pactorum.	557 229
Duran (Pauli) de Conditionibus impossibilibus, contractibus & testamentis adscriptis.	229
Harprecht (Ferdinandi Christophori) Consiliorum Tubingensium	
- - Volumen V.	30
- - Volumen VI.	223
- - Tractatus de Renunciatione Acquasus Conjugalis.	135
Huberi (Ulrici) Eunomia Romana, sive Censura Censura Juris Justinianei.	161
Krebs (Philippi Helfrici) Tractatus Politico-Juridicus de Ligno & Lapide.	316
De Lyncker (Nicolai Christophori) Rerum in Dicasteriis Jenensibus decisarum Centuria quinque.	224
Schilteri (Joannis) de Pace Religiosa liber singularis.	409
Surenhusii (Guilielmi) Mishna, sive totius Hebraorum Juris Systema.	127
Westenbergii (Jo. Orewini) Principia Juris secundum ordinem Institutionum Justin.	90

III. Libri Medici & Physici.

A Ndry (Nicolai) Tractatus de generatione Vermium in corpore humano.	519
P. Camelli epistola de Faba S. Ignatii, seu genuina Serapionis Nuce Vomica.	552
Chevalerii (Nicolai) Descriptio fragmenti Ambra grysea 182 librarum.	466
Cowperi (Guilielmi) de magni tendinis suram inter & calcem transversim dissecti, sutura interveniente, unitio.	23
- - Descriptio duarum glandularum una cum ductibus excretoriis in corpore humano detectarum.	255
Du Hamel (Jo. Baptista) Historia Regia Scientiarum Academia	109
Hartmanni (Philippi Jacobi) succincta Succini Pruffici Historia & Demonstratio.	312

- Mery (Johannii) *Observationes de modo secandi & extrahendi Calculum. Systema novum de Circulatione Sanguinis in fœtu humano per foramen ovale.* 460
- Pascalii (Joanni) *Traſſatus de Thermis Borbonicis.* 494
- Rau (Jo. Jacobi) *Reſponſio ad Deſenſionem Frid. Ruſſchii.* 232
- Riedlini (Viti) *Linearum Medicarum Annus V.* 254
- Ruſſchii (Frederici) *Reſponſio ad Epiſtolam Anatomicam Chriſtiani Wedelii de Oculorum Tunica.* 433
- Wengerdi (Wolferdi) *Inquiſitiones Experimentales.* 314
- Tyſonis (Eduardi) *Pygmaei Anatome, cum Cercopitheci, Simia & Hominiſ Anatomia comparata.* 506
- Volkameri (Jo. Georgii) *Flora Noribergenſis, ſive Catalogus Plantarum in agro Noribergenſi tam ſponte naſcentium, quam exoticarum.* 526
- Wedelii (Georgii Wolfgang) *Exercitationes Semiſtico - Patologica.* 367
- Woodward (Joanni) *Mediſationes & Experimenta circa Vegetationem.* 87

IV. Libri Mathematici.

- Bartſchii (Jacobi) *Tabula manuales Logarithmica.* 321
- Bernoullii (Jacobi) *Solutio propria Problemati Iſoperimetrici. Nova Methodus expedite determinandi Radius oſculi ſeu Curvatura in Curvis quibuſvis Algebraicis.* 508
- Quadratura Zonarum cycloidaliſum promotæ; problema nem centri grav. Sectoris ſolidi cycloidici ſolutum.* 551.
- Bernoullii (Joanni) *de Solido rotundo minima reſiſtencia.* 208
- Augmentum ad novas ſpatiorum Cycloidaliſum Quadraturas, & de Centro gravitatis quadam.* 266
- Eiſenſchmid (Jo. Caſp.) *Tabula manuales Logarithmica.* 381
- Gregorii (Davidis) *Reſponſio ad Animadverſionem in Catenariam ſuam.* 301
de

-	-	<i>de Quadratura partium Lunulae Hippocratis</i>	
		<i>Cbii.</i>	306
Du Hamel (Jo. Baptista)		<i>Historia Regia Scientiarum Academia.</i>	108
Kepleri (Joannus)		<i>Tabulae manuales Logarithmicae.</i>	388
Leibnitii (Godofredi Guiljelmi)		<i>Responsio ad Dn. Nic. Fatii Duillerii imputationes. Accessit nova Artium Analytica promotio &c.</i>	198
De Monforte (Antonii)		<i>de Siderum intervallis & magnitudinibus: de Problematum determinatione.</i>	124
De Moralec		<i>Nova Machina pro attollendis aquis.</i>	139
Savery (Thoma)		<i>Machina aquam ope ignis attollens.</i>	29
Sturmii (Jo. Christophori)		<i>Mathesis juvenilis.</i>	370
Wallisii (Joannis)		<i>Operum Mathematicorum Volumen III.</i>	197
-	-	<i>Epistola concernens Quadraturam partium Lunulae Hippocrati Cbii.</i>	306

V. Libri Historici.

A	<i>Anonymi Historia Henrici II ultimi Ducis Montmorencii.</i>	40
	<i>Anonymi Descriptio Aulae Portugallicae sub moderno Rege Petro II.</i>	467
Begeri (Laurentii)	<i>Numismatum Romanorum, quae in cimeliarchio Electorali Brandenburgico asservantur. Series selecta.</i>	145
Le Blanc (Augustini)	<i>Historia Congregationum de Auxiliis Divinae Gratiae sub Clemente VIII & Paulo V.</i>	337
Connor (Bernardi)	<i>Historia Poloniae.</i>	77
Crenii (Thoma)	<i>Anima adversionum Philologicarum & Historicarum: Pars VI.</i>	92
-	<i>Pars VII.</i>	236
Delle (Claudii)	<i>Historia status Monastici & Religiosi.</i>	64
Deseine (Francisci)	<i>Novum Italiae Itinerarium.</i>	94
Doucini (Ludovici)	<i>Historia Origenismi.</i>	471
Le Gendre (Ludovici)	<i>Specimen Historiae Regni Ludovici Magni.</i>	141
Gregorii (S. Georgii Florentii)	<i>Turonensis Episcopi Opera omnia.</i>	437
Hackii (Guiljelmi)	<i>Sylloge variorum Itinerum.</i>	443
Du Hamel (Jo. Baptista)	<i>Historia Regia Scientiarum Academia.</i>	108

Har-

Harduini (Joannis) <i>Chronologia Veteris Testamenti.</i>	180
Henninii (Henr. Christiani) <i>Annotationes in Jac. Tollii Epistolas Itinerarias.</i>	274
Mieronymi <i>Catalogus Scriptorum Ecclesiasticorum.</i>	449
Lloyd (Guilielmi) <i>Seris Chronologica Olympiadum, Pythiadum, Isthmiadum, Nemeadam.</i>	380
Marini <i>Vita Procli Philosophi Platonici, cum notis Jo. Alberti Fabricii.</i>	426
De Mas <i>Historia quinque Propositionum Jansenii.</i>	224
Mayeri (Jo. FridERICI) <i>de Romani Pontificis Electione Commentarius una cum Accessionibus.</i>	544
Mulleri (Joannis Sebastiani) <i>Annales Electoralis Ducalisque Domus Saxonica ab A. 1400 ad A. 1700.</i>	409
Nicolson (Guilielmi) <i>Bibliotheca Historica Anglicana Pars III.</i>	244
De Piles <i>Historia Compendiosa Vita Pictorum.</i>	532
De Rabutin, Comitis de Bussy, <i>Historia Ludovici XIV Regis Francia & Navarra.</i>	142
Ruinart (Theoderici) <i>Opera Gregorii Turonensis Episcopi.</i>	437
Sagittarii (Cassarii) <i>Historia Gothana plenior.</i>	158
Schudt (Jo. Jacobi) <i>Compendium Historia Judaica ex Gentilium Scriptoribus.</i>	512
Smithi (Thoma) <i>Vita Joannis Gravii.</i>	514
Fenzelii (Wilhelmi Ernesti) <i>Discursus de inventione Typographia in Germania.</i>	152
" " <i>Margaretha Austriaca, Electricis Saxoniam, versus dies emortualis demonstratus.</i>	155
Toland (Joannes) <i>Vita Johannis Miltoni.</i>	392
Tollii (Jacobi) <i>Epistola Itineraria.</i>	274

VI. Philosophici & Philologici Miscellanei.

Begeri (Laurentii) <i>Thesauri Electoralis Brandenburgici Continuatio &c.</i>	145
Bos (Lamberti) <i>Diatriba, in quibus Novi Fœderis loca e profanis auctoribus illustrantur.</i>	419
Canini (Angeli) <i>Hellenismus.</i>	397
Cau-	

INDEX AUCTORUM.

Causci (<i>Michaëlis Angeli</i>) <i>de la Cbausse gemma antiqua delineata.</i>	561 481
Ciampini (<i>Joannis</i>) <i>Veterum Monumentorum, in quibus præcipue Musæa opera illustantur, Pars II.</i>	446
Crenii (<i>Thoma</i>) <i>Animadversionum Philologicarum & Historicarum</i>	92
- - - <i>Pars VI.</i>	236
- - - <i>Pars VII.</i>	398
- - - <i>Thesaurus librorum Philologicarum, & Historicorum.</i>	397
- - - <i>Præfatio ad Angeli Caninii Hellenismum.</i>	49
Dacier (<i>Andrea</i>) <i>Vita Platonis, & in ejusdem opera Nota.</i>	381
Dryden (<i>Joannus</i>) <i>Fabula antiqua & moderna ex Homero, Ovidio, Boccasio & Chaucero, Anglico carmine translata, una cum Poematibus propriis.</i>	426
Fabricii (<i>Jo. Alberti</i>) <i>Prolegomena & Nota in vitam Procli, scriptore Marino,</i>	94
Falisci (<i>Gratii</i>) <i>Cynegeticon,</i>	297
Giannottuzzi (<i>Nicolai Parthenii</i>) <i>Bellica,</i>	274
Henninii (<i>Henr. Christiani</i>) <i>Annotationes in Epistolas Itinerarias Jac. Tollii.</i>	94
Johnson (<i>Thoma</i>) <i>Nota in Cynegeticon Falisci & Nemesiani.</i>	12
Leti (<i>Gregorii</i>) <i>Epistola,</i>	85
Ludolphi (<i>Jobi</i>) <i>Theatrum Mundi, seu Descriptio rerum Seculo XVII gestarum.</i>	94
Nemesiani (<i>M. A. Olympii</i>) <i>Cynegeticon.</i>	49
Platonis <i>Opéra in linguam Gallicam translata.</i>	198
Tassoni (<i>Alexandri</i>) <i>Annotationes in Vocabularium Academicorum della Crusca.</i>	445
Temple (<i>Guilielmi</i>) <i>Epistola,</i>	429
Trevisani (<i>Bernhardi</i>) <i>Meditationes de Immortalitate Anima.</i>	

INDEX RERUM

NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

Bbbb

Abba

- A**bbates quando baculo pastorali uti ceperint? 69
- Academia Regia Scientiarum Parisiensis historia & observationes. 118. seqq.
- - della Crusca seu Furfurariorum Vocabularium emendatum. 132. seqq.
- De Acido & Alkali hypotesis explorata. 525
- Actio ad palinodiam cum criminali ad fugationem potest conjungi. 229
- Adoptandi facultas num castratis recte abjudicata? 164
- Advocatus Quedlinburgensis origo. 410
- Egypti Regum ac Dynastiarum catalogi explorati. 183
- Egyptiorum Delta cum Fœderato Belgio comparatum. 296
- Era Christi vulgaris incerta salisque nixa fundamentis. 547
- - quando fuerit recepta? 547
- Aeris vis motrix. 110
- - atmospherici natura & affectiones varia. 315
- Alberti Austriaci favor erga Jesuitas. 344
- Albigenses hereses accusati. 39
- Albinus (Petrus) notatus. 157
- Alkali productum est ignis. 498
- De Alkali & Acido hypotesis explorata. 525
- Alchymistici impostores. 278. 281
- In Algebra usus artis combinataria. 207
- Algebraica inventa Academia Regia Scientiarum. 109. seqq.
- Algebraicæ litera indiscriminatum adhibita non satis utiles. 208
- Alexandri (Natalis) contentiones cum Jesuitis. 339
- Ambra num idem quod succinum? 333
- Ambrae grysea fragmentum rara magnitudinis. 466
- - generatio & virtutes. 467
- Amor Dei non excludit penitentiam suam sui ipsius. 485. 498.
- - nostri non tollendus, sed amori Nummis submitteendus. 490
- Analysis problematis, Solidi rotundi minima resistentiæ, constructi. 209
- Analytica Curva, faciei ejusdem hominis lineamenta designans. 196
- Analyticæ artis nova promotio ex designatione per numeros asumpticiis loco literarum. 206. seqq.
- In Analyticis usus numerorum finitiorum. 208
- Analyticorum problematum determinatio. 116
- Anastasio Sinaita notatus. 454
- Anatome Pygmaei. 506

Anatomicæ observationes Academia Regia Scientiarum. 109. seq.
 Angeli nomine in Scriptura S. exemplum quidque venit. 397
 Angiospermæ planta qua? 527
 In Anglia num Jus Romanum receptum? 248
 - - qualis olim moneta? 20. seqq.
 Angliæ Regum sigilla. 246. seqq.
 - - tituli variis. 247
 - - numismata. 250. seqq.
 Anglicanæ Ecclesiæ doctrina articulis 39 comprehensa. 354. seqq.
 Animæ beate defunctorum num statim ad visionem Dei intuitivam admittantur? 59. seqq.
 Animæ immortalitas demonstrata. 429. seqq.
 - - humana essentia. 430
 Annatus (Petrus) notatus. 539
 Anni orbis parallaxis quomodo investiganda? 125
 - - sensibilibus. 197
 Anticolica remedia. 255
 Anthelminthicis solis cedit lues Venerea. 523
 Anthelminthicum emplastrum aliaque remedia. 525
 Antimonii radiis Solaribus calcinati pondus augetur. 109
 Apostoli num omnes crucem aut mortem subierint? 274
 - - num Epistolas suas ad Judæos, an ad Gensiles scripserint? 290. seqq.

- - in prima Christianorum Societate regentes aristocratici. 400
 Aqua num principium vegetabilium? 87. seqq.
 - - terrestribus & mineralibus corpusculis imprægnata. 87
 - - a frigore dilatur. 109
 Aquæ simplicis potus num humores prævos generet? 526
 Aquis in altum tollendis nova machina. 139
 Arbores in sylvis succidendi jus restrictum. 318
 Ariani unde dicti Exocionia? 456
 Aristotelis librorum in Gallia facta. 38
 Arnaldi (Antonii) gesta in controversia Jansenistica. 219. seqq.
 Arnaldus (Antonius) refutatus. 237
 Arteria pectoris & pulmonalis in adultis æquales, inæquales in senectute. 465
 Articuli fidei & articuli doctrina non confundendi. 367
 Arthritis per iram expugnata. 255
 Ascarides ut lardo evocentur? 525
 Assyriorum Regum nomina nova ratione explicata. 184
 Astronomicæ observationes Academia Regia Scientiarum. 109. seqq.

- Atmosfera terrestri altitudo.* 125
- Atmosphærici aëris naturæ & affectiones.* 315
- Aves num ex aqua, an ex terra creata?* 19
- Augusti anatomica Descriptio temporis Christi facta, qualis?* 548
- Autocheiria tentata ab episcopo num officia apud Collegium?* 228
- De Auxiliis gratiæ controversa inter Dominicanos & Jesuitas.* 337. seqq.
- B***Aculi Pastoralis antiquitas.* 68. seqq.
- Bajæ (Michaëlis) doctrina damnata.* 216
- Balænarum feracitas mare Austriacæ, quam Septentrionalis.* 444
- Balsamus succineus Hartmanni.* 335
- Ante Baptismum decedentes infantes quo sensu dici possint cavere culpa propria?* 386
- - - num damnentur? 387
- Baronii Cardinalis inveciva in doctrinam Ludovici Molina.* 345
- Bartischianum instrumentum correctum.* 233 435
- Berechii tabula Logarithmica.* 381
- Beguardorum secta.* 63
- Bethlemi Cardinalis inconstans in causa Ludovici Molina.* 345. 346. 349.
- - *Controversarum discrepantes editiones.* 347
- Bellica ars nitidissimo carmine descripta.* 297
- Bellidii viri humoris resolutendi.* 255
- Benedictinorum fervor in libro de Imitatione Christi Thomæ de Kempis abjudicando.* 101. sq.
- Bibliorum vulgata versio commendata.* 181.
- Bibliotheca Anglicana Juridica.* 243. seqq.
- - *Berolinensis.* 277
- - *Cæsarea Vindobonensis.* 280
- - *Dresdensis.* 278
- - *Guelpherbyana.* 275
- Bigamiæ pena num instigenda a dultero, cui uxor ignoscere voluit, si aliam uxorem duxerit?* 227
- Bilibra Vorstii refutata.* 542
- Borboniensium thermarum descriptio.* 494. seqq.
- - *Vido Therman.*
- Brandenburgicæ Domus Unio hereditaria cum Domo Saxonica & Hassiaca.* 413
- Brandenburgici cimeterii nominata.* 145
- Burggravorum a Dobna genealogia.* 13. seqq.
- C***Ainan a Luca Genealogia Josephi inserta, cur a Josepmissis?* 182
- Cal-*

Calidi fetus frequentioris occasio-
ne contracta cataracta oculi. 369
Calviniana dogmata refutata. 431
Camillus Gloriosus notatus. 127
Cancer mamma notabilis. 370
In Cancroſe mamma doloribus
ſedandis vis radicis Seleri. 254
Canon Veteris Testamenti vindicatus.
326. ſeqq.
De Canum venaticorum cultura
Scriptores. 95
Carmelitarum Ordo num ab Elia
Propheta fundatus? 73. ſeqq.
Carnifici num curatio agrorum
permittenda? 228
Carolus I. Rex Anglia num au-
thor libri Εξουσιαν Βασιλικην? 376
Caſtratis facultas adoptandi ab-
judicata. 164
Cataracta oculi occasione fetus ca-
lidi frequentioris contracta. 369
Catenaria Dav. Gregorii deſenſa.
301. ſeqq.
Caupones coreviſarii num tenen-
antur de recepto? 229
Causam plenam effectui integro
reſpondere, axioma eſt Meta-
phyſicum circa motum. 196
Centri gravitatis ſectoris ſolidi cy-
lindrici accuſſi problema ſolutum. 431
De Centuriis Magdeburgenſibus
deſendendis, emendandis, comi-
mmandis Conſultum. 448
Cephalæa occasione futurarum in
eremo deſicientiam amon. 368

Cercopithecorum ſpecies veterum
Cynocephali, Satyri, Sphinges.
308
Cerebri ventriculos in duobus pu-
ris hydrocephalis quanta feri
copia occupari? 113
- - portioneis per nares ex-
cretio. 369
Chaldaica lingua num antiquior
quam Hebraea? 9, 16
Characteriſtica nota maximam
meditandi ſubſidium. 208
Chauceri Poëta Angli elogium &
character. 323. ſeqq.
Chimære nonnulla illuſtrata. 43
Chinenſes. Vide Sinenſes.
Ghorea S. Viſi, morbus in Ger-
mania obſervatus. 369
Choroideæ tunica duplici lamel-
la conſtantis ſtrutura vaſculo-
ſa. 434
Chriſti genealogia explicata. 188
- - Deſcenſus ad Inferos va-
rie explicatus. 358
- Meritum quatenus ad in-
fames ante Baſtia-
ſinum mortuos perzi-
neas? 388
- nati annus, menſis, dies.
547. ſeqq.
- natiuitas in diem 25 Dec-
embris conjeſta Et-
hnicorum imitatione.
547. ſeqq.
- natiuitas num in bru-
mam incidit? 348

- - *ad diem 21 Oct. anni Juliani 42 fixa.* 347.
 549. *seqq.*
 Christianæ Religionis veritas asserita. 149. *seqq.* 330. *seqq.*
 - - *Ecclesia facies sub Apocryphis.* 398. *seqq.*
 - - *Reipublica primava que forma regiminis?*
 400. *seqq.*
 Christophorus notatus. 454
 Christus fueritque Nazarus?
 71. *seqq.*
 - *Summus Sacerdos.* 294
 Chronologia Veteris Testamenti illustrata. 180
 Chrysothomus cur in exilium pulsus?
 479
 Chymica experimenta Academia Regia Scientiarum. 109. *seqq.*
 Ciliare nervi. 434
 Ciliaris ligamentum; conformatio.
 434. 437
 - - *processus conformatio.*
 434. 436
 Singarorum per Hungariam conquisitio. 283
 Circulatio sanguinis in fœtu novatione per foramen ovale descripta & adstructa. 464. 465
 Clavius notatus. 127
 Clemens VII Pontifex quibus artibus impeditus fuerit, quo minus Molinismum proscriberet?
 348. *seqq.*
 Clementis Alexandrini de Salute divinum libelli fata. 451
 - - *Adumbrationes in Catholicas quasdam Epistolas, & Fragmenta.*
 452
 - - *Scripta cur Apocrypha a Gelasio dicta?* 453
 - - *num ab omni errore immunia?* 453
 - - *historia latronis a Joanne Evangelista conversi.* 454
 Clericus (Joannes) resuscitatus. 362
 Cochinilla quid? 525
 In S. Cecæ num Corpus & Sanguis Christi sint presentia? 361
 Le Coindre (Carolus) resuscitatus. 443
 Colicam adversus remedia. 255
 Combinatoriz artis usum in Algebra. 207
 Cometa ab Academia Regia Scientiarum observati. 113. *seqq.*
 Conchæ margaritifera. 281
 Concilia primi seculi fictitia. 455
 Concilii Constantiensis Historia. 97
 - - *Acta.* 241. *seqq.*
 - *quintæ Actæ num integra, an mutilata?* 480
 Concilio generalium subiecti Romani Pontifices? 98
 Confessio in torturo facta num revocabilis? 228
 Confraternitas hereditaria inter Domum Saxonicam & Hassanicam. 413
 Confucius quo cultu a Sinesibus afficiatur? 170. *seqq.* 175. *seqq.*
 Con-

Congregationum de Auxiliis gratia Divina Historia. 337. 347. 39.	dratura augmentum novum. 266. seqq. 551
Conjugalio acquasus renunciatio. 135. seqq.	Cycloidum contractarum segmenta quadrabilia quomodo determinentur? 270
Constantiensis Concilii Historia. 97	Cynegeticorum Scriptores. 95
- - - Alta locupletissima. 241. seqq.	Cynocephali veterum species sunt cercopithecorum. 508
Consularia Romanorum numismata. 147	Cypriani Epistola ad Stephanum sine genuina? 455
Controversiarum Jansenisticarum origo & progressus. 216. seqq.	Cytisus fellea leonis septem veluti spiritus interstincta. 119
Copal resina num succinum? 333	D Amasi opera genuina, an supposita? 456
Cörberi (Caspari) obitus. 290	Danielis septuaginta hebdomades nova ratione explicata. 188
Cornua cervina arboribus inolitae. 176. seqq.	Danielis (Gabrielis) consensiones cum Natali Alexandro. 340
In Cranio deficientes futurae caecitae. 368	Debitorum absolute privilegiorum in concursu creditorum aequalis conditio. 31
Creditores absolute privilegiati in concursu aequali jure gaudent. 31	Dei voluntas antecedens & consequens quomodo distinguuntur? 389. 394
Crepusculorum materiae altitudo. 125	- - - Sacrificia universalis asserpta. 390. seqq.
Cruces fractionales quae? 447	Delta Aegyptiorum cum Foderato Belgio comparatum. 196
Curva analytica faciei cujusdam hominis lineamenta designans. 196	Demetrii Alexandrini Episcopi odium in Origenem unde? 471
Curvarum quarundam algebraicarum osculi radios determinandi methodus. 508	Didymus Alexandrinus Origenis sectator. 477
Curvatura navis quae utilissima? 211	Dionysii Exigui aera Christi vulgaris incerta falsisque nixa fundamentis. 347
Cusano Cardinali jam olim considerata Cyclois. 197	
Cyclois Cusano & Bovillo jam olim considerata. 197	
Cycloidatum spatiorum Quae- fero	

- *sero recepta.* 547
- Divortium ex variis causis licitum. 227, 375
- A Dohna Burgraviorum genealogia. 13.
- Domesday Book, liber consuetudinum Angliae. 248
- Dominicanorum cum Facultate Theologica Parisiensi dissidia. 38
- • cum Jesuitis de Auxiliis Gratia Divina controversia. 337, seqq.
- Domine num impurari quae culpa servi aut ancilla? 224
- Dramata Joannis Dryden laudata. 322
- Dryden (Joannis) elogium & scripta quaedam. 381, 379
- Duacensis Academia cum Jesuitis contentiones. 3-3
- E**braea lingua diversa a Chaldaica. 9, seqq.
- - eadem cum Canaanis, 9, seqq.
- Ecclesiae Christianae facies sub Apostoli. 398, seqq.
- Schismatum historia. 504, seqq.
- Ecclesiastica bona quatenus secularisari possint? 408
- Eclipses Planetarum varia observata. 109, seqq.
- Edomiticoorum Regum series Gen. XXXVI 8
- Edzardi (Esdra) in convertendis Judaeis dexteritas, 543
- Elias num fundaveris Ordinem Carmelitarum? 73
- Eliae Propheta vestitus. 72
- Emplastrum anthelminticum. 525
- In Empyemate bis feliciter facta paracentesis thoracis. 254
- - latente observata per sex menses salivatio, 369
- Emptori periculum rei venditae sustinendum, ceteri venditor deminuum rei, donec pretium exsolvatur, sibi reservaverit. 33
- Epigramma poema num in libro Jobi expressum? 299
- Episcopus inter & Presbyteros discrimen. 233
- Epistolae variorum. 93, 195, seqq. 237
- Erasmus refusatus, 64, 59, 73
- Esdrae unum nam omnes Ver. Testi, libri tribuendi? 325
- Evangelistarum concordia. 82, 541, seqq.
- Exosionitae cur. dicitur Ariani? 456
- Expensas in foro num solvere tenentur, cui poena capitis in suffragationem aut multam pecuniariam conversa est? 227
- Experimenta Academia Regia Scientiarum. 109, seqq.
- F**aba S. Ignatii. 552, seqq.
- Fabricius (Georgius) correctus, 157
- Faciei cujusdam hominis lineamenta designans Curva analytica. 106

In Faloidiam delegatis decrabendam imputantur fructus tempore intermedio percepti. 226
 Feltea cystis in leone septem veluti sepimensis interstincta. 119
 Ferri in es commutatio. 483
 - in magnetem commutatio. 120
 Feudi dominum mente captum ad successionem feudalem admittere potest, invitis simultanee investitis. 227
 Fides num contradicat sensibus? 530. seqq.
 In Fistula aniprosunt ossa sepiacalcimata. 355
 Fixarum Stellarum distantia & Terra per parallaxin orbis annui investiganda modus. 125
 Flagellantium heresi infecta ab- quando Thuringia. 410
 - - - historia. 414. seqq.
 Flagellationum in Ecclesia Romana usus a Gentibus derivatus 416
 - impugnatu. 414
 - - olim incognitu. 417
 In Foetu circulatio sanguinis nova ratione per foramen ovale descripta & defensa. 464. seqq.
 Fornicum firmitas unde? 302
 Franciæ Historici quantum debeant Gregorio Turonensi? 438
 Friderici II Imperatoris contentiones cum Romanis Pontificibus. 32. seqq.

Fridericus Placidus Elector Saxonia quo die obierit? 156
 Fridericus Sapiens Elector Saxonia titulo Locum tenens Generalis Imperii decoratus. 418
 Frigoris vis in aqua dilatanda. 109. III. 128
 Fructiferæ Societatis in Germania origo & Directores. 413. sq.
 Fustigatio an ab omni Magistratu merum imperium habente mutari in multam pecuniariam possit? 228
G Allorum in Lusitania commoda quibus mediis procurantur? 470
 Gemmarum antiqua illustrata. 421
 Genealogiarum fabularum Judæi magis quam ipsi Gentiles studiosi. 392
 Genevensis urbis dissidia civilia. 15
 Gentiles & Christiana religionis ignari num aterna salutis capaces? 260. 395
 Geometrica inventa Academia Regia Scientiarum. 110
 Georgii Barbati, Ducis Saxoniæ, frustraneum pro conservanda Religione Romano-Catholica studium. 413
 Gerson (Joannes) num auctor libri de Imitatione Christi? 102. seqq.
 Glandula dua nova cum vasis excretorii in pene detecta mucosa, earumque usus. 255. sq.

Cccc

Go

- Gonorrhœæ *Veneræ materia unde?* 260
- Græca Ecclesia num ob negatam *Spiritus S. a Filio processionem illico damnanda?* 360
- Gratia Dei universalis ut a particulari distinguatur? 313
- - asserta. 390. seqq.
- - sufficiens quo sensu effi-
cax? 392
- - num uberior aliquando
reprobis quam electis,
e.g. Juda quam Pe-
tro datur? 393
- - num obduratis plane sub-
tracta? 383. 393.
- De Gratia Divina controversia in-
ter Jesuitas & Dominicanos.
337. seqq.
- Gravii (Joannis) Vita & Scripta.
514. seqq.
- Gregorii (Davidis) Catenaria de-
fensa. 301
- Gregorii Nazianzeni testamen-
tum. 66. sq.
- Gregorii Turonensis Operum edi-
tiones varie. 437
- - in Historia Francica au-
thoritas. 438
- - Scripta genuina & spu-
ria. 440
- - Historia Francorum num
interpolata ab alio? 442
- Gretferus (Jacobus) flagellationum
spontanearum patronus refuta-
tus. 418
- Grotius (Hugo) refutatus. 232
- In Græcæ Africana structura Tra-
cheæ. 118
- Gruum cum Pygmaei certamen
haud mere fabulosum. 507
- Gummi origo. 88
- Gutenbergius Typographia inven-
tor. 154
- Gymnosperma planta qua? 527
- HABAKUKI. Prophecia explica-
ta. 546
- Hæresiarcharum quorundam fra-
gmenta. 272
- Hæresium numerus præter causam
multiplicatus. 404
- Hammondus (Henricus) vindica-
tus. 361
- Harduinus (Johannes) refutatus.
458
- Hassiæ Domus Confraternitas
cum Domo Saxonica. 413
- Hebdomades LXX apud Danie-
lem nova ratione exposita. 188
- Heinsius (Daniel) notatus. 422
- Herodis Ascalonita tempora inve-
stigata. 549. 551
- Herodoti cum Chronologia Vete-
ri Testamenti consensio. 180
- Hieronymus emendatus. 450
- - Origenistarum adversa-
rius. 477
- - Augustinum aliquandiu
adversarium expertus.
477
- Hierosolymitana Christianorum

NOTABILIORUM.

571

Ecclesia ex Politia & Aristocratia mixta. 400
 Hippocratis *Lunule partium Quadraturæ.* 306. seqq.
 Historia Ludovici XIV G. lilia Regis. 141. 142
 - *Gothana.* 158.
 - *Judaica.* 181. seqq. 512. sq.
 - *Jansenismi.* 214. seqq.
 - *Pictorum.* 532. seqq.
 - *Congregationum de Auxiliis gratiæ.* 337. 347. seqq.
 - *Saxonica.* 409
 - *Flagellantium.* 414
 - *Lusitanica.* 468
 - *Joannis II Regis Lusitanæ.* 469
 - *Origenismi.* 471
 - *Schismatum & Conroversiarum Ecclesiasticarum.* 504
 - *Henrici II ultimi Ducis Montmorancii.* 40. seqq.
 - *Status Monastici.* 64. seqq.
 - *Polonia.* 77
 - *Seculi XVII.* 85
 - *Concilii Constantiensis.* 97
 - *Academia Regiæ Scientiarum.* 108
 Homerus cum *Virgilio comparatus.* 323
 Horologiorum *variatio pro diversitate regionum.* 111

Hospitalius *Marchio explicatus.* 211
 Huberi (*Ulrici*) *vita & obitus.* 168
 In *Hydrocephalicis quanta sericopia ventriculos cerebri occupat?* 113
 In *Hydrophobia seu Rabie canina unde averfio ab omnibus liquidis?* 368
Hydropicorum serum sale volatili fatum. 117
Hyosciami succus traumaticus. 254
] *Acobo Apostolo num permissum fuerit ingredi in Sanctum Sanctorum?* 71
 Jansenii *quinque Propositiones quæ sensu ab Innocentio X damnata?* 217. sq.
 Jansenismi *Historia.* 214. seqq.
 Jansenistarum *inter se diffensiones.* 221
 Jansenistarum *controversiarum Scriptores.* 225
 Jesuitæ *quatenus probent cultum, quem Sinenses Confucio & De-functis exhibent?* 170. 173. seqq.
 Jesuitarum cum *Dominicanis controversia de Auxiliis gratiæ Historia.* 337
 - - *Theologia fluctuans.* 341. seqq.
 - - *secessus a doctrina D. Thoma ab ipso licet Ignatio præscripta.* 342. seqq.
 - - *artes in impedienda*

Cccc 2.

Pon.

- Pontificum Romanorum definitione controversia de Auxilio gratia.* 347. seqq.
Monalis doctrina examinata. 498.
- Ignatianarum epistolarum mango non Apollinarista, sed Arianus.** 273
- S. Ignatii patria & scripta.** 271. 273
- Ignis usus in attollendis aquis.** 29
- Ignorantia num a peccato absolvat?** 395
- De Imitatione Christi libri quis auctor?** 100. seqq.
- Immortalitas animae asserta.** 429. sq.
- Imperatorum Romanorum lites cum Romanis Pontificibus.** 32. 56
- Indulgentiarum in Regno Portugallia mundinatio.** 468
- Infallibilitas Romani Pontificis in causa Jansenismi in disceptationem vocata.** 217. 222
- Infantes ante Baptismum decedentes quo sensu dici possint carere culpa propria?** 386
- - - num damnentur? 387. 389
- - - num consequantur beneficium aeterna vicia praestantius? 388
- Ad Inferos descensus Christi varie explicatus.** 358
- Innocentii XII Rom. Pont. obitus Chronosticho notatus.** 544.
- Inquisitionum sacrarum auctoritas explosa.** 344
- Insectorum differentia.** 520
- Inspiratio librorum sacrorum asserita.** 327. sq.
- - - qualis? 5. sq.
- In Intestina lupi cervarii injectus liquor porta ramos pervasit.** 118
- Intestini in ileo creatura.** 369
- Joachimus Abbas Floriensesis num prophesia dabo fuerit instructus?** 35
- - fuerit bereticus? 39
- Jobi liber Anglico carmine descriptus.** 298
- - num poema Epicum? 299
- libri auctor quis? 183. 300
- etas & patria. 300
- Johannes Baptista cur miracula nulla pataverit?** 287
- Johannes Georgius II Elector Saxoniae Societati Fructifera adscriptus.** 414
- Johannis XXII Pontificis de statu animae beate defunctorum sententia.** 59
- Johannis Parisiensis singularis sententia de presentia corporis Christi in S. Cæna.** 61
- Josephus Patriarcha sub variis nominibus pro Deo cultus.** 294
- Ira remedium contra arbrisidem.** 255.
- Iridis oculorum arteriola.** 437
- Ishuriæ desperata signa.** 370
- Israëlis decem tribus num in America supersint?** 543. 160.

Isoperimetrici Problematis solutio. 262
 Italiae Itinerarium. 94
 Italicae Linguae vocabularium Academiae Furfuratorum emendatum. 132 seqq.
 Judaica Historia. 181. seqq.
 Judaei Christum Messiam negantes refutati. 149. 151
 - qua methodo convincendi? 343-367
 - jam tempore Christi & Apostolorum per gentes dispersi. 290
 Judaeorum flagellationes. 415
 - Philosophia 291. sq. 295.
 Jura circa lignum. 317
 - circa lapides. 319
 Juris Romani vindicta adversus obtrahatores. 162. seqq.
 Jurii (Petri) de Theologia Mystica tractatus sub examen vocatus. 490. seqq.
 Jus commune Angliae quodnam? 244. seqq.
 De Justificatione controversia. 288
 Justiniani Imperatoris parentes, patria, conjux. 91
 Justinianus Imperatoris analphabetus? 91
 Justinus illustratus. 512
K Aufungianae plagii veritas asserpta. 156
 De Kempis (Thomas) num auctor libri de Imitatione Christi? 100
 Keplerus refutatus. 548

L Ambecius confutatus, 427
 De Lapidibus condim jura. 319. seqq.
 Launojus (Joannes) refutatus. 455
 Legata num valeant rupto per agnationem posthumi testamenti? 31
 Per Legatarii liberos num veniant nepotes, si is ante testatorem moriatur? 229
 Legitima liberis parentibusque relinquenda. 92
 Leibnitii (Gothofredi Wilhelmi) Epistola. 195. seqq.
 Leon (Jacobus Jehuda) insignis Rabbini. 131
 Leopoldi, Augustissimi Imperatoris, in communicandis manuscriptis ad Acta Concilii Constantiensis spectantibus benignitas. 243
 - Pinacotheca insignis. 281. sq.
 Liberi num luant parentum delicta? 20
 - adud Sinenses quanta veneratione Parentes prosequantur? 170. sqq.
 - naturales Regum Portugalliae titulo Celsitudinis Regiae honorantur. 469
 De Ligno condita jura. 317. seqq.
 Linguae Ebraeae, an Chaldaicae antiquior? 9. sq. 16.
 Lipsius notatus. 263
 Literae Algebraicae indiscriminatim adhibita non satum utiles. 208
 CCCC 3 Li.

- Lithotomia Jacobi Beaulieu descripta & improbata. 461. 462
- Lithotomiae administranda modus accuratus. 463
- Logarithmicae tabulae Kepleri & Barsibii. 381
- Logica ad usum vitae communis traducta. 194
- Londinensis Magistri Civium dignitas. 15
- Longitudines locorum multo arduiores in qua in tabula Geographica designantur. 116
- Loquelae formatio mechanica. 193
- Lovaniensis Academia cum Jesuitis contentiones. 343
- Lucretii luxulenta editio a Gerardo de Vries promissa. 278
- Ludovici XIV Galliae Regis Historia. 141. 142
- Lullius (Raymundus) haereticus accusatus. 62
- Lumbrici laci a pleuritico excreti descriptio ac delineatio. 523. 528
- Lumen internum, Quakerismi principium. 106. seqq. 459
- Lunulae Hippocrateae portionum Quadratura. 307
- Lupanaria num Jure Romano permissa? 165
- Lusitaniae Historia. 467
- M**acedoniorum Reges. 187
- Machina tollendis in altum aquis. 29. 339.
- Maculae in Planetis ab Academia Regia Scientiarum observatae. 113. seqq.
- Magi num Christum statim post natiuitatem adoraverint? 550
- Magistratus civilis potestas circa sacra. 406
- In Magnetem versa frustra rubiginis ferrea. 129
- In Mamma cancrofa vis anodyna radicis Seleri. 254
- - cancer notabilis. 370
- Manna origo. 88
- Margaretha Austriaca Friderici Placidi Electoris Saxoniae conjux quo die mortua? 135
- Maritus adulter, cui uxor ignoscere non vult, alia ducta uxore, ut adulter, non ut bigamus puniendus. 127
- Martis Parallaxi distantia Solis a Terra inuestigabilis. 125
- Mater num tutela liberorum fungi queat quoad bona feudalia? 226
- Mathematica experimenta ab Academia Regia Scientiarum facta. 109. seqq.
- Mathesis juvenilis Sturmiana. 370
- Matrimonium inter comprivignas num licitum? 168
- Maximilianus Imperator Pontificis dignitatis Candidatus. 545
- Mechanica inventa Academia Regia Scientiarum. 109. seqq.
- - problemata axiomati Megicae Scientiarum. 109. seqq.
- Meditandi maximum subsidium nota characteristica. 208
- Meibomii (Henrici) obitus. 292

NOTABILIORUM.

<i>caplyfico tanquam funda- mento innixa.</i>	196	Molinofii <i>Quiettifarum princi- pis systema pauciffimis recte in- tellectum.</i>	575 492
Mendici in fenio defuncti divitiae num confiscari poffint, tanquam validi mendicantis?	229	Monachis olim num licuerit ad aliud vita genus tranfire?	65
Menfuras inter & Pondera ana- logia.	517	- - num interdicta bono- rum poffeffio?	66
Mentelius (Jobannes) num primus inventor typographia?	154	Monastici ftatus hiftoria & anti- quitates.	64. feqq.
Mercurialis virga vanitas.	279.	Monetz Anglicana ratio.	250. feq.
	283	Montmorancii ultimi Duch Hen- rici II Hiftoria.	40
De Mellia vaticinia in Chrifto adimpleta.	150-539. feqq.	- - cur primi Barones Chriftiani dicti?	42
Mellia dies quo fenfu ultimi?	543	Moralis doctrina Myfticorum com- parata cum Morali doctrina Je- fuitarum.	493
Metempsychofin num ftatu- erit Pythagoras?	76	Mortuis qualem cultum Sinenfes praefent?	178. feqq.
Methodius fueritne amicus ambo- fis Origenis?	475	Mofes num auctor Pentateuchi?	6. feqq. 17.
Methodus mendifuranda Terreftis diametri.	125	Mofis Canticum feu Vaticinium Deuter. XXXII illuftratum.	545
- - determinandi radios o- sculi Curvarum Alge- braicarum.	508	Mufiva opera a Jo. Ciampino il- luftrata.	446. feqq.
Mexicanorum quondam Regum juramenti quis fenfus?	317	Myftica difciplina nec cum virtu- tibus Theologicis, nec cum Mo- ralibus confundenda.	484. feqq.
Miltoni (Jobannis) Vita. 371. feqq.		- - perceptio eft arcana Dei in hominis anima o- peratio.	485
Itinera.	373	- - arte comparari aut cer- tis regulis comprehen- di nequit.	485. 488.
Scripta.	374		489
Conjugium in- faufum.	374		non
Mifchna nova editio.	129		
- - verfo in Latinam lin- guam a variis facta.	129		
Molina (Ludovici) de Auxiliis gratia doctrina num Roma con- demnata?	338-344. feqq.		

- - non necessaria ad sa- Nicani Canones num plures quam
 lusum. 486 viginti? 455
 - - ex libris hauriri nequit. In Nicæno Symbolo quare addi-
 486. seqq. ta vox Homousii? 356
 - - illusionibus obnoxia. Nitrum volatile in thermis Borbo-
 487. seqq. nicis. 496. sq.
 Mystice Theologia natura expli- Nota characteristica maximum
 cata. 484. seqq. medendi subsidium. 208
 - - expositio Juris sub exa- Nuces Vomica Serapiionis genuina,
 men vocata. 490. seqq. earumque vires. 552
 - - discrimen a perceptione Numerorum fictitiorum usus in
 Mystica. 491. sq. Analyticis. 208
 - - Systema componi ne- Numismata Cimeliarchii Bran-
 quit. 492 denburgici. 145. seqq.
 Mysticorum librorum inutilitas. - - Romanorum Consula-
 486. 488. 492 ria. 147
 - - Scriptorum mira dis- - - Regum Anglia. 250
 sensio unde? 488 - - illustrata. 551
 - - Comparatio cum Quic- Obeduratis num peccata, qua
 sifis. 489 committunt, imputentur?
 - - Moralis doctrina num 383
 preferenda Morali do- - - num omnis gratia Di-
 ctrina Jesuitarum? vina subiecta sit?
 493. 383. 393
 Navaretta (Dominicus) incon- Oculorum tunica octo. 433
 stantia accusatus. 172 - - adnata tunica pasci in-
 - defensus. 178 numera. 433
 Naudæ (Gabriell) fatum in con- - - tunica Ruyschiana. 434.
 troversia de auctore libri de I- 436
 mitatione Christi. 102. seqq. - - iridis arteriola. 437
 Navis Curvatura qua utilissima? Oleis. Johannis descriptio, 254
 211 Oleorum destillasorum analysis. 112
 Nazaræi cum Monachis compa- Olfactum quid suaviter afficiat? 88
 nati, 70 Olympiadum series Chronologica.
 Nervi ciliares. 434 380
 Newtoni (Isaac) elogium, 203 Olympiodori ætas, 274
 locus

NOTABILIORUM.

<p style="text-align: center;">- - locus de triplici purgatione anima. 427</p> <p>Opifex injuriatus, si actionem injuriarum omiserit, collegio ejicitur. 229</p> <p>Orandi donum num Natura, an Gratia? 391</p> <p>Orbis annui parallaxis quomodo investiganda? 125</p> <p style="text-align: center;">- - sensibilla. 197</p> <p>Origenes cur a Demetrio Alexandrino Episcopo excommunicatus? 473</p> <p style="text-align: center;">- - senseritne cum Ariano? 475. sq.</p> <p>Origenis libri Principiorum hereticis dogmatibus referti. 472</p> <p style="text-align: center;">- - heresis orta ex intempestivo studio religionem Christianam Platonica Philosophia accommodandi. 472</p> <p style="text-align: center;">- Adversarii. 471. 473. 475. 476</p> <p style="text-align: center;">- post obitum facta. 474. 475. seqq.</p> <p>Origenismi historia. 471. seqq.</p> <p>Originale peccatum in quo consistat? 386. seqq.</p> <p>Osculorum radis in Curvis quibusdam Algebraicis quomodo determinandi? 508</p> <p>Osiris Aegyptiorum non alius quam Josephus. 294. sq.</p> <p>Ovidius cum Cicerone Poeta Anglice comparatus. 323</p>	<p>Ovula vermium quot modis corpori humano se insinuent? 520</p> <p>Ex Ovulis generatio vermium. 529</p> <p>Pachomius monastica disciplina magister. 66</p> <p style="text-align: center;">- Origenis doctrina insensus. 474</p> <p>Pacis Religiosa in Germania sancita origo & justitia. 405. seqq.</p> <p>Ex Pacis nudis num oriatur obligatio ad agendum efficax? 164</p> <p>Pagi (Antonii) Critica in Annales Baronii. 143</p> <p>Palhadius, Episcopus Helenopolitanus, Origenismo infectus. 479</p> <p>Paracentesis thoracis in Empyemate feliciter facta. 254</p> <p>Per Parallaxin orbis annui distantia Fixarum a Terra investiganda modus. 125</p> <p>Parallaxis orbis annui quomodo investiganda? 125</p> <p style="text-align: center;">- - sensibilla. 197</p> <p>Parentibus defunctis qualem cultum Sinenses praesent? 169. seqq. 173. seqq.</p> <p>Paschalis (Blasi) gesta in controversia Jansenistica. 219. seqq.</p> <p>Paulus 7° C^o vindicatus. 167</p> <p style="text-align: center;">- V Pontifex Romanus cur Bullam Motinismi condemnatoriam non promulgaverit? 333</p> <p>Peccatum originale in quo consistat? 386. seqq.</p>
---	---

Dddd

- ex ignorantia num detur?* 395
 Pendulorum variatio. 111
 In Pene detecta glandula dua no-
 va, earumque usus. 255. 256
 Pentateuchi auctor num Moses?
 6. 17.
 - Samaritanis cum Ebrao
 collatio. 12. 16
 Pes antiquorum Romanorum. 517
 Petavius (Dionysius) ab Ariani-
 smi suspitione vindicatus. 230
 - - Patrum antiqui-
 orum cultor. 231
 Petri II Regis Portugallia elogium.
 468
 Phalangosis medela chirurgica.
 233
 Pharizai Judaeorum Philosophi. 292
 Pharizaeorum Ordo laudatus. 74
 Philippus Imperator fueritne Chri-
 stianus? 474
 Philoponi de aeternitate Mandio-
 pur. 428
 Physicæ observationes Academia
 Regia Scientiarum. 109. seqq.
 Pictoriae artis idea. 533
 Pictorum celebriorum vita. 532
 Planetæ, præter Terram, num a
 nationalibus creaturis habiten-
 tur? 301
 Planetarum a Terra distantia quo-
 modo investiganda? 125
 - - Semidiameter vera. 125
 Plantæ qua angiosperma, qua
 gymnosperma? 527
 Plantarum nutritio terreane ma-
 gi, an aqueis particulis debea-
 tur? 87. seqq.
 - analyses ab Aca-
 demia Regia Scien-
 tiarum facta. 110.
 seqq.
 - Noribergensium ca-
 mologus. 526
 Platonis elogium. 49. seqq.
 - Philosophia. 52
 - Commentatores. 55
 Δ Pleurítico excretae lumbricus
 latus mira magnitudinis. 523.
 526
 Plica Polonica num tuto secetur? 81
 - brutis etiam familiaris? 81
 Poëtæ veteres, Graeci & Latini,
 in linguam Anglicam transla-
 ti. 322
 Poloniz Historia. 77. seqq.
 Polycrates explicatus. 450
 Polypi signa 369
 Pontifex Maximus olim apud Ju-
 daos typus Christi. 293
 - Romanus quo sensu Epi-
 scopus Generalis dici pos-
 sit? 538
 - quo ritu eligatur? 544
 Pontifices Romani num Concilio
 universali subiecti? 98
 Pontificum Romanorum gesta ad-
 versus Fridericum II Imperato-
 rem. 32. seqq.
 - - Schismatis origo. 60
 - - Infallibilitas in causa

NOTABILIORUM.

579

Jansenistica in dubium vocata. 217. 222
 - *Bulla sibi contradicentes.* 392
 - *summa in Regno Portugallia auctoris.* 468. 470
Portugallicæ Aula Descriptio. 467
In Portugallia Regno quanta auctoris Romani Pontificis? 468
 470
 - *Libri Regum naturales Regia Celsitudinis titulo honorantur.* 469
Posneri (Caspari) obitus. 289
Possessio in hæredes ipso jure sine pravia apprehensione transiens, sitane an vera? 227
De Prædestinatione controversia. 361. 394
Pragensis pinacotheca in arce Regia. 279
Presbyteros inter & Episcopos discrimen. 232
Privilegium per non usum non collitur. 227
Problemata Mathematica publice proponi interest. 199. sq.
Problematis solidi rotundi minima resistencia constructi analysis. 209
 - *Isoperimetrici solutio.* 261
 - *centri gravitatis sectoris solidi cycloidici solutio.* 551
Problematum Analyticorum determinatio. 126
 - *Mechanicorum omnium fundamentum axioma Metaphysicum.* 196

Procidencia uteri & in virginibus observata. 370
Procli Philosophi Platonici vita. 426. seqq.
 - *Scriptorum accuratus catalogus.* 428
 - *Επιχρηµατα nam hodie que exsunt?* 428
Prussici Succini descriptio. 332
Pulmonalis arteria & aorta in adultis aequales, inæquales in fetu. 465
Pupillæ dilatatio & contractio quibus organis peragatur? 434
Purgatio anima triplex ex mente Platoniorum. 427
Pygmæi anatomia. 506
Pygmæi certa simiarum species. 507
 - *cum similianibus non confundendi.* 508
 - *num certent cum gruibus?* 507
Pyramidum Aegypti descriptio & usus. 516
Pythagoras monastica cujusdam disciplina auctor. 75
 - *num Metempsychosin statuerit?* 76
 - *fueritne Propheeta Ezechiele?* 76
Q*uadrabilia segmenta cycloidum contraharum quomodo determinentur?* 270
Quadratura portionum Lunulae Hippocrateæ. 307
Quadraturarum zonarum cycloidium novum augmentum. 266. sq. 551.

Dddd 2

Qua-

INDEX RERUM

Quakerismus confusio. 106. *seqq.*
 456. *seqq.*
Quakerorum principium univer-
 sale Lumen internum. 106. *seqq.*
Quedliaburgensis Advocacia quo-
 modo Domui Saxonica acqui-
 sita? 410
Quietistæ cum Origenistis compa-
 rati. 478
 - *cum Mysticis comparati.*
 489. 491
In R **Abie canina unde averfio**
 ab omnibus liquidis? 368
Raderus notatus. 457
Radii osculorum in Curvis quibus-
 dam Algebraicis quomodo de-
 terminandi? 508
Rechabitzæ qui? 287
Reformati Pacis Religioſæ in Ger-
 mania participes. 407. *sq.*
Reformationis Ecclesiasticæ in
 Germania suscepta iustitia af-
 serta. 405. *seqq.*
Reipublicæ Christianæ primæ
 forma. 400. *seqq.*
 - *ararium.* 402
Religionis Christianæ veritas af-
 serta. 149. *seqq.* 330. *seqq.*
Religionum, Pontificiæ, Evangelica,
 Reformata comparatio. 505
Religiøſæ Pacis in Germania san-
 cita iustitia. 406
Religioſi ſtatus hiſtoria & anti-
 quitas. 64. *seqq.*
Renaldinus notatus. 127
Reſurrectio mortuorum num cla-
 re in Vet. Teſt. revelata? 150

Retinæ tunica conformatio. 435
Revelationes pro Moliniſmo de-
 ſendendo ſiſta. 346. *sq.*
Romæ urbis origo in gemma ex-
 preſſa. 483
Romani Juris vindicia adverſus ob-
 treſſatores. 162. *seqq.*
Romani Pontifices. Vide Pontifi-
 ces.
Romanorum Anſi. Paparum ori-
 go. 60
Rosweidæ ſtudium Thoma de
 Kempis vindicandi libri de
 Imitatione Chriſti. 101
Rudolphi Auguſti, Sereniſſimæ
 Brunſvicenſium Ducis, elogium.
 242. 244
Ruſi (Conradi Muſiani) Epiſtola
 edenda. 159
Ruyschiana oculorum tunica.
 434
Sabbatum ſecundo - primum
 unde? 84
Saccharum in copia ingeſtum ad-
 verſus vermes commendatur.
 525
Sacramentum Conformationis num
 ex Clementis Hiſtoria latranſi-
 a Johanne Evangelifta conver-
 ſi probari poſſit? 454
Sacriſcii, quod Sincenſes Parenti-
 bus defunctis & Confucio offe-
 runt, cerimonia. 173. *seqq.*
Salin ſodinis gravius, quam cum
 libero aëri eſt expoſitum. 82
 - - *volatile in hydropico-*
 rum ſero. 117
Salis

NOTABILIORUM.

<p><i>Salis fodina in Polonia.</i> 81</p> <p><i>Salivatio in Empyemate latente.</i> 369</p> <p><i>Salomon auctor libri Jobi.</i> 183</p> <p><i>Samaritanarum literarum antiquitas.</i> 11</p> <p><i>Sammarthianorum in Gallia Christiana error.</i> 441</p> <p><i>Sanguineus vomitus interdum passim debetur brevi in ventriculum hianti.</i> 369</p> <p><i>Sanguinis in factu circulatio nova ratione per foramen ovale explicata.</i> 464. sq.</p> <p><i>Satyri veterum species percopitbecorum.</i> 508</p> <p><i>Saxonica Domus Hystoria.</i> 409. seqq.</p> <p style="padding-left: 2em;">- - <i>Jus in donationes Juliacenses.</i> 412</p> <p style="padding-left: 2em;">- - <i>Unio hereditaria cum Brandenburgica & Hassiaca Domo.</i> 413</p> <p style="padding-left: 2em;">- - <i>Confraternitas hereditaria cum Domo Hassiaca.</i> 413</p> <p><i>Scaliger refutatus.</i> 349</p> <p><i>Schismatis in Ecclesia Romana oborti origo.</i> 60</p> <p><i>Schooten notatus.</i> 127</p> <p><i>De Scientia Media lites.</i> 342. seqq.</p> <p><i>Scientia media primus inventor qui?</i> 345</p> <p><i>Serotica tunica vascula nova.</i> 434</p> <p><i>Scriptura S. Vest. Test. num qui libri deperditi?</i> 2</p>	<p style="text-align: right;">- - <i>num ipsa etiam verba Divinitus fuerint inspirata?</i> 9</p> <p style="text-align: right;">- - <i>Versio Vulgata quosensu dicatur authentica?</i> 11. 17. 181</p> <p style="text-align: right;">- - <i>Divina auctoritas asserita.</i> 326. seqq.</p> <p style="text-align: right;">- - <i>vera eloquentia vindicata.</i> 328</p> <p style="text-align: right;">- - <i>methodus defensa.</i> 329</p> <p style="text-align: right;">- - <i>obscuritas unde?</i> 329</p> <p><i>Scripturae S. loca illustrata.</i></p> <p style="padding-left: 2em;">Gen. I. 20. 19</p> <p style="padding-left: 4em;">20. 20</p> <p style="padding-left: 2em;">II. 19. 19</p> <p style="padding-left: 4em;">17. 20</p> <p style="padding-left: 2em;">III. 15. 150</p> <p style="padding-left: 4em;">XXXVI. 1. seqq. 8</p> <p style="padding-left: 2em;">Exod. I. 8. 20</p> <p style="padding-left: 4em;">XIV. 20. 20</p> <p style="padding-left: 2em;">Levit. XII. 2. 4. 21</p> <p style="padding-left: 2em;">Num. XII. 1. 21</p> <p style="padding-left: 4em;">XXI. 14. 2</p> <p style="padding-left: 2em;">Deut. V. 1. 22</p> <p style="padding-left: 4em;">XXXII. 2. seqq. 545</p> <p style="padding-left: 2em;">I. Reg. XII. 8. 184</p> <p style="padding-left: 2em;">II. Paral. X. 8. 184</p> <p style="padding-left: 4em;">XV. 19. 184</p> <p style="padding-left: 2em;">XXIV. 20. 84</p> <p style="padding-left: 2em;">Psalm. LXXXIX. 25. 397</p> <p style="padding-left: 2em;">Esai. VI. 1. seqq. 285</p> <p style="padding-left: 2em;">Ezech. VIII. 14. 294</p> <p style="padding-left: 2em;">Dan. IX. 24. seqq. 188</p> <p style="padding-left: 2em;">Hab. 1. seqq. 546</p> <p style="padding-left: 2em;">Hagg. II. 6. 540. 542</p> <p style="text-align: right; padding-right: 2em;"><i>Matth.</i></p>
--	--

D e d d 3

INDEX RERUM

Matth. I. 1. seqq.	188	IX. 3.	285
II. 11.	419	20.	422
V. 17.	540	XII. 1.	423
VIII. 32.	741	XIII. 13.	423
X. 34.	540	I. Cor. IV. 13.	423
XI. 5.	530	IX. 27.	45
XXI. 41.	84	XI. 7.	19
XXIII. 35.	84	II. Cor. IV. 2.	423
XXVII. 60.	419	Gal. III. 1.	423
Marc. XI. 13.	420	IV. 22. seqq.	286
XIV. 30.	541	Eph. VI. 15.	536
Luc. I. 17. 18.	420	Philipp. II. 6.	423
III. 1. 23.	548	IV. 3.	274
36.	182	Coloff. I. 13.	291
IV. 24. seqq.	189	II. 3.	291
XI. 41.	420	15.	292
XII. 29.	420	I. Theff. III. 10.	424
XVII. 35.	420	II. Theff. II. 7.	424
XVIII. 13.	420	I. Petri III. 19.	358
XX. 16.	84	I. Joh. IV. 18.	425
35.	420	Hebr. VI. 4.	424
XXIV. 38. 39.	530	X. 12.	424
Joh. I. 45.	420	XI. 37.	72
II. 15.	421	Apoc. VII. 14.	536
VII. 20.	421	VIII. 1. seqq.	293
XVII. 9.	390	Scribae publici apud Judaeos olim fuerintne Prophetae?	3
Act. I. 13.	421	Scroti tunica carnosae in duos sacculos sphaeroideos expansa describitur.	233
II. 24.	421	- - in dubium vocatur.	235
V. 3.	421	Seculum num cum anno nonagesimo nono finiat?	153
36.	421	Segmenta cycloidum contractarum quadrabilia quomodo deterriguntur?	220
XVI. 13.	421		Seq.
XVII. 14.	421		
XXVII. 13.	422		
Rom. I. 24.	394		
V. 1. 2.	422		
VII. 21.	422		

NOTABILIORUM.

585

<p><i>Seletri radiceis vis anodyna in mamma cancrofa.</i> 254</p> <p><i>Senefchalli (Michaelis) sententia de anno, mense & die nati Christi.</i> 547</p> <p><i>Sensus, ratio, fides, tria lumina sibi subordinata.</i> 530</p> <p><i>Sensuum auctoritate destructum dogma de Transubstantiatione</i> 529</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>- certitudo asserta.</i> 530</p> <p><i>Septis ossa calcinata in fistula ani profunt.</i> 255</p> <p><i>Serapionis nuce vomica genuina.</i> 552</p> <p><i>Seri copia magna in ventriculis cerebri in hydrocephalis deprehensa.</i> 113</p> <p><i>Serum hydropicorum sale volatili factum.</i> 117</p> <p><i>Sfondratus Cardinalis vidicatus.</i> 385. seqq.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>- - refutatus.</i> 455</p> <p><i>Sigillis quando & privati in Anglia uti ceperint?</i> 249</p> <p><i>Sigillorum, quibus Anglia Reges uti, varietas.</i> 246. sq. 253</p> <p><i>Sigismundi, Herbipolitani Episcopi, filii Friderici Bellicosi Electoris Saxonia, fata.</i> 410</p> <p><i>Simiarum species Pygmaei.</i> 507</p> <p><i>Simon (Richardus) refutatus.</i> 3. seqq. 236</p> <p><i>Sinenfes qualem cultum Confucii & Defunctorum exhibeant?</i> 169. sq. 173. seqq.</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>- literati num Atbei?</i> 179</p>	<p><i>Situla rapta, poema Alexandri Tassani.</i> 133</p> <p><i>Smeectymnus, liber.</i> 374</p> <p><i>Societatis Fructifera in Germania origo & Directores.</i> 413. sq.</p> <p><i>Socrates, Historia Ecclesiastica scriptor, refutatus.</i> 473</p> <p><i>Solidi rotundi minima resistentia constructi problematis analysis.</i> 209</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>- Sectoris cyclidici centri gravitatis problema solutum.</i> 552</p> <p><i>Solis a Terra distantia unde pesenda, & quantitas?</i> 125</p> <p><i>Solium, vermis species, descriptum ac depictum.</i> 519. sqq.</p> <p><i>In Somno a feminis admessa stupra.</i> 228</p> <p><i>Specifica cephalica, hepatica &c. asserta.</i> 526</p> <p><i>Spermatice vermes non habendi pro re toto genere praeternaturali.</i> 521</p> <p><i>Sphinges veterum species cercopithecorum.</i> 508</p> <p><i>Spinoza refutatus.</i> 325</p> <p><i>De Spiritu S. procreatione a Patre & Filio controversa num tantum momenti?</i> 359. sq.</p> <p><i>Sterling quale maneta genus Anglia?</i> 251</p> <p><i>Stiffleri (Jo. Andrea) obitus.</i> 290</p> <p><i>Strauchius (Aegidius) refutatus.</i> 550</p> <p><i>Stupra an a feminis in somno admitti possint?</i> 228</p> <p><i>Substantia quatuor a sensibus percipiatur?</i> 531.</p> <p style="text-align: right;">Suc</p>
---	--

<i>Succina Præfati historia.</i>	332. seqq.
- - generatio.	333. sq.
- - matris.	334
<i>Succiniferae regiones quæ?</i>	333
<i>Succino inclusa animalcula aliæque undæ?</i>	335
<i>Sues num Demoni potestati recte a Christo permitti?</i>	341
<i>Suides emendatus.</i>	91
<i>Surdus loqui doctus.</i>	194
<i>Symbolicorum librorum apud Protestantes auctoritas, tum Laicorum, tum Clericorum respectu.</i>	357
<i>Symbolorum in prima Ecclesia varietas.</i>	355
<i>Symbolum Ecclesia Anglicana articulis comprehensum.</i>	354
- - qua polleat auctoritate?	357
<i>Syndico præcedente præ Consule assero.</i>	229
T <i>Abaci usus frequentior mortem accelerat.</i>	526
<i>Tabellarius pecuniam fidei sua creditam amittens ad restitutionem jure adigitur.</i>	224
<i>Taniarum seu lumbricorum latorum intestinalium dua species.</i>	522
<i>Talmudici operis utilitas.</i>	295
<i>Tassoni (Alexandri) elogium & scripta.</i>	132. sq.
<i>Taxus non arboris solum, sed & animalis nomen.</i>	73
<i>Templarii justitæ an injuria fuerint extincti?</i>	57. seqq.
<i>Tendinæ magnæ in tibia dissectæ futura.</i>	23

<i>De Tendinum futura dissensus Auctorum.</i>	26
<i>A Terra quantâ distantia Soli? 125</i>	
- distantia Planetarum quomodo investiganda?	125
- - Fixarum distantia.	125
<i>Terra num principium vegetabilium?</i>	87. seqq.
<i>Terrarum fertilium analysi.</i>	112
<i>Terrestris diametri mensuranda methodus.</i>	125
- - magnitudo.	125
- - atmosphaera altitudo.	125
<i>Testamenti Novi loca & præfati auctoribus Græcis illustrata.</i>	419
<i>Testi nam aliquando non credendum nisi in tortura?</i>	167
<i>Thammuz Ezech. VIII quis?</i>	294
<i>Theophilus Alexandrinus Episcopus Originistarum & Chrysostomi persecutor.</i>	478. sq.
<i>Thermarum Borboniensium descriptio.</i>	494
- - generatio.	495. 499.
- - substantia contenta.	496.
- - vires.	500
- - usus.	502. 503
- - nitrum volatile.	496. sq.
- - evaporatio quomodo instituenda?	497. sq.
<i>Thermoscopiorum indicia fallacia.</i>	315. seqq.
<i>Thomas de Aquino num auctor & Summa Tripartita?</i>	37
<i>Thoracis paratensis in Empyemate bis feliciter facta.</i>	254

NOTABILIORUM.

585

In Tortura facta confessio num re- vocabilis? 228	Vegetabilium principium num ter- ra, an aqua? 87. seqq.
Tracheæ in græcæ Africana structu- ra. 118	Vethemii (Valentini) obitus. 289
Transubstantiationis dogma sen- sum auctoritate refutatum. 529	Venatoriarum artis Scriptores. 95
Trepanum tertis demum septima- na feliciter applicatum. 254	Venerca lues solis cedit antebelmu- ebicis. 523
Tribonianus notatus. 165	Vermium generatio ex ovulis. 520
S. Trinitatis mysterium num rati- oni contrarium? 152	- - in humano corpore dif- ferentia. 521. sq.
- - - ab universali Ecclesiarum consensu proba- tum. 359	- - metamorphosis. 523
Tunica carnea scroti in duos sac- culos spheroides expansa. 433	- - intestinalium sympto- mata, signa, curatio. 523. 524. 525
- : in dubium vocata. 435	Vesicula fellea leonis septem velu- tisepimentis interstincta. 110
- oculorum Ruyschiana. 434.	Vestimenta Monachorum Ecclesia Orientalis. 67
436	Vidux maritos non elugentes num infamia notanda? 165
Tunicæ oculorum 433	- in Hungaria contemptim habentur. 282
- - adnata vasa innumera. 433	Vincentius Bellovacensis num au- tor Speculi Moralis? 36
- sclerotica vascula nova. 433	Virgilius cum Homero compara- tus. 323
- choroidea, duplici lamella constans, structura vascu- losa. 434	Virginum cur in Hungaria tam exiguus numerus? 282
- retina confirmatio. 435	Vitriolum Præficum Martiale 336
Typographia ubi & a quo in- venta? 152. seqq.	Ad Ulcera antiqua remedium. 254
Valdenses bareseos accusati. 39	Ulpianus vindicatus. 164. 165. 166
Valentiæ (Gregorii) fatum. 351	Vomicæ nuces Serapionis genuina. 552
Valla (Laurentius) num bareseos fuerit suspectus? 100	Vorstius (Guilielmus) refutatus. 542
Variolosarum crustularum deglu- sio innocua. 254	Vossius (Isaacus) notatus. 295
	Eccc Ur

INDEX RERUM

Urphebam jurare veniens reus
 : comodo compellendus? 227
 : rarius refutatus. 549
 : rari prudentia & in virgini-
 : bus observata. 370
 Uvae passa contra vermes com-
 : mendata. 525
 Vulgata Bibliorum versio quo sen-
 : su authentica? 12. 17. 182
W Eissenbornii (Johanni) obi-
 : tus. 289

586

Welleri (Hieronymi) opera eden-
 : da. 290

X Angti quid Sinensibus? 179
Z acharias Matth. XXIII. 25.
 : num Barachia filius? 84
 Zonarum cycloidatum quadratu-
 : rorum novum augmentum. 266. sq. 551

ERRATA.

P. 247. lin. 30. pro *Eduardus IV*, lege *Eduardus VI*. P. 345. lin. pen.
 pro *universos*, lege *universi*.

